

© T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı
Kùtùphaneler ve Yayınlar Genel Mùdùrlùđù

Eser Adı: Sùnbùlzâde Vehbî Dîvânı
Mùellifi: Sùnbùlzâde Vehbî
Hazırlayan: Ahmet Yenikale
Yayın Yılı: 2017
ISBN: 978-975-17-3635-2
Ana Yayın Numarası: 3374
Kùltür Eserleri Dizisi-514

Adres: Anafartalar Mahallesi, Cumhuriyet Caddesi,
No: 4, B-Blok, 06030 Ulus/ANKARA
Telefon: 00 90 312 3099001
Faks: 00 90 312 3098998
e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr-
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>

SÜNBLZÂDE VEHBÎ DÎVÂNÎ

Hazırlayan
Dr. Ahmet Yenikale

Ankara
2017

KISALTMALAR

Ar.	: Arapça
AÜ DTCF	: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
bk.	: bakınız
C.	: cild
Fa.	: Farsça
FB.	: Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz FB 359
Fr.	: Fransızca
G.	: Gazel
hzl.	: Hazırlayan
İA	: İslam Ansiklopedisi
TYDK	: İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu
K.	: Kütahya Vahitpaşa İlk Halk Kütüphanesi, 43 Va 1359
-k	: der-kenar
Kas.	: Kasîde, Kasâ'id (Divan'da bu başlık altındaki tüm şiirler için)
KB	: Kültür Bakanlığı
Kt.	: Kıt'a
KTB	: Kültür ve Turizm Bakanlığı
M.	: Matbu nüsha (Dîvân-ı Vehbî, Bulak/Mısır 1253)
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
Mes.	: Mesnevî(ler)
Müf.	: Müfred(ât)
S.	: sayı
Tah.	: Tahmis
Tar.	: Tarih, Tevârih (Divan'da bu başlık altındaki tüm şiirler için)
TDK	: Türk Dil Kurumu
TTK	: Türk Tarih Kurumu
Ü.	: İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T.1256
vs	: ve saire
Yay.	: yayını, yayınları
yty	: yayın tarihi yok

GİRİŞ

XVIII. yüzyıl Türk tarihinde siyasî, iktisadî ve sosyal yaşamda varlığını birçok alanda hissettiren gerilemeye karşılık kültür, sanat ve edebiyatta önceki asırdan kalma bir olgunluk kendisini gösterir. Ancak bu yüzyılın sonu itibarıyla klâsik Türk edebiyatının da parlak dönemlerinin sona erdiği görülür.

Yapılan araştırmalara göre bu asırda yetişen 1322 şairden 168'inin divanı bulunmaktadır. Kaynaklarda şiir ve şair asrı olarak kabul edilen XVIII. yüzyıl, şair kadrosu bakımından klâsik Türk edebiyatının en zengin dönemi olmasına rağmen üstad sayılabilecek şair sayısı oldukça azdır. Bundan dolayı kaynaklar Sâbit (ö.1712)'ten itibaren "Her kaldırım taşının altından bir şair çıkar." sözüyle bu durumu eleştiri konusu etmişlerdir. Bu dönemde bazı şairlerin devrin edebiyatını değerlendirerek şair ve müteşairleri ayırt etmeleri için reis-i şairanlık görevine getirilmeleri, Sümbül-zâde Vehbî'nin şiirin ayaklar altına alındığı bir dönemde kendisine şair denmesinden utandığını ifade etmesi, bu durumu yansıtması bakımından ilgi çekicidir.¹

Bu yüzyılın Osmanlı şiirine damgasını vuran iki büyük ismi, yüzyılın başında Nedim ve sonunda Şeyh Galip'tir. Böyle güçlü şairlerin yanında yer bulabilmek ve tarihe geçebilmek kolay olmamakla beraber her şairin arzu edeceği bir şeydir. Sıra dışı kişiliğiyle ününü sürdürmüş olan Sümbül-zâde Vehbî de XVIII. yüzyılın renkli simalarından birisidir.

Bir asra yakın bir ömür süren şairimiz Sümbül-zâde Vehbî Efendi, XVIII. yüzyılda sekiz Osmanlı padişahının devrini idrak etmiştir. Bu padişahlar; III. Ahmed (1703-1730), I. Mahmud (1730-1754), III. Osman (1754-1757), III. Mustafa (1757-1774), I. Abdülhamid (1774-1789), III. Selim (1789-1807), IV. Mustafa (1807-1808)'dir.²

Bu asrın ilime ve sanata verdiği değerle ön plana çıkan birçok hükümdarı olmakla beraber asrın başında III. Ahmed asrın sonunda ise şüphesiz Sultan III. Selim gelir. 1718'da yapılan Pasarofça anlaşması neticesi sağlanan ve "Lâle Devri" diye adlandırılan huzur ve barış ortamı bu dönemin mimarlarından Damad İbrahim Paşa ile Sultan III. Ahmed'in öldürüldüğü 1730'daki Patrona Halil İsyanı ile sona erer. 1739'da yapılan Belgrad, 1746'da yapılan Kasr-ı Şîrîn, 1774'te yapılan Küçük Kaynarca ve Yaş antlaşmaları ile Osmanlı'nın önemli sınavlar verdiği bu yüzyılda devlet içinde ve orduda önemli reform girişimleri olmuştur. Özellikle Yaş Antlaşması neticesinde sağlanan huzur ortamını iyi değerlendiren Sultan III. Selim, "Nizâm-ı Cedîd" adı verilen ilk ıslahât hareketiyle yeni bir ordu kurar. Kendisi de bir şair olan ve İlhamî mahlasıyla şiirler yazan III. Selim, aynı zamanda hattat, musikîşinas, neyzen, tanburîdir. Türk musikisinde suz-i dil-ara diye bilinen makamın da mucididir. Sultan III. Selim aynı zamanda bir Mevlevîdir. İşte Sümbül-zâde Vehbî Efendi de böyle bir şair Sultan'ın devrinde "şultanü'sş-suarâ"

¹ Ahmet Atilla Şentürk ve Ahmet Kartal (2004). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Dergâh Yay. 401.

² İsmail Hakkı Uzunçarşılı (1988). *Osmanlı Tarihi*. C. IV/ I. Ankara: TTK Yay. 331-350.

ünvanını almış ünlü bir şairdir. Divan'ını Sultan III. Selim adına tertip ve ona takdim etmiştir. Divan'ı bizce hakettiği iltifatı göremeyen Vehbî'nin Tuhfe'si, Nuhbe'si, Lutfiyye'si ve Şevk-engiz'i oldukça rağbet görmüştür.

I. SÜNBU'L-ZÂDE VEHBÎ EFENDİ

A. Hayatı

Asıl adı Mehmed bin Râşid bin Mehmed olan şairin mahlası Vehbî'dir.³ Maraş'ta Sünbül-zâdeler diye bilinen köklü bir aileye mensuptur. Dedesi devrin Maraş müftülerinden Mehmed Efendi olup Saçaklı-zâde ile asırdaş ve komşudur. *Eşbâh-ı Nezâ'irin*⁴ fenn-i evvelini şerh ederek ismini *Tevfîk illâ'llâh fî-şerhi'l-eşbâh* koymuştur⁵. Osmanlı Müellifleri'nde fıkıhtan *Nuru'l-‘ayn* ve *Kitâbü't-tenzihât* isimlerinde iki eseri daha zikredilir⁶. Babası Râşid Efendi de âlim ve şair bir zattır.⁷

Eski kaynaklarda doğumuyla ilgili hiçbir tarih verilmeyen şairin 1133 (1718) yılında doğduğu tespit edilmiştir⁸. Divan'ında kendisine Eskizağra kadılığının ihsan edildiğini bildiren hatt-ı hümayunun yazılmasına vesile olduğu için Şeyhülislam Mehmed Kâmil Efendi'ye sunduğu, teşekkürlerini de içeren ıydiyyesinin⁹

Yetmiş yetmiş bu sinn ü sâl ile bu hâl ile
Üstüne etfâl çıkmak lâyıķ u ahrâ mıdır (Kas.59/22)

beytinde yaşının yetmiş i idrak ettiğini ifade ediyor. Şairin Eskizağra kadılığına nasbedilişi [1203 (1788/89)] itibarıyla yaşı yetmişe geldiğine göre 1133 (1718) yılında doğduğu sonucuna varılabilir.¹⁰ Hem bu sonuç, onun vefatında 90'ı aşmış olduğu hususunda Şânî-zâde'nin ifadesi ile de örtüşmektedir¹¹.

³ Hayatî Efendi'nin Sünbül-zâde'den naklettiğine göre kendisine bu mahlası Seyyid Vehbî vermiştir. Ayrıca kaynaklarda, Seyyid Vehbî 1333(1719)'te Halep'te naib iken Sünbül-zâde'nin babası Râşid Efendi'nin de Seyyid Vehbî'nin yanında görev yaptığı ifade edilir (bk. Ömer Faruk Akün (1993). "Sünbül-Zâde Vehbî". *İslam Ansiklopedisi*. C. XI. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 238; Süreyya Beyzâdeoğlu (2000). *Sünbülzâde Vehbî*. İstanbul: Şule Yay. 14.)

⁴ Eşbâh, Zeynü'ddîn İbn-i Nüceym-i Mısri'nin kütüb-i fikiyyeden bir eseridir. (bk. Ahmed Râşid (Yayaköylü) (1259). *Nuhbe Şerhi*. İstanbul. 298.)

⁵ Hayâtî (1251). *Tuhfe Şerhi*. İstanbul. 63; Ahmed Râşid (Yayaköylü) (1259). *Nuhbe Şerhi*. İstanbul.

⁶ Bursalı Mehmed Tâhir (1338). *Osmanlı Müellifleri*. C.II. İstanbul: Matbaa-i Amire. 237.

⁷ Şânî-zâde Mehmed Ataullah (1284). *Târîh*. C.I. İstanbul. 197 ile Mehmed Süreyyâ (1311). *Sicill-i Osmânî*. C. IV. İstanbul: Matbaa-i Amire. 618 'de babasının adı Reşid olarak kayıtlıdır.

⁸ Süreyya Beyzâdeoğlu (2000). *Sünbülzâde Vehbî*. İstanbul: Şule Yay. 13.

⁹ Bu ıydiyyede ramazan ayından sonra gelen şevvalin hilalinden bahsedildiğine göre bir ramazan bayramıdır.

¹⁰ Nuhbe-i Vehbî üzerine yapılan bir doktora tezinde 1214(1799) yılında yazdığı Nuhbe'sinin

1276 Daħi seksen kâderin (kâdarın) bulmuş idim
İtmedim anları ammâ ityân

beytinde geçen "seksen" ifadesi [Bölümün başlığına ve önceki beyitlere bakıldığında buradaki "seksen"in konuyla ilgili kelime sayısı olduğu anlaşılmaktadır.] alakasız bir şekilde yaşına bağlanarak doğum tarihinin kesin olarak 1134 (1721) olduğu ifade edilmiş (bk. Necmettin

Vehbî'nin doğumundan itibaren Maraş'ta ne kadar kaldığı bilinmiyor. Çocukluğunun ve gençliğinin bir kısmını Maraş'ta geçiren Sünbül-zâde Vehbî Efendi memleketinde mükemmel bir tahsil gördükten sonra kendisine şöhret kapılarını açacak olan İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'daki eğitim hayatı ve kadılık mesleğine ne zaman başladığı hakkında kaynaklarda bir bilgi bulunmamaktadır. Divanında Şeyhülislam Mehmed Kâmil Efendi'ye sunduğu bir kasidesinde geçen

Vâlid-i merhûmuñ etmişdi efendim imtiyhân
Dânişim muhtâc-ı istifsâr u istiğşâ mıdır (Kas.59/19)

beyitinden adı geçen şeyhülislamın babası Anadolu ve Rumeli kazaskeri Osman Efendi'nin karşısında imtihan edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca kadılık mesleğine girmeden önce müderrislik de yaptığı Divan'ındaki

Alıp üstâddan izn ü du'âyı
Okutdum niçe ders-i Müntehâ'yı (Mes.7/16)

beyitinden anlaşılan şairin hocasından icazet alarak Münteha derslerini okuttuğu ancak geçim sıkıntısından ders vermeyi bıraktığı, devamındaki

Velî emr-i ma'âş oldu zârûrî
Sebeb terk etmege ders ü huzûrî (Mes.7/17)

beyitten anlaşılmaktadır. Zamanın ileri gelenlerine kasideler sunarak onlarla dostane ilişkiler kurmuştur. Bu münasebetlerin tesisiyle Rumeli ve Anadolu'nun birçok yerlerinde kadılıklarda bulunma imkanına kavuşmuştur. Arkadaşı Sururî, onun Yaş ve Bükreş'te on yedi yıl kadılık yaptığını Eflak, Boğdan ve Siroz'da da bulunduğunu ifade eder.¹² Kadılık mesleğinde oldukça uzun bir devre geçiren şairin Galatalı Tıflî Efendiye mürid olduğu, kaynaklar arasında sadece Sicill-i Osmanî'de yer alır¹³ Şairin III. Selim'in doğumuna düşürdüğü

Selîm'i Muştafâ Hân'a mübârek tâcdır gūyâ
Nümâyân cevher-âsâ dürc-i şevketden bu şehzâde (Kas.4/58)

tarihinde 1175 (1761)de İstanbul'da bulunduğu anlaşılmaktadır. Kendisine birkaç defa name-i hümayun müsveddesi yazdırılmıştır. Yazdığı müsveddeler beğenildiği için Muhsin-zâde Mehmed Paşa'nın ilk sadareti sırasında resisül-küttâb Yenişehirli Osman Efendi ve Raif İsmail Efendi'nin gayretleriyle 1182 (1768)de Sultan III. Mustafa zamanında kadılıktan hâcegânlık mesleğine terfi

Yurtseven (2003). *Türk Edebiyatında Arapça-Türkçe Lûgatler Ve Sünbülzâde Vehbî'nin Nuhbe'si*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 8-9, 178.)

¹¹ Ömer Faruk Akün (1993). "Sünbül-Zâde Vehbî". *İslam Ansiklopedisi*. C. XI. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 238.

¹² Kocamış pîr-i mugâna dönmüş
Yaş'la Bükreş'de gezüp on yedi yıl

Ey liyâkatsiz usandın ise İstanbul'dan
İşte Eflâk ile Boğdân yine var yirine git

Ba'd ez-în karnı toyar bok yemesin tutsun oruç

İbtidâ'-i ramazandan yer imiş si rûzî / Siroz'ı (Sururî (yty). *Hezeliyât*. İstanbul. 70.)

¹³ Mehmed Süreyyâ (1311). *Sicill-i Osmânî*. C. IV. İstanbul: Matbaa-i Amire.

ettirilmiştir¹⁴. Şair, hâcegânlık (mâli işler) sınıfına terfi edişi dolayısıyla Sultan III. Mustafaya bir kaside sunmuştur¹⁵. Bu meslekte yedi sene görev yapan Vehbî Efendi, başta Sultan I. Abdulhamit olmak üzere saray ve çevresinde büyük itibar kazanmıştır.

Sarayda tesis ettiği güven neticesinde ve Farsçaya olan vukufiyeti de göz önüne alınarak Bağdat valisi Ömer Paşa ile 1189 (1775)te Basra'yı kuşatarak Doğu Anadolu'yu yağmalattıran İran hükümdarı Zend Kerim Han arasındaki anlaşmazlığı halletmek üzere 1190 (1776)da İran'a elçi olarak gönderilmiştir.¹⁶ Vehbî Efendi, Şiraz'da Zend Kerim Han'la görüştüktan sonra Bağdat'a dönmüş ve Ömer Paşa ile bir tahrirat kaleme alarak onun bir hükümdardan ziyade bir aşiret reisi olduğunu ve pek yüksekte atıp tuttuğunu ve hareketinin dostane olmadığını payitahta bildirmiştir¹⁷. Daha daha sonra Ömer Paşa ile aralarında ihtilaf çıkmıştır. Vehbî, Zend Kerim Han'ın şikayet ettiği konulardan Ömer Paşa'nın mesul olduğunu İstanbul'a bir tahriratla bildirmiştir¹⁸. Ancak Ömer Paşa, Vehbî Efendi'nin kendi aleyhinde oluşan fikrini anlamış, Vehbî'den önce davranarak İstanbul'a Vehbî aleyhinde bir jurnal göndermiştir. Bu jurnalde Ömer Paşa, Vehbî'nin Zen Kerim Han'la dostluk uğruna İran tarafını tuttuğunu ve İran'da bulunduğu sırada ayyaşlık ve zinakarlık gibi devlet hizmetinde bulunanlara yakışmayacak hareketlerle İranlılara rezil olduğunu yazmıştır.¹⁹ Bunun üzerine Sultan I. Abdülhamit'in Vehbî'nin bulunduğu yerde öldürülmesi için idam fermanı çıkarmış ve bu iş için de bir memur tayin etmiştir²⁰. Görevli memur henüz Bağdat'a ulaşmadan dostlarının haber vermesi üzerine bir posta tatarı kıyafetiyle İstanbul'a gelmiş ve Üsküdar'da bir dostunun evine gizlenmesiyle sefaret macerası sona ermiştir²¹.

Vehbî Efendi'nin yalnız Şanizade Tarihi'nde rivayet edilen sefaretten dönüş macerası ve Ömer Paşa ile olan anlaşmazlığı konusunda kaynaklarda pek çok ihtilaf vardır.²² Vehbî Efendi, sefaret dönüşü yazdığı, I. Abdülhamit'in

¹⁴ Faik Reşad (1312). *Eslâf*. C.II. İstanbul: Âlem Matbaası. 40.

¹⁵ bk.Kas.5

¹⁶ Bu duruma Divan'ında şu beyitle işaret ediyor:

Belki ma'mûr eder vâlî-i Bağdâd bizi
Dest-i ihsânî ile ba'de harâbü'l-Başra (Müf.3)

¹⁷ İsmail Hakkı Uzunçarşılı (1988). *Osmanlı Tarihi*. C. IV/ I. Ankara: TTK Yay. 460.

¹⁸ Bekir Sıtkı Baykal (hzl.) (1992). *Faik Reşat Unat Osmanlı Sefirleri ve Sefâretnâmeleri*. Ankara: TTK Yay. 135.

¹⁹ Vehbî'nin İran sefaretinde yazdığı

Bahş eyledim İrân'ı ben hâl-i ruh-ı cânâneye
Şîrâz u Keşmîr ü Hoten olsun fedâ bir daneye (G.234/1)

matla'lı musammat gazeline bakıldığında Bağdat Valisi Ömer Paşa haklı gibidir.

²⁰ Bekir Sıtkı Baykal (hzl.) (1992). *Faik Reşat Unat, Osmanlı Sefirleri ve Sefâretnâmeleri*. Ankara: TTK Yay.

²¹ Ömer Faruk Akün (1993). "Sünbül-Zâde Vehbî". *İslam Ansiklopedisi*. C. XI. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 238.

²² Bekir Sıtkı Baykal (hzl.) (1992). *Faik Reşat Unat Osmanlı Sefirleri ve Sefâretnâmeleri*. Ankara: TTK Yay; İsmail Hakkı Uzunçarşılı (1988). *Osmanlı Tarihi*. C. IV/ I. Ankara: TTK Yay.

Kaynaklardaki bu ihtilafa Ömer Faruk Akün de dikkat çekmiştir (Ömer Faruk Akün (1993). "Sünbül-Zâde Vehbî". *İslam Ansiklopedisi*. C. XI. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.).

beğenip affına vesile ve manzum bir sefaretname örneği olan Tannane Kasidesi'nin sonunda

Dil-beste olan luṭf-ı Ḥudāvend-i kerīme
Rabṭ-ı emel etmez kerem-i Zend Kerīm'e (Kas.7/114)

diyerek Sultan I. Abdülhamid'e olan bağlılığını ifade eder. Ancak bir fiyasko ile sonuçlanan bu İran elçiliği sonrasında gittikçe geçim sıkıntısı ve ümitsizliğe düşen şairin hamileri de gözden düşmüştür. İran'dan döndükten sonra Sadrazam Derviş Mehmed Paşa'ya sunduğu kasidesiyle (Kas.36) affını ve piyade veya süvari mukabeleciliği mansıplarından birini isterse de karşılık görmez. Gerek sadrazam Darendeli Mehmed Paşa'dan (Kas.38, Kas.39) gerekse Şeyhülislam Vassaf-zâde Mehmed Es'ad Efendi'den (Kas.51) hiç olmazsa eski mesleği olan kadılığa iadesini istemiştir. Yedi senelik fakruzaruret içerisinde uzun bir bekleyişten sonra sadrazam Halil Hamid Paşa'nın ilgisini görerek eski mesleği olan kadılığa dönebilmiştir. Bunun şükranına bir ifadesi olarak sadrazam Halil Hamid Paşa'ya dört kaside sunmuştur²³. Ayrıca İran seyahatinden beri yazmayı arzu ettiği Tuhfe-i Vehbî adlı Farsça-Türkçe manzum sözlüğünü Halil Hamid Paşa'nın iki çocuğu adına kaleme alarak ona takdim etmiştir.

Sünbül-zâde Vehbî Rodos'ta kadılığı sırasında Osmanlı Devleti'ne ihanet eden Şahin Giray'ın yakalanıp idam edilmesinde önemli rol oynadığını bunun üzerine yazdığı ve I. Abdülhamid'e sunduğu Tayyâre Kasidesi'nde ayrıntılı bir şekilde anlatır²⁴. Bu olayla tekrar yıldızı parlayan Vehbî, "merâtib-i sitte"den Silistre niyabetine tayin edilir. Arkasından Avusturya seferi sırasında ordu-yı hümayun kadı naibliği tevcih olunur. Asker ile Edirne, Sofya, Niş havalisinde dolaştıktan sonra dönüşünde 1203 (1788/89)da Eskizağra kadılığına nasedilir.²⁵ Bu yeni görevinde müverrih ve şair Sururî'de yanında kethüdasıdır.²⁶

Eskizağra'da kadılık görevini yürütürken kendi ifadesiyle (Kas.16) Şahin Giray'ın intikamını almak isteyen bir grup Tatar tarafından mahkemesi basılmış, malı mülkü yağma edilmiş, ailesi ve adamlarıyla birlikte 45 gün hapsedilmiştir²⁷. Vehbî'yi her vesile ile hicveden kahyası Sururî bu olayı da fırsat bilerek onun Eskizağra kadılığı sırasında birçok yolsuzluk yaptığını, ayrıca bir kadınla ilişkisi olduğu için bu olayların başına geldiğini söyler²⁸. Bu olay üzerine kadılıktan azledilen Vehbî, Sultan III. Selim'den tekrar mansıp ister²⁹. III. Selim'e sunduğu bir başka kasidesinde yine mansıp isteğini dile getirir. Bu defa Mekke, olmazsa Kudüs kadılığına razıdır:

Mekke olmazsa daḥı Ḳuds'e sezâ olduğumu
Yoğ iken ḳavm-i mevâlîde hem inkâra mecâl (K.34/42)

²³ bk. Kas.41, 42, 43, 44

²⁴ bk. Kas.8

²⁵ Zikredilen yerlerle ilgili şiirleri için bk. Kas.9, 10, 11, 12, 68.

²⁶ Ömer Faruk Akün (1993). "Sünbül-Zâde Vehbî". *İslam Ansiklopedisi*. C.XI. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 239.

²⁷ Süreyya Beyzadeoğlu (1991). "18. Yüzyılda Bir Mahkeme Baskını". *Milli Kültür*. (62): 61-63.

²⁸ Sururî (yty). *Hezeliyât*. İstanbul. 66-67.

²⁹ bk. Kas.17

Manastır kadılığına razı değildir:

Pâdişâhım ne revâdır ki Manastır'da çala
Vehbî-i pîr gibi cāmî'-i envâ'-ı kemâl (K.34/43)

Rodos'tan İstanbul'a dönen Vehbî, daha önce Sürûrî'nin teşvikiyle 1198(1783)te bir divan tertip etmişken³⁰

Çılp her nev'ini başka mühezzeb
Olundu üç lisân üzre müretteb (Mes.7/131)

beytinde ifade ettiği üç lisan (Türkçe, Arapça, Farsça) üzere yeniden tertip ettiği Divan'ını

Dedim târihini cevher gibi hûb
Ma'ârif gencidir dîvân-ı mergûb (Mes.7/134)

beyitinde mücevher tarih hesabına göre italik dizilen mısradaki -eski harflere göre- noktalı harflerin ebced değerlerinin toplamı olan 1205 (1790) tarihinde tamamlayarak Sultan III. Selim'e sunmuş ve yine aynı tarihi aşağıdaki beytinde de ifade etmiştir:

Târihini Selîm Hân derse degil mi şâyân
Şâhâne oldu *Vehbî dîvân-ı nev-müretteb* (Mes.8/5)

Buna karşılık III. Selim de şaire birçok hediyeler ile şahsi elbiselerinden bir bohça hediye etmiştir. İtibarı gittikçe artan Vehbî'nin Sultan III. Selim'in saltanat yılları hayatının en parlak devresi olmuştur. III. Selim döneminde "sultanü's-suarâ" unvanını da alan ve mimari eserler için düşürdüğü tarihler İstanbul'un çeşitli yerlerini süsleyen Vehbî, yine bu devrede Manisa ve Siroz'da kadılık yapmıştır. Daha sonra Manastır kadılığına tayin edilen Vehbî'ye son olarak Bolu kadılığının verildiği, ayrıca Tırhala ve Şumnu mansıplarının da verildiği tespit edilmiştir³¹.

Ömrünün kalan kısmını zevk ve eğlenceden geri kalmadan İstanbul'da geçiren yaşlı şair, nikris³² hastalığına yakalandıktan sonra iki seneden fazla hasta yatıp 14 rebi'ülevvel 1224'te (29 Nisan 1809) vefat etmiştir³³. Edirnekapısı haricinde Topçular'a defn edilmiştir³⁴.

Öldüğünde yaşı 90'ı aşkın olan Vehbî'nin ölümüne muarızı olan müverrih şair Sururî son bir vefa örneği göstererek

Gitdi şeyhü's-su'arâ Vehbî-i sâhib-âsâr
Bü'l-heves pîr-i civân-tab' idi fevka'l-'âde,

³⁰ Sünbül-zâde'nin bu ilk divan tertibine Sürûrî'nin düşürdüğü tarih beyti şudur:

Sürûrî seyr idüp tertîb-i nazmın söyledi târih
Bu dîvân ile Vehbî kişver-i ma'nâda sulţândır (Sururî (yty). *Hezeliyât*. İstanbul. 147).

³¹ Ömer Faruk Akün (1993). "Sünbül-Zâde Vehbî". *İslam Ansiklopedisi*. C. XI. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 240.

³² Gut, mafsâl romatizması olarak da bilinen bir hastalık.

³³ Faik Reşad (1312). *Eslâf*. C.II. İstanbul: Âlem Matbaası. 41.

³⁴ Bursalı Mehmed Tâhir (1338). *Osmanlı Müellifleri*. C. II. İstanbul: Matbaa-i Amire. 236.

Lâle vaktinde vefât etdi dedim târîhin
Gülşen-i cenneti me'vâ kıla Sünbül-zâde,
Şeyh ü şâb-ı bülegâ defn edip oldu mahzun
Ki civân-tab' idi pâkîze-edâ Vehbî-i pîr
Seri üzre dikilip serv dedim târîhin
Oldu nâbûd re'isü's-şu'arâ Vehbî-i pîr

tarihlerini düşürmüştür³⁵. Yine sitem kokan

Gam-güsâr idi Surûrî ana her târîhde
Cennet olsun rûhuna Vehbî Efendi'nin mekân (H.1224/M.1809)³⁶

tarihini yazan Sururî'nin ayrıca Sünbül-zâde Vehbî'nin müderris olan ve 26 yaşında ölen oğlu Lutfullah'ın³⁷ ölümü için de bir tarih düşürdüğünü görüyoruz:

İtdi Lutfullah Molla 'azm-i sahra-i beka
Ruh-ı Vehbî-zâde rahmetle ide kesb-i safâ (H.1210-M.1795,DS/157)³⁸

Sünbül-zâde Vehbî'nin kendisi gibi şair ve kadı olan diğer oğlu Hayrullah Efendi ise Zilka'de 1267 (Ağustos 1853)te vefat etmiştir³⁹.

B. Eserleri

1) Dîvân

Bugüne kadar tespit edilen 20 yazması bulunan Sünbül-zâde Vehbî Divanı 1253'te Bulak'ta basılmıştır. Çalışmamızın II. bölümünde Divan hakkında geniş bilgi verilmiştir. Eser üzerine şimdiye kadar yapılmış fakat yayımlanmamış bir doktora tezi bulunmaktadır⁴⁰.

Sünbül-zâde Vehbî'nin Divan külliyatı içerisinde yer alan Arapça şiirleri ve Farsça Divançe'si de vardır. Farsça Divançe'si üzerine bir yüksek lisans tezi yapılmıştır⁴¹.

2) Lutfiyye

Sünbül-zâde Vehbî Efendi'nin oğlu Lutfullah için yazmış olduğu nasihat-nâme türünde 1181 beyitlik bir mesnevîdir. Kendisi kabul etmese de Nâbî'nin

³⁵ Cemal Kurnaz (hzl.) (1986). *Muallim Nâcî Osmanlı Şairleri*. Ankara: KTB Yay. 86, 87.

³⁶ Ahmet Uslu (2007). *Surûrî-i Müverrih'in Manzum Tarihleri*. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi. 93, 186, 211.

³⁷ Mehmed Süreyyâ (1311). *Sicill-i Osmânî*. C. III. İstanbul: Matbaa-i Amire. 904.

³⁸ Ahmet Uslu (2007). *Surûrî-i Müverrih'in Manzum Tarihleri*. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi. 92, 187, 222.

³⁹ Mehmed Süreyyâ (1311). *Sicill-i Osmânî*. C. II. İstanbul: Matbaa-i Amire. 665.

⁴⁰ Beyzâdeoğlu, Süreyya (1985). *Sünbül-Zâde Vehbî: Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Divanı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

⁴¹ Recep Küçük (2010). *Sünbül-Zâde Vehbî'nin Farsça Divançesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi.

Hayriyye'sine nazire olduğu genel bir kanaat olarak ortaya konulmuştur⁴². Eser üzerinde bu güne kadar üç müstakil çalışma yapılmıştır⁴³.

3) Tuhfe-i Vehbî

Tuhfe-i Vehbî Farsça-Türkçe manzum sözlüklerimiz içerisinde Tuhfe-i Şâhidî'den sonra en çok rağbet gören sözlüklerdendir. Sadrazam Halil Hamid Paşa'nın iki çocuğu adına kaleme alarak ona takdim etmiştir. 882 beyitten oluşan eser, bsmelenin ardından mesnevî tarzında kaleme alınmış 93 beyitlik bir hamdele, salvele ve sebep-i telifle başlar. Sözlük kısmı 57 kıt'adan oluşmuştur. Sonda da 201 beyitten oluşan ve Istilâhat-ı Acem başlığını taşıyan mesnevî şeklinde bir bölüm yer almaktadır ve son beyitinde eserin bitimine tarih düşürdüğü 5 beyitlik bir nazımla eser tamamlanmaktadır⁴⁴. Pek çok yazma nüshası bulunan Tuhfe-i Vehbî'nin ilk baskısı müellif henüz hayattayken 1798 yılında yapılmıştır⁴⁵. Daha sonra 1798-1909 yılları arasında 59 defa basılmıştır⁴⁶.

4) Nuhbe-i Vehbî

Sünbül-zâde Vehbî'nin 1214 (1799) yılında yazdığı ve Sultan III. Selim'e sunduğu eser, Arapça-Türkçe manzum bir sözlüktür. 1948 beyitlik eserin ilk 145 beyiti mesnevi şeklinde münâcât, na't, salavat ve sahabe övgüsünü içeren mukaddimesidir. 146-1361. beyitleri arasında 82 kıt'alık kısmı kelime tercümelerini, 1362-1931. beyitler arasında mesnevi şeklinde Arapça tabirlerin tercümelerini içermektedir. 1932-1948. beyitler arası da hatime bölümüdür. Şairin sağlığında (1220/1805) basılan esere Yayaköylü Ahmed Râşid Efendi şerh yazmış ve bu şerh de basılmıştır (1259/1843). Ayrıca eser üzerine yapılan bir doktora çalışması vardır⁴⁷.

5) Şevk-engîz

Bir zen-dost ile bir mahbûb-dost tipinin mizahi bir şekilde canlandırıldığı 784 beyitlik bir mesnevidir. Sünbül-zâde Vehbî'nin Manisa'da bulunduğu sırada yazdığı bu eser 1253 (1837) ve 1286 (1869)da Enderunlu Fazıl'ın Zenan-nâme ve Defter-i Aşk adlı eserleri ile birlikte basılmıştır. Çok fazla sayıda yazma nüshası bulunan eser üzerinde müstakil bir çalışmamız yayımlanmıştır⁴⁸.

6) Münşeât

⁴² Süreyya Beyzâdeoğlu (1996a). *Sünbülzâde Vehbî Lutfiyye*. İstanbul: Cihan Neşriyat. 16 vd.

⁴³ Süreyya Beyzâdeoğlu (1996a). *Sünbülzâde Vehbî Lutfiyye*. İstanbul: Cihan Neşriyat; Gülcan Tanıdır Alıcı (2011). *Lutfiyye-i Vehbî*. Kahramanmaraş: Ukde Yay; Adem Ceyhan (2016). *Lutfiyye*. Manisa.

⁴⁴ Ahmet Yenikale (2011). *Tuhfe-i Vehbî*. Kahramanmaraş: Ukde Yay. 29.

⁴⁵ Yusuf Öz (1997). "Tuhfe-i Vehbî Şerhleri". *İlmî Araştırmalar*. (5). 220; Atabey Kılıç (2007). "Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Vehbî (Metin)". *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları*. 2 (2): 411.

⁴⁶ M. Seyfi Özege (1997). *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*. C. IV. İstanbul: 1877-1878.

⁴⁷ Necmettin Yurtseven (2003). *Türk Edebiyatında Arapça-Türkçe Lûgatler Ve Sünbülzâde Vehbî'nin Nuhbe'si*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

⁴⁸ Ahmet Yenikale (2012). *Şevk-Engîz*. Kahramanmaraş: Ukde Yay.

Sünbül-zâde Vehbî'nin mensur yazılarını içeren Münşeât'ı bizzat kendisinin ifade ettiği gibi bir yangında kül olmuştur:

Huşûşâ Münşe'ât-ı bî-bahâne
Müsellem dürr-i menşür-ı yegâne

Ki icâd eylemişdim çok zamânda
Yanıp bir anda kalmadı cihanda (Mes.7/70, 71)

Bugün kimi parçaları yazma mecmualarda, Letaif-i İnşâ⁴⁹ ve Münşeât-ı Aziziye⁵⁰ gibi müntehabât kitaplarında bulunabilmektedir. Divan'ının İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y.433 numarada kayıtlı bulunan yazma nüshasının sonunda 7 parça inşası mevcuttur.⁵¹

Ayrıca Osmanlı Müellifleri'nde ifade edildiğine göre Sünbül-zâde Vehbî, 1184 tarihinde *İkdü'l-cümân*'dan bir kısmını da tercüme etmiştir ki bir nüshası Es'ad Efendi Kütüphanesi'nde vardır.⁵²

C. Edebî Kişiliği

Sünbül-zâde Vehbî, bir asra yaklaşan uzun ömründe III. Ahmed (1703-1730), I. Mahmud (1730-1754), III. Osman (1754-1757), III. Mustafa (1757-1774), I. Abdülhamid (1774-1789), III. Selim (1789-1807), IV. Mustafa (1807-1808) olmak üzere sekiz Osmanlı padişahı devrini idrak etmiş şöhretli bir Türk şairidir.

Divan'ında Arapça şiirleri, Farsça Divançesi ve Türkçe şiirleri bulunan şair bu dillerde şiir söyleyebilecek derecede her üç dile de hakimdir. Hatta Arapça ve Farsçaya olan vukufiyeti bu dillerin manzum sözlüğünü yazabilecek derecede ileridir. Bu eserlerinin dışında manzum hikayeciliğin tipik örneklerinden olan Şevk-engîz mesnevisi ve nasihat-nâme türünde yazdığı Lutfiyye mesnevisiyle bu alanlarda da varlığını ortaya koyan şair münşeât ve hezeliyatlarıyla da adından söz ettirmiştir.

Kaynaklarda genel olarak onun şiirlerinin lirizmden yoksun ve kuru olduğu değerlendirilmekle beraber kolay söyleyebilen bir şair olduğu herkesçe kabul edilmektedir. Osmanlı Müelliflerinde "Şiiri ilim kuvvetiyle söylenilmiş olduğundan o kadar güzel olmamakla beraber mevzun söz söylemek hususunda Osmanlı şairlerinin birincilerinden addolunur."⁵³ denilerek bu genel kanaate tercüman olunmuştur. Eleştirilerinde oldukça katı bir üslûp sergileyen Muallim Naci'nin⁵⁴ şair hakkında sebebini çözemediğimiz bir şekilde önyargılı davrandığı kanaatindeyiz. Bizce en isabetli değerlendirmeleri onu Sâbit ekolüne bağlayan Gibb yapmıştır ve Osmanlı Şiiri Tarihi adlı eserinde ona hakettiği yeri ayırmıştır.⁵⁵

⁴⁹ Refik (1282). *Letâ'if-i İnşâ*. C.II. İstanbul

⁵⁰ *Münşeât-ı Aziziyye fi Âsâr-ı Osmaniyye* (1286). İstanbul: Muhib Matbaası.

⁵¹ Komisyon (1967). *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu*. C.III. İstanbul: MEB Yay. 1054.

⁵² Bursalı Mehmed Tâhir (1338). *Osmanlı Müellifleri*. C.II. İstanbul: Matbaa-i Amire. 236.

⁵³ Bursalı Mehmed Tâhir (1338). *Osmanlı Müellifleri*. C.II. İstanbul: Matbaa-i Amire.

⁵⁴ Cemal Kurnaz (hızl.) (1986). *Muallim Nâcî Osmanlı Şairleri*. Ankara: KTB Yay. 86-89.

⁵⁵ E. J. W. Gibb (1905). *A History Of Ottoman Poetry*. C. IV. London: 242-265.

Vehbî, şiir anlayışıyla ilgili olarak Sabit vadisinin sarp olduğunu ve bu konuda da kendisinin de at oynattığını ifade ediyor:

Şarp iken vādî-i Şābit bir iyi dizgin edip
Vehbiyâ anda daħi atımızı oynatdık (G.158/12)

Sâbit'in kendi döneminde şiirin düştüğü durumdan "Her kaldırım taşının altında bir şair var." diyerek yakındığını yâd eden şair, şiirin şimdiki durumunun daha içler acısı olduğunu ifade etmesi oldukça manidardır:

Kaldırım taşları altında birer şâ'ir var
Deyü taş urmuş idi Şābit-i dānā-yı sūhan

Şimdi görseydi neler çıkdı o menfezlerden
Kaldırımlarda gezer bir sürü püyâ-yı sūhan (Kas.64/94,95)

Teknik bakımdan oldukça sağlam olan şiirlerinde dili genellikle sade ve akıcıdır. İncelediğimiz Divan'ında vezni bozuk bir tek mısraya dahi rastlanmamıştır. Kafiye bulmakta zorlanmayan şairin kafiyeleri de oldukça sağlamdır.

Türk edebiyatının en hacimli divanlarından sayılan bu eserde kasideler önemli bir yer tutmaktadır. Kasidelerinde en çok Nef'i'ye yedi nazire yazan şair, Bâkî'nin "sünbül" redifli kasidesine ve Sâbit'in Ramazaniyye'sine birer nazire yazmıştır. III. Selim başta olmak üzere I. Abdülhamid ve III. Mustafa'ya pek çok kaside sunmuş, devrinin hemen hemen bütün sadrazamlarına ve şeyhülislamına kasideler sunarak mansıb talebelerini bu yolla ifade etmiştir. Bunların yanı sıra İran sefaret dönüşünde yazdığı "Kasîde-i Tannâne", Rodos'ta Şahin Giray'ın katli ve akabinde mahkemesinin basılarak kendisinin hapsedilmesi üzerine yazdığı "Kasîde-i Tayyâre", bir tür poetika sayılabilecek "Kasîde-i Kelâmiyye" (Sühan Kasidesi) gibi orijinal kasideleri de vardır. Bu bakımlardan Sünbül-zâde Vehbî için bir kaside şairi, denilse yeridir.

Musammatlardan sadece muhammese ve muhammesin özel bir biçimi olan tahmise rağbet eden şairin sekiz muhammesinden ikisi Nef'i ve Münîf'in kasidelerini; Nâbî, Nedîm, Sâmi, Fehîm'in birer gazelini tahmis ve bir tanesi de Sâbit'in "Dil-i vîrânımı yapsañ da yıkılsam gitsem" mısrasını tazmin ederek yazdığı mütekerrir muhammestir. Gazellerinde alfabenin her harfiyle şiir yazması, şairin şekil mükemmeliyetçiliğinin önemli delillerdendir.

Şairin manzum tarih düşürmede de oldukça başarılı olduğunu söyleyebiliriz. Divan'da 37 adet manzum tarihi bulunan şairin İstanbul'un birçok mimari eserine tarih düşürdüğü tespit edilmiştir⁵⁶. Muammâ ve lügazi de deneyen şairin Divan'ında bir tane de terkîb-i bend bulunmaktadır.

Edebî sanatların hemen hemen hepsinin güzel örneklerini bulmanın mümkün olduğu Divan'da özellikle iham, cinas, tevriye ve telmih sanatları dikkat

⁵⁶ Ömer Faruk Akün (1993). "Sünbül-Zâde Vehbî". *İslam Ansiklopedisi*. C. XI. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 240.

çeker. Hatta daha da ileri gidilerek Sünbül-zâde Vehbî'nin bir iham sanatı ustası olduğu söylenebilir. Bu bakımdan şiirlerini okurken çok dikkatli olmak gerekir. Bu konuda ilminden oldukça istifade eden şair âdetâ okuyucusunu düşürmek isteyen ve ona meydan okuyan bir tavır içerisindedir.

Klâsik Türk edebiyatı araştırmacıları ve meraklılarının ellerinden düşürmedikleri "Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı" adlı eserde Tuhfe, Nuhbe ve şerhleri de dahil olmak üzere 252 yerde adı geçen Sünbül-zâde Vehbî'nin 164 yerde de şiirlerinden alıntı yapılmıştır⁵⁷. Sâbit'in 162, Bâkî'nin 157, Nedim'in 152, Nailî'nin 139, Necatî'nin 122, Fuzulî'nin 112, Nâbî'nin 107, Nefî'nin 86, Nazîm'in 84, Mesihî'nin 67, Bağdatlı Ruhî'nin 63, İzzet Molla'nın 54, Hayalî'nin 49, Şeyh Galib'in 47, Emrî'nin 40, Hayretî'nin 32, Enderunlu Fazıl'ın 29 yerde adlarının zikredildiği eserde yaklaşık 117 maddede şiirlerinden örnekler verilen Sünbül-zâde Vehbî'nin ağırlığı ortadadır. Söz konusu eserde hemen hemen her madde için malzeme sağlayabilecek olan Vehbî'nin söz varlığı müstakil araştırmalara konu olabilecek daha nice malzemeler içermektedir.

Kısaca ifade etmek gerekirse şiirleri her ne kadar Necâtî, Fuzulî, Nâilî gibi şairlerle ile mukayese edilemeyecek kadar lirizmden yoksun olsa da Sünbül-zâde Vehbî, bir dil ve söz ustasıdır. Edebî kişiliğini de bu ustalığıyla yine kendisi özetlemiştir:

Belki dirler ne güzel nazm-ı laîf
Yazmış ol pîr-i cüvân-ı tab'-ı zarîf⁵⁸ (Şevk-engîz/784)

II. DİVANIN ÖZELLİKLERİ

A. Divan'ın Tertibi ve Nazım Şekilleri

Divan'ın özel bir adı olmamakla beraber Vehbî Efendi, Sa'dî'nin Gülistan'ına nisbeten divanının da Sünbülistan adıyla anılmasını temenni etmiştir.

Eger yazmış ise Sa'dî Gülistân
Bu âşâra desinler Sünbülistân (Mes.7/132)

Ancak bu temennisi şimdiye kadar gerçekleşmemiştir. Vehbî, daha önce Sururî'nin teşvikiyle 1198(1783)te bir divan tertip etmişken, üç lisan (Türkçe, Arapça, Farsça) üzere yeniden tertip ettiği Divan'ını 1205 (1790) tarihinde Sultan III. Selim'e sunmuştur.

Divan'ın yazma nüshalarına bakılarak 1253'te Bulak'ta basılan nüshasının tertibinde epeyce bir emek sarfedildiği gözlenmiştir. Fakat yine de nazım şekilleri açısından tam bir düzen sağlandığı söylenemez. Gazeller içerisinde bir kaside tahmisinin ve bir müstezadın; kasâ'id başlığı altında bir terkiib-i bend, kıt'alar, birkaç gazel ve tahmislerin yer alması bu düzensizliğin belli başlı örneklerindedir. Bazen de bir kasideye, farklı vezin ve kafiyede, ek bir gazel

⁵⁷ Cemal Kurnaz (hızl.) (1993). *Ahmet Talat Onay Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.

⁵⁸ Belki, o zarif ve genç tabiatlı ihtiyar ne güzel nazik şiirler yazmış derler.

(Kas.37) ya da kıt'a (Kas.19) ile başladığı görülür. Bu durum aslında divanların tertibinde nazım şekillerine dayalı bir sıralamadan çok inanca dayalı bir hiyerarşinin gözetildiğini ortaya koymaktadır. Buna göre, bir münacât ya da bir tevhid hangi nazım şekliyle yazılmış olursa olsun divanların başında yer alır. Sünbül-zâde Vehbî Divanı'nda da bu hususa riayet edilerek birinci bölümde mesnevî nazım şekliyle yazılmış olan münacât, na't, mi'raciye den sonra Divan'ın sunulduğu Sultan III. Selim'e medhiye yer almıştır. Sonra Arapça şiirler ve Farsça Divançe yer almış daha sonra sırasıyla kasâ'id, tevârih, mukattaât, gazeliyyât, rubaiyyât, müfredât, muammeyât ve elgâz şeklinde sıralanmıştır. Divan'da yer alan nazım şekilleri ise aşağıda sıralanmıştır:

1. Mesnevî

Bir nazım şekli olarak mesnevî, her beyti kendi arasında kafiyeli (aa, bb, cc ...) en az iki beyitlik bir nazım biçimidir. Divan'da mesnevî nazım biçimiyle yazılmış ilk yedisi baş tarafta olmak üzere dokuz adet şiir bulunmaktadır. Bunların çeviri yazılı metindeki şiir numaraları, türleri ya da konuları ve beyit sayıları şöyledir:

- 1) Mes.1: münâcât, 55 beyit;
- 2) Mes.2: na't, 39 beyit;
- 3) Mes.3: mi'raciye, 54 beyit;
- 4) Mes.4: medhiye (III. Selim), 20 beyit;
- 5) Mes.5: muamma (III. Selim adına), 22 beyit;
- 6) Mes.6: şiir hakkında, 63 beyit;
- 7) Mes.7: sebep-i tertib ve medhiye (III. Selim adına), 144 beyit;
- 8) Lügaz 2: 11 beyit;
- 9) Lügaz 4: 11 beyit.

2. Kasîde

Kafiye düzeni gazelle aynı yani aa-ba-ca ... şeklinde olup beyit sayısı (alt ve üst sınırları kesin olmamakla beraber) 15 ila 99 arasında değişen ve bir varlığı belirli bir form içerisinde (genellikle) övmek maksadıyla yazılan şiirlerdir.

Sünbül-zâde Vehbî Dîvânı'nda çoğu kasâ'id başlığı altında, bir kısmı da tarihler içerisinde yer alan 67 adet kaside bulunmaktadır. Bu kasideler Divan'da sunuldukları kişiler itibarıyla bir hiyerarşi içerisinde düzenlenmiştir. Divan'da hacim olarak en fazla yer tutan şiirler kasidelerdir. Bu kasideler türleri, sunuldukları kişiler ve beyit sayılarına göre aşağıdaki gibi bir görüntü arz etmektedir:

- 1) Kas.1: na't, 55 beyit
- 2) Kas.2: medhiye, Ravza-i Mutahhara, 15 beyit
- 3) Kas.3: medhiye, Ravza-i Mutahhara, 11 beyit
- 4) Kas.4: medhiye, III. Selim'in doğumu için tarih, 58 beyit
- 5) Kas.5: medhiye, III. Mustafa ve Receb Paşa'ya, 52 beyit
- 6) Kas.7: medhiye, I. Abdülhamid'e sunulan ve sefaret takriri olarak da bilinen Kaside-i Tannâne, 113 beyit

- 7) Kas.8: medhiyye, I. Abdülhamid'e sunulan ve Şahin Giray'ın Rodos'ta katlini antalan Kaside-i Tayyâre, 84 beyit
- 8) Kas.9: medhiyye, Ordu-yı Hümayun için, 13 beyit
- 9) Kas.12: medhiyye, I. Abdülhamid'e Ordu-yı Hümayun hakkında, 33 beyit
- 10) Kas.15: cülûsiyye, III. Selim'in tahta çıkışı münasebetiyle yazılan bu kaside Nefî'nin Bahariyye'sine naziredir, 72 beyit
- 11) Kas.16: medhiyye, Tatarların Şahin Giray'ın intikamı için Zagreb'i yağmalamaları üzerine III. Selim'e sunulmuş, 54 beyit
- 12) Kas.17: medhiyye, III. Selim'e mansıb için sunulmuş, 21 beyit
- 13) Kas.18: medhiyye ve teşekkürnâme, III. Selim'e sunulan bu kaside Nefî'ye naziredir, 49 beyit
- 14) Kas.20: medhiyye: III. Selim'in saltanatının birinci yıldönümüne tarih de düşürülmüş, 9 beyit
- 15) Kas.21: ıydiyye, III. Selim'e, 49 beyit
- 16) Kas. 22: bahariyye, III. Selim'e, 60 beyit
- 17) Kas.23: medhiyye, III. Selim'e, 92 beyit
- 18) Kas.24: bahariyye: III. Selim'e sunulan bu musammat kaside Nefî'ye naziredir, 45 beyit
- 19) Kas.25: medhiyye, III. Selim'e sunulan bu kaside de Nefî'ye naziredir, 73 beyit
- 20) Kas.26: ıydiyye, III. Selim'e, 53 beyit
- 21) Kas.27: medhiyye, III. Selim'e, 47 beyit
- 22) Kas.28: vassafiyye, III. Selim'e, 155 beyit
- 23) Kas.29: bahariyye, III. Selim'e, 77 beyit
- 24) Kas.30: ıydiyye, III. Selim'e, 45 beyit
- 25) Kas.31: medhiyye, III. Selim'e, 49 beyit
- 26) Kas.32: medhiyye, III. Selim'e, 45 beyit
- 27) Kas.33: medhiyye, III. Selim'e, 63 beyit
- 28) Kas.34: medhiyye, III. Selim'e, 53 beyit
- 29) Kas.35: ıydiyye, kendisi de bir şair olan Koca Ragıb Paşa'ya sunulmuş, 29 beyit
- 30) Kas.36: medhiyye, Sadrazam Derviş Mehmed Paşa'ya İran Seferi dönüşü, 27 beyit
- 31) Kas.38: medhiyye, Darendeli Mehmed Paşa'ya, 31 beyit
- 32) Kas.39: medhiyye, Darendeli Mehmed Paşa'ya, 11 beyit
- 33) Kas.40: medhiyye, Yigen Mehmed Paşa'ya, 64 beyit
- 34) Kas.41: medhiyye, Sadrazam Hamid Halil Paşa'ya, 58 beyit
- 35) Kas.42: medhiyye, Sadrazam Hamid Halil Paşa'ya sunulan bu kaside Nefî'ye naziredir, 72 beyit
- 36) Kas.44: medhiyye, Sadrazam Hamid Halil Paşa'ya, 17 beyit
- 37) Kas.45: medhiyye, Şeyhülislam Çelebi-zâde Âsım İsmail Efendi'ye, 68 beyit
- 38) Kas.46: medhiyye, Rumeli Kazaskeri Veliyyüddin Efendi-zade Mehmed Emin Efendi'ye, 25 beyit
- 39) Kas.48: medhiyye, Şeyhülislam Pîrî-zâde Sahib Osman Efendi'ye sunulan kaside-i şemsiyye, 44 beyit
- 40) Kas.49: medhiyye, Şeyhülislam Pîrî-zâde Sahib Osman Efendi'ye sunulan bu kasidede kitap isimlerine telmihat vardır, 23 beyit

- 41) Kas.50: verdiyye, Şeyhülislam Pîrî-zâde Sahib Osman Efendi'ye, 50 beyit
- 42) Kas.51: verdiyye, Şeyhülislam İrani-zâde Mehmed Es'ad Efendi'ye, 50 beyit
- 43) Kas.52: medhiyye, Şeyhülislam İrani-zâde Mehmed Es'ad Efendi'ye, 62 beyit
- 44) Kas.53: sıhhat-nâme, Şeyhülislam İrani-zâde Mehmed Es'ad Efendi'ye, 11 beyit
- 45) Kas.54: medhiyye, Şeyhülislam Es'ad-zâde Mehmed Şerîf Efendi'ye sunulan bu kaside Nefî'ye naziredir, 74 beyit
- 46) Kas.55: medhiyye, Şeyhülislam Es'ad-zâde Mehmed Şerîf Efendi'ye sunulan bu kaside Bâkî'nin "sünbül" redifli kasidesine naziredir, 63 beyit
- 47) Kas.56: medhiyye, Şeyhülislam Es'ad-zâde Mehmed Şerîf Efendi'ye sunulan bu kaside Sâbit'in "Ramazaniyye"sine naziredir, 102 beyit
- 48) Kas.58: tebrik-nâme ve tarih, Şeyhülislam Mehmed Kâmil Efendi'ye, 52 beyit
- 49) Kas.59: ıydiyye, Şeyhülislam Mehmed Kâmil Efendi'ye Eskizağra mansıbı için, 26 beyit
- 50) Kas.60: medhiyye, Melek Mehmed Paşa'ya mansıb için, 19 beyit
- 51) Kas.61: medhiyye, Yenişelir Defterdârı Ömer Paşa'ya mansıb için, 8 beyit
- 52) Kas.62: ramazaniyye, Râif İsmâil Paşa'ya mansıb için, 48 beyit
- 53) Kas.63: bahariyye, Reisü'l-küttâb Âtîf-zâde Ömer Vahîd Efendi'ye, 95 beyit
- 54) Kas.64: kelâmiyye, Sadrazam Hamid Halil Paşa'ya sunulan bu kaside Sünbül-zâde Vehbî'nin meşhur "Sühan Kasidesi"dir, 126 beyit
- 55) Kas.65: ta'riz-nâme, ekâbir-i asra, 16 beyit
- 56) Kas.66: latîfe-nâme ve şehir-engîz, İstanbul Defterdârı Hilmi Paşa'ya, 15 beyit
- 57) Kas.84: medhiyye, III. Selim'e sunulan bu kaside Nefî'nin "verir" redifli kasidesine naziredir, 71 beyit
- 58) Tar.1: cülûsiyye, III. Mustafa'nın tahta çıkışına tarih, 13 beyit
- 59) Tar.4: cülûsiyye ve medhiyye, I. Abdülhamid'in tahta çıkışına tarih, 12 beyit
- 60) Tar.20: medhiyye, Es'ad-zâde'nin oğlunun Galata kadısı olmasına tarih, 13 beyit
- 61) Tar.22: medhiyye, Defterdâr Osman Paşa'nın hanesine tarih, 15 beyit
- 62) Tar.23: medhiyye, Defterdâr Osman Paşa'nın hanesine tarih, 11 beyit
- 63) Tar.24: medhiyye, Cihân-zâde'nin hanesine tarih, 11 beyit
- 64) Tar.40: medhiyye, Korfı Kalesi'nin fethi münasebetiyle III. Selim'e, 17 beyit
- 65) Tar.41: medhiyye, Mısır Kalesi'nin fethi münasebetiyle III. Selim'e, 21 beyit
- 66) Tar.44: medhiyye, Eyüp Sultan Camii'nin tamiri münasebetiyle III.Selim'e, 26 beyit
- 67) Tar.46: medhiyye, III. Selim'in Napolyon'a karşı Mısır ve Kahire fethine tarih, 61 beyit

3. Muhammes ve Tahmis

Muhammes her bendi beş mısradan oluşun ve kafiyesi "aaaaa-bbbba ..." şeklinde olan bir nazım şeklidir. Tahmis ise beşleme demektir. Yani daha önce yazılmış bir gazelin veya bir kasidenin her beytini matlada her iki mısrasıyla, diğerlerinde sadece 1. mısrasıyla kafiyeli olmak üzere beş mısraya çıkarmaktır. Bu şekliyle muhammesin özel bir biçimidir.

Divanda bu şiirler ayrı bir başlık altında değil biri gazeller diğerleri de kasideler içerisinde yer almakta idi. Gazeller içerisinde yer alan diğerlerinin yanına getirdik. Bu tahmislerden ikisi kaside tahmisidir. Divanda yer alan bu 8 muhammesin özellikleri şöyledir:

- 1) Kas.43: Münîf'in 45 beyitlik kasidesinin tahmisi olup Sadrazam Hamid Halil Paşa'ya sunulmuştur.
- 2) Kas.57: Nefî'nin 63 beyitlik kasidesini tahmistir. Şeyhülislam Es'ad-zâde Mehmed Şerîf Efendi'ye sunulmuş olup evinin tamir tarihini de içermektedir.
- 3) Kas.69: Vehbî-i Evvel olarak bilinen Seyyid Vehbî'nin 7 beyitlik bir gazelini tahmis olup Şeyhülislam Es'ad-zâde Mehmed Şerîf Efendi'ye sunulmuştur.
- 4) Kas.77: Nâbî'nin 5 beyitlik bir gazelini tahmistir.
- 5) Kas.78: Sâbit'in "Dil-i vîrânımı yapsañ da yıkılsam gitsem" mısrasının tazmin edildiği 5 bendlik bir mütekerrir muhammedtir. Ordu-yı Hümayun'dan dönüş izni için yazılmış bir maruzat-namedir.
- 6) Kas.79: Nedîm'in 7 beyitlik bir gazelini tahmistir.
- 7) Kas.80: Sâmi'nin 6 beyitlik bir gazelini tahmistir.
- 8) Kas.81: Fehîm'in 7 beyitlik bir gazelini tahmistir.

4. Terkîb-i Bend

Divan'da "tercî-i bend-i haķîkat-peyvend ki der-terk-i tarîķ-i hâcegânî nüvişte bûd" başlığı altında yer alan şiir aslında bir terkîb-i benddir⁵⁹. Yedi bendden oluşan bu şiirin kendi arasında kafiyeli vasıta bendleri her bendin sonunda farklıdır. Şekil olarak terkîb-i bend olmakla beraber konu ve üslûp olarak tercî-i bende yakın olduğunu söyleyebiliriz. Şair, hâcegânlıktan ayrılışını buruk ve sitemkâr bir üslûpla dile getirmekte ve Allah'a sığınmaktadır.

5. Kıt'a

Beyitlerinin sadece ikinci mısraları birbirleriyle kafiyeli, en az 2 beyitten oluşan bir nazım şeklidir.

Divan'da 46 adet kıt'a bulunmaktadır. Hepsi bir arada belli bir başlık altında bulunmamaktadır. Bu kıt'aların 14'ü kasideler 31'si tarihler 1'i de hatimede bulunmaktadır.

6. Nazım

Genellikle 1, 2 ve 4. mısraları, bazen bütün mısraları birbiriyle kafiyeli olan ve 2 beyit veya 4 mısradan oluşan küçük bir nazım şeklidir. Divan'da biri kasidelerin başında münâcât türünde olmak üzere 2 adet nazım vardır.

7. Gazel

⁵⁹ bk.Kas.69

Kafiye şeması aa-ba-ca-... olan ve beyit sayısı (kesin olmamakla ve istisnaları olmakla birlikte) 5 ila 11 arasında değişen bir nazım şeklidir. Divanlarda kafiyelerinin son harflerine göre alfabetik dizilen gazeller, şairlerin hünerlerini en çok sergiledikleri şiirlerdir. Divan şairleri hemen hemen her konuda gazel yazmışlardır veya daha temkinli bir ifade ile gazellerde hemen hemen her konuya değinmişlerdir, denilebilir.

Divanda 8'i kasideler ve tarihler içinde olmak üzere toplam 279 adet gazel bulunmaktadır. Bu gazellerin beyit sayılarına göre dağılımları şu şekildedir:

5 beyitli 151, 6 beyitli 1, 7 beyitli 95, 8 beyitli 3, 9 beyitli 18, 10 beyitli 3, 11 beyitli 3, 12 beyitli 4, 13 beyitli 2 gazel vardır.

Gazellerin beyit sayılarına göre dağılımlarına bakıldığı zaman şairin en çok 5, daha sonra 7 beyitli gazeller yazmayı tercih ettiği görülmektedir.

Alfabenin her harfinde gazel yazan şair bu konuda da mükemmellik peşinde olan bir kişilik sergilemektedir. Gazellerin son harflerine göre dağılımı ise şöyledir:

Elif	14	ra	49	Ğayn	2
Be	8	ze	19	Fe	6
Te	6	sin	4	ķaf	10
şe	3	şin	12	kef	10
cim	5	şad	4	lam	9
ħa	3	đad	2	mim	19
ħı	4	tı	4	nun	19
dal	4	zı	3	vav	5
zal	2	'ayın	3	He	24
				Ye	26
				toplam	279

Yukarıdaki tabloya bakıldığında diğer divan şairlerinin kafiye tablosundan belirgin bir fark dikkati çekmez. "ra" harfi 47 adetle yine gazellerin son harfi olmada ilk sıradadır. Bunu "ye" 26, "he" 23, "mim" 19 vd. takip etmektedir.

8. Müstezat

Uzun dizelerinin şekli gazelle aynı olup, her uzun dizeden sonra vezninin ilk ve son tef'ilesi miktarı kısa dizesi bulunan bir nazım şeklidir. Sünbül-zâde Vehbî Divanı'nda 1 tane müstezâd bulunmaktadır. O da *mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün* vezniyle yazılmış bir müstezâd-ı sūdâsiyedir. Gazeller içerisinde yer alan bu müstezâdın (G.176) tek olduğu için yeri değiştirilmemiştir.

9. Rubâî

Kendine has vezinleri bulunan 4 mısralık küçük bir nazım şeklidir. Ancak Divan'da rubaiyyât başlığı altında verilen şiirlerin hiçbirisi rubaî vezinleriyle yazılmamıştır. Bu durum rubaînin Türk şiirindeki tanımlarında da soru işaretleri doğurmaktadır.

10. Müfred

Divan'daki müfredlerin biri Kas.7 numaralı şiirin son beytinde makama mutabık olarak yer almakta, 32 adedi "müfredât" başlığı altında musarra' (kendi arasında kafiyeli) beyitlerden oluşmaktadır.

B. Kullanılan Vezinler

Sünbülzâde Vehbî, Dîvân'ında on altı farklı aruz vezni kullanmıştır. En çok kullandığı vezin hezec bahrinin "*mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün*" vezni olup bunu, remel bahrinin "*fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün*" ve "*fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün*" vezinleri, muzari bahrinin "*mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün*" ve hezec bahrinin "*mef'ülü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ülün*" vezni izlemektedir. Aşağıdaki tablo incelendiğinde diğer vezinlerin kullanım ayrıntısı görülmektedir. Aruz veznini kullanmakta son derece başarılı olan şairin Divan'ında vezni bozuk hiçbir mısra bulunmamaktadır. Aruz kusurlarından sayılan imale ve zihaf bakımından da diğer ünlü divan şairlerinin durumundan belirgin bir farkı yoktur.

Tablo 1: Divanda Kullanılan Vezinlerin Nazım Şekillerine Göre Dağılımı

Bahirler	Vezinler	Kaside	Gazel	Müstezat	Terkîb-i Bend	Kit'a	Tahmis	Müfret	Mesnevi	Nazım	Rubâî
Hezec	1. mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün	26	64	1		15	1	6		2	2
	2. mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ülün					1		1	9		
	3. mef'ülü / mefâ'îlün / mef'ülü / mefâ'îlün		1								
	4. mef'ülü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ülün	2	34			2		4			6
Recez	5. müstef'îlün/müstef'îlün/müstef'îlün/müstef'îlün	3	3			1		1			
	6. müfte'îlün / mefâ'îlün / müfte'îlün / mefâ'îlün		1								
Remel	7. fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün	14	45			12	1	15			2
	8. fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün							1			

	9. fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün		1			1					
	10. fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün	17	62			11	5	23		1	5
	11. fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün		1						2	1	
Münserih	12. müfte'ilün / fâ'ilün / müfte'ilün / fâ'ilün					1		1			
Muzari	13. mef'ülü / fâ'ilâtün / mef'ülü / fâ'ilâtün (müstef'ilün / fe'ülün / müstef'ilün / fe'ülün)					1					
	14. mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün	4	55		1			5			2
Müctes	15. mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün	1	11			1		3			1
Hafif	16. fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün		1			1		3	1		
		67	279	1		46	8	63	12	4	18

C. Nüshaları

Millî Kütüphanenin Yazmalar Kataloğu başta olmak üzere diğer kataloglar da taranıp Divan-ı Vehbî şeklinde geçen eserlerden Seyyid Vehbî'ye ait olanlar da ayrıştırılarak Sünbül-zâde Vehbî Dîvânı'nın biri matbu olmak üzere 21 nüshası tespit edilmiştir.⁶⁰ Bu çalışmada matbu nüsha esas alınmak üzere matbu nüshada olmayan şiirlerin bulunduğu üç nüsha daha karşılaştırılmıştır. Karşılaştırılan nüshalar aşağıdaki listenin ilk dört sırasında kısaltmalarıyla birlikte yer almaktadır. Bilindiği gibi matbu nüshalar hazırlanırken yazma nüshalar taranıp harmanlanır ve münderecatı en geniş nüsha oluşturulur. Karşılaştırılan nüshalar seçilirken bu durum göz önüne alınmış ve matbu nüsha hazırlanırken gözden kaçtığı ya da ulaşamadığı düşünülen nüshalardan istifade edilmiştir. Karşılaştırma sonucunda divanın münderecatının oldukça genişlediği görülmüştür. Böylece Sünbül-zâde Vehbî Divanı'nın en geniş nüshası oluşturulmaya çalışılmış ve ilim âleminin istifadesine sunulmuştur. Matbu nüsha dışındakilerin tavsifi Millî Kütüphane'nin web sitesinde ayrıntılı bir şekilde yer aldığı için aşağıda sadece listesi verilmiştir:

1- Matbu Nüsha (M)

⁶⁰ Millî Kütüphanenin web sitesinde bu nüshaların tavsifleri yer almaktadır. bk. www.yazmalar.gov.tr Ayrıca Komisyon (1967). *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu*. C. III. 1052-1062'de de sekiz yazma nüshanın ayrıntılı tavsifleri verilmiştir.

Dîvân-ı Vehbî, Bulak/MISIR, H.1253 [Bir külliyyât hâlinde yayımlanan Divan, her bölümün kendi içinde yeniden sayfalandırıldığı 7 bölümden oluşmaktadır: I/1-20 (Türkçe Tevhid, münacat, naat vs.) + II/1-17 (Arapça şiirler) + III/1-43 (Farsça Divançe) + IV/1-131 (Kasâ'id) + V/1-16 (Tevârîh) + VI/1-97 (Gazeliyyât) + VII/1-61 (Lutfiyye) = toplam 378s.]

2- İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T.Y. 1256 (Ü)

3-Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz FB 359 (FB)

4- Kütahya Vahitpaşa İl Halk Kütüphanesi, 43 Va 1359 (K)

5- Beyazıt Devlet Kütüphanesi, 5645

6- Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, 2713

7- Süleymaniye Kütüphanesi, Pertev Paşa, 416

8- Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, 951

9- Konya Mevlana Müzesi Türkçe Yazmaları, 1170

10- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y. 433

11- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y. 5736

12- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y. 2925/1

13- Almanya Milli Kütüphanesi, Ms.or.oct. 2867

14- Almanya Milli Kütüphanesi, Ms.or.oct. 2658

15- Avusturya Milli Kütüphanesi, Mxt. 428

16- Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Yeniler, 795

17- Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Hazine, 1047

18- Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Talat, 90

19- Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz B 191/8

20- Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 3896/1

21- Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 6243/2

III. ÇEVİRİ YAZI SİSTEMİ

Metnin hazırlanmasında genel olarak ilmî eserlerde uygulanagelen çeviri yazı sistemi takip edilmiştir. Bunlar, maddeler halinde şöylece sıralanabilir:

1. Metinde kullanılan çeviri yazı alfabesi şöyledir:

ا (I)	a, ā
ا (i)	a, e, ı, i, u, ü
ء	'
ب	B
پ	P
ت	T
ث	s
ج	C
چ	Ç
ح	h
خ	h
د	D
ذ	z
ر	R
ز	Z
ژ	J
س	S
ش	Ş

ص	ş
ض	ž, đ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	'
غ	Ġ
ف	F
ق	q
ك	k, g, ğ
گ	Ñ
ل	L
م	m
ن	n
و	v (o, ö, u, ü, ū)
ه	h (a, e)
ی	y (ı, i, ĩ)
لا	lā

2. Farsça vâv-ı ma'dûleler (^) işaretiyle gösterilmiştir, h^vâce, h^vân gibi.
3. Arapça ve Farsça birleşik isim ve sıfatlar arasına kısa çizgi (-) konulmuş, ekler bitişik yazılmıştır.⁶¹
4. Metinde ünsüzlerin okunuşunda zarf-fiil eki '-p' ve yumuşak g (ğ) dışında bir değişiklik yapılmamıştır. Ünlüler ise metnin harekeli bir nüshası bulunmadığı için dilbilimcilerin önerileri doğrultusunda şairin 1809'da vefat etmesi de göz önüne alınarak bugünküne yakın bir İstanbul Türkçesiyle okunmuştur.
5. Arapça tamlamalarda harfitarifler Arapçadaki kıraatine göre okunmuş, - lafzatullah ile kurulanlar hariç- tamlayanla tamlanan arasına kısa çizgi çekilmiş,

⁶¹ Bu konuda -veş, -āsā gibi Farsça benzetme edatlarının kısa çizgi ile ayrılması dışında genel olarak İsmail Ünver'in "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" (*AÜ DTCF Türkoloji Dergisi*. XI (1): 53-89) adlı makalesindeki önerilerine uyulmuştur.

ancak özel isim olma durumunda tek kelime gibi kabul edilerek sadece ilk harfi büyük yazılmıştır.

6. Metinde geçen özel adlar büyük harfle başlatılmış, özel adlardan sonra gelen ekler kesme işareti (') ile ayrılmıştır. Bir özel isme iham yoluyla işaret edilmişse küçük harfle başlatılmış ve dipnotlarında belirtilmiştir. Başlıkların tamamı büyük harflerle yazılmıştır.

7. Metindeki her şiire köşeli parantez [] içinde birer numara verilmiştir ve her şiirin ilk mısrasının bulunduğu varak veya sayfa numaraları da nüsha kısaltmalarıyla birlikte aparatlarda gösterilmiştir.

8. Her şiirin vezni, başlığından sonra köşeli parantez içerisinde verilmiştir.

9. Beyit numaraları, her şiirde yeniden başlamak üzere, ilk mısranın soluna yazılmıştır. Bendlerle yazılan şiirlerde ise bend numaraları Romen rakamlarıyla verilmiştir.

10. Karşılaştırılan diğer nüshaların bu tertibe uymayan beyitlerinin sırası aparatlarda belirtilmiştir. Bir nüshada bulunmayan beyit, aparatta beyit numarasından sonra nüsha kısaltmasının başına bir kısa çizgi (-) konularak belirtilmiştir.

11. Nüsha farkları her sayfanın altına beyit numarası esasına göre verilmiş; bir mısradaki farklar arasına bir eğik çizgi '/', mısralar arasına iki eğik çizgi '/' imi konulmuştur.

12. Yanlışlar nüsha farkı olarak gösterilmemiş; asıl kanaatımız metne alınmış, vezin ve mana bakımından olabilecek ihtimaller aparatlarda gösterilmiştir. Muadil veya nüsha farkının çok olduğu beyitler, farklı bir beyitmiş gibi metne dahil edilmeyerek aparatlarda verilmiştir.

13. Lafzen iktibaslar ve tarih düşürmelerde ebced hesabına dahil olan ibareler eğik yazılmış, açıklamalar ve referanslar dip notunda verilmiştir.

KAYNAKLAR

- Ahmed Râşid (Yayaköylü) (1259). *Nuhbe Şerhi*. İstanbul
Akbar, Nuri (hızl.) (1996). *Sicill-i Osmanî*. C.I-VI. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt
Yay.
Akün, Ömer Faruk (1993). "Sünbül-Zâde Vehbî". *İslam Ansiklopedisi*. C. XI.
İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 238-242.
Alıcı, Gülcan Tanıdır (2011). *Lutfiyye-i Vehbî*. Kahramanmaraş: Ukde Yay.
Alparlan, Ali (1947). *Manzum Lügatler ve Tuhfe-i Vehbî'nin Alfabetik Tertibi*.
Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü. Tez No:242.
Atalay, Besim (2008). *Maraş Tarihi ve Coğrafyası*. (ed. İlyas Gökhan ve Mehmet
Karataş). Kahramanmaraş: Ukde Yay.
Batur, Atilla (2002). *Sururî Divanı*. Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.
Baykal, Bekir Sıtkı (hızl.) (1992). *Faik Reşat Unat Osmanlı Sefirleri ve*
Sefâretnâmeleri. Ankara: TTK Yay.
Beyzâdeoğlu, Süreyya (1985). *Sünbül-Zâde Vehbî: Hayatı, Edebî Şahsiyeti,*
Divanı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi. İstanbul: Doktora Tezi. İstanbul
Üniversitesi.
Beyzâdeoğlu, Süreyya (1987). "Nedîm ve Sünbül-Zâde Vehbî'de İstanbul". *Türk*
Edebiyatı. (167): 60-62.
Beyzâdeoğlu, Süreyya (1991). "18. Yüzyılda Bir Mahkeme Baskını". *Milli Kültür*.
(62): 61-63.
Beyzâdeoğlu, Süreyya (1991). "Tannâne Kasidesi". *Dergâh*. II (14): 10-12.
Beyzâdeoğlu, Süreyya (1991). "Tayyâre Kasidesi". *Dergâh*. II (18): 8-10.
Beyzâdeoğlu, Süreyya (1996a). *Sünbülzâde Vehbî Lutfiyye*. İstanbul: Cihan
Neşriyat
Beyzâdeoğlu, Süreyya (1996b). "İki Terkîb-i Bend". *Türk Edebiyatı*. (Mayıs): 47-
48.
Beyzâdeoğlu, Süreyya (2000). *Sünbülzâde Vehbî*. İstanbul: Şule Yay.
Bursalı Mehmed Tâhir (1338). *Osmanlı Müellifleri*. C. II. İstanbul: Matbaa-i
Amire.
Cevdet Paşa, (1309). *Târîh-i Cevdet*. C. II. İstanbul: Matbaa-i Osmaniye.
Ceyhan, Adem (2016). *Lutfiyye*. Manisa.
Develioğlu, Ferit (2008). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın
Kitabevi Yay.
Ebuzziya Tefik (1306). *Lugat-i Ebuzziya*. İstanbul: Matbaa-i Ebuzziya.
Faik Reşad (1312). *Eslâf*. C.II. İstanbul: Âlem Matbaası.
Gibb, E. J. W. (1905). *A History Of Ottoman Poetry*. C. IV. London.
Hâvî (1246). *Devhatü'l-Vüzerâ*. Bağdat
Hayâtî (1251). *Tuhfe Şerhi*. İstanbul.
Kılıç, Atabey (2007). "Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Vehbî
(Metin)". *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları*. 2. (2): 410-476.
Komisyon (1967). *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu*. C.
III. İstanbul: MEB Yay.
Kurnaz, Cemal (hızl.) (1986). *Muallim Nâcî Osmanlı Şairleri*. Ankara: KTB Yay.

- Kurnaz, Cemal (hızl.) (1993). *Ahmet Talat Onay Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.
- Küçük, Recep (2010). *Sünbül-Zâde Vehbî'nin Farsça Divançesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi.
- Mehmed Salahî (1313). *Kâmûs-ı Osmânî*. C.1-2. İstanbul: Kanaat Kitabevi.
- Mehmed Süreyyâ (1311). *Sicill-i Osmânî*. C.IV. İstanbul: Matbaa-i Amire.
- Muallim Nâcî (1308). *Esâmî*. İstanbul.
- Münşeât-ı Aziziyye fi Âsâr-ı Osmanîyye* (1286). İstanbul: Muhib Matbaası.
- Öz, Yusuf (1997). "Tuhfe-i Vehbî Şerhleri". *İlmî Araştırmalar*. (5): 219-232.
- Özege, M. Seyfi (1997). *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*. C.IV. İstanbul: 1877-78.
- Öztürk, Mürsel ve Derya Örs (hızl.) (2000). *Mütercim Âsım Burhân-ı Katı*. Ankara: TDK Yay.
- Pakalın, Mehmet Zeki (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri Ve Terimleri Sözlüğü*. C.1-3. İstanbul: MEB Yay.
- Pala, İskender (1989). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yay.
- Redhouse, Sir James W. (1992). *A Turkish And English Lexicon*. İstanbul: Çağrı Yay.
- Refik (1282). *Letâ'if-i İnşâ*. C.II. İstanbul.
- Schmidt, J. (1993). "Sünbül-Zade Vehbî's Şevk-Engiz, An Ottoman Pornographic Poem". *Turcica*. (XXV): 9-37.
- Steingass, F. (1998). *A Comprehensive Persian-English Dictionary*. Beirut.
- Sururî (yty). *Hezeliyât*. İstanbul.
- Şânî-zâde Mehmed Ataullah (1284). *Târîh*. C.I. İstanbul.
- Şemseddin Sâmî (1316). *Kâmûsü'l-A'lâm*. C.VI. İstanbul: Mihran Matbaası.
- Şentürk, Ahmet Atilla ve Ahmet Kartal (2004). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Dergâh Yay.
- Uslu, Ahmet (2007). *Surûrî-i Müverrih'in Manzum Tarihleri*. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (1988). *Osmanlı Tarihi*. C.IV/I. Ankara: TTK Yay.
- Yenikale, Ahmet (2011). *Tuhfe-i Vehbî*. Kahramanmaraş: Ukde Yay.
- Yenikale, Ahmet (2012). *Şevk-Engiz*. Kahramanmaraş: Ukde Yay.
- Yılmaz, Mehmet (1992). *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözcükler*. İstanbul: Enderun Yay.
- Yöntem, A. Canip (1945). *İstanbul Mecmuası*. (31): 6.
- Yurtseven, Necmettin (2003). *Türk Edebiyatında Arapça-Türkçe Lûgatler Ve Sünbülzâde Vehbî'nin Nuhbe'si*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

DİVAN METNİ

DİVÂN-I VEHBÎ

bismi'llâhi'rraḥmani'rraḥîm
*Kitâbün merḳûm yeşhedühü'l-muḳarrebün*⁶²
[MESNEVÎLER]
[1]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ülün]

- 1 İlâhî sensin ol Ḳâḏî-yi Ḥâcât
ki lâyıḳdır saḡa 'arz-ı münâcât
- 2 İlâhî sensin ol Ma'bûd bi'l-ḥaḳ
vücûd-ı vâcibiḡ mevcûd-ı muḫlaḳ
- 3 neḳâ'işden müezzeh nûr-ı zâtıḡ
o zât ile ḳadîmîdir şifâtıḡ
- 4 İlâhî Ḥayy u Ḳayyûm-ı ebedsin
şerîkiḡ yoḳdur *Allâhu eḥad*⁶³ sını
- 5 temânü' ile olmuşdur müberhen
İlâhü'l-'âlemîn sensin mu'ayyen
- 6 ezel sensin ebed sensin İlahî
çü sensin pâdişehler pâdişâhı
- 7 cihân ḥükmüḡdedir yoḳdur vezîriḡ
muḫâl-ender-muḫâl olmuş nazîriḡ
- 8 İlâhî sensin ol Bâkî vü dâ'im
seniḡ emriḡle 'âlem oldu ḳâ'im
- 9 cihânı var edip ketm-i 'ademden
ḥudûş etdirdiḡ âşâr-ı ḳademden
- 10 yine 'âlem fenâ-ender-fenâdır
seniḡ ḡayriḡ ser-â-pâ bî-beḳâdır
- 11 zamân cârî degilken saḡa aşlâ
zamânı eylediḡ tekvîn ü inşâ
- 12* degil iḡrâz ile fi'liḡ mu'allel

⁶² "O, gözde meleklerin gördüğü, yazılmış bir kitaptır.", Kur'an-ı Kerîm, Mutaffifîn (83)/20,21.

[1] M.I/2, Ü.1b, FB.1b

⁶³ "Allah tekdir.", Kur'an-ı Kerîm, İhlas (112)/1.

bu bir bürhân-ı kâti'dir⁶⁴ müdellel

- 13 bize naşş-ı kerîm etdi ifâde
ki sensin şâhib-i küll-i irâde
- 14 saña muhtâcdır 'âlem ser-â-pâ
seniñ yok ihtiyâcın gayra kaṭ'â
- 15 mürîd-i fâ'il-i muhtâr sensin
hakîm-i muṭlaḳ-ı Cebbâr sensin
- 16 İlâhî sensin ol fa'âl-i şâni'
seniñ gayriñ degil mu'tî vü Mâni'
- 17 'ibâda ni'metiñ bî-ḥadd ü pâyân
sezâ ancak saña ḥamd-i firâvân
- 18 İlâhî sensin ol ḥallâk u Rezzâḳ
edersin cümle maḥlûḳâtı irzâk
- 19 'aṭâ vu luṭfuña yoḳdur nihâyet
nice olsun sipâs ü şükre ḡâyet
- 20 İlâhî eyleyip tenzîl-i furḳân
bize iḥsân kıldıñ nûr-ı îmân
- 21 resûlün Muştafâ'yı kıldıñ irsâl
gelip teblîḡ-i emriñ etdi ikmâl
- 22 'ibâda eyleyip yâ Rab 'inâyet
ṭarîḳ-i ḥaḳḳa etdirdiñ hidâyet
- 23 bi-ḥamdî'llâh ne ni'metdir bu ni'met
ki olduḡ öyle bir sultâna ümmet
- 24 anı izniñ ile rûz-ı cezâda
şefî' et rûz-ı maḥşerde 'ibâda
- 25 ḥuşûşâ kırtara bu nâ-tüvânı
edince üstüne ḥamle zebânî
- 26 benim ol müznib-i pür-cürm ü 'âşî
giriftâr-ı menâhî vü me'âşî

* 12 bu bir bürhân-ı: budur bürhâna Ü.

⁶⁴ Mütercim Âsım'ın Bürhân-ı Kâti' adlı Farsça-Türkçe Sözlüğüne ihâm var.

- 27 edip naqd-i hayātı fıska maşrūf
bu hüsran ile kaldım zār u melhūf
- 28 ne etdim kulluğa lāyık ‘ibādet
ne kıldım bir daķıka hüsni-i t̄a‘at
- 29 dirīgā eyledim zāyi‘ şebābı
telef etdim o vaqt-i müsteţābı
- 30 olup üftāde-yi ‘aşk-ı mecāzī
mişāl-i t̄ıfl ederdim hāk-bāzī
- 31 olurdum geh nazār-bāz-ı siyehkār
hayāl-i çeşm-i hūbān ile bīmār
- 32 geh üftāde kalıp çāh-ı zeķanda
gehī dil-tengī-yi fikr-i dehende
- 33 bakıp geh gīsuvān-ı müşg-nāba
düçār oldum hezārān piç ü tāba
- 34 haţ-ı ‘anber-şemīm ü hāl-i dilber
süveydāda olup sevdā-yı muzmer
- 35 gehī müy-ı miyān şevķi ile nāl
güsiste-tār olurdu silk-i āmāl
- 36 mümāşāt eyleyip nefis ü hevāya
bu gūne ‘ömrümü verdim hebāya
- 37 yañıldım genc iken şeytāna uydum
nedāmet geldi pīr olduķda t̄oydum
- 38 edip aldanmağa şad-gūne efsūn
ne şeytānlıklar etdi baņa mel‘ūn
- 39 amān yā Rab bu ‘abd-i rü-siyāhı
bu cürm-ālūde pīr-i pūr-günāhı
- 40 meded sürme meded nār-ı caħīme
refiķ etme o şeytān-ı racīme
- 41 meded ey gāfir-i zenb ü haţāyā
kerem kıl etme dīvānıñda rüsvä

- 42 meded kılma beni ilkā-yı siccīn
*eġiṣnī yā ġiyāṣe'l-müstaġiṣīn*⁶⁵
- 43 zebānīler elinde etme pā-māl
*fe-minke'l-'avnü fī-ḥavfin ve ehvāf*⁶⁶
- 44 belī çokdur bu 'āṣīniġ kuṣūru
bilir ammā ki ma'nā-yı Ğafūr'u
- 45 egerçi pür-günāh-ı tīre-rūdur
ümīdi müjde-yi *lā-teḳnaū*⁶⁷ dur
- 46 tehī-dest ise de ḥüsn-i 'amelden
eşer yoġ i'tikādında ḥalelden
- 47 ḥaḳīr ü nā-tüvāndır za'f-ı bünyād
ḳavī imānıdır mānend-i pülād
- 48 amān imānımı ḥıfz et Ḥudāyā
ḥużūr-ı 'izzete olsun hedāyā
- 49 amān āḥir nefesde verme lüknet
ola cārī zebānımda şehādet
- 50 sezā-yı maġfiret ḳıl bu gedāyı
şefī' eyle Muḥammed Muṣṭafā'yı
- 51 amān maḥrūm-ı dīdār etme yā Rab
o ḥırmāna giriftār etme yā Rab
- 52 cihānda ba'd-ez-īn olduġça bāḳī
beni ḳıl ḥüsn-i a'māle mülāḳī
- 53 ḳapıñdan ġayrı bāba etme muḥtāc
dilimden mā-sivāyı eyle iḥrāc
- 54 fūnūn-ı şī'rimi siḥr-i mübīn et
mütūn-ı şerḥ-i ġüftārım metīn et
- 55* dilim 'aşḳıñla pür-şevḳ ü şafā ḳıl

⁶⁵ "Ey medet umanların mededi bana imdat et!" anlamında Arapça bir dua.

⁶⁶ "Fenalıklarda ve korkuda yardım ancak senden." anlamında Arapça bir dua.

⁶⁷ "(Allah'ın rahmetinden) umudunuzu kesmeyiniz.", Kur'ân-ı Kerīm, Zümer (39)/53.

* 55 na't-güy: ġüft-güy Ü.

zebānım na‘t-gūy-ı Muştafā kıł

[2]

DER-NA‘T-I ŞERİF-İ FAHRÜ’L-MÜRSELİN ‘ALEYHİ’Ş-ŞALĀTÜ
VE’S-SELĀM

[mefā‘ilün / mefā‘ilün / fe‘ülün]

- 1 zihī pertev-nümā-yı āferīniş
‘uyūn-ı kā’ināta nūr-ı bīniş
- 2 odur revnaķ-tırāz-ı tēc-ı *levlāk*⁶⁸
şeh-i bālā-nişin-i taht-ı eflāk
- 3 odur şāh-ı serīr-i *lī-ma‘a’llāh*⁶⁹
ne şāh ammā melek-cünd ü felek-cāh
- 4 odur sultān-ı şāhib-sırr-ı mi‘rāc
ser-i ‘arş üzre na‘leyni güher-tāc
- 5 odur hulk-ı ‘azīm ile mu‘azzam
pesendide ḥabību’llāhi a‘zam
- 6 Resūl-i Haķ Ebu’l-Kāsım Muḥammed
Nebī-yi Hāşimī Maḥmūd u Aḥmed
- 7 kilīd-i maḥzen-i ‘ilm-i ledünnī
nedīm-i bezm-i ḥāş-ı *üdni minni*⁷⁰
- 8 şenā-yı serv-ķaddi *ķum fe’enzir*⁷¹
şabā-yı gülşen-i aḥlākı *fa’şbir*⁷²
- 9 ḥutūṭ-ı rāyeti *innā fetahnā*⁷³
livā-yı nuşreti *innā kefeynā*⁷⁴

[2] M.I/4, Ü.3a, FB.2b

⁶⁸ "Sen olmasaydın, (sen olmasaydın [felekleri yaratmazdım]). Hadis bilginlerinden bazılarının uydurma bazılarının da meal olarak hadis söyledikleri bu söz hakkında daha geniş bilgi için bk. Mehmet Yılmaz, Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler, Enderun Kitabevi Yay., İstanbul, 1992, s.113.

⁶⁹ "Benim Allah ile (öyle anlarım olur ki ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.)", Hadis-i Kudsi.

⁷⁰ Miraç'ta Peygamber'in Allah'a yaklaşmasını ifade eden "bana yaklaş" anlamındaki bu söz için bk. Mehmet Yılmaz, A.g.e., s.158.

⁷¹ "Kalk uyar!", Kur'an-ı Kerim, Müddessir (74)/2.

⁷² "Sabret!", Kur'an-ı Kerim, Tâhâ (20)/130.

⁷³ "Biz fethettik.", Kur'an-ı Kerim, Fetih (48)/1.

⁷⁴ "Biz yeteriz.", Kur'an-ı Kerim, Hicr (15)/95.

- 10 'aṭāyā-yı İlāhī kılmış irzā
anı ber-vefķ-i mantūk-ı *fe-terzā*⁷⁵
- 11 beyān-ı mu'ciz ü her nuṭku efşah
kitāb-ı dīn o mantıkdan muşahḥah
- 12 ḥayāt-efzā degil mi her kelāmı
ki söyler nükte-yi *yuhyi'l-izām*⁷⁶
- 13 mukahḥal nergisinde kuḥl-i *mā-zāg*⁷⁷
dehānı ğonçesinde büy-ı iblāg
- 14 lisānı tūṭī-yi vaḥy-i şeker-ḥā
velī āyīne-yi ilhām-ı Mevlā
- 15 felek ser-geşte-yi ser-der-hevāsı
melek āşüfte-yi nūr-ı liķāsı
- 16 mükesser kaşlarından ṭāķ-ı Kistrā
yıkıldı cünbişinden Lāt u 'Uzzā
- 17 olaldan nūr-ı ḥüsnü cilve-dāde
şanemler ḥāk-i rāhında fütāde
- 18 nüvāziş etdigiyçün her yetīme
aḡa dürr-i yetīm olmuş temīme
- 19 o meh gösterdi engüşt-i hilāli
iki şakķ olmasın mı bedr-i 'ālī
- 20 nihālinden düşeydi ḥāke sāye
olurdu zerreler ḥurşīd-pāye
- 21 'aceb mi ebr olursa sāyebānı
güneşden şakınır Mevlā'sı anı
- 22 ne ḥikmet kılmış ol ümmī-yi māder
kitāb-ı ğaybı bī-ta'lim ezber
- 23 ne ḳudret bī-ķalem ol şāḥib-āyāt
ola nesh-āver-i İncil ü Tevrāt

⁷⁵ "Hoşnut olacaksın (üzülme).", Kur'ân-ı Kerîm, Duha (93)/5.

⁷⁶ "(Bu çürümüş) kemiklere (kim) can verecekmiş...", Kur'ân-ı Kerîm, Yâsîn (36)/78.

⁷⁷ "(Peygamberin gözü) şaşmadı." Kur'ân-ı Kerîm, Necm (53)/17.

- 24 *hitām-ı misk*⁷⁸ idir mühr-i nübüvvet
ki etdi enbiyāya hātemiyyet
- 25 mükerremdir egerçi nesl-i Ādem
mufađđal cümleden ol zāt-ı ekrem
- 26 çün Ādem çeşmini açdı ‘ademden
anıñ mihriyle oldu şubh rüşen
- 27 o devr eylerdi beyne’l-mā’i ve’ṭ-ṭīn
bu nūr olmuşdu pertev-bağış-ı tekvīn
- 28 reh-i deryā-yı cūdu etdi meftūh
gelip Cūdī’ye indi keştī-yi Nūh
- 29 tıyulmamışdı Dāvūd’un şadāsı
semā’-āver idi çarha nevāsı
- 30 vezān oldu Halīl üzre nesīmi
gülistān etdi āteş-zād-ı bīmi
- 31 Kelīm’e lem’a-efşān tāb-ı rüyı
ki olmuş meş’alinden şu’le-cüyī
- 32 Mesīhā mağdeminden müjde-resdir
anıñçün cān-fezā şāhib-nefesdir
- 33 mübārek zātı Haqq’ın rahmetidir
niyāzı *ümme*tīdir *ümme*tī⁷⁹ dir
- 34 serāy-ı şer’iniñ ol çār-yarı
mu’allā çār-rükn-i üstüvārı
- 35 nücüm-ı ihtidā aşhāb u āli
ne necm ammā felekden kadri ‘ālī
- 36 yeter ey Vehbī-yi pā-māl ü nevmīd
ne mümkün zerreden ta’rif-i hırşīd
- 37 te’eddüb kııl bu tavr-ı nā-be-cādır
anı medh eyleyen çünkim Hudā’dır

⁷⁸ "Onun (içiminin) sonu misktir.", Kur’ân-ı Kerīm, Mutaffifin (83)/26.

⁷⁹ "Ümmetim, ümmetim." Hz. Peygamber’in her fırsatta kendisine bağlıları düşündüğünü ifade eden bir söz.

38 revān eyle o nūr-ı müctebāya
şalāt ile selām-ı bî-nihāye

39 çıkıp kürsî-yi taqrîr ü beyāna
‘ayān et ‘arş-ı mi‘râcın cihāna

[3]

DER-Mİ‘RÂC-I HÂZRET-İ FAHRÛ’L-ENBİYÂ ‘ALEYHİ
EKMELÛ’T-TESLİMÂT VE ECMELÛ’T-TEHÂYÂ
[mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / fe‘ülün]

1 hoşâ ferhunde-şeb vaqt-i mübârek
ki tebcîl etdi anı Hâk tebârek

2 zihî şeb maṭla‘-ı şubḥ-ı sa‘âdet
netîce-âver-i mihr-i meserret

3 ne şeb âbisten-i elṭâf-ı Mevlâ
o şebdir ma‘nî-yi *el-leylû hublâ*⁸⁰

4 ne şeb kim kâdr-baḥş-ı Leyle-yi Kâdr
Berât-ı rûşenâyî-yi şeb-i bedr

5 ne şeb zülf-i bütân-ı ḥıṭṭa-yı Çîn
şikenc-i turesinden çîn-ber-çîn

6 o şebdir leyle-yi mi‘râc-ı pür-nür
ser-i gerdünda gevher-tâc-ı pür-nür

7 o şeb olmaz mı şādî vü ṭarab-dih
ki oldur mevrîd-i *esrâ bi-‘abdih*⁸¹

8 çün ol Sîmürğ-ı Kâf-ı ‘izz ü iḳbâl
ğulû-yı müşrikînden fâriğû’l-bâl

9 o şeb olmuşdu bâ-şevḳ-i nihânî
enîs-i ḥaclegâh-ı Ümmühânî

10 dil-i bîdâr u çeşm-i ḥûbu der-ḥ’âb
ne ḥ’âb ammâ ki ‘aynıyla şeker-ḥ’âb

[3] M.I/6, Ü.4b, FB.3b

⁸⁰ "Hamile gece" Mirac mucizesinin gerçekleştiği geceden kinayettir.

⁸¹ "Kulunu yürüttü...", Kur’ân-ı Kerîm, İsrâ (17)/1.

- 11 o ſāhıñ nezdine geldi ſitābān
sefir-i pādiſāh-ı pādiſāhān
- 12 emīn-i vahy-i Hāḡ Nāmūs-ı Ekber
Hümā-pervāz-ı ḡudsi-nūr-ı ſehper
- 13 edip tefhīm ü ta'zīm ile āgāh
dedi da'vet eder bālāya Allāh
- 14 o med'uvv-i tecellīgāh-ı ḡazret
olup fermān-ber-i emr-i icābet
- 15 Burāḡ-ı berḡ-ı raḡſa verdi cevlan
hemān nūrun 'alā nūr⁸² oldu raḡſān
- 16 hevālandı Hümā-yı tiz-per-veſ
uçup bād-ı ſeherle verd-i ter-veſ
- 17 o sebḡat-kerde-yi aḡſā-yı ḡāyāt
erince Mescid-i Aḡſā'ya bi'z-zāt
- 18 turup 'arz etdi ḡāmet enbiyāya
imām oldu hezārān muḡtedāya
- 19 mu'allā ḡāḡ-ı ebrū-yı muḡavves
olup miḡrāb-ı ervāḡ-ı muḡaddes
- 20 ne ebrū kim görenler derdi yek-ser
zihī miḡrābdır Allāhu ekber
- 21 seferber olmuſ idi rāh-ı Hāḡḡ'a
teveccüh eyleyip dergāh-ı Hāḡḡ'a
- 22 edā ḡıldı iki rek'at namāzı
edip rūḡ-āſinālarla niyāzı
- 23 du'ā ḡüftem deyip ſaf-bestegāna
miſāl-i nūr ḡıḡdı āsumāna
- 24 o 'ulvī zümreye oldu mu'ayyen
zemīnden āsumāna farkı rūſen
- 25 olup zātü'l-bürūca pertev-efſān
o ḡurſid-i cihān-tāb-ı dıraḡſān

⁸² "Nur üstüne nur", Kur'ān-ı Kerim, Nūr (24)/35.

- 26 'urüc etdikde evvelki semāya
kef-i ihsānına māh açdı aya
- 27 ikincide 'Uṭārid aldı hāme
yazardı şevḳ ile teşrīf-nāme
- 28 üçüncüye edince 'azm ü āheng
şafādan Zühre aldı destine çeng
- 29 çehārümde olunca pertev-efgen
dedi Hürşīd'e 'İsā dīde rüşen
- 30 beşincide düşüp pāyına Mirrīh
hemān olmuşdu na'l-i esbine mīh
- 31 çün altıncıda kıldı 'arz-ı cevher
melekler Müşteri'si çıkdı yek-ser
- 32 yedinci üzre olduḳda şitābān
aḡa meş'al-keş-i nūr oldu Keyvān
- 33 olunca ḳuṭb-veş şāminde şābit
pür oldu nūr ile çeşm-i şevābit
- 34 çün oldu aṭlas üzre pā-nihāde
o pāy-endāz olup erdi murāda
- 35 edip āmāde cevherden erā'ik
tururdu muntazır cümle melā'ik
- 36 refākat ederek Rūḡu'l-emīn'e
çıkınca kürsī-yi 'arş-ı berīne
- 37 vedā' āyīnin etdi anda tetmīm
edip 'izzetle İsrāfīl'e teslīm
- 38 tururdu ḡāzır u āmāde Refref
anıḡ zahrın daḡı kıldı müşerref
- 39 anıḡ da cünbiş etmez oldu bāli
maḳāmāt idi çün a'le'l-e'ālī
- 40 ḡabībi vāşıl-ı Hāḳ oldu tenhā
olup seyrāngehi a'lādan a'lā

- 41 ne tîr-i rāst-rev ol fahr-i kevneyn
nişān-ı menzildir *ķābe ķavseyn*⁸³
- 42 erişdi ya'nî bezm-i lâ-mekāna
mekîn oldu mekân-ı bî-nişāna
- 43 olup nūr-ı temāşā-yı tecellî
ziyā-bahşende-yi çeşm-i tesellî
- 44 egerçi vaşfı *lā-tüdrikhü'l-ebşār*⁸⁴
aņa maşşüşdur bu 'arz-ı dîdār
- 45 Kelîm'e dendi ammā *len-terāni*⁸⁵
velî bu 'aynı ile gördü anı
- 46 cihāt u hayyiz idi lîk nā-būd
vücüd-ı vācib-i Hāķ 'ayn-ı mevcüd
- 47 bilür aşhāb-ı ebşār u reviyet
ne yüzden rû-nümün oldu o rü'yet
- 48 Muḥammed bî-muḥammed hemdem oldu
ḥarîm-i rāz-ı 'aşķa maḥrem oldu
- 49 anı bî-vāşita kıldı muḥāṭab
ḥużūr-ı 'izzetinde Ḥāżret-i Rab
- 50 kelām-ı nefsi-yi Hāķ'dır o güftār
degildi ḥarf u şavt anda bedîdār
- 51 alıp anda berāt-ı 'izz ü rif'at
hemān iclāl ile etdikde 'avdet
- 52* yine germ-i şafā buldu yatağın
kerem issi söyündürmez çerāğın
- 53 bunu güş eyleyince kıldı taşdıķ
ki dendi Ḥāżret-i Bübekr'e Şiddîķ

⁸³ “(Onunla arasındaki mesafe) iki yay arası kadar (yahut daha az kaldı.)” Kur’ân-ı Kerîm, Necm (53)/9.

⁸⁴ "Gözler onu görmez.", Kur’ân-ı Kerîm, En'am (6)/103.

⁸⁵ "Beni asla göremezsin.", Kur’ân-ı Kerîm, A'raf (7)/143.

* 52 çerāğın: ocagın Ü.

54 yeter Vehbî hamûş olmağdır eslem
odur re'y-i şavâb Allâhu a'lem

[4]

DER-SİTÂYİŞ-İ HAZRET-İ PÂDİŞÂH-I İSLÂM HÂLLEDA'LLÂHU
MÛLKEHÛ İLÂ YEVMİ'L-ÛYÂM
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ülün]

- 1 çü kıldıñ ey dil-i ferhunde-âşâr
münâcâtıyla bed'-i nazm-ı güftâr
- 2 yazıp hem na't u mi'râc-ı Resûlü
mağâm-ı rahmete bulduñ vuşûlü
- 3 ser-âgâz eyle vaşf-ı pâdişâha
şenâ-yı hazret-i zıll-i İlâh'a
- 4 odur te'yîd eden aḥkâm-ı dîni
odur te'sîs eden şer'-i mübîni
- 5 fûrûğ-ı tâc u taḥt-ı kâmrânî
sipihriñ kevkeb-i şâhib-ķırânı
- 6 meh-i burc-ı şeref mihr-i ḥilâfet
medâr-ı irtifâ'-ı dîn ü devlet
- 7 ziyâ-baḥşende-yi evreng-i şâhî
mücessem nûr-ı te'yîd-i İlâhî
- 8 Hümâ-yı evcgâh-ı şevket ü şân
sa'âdet-sâye zıll-i Rabb-i Mennân
- 9 ḥudâvend-i cihân-dâr-ı civân-baḥt
dür-i iklîl-i şâhî zîver-i taḥt
- 10 Sikender-şevket ü Dârâ-yı devrân
Ferîdün-ḥaşmet ü Cemşîd-ı unvân
- 11 ser-efrâzân-ı şâhân-ı güher-tâc
derinde ser-bürehne 'abd-i muḥtâc
- 12 cihânıñ salṭanat-zâd-ı kadîmi
kerîm ibnü'l-kerîm ibnü'l-kerîmi

[4] M.I/9, Ü.6a, FB.5a

- 13 şehenşâh-ı cihân Sulţân Selîm Hân
şeref-bahşâ-yı nesl-i Âl-i ‘Oşmân
- 14 Selîm-i şâliş-i ‘Oşmâniyândır
müsellem pâdişâh-ı kâmrândır
- 15 dilinde sırr-ı ilhâmî⁸⁶ hüveydâ
kerâmet feyzi eţvârında peydâ
- 16 anı hâmi edip dîn-i mübîne
halîfe kıldı Hâk rûy-ı zemîne
- 17 ‘adâlet tahtını bâlâ-nişîni
Süleymân-veş cihân zîr-i nigîni
- 18 mü’eyyed eyleyip ol şehriyârı
Hudâ mahkûmu kılmış rûzgârı
- 19 o rûtbe var ki şafvet sînesinde
Sikender görmedi âyînesinde
- 20 belî âyînesin kılmış cihân-bîn
Sikender'de ne mümkindir bu âyîn

[5]

KİT‘A-İ MU‘AMMÂ BE-NÂM-I SELÎM SELLEMEHU’LLÂHU
TE‘ÂLÂ

[mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / fe‘ülün]

- 1 gehî ‘azm eyleyip sâhil-serâya
şafâ-bahş olsa bahr-ı dil-güşâyâ
- 2 akip çün seyl-i mevc-âver ser-â-pâ
gelir bûs etmege pâyına deryâ
- 3 otağ-ı heft-taşkı çarh-ı gerdân
ki zerrîn şemsesi mihr-i dıraşşân
- 4 degil bâlâsına şâyeste dîbâ
kabâ-yı atlas-ı çarh-ı mu‘allâ
- 5 hudâvendânedir cûş-ı ‘atâsı
yem ü kâna kıyâs olmaz şehâsı

⁸⁶ III.Selîm'in şiirdeki mahlası İlhâmî'ye îhâm var.

^[5] M.I/10, Ü.6b, FB.5b

- 6 dūr-efşān ise de yem telḥ-rūdur
gūher-pāş olsa da kān tūnd-ḥūdur
- 7 nevāl-i himmeti ol rūtbe mevfūr
ki ednā kāse-līs-i luṭfu Faġfūr
- 8 eger dārātını görseydi Dārā
medār-ı ḥāli olurdu mūdārā
- 9 dūr-i yektā-yı zātı bī-bahāne
gūher-veş her ma‘ārifde yegāne
- 10 derūn-ı düşmene zūr-ı kemānı
atar sehm-i każā-yı nāgehānı
- 11 celādetle verince raḥşa cevlan
şanırsın kim cerīdi berḳ-ı raḥşān
- 12 alınca deste tıġ-i ḥūn-feşānı
gider nīrāna cān-ı düşmenānı
- 13 şadā-yı dāne-yi ḍarb-ı tūfengi
eder ḥūn sīne-yi şīr ü pelengi
- 14 hezārān fersaḥa edip işābet
nişānı dāġ-ber-dil eyler elbet
- 15 odur envā‘-ı feyz-i Ḥaḳḳ'a mażhar
şehenşāh-ı hünermend-i sūḥanver
- 16 nedir ol şevket-i zāt-ı hūmāyūn
ne ḥüsrevidir ki ṭab‘ı böyle mevzūn
- 17 müselleme nazm-ı rengīni müzehheb
zihī şāhāne dīvānı müretteb
- 18 sūḥan-sencān-ı ecdād-ı ‘izāmı
egerçi nazma vermişler nizāmı
- 19 velīkin bunda vardır başka kuvvet
edāsında nūmāyān tarz-ı Şevket
- 20 o ḥāḳānı⁸⁷ edip tebcīl Yezdān

⁸⁷ Ünlü Fars şairi Hākānī'ye ihām var.

sühan mülkünde kılmış anı ihsân

21 İlahî kıl anı her dem mü'eyyed
zamân-ı devleti olsun mü'ebbed

22 cihânda her umûrun eyle âsân
ola a'dâsı yek-ser hâke yeksân

[6]

DER-VAŞF-I KELÂM-I MEVZÛN-I BELÂĠAT-NÛMÛN
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ülün]

1 nice vaşf etmeyem ol şehriyârı
müsellem hüsrev-i Şevket-medârı

2 ki hem şâhenşeh ü hem nüktedândır
sühan-dân-ı kerîm ü kâmrândır

3 bulur ehl-i dili tab'-ı selîmi
müreccaḥ Baykara'ya her nedîmi

4 sühan qâdrin bilir baḥr-ı hünerdir
ki nazmı silk-i ma'nâda güherdir

5 sühan-dâna 'aceb mi etse raġbet
o şâh-ı 'âlem-i mevzûn-tabî'at

6 ki mevzûn olduġuyçün serv-i ra'nâ
göründü gülsitânda qâdri a'lâ

7 çü vezn etdi ser-efrâz ol nihâli
nice mevzûn-kelâm olmaya 'âlî

8 sühan bir gevher-i 'âlî-bahâdır
ki eyler bî-ciger merdi bahâdır

9 gelir eş'âr ile tab'a celâdet
eder taḥrîk âşâr-ı şecâ'at

10 ġazâda şî'r oqurdu ba'zı aşḥâb
o 'âdetdir henüz âyîn-i i'râb

11 sühandır mantıq-ı 'aşq-ı İlahî
netîce istemez bu söz güvâhî

[6] M.I/11, Ü.7b, FB.6a

- 12 sühandır mâye-yi ‘aşk ile mahlûk
niyâz-ı ‘âşıkân u nâz-ı ma‘şûk
- 13 deger bir mışra‘-ı berceste maẓmûn
benim ‘indimde yüz biñ genc-i Kârûn
- 14 bulur ehl-i sühan ma‘nâda lezzet
ne mümkündür şekerde ol halâvet
- 15 hayâl-i nâzenîndir şahid-i hûb
ne lâzım şâ‘irâna ğayrı maḥbûb
- 16 verirken neş’e-yi rengîni maẓmûn
ne hâcet ehl-i ṭab‘a câm-ı gül-gûn
- 17 kulûb-ı şâ‘irân kim pür-şafâdır
hemân âyîne-yi ‘âlem-nümâdır
- 18 olur elbette üstâd-ı sühanver
maḥal-gûy u zarîf ü nûkte-perver
- 19 sühanverdir güher-senc-i ma‘ânî
kilîd-i genc-i ḥikmetdir lisânı
- 20 lisân-ı ğayba şâ‘ir tercemândır
zebân-dân-ı ḥaḳâyık şâ‘irândır
- 21 ‘aceb mi olsa nazm-ı bî-bahâne
kemâl-i âdemoğyetden nişâne
- 22 ki mevzûn şad-münâcât etdi âdem
Cenâb-ı Ḥaḳḳ'a herkesden muḳaddem
- 23 olundu Faḫr-i ‘Âlem'den rivâyet
beyâna siḫr denmek şî‘re ḥikmet
- 24 ederdi şî‘re taḫsînler o sulṭân
degil mi şâ‘irânı Ka‘b u Ḥassân
- 25 Nizâmî ḥamsesinde bâ-şarâḫat
demoşdır şî‘r için cüz’-i nübüvvet
- 26 anıñ ma‘nâsını erbâb-ı taḫḳîk
bu vech ile ederler remz ü tedḳîk

- 27 ki ol Ḥassān-ı şāhib-naẓm-ı mebrūr
olunca hicv-i küffār ile me'mūr
- 28 gelip Rūḥu'l-emīn eylerdi ilķā
dehān-ı pākine şad-güne ma'nā
- 29 gelir mi enbiyādan ğayra Cibrīl
eder mi vaḥyi sā'ir nāsa tenzīl
- 30 bunu remz eylemiş işte Niẓāmī
'ayāndır 'arife bu sırr-ı sāmī
- 31 şenā-yı Rūdegī'de yazdı Vaşşāf
bilenler ol maḥalli eyler inşāf
- 32 ki ol üstād-ı dānā-yı sūḥan-dān
biḡ altūna yazıp bir naẓm-ı zī-şān
- 33 edince tā ki āġāz-ı terāne
şitābān etdi şāhī mūliyāna
- 34 eder ṭab'-ı selīme böyle te'sīr
kelām-ı dīl-pesend-i ḥūb-ta'bīr
- 35 'aṭā-yı şā'iriyetdir Ḥudā-dād
aḡa maẓhar degil her ādemī-zād
- 36 sūnūḥāt olmasa naẓm-ı müselleḡ
ederdi kesb ü taḥşīl anı 'ālem
- 37 egerçi herkes ister ola şā'ir
Ḥudā feyẓ etmese ammā ne ḳādir
- 38 odur bī-şübhe vehbī⁸⁸-i İlāhī
o rāha olamaz bīġāne rāhī
- 39 degil mi faḡre şāyeste bu 'unvān
ki derler şā'ir-i üstāda sulṭān
- 40 kimi Ḥüsrev kimi Ḥāḳānī olmuş
sūḥan iḳlīmīniḡ sulṭānı olmuş
- 41 eder dīvān ile izḫār-ı şevket⁸⁹

⁸⁸ Sūnbül-zāde Vehbī'nin mahlasına ihām var.

- o şāhān-ı eķālīm-i belāgat
- 42 olur ārayış-i eş'ār-ı rengīn
medār-ı hūsn-i āşār-ı selātin
- 43 sūhanverler olur şāhāna vaşşāf⁹⁰
ķadīmī böyledir āyin-i eslāf
- 44 şenā-yı⁹¹ şā'irāndır mülke revnak
ki anlar hūsn-i ta'bīre muvaffaķ
- 45 henüz nazm-ı bülend-i H^vāce Selmān
oķundukça Melikşāh'a verir şān
- 46 olur el-ān rūh-ı Şāh Sencer
fürüg-ı Enverī ile münevver
- 47 yazıp Şehnāme Firdevsī-yi üstād
riyāz-ı nazmı ķıldı cennet-ābād
- 48 niçe ta'bīr-i cān-baħş anda meşhūd
anıqla zindedir ezķār-ı Maħmūd
- 49 Hüseyn-i Bayķara bezminde Cāmī
degil mi neş'e-baħşā-yı müdāmī
- 50 bilip ķadrin 'Alī Şīr-i Nevāyī
nevā-yāb eyledi ol hoş-nevāyī
- 51 baķılsa cümle āşār-ı selefden
olur bī-şübhe meşhūd u mu'ayyen
- 52 ki olmuş her düvelde ehl-i 'irfān
bu gūne mazhar-ı envā'-ı iħsān
- 53 mülük-ı ķadr-dānān bī-nihāyet
gürüh-ı şā'irāna ķıldı raĝbet
- 54 ki şāhānıñ o şınfa i'tibārı
olur mülküñ medār-ı iftiħārı
- 55 cihānı geşt edip nazm-ı sūhan-dān

⁸⁹ Ünlü Fars şairi Şevket-i Buhārī'ye iħām var.

⁹⁰ Ünlü Fars edib ve tarihçi Vassāf'a (1264-1334) iħām var.

⁹¹ Ünlü Fars şairi Hakīm Senā'ī'ye iħām var.

- eder evşâf-ı şâhı dehre i'lân
- 56 şenâsı vird olup cümle zebânda
çalır bâkî hem evrâk-ı zamânda
- 57 belî devletlere şâ'ir gerekdir
velîkin şâ'ir-i mâhir gerekdir
- 58 ki ola dil-pesend eş'arı meşhûr
güher-veş nazm-ı pâki dürr-i menşûr
- 59 bile ez-cümle târih-i cihânı
rüsûm-ı tavr-ı eslâf-ı şehânı
- 60 ola hem münşî-yi üstâd-ı dânâ
gehî nazm u gehî neşr ede inşâ
- 61 kelâmın kim işitse ola 'âşık
diye işte bu sözdür şâha lâyıq
- 62 bu güne şâ'ir-i üstâda rağbet
selâfîne olur bâdî-yi şöhret
- 63 mülûk etdikçe hüsni-i i'tibârı
sühan-dâniğ olur peydâ hezârı

[7]

DER-BEYÂN-I SEBEB-İ TERTİB-İ DİVÂN DER-ZAMÂN-I
MES'ADET-İKTİRÂN HAZRET-İ SULTÂN SELİM HÂN
[mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün]

- 1 nevâyâ başla ey tab'-ı sühan-sâz
ney-i kıl eylesin bir nağme âgâz
- 2 hamûşî nâ-sezâ ehl-i raqamda
şarîr elbette lâzımdır kalemde
- 3 me'al-i râz-ı mektûmuğ 'ayân et
bu şevkiğ aşlını bir bir beyân et
- 4 nedir bu cem'-i güftâr-ı perişân
ne oldu bâ'ış-i tertîb-i divân
- 5 bilinsin sözleriğden hasb-i hâliğ

[7] M.I/14, Ü.9b, FB.7b

- bu rāza tercemān olsun maḳālīḡ
- 6 edince ṭab'ıma böyle ḡıṭābı
hemān bu vech ile verdi cevābı
- 7 dedi kılmıṡ Ḥudā bu nā-murādı
ebā 'an-ced ma'ārif-ḡāne-zādī
- 8 sülūk etdim reh-i ecdāda ben de
hünermendāna oldum ya'nī bende
- 9 olup ḡāhiṡger-i kesb-i ma'ārif
cihānda etmedim meyl-i zeḡārif
- 10 nuḡūd-ı 'ömrü ṡarf etdim kemāle
bilip rāciḡ metā'-ı 'ilm-i māle
- 11 işitsem ḡanda bir üstād-ı kāmīl
olurdum dersine elbette dāḡil
- 12 seyāḡat eyleyip vāfir diyārı
arardım ehl-i 'ilm-i nāmdārı
- 13 kemāl-i ṡevḡ ile aṡḡāb-ı faḡla
ḡarīn oldum niḡe erbāb-ı faḡla
- 14 bulup ser-ḡeṡme-yi feyz-i fūnūnu
ṡu gibi ezber etdim ḡoḡ mütūnu
- 15 kitāb olmuşdu 'ālemde enīsim
hemān baḡṡ-i 'ulūm idi celīsim
- 16 alıp üstāddan izn ü du'āyı
oḡutdum niḡe ders-i Mūntehā'yı
- 17 velī emr-i ma'aṡ oldu ḡarūrī
sebeb terk etmege ders ü ḡuzūrı
- 18 gehī ḡākim olup ba'zı bilāda
ṡerī'at üzre ḡükm etdim 'ibāda
- 19 olup geh zümre-yi küttāba dāḡil
dedi ehl-i ḡalem münṡī-yi kāmīl
- 20 ḡuṡūṡā ṡi'rim oldu dehre meṡḡūr

- celâdet gösterip bu tab'-ı pür-zür
- 21 zeber-destân-ı fenn-i şî'r ü inşâ
edip el arkası yerde ser-â-pâ
- 22 olurdu her birisi feyze t̄alib
görüp âşârımı eslâfa ḡalib
- 23 C^cacem'de etdim icrâ-yı belâgat
sühan-sencânı oldu ğarq-ı hayret
- 24 ne hâcet kendimi medh ü şenâya
cihân şahid iken bu müdde'âya
- 25 velî zell etmeyip 'arz-ı sühanda
rezâlet vermedim tab'-ı bülende
- 26 esâfilden edip ümmîd-i ihsân
kemâlim kılmadım ma'yüb noqşân
- 27 sühan-perdâz-ı istignâ-pesendim
belâgat 'arşasında şeh-levendim
- 28 belî cem' etmedim mâl-i firāvân
ġinâ-yı kalb verdi Rabb-i Mennân
- 29 sühan kim gevher-i dürc-i şerefdir
anı nâ-ehle şarf etmek şerefdir
- 30 kaşîde gezdirim bâb-ı ricâle
tenezzül etmedim cerr ü sü'âle
- 31 talebsiz yazmadım bir ferde târih
cihânda olmadım şâyân-ı tevbih
- 32 kaşîde verdiğim erkân-ı fehhâm
şehensâh u vezîr ü şeyhü'l-islâm
- 33 dahı vaşf eyledim birkaç kibârı
kibâr ammâ kibârıñ nâmdârı
- 34 ma'ârif kâdrin aqlar ehl-perver
güher-senc-i hüner zât-ı sühanver
- 35 civân-merdândan ihsân u taḥsîn

- ‘arūs-ı nazma olmuş gerçi kâbîn
- 36 velîkin düşmez erbâb-ı kemâle
vesîle eylemek şî’ri sü’âle
- 37 degildir câ’ize ümmîdi câ’iz
gedâ-çeşmân şanırlar anı fâ’iz
- 38 yakışmaz şâ’ire vâdî-yi cerrâr
budur erbâb-ı tab’a pek büyük ‘âr
- 39 yazar bâ’zı gedâ rüsvâ-yı ‘âmı
zifâf u mevlid-i hâş u ‘avâmı
- 40 Yapıp târihler sūr-ı hitâna
keser çok işler engüşt-i beyâna
- 41 birisi şu ağıtsa çeşmesâre
olur icrâ-yı medhe pâre pâre
- 42 eder rîzân o sūya âb-ı rüyun
şanır bî-çâre kim buldurdu şuyun
- 43 bir âdem eylese niyyet bināya
temel vaz’ eyler evvelce şenāya
- 44 bahâr olsa esip bād-ı maķâli
hazāna uğradır bâğ-ı hayâli
- 45 yapıp vezn ile ma’cūn u murabbā
verir eṭrāfa nevrūziyye-āsā
- 46 olur her mürdeniñ merşiyye-hūânı
bedenden çıkmadan evvelce cānı
- 47 kazıp târihler seng-i mezârı
‘azāba uğradır mevtā-yı zârı
- 48 eder nazm-ı kelāmı cerre müncer
o güne bed-edā cerrâr-ı aḥķar
- 49 gezip ol derbeder aşhâb-ı cāhı
ķapılarda oķur gūyā ilāhî
- 50 sü’âliñ fetḥ edip her dürlü bâbın

dilenci torbası eyler kitâbın

- 51 bu ta'cizi görüp aşhâb-ı hayrât
zarûrî etdi sedd-i bâb-ı hayrât
- 52 ma'âza'llâh nedir böyle rezâlet
ki eş'âr ola ma'nâda ticâret
- 53 bi-ḥamdi'llâh ki luṭf-ı müste'ânî
maşûn etdi bu 'abd-i nâ-tüvânı
- 54 cihânda vermedim bir ferde şıḳlet
edip eş'âr ile iş'âr-ı külfet
- 55 ne gûne nazm-ı rengin etsem inşâd
şafâ-yı rûḫ için eylerdim îrâd
- 56 yazıp bir muḳtezâ-yı ṭab'-ı mevzûn
hezârân güfte-yi pâkîze-mazmûn
- 57 ederdim yâdigâr-ı ehl-i 'irfân
ṭaşırdı nüshasın başında yârân
- 58 hedâyâ-veş gidip sâ'ir diyâra
olurdu tâze tuḫfe rûzgâra
- 59 bu vech ile olup meşhûr-ı âfâḳ
cihân eş'ârıma olmuşdu müştâḳ
- 60 eḫibbâ gerçi kim eylerdi terḡîb
velîkin etmemişdim cem' ü tertîb
- 61 yazardı ba'zısın yârân u aḫbâb
olurdu ekşeri nâ-bûd u nâ-yâb
- 62 kimin sirḳat ederdi nev-hevesler
şeker yaḡmâsı bulmuşdu megesler
- 63 kimi üftâde-yi ser-ṭâḳ-ı nisyân
ḡubâr-âlûde evrâḳ-ı perîşân
- 64 olurken böyle zâyi' niçe güftâr
yine mevcûd idi vâfirce âşâr
- 65 gelip birgün ḫarîḳ-i nâgehânî

- yaqıp berbād edince hānumānı
- 66 tutuşdurdu ‘alev-gīrī-yi iħrāk
ne envā‘-ı kütüb qaldı ne evrāk
- 67 gidip sermāye-yi ‘ömrüm hebāya
külün şavurdu bād-ı ğam hevāya
- 68 beni pek yaqdı bu çarħ-ı sitemkār
olup sūzān hezār inřā vu eř‘ār
- 69 niçe rengīn ğazel niçe qaşıde
niçe āřār-ı ħūb u nā-řinīde
- 70 ħuřūřā Münře‘āt-ı bī-bahāne
müsellem dürr-i menřūr-ı yegāne
- 71 ki İcād eylemişdim çok zamānda
yanıp bir anda qalmadı cihānda
- 72 bu ğüne şıve-yi nā-sāz-ı devrān
kılıp kesb-i ma‘ārifden peřimān
- 73* kesel gelmişdi şab‘-ı nā-tüvāna
elim varmazdı taħrīr ü beyāna
- 74 hem etmiřdi zuhūr-ı źa‘f-ı pīrī
fütür-āver bu iřkeste-źamīri
- 75 gidip ol źa‘f ile her dürlü zevķim
dilimde qalmamışdı ‘aşq u řevķim
- 76 daħı bundan beterdir kim zamāne
‘adāvet gösterirdi nüktedāna
- 77 hüner ‘ayb u kemāl olmuşdu noķřān
büyük töhmet idi ‘ālemde ‘irfān
- 78 maħabbet eyleyip ařħāb-ı māle
cihān düşmen idi ehl-i kemāle
- 79 metā‘-ı ma‘rifet olmuşdu kāsıd
ederdi aqçe kālā-yı mefāsıd

* 73 elim: dilim Ü.

- 80 huşuŝā şi'r ü inŝā vu fesāhat
olup hem ŝuret-i lafz-ı fazāhat
- 81 sühan-dānān idi menfūr-ı 'ālem
sözün bilmezler olmuşdu mükerrem
- 82 niçe bed-nām olurdu nā'il-i kām
sühan-sencān ise nā-būd u güm-nām
- 83 çatal yazı denirdi nazm-ı pāke
gören yırtıp atardı anı hāke
- 84 felek inŝāyı etdirmişdi isnā
ķalem ehli girībān-çāk u rüsvā
- 85 kızılbaş idi güyā Fārisī-dān
miŝāl-i Rāfizi merdūd u hayrān
- 86 hazef maķbül idi dürr ü güherden
cehālet mu'teber idi hünlerden
- 87 ferīhu'l-bāl olup zāğ-ı siyeh-rū
ķafes-bend idi tütü-yi ŝeker-gū
- 88 çememde bülbülān bulmazdı lāne
gül olmuşdu ğurāba āŝiyāne
- 89 görüp bu bende-yi ber-geşte-sāmān
ğubār-ı āsitān-ı ehl-i 'irfān
- 90 bu güne nā-be-cā tavr-ı zamānı
şikest etmiş idim kilik-i beyānı
- 91 sükūt ile vurup mührü dehāna
maķāl-i şi'ri almazdım lisāna
- 92 rüsüm-ı nazma vermezdım nizāmı
tekellüm etmeyip mevzün kelāmı
- 93 sühanverlikden olmuşdum peŝimān
ķalıp bu ye's ile mebhūt u hayrān
- 94 ederdim ğıbtā eslāf-ı kirāma
ķarīn olduklarıyçün ihtirāma

- 95 ki taḥṣīl etmiş anlar nām u ṣānı
bulup vaḳt-i mülük-i ḳadr-dānı
- 96 kimi olmuş nedīm-i pādişāhī
maḳām-ı rifʿat etmiş ṣadr-cāhı
- 97 kimi olmuş vezīrānıḡ ḳarīni
kerem-dīde ḳerāḡ-ı kām-bīni
- 98 edip peygūle-yi nisyānda zārī
ḳekerdim ben de her dem intizārı
- 99 gelir mi derdim āyā bu cihāna
sūḡanver bir ṣehenṣāh-ı yegāne
- 100 bi-ḡamdi'llāh ki baḡtım oldu yāver
ṡulū' etdi hele bir mihr-i enver
- 101 ne mihr ammā cihān nūruyla meṣḡūn
yanında zerreder ḡurṡīd-i gerdūn
- 102 olaldan mihr-i rūyu pertev-efgen
zamānıḡ ḳeṡm-i baḡtı oldu rūṡen
- 103 kerīm ü kām-baḡṡā vu sūḡan-dān
ṡeh-i gerdūn-ḡaṡem Sulṡān Selīm Ḥān
- 104 ki oldur zīb-i taḡt-ı kām-rānī
odur hem ḡüsrev-i mülk-i ma'ānī
- 105 o ḡāḳān-ı cihānbān-ı ser-efrāz
ma'ārifle yegāne ṡāh-ı mümtāz
- 106 medār-ı faḡr-i ṡāhān-ı selefdir
eb ü ecdādına ḡayru'l-ḡalefdir
- 107 zamānında suḡan buldu revācı
ḡüner erbābı ḳekmez iḡtiyācı
- 108 ḡürūh-ı ṡā'irāndır ṡād u ḡurrem
ki oldu her biri ḡaddince mükrem
- 109 eger Cāmī göreydi bu ṡafāyı
fedā eylerdi bezm-i Bayḳara'yı

- 110 geip gsthlığdan arĥ-ı gerdn
hnermendnı kıldı böyle memnn
- 111 ĥuřř bu perışn-ĥl  p-ml
cef-yı arĥ ile dem-beste v ll
- 112 olur tenh-nişn-i künc-i ‘uzlet
cihndan eylemiřken ať-ı lfet
- 113 o sultn-ı civn-baĥt-ı yegne
edip şefkat bu pr-i n-tvne
- 114 degilken zerre-yi in‘ma şyn
olup ĥurřd-i iĥsnı dıraĥřn
- 115 frġ-ı re’feti bu ĥksrı
görüp şyn-ı evc-i i’tibrı
- 116 keml-i luťf ile dilřd kıldı
dil-i vrnımı bd kıldı
- 117 ederken geşt-i deşt-i zlmet-i ġam
yetişdi Ĥıızr-veş ol şh-ı ekrem
- 118 edip b-ı ĥayt-ı luťfun icr
bu dil-teşne za’ıfi etdi iĥy
- 119 o rütbe kıldı kim iĥy-yı elťf
eder ġıbt baġa ervĥ-ı eslf
- 120 erġ etdi bu şem‘-i ĥndnın
emekdr-ı adm-i ddmnın
- 121 civn-sl eyledi gy bu pri
revn-baĥř-yi iĥsn-ı vefri
- 122 bu řevĥ ile tabı‘at buldu uvvet
hemn vaĥt-i şebbım etdi ‘avdet
- 123 Fermş eyledim cevr-i zamnı
olup meřġl-i ‘ayş u şdumnı
- 124 aıldı ġone-yi ĥtır gl-s
nev-senc oldu şab‘ım bülbül-s

- 125 mişāl-i ney yine kilik-i sühan-sāz
nev-ā-nev nağmeye etdi ser-āğāz
- 126 kemāl-i şevk ile kıldı tabî'at
hemān tertīb-i dīvāna 'azīmet
- 127 ne inşād eyledimse üç lisānda
bulup mevcūdun evrāk-ı zamānda
- 128 cedīd ü köhne āşār-ı perişān
bulundu her ne ise ḥasbe'l-imbān
- 129 rüsüm-ı maḥv u işbāt üzre yek-ser
edip geh tarḥ u gāhī naql-i mıştar
- 130 o gūne münteḥab vāfirce āşār
Müfid ü Muhtaşar dīvān-ı eş'ār
- 131 kılip her nev'ini başka mühezzeb
olundu üç lisān üzre müretteb
- 132 eger yazmış ise Sa'dī Gülistān
bu āşāra desinler Sünbūlistān
- 133 bu resme buldu çünkim ḥüsn-i tertīb
olup revnaq-nümā-yı zīver ü zīb
- 134 dedim tāriḥini cevher gibi ḥüb
ma'ārif gencidir dīvān-ı merğüb
- 135 bu tertībi hemān bā-'avn-i Hādī
mücerred luḥf-ı şāhī oldu bādī
- 136 kuşurun 'afv ederse ol şehensāh
murādım etmedir taqdim-i dergāh
- 137 eger kim olmasa meşhūr-ı devrān
me'al-i kışsa-yı mūr u Süleymān
- 138 anı taqdim etmezdim cesāret
velī ol kışsadır bādī-yi cūr'et
- 139 'ināyet eyle Vehbī'ye İlāhī
ki dīvānı ola maqbūl-i şāhī

- 140 daḥı ŧimden geri bu ‘abd-i nāçār
yaza vaŧında bī-ḥad tāze āŧār
- 141 o sultān-ı cihānı eyle yā Rab
niçām-ı devletin dā’im müretteb
- 142* olup eṭvārı ‘ālemde müselleme
mediḥa-gūyu olsun cümle ‘ālem
- 143 livāsın eyle manŧūr u muçaffer
edip a’ dāsını yek-ser müdemmer
- 144 hemīŧe muntazam olsun İläḥī
cihānda ŧevket-i dīvān-ı ŧāḥī

[8]

TĀRİḤ-İ TERTİB-İ DĪVĀN DER-ZAMĀN-I SULTĀN SELĪM ḤĀN*
[mef’ülü / fā’ilātün / mef’ülü / fā’ilātün
müstef’ilün fe’ülün müstef’ilün fe’ülün]

- 1 dīvān-ı ‘abd-i aḥḳar olmaz idi müretteb
ger olmasaydı yāver ‘avn ü ‘ināyet-i Rab
- 2* ol feyz-baḥŧ-ı muṭlaç çün eyledi muvaffaç
zātında oldu el-ḥaḳ bu tuḥfe-yi mühezzeb
- 3 sen eyle yā İläḥī maḳbül-i pādīŧāḥī
gāḥī edip nigāḥı olsun güŧāde-meŧreb
- 4 taḥsīn ile edāsın ‘afv eyleye ḥaṭāsın
bu ‘abd-i bī-nevāsın gūyā edip muḥāṭab
- 5 tāriḥini Selīm Ḥān derse degil mi ŧāyān
ŧāḥāne oldu Vehbī dīvān-ı nev-müretteb⁹²

* 142 olup: olur Ü.

[8] M.I/20, Ü.13b, FB.11a

* Başlık: Tārīḥ-i Dīvān Ü.

* 2 bu: nev Ü.

⁹² Ebced hesabıyla H.1205/M.1790 tarihine tekabül etmektedir.

İBTİDÂ'-İ KÂŞÂ'İD
bismi'llâhi'rrahmâni'rrahîm
tâc-ı güher ber-ser-i nazm-ı kerîm

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

rumûz-ı 'aşkıñı kıl zîver-i hüsn-i beyân yâ Rab
lisân-ı ğayba olsun tâ zebânım tercemân yâ Rab

mağâlîm olmaya pîrâye-bahş-ı lağv-i bî-ma'nâ
maşûn eyle beni sehv ü haţâdan el-amân yâ Rab

[1]

NA'T-İ ŞERİF-İ FAHRÜ'L-ENBİYÂ 'ALEYHİ EFDALÜ'T-TEHÂYÂ
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 zihî nûr-ı mücessem âfitâb-ı 'âlem-ârâdır
ki mihr-i tal'atı nûr-ı cebîn-i mâh-ı ğarrâdır
- 2 ziyâsı müncelî her zerrede eczâ-yı 'âlemden
o mihrîñ iltimâ'ı mebdè'-i îcâd-ı eşyâdır
- 3 'aceb nûr-ı mu'azzamdır ki hürşîd-i cihân-ârâ
o rûy-ı tâbnâke nisbet ile çeşm-i hîrbâdır
- 4 mişâl-i âyet-i nûr ol cemâl-i 'âlem-efrûzuñ
hemân *nûrun* 'alâ nûr⁹³ olduĝu ĝün gibi iclâdır
- 5 fûrûzân pertev-i kudretle mişkât-ı ilâhîde
ebed bu rûzgâr üzre maşûn-ı bîm-i iţfâdır
- 6 o nûr-ı müctebâdır maţla'-ı ve's-şems⁹⁴ ile maşşûd
cebîn-i ve'd-*duhâ*⁹⁵dan nûr-pâş-ı zîr ü bâlâdır
- 7 tecellî eyleyip *ânestü nâran*⁹⁶ iktibâsından
o nûruñ ceyb-i Mûsâ'da ziyâsı dest-i beyzâdır

· M.IV/2, Ü.54b, FB.11a

Başlık: -Ü.

[1] M.IV/2, Ü.54b, FB.11a

⁹³ "Nur üstüne nur", Kur'ân-ı Kerîm, Nûr (24)/35.

⁹⁴ "Güneşe and olsun.", Kur'ân-ı Kerîm, Şems (91)/1.

⁹⁵ "Kuşluk vaktine and olsun.", Kur'ân-ı Kerîm, Duhâ (93)/1.

⁹⁶ "Ben bir ateş gördüm.", Kur'ân-ı Kerîm, Kasas (28)/29.

- 8 zemīne sāye-endāz olmasa cāy-ı te‘accüb mü
ki ol zıll-i İlāhī ser-te-ser nūr-ı tecellādır
- 9* o envār-ı Muḥammed'dir fūrūğ-ı rüyu Aḥmed'dir
ziyāsı çarḫa mümtedir zihī nūr-ı mu‘allādır
- 10 felekler müşteri ol nūra cümle naqd-i encümle
ki is‘ādı şeref-baḫşende-yi çeşm-i Süreyyā'dır
- 11 şeb-i mīlādı rüz-ı rüşen-āsā nūr ile memlū
o bir bedr-i mu‘allādır ki ḫadri böyle a‘lādır
- 12 ne bedr-i müncelīdir kim Ğazā-yı Bedr'e āmāde
hilāl ebrūları gūyā iki tīğ-i mücellādır
- 13 mişāl-i āyet-i seyf⁹⁷ ol mücellā tīğ-i pür-tābıñ
şu‘ā‘ı āteş-endāz-ı ser-i maḫhūr-ı a‘dādır
- 14 ḫoşā nuṭḫ-ı ḫayāt-efzāsı feyz-i vaḫy-i Rabbānī
dem-i mu‘ciz-beyānı sırr-ı i‘cāz-ı Mesīḫā'dır
- 15 şabāḫat-baḫş-ı Yūsuf ol liḫā-yı pür-melāḫatdır
ki cārüb-ı ḫarīm-i ‘işmeti zülf-i Zelīḫā'dır
- 16 müsem mā-yı ḫaḫīḫī zātıdır envā‘-ı iḫsāna
cemāl-i bā-kemāli maḫhar-ı esmā‘-i ḫüsnādır
- 17 dil-i pākizesi deryā-yı ilhām-ı Ḥudā'dır kim
ḫadīş-i dil-pesendi nüh şadefde dürr-i yektādır
- 18 ‘aceb mi Sidre'den bālāter olsa rif‘at-ı şānı
o ḫadd-i müntehā Ṭaybe gülistānında Ṭübā'dır
- 19 o şāhenşāh-ı ḫurb-ı ma‘nevīniñ mülk-i rif‘atde
mu‘allā pāy-ı taḫtı *ḫābe ḫavseyni ev-ednā*⁹⁸ dir
- 20 revādır ğāşiye-ber-düşu Cibrīl-i emīn olsa
o ‘abd-i müctebā mednüv-i tenvīl-i tedellādır
- 21 döşendi ‘abḫarī-yi çarḫ-ı Aṭlās reh-güzārında
ki naḫş-ı pāyı revnaḫ-baḫş-ı fers-i ‘arş-ı a‘lādır

* 9 mümtedir: miḫnetdir Ü.

⁹⁷ Kur‘ân-ı Kerīm, Tevbe (9)/5, 36.

⁹⁸ “(Onunla arasındaki mesafe) iki yay arası kadar (yahut daha az kaldı.)” Kur‘ân-ı Kerīm, Necm (53)/9.

- 22* nigāh eyler mi rūyu mā-sivāya bu başiretle
çü mā-zāğa'l-başar⁹⁹ ol çeşme kuhl-i cevher-āsādır
- 23 livā-yı hamd ile rāyet-keş-i meydān-ı rüstāhiz
sipeh-sālār-ı hayl-i enbiyā hayru'l-berāyādır
- 24 dü-nīm olmağdan eyler mi tereddüd pīşgāhında
kamer āmāde-yi yek-cünbiş-i engüşt-i imādır
- 25 ser-ā-pā ser-nihāde reh-güzārında tevāzu'la
tekāpular eder eşcār egerçi bī-ser ü pādır
- 26 haşā-endāz-ı fark-ı düşmenān olduğda rāmisi
haķīkatde mededkārī-yi te'yidāt-ı Mevlā'dır
- 27 'aceb mi hāk-i pāy-ı yār-ı ğāra rūy-māl etse
hezārān sāl o kim āvāre-yi neyl-i temāşadır
- 28 tez elden perde çekmek kaçdı ile çeşm-i 'udvāna
'anākib tār u pūd-ı şevk ile nessāc-ı dībādır
- 29 ser-ā-pā hār u hāşāk ile sedd-i rāh-ı a'dāya
kebüterler şafā-yı bāl ile hāzır müheyādır
- 30 eyā kār-ı kerem ol rahmeten li'l-'ālemīn sensin
ki cūd u re'fetiñ sermāye-yi dünyā vü 'uķbādır
- 31 fezā-yı ravzaña rū-māl için müştākdur ğāyet
sipihriñ kaddini ham eyleyen hep bu temennādır
- 32 mü'eyyed eyledi aħkāmını mühr-i nübüvvet kim
müseccel hücctiñ zahriyyesinde hatm ü imzādır
- 33 cihānı beyt-i ma'mūr eylediñ hedm-i dālāletle
mübārek mağdemiñ kesr-efgen-i evvān-ı Kisrā'dır
- 34 nice tebcīl olunmaz pāy-ı iclāliñ ki 'ālemde
celādetle leked-küb-ı kafā-yı Lāt u 'Uzzādır
- 35 güvāh-ı enbiyādır ümmetiñ 'adliñ müzekkisi
o sāt kim mağām-ı hevlnāk-i faşl-ı da'vādır

* 22 mā-sivāya: hevāya Ü.

⁹⁹ "(Peygamberin) gözü şaşmadı." Kur'an-ı Kerim, Necm (53)/17.

- 36 vüçh ile rızâ-yı Hakk'a mazharsın ki hakkında
'aṭâyâ-yı İlahî tâ be-mikdâr-ı *fe-terzâ*¹⁰⁰ dir
- 37 ecell-i mu'cizâtıñ ya'nî Kur'an-ı 'azîmü's-şân
ki hük-m-i muhkemâtı nâsih-ı edyân-ı ülâdır
- 38 görüp 'Adnân u Kaḥṭân'ıñ feşâhat âzmâyânı
belâgatle tamâm i'câzını Bâkıl'dan a'yâdır
- 39 netice tâlî-yi İncîl ü Tevrât'ıñ mezâyâsı
muḳaddem şâniñı te'yîd içün suğrâ vu kübrâdır
- 40 hezârân teşneyi sîr-âb eder yek-kaṭre-yi luṭfuñ
o engüşt-i mübârek cüy-ı feyz-i Hakk'a mecrâdır
- 41 şiyâb-ı rûz-merre nûr-veş bâlâ-yı sıbṭeyne
niğâh-ı iltifâtıñla ne hoş dîbâ-yı zîbâdır
- 42 alıp yek-kaḅza-yı hâki ziyâfet etdiñ aşḥâba
kef-i bî-imtinânında nazîr-i menn ü selvâdır
- 43 nücûm-ı lem'a-pâş-ı ihtidâdır âl ü aşḥâbıñ
sipîhr-i a'zam-ı şer'inde nûr-ı çeşm-i dünyâdır
- 44 kemâl-i raḥm u şefḳat üzre beyne'l-mü'minîn ammâ
dem-i şemşîr ile eşrâr-ı küffâra eşiddâdır
- 45 şeref-yâb olduğuyçün dergehiñde her biri anıñ
imâm-ı müslimîn ü muḳtedâ-yı ehl-i taḳvâdır
- 46 gelip ol Ka'be-yi dergâha etdi ilticâ âḥîr
anıñçün tâ ebed İbn-i Züheyr'ıñ Ka'b'ı a'lâdır
- 47 bu 'abd-i pür-günâhıñ da o dergâha eder rû-mâl
ḳuşûrun 'afv ile emniyyesi neyl-i 'aṭâyâdır
- 48 ben ol Vehbî-yi 'âşiyem yem-i cürm ü ma'âşiyem
ki tûfân-ı günâhım mevc-i şûr-engîz-i deryâdır
- 49 dirîğâ zıkr ü fikre bir nefes şarf etmeyip 'ömrüm
maḳâlim lağv-ı bî-ma'nâ ḥayâlim şî'r ü inşâdır
- 50 zevâlınden ḥayât-ı bî-şebâtıñ gâfilim ḥayfâ
giriñânım egerçi gerdenimde şûret-i lâdır

¹⁰⁰ "Hoşnut olacaksın (üzülme).", Kur'an-ı Kerîm, Duhâ (93)/5.

- 51 huzûruñda nice şerm etmeyem ey mefhar-i 'âlem
'uşât-ı mü'minîne seyyi'âtım haclet-efzâdır
- 52 benim ol Kays-ı bî-sâmân-ı sevdâ-yı mecâzî kim
perişân hâtırım dil-beste-yi gîsü-yı Leylâ'dır
- 53 siyehkârim ki her lahza hayâl-i hâl-i cânâne
mişâl-i habbetü's-sevdâ süveydâda hüveydâdır
- 54 belî müstağrağ-ı deryâ-yı cürmem yâ Resûla'llâh
şefâ'at bahırına nisbetle ammâ kaçre-yi mâdır
- 55 şalât ile selâmım dergeh-i iclâliñe güyâ
dehân-ı mürdan piş-i Süleymân'a hedâyâdır

[2]

BE-RAVZA-İ MUṬAHHARA NEBEVÎ FİRİSTÂDEEST
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 saçın *ve'l-leyl*¹⁰¹ rüyün *va'd-duhâ*¹⁰² dır yâ Resûla'llâh
cemâliñ mihr-i burc-ı iştifâdır yâ Resûla'llâh
- 2 zemîne düşmese cây-ı 'aceb mi sâye-yi kaddiñ
vücûduñ pertev-i nûr-ı Hudâ'dır yâ Resûla'llâh
- 3 hitâb-ı 'izzet-i *levlâk*¹⁰³e mazhar zât-ı pâkiñdir
zuhûruñ bâdî-yi arz u semâdır yâ Resûla'llâh
- 4 hayât-efzâ olur dil-teşne-yi şahrâ-yı 'işyâna
zülâl-i şefkatîñ âb-ı beğâdır yâ Resûla'llâh
- 5 ser-â-pâ âl ü aşhâbiñ hidâyet âsumânında
nücüm-ı lem'a-pâş-ı ihtidâdır yâ Resûla'llâh
- 6 şadîk-i yâr-ı gâriñ Hazret-i Şiddîk ez-cümle
ser-efrâz-ı gürüh-ı evliyâdır yâ Resûla'llâh
- 7 'adâlet-pîşe hayr-endîşe ol Fârûk-ı a'zam kim

[2] M.IV/5, Ü.56b, FB.12b

¹⁰¹ Kur'ân-ı Kerîm, Leyl (92).

¹⁰² Kur'ân-ı Kerîm, Duhâ (93)

¹⁰³ "Sen olmasaydın (felekleri yaratmazdım)" mealinde bir hadis olduğu rivayet edilen bu söz hakkında geniş bilgi için bk. Mehmet Yılmaz, Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler", Enderun Kitabevi Yay., İstanbul, 1992, s.113.

- cihânda pîşvâ-yı etkîyâdır yâ Resûla'llâh
- 8 şehîd ü kâtib-i Furkân 'Osmân İbn-i 'Affân hem münevver-ṭal'at u kân-ı hayâdır yâ Resûla'llâh
- 9 süvâr-ı Düldül-i zû-Zü'l-feḳâr ol şîhr-ı mümtâzıñ der-i 'ilm-i ledünnî Murtaẓâ'dır yâ Resûla'llâh
- 10 Ḥasan zâtında aḥsen hem Ḥüseyn ol sıbt-ı müstaḥsen ṭarâvet-baḥş-ı ḥâk-i Kerbelâ'dır yâ Resûla'llâh
- 11 dü-'âlemden ğinâ verdi baña sermâye-yi 'aşkıñ ğubâr-ı âsîtânıñ kîmyâdır yâ Resûla'llâh
- 12 Şifâhân sürmesin gözden çıkardım 'aynıma almam o ḥâk-i pâk-i kuḥl-i rûşenâdır yâ Resûla'llâh
- 13 meded bu kemterîni ümmetiñ Vehbî-yi 'âşîniñ şefâ'atdır sü'âli bir gedâdır yâ Resûla'llâh
- 14 anı bî-behre redd etmek ne mümkündür ki dergâhıñ 'uşât-ı mü'minîne mültecâdır yâ Resûla'llâh
- 15 şalât ile selâmım ravza-yı cennet-mişâliñde vezân olmaḳda hem-râh-ı şabâdır yâ Resûla'llâh

[3]

İN HEME-RÂ BE-RAVZA-İ MUṬAHHARA FİRİSTÂDEEST
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 resül-i kibriyâ hayru'l-verâ yâ Aḥmed-i mürsel şefî'-i müşfik-i rûz-ı cezâ yâ Aḥmed-i mürsel
- 2 serîr-i *ḳâbe ḳavseyni ev-ednâ*¹⁰⁴ taḥtgâhıñdır şehensâh-ı eḳâlîm-i rızâ yâ Aḥmed-i mürsel
- 3 süvâr-ı Refref olduñ ğâşiye-ber-düş idi Cibrîl edince seyr-i mi'râc-ı 'alâ yâ Aḥmed-i mürsel
- 4 veliyy-i âferîniş sırr-ı *levlâk*¹⁰⁵ e edip mazhar

[3] M.IV/5, Ü.57a, FB.13a

¹⁰⁴ Kur'ân-ı Kerîm, Necm (53)/8-9.

¹⁰⁵ "Sen olmasaydın (felekleri yaratmazdım)" mealinde bir hadis olduğı rivayet edilen bu söz hakkında geniş bilgi için bk. Mehmet Yılmaz, Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler", Enderun Kitabevi Yay., İstanbul, 1992, s.113.

- vücûduñ menşe'-i arz u semâ yâ Aḥmed-i mürsel
- 5 gül-i ḥoy-kerde-yi ruḥsâre-yi pür-âb ü tâbiñla
bulur bâğ-ı cihân neşv ü nemâ yâ Aḥmed-i mürsel
- 6 mü'eyyed oldu teblîğiniñ zuhûr-ı mu'cizâtıyla
degildir mantıq-ı vaḥyiniñ hevâ yâ Aḥmed-i mürsel
- 7 seni Ḥaḳ *rahmeten li'l-âlemîn*¹⁰⁶ etdi nebîler hem
ederler senden ümmîd-i 'aṭâ yâ Aḥmed-i mürsel
- 8 ḥarîm-i Ka'be-yi küyüñda sa'y-i pür-tekâpûlar
be-ḥaḳḳ-ı Merve 'uṣṣâḳa şafâ yâ Aḥmed-i mürsel
- 9 ne ḥikmetdir ki bür'ü's-sâ'a-yı te'sîr-i iḥsânıñ
olur rencûr-ı âşâma devâ yâ Aḥmed-i mürsel
- 10 hemân ol ḥoḳḳa-yı lutf-ı firâvâniñdadır ancak
dil-i bîmâra ümmîd-i şifâ yâ Aḥmed-i mürsel
- 11 şalât ile selâmın şermsârâne eder Vehbî
muṭahhar ravzaña her dem hedâyâ yâ Aḥmed-i mürsel

ḲIṬ'A-İ MÎ'RÂCİYYE

[mef'ülü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ülün]

ol mefḥar-i kevneyne edip râh-nümâlık
Cibrîl idi bir peyk-i şitâbân-ı Muḥammed

ḳadr-i şeb-i mi'râcı için 'îd edip çarḥ
cedy-i feleki eyledi ḳurbân-ı Muḥammed

BE-ṬUĞRÂ-YI MUḤAMMED SEYYİDÜ'L-KEVNEYN VE'S- ŞAḲALEYN NÜVİŞTE ŞUD

[mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]

risâlet taḥtınıñ sultânıdır ol mefḥar-i 'âlem
Muḥammed nâmına çekmiş ḳalem levḥ üzre ṭuğrâyı

keşîde ebruvânı nûr ile dîvân-ı Bârî'de
şefâ'at emrine böyle çeker tevḳî'-i ğarrâyı

¹⁰⁶ "(Biz seni) âlemlere rahmet olarak (gönderdik)." Mehmet Yılmaz,a.g.e.,s.137.

· M.IV/6, Ü.57a, FB.13a

· M.IV/6, Ü.57a, FB.13a

[4]

VAŞF-I ŞEHİRİYÂR-ÂYİN Ü TÂRİH-İ VİLÂDET-İ HAZRET-İ
SULTÂN SELİM*

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1* bi-ḥamdi'llāh beşāšetler göründü rüy-ı dünyāda
bu vech ile gören ḥayrān olur ḥüsnün temāşāda
- 2 cihān mesrūr u ḥurrem tā 'adem-ābāda gitmiş ğam
felek cevr ü cefādan hem peşimāndır bu eşnāda
- 3 göñül āyīnesi gerd-i kederden öyle şāfī kim
o gūne şafvet olmaz rüy-ı mir'āt-ı mücellāda
- 4 şafālar ol kadar kim 'id-ber-bālā-yı 'id oldu
şeb ü rūzu müreccaḥdır bu 'aşrıñ Kadr u a'yāda
- 5 bu hāy u hūy ile bu na're-yi mestāneler şimdi
şafā keyfiyyetindedir degildir neş'e-yi bāde
- 6 felek 'ālemde bir 'ālī ziyāfet eyledi tertib
tüvānger bezl-i na'māda gedālar ḥ'ān-ı yağmāda
- 7 sehāya mā'il oldu ṭab'-ı dūnu belki gerdūnuñ
hemān Ḥātemlenir her bī-nevā bezl-i 'aṭāyāda
- 8 gezip ḥübān-ı bālā-ḳadd ile üftāde bir yerde
tekellūf ber-ṭarafdır ḥāşılı a'lā vu ednāda
- 9 şikest-i şīşe-yi şahbāya ta'riẓ eyleyip bir bir
n'ola mestāneler her gūşeden ṭaş ursa zūhhāda
- 10 esīr-i derd ü miḥnet ḳalmadı lā-ḳayd olup herkes
bu demde ḥalkā-yı ḳumrī ṭaḳılmaz serv-i āzāda
- 11 niyāma girdi şemşīr-i sitem ammā ki maḥbūbān
ḳarışmam tīğ-i ebrūyu verirse çeşm-i cellāda
- 12 perīşān perçem-i cānān için mecnūn olup 'uşşāḳ
ṭağıtmış 'aḳlını gūyā ser-i gīsū-yı Leylā'da
- 13 mezāḳın eylesin icrā gelip şīrīn leblerden

[4] M.IV/6,Ü.57b, FB.13b

* Başlık: ... be-emri Rāğīb Paşa merḥūm Ü.

* 1 ḥüsnün: ḥüsnüñ M.

- kenâr-ı cüy-ı şîri beklemek lâyıķ mı Ferhâd'a
- 14 şikâr avlaşdırıp hep ḥ'âb-ı ḥargüş etmede yârân
bu tavşân-beççeler elbet girerler dest-i şayyâda
- 15 gülistân-ı cihânıñ başķa âb u tâbı var şimdi
açıldı şüret-i dîvârdan güller bu eşnâda
- 16 'aceb mi bülbül-i taşvîr ederse nağme-perdâzı
ser-â-ser gonçalar buldu tarâvet naķş-ı dîbâda
- 17 bu demde nuķķa gelmiş şüret-i zîbendeler güyâ
nezâketlerle harf-endâz olur Mânî vü Bihzâd'a
- 18 bu şüretde nigâristân-ı Çîn'in revnaķın bozmuş
niçe taħsîn olunmaz hâme-yi naķķâş-ı üstâda
- 19 bu zîb ü zîneti bu naķş u taşvîr-i dil-ârâyı
taşavvur eylemek ķâbil degildir belki hulyâda
- 20 'aceb böyle şeb-i zîbendeyi böyle çerâğânı
cihânıñ çeşm-i ḥ'âb-âlüdesi görmüş mü rü'yâda
- 21 hele ben görmedim ammâ gezenlerden şorardım hep
ne görmüş ne işitmiş var bu şehir-âyîni dünyâda
- 22 ķanâdîl-i fûrûzân encüm-i seyyâreden efzûn
zemîn eyler tefevvuķ âsumâna bu donanmada
- 23 çıkıp mâhiyyeler seyr etmege bâm-ı felek üzre
zemîne dün gece mâh-ı münevver olmuş üftâde
- 24 serây-ı pâdişâh-ı 'âleme âvîze ķaşdıyla
felek ķandîl-i mihr ü mâhı çokdan etmiş âmâde
- 25 bakıp çarķ-ı felekle zînet-i bâb-ı hümâyûna
sipihr encümlerin bozmuş tağıtmiş tāk-ı mînâda
- 26 kebâb olsa dil-i mâhî 'aceb mi tâb-ı havfindan
bu şeb baħrî fişek başdırdı 'aks-i mâhı deryâda
- 27 hüner izhâr edip siħr-âferînân fikr ü diķķatle
'aceb şan'atla icâd eylemişler ḥarîķ-ı 'âde
- 28 bakılssa şan'at-ı nâ-dîdeye hadd ü nihâyet yok

- çalır mı tākāt-i seyr ü temāşā çeşm-i bīnāda
- 29 sipihriñ necm-i gīsūdārına taqlīd ile herkes
taķar ķandīle teller şekl-i hūb-ı necm-i Şi' rā'da
- 30 şemātet etmesin bir bed-nażar düşmen deyü nā-geh
şemāte tellerin perde çekerler çeşm-i hussāda
- 31 bülend-āvāz ile āfāķa tebşīr-i sūrūr eyler
degil bīhūde bu şīt ü şadālar taḅl u surnāda
- 32 şafaķ şanma giyinmiş al eteklik çengī-yi Nāhīd
oyunlar gösterir devr-i ķamer hūkmünce bālāda
- 33 alıp meh-pāreler-veş destine çal-pāresin hūrşīd
şafādan raķş eder pīrāmen-i çarḅ-ı mu'allāda
- 34 uşul ile defin darḅ eyler ammā zāhirā muḅrib
urur rağm ile sille rüy-ı çarḅ-ı kīne-mu'tāda
- 35 Nihāvend ü 'Irāķ u İşfahān'da görmemiş 'uşşāķ¹⁰⁷
nevā-sencān-ı nāz u şīveyi bu tarz-ı ra'nāda
- 36 bu lezzetlerle ķāni'dir şekerden kām alıp 'ālem
hemān mūr u megesdir cem' olan dükkān-ı ķannāda
- 37 cihān nūrun 'alā nūr¹⁰⁸ oldu şimdi dīdeler rüşen
degildir yalnız ķandīl nūru zīr ü bālāda
- 38 bugün bir tālī'-i mevlūd-ı 'ālī-baḅta nāzırdır
şerefle pertev-i is'ād var çeşm-i Şüreyyā'da
- 39 nedir gehvāre-yi gerdūnda bu āheste cünbişler
meger kim zīver-i mehd-i şuhūd olmuş o şehzāde
- 40 sipihr-i salḅanatdan tālī'-i mes'ūd ile böyle
cihāna kevkeb-i dürri gibi oldu ziyā-dāde
- 41 tecellī-yi cemāl-i ķudret ü envār-ı sübhānī
'ayāndır rüy-ı baḅt-ı pādīşāh-ı 'ālem-ārāda
- 42 şehensāh-ı mu'azzam Muştafā Hān-ı cihānbānıñ
Hudā neslin şeref-baḅş eyledi tekvīn ü icāda

¹⁰⁷ Musikideki uşşāķ makamına îhām var.

¹⁰⁸ "Nur üzerine nur" Mehmet Yılmaz, a.g.e., s.133.

- 43 tülü'-i âfitâb-ı hüsüne müştâk idi dünyâ
felek kâddin hamîde eylemişdi bu temennâda
- 44 açıldı gülsitân-ı salţanatda ol gül-i zîbâ
nice güller gibi açılmasın diller bu eşnâda
- 45 yegâne dürr-i şehvâr-ı sa'âdet pâk gevherdir
ne mümkün böyle kâdr ü kıymet olmağ dürr-i yektâda
- 46 şadefkârî vü pür-lü'lü' edip gehvâresin dâye
tutar ol gevher-i tâbendeyi âgûş-ı lalada
- 47 ne gevherdir ki oldur zîver-i ser-tâc-ı sultânî
olur mu böyle pertev şeb-çerâğ-ı 'âlem-ârâda
- 48 Selîm-i şâliş ammâ kim cihâna rûh-ı şânîdir
hayât-ı tâze verdi müjde-yi mevlûdu ecsâda
- 49 'aceb nûr-ı başardır ol cihânın kurretü'l-'aynı
maşûn olsun hemîşe bed-nazardan hıfz-ı Mevlâ'da
- 50 görüp bir böyle zîbâ gonçayı bâğ-ı leţâfetde
n'ola her bir müje bir hâr olursa çeşm-i a'dâda
- 51 tonatmışlar kumâş-ı ma'rifetle sük-ı 'irfânı
hüner izhâr edip ehl-i ma'ârif 'arz-ı kâlâda
- 52 Süleymân-ı zamânın dergeh-i iclâline ben de
getürdüm bir kaşîde mûr-veş tarz-ı hedâyâda
- 53 cesâret eyledim bir böyle dest-âvîz-i nâçize
hemân bir yâdigâr olsun deyü vaşf-ı donanmada
- 54 belî emşâl ü akrânım gibi yoğ câh u sâmânım
yine mümtâz-ı akrânem fûnûn-ı şî'r ü inşâda
- 55 du'â âvâzesin çarha yetişdir Vehbiyâ şimdi
melekler cümle âmîne müheyyâ 'arş-ı a'lâda
- 56 Hudâ evlâd u ensâbıyla ol şâh-ı cihânbanı
ede revnağ-fezây-ı salţanat bu taht-ı 'ulyâda
- 57 muraşşâ' iki târih-i müselleme eyledim inşâd
cevâhirlere gibi tâbende bir beyt-i dil-ârâda

58 *Selīm'i Muṣṭafā Hān'a mübārek tācdır gūyā
nümāyān cevher-āsā dürc-i şevketden bu şehzāde*¹⁰⁹

[5]

BE-ḤAZRET-İ SULTĀN MUṢṬAFĀ HĀN PES EZ-ÇERĀĖ
KERDEN BE-Ḥ'ACEGĀNĪ DER-ẒİMN-I ṬALEB-İ ŞEMEN-İ RŪBĀH-I
SĪYĀH EZ-RECEB PAŞA

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 kalem ihyā eder bir laḥẓada biñ lafz-ı bī-cānı
devātım zülmetinden nüş edince āb-ı ḥayvānı
- 2 şikeste-beste bir ney-pāre-yi bī-dest ü pā ammā
yine bir demde seyr eyler nihāvend ü şifāhānı¹¹⁰
- 3 o şūḥ-ı vāsīṭīdir vāsīṭam ta'bīr ü ma'nāda
zamīrimdir egerçi mehbiṭ-i ilhām-ı Rabbānī
- 4 'aceb gencīne-yi bād-āver-i i'cāzdır nuṭkum
ṭılısm ile anıñ su'bān-ı ḥāmem oldu derbānı
- 5 beyān-ı sihr eder bir mār-ı Mārūtī imiş gūyā
aḡa tev'emdir ancak ejder-i Mūsā-yı 'Umrānī
- 6 kılar müy-ı miyān vaşında tā ol rütbe diḡkāt kim
çalışsa kıll kalemle yazamaz bir ḡarfını Mānī
- 7 bulur hep yaḡası açılmadıḡ nev-cāme maẓmūnu
n'ola ehl-i ḡalem reşk ile çāk etse girībānı
- 8 'Uṭārid müşterisi¹¹¹ çıḡdı şaçdı naḡdini Pervīn
yerā'am 'arż edince kāle-yi zer-düz-ı 'irfānı
- 9 ma'ārif meşḡ ederler nev-be-nev Bircīs-i kilkimden
sipihriḡ pīr Behrām'ı ile üstād Keyvān'ı
- 10 hūner da'vālarında *ve'l-ḡalem*¹¹² der eylesem taḡlīf
ne ḡācettir güvāha kimse inkār edemez anı

¹⁰⁹ Bu beyit ebced hesabına göre III. Selim'in doğum tarihini (H.1175/M.1761) vermektedir.

¹⁰⁵ M.IV/9, Ü.59a, FB.14b

¹¹⁰ Nihāvend ve Isfahān adlı İnan şehirlerine ihām var.

¹¹¹ Müşteri (Jüpiter) gezegenine ihām var.

¹¹² Kur'ān-ı Kerīm, Kalem (68)

- 11 şinâverlik eder deryâ-yı gevher-hîz-i tab'ımda
anıçün pür olur dürr ü güherle ceyb ü dâmânı
- 12 dü-nîm ü nâl olur 'aczin bilip ceffe'l-ķalem ammâ
yazarken levh-i nazma vaşf-ı sulţân-ı cihânbanı
- 13 hıdîv-i mihr-ţal'at pâdişâh-ı âsumân-rif'at
ki Bircîs'e mübâhât üzredir küttâb-ı dîvânı
- 14 şeh-i şâhib-kırân hâķân-ı devrân Muştafa Hân kim
odur seyf ü ķalemle mazhar-ı elţâf-ı sübhânı
- 15 Süreyyâ ķabza-yı tıĝinde zerrîn mühredir gūyâ
meh-i nevdîr felekde kilkinîĝ sîmîn ķalemdânı
- 16 cihâna cūybâr-ı ma'deletdir âb-ı şemşîri
ķalemdir gülşen-i ihsânınıĝ serv-i hırâmânı
- 17 edip tebdîl-i câme bîm-i tıĝ-i hūn-feşânından
fesâdât ehliniĝ oldu libâsı aķmer-i ķanı
- 18 fiten erbâbı gözlerden nihândır şimdi görmüş yok
meger 'aşık göre rû'yâda çeşm-i şüh-ı cânânı
- 19 esed¹¹³ bâm-ı semâda bîm-i şemşîriyle lertzândır
n'ola cedy¹¹⁴-i felek biĝ cân ile olursa ķurbânı
- 20 alırdı intikâm-ı Ķays'ı yek-ser zülf-i Leylâ'dan
havâle etse hâke nîze-yi ser-tîz ü bürrânı
- 21 şadefler dâĝ-ber-dildir güher-pâşî-yi destinden
bu hacletdir ciger-hūn eyleyen la'l-i Bedaķşân'ı
- 22 nümâyân olsa gül-nâr âb-ı gevher-tâb-ı luţfundan
olur her dânesi bir bî-bedel yâķût-ı rummânı
- 23 Hümâ'nıĝ sâye-baķş-ı vâye-yi iķbâl olan bâli
serây-ı şevket ü iclâliniĝ cârüb-ı meydânı
- 24 ķazâ ol hüsreviĝ maķķūmu ķılmış rub'-ı mesķūnu
niĝininde murabba' vefķ edip mühr-i Süleymân'ı

¹¹³ Esed (Aslan) burcuna îhâm var.

¹¹⁴ Cedy (oĝlak) burcuna îhâm var.

24 mühr-i: sırr-ı Ü.

- 25 odur tanzīm eden manzūme-yi āsāyiş-i mülkü
olur Şehnāme'ye beytū'l-kaşīde vaşf-ı dīvānı
- 26 degildir tevsen-i gerdūn-ı dūn ıştāblına lāyık
begenmez şehsüvār-ı himmeti şahrā-yı imkānı
- 27 meger zer-miḥdir Mirrīḥ kim düşmüşdü na'linden
başınca fark-ı mihre pāyın esb-i çarḥ-ı cevlanı
- 28 rikāb-ı raḥşına bir kerre taḳlīd eylemiş mehtāb
nümāyāndır derūnunda henüz dāğ-ı peşimānı
- 29 Hūdāvendā murā'ī olduğuyçün şer' ü ḳānūna
Hūdā etmiş seni bu devlet ü dīniñ nigeḥbanı
- 30 münevver vechiñi hiç vechi yokdur mihre teşbīhiñ
o bir nūr āyeti¹¹⁵ dir eyledi āfāḳı nūrānı
- 31 ğunūde emn ü āsāyişle 'ālem devr-i 'adliñde
şanır şem'-i şeb-ārā görse āhū çeşm-i şīrānı
- 32 kebūter bāz ile bāziçeden hiç ihtirāz etmez
eder kebg-i derī şāhīne ünsā-üns-i ihvānı
- 33 irāde eyleseñ taḥvīl-i māhiyyet kılar me'vā
semender cūyu, māhīler derūn-ı nār-ı sūzānı
- 34 te'alluḳ etse cüz'ıyyāta cüz'ı-nisbet-i ḥükmüñ
verir her cüz'üne külliyyet-i kübrā-yı bürhānı
- 35 Aristo ḥikmetü'l-İşrāḳ oḳur ḫab'-ı münīriñden
ḳarıḫaḅdan yazar hem Bū 'Alī Ḳānūn-ı 'ırfānı
- 36 ḫam-ı ḫacletde ḳaldı re'yiñi gördükde Eflātūn
muḫaşşal 'Aḳl-ı Evvel olamaz idrākiñe şānı
- 37 sebük-rūḫı-yi ḫab'ıñdan şabā şermendedir ammā
ederler zinde zūr-ı himmetiñ küh-ı girān-cānı
- 38 teraşşuḫ kılsa kemter-ḳatre-yi deryā-yı iḫsāniñ
leb-ā-leb ḫoldurur nüh-kāse-yi gerdūn-ı gerdānı
- 39 efendim ol 'adālet-pişesin kim gürg-i ḫüniden

¹¹⁵ Kur'ân-ı Kerîm, Nûr (24)/35.

38 nüh: zer Ü.

- alırsın bî-tevaḳḳuf intiḳām-ı gūsfendānı
- 40 tūtop dergāh-ı ‘adliḡ ḡalkasın ḡalka-be-gūṣānıḡ
ferāmūṣ etdiler Nūṣın-revān-ı ma‘delet-rānı
- 41 cesāret eyledim taḳdīme ben de ṣermsārāne
rikāb-ı müsteṭāba ‘arz-ı ḡāl-i nā-be-sāmānı
- 42 biraz baḡt-ı siyāhımdan ṣikāyet eylerim ammā
uzatmam kākül-i dilber gibi ḡāl-i periṣānı
- 43 olup yek-reng-i rübāh-ı siyeh bir dāma düṣ oldum
taḡammül bāyedeṣ kālā-yı vaṣlıḡ çıḡdı hicrānı
- 44 siyeh perçemli dilberler gibi ol bü’l-‘aceb Gürgī
Receb Paṣa temāṣā eyleyince oldu Ṣa‘bānı
- 45 uṣūl ile geçerdi yaḡadan ancak bu nā-kāma
ḡavāle etdi bir taḡvīl ile çāk-i girībānı
- 46 ‘aceb mi ben de bū māh-ı recebde ṣekve eylersem
dü destimle tūtop ṣāhā ‘inān-ı ‘adl ü iḡsānı
- 47 ḡıyel bābında gūyā ketḡudā-yı bābı rübeḡdir
rūsüm-ı ḡıāb-ı ḡargūṣu firīb-āmüz-ı Sāsānı
- 48 anıḡ da baṣḡa yūzden ḡabı vardır ferd-i ma‘hūda
ḡubur yeḡlide etmez cāme-yi da‘vā-yı buṭlānı
- 49 ṣikāyet besdir ey Vehbī o ṣāh-ı ma‘deletkārıḡ
murādıḡca ṣudūr eyler mü‘ekked emr ü fermānı
- 50 ḡanādīl-i du‘āsın ṭāḡ-ı ‘arṣa eyle āvīze
çerāḡ etdi seni çün luṭfunuḡ ṣem‘-i fūrüzānı
- 51 ola tā ṣem‘-i meh fānūs-ı gerdūndan ziyā-güster
çerāḡ-ı mihr ide tā kim münevver ḡāveristānı
- 52 çerāḡ-ı ḡāver-āsā ṣem‘-i baḡtı eylesin yā Rab
ṣabāḡ-ı ḡaṣre dek bu nūh-ṭıbāḡ-ı çarḡ-ı nūrānı

[6]

BERĀY-I MAṢLAḡATĪ BE-ḡAZRET-Ī SULTĀN MUṢṬAFĀ ḡĀN
‘ARṢ KERDEEST

[6] M.IV/11, Ü.61a, FB.16a

[mef'ülü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ülün]

- 1 ey şâh-ı cihân Hâzret-i Allâh için olsun
Peygamber-i zî-şân-ı felek-câh için olsun
- 2 ihrâma girip zümre-yi huccâc-ı kirâmıñ
ta'zîm ile yüz sürdüğü dergâh için olsun
- 3 pişânî-yi erbâb-ı teheccüdde nümâyân
nür-ı eşer-i âh-ı sehergâh için olsun
- 4 ihlâş-ı derûn ile edip girye vü zârî
Hâkka müteveccih dil-i âgâh için olsun
- 5 bu Vehbî-yi bî-çâreniñ ol çâre-resânı
ey şâh-ı cihân Hâzret-i Allâh için olsun

[7]

KAŞİDE-İ TANNÂNE Kİ DER-HİN-İ 'AVDET EZ-SEFÂRET-İ İRÂN
BE-BAĞDÂD BE-CÂY-I TAKRİR MA'RÛZ-I 'ATABE-İ 'ULYÂ ŞUDEEST
[mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]

- 1 zihî feyz-i İlâhî düdmân-ı âl-i 'Oşmân'a
ki mazhar eylemiş ol hânedânı 'adl ü ihşâna
- 2 hoşâ ahkâm-ı devlet kim nizâm-ı mülk ü kânunu
muvâfık şer'-i Faḥrû'l-Mürselîn'e naşs-ı Qur'ân'a
- 3 Medîne Mekke vü Quds-i Şerîf ol mülke dâhildir
anıçün kıbledir dergehleri şâhân-ı devrâna
- 4 sitâyiş-kerde-yi ni'me'l-emîr etmiş kılip tevfiḳ
Hudâ Koşantıniyye fetḫini ol nesl-i zî-şâna
- 5 tevârîḫ-âşinâyân ittifaḳ üzre eder tercîḫ
bu şân u şevketi eslâf-ı şâhân-ı cihânâna
- 6 Ferîdün dündur şad mertebe ol ferr ü haşmetden
Te'âlâ'llâh nedir bu salṭanat tarz-ı mülükâne
- 7 olup Nüşinrevân'dan bişter 'adliyle 'âlem-gîr
şehân-ı Pişdâdî beñzemez ol dâdgârâna
- 8 o dergehde Sikender sâkin-i der olmağa tâlib

[7] M.IV/12, Ü.61a, FB.16a

- nice reşk etmesin Dārā bu dārāt u bu ‘unvāna
- 9 tūrurlar Şaf-der ü Aşaf gibi şad bende şaf-der-şaf
gelir Tīmūr mūr-āsā o dergāh-ı Süleymān'a
- 10 huşūşā pādīşāhān-ı cihān hep bende olmuşdur
şeheşāh-ı mu‘azzam Hāzret-i ‘Abdu’lhamīd Hān'a
- 11 sipihr-i a‘zam-ı devlet fūrūğ-ı maṭla‘-ı şevket
‘ulüvv-i himmeti rif‘at verir hūrşīd-i raḥşāna
- 12 keyānı mākiyān ‘addeleyip Sīmūrğ-ı iclālī
Hümā-yı şevketi sāye-fiğendir farḳ-ı şāhāna
- 13 cüdā eyler serinden bīm-i tīğ-i hūş-ı Hūşenk'i
‘aceb nermī verir ḍarbı dil-i saḥt-ı Nerīmān'a
- 14 geçip serkeşliginden çārlar çāsārlar nāçār
ederler ser-fürū ol tīğ-i āteş-tāb u bürrāna
- 15 hezārān Nādir'i ma‘dūm eder şemşīr-i hūn-hū‘ārı
gürizān olsa da farzā Hōrāsān'a hirāsāne
- 16 zihī kerrār-ı şavletdir ki tāb-ı pençe-yi ḳahrı
mükerrer üstülḥān-ı Erdeşīr'e erdi şīrāne
- 17 Tehemten tōhmetin ikrār eder lāf-ı şecā‘atde
görürse resm-i Rüstem üzre perḥāşın dilīrāne
- 18 muhanned seyf-i cevherdārı gitse şūretā Hind'e
heyülāda düşer cān ḥavfı Keykāvūs u Hāḳān'a
- 19 sipihr-i mihrībānīdir ki kāse-līs-i iḥsānı
atar zer-kāse-yi mihrī firāz-ı tāḳ-ı nisyāna
- 20 çerāğ-ı ḥāveri çokdan ederdī rüzgār itfā
eger fānūs-ı çarḥı almasaydı zīr-i dāmāna
- 21 mizāc-ı nāra te’şīr eylese ḥāşiyet-i luṭfu
çeker āğūşa şem‘i līk yanmaz bāl-i pervāne
- 22 ḥayāt-ı düşmene seyl-āb-ı zehr-ālūd olur ammā
eger bir ḳaṭre zehr-i ḳahrı düşse mā‘-i ḥayvāna
- 23 zamānında ser-i mū ḥaddi yoḳdur kimseniḡ cevre

- ser-i gīsū-yı dilberde meger bir tel kıra şâne
- 24 C^cacem bir gūsfend almağ ne qābildir re‘āyādan
nigehbānlıq eder şīr-i ücem şimdi ğazālāna
- 25 kemāl-i rüşdü Hārūn El-Reşīd'i eyleyip hayrān
qalır Behlūl-veş seyr etse bu tertīb-i dīvāna
- 26 Minūçehr'iñ şolar gül çehresi bīm-i sitizinden
ne dem Efrāsyāb-āsā girerse rezme merdāne
- 27 hemān sersām u bī-sāmān olup kārı ola zārī
rūsūm-ı kār-zārın Sām görseydi mehībāne
- 28 şehensāhā sen ol sulţān-ı ‘ālemsin ki fermāniñ
revān¹¹⁶ dır Mā-verā’ü’n-nehr'den Īrān u Tūrān'a
- 29 sen ol ferruğ-ruğ u yektā-süvār-ı esb-i devletsin
piyāde leşkeriñ māt eylemiş şad şāhı ferzāne
- 30 Hülāgūlar helāk-i ceng-i Cengīzī-sitiziñdir
bilirler Qahramānlar bīm-i qahrıñ kār eder cāna
- 31 şikest eyler ser-i Fağfūr'u bir kāse gibi dārbıñ
hücūm-ı leşker-i hışmıñ qılar Īrān'ı vīrāne
- 32 niçe Daħħāk'i dilşād eylemiş yek-ħande-yi luţfuñ
bu vech ile seni teşbīh ederler verd-i ħandāna
- 33 dil-i Cem leşkeriñ cemm-i ğafīrinden şikest olmuş
qırıp peymānesin gelmiş qapuñda ‘ahd u peymāni
- 34 zinā vu fitne vü bed-zindeġānīsın edip itfā
atarsın gūşe-yi qahrıñda Zend'i zinde zindāna
- 35 ezelden şadme-yi şemşīr-i ħūn-efşān-ı ecdādıñ
Qızılbaşıñ ser-i bī-devletin ġarq eylemiş qana
- 36 quluñ da ħāk-i pāyıñla varıp mülk-i Şifāhān'a
anı ben sürme etdim çeşm-i fermān-rān-ı Īrān'a
- 37 ezelden germ ü serd-i rüzġāra i‘tiyādım var
ne baqđım germī-yi şayfe ne serdī-yi zemistāna

¹¹⁶ Īrān'ın Revan şehrine ihām var.

- 38 reh-i yek-sāleye mānend-i Hüdhdüd eyledim pervāz
Süleymān-ı zamānıñ nāmesiyle nāmdārāne
- 39 geçip Lāhūr u māhūru¹¹⁷ C acem'de söyledim vaşfıñ
Nihāvend ü 'Irāk u İsfahān'da nağme-sencānı
- 40 şadefler gūşunu teşnīf ile gevher feşān oldum
kef-i dūr-pāşıñıñ vaşfıyla gıtdim sū-yı 'Ummān'a
- 41 Hōrāsān iline işrāb ederken āb-ı şemşīriñ
ser-āğāz etdiler Efgāniyan feryād u efgāna
- 42 mübārek nāme-yi nāmī ile Şīrāz'a 'azm etdim
'aceb şīrāze-bend oldum o evrāk-ı perişāna
- 43 nümāyān idi eṭvārımda şān u şevket ü devlet
müşül-i bī-muḥābā eyledim nezd-i Kerīm Hān'a
- 44 Hōrāsānī serimde ferve-yi semmūr düşumda
yedimde ser-berāber nāme-yi mergüb-ı şāhāne
- 45 edip tefhīm ile telşīm elimle eyledim teslīm
kemāl-i ihtirāmım verdi ḥayret ehl-i dīvāna
- 46 kıyāmen aldı ta'zīm ile öpdü koydu baş üzre
Hümā-yı 'izzet ü rif'at serinde eyledi lāne
- 47 külāh-ı iftiḥārı hem-ser-i tāc-ı sipihr oldu
ki sensin pādişāhım tāc-baḥşā tādārāna
- 48 işāret etdi üç def'a ku'ūda pīşgāhında
oturdum ben de şān-ı devletim üzre vaḳūrāne
- 49 ser-ā-ser oldu erkān-ı C acem dem-beste vü ḥayrān
baḳıp geh zīnet-i destāra geh üslüb-ı erkāna
- 50 zebān-ı Fārisī birle edince pürsiş-i ḥālī
cevābında tevaḳḳuf etmedim aşlā ḥakīmāne
- 51 kemāl-i saṭvetiñ izhār edip ḥāl ü maḳālimle
tezelzül eyledim ilḳā kılıp ehl-i 'adüvvāna
- 52 ne söylersem baña bürhān-ı ḳāṭı¹¹⁸ oldu şemşīriñ

¹¹⁷ İkilime yapılmış ancak Türk musikisindeki māhūr makamına îhām var. Ayrıca acem, nihāvend, irak, isfahān adlı musiki makamlarına îhām var.

- niçe serkeşlik etsin müdde'iler öyle bürhâna
- 53 'ibād-ı dergehiñ faħr etse lâyıķ İbn-i 'Abbād'a
ki ednâ bendeniñ sāmānı ğālib Āl-i Sāmān'a
- 54 iki kemter nöker zann eyledim şekl-i C'acem üzre
baķınca i'timādü'd-devle ile hân-ı hânâna
- 55 vezîr-i a'zamıñ temsîl olunmaz anlara hâşâ
müşâbih mi olur hiç zerreler mihr-i dıraħşâna
- 56 Melikşâh'ıñ Nizâmü'lmülk'üne rüçhânı zâhirdir
seni Hâķ mâlik etmiş öyle bir destür-ı zî-şâna
- 57 cenâb-ı şeyhü'l-islâmıñ yanında molla başısı
hemân bir kaçredir nisbet ile deryâ-yı 'Ummân'a
- 58 ricâl-i devletiñ mümtâzıdır bi'l-cümle anlardan
rüsüm-ı saltanat hışşîşadır cün Āl-i 'Oşmân'a
- 59 Hürâsân'ı basar bir bende-yi nâçîz-ı dergâhiñ
tenezzül eylemez iklîm-i serbest-i Hürâsân'a
- 60 mü'ekkel eyleseñ bir bendeñi şemsîr-i kaçırıñla
müşâbih eyler Āzerbâycân'ı cism-i bî-câna
- 61 düşer teb-lerze bîm ü dehşetinden ehl-i Tebrîz'e
bıraķsañ germî-yi hışmıñdan âteş semt-i Kirmân'a
- 62 Hüdâvendâ seniñ füşhat-serây-ı mülküñe nisbet
hemân Mâzenderân zindândır Kâşân kâşâne
- 63 Sitânbul cümle 'âlemden 'ibâret başķa 'âlemdir
C'acem nişf-ı cihân ta'bîr eder gerçi Şîfâhân'a
- 64 derûn-ı hâşbâğçeñde olan bostâniyân almaz
verirse Çâr-bâğ'ın çâr gül bir köhne fincâna
- 65 nişîmengâh-ı tâlâr-ı tavîle cây-ı kemterdir
der-i iştâbl-ı hâşıñda olan huddâm u derbâna
- 66 Beşiktaş'ıñ olursa mün'akis taşvîr-i dil-cüyu
olur seng-i hacâletle şikeste âyine-hâne

¹¹⁸ Mütercim Âsım'ın Bürhân-ı Kâtı' adlı Farsça-Türkçe Sözlüğüne îhâm var.

'62 füşhat-sarây: kısmet-sarây Ü.

- 67 serāy-ı çil-sütünü çillegehdır aña nisbetle
hele heşt-i behişt olmaz bedel ol bāğ-ı rıdvāna
- 68 hacāletle ‘aceb mi tāk-ı Kısra münkesir olsa
ki Kayşer pāsbān olmaz o vālā kaşr u eyvāna
- 69 bu Kāğıdhāne-yi ābādı taqlīd eylemiş güyā
ser-i Zāyende-rūd üzre o sa‘d-ābad¹¹⁹-ı vīrāne
- 70 temāşā eyledim nev-bāğ u nev-tālār-ı Şīrāz’ı
o külhanda ne mümkin ola āb u tāb-ı Gülhāne
- 71 o Gül-geşt-i Muşallā ile bāğ-ı dil-güşāsında
güşāyiş gelmedi bu gönçe-yi tab‘-ı perişāna
- 72 leb-i deryāda sāhil-hāneler-āsā şafā vermez
kenār-ı Āb-ı Rükni meşreb-i pākīze-tab‘āna
- 73 bizim İstanbul’uñ bostān¹²⁰larından bir eñ ednāsın
değişmem merķad-i Sa‘dī’deki a‘lā gülistān¹²¹a
- 74 maķāmında tefe’’ül eyledim Dīvān-ı Hāfız’dan
zuhūr etdi neşāt-efzā bir iki beyt-i mestāne
- 75 C acem Oğlanı Meydānı’ndaki bāzīçe-yi tıflān
müreccaħdır hele bāzīgerān-ı güy u çevgāna
- 76 temāşā etdirince fīlini aşhāb-ı fīl āsā
hemān el-fīl me’l-fīl deyip geçdim zarīfāne
- 77 dedim hem hūk-ıñetdir o vech ile degil meymūn
bizim devletde rağbet vardır ancak esb ü arslāna
- 78 ma‘āza’llāh nedir buğz u ihānet ba’zı aşhāba
nedir ol Rāfızilerde niçe sebb-i sefīhāne
- 79 bi-ħamdi’llāh şerī‘at üzre mülk-i salţanat sende
ki zātıñ muķtedā olmuş ser-ā-pā ehl-i imāna
- 80 vedād-ı nā-be-cādan şāh sevenler nādım olmaz mı

68 olmaz: olmuş Ü.

¹¹⁹ Kağıthane’deki Sadabad Kasrı’na ihām var.

¹²⁰ Şeyh Sa’dī-i Şīrāzī’nin (1193-1292) aynı adlı eserine ihām var.

¹²¹ Şeyh Sa’dī-i Şīrāzī’nin (1193-1292) aynı adlı eserine ihām var.

- baķıp sen gibi maĥbūb-ı ķulūb-ı Mūslimānāna
- 81 cihān dil-sīr-i envā'-ı nī'amdır feyz-i luţfuđan
ķıyās olmaz pilavdan ĥānçeler bu ĥān-ı iĥsāna
- 82 ķuru 'unvāndır vādīleri āb-ı mūrūvvet yok
hemān çay gösterirler teşne-leb geldikçe mihmāna
- 83 boĥulmuş dūd-ı tōnbākūya gördüm bir alay menĥūs
başında yansa āteş dem çeker şevķ ile ķalyāna
- 84 kerīmü'ş-şān-ı sulţān-ı cihānsın faĥr edip ben de
tenezzül etmedim in'am-ı nāçiz-i Kerīm Ĥān'a
- 85 nice faĥr u mūbāhāt etmeyem şevketlū ĥünkārım
belī mūr-ı za'ifem intisābım var Süleymān'a
- 86 tefevvuk eyledim her fende ferzendān-ı rindāna
efendim devletiñde fā'ikam emşāl ü aķrāna
- 87 müreccaĥdır sūĥan-sencān-ı dehre ŗab'ım elbette
benim memdūĥumuĥ rüçĥānı vardır pādişāhāna
- 88 bu gūne eylemezdim vaşfını ĥünkārımıĥ ammā
sefer za'f u fütūr irāş edermiş ŗab'-ı insāna
- 89 dem-i İsi gibi izĥār-ı i'cāz eyledi nuţķum
ĥayāt-ı tāze verdim ķālīb-ı ma'nā-yı bī-cāna
- 90 hezārān siĥri ibţāl eyledim mu'ciz-beyānımla
elimde ĥāme beñzer ejder-i Mūsā-yı 'Umrān'a
- 91 ne ejder kim cihānda zehreler çāk eylemiş zehri
o sāĥirler niçe ŗāķat getirsin böyle şu'bāna
- 92 'ubūr etdikde Bābil'den bulup Hārūt u Mārūt'u
fūsūnumla bün-i çāha kaçırdım şermsārāne
- 93 eger inşāf olursa şāfdır Vaşşāf'dan zihnim
bu ĥüsn-i ŗab' ile faĥr eylerim Ĥassān u Saĥbān'a
- 94 Ĥariri-yi ĥayālim bu müzerkeş-tār edālarla
ne evrengler çıkarmış kāle-yi zer-düz-ı irfāna
- 95 Ebū Ţayyib gelip bezmimde tatyīb-i dimāĥ eyler

- buhūr efrūz olursam micmer-i ṭab‘ımla devrāna
- 96 ‘aceb mi iḳtibās-ı nūr ederse Enverī benden
fürūğ-ı mihr-i endīšem ziyā-baḥş oldu ekvāna
- 97 ḥaṭādır fikrime nisbet ile endīşe-yi Şā’ib
ḥacālet-baḥş olur nazmım Nizāmī-yi sūḥan-dāna
- 98 degildir ‘āriyet ṭab‘ımda vehbī-yi İlāhīdir
bu feyz-ā-feyz-i nazm-ı pāk ü güftār-ı belīgāne
- 99 eger bāḳī olup Nef‘ī göreymi tābiş-i nazmım
atarı şerm ile faḥriyyesin hep nār-ı sūzāna
- 100 ḳadīmī iştihārımdan ziyāde şöhretim şimdi
yetişdi Hind ü Sind'e ḥıṭṭa-yı İrān u Tūrān'a
- 101 ṭanīn-endāz-ı āfāḳ oldu böyle şīt-i ‘irfānım
sezādır nām-ı merğüb-ı ḳaşīdem olsa Ṭannāne
- 102 şehensāh-ı cihānıñ devletinde böyle bī-pervā
ma‘ārifle mübāhāt eyledim ḥayli edībāne
- 103 celādet geldi ṭab‘a şevḳ-i vaşf-ı pādīşāhīden
neşāt-āver müselleme bir ğazel yazdım levendāne
- 104 n'ola Şīrāz'ı versem versem ben o ḥāl-i ‘anber-efşāna
bulunmaz Hind ü Keşmīr ü Ḥoten'de böyle bir dāne
- 105 ‘Aden'de görmedim dūr-dāne dendānıñ gibi lū’lū’
leb-i la’liñ nazīrin bulmadım gitdim Bedaḥşān'a
- 106 bu ḥüsn ü cezbeler üftāde eyler māh-ı Ken‘ān'ı
‘aceb mi māh-ı Naḥşeb düşse ol çāh-ı zenaḥdāna
- 107 müşādif olmadım Ferḥār u Çīn ü Sind ü Kābil'de
siyeh-ḥāl ü siyeh-mū böyle bir kākül-perişāna
- 108 kızıl elmayı sīb-i ğabğaba baḥş eyledim ammā
ne çāre portaḳāl olmaz bedel nārenc-i pistāna
- 109 şeker-güftārī-yi ḳand-i leb-i şīrīniñe Vehbī
Semerḳand ile mülk-i Ḳandehār'ı verdi şükrāne
- 110 yeter sūdāger-i Hind ü C‘acem-veş ‘arz-ı kālālar

bu bāzār-ı ma'ārifde bakılmaz ḥod-fürüşāna

111 Devām-ı pādīşāh-ı dīn için Ḥaqq'a münācāt et
Yüzüñ sürdükçe burc-ı evliyāda ḥāk-i Nu'mān'a

112 cihāt-ı sittede tā çār-yārıñ ḥüsn-i ezkārı
ola sārī mevālīd-i şelās u çār-erkāna

113 ser-ā-ser düşmeniñ maḫhūr edip şemşīr-i ḳahr ile
Ḥudā 'ömr-i ebed versin şehensāh-ı cihānbāna

DER-TAḲRİREŞ NÜVİŞTE BÜD

[mef'ülü / mefā'ülü / mefā'ülü / fe'ülün]

114 dil-beste olan luṭf-ı Ḥudāvend-i kerīme
rabṭ-ı emel etmez kerem-i Zend Kerīm'e

[8]

KAŞİDE-İ ṬAYYĀRE DER-TERTİB-İ CEZĀ-YI ŞĀHİN GİRAY-I
BED-RĀY BĀ-İRĀDE-İ HÜMĀYÜN EZ-RODOS NÜVİŞTE
[mefā'ülün / mefā'ülün / mefā'ülün / mefā'ülün]

1 mü'eyyed eylemişdir tā ezelden Ḥazret-i Bārī
mu'allā devlet-i 'Oşmāniyān-ı ma'deletkārı

2 ne devlet kim velīyy-i ni'met-i 'uzmā-yı 'ālemdir
kim eylerse ḥıyānet der-ḳafādır seyf-i ḳahhārı

3 eder Fir'avn-veş a'dāsını ğarḳ-ı yem-i ḥüsrān
bu mülküñ ḥıfzı için 'ādetu'llāh böyledir cārī

4 bu devlet gibi manşūru'l-livā bir salṭanat yoḳdur
tetebbu' eyledim her bir lisānda niçe esfārı

5 eder şāḥib-şerī'at dā'imā aḥkāmını te'yīd
cihānda pişvā etdikleriyçün şer'-i muḥtārı

6 o şāḥān-ı 'izāmıñ cümlesi a'dāya ğālibdir
ki ḳılmış her birin Ḥaḳ mazḥar-ı esrār-ı Cabbārı

7 ḥuşūşā cümleden mümtāz ḳılmış feyz-i Rabbānī
Cenāb-ı Ḥazret-i 'Abdu'lḥamīd Ḥān-ı cihān-dārı

8 ḥudāvend-i mu'azzam şāh-ı Fārūḳī-şiyemdir kim

[8] M.IV/17, Ü.64b, FB.77b, K.12b

- yed-i ahrında vardır kuvvet-i bz-y Kerrr
- 9 ehensah- melek-manar hdv- ahramn-peyker
helk etmi Hlg Hn bm- ceng  peygr
- 10 reyy-menzilet hrd-alat mh-retdir
sez Behrm- ar olsa rikbında silahdr
- 11 rsm- salanat h-y zt- hmynu
mlkne ‘aas her eds cmle hnkr
- 12 muvaffaq eylemi bir adr- ‘l-adre kim Mevl
mreccadır Nizm’lmlk’e hsn- re’y  evr
- 13 Sleymn- zamndır kim arn- af olmudur
Sikender'dir ki Hzr' reh-nm klm aa Br
- 14 o ub- salanat hkm eylese edvr- gerdna
eder gerdne-y seyr  tem ar- seyyr
- 15 semender gibi mhler ederd tei mesken
mil- b talf eylese mhiyyet- nr
- 16 cihnda pdzehr- lufu dr-y hayt amm
dil- adya te'r eylese zehri olur mr
- 17 levendn ocan bir nefesde eyledi berbd
syndrd kermetle err- nr- err
- 18 zhr- nuret- Yezdn ile mav u helk etdi
nie hir ‘mer gibi Nuayr merd- murdr
- 19 pirist-beeler mr- siyehden itirz etmez
cihnda ‘adli men etmi rsm- cevr  zr
- 20 Hm-y b-hml- himmeti zr- cenhnda
eder sde-y zll- hmyet cmle atr
- 21 dilerse maba- u-hne'sinden bezl- nimetle
eder dil-sr- env- niam hn- emr
- 22 eger Smr- ‘adli almayaydı zr- ehble
ikest eylerdi devrn beyza-y nh-ar- devvr
- 23 ‘ib- pene-y ehbz- ahr ztrbndan

- felek evcinde Nesr-i Tâ'ir'e dehşet olur tārī
- 24 hışāl- i Ca'fer-i Tayyārī var C^canķā-yı zātında
çıkarmış āşiyānından niçe 'ayyār u tayyārī
- 25 'adū-yı tīre-rūyu bir uçar kuş olsa da farzā
olur çengāl-i bāz-ı ķahrınıñ elbet giriftārī
- 26 hevādan indirip ez-cümle şehbāl-i kerāmetle
ķafes-bend eyledi Şāh'ın Girāy-ı nā-be-hemvārī
- 27 toyun düzmek hevāsında gezerken düş olup dāma
şikest oldu per ü bālī kırıldı çeng ü minķārī
- 28 nevāl-i saltanatdan kuş sūdūyle beslenip āhır
ķımız içdikçe izhār eyledi küfrāne inkārī
- 29 ni'am-perverde-yi Rūs'um deyü söylerdi bī-pervā
bir iki gün yiyip içmekle hūk u hāmır-ı küffārī
- 30 giyip kuzğun siyāhı cāmeler rāhib gibi şanmış
teşebbüş edecek esbābdır eşvāb-ı füccārī
- 31 niķāb ile 'uyübun setre sa'y eylerdim ammā kim
yüzünden perde şıyrıldı beyāna çıkdı esrārī
- 32 Rodos'da bāğı mesken eylemişdi bāğı-yi hā'in
getirdim ķal'a-bend etdim o çağır gözlü mekkārī
- 33 Keyānī 'add ederken kendisin Bermākiyān buldu
gelince gūşuna bang-i horūs-ı şubh-ı bīdārī
- 34 Fransız ķonsolosu dār-ı murdārın penāh etdi
cihānı başına teng eyleyince havf-ı ber-dārī
- 35 şoyundu cāme-yi Tersā'ya girdi giydi ters eşvāb
ezelden hilķati böyle libās-ı 'ārdan 'ārī
- 36 daħıl olmağı mu'tād eylemişdi düşmen-i dīne
hıyānet ile medhūl olduğundan kār u kirdārī
- 37 getirdi şīn-i şān-ı hānedān-ı āl-i Cengīz'e
ķabūl etmez esāñın-i selāñın ol tebehkārī

- 38 hezārān mantıku't-ṭayr¹²² oğudum çıkmam dedi āhir
kanat şaldı görünce darb-ı tōp-ı heft-kanṭarı
- 39 şanırdı kendiyi şāhın güncişk oldu havfindan
görünce karakušlar gibi şayyādān-ı hun-ḥvārı
- 40 amān hıfz-ı cenāḥ-ı merḥamet eyleş deyip ol dem
gurāb-ı rū-siyāh-āsā ederdı nāle vü zārı
- 41 eger ḥaddın bilip re'y almayıp serkeşlik etseydi
çekip ğaddāremi şad pāre eylerdim o ğaddārı
- 42 Kerīm Ḥān gibi bir ferzānevārı şāhı māt etdim
sürüp meydān-ı ferzendīde birkaç esb-i rehvarı
- 43 dedim öyle Celālī-sīrete kendi lisānınca
*tu ey nev-devlet-i ḥod-rū şeh-i mā-rā çı pindārı*¹²³
- 44 kelāğ u zāğ şandım aña nisbet bu ğalīvāji
kanadın kıyruğun yoldum bilindi ḥadd ü mişvārı
- 45 derūn-ı kal'aya idḥāl edince çıkdığı yerden
nezāketle kōnağ verdim ḥişār-ı ḥabs-i dizdārı
- 46 egerçi mürğ-i zeyrek zannederdi kendisin ammā
taḥammül eylesin tıtdum duzağ ile o ferrārı
- 47 dü-nīm eylerdi evvel erre ile ehl-i İslāmı
urūğunda nümāyān oldu şimdi nabz-ı minşārı
- 48 Kıırım ḥalkı eder ol dūzaḥı öyle taṭayyur kim
kef-i küffāra verdi öyle mülk-i cennet-āsārı
- 49 o ṭāvūsü'l-caḥīmi ṭā'ir-i meş'ūmdur bildim
uçunca mürğ-i cānı zevk ü şādī tıtdu aḫṭārı
- 50 feleklerden melekler de anı recm eyleyip gūyā
ebābīl-i felāket başına yağırdı aḫcārı
- 51 fesād ile çalar çarpar şanıırken sāḥa-yı mülkü
çapul verdi diyār-ı 'ömrüne baḫt-ı nigūn-sārı

¹²² Feridüddin-i Attār'ın aynı adlı eserine ihām var.

¹²³ 41 almayıp: almasa Ü.

¹²³ Ey, kendini beğenmiş görgüsüz! Sen bizim sultanımızı ne sanıyorsun?

- 52 şabâ-reftâr derlerdi ezelden kavm-i Tâtâr'a
debûr etdi bunuñ reftârını âşâr-ı idbârî
- 53 beşâret-güne kâğıdlar uçurdum dergeh-i 'adle
kebüterle iğâre etdim ahyâra bu aḥbârî
- 54 şehensâhâ kerâmet-destgâhâ âsumân-câhâ
saḡa 'avn-i Hudâ âsân eder her kâr-ı düşvârî
- 55 tefe'ül eyledim gâlib olursun cümle a'dâya
ğazâ-yı ekber etdiñ katl edip ol nâ-be-hencârî
- 56 Moğolistân'a gitse deşt-i Kıbçağ'a firâr etse
yine iḥzâr ederdiñ gönderip bir iki Tâtâr'ı
- 57 sen ol ḥurşîd-rif'atsin ki evc-i i'tibârıñda
o güne ḥâksârıñ kadri yoḡdur zerre miḡdârî
- 58 nice tâb-âver olsun çarbıḡa bir öyle tığî kim
dü-nîm etmiş cihânda bîm-i tığiñ niçe kühsârî
- 59 ḡas u ḡâşâkden gülzâr-ı iclâliḡ müberrâdır
çıkardıñ bâḡ u râḡ-ı şevketinden ḡâr-ı dîvârî
- 60 mülûk-i çâr-etraf eyleyip dergâhıḡa rû-mâl
Cenâb-ı Haḡ saḡa fermân-ber eyler çâr u çasârî
- 61 hezârân ḡal'anıñ ḡuflün açarsın dest-i nuşretle
gelir dergâhıḡa tâ bâbü'l-ebvâbiḡ anaḡtârî
- 62 ne kuşlar ḡondururdum gül-nihâl-i vaşfıḡa ammâ
felek âvâre-yi ḡam eyledi mürḡân-ı efkârî
- 63 nice te'sîs-i ebyât eylesin mi'mâr-ı endîşem
eder gerdün-ı dün her dem mücâzât-ı Sînimmâr'ı
- 64 ḡazâ ḡükmünce ḡahr-ı dehr ile ḡayyu's-sicill-âsâ
belî ḡayy eylemişdim çoḡ zamân tûmâr-ı eş'ârî
- 65 ümîd-i neyl-i iḡsânıḡ getirdi şevḡe ḡünkârım
yine pîrâne-ser aldım ele dîvân u tûmârî
- 66 taşannu' etmeyip ancaḡ vaḡâyî'-nâme tarzında
getirdim silk-i imlâya bu nev-nazm-ı ḡüher-bârî

- 67 sezâdır vaşf-ı şâhîde bu nazma dense Tayyâre
ki böyle kuş dilince eyledim ta'bîr ü tezkârî
- 68 fetîl-i şem'-i bahtım gerçi etdi rûzgâr iffâ
çerâğ et pâdişâhım bir nefesle bu emekdârî
- 69 hünermendân-ı 'âlem şeş cihetde iftihâr etsin
efendim sitteden manşibla şâd eyle bu nâçârî
- 70 bilirler levh-i sînem tahta-yı meşq-i ma'ârifdir
eger ser-levha olsam kimse etmez ta'n u inkârî
- 71 bu germiyyetle Sünbüllü şuyunda bir ğazel yazdım
görüp hoy-kerde ruhlarda ter olmuş zülf-i dildârî
- 72 yine şayd eyledim bir 'işve-bâz-ı kebg-reftârî
'acâyibden şikâr aldım desem şâyestedir bârî
- 73 temâşâya çıkar kumrî ser-i serv-i çemân üzre
tezerv-i hoş-hırâmım gâhî geşt etse çemenzârî
- 74 müsellem turna telli isperi bir yavricağdır kim
uçurdum mürğ-i 'aqlım çâre yok oldum hevâdârî
- 75 'aceb âyîne-yi devrânda görmüş var mıdır bilmem
şeker leblerle böyle tûfî-yi şîrîn-güftârî
- 76 şabâ ile vezân etdim Sebâ'ya Hüdhd-i şevki
getirseydi dile bârî peyâm-ı vuşlat-ı yârî
- 77 o süglün gibi şuhun cünbişinden bî-ķarâr olmuş
meger bîhûde bîhûde şanırdım nâle vü zârî
- 78 nesîm-i luţf-ı şâhîden açıldı ğonçe-yi kâmım
çekerdim bülbül-âsâ gerçi çokdan miñnet-i hârî
- 79 du'â-yı devlet ü iclâline haşr etdim ey Vehbî
mişâl-i mürğ-i haķ-gü şubh u şâm evrâd u ezkârî
- 80 mü'eyyed şân u şevket ile iķbâl ü sa'âdetle
Hudâ tahtında dâ'im eylesin şâh-ı cihân-dârî
- 81 mu'allâ bahtının ğurşîd ü mâh-ı 'âlem-ârâ-veş
cihânî rûz u şeb tâbende kılsın feyz-i envârî

- 82 o hâkân-ı mu‘azzam ser-be-ser dünyâyı feth etsin
ser-i a‘dâsı olsun tu‘me-yi şemşîr-i hun-ı^vârı
- 83 muzaffer eylesin şadr-ı mu‘allâ-ı kadrini Mevlâ
hemîşe cünd-i imdâd-ı İllâhî olsun enşârı
- 84 hemân târîhler yazsın bu kemter ‘abd-i dergâhı
fütûhâtıñ pey-â-pey müncelî olduqça âşârı

[9]

DER-ŞAHRÂ-YI EDİRNE BERÂY-I VAŞF-I ORDÛ-YI HÛMÂYÛN
NÛVİŞTE

[mef‘ülü / mefâ‘îlü / mefâ‘îlü / fe‘ülün]

- 1 feyyâz-ı ezel yâver-i ordû-yı hümâyûn
sancağ-ı Nebî mefhar-i ordû-yı hümâyûn
- 2 zer-şemsesidir şemse müreccağ o livânıñ
olmağda ziyâ-güster-i ordû-yı hümâyûn
- 3 İskender-i devrândır anıñ sâbık-ı ceşî
Hızır olsa sezâ rehber-i ordû-yı hümâyûn
- 4 kıldı o Süleymân-ı zamân şâhib-i mührün
serdâr-ı güzîn server-i ordû-yı hümâyûn
- 5 ol âşaf-ı Hâtem-şiyemiñ ‘âtıfetinden
dil-sîr-i ni‘am leşker-i ordû-yı hümâyûn
- 6 dest-i keremi râtibe-bağşâ-yı ‘asâkir
tûğ u ‘alemi zîver-i ordû-yı hümâyûn
- 7 zât-ı himem-ârâsı semiyî-i meh-i Ken‘ân
pertevle meh-i enver-i ordû-yı hümâyûn
- 8 rüyunda celî lem‘â-i envâr-ı fütûhât
manşûrdur ol dâver-i ordû-yı hümâyûn
- 9 el-minnetü li’llâh ki nizâm üzre müretteb
tedbîr ile ser-tâ-ser-i ordû-yı hümâyûn
- 10 âmâde-yi hamle reme-yi düşmen-i dîne
merdân-ı gâzanfer-fer-i ordû-yı hümâyûn

[9] M.IV/21, Ü.67b, FB.19a

- 11 āşār-ı şe'āmet görünür semt-i 'adūda
mes'ūd-nümā aḥter-i ordū-yı hümāyūn
- 12 bu Vehbī-yi kemter de ğuzāt ile berāber
meşġül-i du'ā çāker-i ordū-yı hümāyūn
- 13 her ḥālde ğālib ola a'dā-yı li'āma
serdārı ile asker-i ordū-yı hümāyūn

[10]

DER-ŞAḤRĀ-YI ŞOFYA BERĀY-I TEŞRĪF-İ ĞUZĀT NÜVİŞTE BUD
[mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün]

- 1 aman yā Rab deyip çıkdık ğazāya yekdir Allāh yek
tevekkül eyledik 'avn-i Ḥudā'ya yekdir Allāh yek
- 2 Cenāb-ı Ḥaḡ bize imdād eder kim ilticā etdik
livā'ü'n-naşr-ı Faḥrū'l-enbiyā'ya yekdir Allāh yek
- 3 tefe''ül eyledim *innā fetahnā*¹²⁴ çıkdı Muşḥaf'dan
yaġınım var bu fāl-i dil-ġüşāya yekdir Allāh yek
- 4 mişāl-i āyet-i seyf¹²⁵ ehl-i İslāmın ser-i tıġı
iner farḡ-ı 'adū-yı bed-liḡāya yekdir Allāh yek
- 5 aġın eyler ğuzāt emvāc-ı deryā gibi her sūdan
Macaristān-ı kāfir mācerāya yekdir Allāh yek
- 6 feleklerde melekler de bizimle şubḡa dek nālān
çıġar ġülbangimiz her şeb semāya yekdir Allāh yek
- 7 ḡabül eyler münācāt-ı ğuzātı Ḳāđı-yi Ḥācāt
hemān sen başla ey Vehbī du'āya yekdir Allāh yek

[11]

DİĞER DER-ŞAḤRĀ-YI NİŞ NÜVİŞTE BUD
[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 Allāh Allāh deyip etdik sefer Allāh yekdir

[10] M.IV/22, Ü.67b, FB.19a

· Başlık: teşrîf: teşvîḡ Ü.

¹²⁴ "Biz fethettik.", Kur'ân-ı Kerîm, Fetih (48)/1.

¹²⁵ Kur'ân-ı Kerîm, Tevbe (9)/5, 36.

[11] M.IV/22, Ü.68a, FB.19b

- buluruz düşmen-i dīne zafer Allāh yekdir
- 2 ‘azm edip zīr-i livāsında Resūlu’llāh’ı
‘alem-efrāz oluruz bī-ḥaṭar Allāh yekdir
- 3 böyle çarḥ-ı feleke karşı çekip gülbangi
diyelim şevḳ ile şām u seḥer Allāh yekdir
- 4 sīb ğabğablısın almalı deyü ğāziler
Ḳızılma’ya kadar ‘azm eder Allāh yekdir
- 5 el-amān der el-amān düşmeni inşā’a’llāh
alırız mülkünü ser tā be-ser Allāh yekdir
- 6 meçine ḥarbesine ḥarbī-yi bed-kirdārı
ḥıfz-ı Bārī olur elbet siper Allāh yekdir
- 7 Vehbiyā ben de zafer-nāme yazıp dergehine
şāh-ı İslāma gider müjdeler Allāh yekdir

[12]

TAḲRİR-İ MANZŪME Kİ DER-‘AVDET EZ-ḤUKŪMET ORDŪ-YI
HŪMĀYŪN BĀ-EMR-İ SŪ’ĀL NŪVİŞTE BUD

[mefā’ılün / mefā’ılün / mefā’ılün / mefā’ılün]

- 1 bi-ḥamdi’llāh mübārekdir sefer şevketlü ḥünkārım
nümāyān oldu āşār-ı zafer şevketlü ḥünkārım
- 2 zuhūr-ı mu‘cizātıyla ‘alemdir feth ü nuşretde
livā-yı Ḥazret-i Ḥayru’l-beşer şevketlü ḥünkārım
- 3 anıḡ zer-şemsesi şemse müreccaḥ mihr-i ḥāverdir
eder āfāka neşr-i nūr u fer şevketlü ḥünkārım
- 4 sen İskender'sin ordū-yı hümāyūna cenāb-ı Ḥaḳ
sürāğ-ı Hızır'ı kıldı rāhber şevketlü ḥünkārım
- 5 be-ḥaḳḳ-ı āyet-i seyf¹²⁶ ehl-i ‘udvānıḡ bu demlerde
iner başına şemşir ü teber şevketlü ḥünkārım
- 6 gezend ermez meçinden ḥarbesinden ḥarbī-yi şumuḡ
olur ḥıfz-ı Ḥudā elbet siper şevketlü ḥünkārım

[12] M.IV/22, Ü.68b, FB.80b

¹²⁶ Kur’ân-ı Kerîm, Tevbe (9)/5, 36.

- 7 güzîde leşkeriñde öyle serdengeçdiler var kim
fedâ eyler yoluñda cân u ser şevketlü hünkârim
- 8 kemân-keş pehlevânlar nâvek-endâz olduğu demde
dil-i saht-ı ‘adüya taş diker şevketlü hünkârim
- 9 sinân-ı cân-sitâni nîzedârân-ı dilîrâniñ
eder fülâd-ı cevşenden güzer şevketlü hünkârim
- 10 ocağın söndürüp a‘dâ-yı dîniñ âb-ı şemşîriñ
verir seyl-âba mülkün ser-be-ser şevketlü hünkârim
- 11 süvârî vü piyâde ‘askeriñ bî-ğadd ü pâyândır
‘adüyü şaymaz ol pür-zûrlar şevketlü hünkârim
- 12 mülûke mültecâ etmiş Hudâ zât-ı hümâyûnuñ
verirsin şehlere tâc u kemer şevketlü hünkârim
- 13 sen ol şâhenşeh-i Rûm u ^Carab şâhib-ķırânsın kim
^Cacem şâhi ħapuçda bir nöker şevketlü hünkârim
- 14 Cihân-âbâd tahtında emîn olmazdı Rây-ı Hind
muğaddem vermeseydiñ rây eger şevketlü hünkârim
- 15 şadâsı çıkmadı Fağfûr-ı Çîniñ çok zamânlardır
şikeste eylemiş ħarbiñ meger şevketlü hünkârim
- 16 ħırâl-ı bed-fi‘âl-i Nemçe'niñ cânın yakıp ħahrıñ
dil-i pür-süzuna düşmüş şerer şevketlü hünkârim
- 17 anı sür‘atciler ta‘ķîb edip kaçmağa yol vermez
demez mi ol zaman *eyne'l-mefer*¹²⁷ şevketlü hünkârim
- 18 zen-i mekkâre-yi Moskov tayanmaz böyle merdâna
şalar erlik edip her bir nefer şevketlü hünkârim
- 19 edip yüz aklığı Baħr-ı Siyeh suyunda gâzîler
olur ħükmünde cümle baħr u ber şevketlü hünkârim
- 20 Alaman düşmeni şimdi ‘aceb mi el-amân verse
düşüp cân ħavfına eyler ħazer şevketlü hünkârim
- 21 esîriñ sîb ħabğabluların almaya şevķinden
Ķızilelma'ya dek ceşşîñ gider şevketlü hünkârim

¹²⁷ "Kaçacak yer nereye!", Kur'ân-ı Kerîm, Kıyâmet (75)/10.

- 22 'adū zīr-i zemīne girdi zīrā cünd-i İslāma
zemīn şahrāsıdır yer yer maķar şevketlü hünkārim
- 23 ricāl-i ğaybdan niçe demiş vardır Dimeşvār'ı
bugünlerde vezīriñ fetḥ eder şevketlü hünkārim
- 24 Varadin'e varır din ğayretiyle 'asker-i İslām
gelir dergāhıña böyle haber şevketlü hünkārim
- 25 hezārān müjde-yi fetḥ u zafer ta'ķīb eder ğüyā
ķuluñ evvelce geldim müjde-ber şevketlü hünkārim
- 26 ğuzātıñ bu sene Bosna hudūdunda olan cengin
'adüler niçe yıllar yād eder şevketlü hünkārim
- 27 şafālar eyle taḥtında göründü şüret-i nuşret
gider āyine-yi dilden keder şevketlü hünkārim
- 28 hemān inṭāk-ı Hāķdır kim zafer-nāme me'ālinde
sünüh etdi bu nazm-ı muḥtaşar şevketlü hünkārim
- 29 niğāh-ı iltifātıñ bendeñe 'ayn-ı 'ināyetdir
degildim lāyık-ı hüsni-nazar şevketlü hünkārim
- 30 zamān-ı devletiñde şeyhü'l-islām-ı himemkārıñ
bu nāçāra erişdi çāreger şevketlü hünkārim
- 31 kaçāya uğramışken ez-kaçā tevcīh-i evvelde
yeñi manşıbla ķıldı kāmver şevketlü hünkārim
- 32 du'ā-yı devletiñdir maķşadı Vehbī-yi nāçiziñ
degildir vaķt-i izhār-ı hüner şevketlü hünkārim
- 33 zālām-ı dehri açsın mihr-i āteş-tāb-ı şemşiriñ
budur evrādımız şām u seher şevketlü hünkārim

[13]

TĀRİHİ Kİ BERĀY-I GİRİFTEN-İ MUHĀDİYE BOĒAZI BE-EMR
Ü İRĀDE NÜVİŞTE BÜD
[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 ḥāzret-i pādişeh-i Cem-ḥaşem-i devrāniñ
ḥışmına mazḥar olup buldu belāsın Nemçe

[13] M.IV/24, Ü.69b, FB.19b

- 2 naķz-ı ‘ahd etme degil cizyeyi eylerdi ķabul
ol Őehiņ bilse bu Őavletle ğazāsın Nemķe
- 3 āsitānında serāydārılığa da rāzī idi
cürmünü ‘afv ile celb etse rızāsın Nemķe
- 4 gülle-yi kelle-Şiken dārbı ile ser-gerdān
Şimdi taşdan taŐa vurmaz mı ķafāsın Nemķe
- 5 aradı buldu ķazāyı n'ola maķkūm olsa
ķük-m-i Őāhiye verip cümle ķazāsın Nemķe
- 6 ‘īd-i Adķā'da gelen müjde budur devlete kim
cizye nāmıyla verir ķanı bahāsın Nemķe
- 7 biz giyip cāme-yi nev ‘īd dü-bālā etdik
ye’s ile giydi bu dem ye’s libāsın Nemķe
- 8 temelinden bozulup mülkü ğarābāt oldu
devletin dārbına uğratdı esāsın Nemķe
- 9 yıķılıp gitdi ğuzātıņ yürüyüş ğavfindan
göricek ķal’asınıņ ķal’-ı bināsın Nemķe
- 10 viresin tutmayalar vehmi ile ķıldı firār
ardına baķmadı fehm etdi verāsın Nemķe
- 11 mey-i nağvetle tolu ŐiŐeye dönmüşdü hemān
tepesi geldi yere atdı tapāsın Nemķe
- 12 Lehlüler olsa ‘aleyhinde sezā zecr-i İlāh
iğtilās etmiş idi ba’zı ķurāsın Nemķe
- 13 taıanıp ķuvvetine vermeyicek cenge cevāz
Papa'nıņ başına ķalmışdı ‘aŐāsın Nemķe
- 14 Şimdi nāķār nedāmetle ğünāhın söyler
Roma semtinde bulup Rīm pāpāsın Nemķe
- 15 verdi ser-ğadlerini ğaddini bildi Şimdi
taıfralanmışdı değiŐmişdi edāsın Nemķe
- 16 zen-i Moskov'la bir iş yaptı Şanırdı nā-merd
gördü ceng erlerini bildi ğağāsın Nemķe

- 17 uğradı renge boyarlardan utanmaz mı ‘aceb
niçe şaklar yüzününü qara boyasın Nemçe
- 18 ben de āzāde dilim der mi cihānda ‘acabā
qayd u bend ile görürken üserāsın Nemçe
- 19 āteş-i qahr ile şoldu quruya qaldı nemi
bāğ-ı ‘ayşın bulamaz eski nemāsın Nemçe
- 20 meçin atsin şoyunup cāme-yi bekkārīsın
ğayrı çeksin başına köhne palāsın Nemçe
- 21 çınkıraqlarla tonatsın çıkarıp şapqasını
hacletinden çalamaz çünki derāsın Nemçe
- 22 renc-i Efrenc gibi zaħmına yoqdur çāre
derdiniğ bulmadı bir dürlü devāsın Nemçe
- 23 boğazı girdi ele çāk-i girībān eyler
hāşlı qurtaramaz ğayrı yaqasın Nemçe
- 24 iki mışra‘da dü tārīh-i mücevher yazdım
Vehbiyā bulduğı demlerde cezāsın Nemçe
- 25 *yaqasın aldı hücüm ile bu ğazī ‘asker
boğazın verdi ele kesdi şadāsın Nemçe*¹²⁸

[14]

TĀRĪH BERĀY-I ŐIKESTEN-İ TĀBŪR-I KEBĪR-İ NEMÇE NŪVİŐTE

[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

- 1 şehensāh-ı muzaffer Hāzret-i ‘Abdü’lhamīd Hān’ıñ
cihānı fetğ eder böyle giderse cünd-i manşūrı
- 2 mağāzī-pīşe ‘adl-endīşe hākān-ı mu‘azzam kim
hulūş ile eder emr-i cihāda cehd-i mevfūrı
- 3 şeh-i Behrām-şavlet şehsüvār-ı ‘arşa-yı himmet
begenmez ablağ-ı gerdünü bir ednā silahşōrı

¹²⁸ Bu beyt mücevher tarih hesabına göre birinci ve ikinci mısralarındaki noktalı harflerin ebced değerleri ayrı ayrı toplandığında H.1182/M.1768 tarihini vermektedir.

^[14] M.IV/25, Ü.70a

- 4 Ğazā-yı Bedr'i gösterdi felekde haşma şeb-hūnu
edince ğirre-yi şemşiri telmiḥ *āyet-i nūr*¹²⁹
- 5 ḥaṭīb-i minber-i 'arşa oḡutsun nāmını ğāzī
bilinsin ol imām-ı müslimīniḡ sa'y-i meşķūrı
- 6 unutsun dāsītān-ı Ķahramān u Rüstem'i 'ālem
yazıp Şehnāme'ye şimden geri bu ceng-i meşķūrı
- 7 şadā-yı ṭabl u surnāy-ı meserret ṭutdu āfāķı
helāk oldu 'adū ğūyā işitdi nefḥa-yı şūrı
- 8 ḥazāna uġrayıp mātemle şoldu çehre-yi düşmen
açıldı ğülşen-i iķbāl-i şāḥīde ğül-i sūrī
- 9 'aceb emn ü emāndır ḥıṭṭa-yı mülk-i hümāyūnu
'adālet emrine rabṭ eylemiş bi'l-cümle me'mūrı
- 10 tevaḥḥuş etmeyip āḥū bere şīrin emer şīriḡ
ki 'adli sāḥa-yı 'ālemde maḥv etdi şer ü şūrı
- 11 zamān-ı devletinde bī-nevālar ğuş-māl olmaz
uşul ile bura muṭrib meger kim ğuş-ı ṭanbūrı
- 12 şehensāḥā ğazā mebrūr u sāl-i nev mübārek bād
nüvīd-i fetḥ ü nuşretle hemān neşr eyle menşūrı
- 13 hele şād eylediḡ ervāḥını ecdād-ı maġfūruḡ
Ebū'l-fetḥ'iḡ nümāyān oldu sende rāz-ı mestūrı
- 14 cihān zīr-i nigīn-i devletiḡdir şāḥib-i mührüḡ
sezādır 'asker-i manşūruḡa bezl etse memhūrı
- 15 muvaffaḡ eylemiş Mevlā seni ol şadr-ı zī-şāna
umūr-ı dīn ü devletde 'ayāndır bezl-i maḡdūrı
- 16 Süleymān-ı zamānsın şübhesiz ilhām-ı Bārī'de
sipeh-sālār kıлмаḡ öyle Āşaf gibi destūrı
- 17 'adūnuḡ eyledi Belķīs mülkün ḥükmüḡe teslīm
degil mi lāyık-ı taḥşīn efendim sa'y-i mebrūrı
- 18 sen ol şāḥib-ķırānsın kim hirās-ı ḡarb-ı destiḡden

¹²⁹ Kur'ân-ı Kerīm, Nūr (24)/35.

'7 nefḥa-yı: naġme-yi Ü.

dil-i Kistrâ'da zâhirdir henüz âşâr-ı meksûrı

- 19 kırâl-ı bed-fi'âl-i Nemçe haddin bildi 'ahdiñde
kaçırdıñ qahr ile şahrâ-yı heyhâta o maqñhûrı
- 20 bütü şındı bozuldu 'arzı ol hod-bîn-i bî-dîniñ
zelîl etdi Cenâb-ı Rabb-i Ma'bûd öyle mağrûrı
- 21 çerâğ-ı bahtı söndü şarşar-ı qahrıñla bir demde
egerçi şevk ile kâfir yaqardı şem'-i kâfûrı
- 22 cihânı görmedi dūd-ı kebūd-ı tōp-ı şāhīden
olup gündüz gözüyle mübtelâ-yı derd-i şeb-kūrī
- 23 dil-i mecrūhunu pür-şerha kıldı darb-ı şemşīriñ
mişâl-i renc-i Efrençī oñulmaz zaħm-ı nāsûrı
- 24 kaçıp cān havfı ile şaklanırken perde-yi şebde
şu'â'-ı tığiñ etdi rûz-ı rûşen şām-ı deycûrı
- 25 kırallıq iddi'âsından geçip bed-nām-ı dehr olsun
değişsin bir müzahref isme lafz-ı imparatorı

İN ÇAR EBYĀTEŞ BĀ-LUGĀT-I FİRENGĪ ĀMÎĤTE BUD

- 26 zen-i mekkâre-yi Moskov desin qomiste desterye
ofensive defensive deyü aldatdı senyorı
- 27 günâhın söyleyip alsın naşîhat Rim papasından
bu naqz-ı 'ahde çünkim qâbil olmazdı senatorı
- 28 atıldı paradan bir lu'b ile bükdü belin bu derd
varıp o paralarda oynasın bâzī-yi qanbūrī
- 29 gürüh-ı her-segānı seg-be-şahrâ-yı firâr oldu
elek şatsın varıp şimden geri cümle elektorı
- 30 muhaqqak bildi serdengeçdilerden qurtuluş yoqdur
nedir çäre kılıçdan geçdi yek-ser ceş-i menfûrı
- 31 zebāniye zebān-ı hāl ile yansın cehennemde
o zaħmīn mürdeler cān-sūzī-yi şemşīr ü sâñūrī
- 32 bu zevk ü şevk ile bir 'âşīkâne nev gazel yazdım
sürür eyyāmıdır ma'zûr ola var ise maqñzûrı

- 33 o kâfir mâcerânın pek süzölmüş çeşm-i maḥmûrî
görenler olmasın mı cām-ı ‘aşkıñ mest ü rencûrî
- 34 Kızilelmalıdır ol sîb-ğabgab âfet-i mey-nüş
içer mîsket şarâbı istemez şahbâ-yı engûrî
- 35 müsellemler şırma saçlı biçli miçli bir civândır kim
vurulmaz mı gören üftâdeler ol ḥüsn-i pür-zürî
- 36 Fireng âyînesi şandım görünce sîne-yi şâfın
şafâ-yı gerdeni eyler şikeste kâdr-i billûrî
- 37 nedir bu ḥüsn-i şüret ol büt-i Tersâ'da ey Vehbî
çıkarmaz ‘aksini mir’ât-ı dilden dūrî-yi şürî
- 38 ḥudâvendâ bu cüş-â-cüş ile deryâ-yı tab‘ımdan
çıkardım midḥatıñde gerçi ḥayli dūr-i menşürî
- 39 Süleymân-ı zamânsın böyle dest-âvîz-i nâçize
cesâret mi ederdim bilmeseydim kıssa-yı mûrî
- 40 ḥarâb olsun ‘adunuñ ḥânumânı darb-ı destıñle
bu güne fetḥ u teşḥîr et hezârân mülk-i ma‘mûrî
- 41 bu târîḥ ile eyler âşafıñ dergâhıña rû-mâl
*bozuldu pâdişâhım devletıñde Nemçe ḥâbûrî*¹³⁰

[15]

NAZİRE-İ BAHÂRİYYE-İ NEF‘Î DER-ZİMN-I TÂRİḤ-İ CÜLÛS-I
HÛMÂYÛN-I ḤAZRET-İ SULTÂN SELİM ḤÂN

[mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün]

- 1 şeh-i nevrüz çıkdı tahta şahın-ı gülsitân üzre
kuruldu naḥl-i gülden sâyebânlar bülbülân üzre
- 2 degil ebr-i bahârıñ sâyesi sultân-ı nevrüzüñ
felek kurdu bu mevsimde otağın böstân üzre
- 3 o günde tûğ-ı şâhı çekdirir dârâ-yı gülşende
sefer etmiş Cihân-âbâd'dan Gülpâyegân üzre
- 4 geçirdi âb-ı berf-âsâ zemîne bozdu ḥâbûrun

¹³⁰ Ebced hesabıyla H.1203/M.1788 tarihine tekabül etmektedir.

¹⁵ M.IV/27, Ü.71b, FB.20a

- atıp ar topların bir bir sipāh-ı mihricān ūzre
- 5 abā tahrik edince oneyi āheste āheste
gören taht-ı Sūleymān'dır anır bād-ı vezān ūzre
- 6 dem-i ūrd-i behiřt erdi ıkar mı bādan ādem
bu revnaqla cihān terci olunmaz mı cinān ūzre
- 7 hevā-yı sūnbūlī ulřende amıř tāze sūnbūller
anırsın zūlf-i řebbūdur 'izār-ı dil-sitān ūzre
- 8 fūzūnterdir ul-i terde leāfet sāde-rūlardan
benefře kec-kūlāhıyla mūrecca nev-aān ūzre
- 9 sehī-adler emende nāz ile geldike reftāra
temāřāya ıkar umrī ser-i serv-i emān ūzre
- 10 naar eyler nigāh-ı mest ile nergis deyū řāyed
ul-i bādām nāzır oldu eřm-i dilberān ūzre
- 11 hemān nāz u niyāz-ı 'āřık u ma'řūdur ūyā
ul-i andāna arřı būlbūl-i řeydā fiān ūzre
- 12 gelip bir sāde yazlık istese ezhār-ı ulşenden
ul ū sūnbūl atar op op iekli bābān ūzre
- 13 urulmuř encūm-āsā encūmenler bāda gerdūn
osun cām-ı hilāli sofra-yı řahbā-keřān ūzre
- 14 ul-i urřīdi etsin ziver-i ser-şişe-yi rindān
niūn zerrīn adeh bihūde ursun āsumān ūzre
- 15 řarāb-ı ergāvānı nūř edip peymāne-yi ulden
onar bu keyf ile būlbūl dıraht-ı ergāvān ūzre
- 16 bu mevsimde anırdım riziş-i bārānı nā-ber-cā
bisā-ı ul-zemīn-i sebz-i nev-nař-ı zamān ūzre
- 17 meger zibā řu dībāsı dūřermiř ebr-i zib-āver
mūbārek madem-i řāh-ı kerīm ū kāmran ūzre
- 18 udavend-i civān-baht u řehenřāh-ı Sikender-taht
'adāletle tefevvu eylemiř Nūřirevān ūzre
- 19 Sūleymān-menabet Āřaf-adem Sultān Selīm Hān kim

- cihānda emr ü fermānı revāndır ins ü cān üzre
- 20 serîr-i 'arş-ı a'lādan melā'ik indi tebrîke
cülûs etdikde taht-ı şevket-i 'Osmāniyān üzre
- 21 imām-ı müslimîn oldu mu'allā huṭbe-yi nāmın
oḡur sükkān-ı kürsî minber-i kevn ü mekān üzre
- 22 sezādır sikkesin ḡarb etse ol şāh-ı felek-rif'at
zer-i hurşîd ü sîm-i māh u naḡd-i aḡterān üzre
- 23 vücûb-ı inḡiyād-ı emridir bā-naşş-ı Qur'ānî
cihān maḡkûmudur ḡükm-i Hudā-yı müste'ān üzre
- 24 bulurdu kendisin gāv-ı zemîniḡ zir-i pâyında
ḡonulsa kûh-ı temkîni sipihr-i ser-girān üzre
- 25 'aceb mi beyza-yı fülāddan olsa Hümā peydā
cenāḡ-ı luṭfudur sāye-figen şimdi cihān üzre
- 26 görür mü böyle bir şāhib-ḡırānı dîde-yi gerdün
hezārān sāl olursa cünd-i seyyāre ḡırān üzre
- 27 çerāḡ-ı baḡtına zer şem'dāndır mihr-i 'ālem-tāb
felek fānûs-ı mînādır o zerrîn şem'dān üzre
- 28 olur tābende-rû her bendesi mihr-i münîr-āsā
edip vaż'-ı cebîn vaḡt-i seḡer ol āsitān üzre
- 29 ḡııarmış irtifā'ın Süllemî bürhān ile işbāt
baḡal-gîrî olan taḡta ḡıḡarken nerdübān üzre
- 30 eder zerrîn rikābı berḡ-veş raḡsende āfaḡı
süvār olduḡça raḡş-ı çāpük-i āteş-'inān üzre
- 31 esed burca girip teb-lerze-yi ḡavfa düçār olmuş
görelde Rüstemāne ḡamlesin şîr-i jiyān üzre
- 32 hevāya atsa farzā tîrini hengām-ı 'avdetde
düşer sevḡ-ı ḡazā ile ḡafā-yı düşmenān üzre
- 33 biterdi ḡaşre dek her bir giyāhı lāle-veş ḡünîn
sinān-ı ḡahrını dikseydi ḡāk-i ḡahramān üzre

- 34 ser-i âteşde her bir çatresinden gül biter ammâ
düşerse şebnem-i luţfu kebâb-ı h n- ek n üzre
- 35 ‘ad -yı d n-i ist m n eder şemş r ber-gerden
rik b-ı ehl-i  m n devr-i ‘adlinde em n üzre
- 36 geçip hod-r ylikdan belki r y isterdi R y-ı Hind
aķıtısa ceys-i dery -c şunu Hind sit n üzre
- 37 tar ķin bulmayıp semt-i nec t n dest-i  ahrından
nigehb n oldu reh-zenler yürürken k rb n üzre
- 38 veb l-i z r-dest nı alır mı boynuna kimse
keşide eylemişken t ğini gerden-keş n üzre
- 39 ‘U arid h me-yi Behr m ile seyf  yetin yazsın
o t ğ-i r şen-i Cevz -ni  k-ı h n-feş n üzre
- 40 hez r n m l yerden çekmek ister çeşmine h rş d
edip h k-i derin terc h kuhl-i Isfah n üzre
- 41 hud vend  h m y n z t n ol z ll-i  l h dir
ki olmuş s ye-end z-ı em n ehl-i zam n üzre
- 42 f r ğ-ı mihr-i ‘adliġ m ht ba eylese te’ş r
zilyası merhem-i k f r olur zahm-ı ket n üzre
- 43 ser y-ı Y suf eyler yerlerin düşdükçe r ’y da
hay l-i pertev-i ‘afv n ser-i zind niy n üzre
- 44 eder mevc-i ser bı t r-ı silk-i gevher-i s r- b
düşerse ebr-i luţfuġ  atresi r ğ-i rev n üzre
- 45 dem- -dem s ne-yi a’  ya vurdu ca olup reng n
g l   l le biter dest nde şemş r   sin n üzre
- 46 bi- amdi’l h  şehens h-ı ker m-i ehl-perversin
‘a   v  şef kat n mebz ld r d nişver n üzre
- 47 zam n-ı v lid-i merh m u maġf runda h nk rım
ma’ rifle tefevvuk eylemişdim h  ceg n üzre
- 48  er ğ-ı h ş idim amm  felek n -geh s y nd rd 
mu alif r zg r esdi bu ‘abd-i n -t v n üzre

- 49 niçün cevrin füzün eyler bağa bu çarh-ı dñn bilmem
kadĩmĩ tavırdır gerçi sitem danişveran üzre
- 50 ser-i bĩ-bahtı böyle hırka-yı hirmāna çekmişken
yine tĩğ-i cefāsın bende her dem imtiħān üzre
- 51 kalır hālĩ maħal vāfir yeri ger eylesem hırmen
bütün maħşũl-i luşfun çeşm-i mũr-ı nā-tũvān üzre
- 52 seni taht-ı cihānbānĩde gördüm tāze cān buldum
bu devletdir müreccaħ bağa ‘ömr-i cāvidān üzre
- 53 efendim çāker-i mevrũsuğam minnet mi var şimdi
niyāz eyler bağa gerdũn olurken imtinān üzre
- 54 bahāristān-ı vaşfında bu gũne nazm-ı rengĩnim
olur fā’iķ kitāb-ı Gũlsitān u Bōstān üzre
- 55 o üstādem ki çekdim ser-ķalemden haşt-ı buřlānı
sũtũr-ı nazm u neşr-i şā’irān u mũnşiyān üzre
- 56 dilim gencĩne-yi ma’nā ķalem destimde ejderhā
nigehbānlık eder her dem o genc-i şāygān üzre
- 57 dizer nazm-ı Şũreyyā-ķadrimi gevher gibi gerdũn
gehĩ iklĩl-i mihre gāh farķ-ı Ferķadān üzre
- 58 iki berceste mışrā’ ile her peyveste maźmũnum
mişāl-i beyt-i ebrũ cā-nişĩndir çeşm-i cān üzre
- 59 resen-bāz-ı hayālim nũkte-yi bārĩke dil-beste
çekip tĩğ-i zebānım şanki oynar rĩsmān üzre
- 60 nihāl-i Sidre'dir gũlzār-ı şab’ımda ķalem gũyā
ki şalmış sāyesin Firdevsĩ-yi ħuld-āşiyān üzre
- 61 çeker bir şu’leden şemşĩr her dem berķ-ı endişem
ser-i serbest-i faħr-ı Nef’ĩ-yi āteş-zebān üzre
- 62 yine şevķ ile bir mevzũn u müsteşnā ğazel yazdım
çemende dũnki gũn seyr etdiğim serv-i revān üzre
- 63 dökũlmüş turreler hāl-i ruħ-ı pertev-feşān üzre
görüp ben necm-i ğisũdār şandım āsumān üzre

- 64 olurken hūn-ı ‘uṣṣāḳ-ı siyeh-baht ile jeng-ālūd
ne hācet vesmeler çekmek o tıġ-i ebruvān üzre
- 65 dil-i āvāre kim rim-kerde-yi ʔarf-ı nigāhıdır
başar her ʔaṭvesinde ʔeṣm-i şūḫ-ı āhuvān üzre
- 66 şikāyet eylemezdim sīne-çāk olsam da cevriñden
mişāl-i şāne ʔonsaydım o müşġin ġisuvān üzre
- 67 ʔazer kıl tel ʔırarsın belki ibrām istemez Vehbī
şarılma böyle pek düşme amān ol mū-miyān üzre
- 68 degildir vaḳt-i da‘vā-yı hüner cāy-ı edebdir bu
du‘āya başla şimden şoṡra de‘b-i şā‘irān üzre
- 69 o sulṭān-ı Selīmü’l-ḳalbi ‘avn u nuşret-i Bārī
muzaffer eylesin ceşş-i ‘adū-yı bed-gümān üzre
- 70 hemīşe dā‘im olsun ‘ömr ü iḳbāl ü selāmetle
serīr-i salṭanatda şevket ü iclāl ü şān üzre
- 71 sezā taḳlīd-i seyfinde mücevher olsa tāriḫim
iki mışra‘da kim her mışra‘ı ḫüsn-i beyān üzre
- 72 *şeh-i Cem-şevket-i fermān-revā sulṭān Selīm oldu
kuşandı seyf-i fetḫi ʔurmasın ʔeksın cihān üzre*¹³¹

[16]

DER-HÜCŪM U ĞĀRET-İ TĀTĀRĀN BERĀY-I AḫZ-İ İNTİĶĀM-I
ŞĀHİN ĞİRĀY BE-ḲAZĀ’-İ ZAGĀRA ‘ATEBE-İ ‘ULYĀ FİRİSTĀDE
[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 ey şehensāh-ı felek-mertebe-yi heft iḳlīm
mihr-i tābende-ruḫ-ı maṭla‘-ı elṭāf-ı ‘amīm
- 2 v‘ey şeh-i rüy-ı zemīn mihr ü meh-i devlet ü dīn
ḫāmī-yi şer‘-i mübīn zıll-i Ḥudāvend-i ‘alīm
- 3 sensin ol ʔible-yi ‘ālem ki mülūk-i eṭrāf
ḫacer-i es‘ad-i dergāhıyı eyler telşīm
- 4 rūḫ-ı Dārā vü Sikender der-i iclālīñde

¹³¹ Bu beyt mücevher tarih hesabına göre birinci ve ikinci mısralarındaki noktalı harflerin ebced değerleri ayrı ayrı toplandığında H.1193/M.1779 tarihini vermektedir.

^[16] M.IV/30, Ü.74a, FB.22a

- bu imiş bâb-ı sa'âdet diyerek oldu muķīm
- 5 neyl-i ihsânıdır meyl ü temennâ-yı felek
böyle ham-geşte olup şâniña eyler tefhīm
- 6 ferş edip pertevini sâha-yı iķbâliñde
yüz sürer pâyıña hurşîd be-vech-i ta'zīm
- 7 kuşanır tîğini Mirrih silahdârıdır
boynuna lâzım olan hizmeti eyler tetmīm
- 8 necm-i bahtıñda bulur lâmi'a-yı is'adı
ne zamân kilik-i 'Uṭârid çıkarırsa taķvīm
- 9 ṭâli'-i pür-şerefiñ nâzırı çeşm-i Pervîn
şemmdir kevkeb-i mes'ûduña ehl-i tencīm
- 10 kalem-i kâtib-i kudret mele'-i a'lâda
levh-i maḥfûza eder vaşfiñı böyle terķīm
- 11 şâh-ı ferhunde-şıfat dâver-i Dârâ-ḥaşmet
hüsrev-i Cem-'azamet ziver-i taht u diñīm
- 12 nuḥbe-yi pâdişehân 'umde-yi âl-i 'Oşmân
mâye-yi emn ü emân Ḥazret-i Sulṭân Selīm
- 13 ced-be-ced mihr-i ziyâ-baḥş-ı sipihr-i şevket
maṭla'-ı zât-ı hümayûnu kerīm ibn-i kerīm
- 14 o Süleymân-ı cihândır ki mü'eyyed yedine
ķıldı feyyâz-ı ezel ḥâtem-i mülkü teslīm
- 15 'ıtr-ı şâhiye döner nekhet-i ezhâr-ı çemen
büy-ı hulķuyla vezân olsa gülistâna nesīm
- 16 eşer-i 'âṭifeti ķılsa şabâya te'sîr
gül gibi gonçe-yi taşviri de eylerdi besīm
- 17 teşne-yi şefķati ol menba'-ı cüd u keremiñ
cüy-ı luṭfunda bulur lezzet-i âb-ı tesnīm
- 18 şu'le-yi ḥışmı fûrüzân olıcaķ ammâ kim
âteş-i ķahrı olur düşmenine nâr-ı cañīm
- 19 ķasem eylerse sezâ ehl-i ğazâ tîğine kim

- hilye-yi âyet-i seyf¹³² ile olunmuş tevsîm
- 20 kâbzaya alsa kemânın hedef-i mihri felek
Kavs burcunda nişângâhına eyler taqdîm
- 21 dâne-yi darb-ı tûfengi yer eder nokta gibi
kulle-yi Kâf'a nişân kónsa eger halka-yı cîm
- 22 nîze-yi şavletini dikdigi demde hâke
ola fevvâre-yi hûn anda niçe 'azm-i remîm
- 23 darbe-yi harbesini mülk-i 'ademde işidip
Rüstem'in girdi reg-i cânına ser-neşter-i bîm
- 24 berç-i rahşende olur dest-i şükûhunda cerîd
'azm-i meydân edicek rahş ile ol nûr-ı cesîm
- 25 kılmış envâ'-ı füyûzâta muvaffak anı Hâk
nedir ol kalb-i selîm ü nedir ol tab'-ı fehîm
- 26 kuvvet-i fikri verir resm-i hayâle şûret
hiddet-i zihni eder cevher-i ferdi taqsîm
- 27 şöret-i bezmine şerminden olurdu nâdim
Baykara meclis-i 'irfânına olsaydı nedîm
- 28 dâverâ dâdgerâ şah-ı mu'allâ-ı kadrâ
ey eden ma'deletin hâş u 'avâma ta'mîm
- 29 Kalmadı nâle-künân şekve eden devriñde
Eyleye girye meger dâyesine tıfl-ı faîm
- 30 şîr-mâde bulup âhû bereyi şîr verir
oldu 'adliñle sitem sâha-yı 'âlemde 'adîm
- 31 güher-i vaşfıñı Vehbî kuluñ ey şah-ı cihân
böyle mi eyler idi silk-i hayâle tanzîm
- 32 Kalemim çâh-ı devâtımda edip meşğ-i füsûn
sihr-i Hârût ile Mârût'a ederdim ta'lîm
- 33 şu'arâ-yı C'acem olmuşdu yanımda 'acemî
şâh-ı İrân'a mezâyâlar edince tefhîm

¹³² Kur'ân-ı Kerîm, Tevbe (9)/5, 36.

- 34 zehresin hükm-i nezâretle ederdi dâye
ser-i nevezâde-yi şab'ımda dönüp çarh-i 'aķım
- 35 kuvvet-i nâtiķa-yı 'âlem iken her sühanım
çâre ne eyledi ebkem sitem-i dehr-i le'ım
- 36 hayf şad hayf şu'urum daħi meslûb oldu
şî're bu derd ile revnaķ veremez şab'-ı saķım
- 37 eşkiyâ başıdı gelip maħkememi ħâkim iken
buña râzî mi olur Kâđî-yi Hâcât-ı Ħakım
- 38 sitte kâğîlerine şeş cihet-i 'âlemde
bu kâzâ gibi 'aceb oldu mu bir hükm-i vaħım
- 39 şoydu dilki gibi Eskizağara ħalkı beni
çıkarpı postum edince yaķamı böyle dü-nım
- 40 mülk-i sâmanıma Tâtâr verip çâpûlu
gitdi yağmâya bütün raħt u bisât-ı zer ü sım
- 41 kîne-yi kavm-i Hülâgû düşürüp mehlekeye
etdiler şüret-i tesmım ü helâkim taşmım
- 42 şayd-ı Şâhıngirây'a nice kıydığ diyerek
o çakır pençeliler gördü baña kayd-ı 'azım
- 43 fırsatım buldular ulaşdırıp ol ħünîler
ķafes-i ħamda tutuldum ne şeşik ü ne ħamım
- 44 ķanadım yok ki uçup cân atayım bir țarafa
böyle bir dâma düşürdü beni bu baħt-ı zemım
- 45 uçmağâ lâne-yi tenden per ü bâl açmış iken
ķuşca cânım hele ķurtardı o Ħallâķ-ı Raħım
- 46 bâğ-ı cennet gibi İstânbul'a ħasret ķodular
eyledi Âdem'e ancaķ bunu şeştân-ı racım
- 47 bu kadar âteş-i derd ü ħama düş olmuş mu
nâr-ı Nemrûd'a düşünce 'acabâ İbrâħım
- 48 çekmedi vaķ'a-yı Kıbtî'de bu rütbe ħavfı
ķavm-i Fir'avn'ıđ elinden daħi Mûsâ-yı Kelmım

- 49 baña etdiklerini etmedi 'İsā'ya Yehūd
çıkıdı eflāke fiğānım bilir ol Rabb-i 'Alīm
- 50 peder-i pīri Tatar kurdu helāk etdi deyü
қанlar ağlatdılar eḡfālime mānend-i yetīm
- 51 Ka'be-yi қalbimi һuccāc-ı sitem yıқdı meded
қıl o vīrāneyi luḡ ile efendim tersīm
- 52 һāzret-i vālid-i mađfūr ile 'ammim merhūm
қuluđu қılmış iken mazһar-ı elḡāf-ı 'amīm
- 53 ne revādır ki zamānıđda amān һünkārım
ola pā-māl-i erāzil bu emekdār-ı қadīm
- 54 intikāmım қoma һaşre meded ey şāh-ı cihān
cümle düşmenleriңi қahr ide Қahhār-ı 'azīm

[17]

'ARZ-I HĀLĪST KĪ BE-HĀK-Ī 'ATEBE-Ī SULṬĀN SELĪM ḤĀN BE-
ĪSTĪD'Ā-YI MANŞIB 'ARZ KERDEEST

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 nedir ey ṭab'-ı sūḡan-güy-ı pesendide kelām
bu ḡamūşıye sebep yoқ mu midād u aқlām
- 2 etmez olduğ niçün āyā dehen-i yārānı
eşer-i ney-şeker-i ḡāme ile şīrīn-kām
- 3 ne revā olmaya müşgīn raқamıđ noқtaları
sāde-rüy-ı varaқа ḡāl ü ḡaṭ u 'anber-fām
- 4 қudretiң қалмаdı mı ḡusn-i edā-yı sūḡane
yoḡsa bilmez misin envā'-ı cinās u īḡām
- 5 C'arabī nazmıña aḡsente deyip rūḡ-ı Lebīd
Fārisī şī'rıñe ḡūbest demişdi A'cām
- 6 ebkem olmaқ ne demek böyle dem-i ḡürremde
ki ola ehl-i sūḡan cümle sezā-yı in'ām
- 7 bu sükūtuđ sitem-i çarḡ-ı cefā-cūdan ise
ya'nı olduḡsa eger lāl-i melāl-i ālām

[17] M.IV/33, Ü.75b, FB.23b

1 ey: ol Ü.

8 'arz-ı hâliyle niçün hâl-i dil-i nâlânı
eylemezsın der-i sultân-ı cihâna i'lâm

9 o şehensâh-ı felek-câh-ı Şüreyyâ-şerefiñ
pertev-i şefkatidir nûr-ı cemâl-i eyyâm

MU'AMMÂ-YI LAFZ-I SULTÂN SELİM EDÂMA'LLÂHU

10 zâtı hürşîd-i cihân lutfuna yoğdur pâyân
feyz-i ihsânı ser-â-pâ eder âfâkı be-kâm

MU'AMMÂ-YI BE-NÂM-I SELİM SELLEMEHÛ'S-SELÂM

11 nice hürşîd-i cihândır ki verir mâha ziyâ
kilk-i Bircîs yazar vaşfını ber-vech-i merâm

12 şûret-i hâl-i berâyâyı kerâmetle bilir
kalbi âyîne-yi feyz-âver-i nûr-ı ilhâm

13 mâye-yi re'fetidir râtibe-bağş-ı 'âlem
dergeh-i devletidir mağsim-i erzâğ-ı enâm

14 pâdişâhım der-i lutf u keremiñde Vehbî
yüz sürüp hâke niyâz ile eder istirhâm

15 hedef-i tîr-i sitem eyledi Tâtâr beni
intiğâm almağa 'azm eyleyip ol kavm-i li'âm

16 yeñi gör kim dañi Eskizağara şehrinde
oldu püşîde-yi düş-ı süfehâ-yı bed-nâm

17 kimden ümmîd-i 'inâyet edeyim hünkârım
var iken dergeh-i lutfuñ gibi cây-ı in'âm

18 manşıbım oldu heder mâ-ğaşalım renc ü keder
ğayrı kim şefkat eder bendeñe ey şâh-ı enâm

19 ya'ni Eskizağara mañv u telef oldu ise
yeñi manşıbla efendim beni kıl şâd u be-kâm

20 'arz-ı hâlim okuyup hâlime rañm eylersin
edeyim ben de du'â eyleyerek hatm-i kelâm

21 Emr ü fermânıñı tenfîz edip aħkâm-ı każâ

Hükmün âfâkda cârî ola tâ rûz-ı kıyâm

[18]

NAZİRE BE-NEF'Î DER-ZİMN-I TEŞEKKÜR-İ 'İNÂYET-İ HAZRET-İ
SULTÂN SELİM BE-İHSÂN-I MANŞIB

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 hâksârân gâh feyz-i pertev-i ihsân bulur
zerre tâb-ı âfitâb ile 'uluvv-i şân bulur
- 2 Hızr-ı şefkat reh-nümün olduḡda bir dil-teşneye
sâha-yı zulmet-serâda çeşme-yi hayvân bulur
- 3 'âlem-i bâlâya kim olsa dehen-bâz-ı niyâz
telh-kâm iken şadef-veş reşha-yı nîsân bulur
- 4 ehl-i himmet bir nefes eylerse mânend-i şabâ
gülşen-i ümmîd birden güllerin ḡandân bulur
- 5 dest-i mi'mâr-ı mürüvvetden qarîn-i luḡ olan
ḡâḡır-ı vîrânını bir demde âbâdân bulur
- 6 böyle cüş etdikçe cüy-ı raḡm u şefkat sũ-be-sũ
teşne-leb ḡalmaz şuyun elbet kerem-cüyân bulur
- 7 gerçi žâyi' eylemişdi ḡadrini ammâ felek
vaḡtidir şimdi revâcın kâle-yi 'irfân bulur
- 8 bu ne hengâm-ı meserretidir ki erbâb-ı hüner
yoḡlasa künc-i derûnun ḡürrem ü ḡandân bulur
- 9 ḡamdü li'llâh öyle bir vaḡt-i 'inâyetdir bu kim
ehl-i dâniş raḡbet-i şâhenseh-i devrân bulur
- 10 ḡazret-i Sulḡân Selîm ḡân kim sipihr-i ser-bülend
mîhr ü mâhın dergehinde rûz u şeb derbân bulur
- 11 ḡüsrev-i şâhib-ḡırân kim her seḡer Behrâm-ı çarḡ
bîm-i tiḡinden girîbân-ı şafaḡda ḡan bulur
- 12 mülküne nisbetle târiḡ-âşinâyân-ı cihân
Devlet-i Sâmâniyân'ı bî-ser ü sâmân bulur
- 13 şer' ü ḡânün üzre emr ü nehyini idrâk eden

[18] M.IV/34, Ü.76a, FB.24a

- hükmi-menşurun karin-i ma'ni-yi Qur'an bulur
- 14 bād-pāy-ı berķ-i rahşı ol Süleymān-şevketiñ
teng-nāy-ı çeşm-i mūru 'arşa-yı cevlan bulur
- 15 gerçi zır-i pāyına ferş etmek ister āsumān
Aṭlasın ammā ki vicdānında nā-çespān bulur
- 16 emri ile 'ālemi geşt eylese bir çākeri
cümle şāhānı o şāha bende-yi fermān bulur
- 17 şīt-i kahr u şavleti erdikçe gūş-ı cānına
Ḳahramān mülk-i 'ademde kendisin lertzān bulur
- 18 tır-i dil-dūzun hayāl etdikçe her dem düşmeni
sīne-yi pür-kīnesin menzilgeh-i peykān bulur
- 19 sāha-yı rezminde a'dā kelle-yi bī-devletin
gūy-ı hāk-üftāde-veş peyveste-yi çevgān bulur
- 20 vaşf-ı şemşirin işitdikçe gürūh-ı serkeşān
bīm-i tertīb-i cezādan cismini bī-cān bulur
- 21 hışmı yek-ser teng ü tār eyler cihānı başına
günbed-i gerdūnu hāşmı gūşe-yi rindān bulur
- 22 kudreti ref'-i münāfāt eyleyip azdāddan
himmeti emr-i muhāle şüret-i imkān bulur
- 23 rūşenāyī-bahş-ı şeb-tāb olsa necm-i şefkati
evc-i isti'lāda kadr u rif'at-i Keyvān bulur
- 24 hāke te'sīr etse feyż-i kuvvet-i derrākesi
kendisin mihr-i giyā hem-ṭinet-i insān bulur
- 25 sāye-yi 'adlinde 'ālem ol kadar āsūde kim
sīne-yi şīri gāzālān cāy-ı iṭmīnān bulur
- 26 hikmet-i kånūnudur dehre şifā-yı şadr olan
dergeh-i luṭfunda her der-mānde biñ dermān bulur
- 27 nā-ümīd olmaz 'aṭā-cūyān-ı bāb-ı re'feti
dest-i cūduñda güher-pāşī-yi baḥr u kān bulur
- 28 ehl-i istiḥkāk arar bezl-i keremde himmeti

- uvvet-i ilh m ile in' mına esp n bulur
- 29 h srev  env r-ı lufundan olursa behre-y b
zerre-yi n iz Ő n-ı neyyir-i raĥŐ n bulur
- 30 dergehiinden ayrıya dest-i niy zı b z eden
ceyb-i  m linde ancak m ye-yi h sr n bulur
- 31 p diŐ him devletinde arĥa etmem ser-f r 
 sit ninde kuluĥ her müŐkilin  s n bulur
- 32 arĥa istiĥn  ederse avr-ı n -ber-c  mıdır
bir ged  kim iltifat-ı hüsrev-i z -Ő n bulur
- 33 necm-i baĥtım Zühre-yi engiye döndü Şevk ile
devr-i iĥs ninde herkes bendeni raĥŐ n bulur
- 34 arz-ı eş'arım olursa l yık-ı hüsn-i kab l
bu kemine 'abd-i edn  Şöhret-i H ss n bulur
- 35 eyledike v di-yi evŐ fına 'atf-ı 'in n
zab  olunmaz esb-i ab'im vüs'at-i meyd n bulur
- 36 r h-ı H ll k-ı Ma' ni ib ta eyler kim baĥa
nuğkum ile k lib-ı elf z t ze c n bulur
- 37 ' lem-i 'uĥb da seyr etse sev d-ı nazmımı
d de-yi Ő 'ib cil -yı kuĥl-i Isf h n bulur
- 38 cümlenin ma'lumudur Nef'i'ye  lib olduĥum
n kted nlar her kaŐidemde aĥa r  n bulur
- 39  h-ı B bil'dir dev tim h me-yi  l k-dest
Őiĥr-i H r t'u der nunda anıĥ pinh n bulur
- 40 bir 'aŐ -yı M sev'i'dir kim o kilik-i p r-f s n
d de-yi h ss da arŐı hey'et-i Şu'b n bulur
- 41 baĥr-ı ab'imdan azel-c y olsa avv Ő-ı hay l
gevher-i n -y b-veş Ő yan-ı istiĥs n bulur
- 42 dil tem Ő -yı cem linden Őaf -yı c n bulur
eŐmini  yine-veş ruĥs rına ĥayr n bulur
- 43 pene-yi 'uŐŐ kdan c n  g r z n olma kim

- māh-ı Ken‘ān mübtelāsın dest-der-dāmān bulur
- 44 sebze-yi haṭṭıñ gören rü’yāda şebbūlar gibi
şubḥ-dem bālīni üzre cā-be-cā reyḥān bulur
- 45 sāğar-ı rindiñ ḥabāb-ı bādesin taqlīd için
zāhid-i zevk-āşinā bir sübḥa-yı mercān bulur
- 46 hāle-veş gerçi ḥam olmuş kām̄eti Vehbī-yi pīr
sīnede ammā ki her şeb bir meh-i tābān bulur
- 47 yüz sürüp ḥāke du‘ā-yı ḥayra āğāz et hemān
vaşf-ı bī-ta‘dād-ı şāhı şanma kim pāyān bulur
- 48 āfitāb-ı şevketi olsun ziyā-baḥş-ı cihān
māh-ı ğarrā tā fūrūğ-ı mihr-i nūr-efşān bulur
- 49 gülşen-i ‘ömr ü riyāz-ı devleti şād-āb ola
bāğ-ı ‘ālem tā ki feyz-i reşḥa-yı bārān bulur

[19]

ḲİT‘A DER-ZEYL İN ḲAŞİDE NÜVİŞTE BUD
[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

- 1 ederdim gerçi ğıbṭa Vehbī-yi evvel aḳıldıkça
resīde olduğuyçün devr-i Aḥmed Ḥān-ı zī-şāna
- 2 bi-ḥamdi’llāh yetişdim kuvvet-i baḥtım ile ben de
zamān-ı kām-baḥş-ı Ḥāzret-i Sultān Selīm Ḥān'a
- 3 baḳa şimden geri reşk eylesin rūḥu o merḥūmuḳ
ki oldum ben de Vaşşāf öyle bir şāh-ı süḥan-dāna
- 4 kerīm-i kām-rān u ḳadr-dān-ı ehl-perverdir
medār-ı iftiḥār oldu mülük-i āl-i ‘Oşmān'a
- 5 cihanda ḳanğı şā‘irdir olan eslāfda bilmem
benim gibi bu rütbe mazḥar olmuş luṭf u iḥsāna
- 6 hemān Vehbī-yi evvel mi baḳa reşk eyleyen ancaḳ
beni maḥşūd ḳıldı pādīşāhım cümle aḳrāna
- 7 serīr-i salṭanatda dā‘im olsun ‘ömr ü şevketle

[19] M.IV/36, Ü.78a, FB.25a

3 rūḥu o: Rūḥī-yi Ü.

bu ednâ bende yazsın vaşfını evrâķ-ı ekvâna

[20]

TÂRİH-İ MUSAMMAṬ DER-TEBRİK-İ SÂL-İ CEDİD-İ SULTÂN
[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

- 1 sehm-i sa'âdet rû-nümâ cünbişde ebrû-yı hilâl
sâl-i meserret-intimâ etdi gelip 'arz-ı cemâl
- 2 kıldı mübârek maķdemi dilşâd u hürrem 'âlemi
sa'd u şerefdir tev'emi halk-ı cihân âsüde-hâl
- 3 her dilde bir şevķ-i cedîd oldu bu demlerde bedîd
güyâ sürür-ı Kâdr u 'îd ârâyiş-i rûz u leyâl
- 4 Sultân Selîm eyyâmıdır cüş-ı kerem hengâmıdır
ehl-i hüner bayramıdır bu vaķt-i behcet-iştimâl
- 5 fahr-i salâṭın-i selef ecdâdına hayru'l-halef
mihr ü mehe burc-ı şeref zıll-i Hudâ-yı lâ-yezâl
- 6 şâhenşeh-i gerdün-ḥaşem İskender-i Dârâ-himem
sermâye-yi emn-i ümem pîrâye-yi câh u celâl
- 7 oldu be-vech-i iķtizâ maḥkûm-ı fermânı kazâ
emrine ber-vefķ-i rızâ etmekde gerdün-ımtişâl
- 8 envâr-ı ferr ü şevketi versin cihâna zîneti
eyyâm-ı 'ömr ü devleti olsun hezârân mâh u sâl
- 9 evvelce bâ-ḥayr-ı du'â tebrîkini etdim edâ
târîhi oldu Vehbiyâ *bu sâl-i nev ferḥunde-fâl*¹³³

[21]

ḲAŞİDE-İ 'İDİYYE DER-SİTÂYİŞ-İ ḤAZRET-İ SULTÂN SELİM
[mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]

- 1 hilâl-i 'îd kıldı cebhe-yi âfâķı nürânî
yine yâd etdi 'aşıklar ḥam-ı ebrû-yı cânânı
- 2 nice yâd etmesinler kim nezâketle eder İmâ
hilâliḡ güşe-yi ebrûsu zevķ-i vaşl-ı hûbânı

[20] M.IV/37, Ü.78a, FB.25b

[133] İtalik dizilen harflerin ebced değerleri topları H.1205/M.1790 tarihini vermektedir.

[21] M.IV/37, Ü.de mükerrer 78b ve 97a

- 3' tutup cām-ı hilālî elde döndü sâķī-yi bezme
felek rindāna gösterdi yine meşrebce devrānı
- 4' benim gūyā lisānımdan demişdi Vehbī-yi evvel
bu ra'nā beyti kim yazdım görüp tazmīne erzānı
- 5' kaçırdı Yūsuf-ı şavmı Zeliḥā-yi felek şimdi
hilāl-i 'īd şanma elde kaldı taraf-ı dāmānı
- 6' bahār u 'īd tev'em geldi bu devr-i gül ü müldür
dönüp peymāneler gül gibi açsın ṭab'-ı rindānı
- 7' zemīninde olur her naķş-ı pā bir lāle-yi gül-gün
bahār ol rütbe rengin eyledi şaḥn-ı gülistānı
- 8' bu demde kan yutar vā'iz bakıp şahbā-yı gül-fāma
içer belki ğaẓabla bulsa ḥūn-ı mey-perestānı
- 9' ederdi rūzede mīnā-şikenlik zāhid-i bed-ḥū
gelip seyr eylesin şimdi şikest-i 'ahd ü peymānı
- 10' ķabā-yı sebz-i 'īdiye giyip şūḥ-ı seḥī-ķadler
şikeste-ķadr eder gülzārda serv-i ḥırāmānı
- 11' tağılmaz mı başından 'aķlı inşāf eyle 'uşşāķıñ
görünce saçlı sūnbül gibi her kākül-perişānı
- 12' degil mi 'ayş-ı aḥẓar rūz-ı Hızr'a karşı gülşende
mey-i gül-gün içmek sebz-ḥaṭṭān ile pinhānı
- 13' 'aceb ferḥunde bir demdir cihān dilşād u ḥürremdir
zamān-ı şāh-ı a'zamdır bu vaķt-i zevķ ü şādānı
- 14' ne şāh-ı māh-ṭal'at kim hilāl-i 'īdini gerdün
eger çift olsa eylerdi rikāb-ı zīn-i yek-rānı
- 15' sipihr-i salṭanatda āfitāb-ı 'ālem-ārādır
ki encüm gibi pinhān etdi sâ'ir tâcdārānı

3' rindāna gösterdi: gösterdi rindāna Ü.97a

4' ra'nā beyti kim yazdım: beyti ben de yād etdim Ü.97a

8' Ü.97a'da 7. beyit

9' Ü.97b'da 6. beyit

10' şūḥ-ı: eyler // eder gülzārda: ḥaclet bāğda Ü.97b

15' encüm gibi pinhān etdi: pinhān etdi encüm gibi Ü.97b

- 16 firāz-ı Kāf'dan dehşetle pervāz eyledi ^Canķā
verelden velvele āfāķa kūs-ı şevket ü şānı
- 17 şehensāh-ı cihān Sulţān Selīm-i kām-bahşā kim
odur revnaķ-tırāz-ı hānedān-ı āl-i 'Oşmānı
- 18 hümāyün-zāt-ı kerrübī-şifātıdır ķavı bürhān
melā'ik üzre terciħ eylemekde nev'-i insānı
- 19 mücessem nürdur kim her gören bu hüşn-i tal'atla
şanır inmiş zemīne āsumāndan mihr-i raħşānı
- 20 eder baħr-ı muħıti bī-telāţum olsa mevc-engiz
şüküh-ı ķulzüm-i pür-cüş-ı tūfān-ħız-i 'irfānı
- 21 ķalem-revdir süħan iķlīmi zır-i dest-i hūkmünde
o hāķān-ı cihān hem mülket-i ma'nāda Hāķānı
- 22 zamır-i enverin mir'āt-ı mihr-i müncelı derdim
ķüsuf ālüde-yi jeng etmeseydi gāhice anı
- 23 Aristo'ya edeydi dest-yārı rehber-i re'yi
Sikender zır-i pāyında bulurdu āb-ı hayvānı
- 24 nesim ile giderse süy-ı baħra şemme-yi hulķu
eder hem-ţinnet-i 'anber kefi deryā-yı 'Ummān'ı
- 25 olur her tār-ı mevcı bir müselsel silk-i gevher-bār
serābı eylese sır-āb feyż-i ebr-i iħsānı
- 26 ne mihr-i şubħ-ı devlet şehsüvār-ı çarħ-ı cevlandı
ki raħşında daħı raħşān şabāħu'l-ħayr-ı pışānı
- 27 'inān-ı āteşin olsaydı berķ ol raħş-ı çālāke
bulurdu belki hem-seyr olmağ için rāh-ı imķanı
- 28 görenler sür'at-i seyrin o esb-i bād-pāy üzre
şanır almış gider bād-ı şabā bir verd-i ħandānı
- 29 kebāb eyler geçip gāv-ı zemīne nevk-i cān-süzü
dikirse nizesin hāke ederken germ-i cevlanı
- 30 eder naķş-ı pelengi riħte berg-i ħazān-āsā

27 āteşin olsaydı: āteşini olsa Ü. / çālāke: çālākiñ Ü. // olmağ için rāh-ı: olmağa vādı-yi Ü.

- cibâli lerzenâk etdikçe bîm-i tîğ-i bürrânı
- 31 ser-i küh üzre etse imtiḥân ol tîğ-i ḥûn-rîzi
olur reng-i miyâh-ı cûybârı aḥmer-i ḳânî
- 32 şeb-i târîkde farzâ nişânı çeşm-i mûr olsa
ḥaṭâ etmez yine tîr-i işâbetkâr-ı bürrânı
- 33 şehensâhâ cihâna sâye-baḥş-ı emn ü râḥatsın
hümâyûn-zât-ı re'fet-güsteriñdir zıll-i Yezdânî
- 34 ğazâlân deşt-i 'adliñ ḥ'âbgâh-ı râḥat etdikçe
çerâğ eyler ser-i bālîni üzre çeşm-i şîrânı
- 35 şarılsa şu'le-yi cevvalê naḥl-i ḥüşke devriñde
gezend etmez belî zerrîn kemer-veş zeyn eder anı
- 36 bahâr-ı luṭfuñ ol rûtbe nemâ-baḥş-ı cihândır kim
ḥazân pejmürde etmez ba'd-ez-în evrâḳ-ı bostânı
- 37 seḥâsından degildir rîziş-i bārânı pey-der-pey
'araḳ-rîz-i ḥacâlet etdi cüduñ ebr-i nîsânı
- 38 eyâ şâh-ı cihân ḥaddim degil vaşf-ı hümâyûnuñ
ne mümkün zerre ta'rîf eylemek mihr-i dıraḥşânı
- 39 ğidâ-yı rûḥ edindim lezzet-i evşâfıñı ammâ
ḥayât-efzâ olur her dem baña ol zevḳ-i rûḥânî
- 40 mu'anven ḥüsrev-i naẓm olmasaydım mülk-i ma'nâda
cesâret eylemezdim olmağa vaşşâf¹³⁴-ı sultânî
- 41 benim ol fârisü'l-ḥayl-i belâgat kim bu vâdîde
kümeyt-i kilik ile pesmânde etdim çok küḥeylânı
- 42 çıkıp meydâna esb-i tâzî-yi ṭab' ile bî-pervâ
acem fûrsânı ile oynadım hem gûy u çevgânı
- 43 dil-i deryâ-ḥurûşum baḥr-ı tûfân-ḥîz-i ḥikmetdir
eder ğarḳ-âb-ı ḥayret mevc-i fikrim 'aḳl-ı Yunan'ı

32 ḥaṭâ etmez yine: yine etmez ḥaṭâ Ü.

36 etmez: kılmaz Ü.

39 Ü.98b'de 41. beyit

¹³⁴ Ünlü Fars edib ve tarihçi Vassâf'a (1264-1334) îhâm var.

- 44 ser-i kill-i terim ma'nâyı şād-âb etmese böyle
ebed bî-âb olurdu gevher-i kân-ı sūhan-dānı
- 45 sevād-ı noқта-yı sehvim olur ebkār-ı maẓmūnuñ
ruḥ-ı rengini üzre müşg-i ḥāl-i 'anber-efşānı
- 46 yeter lāf-ı hüner Vehbî yüzüñ sür ḥāk-i dergāha
edā eyle du'ā-yı devlet-i şāh-ı cihānbānı
- 47 şafālarla gelip gitdikçe māh-ı rūze āfāka
bahār u 'īd ḥürrem eyledikçe ṭab'-ı ekvānı
- 48 gül-i iqbālını gülzār-ı 'ömr- cāvidānīde
güşāde eylesin her dem bahār-ı feyz-i Rabbānī
- 49 Ḥudā her bir şeb-i ferḥundesin hem-ḳadr-ı Ḳadr etsin
ola her rüz-ı fīrūzu cihānda 'īd-i şādānī

[22]

VE LEHU

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 bāreka'llāh māh-ı 'īdiñ şüret-i tābānına
beñzer ol meh-ṭal'atānıñ rüy-ı nūr-efşānına
- 2 serv-ḳadler 'īd ile ürd-i behişt erdi deyü
bağı hem-düş etdiler firdevs naḥlistānına
- 3 var iken müşgīn-ḥaṭān-ı 'işveniñ top perçemi
kim baḳar faşl-ı bahārıñ sūnbül ü reyḥānına
- 4 her ṭarafda bir sürü dilber gezer āhū gibi
döndü şahrālar Ḥoten mülki ḡazālistānına
- 5 āb u ḥākinden midir bilmem hevāsından mıdır
böyle nāz u şīveler İstanbul'uñ ḥübānına
- 6 dīde-yi ceyrān-ı ḳurbānī gibi eyler nigāh
nīm-bismil 'āşīkān cānlar verir cānānına
- 7 devr-i gül zevḳiyle 'īdiñ şevḳidir revnaḳ veren
şāhn-ı gülsende güzellerle ḳadeḥ devrānına

46b: edā et ḥayr-ı da'vāt-ı şehensāh-ı cihānbānı Ü.98b

47 şafālarla: şafā eyle Ü.98b

[22] Ü.78b-k

- 8 cām-ı gül-gün elde hâırlar güşâde gül gibi
baımaz oldu ehl-i dil Cāmî Bahâristân'ına
- 9 böyle hengâm-ı şafâda nüş edip peymâneyi
tevbeler etmez mi rindân 'ahdine peymânına
- 10 dilberin bir yanına alsın bu demde 'âşıkân
mey içip germ-iştihâ olsun kızu biryânına
- 11 gâh alıp zevrakçeye bir sîm-gerden nâzenîn
seyr-i mehtâb eylesin çıkısın Boğaz seyrânına
- 12 görmesin çeşm-i kebûd-ı çarh gök kandîl olup
yâr ile tenhâ çekilsin Gökşu'yuñ lîmânına
- 13 pür-şafâdır şimdi iklîm-i neşât-âbâd-ı dil
ğayı gelmez gitdi gam mülk-i 'adem yâbânına
- 14 vaııt-i âsâyiş-güzâr-ı pâdişâhîdir sebep
'âlemiñ bu rütbe zevk ü şevk-i bî-pâyânına
- 15 hamî-yi şer'-i metîn zıll-i Hudâvend-i mübîn
naşş ile vâcib itâ'at emrine fermânına
- 16 hânnumân-ârâ-yı devlet zîb-i taııt-ı salıtanat
zâtıdır hayru'l-halef ecdâd-ı 'âlî-şânına
- 17 Hâzret-i Sultân Selîm Hân kim şafâsından felek
cedyini kıurbân eder 'îd-i şeref-'unvânına
- 18 şâh-ı hurşid-efser-i pervîn-şeref kim mâh-ı 'îd
ayasın eyler güşâde vâye-yi ihsânına
- 19 vechi var erkân-ı devlet 'îd-ber-'îd eylese
rüy-mâl ile mübârek güşe-yi dâmânına
- 20 'arş-ı a'lâ-veş serây-ı rif'at-i şâhânesi
eyler isti'lâ sipihriñ günbed-i Keyvân'ına
- 21 devr-i dâ'im âfitâb u mâh bir taıkrîb arar
intisâb-ı âsitân-ı âsumân-bünyânına
- 22 eylemiş ilhâm-ı Bârî kıalb-i nürânîsini
âşinâ esrâr-ı dehrîñ nükte-yi pinhânına

- 23 nüktedānlık neydügin aňlardı belki Bayķara
Molla Cāmī ile gelse meclis-i ‘irfānına
- 24 görse böyle muhteşem tertīb-i hākānī ile
reşk eder Şāhī vü Hüsrev şevket-i dīvānına¹³⁵
- 25 luţfudur āb-ı hayāt u ķahrı nār-ı cān-güdāz
cem‘-i ezdādıñ delīl olmaz mı bu imkānına
- 26 himmeti rīg-i beyābāna olursa reşķa-pāş
döndürür her dānesin baħrıñ dür-i ğalţānına
- 27 ķulzüm-i hışmı huruş eyleser ammā nāgehān
keşti-yi gerdün tayanmaz mevce-yi tūfānına
- 28 devr-i ‘adlinde sitemden kimse feryād eylemez
gül ola bādī meger kim bülbülün efgānına
- 29 ol daħı nāz u niyāz-ı dilber ü ‘āşık gibi
ħande-yi pür-şivedir üftāde-yi nālānına
- 30 zaħmnāk-i tığ-i ğadr olmaķ bu demlerde muħāl
‘id-i Adķā‘da ķıya herkes meger ķurbānına
- 31 h‘āb-ı rāħatda cihān āsūde-yi emn ü emān
uyķu girmez oldu ancaķ dīde-yi ‘udvānına
- 32 dinlemem bu bābda erbāb-ı tārīħiñ sözün
ermedi Cemşid ü Dārā rütbe-yi derbānına
- 33 vaşf eden yābāna söyler bezl-i cūdun Hātem‘iñ
bir iki üştür verirmiş çölleriñ ‘urbānına
- 34 bu ‘aķā-baħş-ı cihān ise ħazā‘in gönderir
şad ķaķār üstürle āfāķıñ kerem-cüyānına
- 35 luţfu çün dünyāya gevher yağdırır olmaz şadef
ba‘d-ez-īn leb-teşne ebrıñ ķaķre-yi nīsānına
- 36 nūr-veş raħşende zīn etse olup ğāhī süvār
berķ olmaz hem-‘inān raħş-ı şabā-cevlānına
- 37 Rüstemāne nīze-bāzī eyledikce dem-be-dem

¹³⁵ Ünlü Fars şairleri Muhteşem, Hākānī ve Şevket'e ihām var.

- ahramān'ıñ cānı yodur ıkmaĒa meydānına
- 38 kelle-yi a'dā dōner ber-gete gūya tā ebed
'ara-yı ahrında girse pene-yi evgānına
- 39 zam-ı merhem-nā-pezīri dūmene iler geer
pāre-yi elmās zeyn etmi ser-i peykānına
- 40 ekse Őemirin 'adūya cānını teslīm ile
ser-fūrū eyler o seyf-i atı'ıñ bürhānına
- 41 pādīāhım hep nōkerdir saĒa Őāhān-ı cihān
ben su'al etdim varıp İrān'ına Tūrān'ına
- 42 mabaĒıñdan rīze-inīler olur tāc-ı güher
Ēıta-yı in ü Ēaā faĒfūruna ĒāĒānına
- 43 Ēāk-i pāyıñ Őāh-ı İrān'a iridirsın Őabā
emine eksın atıp da kuĒl-i Isfāhān'ına
- 44 Rāy-ı Hind'e gönderirseñ fer-ı pāy-endāzıñı
faĒr ile zerrīn abā eyler ten-i 'uryānına
- 45 bir uluñ gönder ırallardan Ēarāc alsın varıp
cizye evrāĒın taĒıtsın hep Firengistān'ına
- 46 arĒ-ı bünyād-ı esās-ı re'fetiñdir kārger
bu Ēarāb-ābād-ı deĒriñ Őūret-i 'umrānına
- 47 Ēıbta-yı Şehr-i Cihān-ābād-ı Hindistān olur
bir faĒiriñ Ēimmet etseñ Ēāne-yi vīrānına
- 48 cūr'et etdim vafıña Ēaddim degilken Őerm ile
ünki yodur udretim iĒsānıñıñ Őūkrānına
- 49 tīe-yi endīe ırmaz dil-Ēurū eyler beni
'ar-ı gevher gücdür ammā kim ma'ārif kānına
- 50 fikri tenit-i Ēümāyūnuñdur ancak bendeñiñ
'afv edip baĒma uūr [u fi'l-i] nā-esbānına
- 51 'āıĒāne bir Ēazel yazdım yine pīrāne-ser
dū olup dilberleriñ bir nev-civān fettānına
- 52 seyr edip bir mū-miyān Ēūn-Ēāre Ēūsn ü ānına

- böyle âyende vuruldum hancer-i bürrânına
- 53 öyle kan ağlatdı ol şüh-ı cefâ-cü kim başa
döndü müjgânım muhîtiñ pençe-yi mercânına
- 54 yan verir ben almağ istersem koyuna gâhice
kuzular gibi varır ammâ raķıbiñ yanına
- 55 kesdi dest-i luşfu bu demde o ķurbân olduğum
ķıydı tığ-i cevri ile bu pây-mâliñ cânına
- 56 sürh reng etmiş o hünî câme-yi ‘ıdiyyesin
girmek ister ķorķarım çok bî-günâhiñ kanına
- 57 diş kirâsı naķd-i cân isterse de olsun fedâ
büse-yi gül-nâr-ı rengin-i leb-i handânına
- 58 sîne-yi yâre şarıлмақ merhem-i kâfûr olur
Vehbî-yi zaħmîn-derûnuñ derd-i bî-dermânına
- 59 ba‘d-ez-în yâd-ı gül ü mülden geçip şâm u seher
başla bülbüller gibi hayr-ı du‘â elhânına
- 60 ol şeh-i ‘âlem ebed tahtında olsun şâd-kâm
‘ıdlar reşk eylesin evķâtınıñ her ânına

[23]

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ HAZRET-İ SULTÂN SELİM
[fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün]

- 1 ğurre-yi rûze yine cünbişin etdi izhâr
şaklasın kendiyi bir güşeye ebrû-yı nigâr
- 2 gelip ol peyk-i müferrih haber-i mâh-ı şiyâm
ferhatân müjdelerin kıldı cihâna ihbâr
- 3 gerçi teşrîfi ile hayli sebük-rûh olduğ
şiklet-i ehl-i riyâ olmasa bârî bize bâr
- 4 açdı vâ‘iz yine câmi‘de cehennem kapısın
nâra ķor destine yandırmayanı yek dînâr
- 5 toyurur mâ‘ide-yi cennete da‘vet edeni
bâ-huşuş eyler ise celb-i zekât istiş‘âr

[23] Ü.80a-k

- 6 hūr u ğilmānı mezād eylemiş erzān şatıyor
neyleyim ehl-i ğinādan yanadır bu bāzār
- 7 çüb-ı misvāk ile aḥşāma kadar diş bileyip
bulur iftār kebābın yiyecek ḥŷān-ı kibār
- 8 şanki zāhid ise me'mūr-ı menāhī olmuş
'īd gelseydi amān olduḡ elinden bīzār
- 9 ṭoĝruluk göstererek tevbe verir rindāna
başına çalsaḡ eger egri 'aşāsın yeri var
- 10 çehre-yi bint-i 'ineb oldu meded nā-maḥrem
ḥarem-i meykedede ḡaldı ḡapandı nāçār
- 11 ḡadeḡ-i bāde şikest olmaĝ için düşdükece
ḡaldırıp eylediler şimdi ḡanādīl-i menār
- 12 aşdılar cāmi'e de ba'zısını 'ibret için
ba'd-ez-īn olmaya tā kāse-yi 'ayş-ı mey-ḥŷār
- 13 ehl-i keyfiḡ tütünü 'arşa çıkar yakılarak
sūziş-i ḥŷāhiş-i tönbākü ile nargile-vār
- 14 olsa tiryākide ḡudret seferī olmaĝ için
Şām'a yā Maĝrib'e eylerdi şitāb ile firār
- 15 naḡz-ı şavm etmek için ḡā'il olur bī-çāre
belki bayrama ḡadar olmaĝa cüz'ī bīmār
- 16 baḡamaz şeb-pere-veş ṭal'atına ḡurşīdiḡ
ḡoşlanırdı bu cihān olsa hemīşe şeb-i tār
- 17 ḡasret-i telḡī-yi berşe nice ṭāḡat getirir
olmasa ḡāhice şükr eyleyerek şīrīn-kār
- 18 tezce çıḡsaydı deyü günleri etmekte ḡisāb
dīn-fürüşān-ı zamān olsa daḡı sūbḡa-şümār
- 19 ramazān şūfīlerine uyalım çāre nedir
şaf-ı nezdīk-i imāmı edelim cāy-ı ḡarār
- 20 niyyet-i 'ayş u demi şaḡlayalım bayrama
şimdilik eski günāha edelim istiḡfār

- 21 'ayş u nūşa ʔoyarız ʔoŋra Boĝaziçi'nde
mā-ħazardır o zamān ħ^vān-ı vişāl-i dildār
- 22 serv-ħadlerle dü-bālā ederiz zevķ-i çemen
'īd-i ħürrem ile tev'em geliyor faşl-ı bahār
- 23 ʔutalım ħadr-i meh-i rüzeyi şimdi 'ālī
olarak şavm u terāvīħ ile evķāt-güzār
- 24 bā-ħuşuş etmede ol māh daħı āfāķa
ni'met-i şāh-ı 'aṫā-baħş gibi bezl ü nişār
- 25 ne veliyy-i ni'am-ı 'ālemyān kim ol şāh
sīr-i ħ^vān-ı keremi ħürsenegān-ı aķṫār
- 26 mazħar-ı fetħ ü zafer server-i ħurşīd-efser
şeh-i encüm-sipeh-i dāver-i gerdün-vaķar
- 27 muķtedā-yı ümem ü millet-i İslām'a imām
cāmī'-i aħsen-i evşāf-ı kerāmet-eṫvār
- 28 revnaķ-ı devlet ü dīn Ĥazret-i Sultān Selīm
ħāmī'-yi şer'-i mübīn ħüsrev-i pākīze-tebār
- 29 şehriyār-ı himem-ārā kim o zıll-i Yezdān
sāyesi vāye-yi āsāyiş-i her şehr ü diyār
- 30 emr ü fermānına naşş ile iṫā'at vācib
böyledir mes'ele-yi şer'-i Nebiyy-i Muḫṫār
- 31 inķiyād eylemeyen seyf-i şerī'atle hemān
ķatl ü tedmīr olunur cümle mişāl-i küffār
- 32 nefes-i feyz-nümāsında kerāmet rüşen
eşerinden söyünür şem'-i şerār-ı eşrār
- 33 serkeşān şadme-yi tedmīre düçār olmaz mı
ser-fürü eyler iken tiĝine çār u çāsār
- 34 şīr-i şemşīrine çün ħūn-ı 'adūdur ṫu'me
vaşf-ı maħşūşdur ol tiĝe anıçün ħ^vūn-ħ^vār
- 35 olsa meydān-ı şecā'atde ne dem tīr-endāz
eremez menziline nāvek-i vehm ü efķār

- 36 mihr-i raḥşende şanır tevsen-i çarḥ üzre gören
olıcak raḥş-ı sebük-seyrine pertevle süvār
- 37 çeşm-i ḥurşīdi de ḥayrān-ı temāşā eyler
ne zamān nūr gibi eylese ‘arz-ı dīdār
- 38 gerçi nāra nıgeh-i luṭfu verir hey’et-i nūr
kılsa ger behrever-i pertev-i ḥüsn-i enzār
- 39 Nesr-i Tā’ir olur ammā ki feleklerde kebāb
ḥışmını şu’le-feşān eylese mānende-yi nār
- 40 düşmeniñ kellesine şā’ika-endāz-ı helāk
tōpudur ra’d-ı felek gibi felāket-āşār
- 41 kulle-yi Kāf’ı eder gülle-yi qahrı berbād
ḍarbına kal’a degil ya’nı ṭayanmaz kühsār
- 42 nār-ı sūzān düşürür cān evine a’dāniñ
nedir ol velvele-yi ḥumbara-yı āteş-bār
- 43 nīze-bāzān-ı cüyüşun göricek bed-nıgehān
ḥavf ile her müje çeşminde olur bir mismār
- 44 ḥāzır ol vaqt-i helāke diyerek düşmenine
cünd-i manşūrudur āmāde-yi ceng ü peykār
- 45 pādişāhım bütün a’dāyı edersin maḥhūr
Kāhraman-kāhire¹³⁶ etmiş seni ‘avn-i Kāhhār
- 46 ‘alem-i Ḥazret-i Sultān-ı Risālet sende
zīr-i rāyātıña cem’ olmada ceşş-i ebrār
- 47 seni Ḥaḳ tāk-ı ḥilāfetle ser-efrāz etmiş
dest-i ḥükmünge ser-ā-pā rü’esā-yı emşār
- 48 Mekke vü Kuds-i Şerīf olduğıcün mülkünge
dergehiñ kıblegeh-i pādişehān-ı aḳtār
- 49 Āl-i ‘Oşmān’a bir ednā nökerim ta’bīrin
Şāh-ı Īrān kuluña etdi lisānen tekrār
- 50 dīne ecdād-ı ‘izāmıñ gibi etmiş ḥidmet

¹³⁶ Sultan III. Selim'in 1801'de İskenderiye Kalesi'ni fethinden dolayı Kāhire'ye îhām var.

- yoğdur eslâf-ı selâṭīn-i cihānda deyyār
- 51 zulmet-i küfr ile tārīk niçe iqlīmi
nūr-ı İslām ile anlardır eden pür-envār
- 52 kuvvet-i kāhire-yi debdebe-yi devletiṅi
pādişāhlar daḥı ḥāşā edemezler inkār
- 53 nāgehān Ḳal'a-yı Bağdād'a gelip Nādir Şāh
almağa eyler iken sa'y-i belīğ-i bisyār
- 54 yürüyüş ile bozup da Topal 'Oşmān Paşa
leng ü lök eyleyicek ḳarye-yi Bihrūz'a firār
- 55 dedigin bes ki tüvānāst çünīn 'Oşmānlu
söyledi bendeḡe Ḥaydar Ḳulı Ḥān mihmāndār
- 56 ḥavza-yı memleketiṅ dār-ı emān olduḡuçün
Serbedārān gibi çok düşmeni etdi ber-dār
- 57 ṭāḡī-yi serseri tāb-āver olur mu ḥāşā
bīm-i tīḡiṅ ile şad-nīme olurken kühsār
- 58 uçamaz mūr ḳanatlıansa da pā-māl olunur
eylesin taḥt-ı Süleymān'da mehābetle ḳarār
- 59 ḥāk-i zilletde yatan zerre-yi nāçiz-i ḥaḳīr
olamaz āyine-yi mihr-i mücellāda ḡubār
- 60 vermez elbette ḥalel revnaḳına gülzāriṅ
cā-be-cā bitse de bir ḡüşede ba'zı ḥas u ḥār
- 61 bāḡbānlar keser öyle ḥas u ḥārın yek-ser
salṭanat revnaḳı da işte mişāl-i gülzār
- 62 leşkeriṅ cüş edicek baḥr gibi mevc-ā-mevc
cümle a'dāyı eder ḡarḳa-yı tūfān-ı bevār
- 63 bā-ḥuşuş anda cenāb-ı ḳapudān-ı deryā
ola ser-'asker-i yem-himmet-i ḡayret-kirdār
- 64 yer götürmez bu ḳadar ceyš-i girān-ḳadri görüp
zīr-i ḥāke girer elbette 'adū-yı bed-kār
- 65 dehşet-ārā-yı cihān oldu bu sevḳ-i 'asker

- uvvet-i saltanatı eyledi el-a izhâr
- 66 devleti mazhar-ı tevfi-i Cenâb-ı Hâ'dır
aa her hâlde te'yîd-i İlähî der-kâr
- 67 biri ez-cümle budur menabet-i te'yîdi
uçurup kendimi etsem n'ola yâd u tezkâr
- 68 pee Nemrûd'u helâk etdigini mânendi
eyleyip kudret-i Hâ 'abd-i za'îfi idâr
- 69 arb-ı ğaddâre-yi pîrânem ile oldu helâk
bâğî-yi serke-i Şâhîn Girây-ı ğaddâr
- 70 ehper-i kuvvet-i devlet ile C anâlenerek
eyledim pene-yi girâyî¹³⁷-i kahr ile ikâr
- 71 düdü güncik gibi dâmıma yoldum kanadın
kendisin evc-i ekâvetde anırken tayyâr
- 72 bir degil hâlet-i u'cûbe-yi te'yîdâtı
âinâyân-ı tevâri bilir böyle hezâr
- 73 nie ser-geteleri kelle-yi nekbet-eerin
sâa-yı bâb-ı hümayûnda gördük devvâr
- 74 serini eylemege tu'me-yi îr-i emîr
oldu mecbûr bu devletde hezârân cebbâr
- 75 â'îr olsam da müdâhin degilim hünkârım
zübde-yi fenn-i tevâridir ibu ââr
- 76 ey ehenâh-ı civân-bat nice kâdir olur
cem'-i evâfia bu pîr-i periân-güftâr
- 77 baa tamîl ederek bâr-ı girân-ı sitemin
belimi бүkdü huûâ felek-i kec-reftâr
- 78 tel-kâm eyleyeli minet-i gerdün hayfâ
almadı zâ'îada lezzet-i zev-i e'âr
- 79 bârî bu söylediğim nev-ğazel-i ev-âver
vat-i iftârda olsaydı biraz zeve medâr

¹³⁷ Şahin Giray'a îhâm var.

- 80 nuql-i peymâne iken buse-yi la'l-i leb-i yâr
şihne-yi rûze başıp bezmimize verdi humâr
- 81 başıcağ böyle ayak nâ'ibi-veş destin öpüp
çekdi sâkı' ayağın meclisimizden nâçâr
- 82 bir Receb nâmına şehri-mehe Şa'bân idim âh
Ramazân etdi beni rûze-yi hicrâna düçâr¹³⁸
- 83 gündüzin etdi o meh va'de-yi teşrif-i sahûr
gelmedi tâ be-seher oldum egerçi bîdâr
- 84 girmedi koynuma sâ'at gibi ol sîmîn-ten
her dağışa ederim şubha degin nâle vü zâr
- 85 va'de-yi gül-şeker-i büseyi bayrama kodu
eyleyip şavmı bahâne o meh-i şîrîn-kâr
- 86 istemem râhat-ı hulûmu 'ağıdem bozamam
buse-yi gerdeni besdir baña nuql-iftâr
- 87 belki imsâk edemem mâ'ide-yi vaşlından
gelmeşe vaqt-i ğurûb olmayıcağ hâneme yâr
- 88 gerçi gelmez 'ulemâya 'ateh ammâ Vehbî
böyle ma'tûh gibi sen niçün olduñ miğşâr
- 89 yetişir ğayrı bu evkât-ı icâbetde hemân
edegör ol şeh-i devrâna du'â leyl ü nehâr
- 90 rûz-ı firûzu hemîşe ola 'îd-i mes'ûd
her şebîn eyleye Hâk Qadr-i celîlü'l-miğdâr
- 91 taht-ı şevketde ebed hürrem ü dilşâd olsun
'ömr ü iqbâl ü sa'âdetle olup berhurdâr
- 92 ola mâtem-zede-yi qahr-ı Hudâ a'dâsı
rû-siyâhî-yi melâmetle be-vech-i idbâr

[24]

KAŞİDE-İ BAHÂRİYYE DER-SİTÂYİŞ-İ HÂZRET-İ SULTÂN
SELİM

[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

¹³⁸ Arabî aylardan recep, şaban ve ramazana îhâm var.

¹²⁴ M.IV/40, Ü.80a

- 1 bād-ı bahār-ı dil-güşā feyz-āver-i bŷy-ı İrem
‘anber gibi sŷnbŷl hevā mŷşg-i Hŷoten'den urdu dem
- 2 gŷlşen ‘aceb revnaķ-nŷmā her naħli pŷr-neşv ŷ nemā
şebnem degildir cā-be-cā gŷller hevādan ķapdı nem
- 3 serv-i bŷlend-i sebz-i ser ref'-i livā etmiş meger
sulţān-ı nevrŷzuŷ ķeker pŷşinde Hŷıŷr-āsā ‘alem
- 4 sŷsen dizilmiş her ţaraf tŷĝ ŷ teberle şaf-be-şaf
zerrŷn-kemer ħancer-be-kef mānend-i peyk-i muħteşem
- 5 reyħān u şebbŷ sŷ-be-sŷ ‘anber-şemŷm ŷ mŷşg-bŷ
her bir şŷkŷfe tāze-rŷ bŷy-ı bahārı etdi şem
- 6 seyr eyle kim şāħ-ı gŷlŷ elde ţutar cām-ı mŷlŷ
mest etmek iķŷn bŷlbŷlŷ bāĝa ķurulmuş bezm-i Cem
- 7 lāle ķerāĝ-ı şu‘ledir yaķmış şeb-ārālŷ eder
bezm-i ķerāĝandır meger bu revnaķ-ı nŷr u ŷlem
- 8 ţurmuş benefşe kec-kŷlāħ nergis gŷle eyler nigāħ
mŷrgān edip şevķ ile āħ gŷlzār pŷr-hāy u ħaşem
- 9 ezhār-ı şāħ-ı ergāvān zerrŷn-ķadeħle gŷl-feşān
cām-ı şabŷħŷdir hemān def'-i ħumāra şubħ-dem
- 10 bir tāzedir şankim ķemen ķad serv sŷne yāsemen
gŷl-ĝonķedir gŷyā dehen sŷnbŷl de zŷlf-i ħam-be-ħam
- 11 ‘aksin alıp dil-cŷlarıŷ seyre gelen gŷl-rŷlarıŷ
ķoymaz şafāsı cŷlarıŷ mir’āt-ı dilde gerd-i ĝam
- 12 ol ‘āşŷķa şad-āferŷn kim rām edip bir nāzenŷn
gŷlşende olmuş hem-nişŷn sŷne-be-sŷne fem-be-fem
- 13 geh gŷl gibi mey nŷş eder geh şavt-ı bŷlbŷl gŷş eder
mevc-i şafāsı cŷş eder icrā-yı zevķi mŷltezem
- 14 şimdi ĝŷŷŷller şāddır hengām-ı ‘adl ŷ dāddır
‘ālem neşāţ-ābāddır maħv oldu ĝitdi ħŷzn ŷ hem
- 15 şanma gelip feryād eder zŷkr-i gŷlŷ evrād eder

- evşâf-ı şâhı yâd eder her ‘andelîb-i hoş-nağam
- 16 ol pâdişeh kim re’feti gülzâr-ı dehrîñ behceti
kıldı cihânı himmeti gül gibi sîr-âb-ı ni’am
- 17 şâh-ı ma‘âlî-mençabet mâh-ı Şüreyyâ-menzilet
hürşîd-i nûrânî-şîfat leşker-keş-i encüm-ğadem
- 18 hem-ğaşlet-i Peyğamberî Hayder-nihâd-ı serverî
‘Osmâniyânîñ mefharî Şiddîk-i Fârûkî-şiyem
- 19 zıll-i Hudâvend-i ‘Alîm şâh-ı cihân Sulţân Selîm
farz oldu ber-naşş-ı kerîm emrine râm olmağ ümem
- 20 dergâhıdır bî-iştibâh cümle mülûke kıblegâh
çün mülkünü kılmış İlâh Beytû’l-haram’la muhterem
- 21 eflâke hem-ser pâyesi fark-ı Hümâ’ya sâyesi
olmuş sa‘âdet vâyesi bu rütbedir ‘âlî-himem
- 22 şehlerde yok bu mertebe ferr ü şükûh u debdebe
gerdün gibi pür kevkebe hürşîd-veş zerrîn ‘alem
- 23 şîr-i Hudâ dersem sezâ kim olalı hey’et-nümâ
ğavfindan oldu mübtelâ teb-lerzeyeye şîr-i ücem
- 24 çekdikçe tîğın hışmnâk Behrâm’ı eyler sîne-çâk
a’dâsına zağm-ı helâk urmaz mı bîm-i cân o dem
- 25 tâğat gelir mi tîrine dil-düzî-yi te’şîrine
şemşîr-i ‘âlem-ğîrine ehl-i cihâd eyler çasem
- 26 hem şâh-ı taht-ı dâverî hem hüsrev-i nazm-âverî
mülk-i sühande çâkeri Hâkânî ile Muhteşem
- 27 tab’-ı selîminde ‘ayân envâr-ı feyz-i müste‘ân
ilhâm-ı hağdır bî-gümân bu dâniş ü fehm ü hikem
- 28 ‘indinde iksîr-i hüner gencînelerden mu‘teber
‘ahdinde oldu ser-be-ser ehl-i ma‘ârif muğtenem
- 29 gâfil bulunmuş Enverî medğ etmede Şeh Sencer’i
derk eylese bu demleri olurdu pür-süz-ı nedem
- 30 ‘âlem garîk-i ni‘meti şâd-âb-ı cüy-ı şefkati

- cüş-ı 'atâ vü himmeti reşk-âver-i bârân u yem
- 31 devrinde herkes şādumân âsûde 'adliyle cihân
bilmem ederse dilberân 'uşşâkına cevır ü sitem
- 32 kebg-i derî biñ nâz ile reftârını ibrâz ile
pervâz eder şebbâz ile tutmuş yanında lâne hem
- 33 her haţvede âhû-bere cünbiş-nümâ şîr-i nere
bî-bâk ü pervâ bir yere cem' olmada gürg ü ğanem
- 34 ey hüsrev-i gerdün-cenâb ben zerreyim sen âfitâb
vaşfiñda pâ-mâl-i hicâb bu zerre-yi nâçiz ü kem
- 35 pâ-mâl isem de mâ-şaşal kılmış beni feyz-i ezel
Rûm u ^Carab'da bî-bedel reşk-i belîĝân-ı ^Cacem
- 36 vaşşâf-ı hâkân-ı cihân elbet olur mu'ciz-beyân
işte bu üstâd-ı zamân ol ekmel-i dâñâ-dilem
- 37 hüsni edâ-yı hoş-nümâ 'arz-ı cemâl eyler başa
sînemdir ol halvet-serâ kim bîkr-i ma'nâya harem
- 38 efsünunu icrâ eder sihr-i kelâm imlâ eder
teşhîr-i şad-ma'nâ eder destimde cādû-yı kalem
- 39 ehliyyetim dünyâ bilir kâdrim bilen ra'nâ bilir
Vaşşâf'dan a'lâ bilir inşâmı erbâb-ı kalem
- 40 gâhî edip 'atf-ı 'inân nazma olursam rahş-rân
Nef'î'ye teng olur hemân meydân-ı iklîm-i 'adem
- 41 Vehbî nedir bu iddi'â lâf u güzâf-ı nâ-be-câ
ey hâksâr-ı bî-nevâ haddiñ degil lâ vü ne'am
- 42 cây-ı edebdir bu maķâm bulsun sühân hüsni hitâm
şimdi be-vech-i ihtirâm hayr-ı du'â emri ehem
- 43 tâ devri çarh ola medîd her mâh u her sâl-i sa'îd
sulţân-ı nevrüz-ı cedîd başdıķça bu bâĝa kadem
- 44 kılsın o şâhiñ dâ'ima gülzâr-ı iķbalin Hudâ
pür-behcet ü revnaķ-nümâ sîr-âb-ı bârân-ı kerem

45 tab'-ı şeh-i 'ālī-nijād güller gibi olsun güşād
her dem 'adū-yı bed-nihād āzürde-yi hār-ı elem

[25]

NAZĪRE BE-KAŞĪDE-İ MEŞHŪRE-İ NEF'Ī-İ MU'CİZ-BEYĀN DER-
SĪTĀYİŞKĀRĪ-İ HAZRET-İ SULTĀN SELĪM HĀN SELLEMA'LLĀHU'L-
MELİKŪ'L-MŪSTE'ĀN

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 bāreka'llāh ey sipihriñ māh-ı hūrşīd-efseri
Şark u Ğarb'a verdi şāniñ pertev-i İskender'i
- 2 kuvvet-i şīr-i Hūdā var sende kim kıldıñ zebūn
pençe-yi qahriñda niçe qahramān¹³⁹ u şaf-deri¹⁴⁰
- 3 şaklanır burc-ı Esed'de düş olup teb-lerzeye
hışm ile hūrşīde göstersen hilāl-i hanceri
- 4 germi-yi peykānı Nesr-i Tā'ir'i eyler kebāb
çarha pertāb etdirirsen tūr-i āteş-şehperi
- 5 başdı fark-ı Ferqadān'a pāyın esb-i şevketiñ
oldu naqş-ı na'li çarhıñ mihr ü māh-ı enveri
- 6 seyr eden şīr-i süvār-ı ablaq-ı gerdün şanıñ
rahş ile olsañ fūrūğ-ı sāha-yı cevlangeri
- 7 kan yerine nevk-i şemşiriñden ol dem zehr aqar
sell-i seyf edip sürersen esb-i ejder-peykeri
- 8 berq-ı 'ālem-sūzdur ğayrı cilāyı neyler ol
çekme fark-ı āfitāba tīg-i āteş-güsteri
- 9 hūn-feşānlıqla ne māni' tutsa da yek-pāre jeng
hoş-nümā etmez mi vesme ebruvān-ı dilberi
- 10 çarha 'aks etse ziyāsı gāhī hūn-ālūd iken
döndürür hep şişe-yi haccāma çeşm-i ahteri
- 11 ra'd-veş şīt-i tūfenginden kıyāmetler qopar
dehşet-i gülbangi gösterdikçe hevl-i maşseri

[25] M.IV/42, Ü.81b

¹³⁹ Kahraman-ı Katil olarak da bilinen mitolojik bir pehlivana ihâm var.

¹⁴⁰ Şīr-i Huda'dan dolayı Hz. Ali'nin lakabı olan Saf-der'e ihâm var.

- 12 dānesi d̄arb-ı nişān eyler şeb-i tārīkde
dīde-yi necm-i Sühā olsa sipihr üzre yeri
- 13 pīçiş-i dūd-ı kebūd-ı t̄opuñu şanır gören
ol bulutdur kim çeker cev̄v-i semāya ejderi
- 14 sensin ol Düldül-süvār-ı ‘arşa-yı iclāl kim
nukre-yi meh raşşıña bir sāde raht-ı H̄ayderī
- 15 şafha-yı mihre ‘Uṭārid böyle taḥrīr eylemiş
vaşfıñı ey āsumān-ı şevketiñ nūr u ferī
- 16 dāver-i gerdün-ḥaşem encüm-sipāh-ı muḥteşem
tāc-baḥşā-yı ser-i Cem zīb-i taht-ı serverī
- 17 menba‘-ı ‘adl ü ‘ināyet āb-ı rüy-ı salṭanat
gülşen-i şād-āb-ı dīn ü devletiñ verd-i teri
- 18 H̄azret-i Sulṭān Selīm H̄ān-ı mu‘allā-şān kim
ḥānedān-ı āl-i ‘Oşmān’iñ medār-ı meḥhari
- 19 ol şehenşehdir ki ednā bendesi mecd ü şeref
dergeh-i iclāliniñ iḳbāl kemter çākeri
- 20 ḥüsrev-i şāhib-ḳırān kim ḳıldı devrinde felek
ṭālī‘-i a‘dāya nāzır çeşm-i naḥs-ı ekberi
- 21 feyz-i H̄aḳḳ ile dil-i ilhām-peziñi şübhesiz
*el-mülükü mülhemün*¹⁴¹ esrārınıñdır maḫhari
- 22 mihr-i mir‘āt-ı zamīr-i enverinde cilveger
şüret-i edvār-ı çarḫıñ cümle sırr-ı mużmeri
- 23 nām u şānıyla Selīm-i şālis-i ecdādıdır
‘Aḳl-ı Evvel şānī-yi zihniñ feṭānet-perveri
- 24 bir cihān-ārā müselleş vefḳ-i devletdir meger
rub‘-ı meskūnu müsahḫar etmege engüşteri
- 25 kim Süleymān gibi böyle rüzgāra ḥükm edip
baḫr u berri eylemiş zīr-i nigīn-i dāveri

MU‘AMMĀ-YI SULṬĀN

¹⁴¹ "Hükümdarları Allah söyletir veya ilham olunmuş kişilerdendir." anlamında Arapça bir söz.
‘şānī: şāne M.

- 26 luṭf-ı bî-pâyânî ârâm-ı derûn-ı ḳalb-i nâs
râḫat-efzâ-yı cihândır ‘adl ü dâd-ı evferi
- MU‘AMMÂ-YI İSM-İ SÂMÎ-İ SELÎM
- 27 ser-firâz-ı salṭanat olsun ebed iclâl ile
‘âlemiñ ancaḳ budur meyl-i dil-i ḥvâhişgeri
- 28 lafz-ı cûd-ı Ma‘n’ı ma‘nî-yi ‘aṭâsı maḥv edip
ṭayy olundu zıkr-i Ḥâtem kimse aḫmaz Ca‘fer’i
- 29 zühd ü taḳvâ ol ḳadar ma‘rûfdur ‘aşrında kim
şeyḫler yâd etmez oldu resm-i nehy-i münkeri
- 30 baḫr u berde feyz-baḫş-ı ṭıb-i eczâ-yı cihân
neket-i ḫulḳıyla taḫmîr etdi müşg ü ‘anberi
- 31 âteş-endâzî-yi ḳahrı baḫrı eyler şu‘le-ver
böyle nûr-ı maḫz iken zât-ı hümâyûn-manzarı
- 32 ma‘den-i sîm-âb-veş pûlâdı eyler lerzenâk
yek-nigâh-ı germ-i ḫışm-âlûde dehşet-âveri
- 33 nâra te’sîr etse ammâ kîmyâ-yı himmeti
cüş-ı âb u tâb ile yâḳût olur her aḫkeri
- 34 aḫkeri yâḳût-ı rummânî edip hem der-‘aḳab
feyz-i luṭf-ı cevher-i iksîr eder ḫâkisteri
- 35 ‘unşur-ı ḫâk olsa ḳuvvet-yâb-ı ferr ü ḫaşmeti
sedd eder bir zerre-yi nâçîz râh-ı şarşarı
- 36 pâdişâhâ zıll-i Yezdân’sın ki dâd u re’fetîñ
oldu dehre sâye-endâz-ı ‘inâyet-güsterî
- 37 buldu eyyâmın müsâ‘id ba‘d-ez-îñ fûlk-i felek
sâḫîl-i deryâ-yı luṭfunḳda biraḳsın lengeri
- 38 ‘ırḳını kesdiñ fesâd ehlin ciğer-ḫûn eylediñ
nîze-yi ḳahrıñ reg-i cânına oldu neşteri
- 39 dâmen-i kühsâr-ı ‘adliñde ḫırâmın gösterip
ḫande-yi nâz etmede şebbâz her kebg-i deri

33 kîmyâ-yı: kim nemâ-yı Ü.

- 40 ıztırāb üzre alırdı erre meyde ılmasa
kūh-ı temkīni muı üzre bası-ı aberi
- 41 sīnesin pūr dā-ı haclet eylemiş encüm degil
aşr-ı adrile sipihr etdikde lāf-ı hem-seri
- 44 mihr ü meh şanma huzūra ‘ūd u ‘anber yakmaa
sīm ü zerden var elinde arı iki micmeri
- 45 sat-ı deryādan nesīm-i hulkun eylerse güzer
beyza-yı māhī bulur āsar-ı müşg-i ezferi
- 46 lemha-yı inzār-ı ‘ayn-ı lutfua bir iş midir
gevher ü iksīr ılma seng ü hāk-i kemteri
- 47 ıldı nūr-ı iltifātı hem-ser-i hursīd-i arı
zerre-yi pā-māl iken işte bu ‘abd-i aarı
- 48 adr-dān şāh-ı cihānsın pāyına ıldım nişār
ben de dürc-i dilde pinhān böyle dürr ü gevheri
- 49 *hayr ola sāl-i mübārek*¹⁴² oldu tārī-i zamān
bu tefe”ülle eder hāmem sitāyış-güsteri
- 50 tār-ı fikr ü ab‘-ı tīzi rişte vü süzen edip
vaşına oldum abā-düz-ı belāat-perverī
- 51 midat-i şāhānei tarīr edersem her ne şeb
şem‘-i kāşānem olur şev ile rū-ı Enverī
- 52 nal-i Tübā ser-fürü eyler nihāl-i kiltime
ıba-yı nev-bāve-yi firdevsdir bār u beri
- 53 līası gīsū-yı cādūdur midād-ı hāmemiı
kim eder diatle ‘ad-i rişte-yi efsūngeri
- 54 vaşf-ı ebkār-ı mezāmīnim yazılmaz kāıda
sāye-yi müjgān-ı hūr olmazsa tār-ı mışarı
- 55 ol semenderdir ki ab‘ım mür-i āteş-zād iken
reşa-pāş-ı āb-ı Kevşer'dir yine bāl ü peri
- 56 āfitāb-ı kimyāger reşk eder güftārıma

¹⁴² Ebced hesabıyla H.1206/M.1791 tarihine tekabül etmektedir.

- bildigimcün nâ-şinîde nev-zebân-ı zergeri
- 57 sîm ü zer ‘arz eyleyen şems ü kamer mi yalnız
cevher-i eş‘ârıma yıldız kadar var müşteri¹⁴³
- 58 minnet etmem böyle rüşen şeb-çerâğım var iken
yağmasın gerdün-ı dün isterse şem‘-i hâveri
- 59 baħr-ı ma‘nâdır dilim yoħsa hemân Nef‘î gibi
tımçurak-ı lafza boğmam nazm-ı gevher-zîveri
- 60 işte meydân-ı süħan gelsin hüner-pîrâlarıñ
var ise bir pehlevânlık gösterir zür-âveri
- 61 hem-‘inân olmak ne mümkün şehsüvâr-ı tab‘ıma
yâve-güyân-ı zamânıñ esb-i fikr-i lâğeri
- 62 kadriñi inkâra ey dil kimsede yoğdur mecâl
besdir işbât-ı vücûd u da‘vî-yi dânişveri
- 63 bir ğazel yaz kim müselsel beste-yi zencîr edip
rakşsa gelsin Zühre-yi çengi-yi çarħ-ı çenberî
- 64 âh kim sevdim yine bir sırma saçlı dilberi
başıma sevdâ-yı ‘aşkıyla tağındım telleri
- 65 reşk eder mir‘ât-ı İskender şafâ-yı sîneme
çekdim âğuş-ı vişâle bir meh-i sîmîn-beri
- 66 ‘aks-i rüy-ı âteşîn-i sâķî-yi gül-çehreden
kâse-yi ħurşîde döndü bezm-i ‘ayşıñ sâğarı
- 67 şerħa şerħa eylesin tek sînemi zâlim amân
göster ol çifte bıçağ ile mücellâ ħanceri
- 68 Vehbiyâ ħalvetde teşhîr eyledim efsûn ile
da‘vete vefķ-i merâm üzre gelince ol perî
- 69 geh temeddüh geh teğazzül nâ-be-câdır ba‘d-ez-în
yüz sürüp ħâke du‘âlar eyle kim geldi yeri
- 70 tâ ola ‘âlemde aħkâm-ı şerî‘at ber-ķarâr
Ĥaķ mü‘eyyed ede dîn-i Ĥazret-i Peyğamber’i

¹⁴³ Müşteri/Jüpiter gezegenine ihâm var.

71 ol şeh-i İslâmı mevlâ eylesin iclâl ile
müstedâm-ı ‘ömr ü devlet zîb-i taht-ı dâveri

72 şevket ü iqbâli dâ’im emr ü fermânı mutâ‘
‘avn u şavn-ı müste‘ânî ola yâr u yâveri

73 hâme-yi te’yîd-i Hâk *naşrun min-allâh*¹⁴⁴ âyetin
ede şebt-i şukka-yı âyât-ı nuşret rehberi

[26]

KAŞİDE-İ ‘İDİYYE DER-SİTÂYİŞ-İ SULTÂN SELİM
[müstef’ilün / müstef’ilün / müstef’ilün / müstef’ilün]

1 ‘îd ü bahâr-ı dil-güşâ oldı şafâ-bahş-ı cihân
enfâs-ı ‘İsî-veş şabâ gülzâra verdi tâze cân

2 zevk ü şafâ-yı gül müdür ser-germî-yi bülbül müdür
cüş-ı neşât-ı mül müdür bu hây u hüy-ı böstân

3 her bir şükûfe câ-be-câ encüm gibi pertev-nümâ
yek-rengdir ser tâ be-pâ şimdi zemîn ü âsumân

4 pür-velvele oldu çemen yek-ser hezâr-ı hoş-sühan
şevk-i gül-i şad-bergden söyler hezârân dâsitân

5 gülşen ‘aceb ferhunde-rû sünbül benefşe müşg-bü
gelmiş şanırsın sū-be-sū Çîn ü Hoten'den kârbân

6 bezm-i çemen şâhânedir zerrîn-kağeh peymânedir
bülbül yine mestânedir yâd etmez aĥzân-ı ĥazân

7 her bir nihâl-i hoş-nümâ giymiş çiçekli nev kabâ
mânend-i kâdd-i dil-rübâ cünbiş verir bād-ı vezân

8 şahrâ görünmez lâleden mürġân uşanmaz nâleden
nem kapmaġiçün jâleden gül-gönçeler açmış dehân

9 ġisū-yı sünbül târumâr mânende-yi zülf-i nigâr
şebbū ile her sebzezâr ġüyâ ĥaĥ-âver nev-civân

10 etsin deyü her hoş-ĥırâm ‘uşşâka böyle ihtirâm
baş üzre göstermiş maġâm ġumrîlere serv-i revân

¹⁴⁴ Kur’ân-ı Kerîm, Sâf (61) / 13.

[26] Ü.84a

- 11 nevrüz-ı şevk-efzâ mıdır 'îd-i cihân-ârâ mıdır
bilmem yeñi dünyâ mıdır bu nev-zemîn ü nev-zamân
- 12 vermişdi rûza iftirâk 'uşşâk idi pür-iştîyâk
eyler mükâfât-ı firâk oldu güzeller mihrîbân
- 13 'âlem olup nev'-i dige telhî-yi hicr etdi güze
mânende-yi 'âkd-i şeker 'îdiyye büse râygân
- 14 geldi dem-i 'ayş u tarab olmaz bu mevsimde 'aceb
İstanbul'uñ hûbânı hep eylerse 'azm-i gülsitân
- 15 nev-câme-yi pür-ihtîşâm olmuş libâs-ı sebz-fâm
eyler leb-i cûda hırâm serv-i sehî-veş dilberân
- 16 'uşşâkın almış yanına çekmiş şafâ limanına
çıkmiş Boğaz seyrânına hûbân-ı sîmîn-gerdenân
- 17 mest olacağ eyyâmdır hengâm-ı devr-i câmdır
gül-büse-yi bayramdır nuql-i şarâb-ı ergavân
- 18 peymânlar oldu şikest peymânedir şimdi be-dest
zâhid yine tenhâ-nişest kâşânede Qur'an-ı h'ân
- 19 rindân eder 'ayş u demi nüş eyleyip câm-ı Cem'i
bilmez nedir derd ü ğamı zevk ü şafâsı câvidân
- 20 her 'âşık-ı fırsat-güzîn râm eyleyip bir nâzenîn
gül sâyesinde hoş-nişîn bûs u kenâr eyler nihân
- 21 devr-i şebe devrândır feyz-âver-i ihsândır
güller gibi handândır dem-beste diller şadumân
- 22 derbânıdır şâm u seher bâbında hırşîd ü kamer
Pervîn-şeref Behrâm-fer hâkân-ı gerdün-âsitân
- 23 çarhıñ şeh-i mihr-efseri 'Osmâniyânıñ mefhari
zât-ı 'inâyet-perveri sermâye-yi emn ü emân
- 24 zıll-i Hudâvend-i mu'în şahenşeh-i rüy-ı zemîn
ya'nî imâmü'l-müslimîn Sultân Selîm-i kâmrân
- 25 ilhâm ile kılmış Hudâ kalb-i münîrin pür-ziyâ
âyîne-yi 'âlem-nümâ andan 'ibâretdir hemân

- 26 'ahdinde bî-havf u haţar 'âlem şafâda ser-te-ser
âzürde-dil olma meger gülçîn elinden bâğbân
- 27 âhû-yı deştîñ şîr-i ner şâhın şanıp tîğ ü teber
eyler gezendinden hażer geldi bu hâle serkeşân
- 28 nâ-bûd olup ehl-i fesâd âsûdedir mülk ü 'ibâd
oldu bu rütbe 'adl ü dâd reşk-âver-i Nüşîrevân
- 29 himmetle mânend-i semâ âfâka kılmış i'tilâ
taş-ı serâyında sezâ tutsa Hümâlar âşiyân
- 30 çeşm-i 'inâyetle eger eylerse şâyân-ı nazâr
Sîmürğ'a isti'lâ eder mür-i haķır-i nâ-tüvân
- 31 cümle mülüküñ serveri şâh-ı ^Cacem bir çâkeri
çeşmindedir hâk-i deri hem-ķadr-i kuhl-i İşfahân
- 32 ol rütbedir cûd u seĥâ Hâtem aña nisbet gedâ
ihsânına etmez vefâ bir demde genc-i şâygân
- 33 'îd eylesin ehl-i hüner kim eyleyip ĥüsn-i nazâr
ķıldı ser-â-ser behrever ol pâdişâh-ı ķadr-dân
- 34 kılmış anı feyz-i ezel bezl-i 'aţâda bî-bedel
'indinde şey'-i mübtezel sermâye-yi deryâ vü kân
- 35 ol ĥüsrev-i encüm-sipâh ĥuşm ile eylerse nigâh
dîtrer felekde mihr ü mâh mânende-yi berg-i ĥazân
- 36 tıttu cihânı şöhreti şît ü şadâ-yı şavleti
şân-ı şükûh u satveti mânend-i Rüstem-dâsitân
- 37 pülâd olursa cevşeni pür-zaĥm eder Rüyîn-ten'i
yek-ĥamle-yi şîr-efgeni taşat-güdâz-ı Ķahramân
- 38 Mirrîĥ'e çekse ĥanceri ĥavfıyla eyler serseri
meydân-ı rezmiñ şaf-deri İskender-i şâhib-ķırân
- 39 mülkün 'aceb âbâd edip nev-ķışlalar bünyâd edip
ta'lîm-i ĥarb îcâd edip ķıldı helâk-i düşmenân
- 40 gülbang-i töp-ı âteşîn âfâķı etdi pür-ţanîn
lerzândır a'dâ-yı dîn oldu perişân ĥânümân

- 41 verdi bu rütbe velvele rûy-ı zemîne zelzele
küffâra şimdi meşgale çäk-i girîbân u figân
- 42 hayrân olup bu ‘askere düşdü ‘adû âteşlere
başına dârb-ı humbara gûyâ kazâ-yı nâgehân
- 43 ey pâdişâh-ı Cem-haşem v'ey dâver-i Dârâ-himem
vaşfında lâl olup kalem hayret olur bend-i zebân
- 44 bendeñ ise ol şâ‘irim fenn-i sühânde mâhirim
sihr-i beyâna kâdirim i‘câz-ı nazmım müstebân
- 45 gencîne-yi sırr-ı Kelîm etmiş beni Rabb-i ‘Alîm
her bir sözüm dürr-i nazîm tab‘ım yem-i gevher-feşân
- 46 bu fende bî-ķayd-ı şühüd etdim ben işbât-ı vücüd
iķrâr eder belki hasûd bu müdde‘âmı bî-gümân
- 47 şâ‘irlere olsun şalâ mümkün mi bu hüsn-i edâ
feyz-i İlâhîdir baña böyle hayâl-i dil-sitân
- 48 inşâda üstâd-ı sühân Vaşşâf’dır derlerse ben
Bircis’e açdırmam dehen alsam ele kilik-i beyân
- 49 Vehbî nedir bu güft-gü lâf u güzâf u hây-hû
eyle edeble ser-fürü ‘acz ü kuşuruñdur ‘ayân
- 50 ol pâdişâhdır sen gedâ haddiñ degil vaşfın edâ
ancaķ vazîfenidir du‘â Hâķķ’a tazarru‘la hemân
- 51 tâ kim ola ‘îd u bahâr behcet-fezây-ı rûzgâr
tahtında şevketle karar etsin o hâķân-ı cihân
- 52 mânend-i vaķt-i Kâdr ü ‘îd olsun şeb u rûzu sa‘îd
iclâl ile ‘ömrün mezîd etsin Hudâ-yı müste‘ân
- 53 kılsın anı Rabb-i ‘ibâd dil-h‘âhı üzre ber-murâd
güller gibi bahtı güşâd ferhunde-tab‘ u şadumân

[27]

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ SULTÂN SELİM
[fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün]

- 1 ey felek-mertebe hürşîd-liķâ-yı devlet

- v'ey meh-i 'îd gibi nûr u ziyâ-yı devlet
- 2 v'ey ser-i t̄aḡ-ı serây-ı himem-i 'âliyesi
lâne-yi mes'adet-ârâ-yı Hümâ-yı devlet
- 3 mışr¹⁴⁵-ı iclâle verip pertev-i mâh-ı Ken'an
oldu vaḡtinde füzûn ḡusn ü bahâ-yı devlet
- 4 minber-i 'arş-ı mu'allâda oḡur Rûḡ-ı Emîn
nâm-ı vâlânı mişâl-i ḡuḡabâ-yı devlet
- 5 seni feyyâz-ı ezel ḡılmış eyâ zıll-i İlâh
sâye-endâzı-yi 'adliyle sezâ-yı devlet
- 6 râyet-i faḡr-i dü-'âlemle mü'eyyed yediḡi
eylemiş hem 'alem-efrâz-ı livâ-yı devlet
- 7 sûre-yi Fetḡ açılır ḡül-varaḡ-ı Muşḡaf'dan
olıcaḡ nuşreteḡe fâl-güşâ-yı devlet
- 8 t̄âlî'in ḡuvveti ḡurşîdi alıp pençesine
ḡıbḡa-yı burc-ı Esed oldu serây-ı devlet
- 9 heybetiḡ lerzişidir bişede şîrânı eden
ebedî teb-zede-yi bîm-i cezâ-yı devlet
- 10 Kûh-ı Elvend ise de ḡaşmıḡı berbâd eyler
şeh-levendâne leked-kûpî-yi pây-ı devlet
- 11 şâh-ı İrân serâyında edip ḡabs-i nefes
olamaz naḡme-serâ-yı kerenây-ı devlet
- 12 ferş edip kâlelerin dergeḡiḡe pây-endâz
Rây-ı Hînd olmada ḡ'âhişger-i rây-ı devlet
- 13 ḡarb-ı şemşîriḡ ile cân u serin t̄aḡîler
eder elbette bu demlerde fedâ-yı devlet
- 14 yaḡasın ḡurtaramaz oldu ki gerden-keşler
ḡâk ḡâk etmede der-dest resâ-yı devlet
- 15 ḡuvvet-i sâ'id-i baḡtınla erer ḡanda ise
düşmeniḡ gerdenine t̄ıḡ-ı ḡazâ-yı devlet

¹⁴⁵ Mısır şehrine îhâm var.

- 16 serkeşân şadme-yi qahrınla gelip rû be-zemîn
bâb-ı ‘afvında olur nâşiye-sâ-yı devlet
- 17 devr-i ‘adlınde felek döndü o kec-revlikden
gerdişin eyledi ber-vefķ-i rızâ-yı devlet
- 18 mâye-yi nâmiye-yi cûşış-i ihsânındır
faşl-ı nevrûz gibi neşv ü nemâ-yı devlet
- 19 ‘ilm-i kâfa çalışır qalması kim ‘ahdinde
halka kâfidir o iksîr-i ‘atâ-yı devlet
- 20 var iken böyle kerem sende olursa ne ‘aceb
Bermekîler der-i cûdunda gedâ-yı devlet
- 21 Hâtem’iğ kim inanır şöret-i bîhüdesine
var mıdır anda bu şâhâne seḫâ-yı devlet
- 22 pâdişâhım düvel-i sâ’ireyi gördü kuluğ
yoğdur anlarda mülükâne edâ-yı devlet
- 23 münḫasırdır saḫa ey mefḫar-i âl-i ‘Osmân
şevket-i salḫanat u ‘izz ü ‘alâ-yı devlet
- 24 böyle taḫrîr eder evşâfıñı dîvânında
kilk-i sulḫân-ı gürûh-ı şu‘arâ-yı devlet
- 25 câmî-yi dîn-i mübîn muḫtemî-yi şer‘-i metîn
dâver-i rûy-ı zemîn mihr-i semâ-yı devlet
- 26 Qahramân-qâhire¹⁴⁶ şîr-efgen-i Rüstem-şavlet
şaf-der-i şaf-şiken-i rezm-i fezâ-yı devlet
- 27 âsumân-kevkebe Cem-mertebe Sulḫân Selîm
kevkeb-i ḫâlî’idir şems-i duḫâ-yı devlet
- 28 gelmedi zâtı gibi taḫt-nişîn iclâle
mesned-i pâdişehân olalı cây-ı devlet
- 29 vermedi salḫanata böyle ‘ulüvv-i şâni
ne selâḫîn-i selef ne ḫulefâ-yı devlet
- 30 gûşe-yi dâmen-i ḫuddâm-ı der-i iclâlî
bûse-cây-ı leb-i faḫr-i ‘uzemâ-yı devlet

¹⁴⁶ Sultan III. Selim’in 1801’de İskenderiye Kalesi’ni fethinden dolayı Kâhire’ye îhâm var.

- 31 felek-i aþlasa hem-düþ olur i'zâzı ile
nâ'il-i püþüþ-i zerrîn-ķabâ-yı devlet
- 32 ümerâ emrine *lâ lâ* diyemez her biriniñ
oldu lalalığı faħr-i vüzerâ-yı devlet
- 33 'uhde-yi zât-ı aþılindedir aþl-ı tedbîr
ne ķadar olsa müdebbir vükelâ-yı devlet
- 34 şüret-i ħâl-i cihân ķalb-i münîrinde 'ayân
ķab'ı İskender'e âyîne-nümâ-yı devlet
- 35 o firâset ki Felâṭün'u ede dem-beste
nice olmaz müteħayyir 'uķalâ-yı devlet
- 36 Bayķara meclisiniñ lağv idügin fehm eyler
bezm-i 'irfânına maħrem nüdemâ-yı devlet
- 37 üstüvâr eyledi mânende-yi tāk-ı Kısra
nev-esâsiyla ķılıp ķarĥ-ı binâ-yı devlet
- 38 etdi tecdîd olunan ħüsn-i niżâmı taħsîn
ĥayr-ĥ'âhân-ı kirâm-ı ķudemâ-yı devlet
- 39 ra'd-ı tōpun edeli velvele-endâz-ı felek
ķıkdı 'ayyūķa yine şît u şadâ-yı devlet
- 40 görelî ĥumbaracılar ocağın şu'le-feşân
düşdü âteşlere birden ĥuşemâ-yı devlet
- 41 mütezelzil görünür şimdi bütün ķal'aları
lağm alırlar deyü merdân-ı ġazâ-yı devlet
- 42 Vehbî-yi pîre bu düşkünlüğü hengâmında
istinâd-ı keremi oldu 'aşâ-yı devlet
- 43 ya'nî bu 'abd-i faķîri o 'aṭâ-baĥş-ı cihân
eyledi ġıbṭa-yı erbâb-ı ġinâ-yı devlet
- 44 binde bir şükrün edâ eyleyemem ni'metiniñ
'ömrüm olduķca edersen de şenâ-yı devlet
- 45 nâfile vaķtimi tazıyî' edemem vâcibdir
rüz u şeb zimmetime ĥayr-du'â-yı devlet

46 o şehin zāt-ı hümâyūnu ile olsun ebed
revnağ-ı salṭanat-ı mülk ü beḳā-yı devlet

47 pertev-i ṭālī'in āfākda dā'im ede Hāḳ
ḡurre-yi 'īd gibi nūr-fezā-yı devlet

[28]

KAŞİDE-İ VAŞŞAFİYYE DER-SİTÂYİŞ-İ SULTĀN SELĪM
[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 mü'eyyed eylemiş Mevlā mülük-i Āl-i 'Osmān'ı
edip tevfiḳe mazhar ol mu'allā nesl-i zī-şānı
- 2 o şāhān-ı maḡāzī-pīşe emr-i *cāhidū*¹⁴⁷ üzre
cihāda cehd ile imrār edip evḳāt u ezmānı
- 3 o ḡāzī pādişāhānıñ cünūd-ı ḡayb-ı naşru'llāh
seferlerde olurdu dā'imā enşār u a'vānı
- 4 Ġazā-yı Bedr'i yād etdirdiler aşhāb-ı imāna
fürūḡ-ı fetḥ ü nuşretle edip āfāḳı nūrānı
- 5 getirdikce imāna zīr-i şemşīr-i celādetde
ḡarāca kesdiler niçe ḳırāl-ı bed-fi'ālānı
- 6 zülāl-i āb-ı şemşīriyle ḡükmün eyleyip icrā
muṭahhar dār-ı İslām eylemişler kāfiristānı
- 7 o aşhāb-ı himem-veş dīne ḡidmet eylemiş yoḡdur
tevārīḡ-āşinālar ḡoş bilir eslāf-ı şāhānı
- 8 murādında alıp Sultān Murād Ḥān Ḥışn-ı Baḡdād'ı
zer ü sīm etdi yek-ser merḳad-i pūr-nūr-ı Nu'mān'ı
- 9 o burc-ı evliyāda kūs-ı devlet çalınıp her şeb
eder pūr-velvele Īrān-zemīn ü semt-i Tūrān'ı
- 10 hezār āşār fetḥin ben de gördüm ol selāṭīnıñ
sefāretle gidip geşt eyledikde mülk-i Īrān'ı
- 11 şehensāh-ı zamānıñ cedd-i şāḡib-mecdi ez-cümle
sınır etmiş Şifāhān'a yaḡın serḡadd-i fermānı

[28] Ü.87a

¹⁴⁷"(Allah uğrunda) cihat ediniz.", Kur'an-ı Kerim, Hac (22) / 78.

- 12 muḳaddem ūāh-ı İrān tāc-ı ‘ırzın yerlere çalmıŷ
görunca Çaldıran'da ḳuvvet-i ḳarb-ı cihānbānı
- 13 nedir bu ḳuvvet ü bu ḳāhire ḫayfā deyü Ğavrı
ṭalınca ğavr-ı Nıl-i ḫavfa etmiŷ ‘ömrünü fānı
- 14 ‘aḳıḳ-āsā Süheyl'in çeŷmi sürḫ oldu o demlerde
sinān-ı ḳahr ile mülk-i Yemen'de dökdüler ḳanı
- 15 o ūāhānıḡ zamānında fütūḫāta nihāyet yok
zamıme etdiler bu mülke niçe ḳıŷveristānı
- 16 ḫuŷūŷā midḫat-i ni‘me'l-emıre mazḫariyyetle
degil mi cümleden a‘lā müselleme fetḫ-i ḫāḳānı
- 17 bi-ḫamdi’llāh yine tecdīd için aḫḳām-ı ecdādın
getirdi taḫt-ı iclāle Ḥudā Sulṭān Selīm Ḥān’ı
- 18 Selīm-i ūāliŷ-i fermān-revā-yı heft-ḳıŷverdir
cihānda ‘aḳl-ı evvel olamaz idrākine ūānı
- 19 o ‘ulvı ḫānedān-ı māye-yi faḫr oldu kim zātı
girān-ḳadri-yi gevherdir sūtüde eyleyen kānı
- 20 zamān-ı Devlet-i ‘Oŷmāniyān'da vaḳt-i mes‘üdu
bahār eyyāmınınḡ güyā nemā-baḫŷı-yi nıŷānı
- 21 seḫāb-ı re’feti ūādāb ederse bādiye süyun
gül-i ra’nā olur ser-pençe-yi ḫār-ı muḡaylānı
- 22 ziyā-baḫŷ oldu ŷarḳ u Ğarb'a aḫḳām-ı ḫümāyūnu
yazılmıŷ levḫ-i ḫurŷıde meger ūāḫ-pençe fermānı
- 23 odur ser-tāc-ı faḫr-i salṭanat çünkim rikābında
sezādır peyk-i zerrīn-tās ederse tācdārānı
- 24 fūrūḡ-ı tūḡudur pertev-feŷān-ı sāḫa-yı iclāl
felek zer-mehçe etmiŷdir aḡa mihr-i dıraḫŷānı
- 25 nedir ol tūḡ-ı ūāḫıde periŷān perçem-i müŷḡin
ferāmūŷ etdirir ‘āŷıḳlara ḡıŷū-yı ḫübānı
- 26 olurdu ḫükm-rān-ı bābü’l-ebvāb olmadan fāriḡ
gelip dārāt ile ḫaŷmetle Dārā olsa derbānı

- 27 serāy-ı devleti hem-rütbe-yi ‘arş-ı mu‘alladır
yanında aldı pes-pāye sipihri tāk-ı Keyvān’ı
- 28 dūşüp tāc-ı ser-i Kistrā olurdu münkesir elbet
bu rif‘atle temāşā eylese ol tāk-ı eyvānı
- 29 olur āvīze dīvān-āne-yi iclāline her Şeb
Şüreyyā nāmına arı anādīl-i fūrūzānı
- 30 görürdü encümen-pīrāyī-yi Őāhāne ādābın
Hüseyn-i Bayara olsa nedīm-i bezm-i ‘irfānı
- 31 rūsüm-ı Őevket üzre muntazam tertīb olunmuşdur
gerek dīvān-ı eş‘ārı gerek āyīn-i dīvānı
- 32 felek Şemşir-i Behrām’ı verince destine Bircīs
aa Őāib-ırānlı nāmı ile yazdı ‘unvānı
- 33 o tīg-i tābdārı ğurre-yi ğarrāya bezerken
temāşā eylemez kimse hilāl-i māh-ı tābānı
- 34 degildir süri-yi reng-i Őafa kim bīm-i tīginden
olur ālūde-yi hūn her seer Őubu girībānı
- 35 ten-i Rūyīn-ten’e nermī verir te’Őir-i ŐemŐiri
hīrās-ı Őaveti sersām eder Sām u Nerīmān’ı
- 36 kemānın destine Rüstem verip olsa hadeng-endāz
geer tā ahramān’ı Őīnesinden nevk-i peykānı
- 37 Őanırlar Hāyder-i kerrārdır Dūldül-sūvār olmuş
edince zīr-rān-ı Şavleti esb-i küheylānı
- 38 te‘āla’llāh nedir ol eŐheb-i ferunde-Şüretde
bu yāl ü bāl ü cünbiŐle Őabāu’l-ayr-ı piŐānī
- 39 egeri kūh-peykerdir yine bu Őekl ile ammā
geer her avesinde sāa-yı pehnā-yı imkānı
- 40 muvāfi ma‘nī-yi ve’s-sābıāt¹⁴⁸ a bād-peymādır
eriŐmez gerdine bād-ı Őabā vat-i Őitābānī
- 41 sebük-rū öyle kim farzā dōŐense zīr-i na‘linde

¹⁴⁸ Kur’ān-ı Kerīm, Nāziāt (79) / 4.

- yine rencide etmez rüy-ı berg-i verd-i handanı
- 42 mücessem nürdur zeyn eyleyen zîn-i güher-bârin
bu pertevdir o rahşın berķ-veş rahşende cevlanı
- 43 o yektâ şeh-süvâr-ı Cem-ħaşem böyle dîlîrâne
şecâ'at 'arşasında aldı iclâl ile meydânı
- 44 olunca nîze-bâz-ı rahş-rânî bu celâdetle
ser-i şâh-ı ^Cacem olsa sezâdır gûy-ı cevġânı
- 45 kemâl-i kudret-i Bârî ile zâtında cem' olmuş
fürüsiyyet şecâ'at cûd u ihsân u süħan-dânî
- 46 şehensâhâ zamânında cihân ħ'âbîde-yi râħat
ki mülküġ dîde-yi bîdâr-ı ħıfzıġdır nigeħbânı
- 47 nice âsûde olmaz sâye-yi 'adliġde kim 'âlem
hümâyün-zât-ı kerrübî-şifâtuġ zıll-i Yezdânî
- 48 mezâlim ehli çekdi pây-ı cevrin zîr-i dâmâna
ne mümkün pây-mâl etmek bu demde zîr-destânı
- 49 gürîzân olmada te'sîr-i zahmından meġer şîrân
şanırlar tîr-i dil-düz oldu müġġân-ı ġazâlânı
- 50 olur ancak şehâbıġ ġatre-yi bârânı pâşîde
ki andan ġayrı görmüş yok cihânda çeşm-i giryânı
- 51 Hümâ şehbâlini ħâke toġkunduramaz idi evvel
meġer cârübî-yi dergâhıġ için şaġlamış anı
- 52 seni bu vech ile ħurşîde teşbîħ eylerim zîrâ
anıġ da sen gibi yoġdur felekde çünki aġrânı
- 53 direfş-i Kâviyânî'sin ^Cacem başına çalsın kim
saġa Ĥaġ'dan livâ-yı Faħr-i 'Âlem oldu erzânî
- 54 eġer İskender'iġ âyînesi var ise kılmış Ĥaġ
münevver ġalbiġi âyîne-yi ilhâm-ı vicdânî
- 55 Ferîdün tâc-ı gerzen ile faħr eylerse 'âlemde
saġa zerrîn-efserdir sipihriġ mihr-i rahşânı
- 56 mübâhât etmesin taħt-ı muraşsa' ile Keykävüs

- saña çün ced-be-ced mevrüşdur taht-ı Süleymānī
- 57 eger bulduysa genc-i şāyegānī Hüsrev-i Pervīz
sen etdiñ 'āleme i'tā niçe genc-i firāvānī
- 58 muḳaffal daḫmeye Efrāsiyāb olmuş ise mālik
kilīd-i luṭfuñ açdı daḫme-yi bī-ḫadd ü pāyānī
- 59 Reşīd'in māye-yi faḫri seḫāvī Bermekilerdir
velī öğrendi senden Ma'n u Ḥātem cūd u iḫsānī
- 60 seniñ luṭfuñ şığışmaz keffe-yi mīzān-ı taḫmīne
'aṭāsın vezn için gerdün ṭatar destinde mīzānī
- 61 Melikşāh'in Nizāmü'l-mülk'ü var ise seniñ zātın
nizām-ı dīn ü dünyā oldu bā-tevfīk-i Sübhānī
- 62 Cihān-ābād derse bir ḫarābezāra Rāy-ı Hind
seniñ rāyınla bünyān-ı cihāna geldi 'umrānī
- 63 o çini-pāreler kim zīb-i eyvān-ı celāliñdir
olur Fağfūr-ı Çin'e gevher-i ser-tāc-ı ḫāḫānī
- 64 gelip görsün nedir bu şevket ü tarz-ı mülükāne
şeh-i İrān çekip de çeşmine kuḫl-i Şifāhān'ı
- 65 degil mi ḫāriḫ-ı 'āde bu ilhāmāne tertībāt
kerāmetle saña keşf oldu deḫriñ rāz-ı pinhānī
- 66 rūsüm-ı salṭanat ancaḫ budur şevketlü ḫünkārım
budur Sulṭān Süleymān'in daḫı āyīn ü erkānī
- 67 mühimmāt-ı 'asākirde bu gūne eyleyip himmet
muzaffer oldu pā-māl etdi mülk-i ehl-i 'udvānī
- 68 kaçardı tā Kızılelma'ya Çāsār-ı siyeh-kārı
esir etdi hezārān sīb-ğabgab nāzeninānī
- 69 seniñ da pādişāhım andan a'lā ihtimāmın var
bulursun fevz ü nuşretlerle öyle şöhret ü şānī
- 70 livā-yı fethiñe Cibrīl oḫur *innā fetāḫnā*¹⁴⁹ yı
fütūḫāta eder maḫhar seni te'yīd-i Rabbānī

¹⁴⁹ "Biz fethettik.", Kur'ân-ı Kerîm, Fetih (48) / 1.

- 71 hülüş-ı niyyetiñ vardır gâzâya fehm eder elbet
edenler çeşm-i 'ibretle bu tertîbâta im'ânı
- 72 güneş gibi 'ayandır pertev-i te'yîdi İslâm'a
niçe inkâr eder anı olanlar zerre îmânı
- 73 mücedded buldu istihkâmı serhaddât-ı mansûre
mebânî-yi esâs-ı dîne oldu himmetiñ bânî
- 74 tonanma-yı hümâyün yelkenin şuya bıraķmışken
bi-ħamdi'llâh erişdi şurta-yı tevfiķ-i Mennânî
- 75 olup tersâne böyle muntazam tersândır düşmen
rüsüm-ı devlet-i Tersâ ne gûne buldu buṭlânı
- 76 o kıalyonlar ne muħkem kal'a-yı tayyâr u cârîdir
ki *bi'smi'llâhi mecrâhâ*¹⁵⁰ ile seyrân u tayrânı
- 77 ne mümkün yanlarında ola fülk-i nüh-felek şandal
çün anlardır mu'allâ mu'cizât-ı Nüh-ı bürhânî
- 78 gören deryâda cevlânın güşâde bâdbânlarla
şanır şebâl açıp pervâz eder küh-ı girân-cânî
- 79 neheng-âsâ dehânın bâz edip heybet ile tōplar
eder ğarķ-âb-ı gird-âb-ı felâket fülk-i 'udvânı
- 80 bir ağızdan fetîl ile çıkınca şu'le-yi bârût
derûn-ı âbda izhâr eder âteşle tûfânı
- 81 fenâr-ı şeb-fürûzu şa'sa'a-pâş olduĝu demde
şanırsın burc-ı Âbî'de göründü mâh-ı tâbânı
- 82 derûnu şîr-i merdân ile memlû olduĝun gûyâ
lisân-ı hâl ile takrîr eder taşvîr-i arşlânî
- 83 olunca lenger-endâz-ı mehâbet süy-ı a'dâya
eder elbet düçâr-ı çâr-ı mevc-i bîm ü hayrânî
- 84 huşûsâ cüşîş-i emvâc-ı luṭf u iltifâtiñla
müfevvez oldu çünkim ehline câh-ı kıapudânî
- 85 batırdı kıa'r-ı deryâ-yı helâke şadme-yi kıahrı
mişâl-i keştî-yi işkeste birden nâm-ı kıorşanı

¹⁵⁰ "... onun yüzmesi Allah'ın adıyladır...", Kur'ân-ı Kerîm, Nüh (11) / 41.

- 86 muhîṭ-i devletiñ şimden geri baħrına zammetsin
Hazar'la K̄ulzüm ü Deryâ-yı Oқыânūs u 'Ummân'ı
- 87 belî hākân-ı bahreyne tonanma böyle lâzımdır
ki âmâde ola yek-ser mühimmât u levendânı
- 88 nizâm-ı H̄umbaraḥâne bu ta'limât-ı Topḥâne
'aceb mi çatladırca Rusyalu-yı rû-siyehânı
- 89 mişâl-i şâ'ika te'sîr-i darb-ı gülle-yi cân-süz
eder hāk ile yeksân ḥānumân-ı ehl-i tuğyânı
- 90 daķıķa başına her tōpu atmaķ on sekiz def'a
ne sür'atdır ki ḥayrân eylemez mi 'aķl-ı insânı
- 91 'adū çoķdan fetîl aldı tuṭuşdu bu mahâretle
görüṗ Topçu Ocağı'nda o âteş-pâr-ı merdânı
- 92 yerinden Nesr-i Tâ'ir uçdu böyle şadme-yi tōpuñ
edelden pür-ṭanîn-i velvele nüh-ṭâķ-ı ekvânı
- 93 görünce her birin pür ejder-i âteş-feşân-âsâ
'adūnuñ zehr-i ķahr ile yanar âteşlere cânı
- 94 ser-i a'dâya âteş yağdırırlar burc-ı Nârî'den
şihâb-ı şâķıb-âsâ şu'lelerdir recm-i şeyṭânî
- 95 çıkan dūd-ı kebūdu şanki ol ebr-i siyehdir kim
çeker cevvi semâdan K̄âf'a ejderhâ-yı şu'bânı¹⁵¹
- 96 ne berķ-i âteşindir şimdi ol bārūt-ı nev'icâd
ki başırdı şadâ-yı ra'd-ı hevl-engîz-i raḥşânı
- 97 olup gerdüneler devriñde hem şan'atla şüret-yâb
zemîne gösterirler gerdiş-i gerdün-ı gerdânı
- 98 'aceb görmüş mü çeşm-i encüm ile böyle bir devri
hezārân sâldir çarḥ-ı felek etmekte devrânı
- 99 atarlar ķulle-yi ķâfı semâya zür-şan'atle
yeraltından lağımcılar edince âteş-efşânı

¹⁵¹ Semanın kuzey yarımküresinde bulunan Tinnîn burcunun çevirdiği büyük kavsın ortasında ve Küçükayı dörtgeninin tam karşısında bulunan en parlak yıldız olan Su'bân'a îhâm var.

- 100 budur bu tarz-ı nev-icâdı işte cerr-i eşkâliñ
cihâna çıkdı güyâ 'ilm-i nâ-peydâ-yı Keldânî
- 101 yıkıldı kal'a-yı şabr u qarâr-ı düşmen-i bî-dîn
bu küh-endâzlıkla seyr edelden ol dîlîrânî
- 102 'aceb güller açıldı gülşen-i iqbâl-i şâhîde
bahâristân-ı şevket kıldı mülkü ceş-i bostânî
- 103 levendâne edâlarla bu âteş-bâzlıklardır
eden haşmıñ derûnun dâğ-ber-dâğ-ı hirâsânî
- 104 fûnûn-ı harb-i nev-peydâ mütercim oldu 'ahdiñde
müfennen etmek için 'askerî-yi ceng-cüyânî
- 105 mühendishânelerdir öyle üstâdân ile memlû
ki Uqlîdis sezâdır olsa tilmîz-i sabağ-ı'ânî
- 106 esâsından verildi devlete te'yîd ü istiḥkâm
mü'esses oldu çün eşkâl-i te'sîsinde bürhânî
- 107 mücedded kışlalar bünyâd edip eflâk ile hem-ser
'aceb terfî' kıldıñ 'askerî-yi ser-bülendânî
- 108 ocağlar parladı tûp u tûfeng-i şu'lenâk ile
şaçarlar mülk-i a'dâya şerâr-ı nâr-ı süzânî
- 109 'adû-yı düzaḥî âteşle faḥr eyler idi evvel
görür şimden geri dünyâda hevl-i nâr-ı Yezdânî
- 110 denirse tûpuña tûp ba'd-ez-în şâh-ı cihânbanıñ
kalır andan ziyâde ehl-i şemşîr ile fûrsânî
- 111 buña bürhân-ı kâti'dır me'âli âyet-i seyf¹⁵²iñ
ki ehl-i dîne taḥşîş etdi Hâk şemşîr-i bürrânî
- 112 müfâd-ı sûre-yi mu'ciz-edâ-yı 'âdiyât¹⁵³ üzre
yed-i İslâm'a vermiş hem 'inân-gîrî-yi isyânî
- 113 cünûd-ı ehl-i İmânıñ bi-ḥamdi'llâh ki vaşfında
eşiddâ'ü 'ale'l-küffâr¹⁵⁴dır ta'rîf-i Qur'ânî

¹⁵² Kur'ân-ı Kerîm, Tevbe (9)/5, 36.

¹⁵³ Kur'ân-ı Kerîm, Âdiyât (100)/1.

¹⁵⁴ "... kâfirlere karşı çetin ..." Kur'ân-ı Kerîm, Fetih (48)/29.

- 114 şecâ'atde gâzanferdir cüyüş-ı müslimîn el-ḥaḳ
alırlar pençe-yi ḳahra o güm-râhân-ı hizlânı
- 115 şanırlardı mahâret gösterirler fenn-i ḥarb üzre
mu'allem kelb edip de bir alay ḥük-i beyâbânı
- 116 bu iḳlîmiñ ahâlîsinde ḥüsn-i ḳâbiliyyet var
te'allümde 'ayândır anlara elbette rüçhânı
- 117 gürüh-ı 'askeriye bâ-ḥuşuş ey şâh-ı dîn-perver
kim etmişdir bu güne bezl-i ni'met böyle iḥsânı
- 118 bu tertîbât u nev-icâd u nev-ta'lîm ecnâda
belî şarf etdiñ ammâ niçe emvâl-i firâvânı
- 119 Hülâgü ile Musta'sım Ḥalîfe vaḳ'ası ma'lûm
ḥazâ'in cem'i için eyleyip tevbiḥ İlḥân'ı
- 120 dedi bu mâlı verseñ 'askeriye böyle olmazdı
tenâvül eyle şimdi sîm ü zer yâḳût-ı rummânî
- 121 ḥaḳîḳatde budur kim gâlibiyyet için a'dâya
değer yüz biñ ḥazîne leşker-i mevcûd-ı sultânî
- 122 muvaffaḳsın bu gayretkârî-yi şâhânedede ḥaḳḳâ
hemîşe yâr u yâverdir seniñçün 'avn-i Rabbânî
- 123 efendim gerçi şâ'irler müdâhindir deyü meşhûr
ḳuluñ ammâ ki bilmem öyle hezl-i yâve-güyânî
- 124 ḥaḳîḳatdir sözüm vaşf-ı hümâyûnuñda ḥünkârım
be-ḥaḳḳ-ı şidḳ-ı Peyğamber be-ḥaḳḳ-ı naşş-ı Ḳur'ânî
- 125 göreydi zât-ı nûrânî-şifâtıñ medḥ-i Sencer'den
olurdu Enverî pür-sûziş-i dâğ-ı peşimânî
- 126 dirîğâ ermeyip bu vaḳte tavşif eylemiş Vaşşâf
biraz yağmâ-ger-i ḥayme-nişin-i berr ü yâbânı
- 127 Ḳızıl Arşlan medîḥi sürḥ-rü eylerdi şerminden
Nizâmî görmüş olsa sen gibi bir şîr-i Yezdân'ı
- 128 ne ḥâcet anlara ḥüsn-i edâda şimdi bu 'aşrıñ
belâgatle bu ednâ çâkeriñdir işte Ḥassân'ı

- 129 o üstād-ı hikem-āmūz-ı ‘irfānım zamānıñda
ki şāgird eylemem ders-i süħande H^vāce Selmān’ı
- 130 süħan gülzārınıñ her mışra‘-ı mevzūnum olmuşdur
mişāl-i kāmēt-i cānāne bir serv-i ħıramānı
- 131 o deñli cilve-perverdir ki ebkār-ı mezāmīnim
getirmem bezm-i fikre duħter-i Nāhīd-i raqşānı
- 132 mübāhāt eylemem ammā mücerred şā‘iriyyetle
o vehbī¹⁵⁵-i İlāhīdir odur bir feyz-i rūħānī
- 133 benim ol mekteb-i ‘irfānda pīr-i ħ^vāce-yi ‘ālem
ki fenn-i şī‘r ü inşādır baña bāzī-yi tıflānī
- 134 benim ol feylesōf-ı ‘aşr kim İşrāķiyān gelse
eder benden te‘allüm ħikmetü’l-işrāķ-ı Yūnānī
- 135 fūnūna intisābım öyledir kim görse Sa‘dü’ddīn
şanırdı kendiye ġālib olan dānā-yı Cürçānī
- 136 benimle baqş-i emşāl¹⁵⁶ etmege Meydānī-yi üstād
gelip meydāna çıqsa derdim elbette *nemīdānī*¹⁵⁷
- 137 kemālim böyle bedr-āsā ‘ayāndır āh kim ammā
ne çāre şīve-yi devr-i felek vermekde noqşānı
- 138 nice āfāķı pūr-dūd etmesin kim sūziş-i āhım
menāşīb oldu der-dest-i duħānī vü baħūrdānī
- 139 eyā şāh-ı cihān Siroz’u gerçi eyleyip iħsān
ħalāş etmişdiñ ammā çille-yi ġamdan bu nālānı
- 140 edā-yı deyn ile nev‘an ümīd-i rāħat eylerken
anıñ da ez-ķazā böyle nümāyān oldu ħüsrānı
- 141 yeter ey dil şikāyet eyleme baħt-ı siyāħıñdan
uzatma kākül-i dilber gibi ħāl-i perīşānı
- 142 yem-i iħsānı dā’im ‘ādet-i medd üzre cārīdir
Ĥudā memdūd ede eyyām-ı ‘ōmr-i şāh-ı devrānı

¹⁵⁵ Şairin mahlasına îhâm var.

¹⁵⁶ Meydānī’nin Mecma‘u’l-Emsāl adlı eserine îhâm var.

¹⁵⁷ "Sen bilmezsin" anlamında Farsça ibare.

- 143 dirîğ etmez o deryâ-yı kerem yek-kaṭre-yi luṭfun
bu cüşişle hemân sen eyle âğâz-ı ğazel-ḥ'ânî
- 144 görüp ḥaṭṭ-ı siyehle şafḥa-yı ruḥsâr-ı cânânı
dedim kim ser-nüviştimidir benim bu ḥaṭṭ-ı reyḥânî
- 145 eder süzen-zede kâğıd gibi mir'âta baḳdıḳca
nice bu sînemi şad-pâre etmez nevk-i müjgânı
- 146 şanıp serv-i sehî ḳumrîler anda lâne tarḥ eyler
zemîne düşse tâ ki sāye-yi ḳadr-i ḥurâmânı
- 147 baḡa 'ahd eyleyip peymâne çekmem ğayr ile derdi
o mest-i nâz unuttu va'd-i ma'hûdu o peymânı
- 148 girîbân-çâk-i cevr etdi beni ammâ o âfet âh
alırdım intiḳâmın destime girseydi dâmânı
- 149 ne ḥâcet cüst-cüy-ı nuḳle bezm-i meyde ol şûḥuḡ
tururken elde sîb-i ğabğab u nârenc-i pistânı
- 150 hemân evvel baḳışda 'aḳl u hûşum aldı âh Vehbî
ne siḫr etdi yine bilmem nigâh-ı çeşm-i fettânı
- 151 yeter böyle temedduḡ-güne vâdî bî-edeblikdir
şeḥşâh-ı cihân a'lâ bilir ḳadr-i sūḥan-dânı
- 152 du'â gülbangi ersin ba'd ez-în güş-ı sürüşâna
ṭanîn-endâz-ı âyîn eyle ṭâḳ-ı 'arş-ı Raḥmân'ı
- 153 İlâhî ol ḥudâvend-i zamânı feyz-i luṭfuḡdan
mü'eyyed devlet ü 'ömr-i mü'ebbed eyle erzânî
- 154 felekde devr-i dâ'im âfitâb-ı 'âlem-ârâ-veş
fürûğ-ı ferr ü şevketle ede âfâḳı nûrânî
- 155 olup zîr-i nigîn-i inḳiyâdı ins ü cin yek-ser
hümâyün zâtı olsun zîver-i taḥt-ı Süleymânî

[29]

KAŞİDE-İ BAHÂRİYYE DER-SİTÂYİŞ-İ SULTÂN SELİM
HÂN
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 yine ürd-i behişt öyle cihāna revnağ-efzâdır
ki gülzāra giren âdem şanınır firdevs-i a'lâdır
- 2 göreydi belki dehrin revnağın Rıdvân dahı derdi
benim 'indimde şimdi cennet işte bāğ-ı dünyâdır
- 3 nesīm-i cān-fezā bādī hayāt-ı tāze-yi bāğa
dem-â-dem *keyfe yuhyi*¹⁵⁸den dem urmağda Mesīhâ'dır
- 4 hevâ 'anber gibi hoş-bū zemīn ezhâr ile memlū
bahārın feyz-i luḡfu şāmil-i a'lâ vü ednâdır
- 5 hurūşān eylemekde cūları sultān nevrūzuḡ
çemen mülkünde kaçdı nāmiye aḡkāmın icrâdır
- 6 gülistān ol kadar leb-rīzdir cūş-ı tarāvetle
ki her hār-ı ser-i dīvānı bir verd-i muḡarrâdır
- 7 'aceb mi gird-bāda hey'et-i serv-i revān verse
hevāda 'ālem-i bālāya dek behcet hüveydâdır
- 8 olur her nağş-ı pā bir lāle-yi gül-gūn ki bu demler
hurūş-ı mevc-i rengīnī-yi hāk-i kūh u şahrâdır
- 9 gül ü sūnbūl ruḡ u gīsū benefşe ḡaḡḡ-ı 'anber-bū
çemen bu vech ile bir tāze-rū maḡbūb-ı zībâdır
- 10 mişāl-i ḡande-yi dendān-nümā-yı la'l-i cānāne
dehān-ı ḡonçe şebnemlerle pūr lū'lū-yi lālâdır
- 11 şarılmış bir sehī-ḡad tāzeye üftāde şeklinde
nihāl-i yāsemen peyveste-yi serv-i dil-ārâdır
- 12 ser-â-ser gülgülī atlas geyip boy gösterir güyâ
dıraḡt-ı ergāvān nev-reste bir şūḡ-ı ḡod-ārâdır
- 13 ḡaranfūl nev-resān-ı bāğa dāḡın açdı 'āşık-veş
murādı yāre 'arz-ı zaḡm ile ta'rīz-i şekvâdır
- 14 şanınrsın cūybāra 'aks eden endām-ı ḡübānı
perīler siḡr ile pinhān-ı mir'āt-ı muşaffâdır
- 15 n'ola pā-beste-yi zencīr ederse sū-be-sū cūlar
bu demde bīd-i mecnūn müste'idd-i cūş-ı sevdâdır

¹⁵⁸"(Allah yeri ölümden sonra) nasıl diriltiyor?", Kur'ân-ı Kerīm, Rûm (30) / 50.

- 16 menār-ı serv-i bālādan şalā-yı ‘ayş edip kumrī
nevā-sāz oldu ‘uşşāka maḳāmı evc-i a‘ladır
- 17 ḥumār-ı mihrecān ile yaturken cān atıp bülbül
yetişdi bezm-i nevrūza yine ser-mest ü şeydādır
- 18 nice mest olmasın kim dest-i naḥl-i gülde her gonçe
kef-i sākīde güyā sāğar-ı leb-rīz-i şahbādır
- 19 naẓar-bāz-ı cemāl-i gül degildir yalnız bülbül
bakılsa dīde-yi nergisde ḥayrān-ı temāşadır
- 20 eder bām-ı semādan seyr-i ezhār-ı zemīn her şeb
nücüm-ı zāhire bir bir güşāde çeşm-i bīnādır
- 21 kumāş-ı sebze ruy-ı Hızır'a karşı şahn-ı gülşende
döşenmiş maḳdem-i şah-ı cihāna sebz-i dībādır
- 22 o şahenşeh ki bāğ-ı şevketinde ḥāksārāne
gül-i ḥurşīd ḥār u ḥas gibi mālīde-yi pādır
- 23 o şahenşeh ki cüş-ı āb-ı tığ-ı ḥün-feşānından
şakāyık da bu güne ğarḳa-yı emvāc-ı ḥamrādır
- 24 ḥudāvend-i cihān zıll-i Ḥudā-yı Ḳādir ü Mennān
ḥıdīv-i kāmrān Sulṫān Selīm-i dād-fermādır
- 25 gülistān-ı ‘ināyet tāze-rüy-ı ebr-i iḥsānı
riyāz-ı ‘āṫıfet bārān-ı luṫfuyla muṫarrādır
- 26 nemā-baḥş ol ḳadar kim çār-bāğ-ı ‘unşur-ı dehre
zamānı çār mevsimde rebī‘-i behcet-efzādır
- 27 toḳunsa gonçe-yi taşvīre eyler gül gibi ḥandān
nesīm-i re’feti böyle güşāyış-baḥş-ı dünyādır
- 28 dehen-bāzān-ı cüş-ı luṫfuna iḥsānı nīsānıḡ
kef-i dūr-pāşına nisbet bir iki ḳaṫre-yi mādır
- 29 ḥuşūşā cüşiş-i iḥsān ile hem ebr-i nīsāna
veren bu reşḫa-yı feyzi o deryā-yı ‘aṫāyādır
- 30 ṫufeylī-yi ta‘am da şimdi dil-sīr-i ni‘amdır kim
simāṫ-ı re’fetinde bezl-i na‘mā ḥ‘ān-ı yağmādır

- 31 nümüde revzeninde zerre-yi nâçiz-veş hürşid
serây-ı irtifâ'-ı şâmı bu rütbe felek-sâdır
- 32 o pertev-bağş-ı 'ulvî hânedân-ı Âl-i 'Osmân'ın
felek sem'-i şebistânında bir fânüs-ı mînâdır
- 33 ümîd-i hâk-büs-ı dergehiyle ser-fürü etmiş
hamîde eyleyen kıdd-i sipihri bu temennâdır
- 34 şeref-perver olur elbet nezâret etdiği tâli'
ğubâr-ı dergehi çün sürme-yi çeşm-i Süreyyâ'dır
- 35 kırân-ı Mâh u Zühre zehre-çâk-i bîm eder çarhı
ki 'iffet üzre emrinden giriftâr-ı muhâbâdır
- 36 olur sem'-i kabûl-i nüh-şadefde cây-gîr elbet
dür-i şehvâr-ı nuçkı güşvâr-ı güş-ı Cevzâ'dır
- 37 işâbetkârî-yi efkârı rüşen her umûrunda
meger re'y-i münîri âfitâb-ı 'âlem-ârâdır
- 38 'aceb görmüş mü böyle şevket¹⁵⁹-i dîvânı Hâkânî
o hâkân-ı cihân hem hüsrev-i iklim-i ma'nâdır
- 39 şikest eyler idi âyînesin reşk ile İskender
göreydi şafvet-i tab'ın ne mir'ât-ı mücellâdır
- 40 nice reşk etmesin kim öyle tab'-ı şafvet-âyîne
nümâyân cilvegâh-ı şüret-i ilhâm-ı Mevlâ'dır
- 41 şükûh-ı şevketi dün gösterir ferr-i Ferîdün'u
kemâl-i haşmeti nağş-âver-i dârât-ı Dârâ'dır
- 42 'ulüvv-i himmeti yanında küh-ı Kâf pes-pâye
Hümâ-yı tab'ının sâye-nişîn-i luţfu Cankâ'dır
- 43 süvâr-ı Düldül-i rağş olsa darb-ı dest-i Hayder-veş
elinde zû'l-fekâr-ı tîğ-i hün-pâlâ ne aqvâdır
- 44 o esb-i ser-bülend-i küh-peyker zîr-rânında
egerçi hey'et ü heybetde ejderden tüvânâdır
- 45 yine berg-i gül incinmez döşense zîr-i na'linde

¹⁵⁹ Ünlü Fars şairi Şevket-i Buhârî'ye ihâm var.

- sebük-cevlân şabâ-veş bād-pây-ı deşt-peymâdır
- 46 kemân-keşlikde tâ ol rütbe bālâ-dest-i kudret kim
nişân-ı nâveki zer-tabla-yı hürşîd-i vâlâdır
- 47 bulur târ-ı nigeş-veş menzilin bir lahzada tîri
ser-i peykânı mîl-i âteşin-i çeşm-i a'dâdır
- 48 eder zencîr-i dâd-ı 'âşîkân gîsû-yı hûbânı
ki 'adle dikkâti Nûşîrevân'a gıbta-fermâdır
- 49 gezend etmek ne mümkün gürg-i hûnî gûsfendâna
bu demde belki râ'î-yi mevâşî-yi re'âyâdır
- 50 şehensâhâ 'ayândır gerçi tavşîfiñde noķşânım
kemâl-i 'acz ile ancak murâdım şükr-i na'mâdır
- 51 nice ta'rîf eder bir zerre mihr-i 'âlem-ârâyı
ķuluñ hâk ile yeksânım seniñ ķadriñ mu'allâdır
- 52 ķumâş-ı nâ-pesend-i nazmımı baş-ı huzûr etmek
belî şebender-i 'irfâna ķarşı 'arz-ı kâlâdır
- 53 velîkin tab'ıma ser-çeşme-yi âb-ı hayât-âsâ
şafâ-yı midhâtiñ bu pîrlikde rûh-bahşâdır
- 54 elimde hâme engüşt-i yed-i beyzâ gibi böyle
olur vaşîñla nûrânî 'aceb feyz-i tecellâdır
- 55 o Firdevsî-hayâlem kim bu kîlk-i ser-fürû-kerde
baña nev-bâve-yi mazmûn yetiştirmekde Tûbâ'dır
- 56 Bahâriyye ķaşîdem gül gibi bezm-i ma'ârifde
Bahâristân-ı Câmî'den ziyâde neş'e-efzâdır
- 57 yanında belki Sa'dî'niñ de evrâķ-ı Gülistân'ı
hazân-dîde-gül-i bî-revnaķ-ı pejmürde-sîmâdır
- 58 eder havz-ı nikâtı vâridât-ı ğayb ile leb-rîz
zebân-ı lûle-yi hâmem ki feyz-i Hâķķ'a mecrâdır
- 59 nişâr etdikce artar mâye-yi nazm-ı dürer-bârı
bilinmez tab'-ı pür-cüşum ne gevher-hîz-i deryâdır
- 60 çeker her târı zencîre hezârân Kays-ı ma'nâyı

- müsel sel fikr-i Bārī kim meger gīsū-yı Leylā'dır
- 61 biraḳmaz bīkr-i maẓmūn ūāhid-i endīūemiñ zeylin
miūāl-i dāmen-i Yūsuf ki der-dest-i Zelīḫā'dır
- 62 sabāḳ-āmūz-ı pīr-i feylesōfān-ı ḫikem-sencim
yanımda ebced-i tıflāne fenn-i ūi'r ü inūadır
- 63 belāḡat defterinden cümle ḫāricdir ḫisābımda
egerçi kendisin ūā'ir ūayan bī-ḫadd ü iḫsādır
- 64 ne çāre baḫt-ı saḫtım eylemekde ḫadrimi zāyi'
o gevh̄er-pāreyim kim cāygāḫım seng-i ḫārādır
- 65 ūikāf-ı sīnemi 'arz eylesem ammā ḫicābımdan
nūḫūfte ūstūḫānımda miūāl-i çāk-i ḫurmādır
- 66 yeter ey dil bahāra dā'ir a'lā bir ḡazel söyle
desinler devr-i gülde iūte bu bülbul de gūyādır
- 67 ruḫ-ı rengīni kim ḫaclet-fezā-yı verd-i ra'nādır
gülūñ ne öyle āb u tābı var ne böyle būyādır
- 68 nūmūde ūiūe-yi billūr içinde tāze sūnbül-veū
muūaffā gerdeni peyveste-yi zūlf-i semen-sādır
- 69 nihāl-i ḫaddiniñ bir yerde görse sāyesin ḫumrī
o yerde lāne ḫarḫ eyler ūanır kim serv-i ra'nādır
- 70 gelir zūlf-i nigāra baḡlanır ḫopduḫca bāḡından
dil-i 'āūıḫ gibi ūebbū da dūū-ı ḫayd-ı sevdādır
- 71 ne ḡam sāz u ḫarab olmazsa bezm-i faūl-ı nevrūza
ḫutar gül dā'ire bülbul naḡam-sāz-ı yelellādır
- 72 çekip bir naḫl-i nāzı sāye-yi serve bu mevsimde
pey-ā-pey 'ayū u nūū etmek 'aceb zevḫ-i dū-bālādır
- 73 ūafāya ḫalmaḫ ancak meūrebimce ūimdi ey Vehbī
leb-i cūda mey ü maḫbūb ile her zevḫi icrādır
- 74 dehān-ı ḡüft-gū dem-beste-yi mūḫr-i edeb olmaḫ
ḫitāmında ḫabūl-i nev-ḫumāū-ı nazma tamḡadır
- 75 du'a hengāmıdır kim ūimdi ḫāḫ-ı 'arū-ı a'lāda

melâ'ik şevk ile gül-bang-i âyîne müheyyâdır

76 gül-i iqbâl-i şâhî 'ömr ü devletle ola şâd-âb
cihân her dem bahâr-ı feyz ile tâ kim muţarrâdır

77 nihâl-i bahtı olsun nüh-çemende serv-i bâlâ-ser
dıraht-ı Sidre'niñ tâ âsumânda қadri a'lâdır

[30]

ҚАŞІДЕ-І 'ІDІYYE DER-SİTĀYİŞ-İ SULTĀN SELĪM HĀN
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 dem-i 'îd erdi cihân hürrem ü handân olsun
zevk ü şevk ile gönüller yine şâdân olsun

2 dile birden yürüyüş etdi neşâ u şâdî
ceyş-i ğam tâ 'adem-âbâda gürizân olsun

3 büse-yi 'îdi verip nâz ile şîrîn-lebler
telh iken zâ'ika-yı dil şekeristân olsun

4 қuzucağım қoyuna gel diyerek 'âşık-ı zâr
yâre ibrâm ile қoc başına қurbân olsun

5 dilberâna verip esbâb-ı ser ü sâmanın
'âşıkâ 'ayb degil kendisi 'uryân olsun

6 düşüp üftâdeler ardınca mişâl-i sâye
hüblar serv gibi bâğa hırâmân olsun

7 ğayrı eglence ne lâzım bize bu demde hemân
ney ü mey muţrib-i gül-rüy-ı hoş-elhân olsun

8 devr-i 'ayş erdi deyü zâhide қan yutduralım
elde tesbîhe bedel sâğar-ı mercân olsun

9 sofrа-yı 'işreti tezyîn edelim meşrebce
bir yanı şîşe-yi mey bir yanı biryân olsun

10 okuyup muţrib-i hoş-nağme Nedîm'iñ beytin
dilberân nâz ederek keyf ile raқşân olsun

11 ayağıñ şakınarak başma amân sultânım
dökülen mey қırılan şîşe-yi rindân olsun

- 12 abla perem ağılıp cebhesine sākĩniđ
rind-i ser-mestiğ olan ‘aklı periřān olsun
- 13 yāri gōk andil edip Gōkřu'ya dek ekdirelim
sāđar-ı bāde anādĩl-i fūrūzān olsun
- 14 seyr-i mehtāba ıkıp mest olalım dilber ile
‘ālem-i āb řafası yine ūfān olsun
- 15 tutup ibrām ile āk eyleyelim dāmānın
arılrısa bedel-i āk-i girībān olsun
- 16 aıp ol sĩne-yi billūru Bođaz seyrinde
gerden-i sĩmi řafā-bağş-ı dil ũ cān olsun
- 17 bōyle hengām-ı řafāda şeh-i devrān dağı
fūlke-yi řevket ile ‘āzim-i seyrān olsun
- 18 rūzgāra ederek ģŕkm-i revānın cārĩ
zevrağ-ı saltanatı tağt-ı Sŕlmeymān olsun
- 19 burc-ı ābĩde dırađřān gōrŕnen mihr gibi
sŕy-ı deryāya gehĩ lāmĩ‘a-efřān olsun
- 20 nŕr-veş gedigini her gōren eđrāfindan
dĩde rŕřen diyerek seyrine ģayrān olsun
- 21 ne řehensāh-ı mu‘azzam ki gelip dergehine
cŕmle řāhān-ı cihān bende-yi fermān olsun
- 22 ya ‘nĩ ĩskender-i devrān Selĩm Ĥān'dır kim
Cem ũ Dārā der-i iclāline derbān olsun
- 23 ĩd alayı gŕnŕ pertev-i rağt-ı rağşı
nŕr-bađřā-yı ruğ-ı mihr-i dırađřān olsun
- 24 řĩt-i pŕr-debdebe-yi kŕs-ı serāy-ı řāhĩ
aņtana-āver-i nŕh-ķubbe-yi ekvān olsun
- 25 ĩd-i mes‘ŕdunu tebrĩk iŕn erbāb-ı rŕsŕm
ģāke yŕzler sŕrerek cŕmle řitābān olsun
- 26 kimisi pāyına rŕ-māl ile bulsun rif‘at
kimisi bŕse-dih-i gŕře-yi dāmān olsun

- 27 gül-i hürşîd gibi şa‘şa‘a-yı rüyundan
şahn-ı Gülhâne yine reşk-i gülistân olsun
- 28 gūy-ı gerdūnu atıp tūtmağa meyl etdikce
gurre-yi māh aña zer-ħalka-yı çevgān olsun
- 29 nerm eder mūm gibi saħtī-yi dārb-ı tīgi
ten-i Rūyīnten ü ger cism-i Nerīmān olsun
- 30 kalmadı fitne vü āşūba zamānında maħal
gūşe-yi ğamze-yi cānāneye pinhān olsun
- 31 sāye-yi şehper-i ‘adlinde hemān bī-pervā
lāne-yi bāza kebūter-peçe miħmān olsun
- 32 sāħa-yı mülk-i cihāndır naẓar-ı hıfzında
dīde-yi şīr nigehbān-ı ğazālān olsun
- 33 taħt-ı iclālde kim gördü bir öyle şāhı
ki hem ehl-i dil ü hem Rüstem-i devrān olsun
- 34 görüp āsāyişin ehl-i hūneriñ devrinde
etdiği cevre felek şimdi peşimān olsun
- 35 ey şehensāh-ı civān-baħt saña Vehbī-yi pīr
‘ömrü olduĝca du‘ā-gūy u şenā-ħvān olsun
- 36 cūş edip kılzüm-i dil mevce-yi evşāfiñla
sāħil-i naẓma bu gūne güher-efşān olsun
- 37 devletiñde benem ol nātıka-pīrā ki baña
hem-zebān olamaz ister ise Seħbān olsun
- 38 şanki ehl-i sūħanıñ cümlesi şāgirdimdir
her biri naẓm ile farzā Ĥ^voca Selmān olsun
- 39 şöretim var ^Carab u Rūm u ^Cacem mülkünde
i‘tibār et kuluña devletiñe şān olsun
- 40 pādişāhım bu emekdār-ı kādīm-i pederiñ
naẓar-ı luḫfuñ ile ğıbta-yı akrān olsun
- 41 gerçi üstünde libās-ı keremiñ kat katdır
yine nev-cāme-yi ‘īdiyyeye şāyān olsun

- 42 bî-edeblik yeter ey dil sühanıñ hâtimesi
ni‘met-i pâdişeh şükr-i firāvān olsun
- 43 yüz sürüp hâke hemān eyle du‘āya āgāz
vāşıl-ı hüsni-ı kabûl-i der-i Yezdān olsun
- 44 ‘ıdgâhında o sultān-ı cihānıñ her dem
nîm-bismil niçe biñ düşmeni kurbān olsun
- 45 edeler pâyına rû-māl be-vech-i ta‘zîm
südde-yi saltanatı melce’-i şāhān olsun

[31]

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ SULTĀN SELĪM
[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 nāz ile reftār edince ol nihāl-i hoş-hırām
reh-güzārında turup serv-i sehî eyley kıyām
- 2 dîde-düz-ı şevk olur üftādeler her güşeden
güşe-yi çeşm ile vermez mi deyü āyā selām
- 3 ārzūmuz ol dehenden bir tebessümdür hemān
söz şığışmaz gönçe-yi la‘l-i lebi mā-lā-kelām
- 4 nāfe-yi hālî ‘abiriñ kadrine vermiş hālel
hadşeden hālî degildir andaki ta‘bîr-i hām
- 5 sāğar-ı hürşîdden rüşen göründü çeşmime
sākî-yi meh-peykeriñ destindeki billūr cām
- 6 bülbül-i şūrîde olmaz mı dil-i mestānemiz
gülgül etdikce ruḥ-ı alin şarāb-ı lāle-fām
- 7 hâtem-i la‘l-i leb-i müşgîn-ḥatın būs etdirip
eylese encam-ı bezm-i ‘ayşını *miski’l-ḥitām*¹⁶⁰
- 8 kayd-ı şayd ile o vaḥşî āfet-i rem-kerdeniñ
sübḥa-yı şad-dāneden zāhid de kurmuş başka dām
- 9 turre-yi şeb-günü sevdāsiyla ser-gerdān olan
eylese şayestedir ‘azm-i sevād-ı mülk-i Şām

[31] Ü.95b

¹⁶⁰ "Onun (içiminin) sonu misktir.", Kur’ân-ı Kerîm, Mutaffifin (83)/26.

- 10 tūġ-ı ŧāhı verdim ol ‘anber gibi ġisūlara
andan a‘lā olmasaydı tūġ-ı sultān-ı enām
- 11 öyle sultān-ı cihān kim tācdārān-ı zamān
Ka‘be-yi dergāhına yüz yerde eyler istilām
- 12 kıble-yi erbāb-ı hācet cāmi‘-i hūsn-i ŧıfat
muġtedā-yı hayr-ı ümmet ehl-i ĩmāna imām
- 13 nuhbe-yi ‘Osmāniyān Sultān Selīm-i kāmran
mültecā-yı pādiŧāhān fahr-i ecdād-ı ‘izām
- 14 āsitān-ı āsumān-ķadride her ŧubh u mesā
mıhr ü meh vaż‘-ı cebīn eyler be-vech-i iħtirām
- 15 sāha-yı rif‘at-serāyı me‘mel-i huddām-ı hāŧ
ħavl-i ‘arŧa eylemiŧ ġüyā melā‘ik izdihām
- 16 zıll-i Yezdān'dır ki bālāter eder is‘ādını
sāye-baħŧ olsa Hümā'ya ol ŧehenŧāh-ı hümām
- 17 ħaħredir nisbetle cūd-ı dest-i gevher-pāŧına
cūŧiŧ-i emvāc-ı deryā reŧha-pāŧı-yi ġamām
- 18 māh-ı nev ħurŧıdden deryūze-yi nūr etmesin
mıhr-i luħfu ba‘d ez-ĩn noġŧānını eyler tamām
- 19 diġķat-āmūz-ı ħikemdir zihni kim ilhām ile
cevher-i ferdi eder ŧüret-pezĩr-i inķisām
- 20 sa‘y ü tedbiri Melikŧāh'ıñ Niżāmü'l-mülk ile
vermedi mülke bu ġüne revnaħ-ı hūsn-i niżām
- 21 ŧarf-ı cehd ile cihād ālātınıñ ikmāline
devletinde eyledi himmetle itmām-ı mehām
- 22 Ķahramān-ķāhire-i¹⁶¹ Rüstem-ŧecā‘at kim eger
ŧavletin görse olurdu ħavf ile sersām Sām
- 23 ŧadme-yi tiġ-i ŧüreyyā-cevherin seyr eyleyip
ŧerm ile ŧemŧirini Behrām ħıldı der-niyām
- 24 ħısmet etmiŧ tĩr-i dil-dūzun ‘adūnuñ cānına

¹⁶¹ Sultan III. Selim'in 1801'de İskenderiye Kalesi'ni fethinden dolayı Kāhire'ye ĩhām var.

- hāme-yi assām-ı udret vat-i tasım-i sihām
- 25 dā-ber-dā-ı hirās-ı tı-ı āte-bārıdır
düşmeni zam-ı dili etmez abül-i iltiyām
- 26 bend-i fitrāk-i helāk eyler ‘adū cān u serin
bād-pāy-ı ‘azm-i rezme etmeden edd-i hırām
- 27 her ne semte ‘azm ederse mevkib-i iclālīne
nüh-ıbāb-ı āderī-rengin felek eyler hıyām
- 28 hıfz-ı ‘ayn-ı intibāhında cihān āsüdedir
etdi hıāb-ı rāhatı em-i arāmīye arām
- 29 sāye-yi ehbāl-i ‘adlīnde teāı etmeyip
bī-muābā bāz ile bāzıede kebg ü hamām
- 30 emri ‘ālemden edip nehy-i te‘addī vü gezend
ır ile rem-kerde āhū birbirine oldu rām
- 31 sūzi-ı ahrın semender görse hākister olur
hımı eyler ātei dā-ı gülü-süz-ı ni‘ām
- 32 lufu tennūru edip māhiye ammā bar-ı āf
hem eder barı abāb-ı telini dürr-intizām
- 33 ey ehenāh-ı Ferīdūn-tat u İskender-aem
v‘ey hıdīv-i āsumān-dārāt-ı Dārā-itiām
- 34 vafıa alsam alem efvāc-ı feyż-i sāniāt
birbirine nevbet-i tarīr iün eyler ziām
- 35 bide bir medi edāya udretim yokdur yine
geri bu fende benim öhretle üstād-ı be-nām
- 36 ükr-i isāni ise bir vech ile mümkün degil
hāke yüz sürsem tazarru‘la ilā yemi‘l-ıyām
- 37 meramet etmidi geri bu adīmī ākere
vālīd-i huld-āiyān u ‘amm-i firdevsī-maām
- 38 pādīāhım devletide ıldı ammā bendei
itiā-ı luf ile rek-i gürūh-ı hı u ‘ām
- 39 müjde-yi nuk-ı hümāyūnu bu demde bā-uu

- etdi kim bu pîr-i nâ-şâdı o rütbe şâd-kâm
- 40 böyle olmazdım şafâ-yâb-ı hayât-ı câvidân
şad-hezârân câh-ı vâlâ ile olsaydım be-kâm
- 41 za‘f-ı pîrî ile düşkünlükde olduñ dest-gîr
geldi vaqt-i nev-civânî-veş dile şevk ü ğarâm
- 42 şefkatiñle yâd olunmağdan nice şâd olmasın
künc-i ‘uzletde nihân bir ‘abd-i nâ-mezkûr-nâm
- 43 sen Süleymân-ı zamânsın ben ise mûr-ı za‘îf
sen hudâvend-i cihânsın ben haķîr-i müstehâm
- 44 sen felekde âfitâb u zerreyem ben hâkde
ben bir ednâ kul қаpuñda sen şeh-i gerdün-ġulâm
- 45 âfitâbıñ da belî şevketlü hünkârım gibi
nûru eyler zerre-yi pâ-mâli rif‘at-irtisâm
- 46 şöyle ‘ahd etdi bu Vehbî çâkeriñ de tâ ebed
vird ede hayr-ı du‘â-yı devletiñ her şubḡ u şâm
- 47 tâ serîr-i âsumânda mâh u hurşîd-i münîr
eyleye mülk-i cihândan ref‘-i âşâr-ı zâlâm
- 48 zât-ı nûrânî-şifâtiñ şevket ü iclâl ile
taht-ı ‘âlî-baht-ı hâķânîde olsun müstedâm
- 49 böyle ihsân-ı firâvân-ı mülûkî-himmetiñ
şad-hezârân bende-yi nâ-kâmı kılsın ber-merâm

[32]

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ SULTÂN SELİM
[mef‘ülü / fâ‘ilâtü / mefâ‘ilü / fâ‘ilün]

- 1 bir şâha kim Hudâ ede ihsân-ı salṭanat
eyler vücûh ile anı şâyân-ı salṭanat
- 2 nûr-ı kerâmet ile ziyâ-perver eyleyip
pertev bulur o nûr ile ekvân-ı salṭanat
- 3 zıll-i zalîl-i kudreti eyler ki zâtını
âsûde ola sâye-nişînân-ı salṭanat

- 4 alb-i münirine o Şehin munceli olur
ilhāmi ile hikmet-i pinhān-ı salanat
- 5 vācib edip ‘ibādına hem iniyādını
eyler cemī‘-i nāsı muī‘ān-ı salanat
- 6 te‘yīd-i dīn iun olıca ‘āzim-i azā
olur cünūd-ı ayb aa a‘vān-ı salanat
- 7 rūy-ı zemīne cānib-i Hā'dan hālīfedir
olmuş melā‘ike daı ayrān-ı salanat
- 8 ol rütbe enbiyā-yı ‘izāmı maāmıdır
‘ulvīdir öyle mertebe-dārān-ı salanat
- 9 her bir düvelde geri üzār etdi çok zamān
adr ü Őükūh ile nie Őāhān-ı salanat
- 10 ammā yazar mı Devlet-i ‘OŐmāniyān gibi
tārīler sūtūde-ıdīvān-ı salanat
- 11 anca o hānedān-ı mü‘ebbed-arārdir
revna-ırāz-ı debdebe-yi Őān-ı salanat
- 12 ayret verir Sikender ü Dārā-yı ‘āleme
bu itiŐām u Şevket-i ‘unvān-ı salanat
- 13 Sulān Selīm o nesl-i mu‘allāda bā-uŐuŐ
mülk-i cihāna oldu Süleymān-ı salanat
- 14 eŐm-i nücūm ile ‘acabā gördü mü felek
böyle ‘ulūvv-i Őān ile devrān-ı salanat
- 15 emr-i muā‘ın etdi Hūdā riba-yı riāb
Őāhānı ıldı bende-yi fermān-ı salanat
- 16 kesb-i Şeref ederdi MelikŐāh-ı Cem-cenāb
olsaydı āsitānede derbān-ı salanat
- 17 mülkü niāmı nazmı da reşk-i Nizāmı'dir
Hāānı-yi belāat u hāān-ı salanat
- 18 feyz-i nesīm-i udret-i Hā'la uŐāde-dil
ülzār-ı Őevkete ül-i andān-ı salanat

- 19 hürşid-veş fūrūġ-ı cemāl-i mūnevveri
pertev-fūrūz-ı maṭla‘-ı dīvān-ı salṭanat
- 20 rīg-i revān-ı deṣṭi eder dürr-i ṣāh-vār
devrinde feyz-i reṣṣa-yı nīsān-ı salṭanat
- 21 ṣād-āb edip ṭarāvet-i bārān-ı himmeti
gül gibi tāzelendi gülistān-ı salṭanat
- 22 yek-rūze ṣarfı ṣehleri ṣad-sāle sīr eder
mebzūldür o mertebede ḥ‘ān-ı salṭanat
- 23 ḥ‘ābīdedir ki dīde-yi āṣūb-ı rūzgār
bīdār-ı baḥṭı oldu niġebān-ı salṭanat
- 24 Nūṣinrevān'a olmadı bu ma‘delet naṣīb
te‘ṣīr-i ‘adlıdır ser ü sāmān-ı salṭanat
- 25 terfī‘-i ṣān-ı devlet edelden bu kevkebe
bālāter oldu ṭārem-i Keyvān-ı salṭanat
- 26 kıldı celāl ü ḳahr ile işbāt-ı iḳtidār
destinde seyf-i ḳāṭı‘ı bürhān-ı salṭanat
- 27 ol rütbe kim ṣecā‘ati gūyā muḳīmdir
burc-ı Esed'de mihr-i dirahṣān-ı salṭanat
- 28 Ṣeh-nāme'de yazılsa sezā Ḳahramān gibi
nām-ı bülendi Rüstem-i destān-ı salṭanat
- 29 ṣīt ü ṣadā-yı ṭōp u tūfeng-i mehābeti
a‘dā-yı dīni etdi hirāsān-ı salṭanat
- 30 ra‘d-ı felek gibi eṣer-i bīm-i ḥumbara
etmekde mülk-i düşmeni lerzān-ı salṭanat
- 31 oldu bu demde gūy gibi fark-ı serkeṣān
bāzīçe-yi kemīne-yi ṣevgān-ı salṭanat
- 32 der-dest edince tīr ü kemānın ‘adūlarıṅ
pür-zaḥm eder derūnunu peykān-ı salṭanat
- 33 tanzīm-i mülke böyle dilīrāne himmeti
oldu medār-ı ḳuvvet-i erkān-ı salṭanat

- 34 ey şehriyâr-ı şehir ü diyârı bu 'âlemin
v'ey tâcdâr-ı mülk ü cihânbân-ı salţanat
- 35 bir şehsüvâr-ı devlet ü iclâli görmedi
rahş-ı celâdetin gibi meydân-ı salţanat
- 36 ednâ kuluñ çerâğın olur şeb-çerâğ-veş
sensin o pür-ziyâ güher-i kân-ı salţanat
- 37 taḥsîn eder bu tavr-ı mülûkâneñi cihân
Vehbî kuluñ da şâ'ir-i Ḥassân-ı salţanat
- 38 tûḫî-yi tab'ı nuḫkuna vermiş ḥalâveti
şîrîn-mezâk edip şekeristân-ı salţanat
- 39 mümkün müdür kemâline¹⁶² vermek bu revnaķı
'Urfî de olsa mâdiḥa-güyân-ı salţanat
- 40 Rûm u C'acem'de şöhreti var âsitânıma
şâyân deyü öğüne süḥan-dân-ı salţanat
- 41 ol pîr-i nâ-tuvânı çerâğ etdi şefķatın
ķıldıñ keremle şem'-i fûrûzân-ı salţanat
- 42 evķât-ı ḥamse gibi aña farz-ı 'ayndır
olmaķ hemîşe böyle şenâ-ḥ'ân-ı salţanat
- 43 te'yîd-i dest-i ķudret-i Bârî ile ebed
müstaḥkemü'l-esâs ola bünyân-ı salţanat
- 44 Ḥaķ ḥânumân-ı şevketini ber-devâm edip
zâtınla pür şeref ola eyvân-ı salţanat
- 45 tâ âsumân devr ede ķılsın Ḥudâ seni
mihir-i münîr-i lâmi'a-efşân-ı salţanat

[33]

KAŞİDE-İ 'İDİYYE DER-SİTÂYİŞ-İ SULTÂN SELİM
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 hilâl-i rûze kim cünbiş-nümâ-yı çeşm-i yârândır
şikest-âverde-yi tāk-ı ḥam-ı ebrû-yı ḥübândır

¹⁶² Ünlü Fars şairi Kemâl-i Isfahânî'ye ihâm var.

[33] Ü.100a

- 2 selām-ı rûzeyi teblîğ edip ham-geşte hey'etle
temennâ-kerde-yi hüsni-i kabûl-i ehl-i îmândır
- 3 odur cām-ı hilâlî şerbet-i gül-fâm-ı iftâra
ki tâ bayrama dek peymâneler memhûr-ı peymândır
- 4 çekip el gerdiş-i cām-ı tarabdan zümre-yi rindân
mesâcid mahfilinde devr-i dâ'im sübhâ-gerdândır
- 5 vuzû tecdîd ederler küp dibinde köhne şüfî-veş
ayâ şüfiye şimdi cây-ı hum-hâne nişinândır
- 6 kitâbın rehn-i şahbâ eyleyip pîr-i harâbâta
terennüm-sâz-ı bezm-i 'ayş olanlar ehl-i Qur'an'dır
- 7 nihânî niyyeti 'id ertesinde fâş olur ammâ
ma'âşî ehlî şimdi her ne hâl ise peşimândır
- 8 ser-i mankılda vaqt-i şubha dek germ-ülfet-i yârân
güdâziş-bahş-ı efsürde-dem-i serd-i zemistândır
- 9 leyâlîde tefevvuk eyleyen 'ağd-i Süreyyâ'ya
menâr-ı ser-bülend üzre kanâdîl-i fûrüzândır
- 10 felekden seb'a-yı seyyâre seyre sîr-çeşm olmaz
bu mâhiyyetle her mâhiyye 'ayn-ı mâh-ı tâbândır
- 11 mü'ezzinler şeb-i âheng-nevâ bülbül gibi güyâ
cevâmî' pertev-i envâr-ı rahmetle çerâğândır
- 12 huşûşâ Câmi'-i Fâtih'den âdem istemez çıkmak
anı cennet şanır seyr eyleyenler bu ne seyrândır
- 13 şatar bir iki dînâra hezârın müşteri bulsa
huzûr-ı meclis-i vâ'iz mezâd-ı hûr u gilmândır
- 14 kilîdin destiğe teslim eder bir şurre kapdırsa
serây-ı cennet-i 'ulyâ yanında hayli erzândır
- 15 o giryân çeşmi ammâ ni'met-i dîdârdan toymaz
bakar aç gözle zâlim gördüğü her mâha şa'bândır
- 16 dehân-ı âzı açmış diş biler şevk ile iftâra
fesân-ı iştihâ destindeki misvâk-i dendândır

- 17 ezāndan ğayrı şavt ile açılmaz çeşm-i tiryākī
şeker-ḥ'āba talıp süstī-yi afyon ile keslāndır
- 18 batıp gitmez misin maġrib-zemīne hey mübārek der
mişāl-i şeb-pere āzürde-yi mihr-i dirahşāndır
- 19 belī erbāb-ı keyfe başka keyfiyyet gelir ammā
bu ferḥunde demiņ ħadrin bilenler şād u ḥandāndır
- 20 nice bādī-yi şādī olmasın kim cünbiş-i iftār
şafā-yı ferḥatān ile feraḥ-baḥş-ı dil ü cāndır
- 21 semādan mā'ide nāzil olur şimdi zemīn üzre
ki ehl-i fāḫanıņ da sofrası pür-ḥ'ān-ı elvāndır
- 22 bi-ḥamdi'llāh firāvān ni'meti bu vaqt-i firūzuņ
nevāl-i luṭf-ı sulṭānī gibi bī-ḥadd ü pāyāndır
- 23 ne sulṭān-ı cihān kim ḥ'ānçe-yi encüm-ziyāsında
sipihriņ ħurş-ı mihr ü māhı iki pāre-yi nāndır
- 24 ne kerrürbi-şifatdır kim şafā-yı bāl ile yek-ser
melā'ik bezm-i iftārında ḥuddām-ı meges-rāndır
- 25 fetīl-i şem'-i hengām-ı saḥūr-ı lāmi'ü'n-nūru
seḥergāh-ı füyüzāta çerāġ-ı ḥāveristāndır
- 26 ḫanādīl-i şüreyyā ṭāḫ-ı iḫbālinde āvīze
serāy-ı rif'ati peyveste-yi eyvān-ı Keyvān'dır
- 27 odur fermān-revā-yı Ḳuds ü Mekke ḥāmī-yi Baḥḥā
mu'allā āsitānı kıblegāh-ı pādişāhāndır
- 28 kerīmü'n-nesl zī-şān Ḥāzret-i Sulṭān Selīm Ḥān kim
ebā'an-ced müselleme vāriş-i taḫt-ı Süleymān'dır
- 29 ḥıdīv-i Muştafā-sīret 'Ömer-'adl ü 'Alī-heybet
o Şiddīķī-serīret iftiḥār-ı Āl-i 'Oşmān'dır
- 30 dil-i rüşen-nihādı ġıbṭa-yı mir'āt-ı İskender
ki Ḥaḫḫ'ıñ anda 'aks-i nūr-ı ilhāmı nümāyāndır
- 31 nedir ḫānūn-ı ḫikmet üzre böyle re'y-i mülk-ārā
Felāṭūnlar Aristōlar bu 'aql u rüşde ḫayrāndır

- 32 nigāh-ı hışmı havfindan görünmez fitne vü āřüb
meger kim gūře-yi çeřm-i siyāh-ı yāre pinhāndır
- 33 cihān āsūde-yi emn ü emān-ı sāye-yi ‘adli
hümāyūn-zāt-ı nūrānī-řıfātı zıll-i Yezdān'dır
- 34 şanırısın raşş-rān-ı devlet olduķca serāyından
Esed burcundan āfāķa tūlū‘-i mihr-i rařřāndır
- 35 olur dīvān-ı řāhīsinde şevket lāl ü dem-beste
sūhan mülkünde Hākānī serīr-i mülke hākāndır
- 36 müsellemler vādī-yi hūsn-i edā řab‘-ı selīminde
nizām-ı nazmı istihsān-pezīr-i nezd-i Hāsān'dır
- 37 kesād-ālūd olup bār u görünmüřdü hüner ammā
zamān-ı devleti germiyet-i bāzār-ı ‘irfāndır
- 38 murād-ı ehl-i dāniř üzre devr eyler felek şimdi
řafādan raķřa řāyeste ‘aceb ferhunde devrāndır
- 39 güher-pāřī-yi ihsān ile dürc-i nüh-řadeft memlū
kef-i deryā-‘atāřı māye-başş-ı ebr-i nīsāndır
- 40 mezālīm-āřināya h‘āb-ı rāřat oldu bigāne
ki hıfz-ı mülke çeşm-i başt-ı bīdārı niġebāndır
- 41 ded ü dām-ı cihānıñ emni hem mařlūbudur mādām
řikeste-dām-ı řayyādān gūsiste-tār-ı hūsrāndır
- 42 bilenler kıymetin her yerde dökmez āb-ı rüyün kim
cihānda gevtter-i bī-ābıñ elbet şadri noķřāndır
- 43 řāziyye aņlanır řādī deyince şerşe hācet ne
řerīř olsa netice bī-kesiñ mařřūlū hārmāndır
- 44 ġazāl olmaz ġazanferden remīde belki bī-pervā
rem-i āhū-bere dil-sīr-i řīr-i māde-řīrāndır
- 45 edip kebg-i derī bāz ile bāzī āřiyānında
kebüter bī-tekellūf lāne-yi řāhīne mihmāndır
- 46 ne Rüstem'dir ki şarb-ı desti sersām eyleyip Sām'ı
hücūmu nerm-sāz-ı pençe-yi sařt-ı Nerīmān'dır

- 47 mü'eyyed yedlerinde kuvvet-i bâzû-yı Hayder-vâr
Cacemler tîgi bîminden Horâsân'da hirâsândır
- 48 sevâd-ı mülk-i Īrân şâhının çeşm-i ümîdinde
ğubâr-ı dergehi 'ayni ile kuhl-i Şifâhân'dır
- 49 çıkıp âfâka şît-i ra'd u berķ-i gülle-yi tōpu
semâdan şâ'ika-endâz-ı semt-i kâfiristândır
- 50 şehensâhâ sen ol mihr-i münevversin ki vaşfında
mişâl-i zerre erbâb-ı sūhan hâk ile yeksândır
- 51 murâdım dergehiñde kulluğum izhârdır yoħsa
edâ-yı midhatıñ elbette nâ-mağdūr-ı imkândır
- 52 zamân-ı devletiñde gördüğüm in'âm u ihsânıñ
ne kâbil şükrü kim hadd ü nihâyetden firâvândır
- 53 bu ednâ çakeriñ ref' eylediñ hâk-i mezelletden
yed-i 'ulyâ-yı luţfuñ dest-gîr-i pây-mâlândır
- 54 efendim yüz bulur şâ'irler ammâ yüz verildikce
kuluñ ol zümreden şad vech ile ihsâna şâyândır
- 55 Hudâ'nıñ dergehinden ğayrı bâba intisâbım yoķ
baña ancak der-i luţfuñ güşâde bâb-ı ihsândır
- 56 süvâr-ı iktidâr iken bu düşkün bende-yi pâ-mâl
sabâhat-kerde-yi ser-menzil-i Īrân u Tūrân'dır
- 57 Muşallâ'sında Şîrâz'ıñ kıyâm etmiş idim şimdi
tahiyyâta oturdum pây-ı 'uzlet zîr-i dâmândır
- 58 cefâ-yı rûzgâr ile ham-ı gîsû-ı dilber-veş
ser-i cem'iyet-i âsâyiş-i hâtır-perîşândır
- 59 beni çeşm-i teraħhumla görenler künc-i hasretde
şarırlar güşe-yi Beytû'l-hazen'de pîr-i Ken'an'dır
- 60 bu piç ü tâb-ı ta'kid-i sūhan bihüdedir Vehbî
ki hâll-i müşkiliñ yek-nuţķ-ı şâhî ile âsândır
- 61 yüzüñ hâke sürüp riş-i sefidıñ eyle kim cârüb
bugünlerde du'âlar vâşıl-ı dergâh-ı Sübhân'dır

62 hezārān sāl ola dilşād u hürrem ‘ömr ü şevketle
cihān tā rûze vü a’yād ile her sāl şādāndır

63 selāṭīn-i ‘izāma zeyl-i luṭfu büsegāh olsun
şeref-baḥş-ı e’ālī tā ki dāmen-büs-ı şāhāndır

[34]

KAŞİDE-İ ‘İDİYYE DER-SİTAYİŞ-İ SULTAN SELİM
[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

1 bāreka’llāh ṭulū‘ eyledi mäh-ı şevvāl
maṭla‘-ı nūr-ı meserretten edip ‘arż-ı cemāl

2 ḥam-ı ebrū-yı nigārı yine yād etdirdi
dil-i ḥasret-zedeye cünbiş-i ebrū-yı hilāl

3 yüz bulup ‘īdi bahāne ederek būs eyler
rüy-ı dil-dādesini dil-şudegān-ı muḥtāl

4 şemme-yi ‘ūd u ‘abīre kim eder şimdi dimāğ
var iken yārda bu ‘anber-i ḥāl ü ferḥāl

5 rüzeyi ‘add ederek fırsat-ı çendīn-rūze
vā‘iz artırmış idi gülguleyi rüz u leyāl

6 şimdi hengām-ı şafādır sözünü kim diğler
çağırıp derse de farzā şu ḥarām u şu ḥalāl

7 mālīhulyā idi rindāna ki ‘īde erişip
yine peymāneyi keyfince ede māl-ā-māl

8 ney ü mey zevḳin edip zāhide derler şimdi
kaldırıp nāy u ‘aşāyı demidir başıña çal

9 ayağın çekmiş idi bezm-i şafādan sākī
yürüdüp bādeyi ceşş-i gamı kıldı pā-māl

10 gül gibi cāme-yi ‘īdiyye ile nāz ederek
şalınır şaḥn-ı çemenzārda her tāze nihāl

11 dest-ber-gerden-i cānāne çıkıp seyre bu dem
‘ayş u nüş eylemeyen boynuna almaz mı vebāl

- 12 tıfl-ı nev-resler eder ‘āşıkına şāl oyunu
āl u şāl ile kılıp bāzī-yi şad ğunc u delāl
- 13 cāy-ı taḥşīl-i şafādır yine Kāğıdhāne
oķusun anda varıp ṭālib-i ma‘nā-yı vişāl
- 14 şafḫa-yı ‘ārız-ı ḫübānda ḫaṭ u ḫālinden
varaķ-ı mihr ü vefā dersi be-vech-i icmāl
- 15 ‘İd ü nevrüz u zamān-ı şeh-i Cem-ḫaşmetdir
şād u ḫürrem olacaķ dem bu dem-i ferruḫ-fāl
- 16 şeh-i ḫurşīd-liķādır ki gelip ğurre-yi ‘İd
vech-i noķşānını nūrundan eder istikmāl
- 17 şeh-i gerdün-‘azametdir ki be-vech-i ta‘zīm
mihr ü meh dergehine rüz u şeb eyler rü-māl
- 18 ya‘ni Sultān Selīm Ḥān-ı Süreyyā-şān kim
Sa‘d-ı Ekber şerefi andan eder istiḫşāl
- 19 sāye-yi ‘adli cihān üzre o zıllu’llāḫıḡ
oldu āsāyiş ile cāygeh-i istizlāl
- 20 nedir ol kevkebe-yi rif‘at-i şān u şevket
nedir ol debdebe-yi salṭanat-ı cāh u celāl
- 21 gelse dārāt ile İskender ü Dārā derine
pāy-ı taḫtında olur cāygehi şaff-ı ni‘āl
- 22 evc-i rif‘atde Hümā-yı himem-i ‘āliyesi
kıldı Sīmürg‘i daḫi sāye-nişīn-i şehbāl
- 23 çeşm-i encümle bu devre nigerān idi felek
leyle-yi ‘İdine tā kim ola fānūs-ı ḫayāl
- 24 resm-i tuġrāsını meşķ etse de Bircīs yine
zer-nişān kāğıd-ı mūhre edemez naķş-mişāl
- 25 şeref-ārā-yı cihāndır ki ne semte kılsa
mevkib-i şevket ile ‘azm-i şükūh u iclāl
- 26 ḫāk-i rāhın leb-i tebcīl ile taķbīl ederek
zāt-ı mes‘ūdunu iķbāl eder istiķbāl

- 27 cümle ef'âl-i hıred-māye-yi diġkat-eşeri
ġayret-efzā-yi ġikem-senci-yi 'aġl-ı fe"âl
- 28 sırr-ı ilhāmı ile ġalbine ġaybü'l-ġaybı
keşf eder nūr-ı tecellī-yi Ĥudā-yı müte'âl
- 29 müncelī olmada ol ġalb-i şafā-āyine
aġsen-i vech-i tedābīr ile her şüret-i ġāl
- 30 ġuvvet-i şīr-i Ĥudā var yed-i iclāinde
pençe-tābī-yi 'adūda edicek cidd ü cidāl
- 31 Ķahramān zā'il eder 'aklını kim ġavfindan
görünür hey'et-i heybet-eşer-i Rüstem-i Zāl
- 32 bīm-i ġahriyla helāk olmada a'dā-yı li'am
kār edip cānına bu tehniye-yi istişāl
- 33 zehr aġar seyl gibi ġanġara-yı tıġinden
mevce-yi ġışmı eder düşmenini ġarġ-ı nikāl
- 34 līk icrā edicek luġf-ı firāvānın olur
cūy-ı iġsāmı 'aġaş-ı kereme āb-ı zülāl
- 35 kef-i dūr-pāşı gibi cūşış-i in'am edemez
mevc-ġız olsa ġurūş etse de baġr-ı seyyāl
- 36 rif'at-i şāniġ eyā meġġar-i āl-i 'Oşmān
rütbe-yi salġanatı ġıldı 'aceb 'ālü'l-'āl
- 37 müncelī nūr gibi zāt-ı hümāyūnuġda
cümle ecdād-ı 'izāmıġda olan ġüsn-i ġişāl
- 38 reşġa-yı ġāme muġıġ-i yem-i vaşıġ olamaz
ġulzümün ġatreye güncāyişi elbette muġāl
- 39 līk ġavvāş-ı ġayālim edicek ġavġa yine
baġr-ı medġinde bulur böyle niġe dürr ü le'āl
- 40 böyle mi nazm-ı le'āl eyler idim vaşıġda
ġāre ne cevr-i felek ġıldı beni lāl-i melāl
- 41 dergeġiġ ġible-yi ġācāt u münācātı iken
ġuluġa arġası miġrābda derken emşāl

- 42 Mekke olmazsa dahı uds'e sezā oldugumu
yoğ iken avm-i mevālīde hem inkāra mecāl
- 43 pādiřāhım ne revādır ki Manastır'da ala
Vehbī-yi pīr gibi cāmī'-i envā'-ı kemāl
- 44 ılıp evāt-ı řalātında du'ā devletiğe
ferş-i seccāde-yi şer' etmeğe bī'l-istiqlāl
- 45 bārī bir mescidi var şehr kōyü zamm olunup
olsa nūr-ı keremię ible-nümā-yı ibāl
- 46 yine bu 'īd-i meserretde edip řīrīn-kām
lezzet-i ni'metiğ olsun şeker-i şükri nevāl
- 47 hırř-ı pīrī degil Allāh bilir hūnkārım
iħtiyār eyledigim şüret-i tül-i āmāl
- 48 dehen-i 'ayşda dendān-ı telezzüz yoğ iken
istemezdim belī ser-gūře-yi destāra ħalāl
- 49 devletiğde olup eslāfına munzamm ancağ
iftihār eylemedir ħ'āhiř-i şab'-ı meyyāl
- 50 Vehbiyā cāy-ı edebdir bu teħarrī eyle
şaşırıp ibleği olma mütetitt aħvāl
- 51 ıl hemān Ĥa'a teveccühle du'ā ol řāha
Ka'be-yi kāmā seni himmeti eyler iřāl
- 52 māh u hırřīd ile devr eyleye tā kim gerdūn
řeref-i 'īd ile 'ālem ola mesrūrū'l-bāl
- 53 adr ü 'īd olsun ebed rüz u řeb-i fīrūzu
'ōmr ü devlet ile taħtında hezārān meh ü sāl

[35]

'İDİYYE BE-MERĤŪM RĀĠIB PAřA
[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 cebhe-yi 'īd-i sa'īd üzre edip 'arż-ı cemāl
ħam-ı ebrūsunu gösterdi hilāl-i řevvāl
- 2 ne hilāl ehl-i diliğ cām-ı hilāli āsā

[35] M.IV/45, Ū.103b, FB.25b

- sīnesin cūş-ı neşâṭ ile eder māl-ā-māl
- 3 ne hilāl eyledi şīrīn-dehen-i şīr ü şeker
tıfl-ı bī-dāye-yi dil eyler iken istihlāl
- 4 müjde-yi ‘īdi bu şehre getirip bir gecede
rāh-ı yek-māheyi ṭayy etdi ‘ale’l-isti‘cāl
- 5 eder āfāka selām-ı meh-i ‘īdi teblīg
inhinā şūreti gösterse ‘aceb mi o hilāl
- 6 ‘īd-i destūr-ı felek-rif‘ati tebrīke gelip
vech-i ta‘zīm ile dāmānına eyler rū-māl
- 7 dāmen-i luṭfuna rū-māl ile ya‘nī meh-i ‘īd
mihr-i fażlından olur muḳtebes-i nūr-ı kemāl
- 8 āşaf-ı şaf-şiken ü şaf-der-i Cem-mertebe kim
böyle taḥrīr eder evşāfını Vaşşāf-ı ḥayāl
- 9 şadr-ı dīn-perver-i hem-nām-ı Resülü’ş-şakaleyn
Rāgīb-ı ḥayr u rızā-cū-yı Ḥudā-yı müte‘āl
- 10 feyz-yāb-ı eşer-i mebde’-i feyyāz-ı ḥired
cümle ef‘āl-i pesendīde-yi ‘aḳl-ı fa‘‘āl
- 11 diḳḳat-i re’yi olup şānī-yi ‘Aḳl-ı Evvel
zāt-ı vālā-güheri cevher-i zātīye mişāl
- 12 müncelī āyine-yi ṭab‘ına her şūretde
ḥüsn-i tedbīre muvāfıḳ ne ise sūret-i ḥāl
- 13 pertev-i luṭfu ziyā-baḥş-ı meh ü mihr olsa
tā ebed ola maşūn-ı eşer-i naḳş u zevāl
- 14 vüzerādan bu kemālāta kim olmuş maḫzar
aḫa nisbet ile nāḳış görünür İbn-i Kemāl
- 15 şīr-i ḥikmet-eşeri rāz-güşā-yı i‘cāz
ṭavr-ı inşā-yı füsūn-perveridir siḫr-i ḥelāl
- 16 fażl u ‘irfānı egerçi meşel-i sā’irdir
ḍarb-ı şemsīri de ‘ālemde ḍurūb-ı emşāl

- 17 luṭfi ḥāşiyet-i iksîr verir ḥāke velî
bād-ı ḳahır eder āteş gibi ābî iş‘āl
- 18 dāverā dādgerā şadr-ı mu‘allā-ḳadrā
faḥr eder pāyınî taḳbîl ile ehl-i iḳbāl
- 19 ‘add olunsaydı ‘ibād-ı der-i iclālînden
İbn-i ‘Abbād'a olurdu sebeb-i cāh u celāl
- 20 kâle-yi yek-şebe-yi nazmımı çespān diyemem
düş-ı evşāfınā ey āşaf-ı zîbende-ḥişāl
- 21 bārî dāmānıḳı taḳbîl ü du‘ā zeylinde
edeyim bir ğazel-i pāk ile tezyîl-i maḳāl
- 22 reng-i ruḥsārınā uymuş ne güzel cāme-yi al
ġonçe-yi ḥüsn idiḳ açmış seni bu gülgülî şāl
- 23 gerden-i sîmiḳi seyr etmege pek müştāḳız
şālî nāz ile şarıp boynuḳa gel alma vebāl
- 24 bize bozdurdu ‘aḳîdeyle şıyāmı ol şūḫ
büse-yi nuḳl-i lebi bezme edip naḳl-i nevāl
- 25 micmer-i ‘aşḳa ḳoyup yaḳdı dil-i ‘uşşāḳı
āteşîn ruḥları üstündeki ‘anber gibi ḥāl
- 26 Vehbiyā rûze-yi hicrāna taḥammül müşkil
‘aḳıbet olmasa ger vāsıta-yı ‘îd-i vişāl
- 27 yüz sürüp pâyına ol āşafın etdiḳ bayram
ṭurmayıp ḥayr-du‘ā resmini eyle ikmāl
- 28 müjde-yi ‘îd ile tā böyle gelip āfāḳa
neşr-i envār-ı meserret ede māk-ı şevvāl
- 29 müteyemmin ede Ḥaḳ ‘îd-i sa‘îdin her dem
rûzu ‘îd ü şebi Ḳadr ola hezārān meh ü sāl

[36]

DER-SİTĀYİŞ-İ ŞADR-I A‘ZAM DERVİŞ MEḤMED PAŞA BE-VAḲT-İ
‘AVDET EZ-SEFĀRET-İ İRĀN

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

[36] M.IV/47, Ü.104b, FB.26b

- 1 bir şāha kim Hudā vere mülk-i Sikenderi
Hızr-ı hidāyetin eder elbette rehberi
- 2 mir'āt-ı müncelī gibi keşf-i haqāyika
ilhām-pezīr-i hikmet olur qalb-i enveri
- 3 ya'nī o şāha mülk-i Süleymān revā kılip
eylerse mührünü bu cihānı müsaḥḥarı
- 4 bir āşaf-ı zamāna muvaffaq edip anı
fermānını muṭī'i eder cümle kişveri
- 5 gör feyz-i Haqqı Şāh-ı Melikşāh-ı çäkere
kıldı Nizām-ı Mülk'ü anı böyle şaf-deri
- 6 hem-nām-ı Faḥr-i 'Ālem ü pür-luṭf u mekrümet
cümle meḥāmid-i şiyemiḡ oldu mazḥarı
- 7 Şiddīk menḳabet 'Ömerī ma'delet ki var
zātında nūr-ı ḥilm ü ḥayā cūd-ı Ḥayderī
- 8 şadr-ı cihān iken yine dervīş-ṭavr olup
etmez gedāya luṭfu müreccaḥ tüvāngerī
- 9 kılmış cenāb-ı Haq o ḥudavend-i ekremi
seyf ü qalemle vāsīṭa-yı dād-güsteri
- 10 şemşīr ile imāte-yi a'dā-yı dīn edip
ihyā eder qalemle niçe bī-nevāları
- 11 bī-şübhe dest-res aḡa Haq'dır ki tutmuş ol
destinde ḥabl-i şer'-i metīn ü muṭahḥarı
- 12 beytü's-şerefde tāli'-i iḳbāl ü baḥtınıḡ
sa'dü's-su'ūd-ı 'aḳd-i Şüreyyā'dır aḡteri
- 13 kālā-yı luṭfuḡ atlasa terciḥ edip felek
naḳd-i nücüm ile çıkarır māhı müşteri¹⁶³
- 14 ol mihr-i burc-ı devlete taḳlīd eder deyü
ḥurşīde māh-ı nev n'ola gösterse ḥanceri
- 15 çarḥıḡ tılā-yı mihri ile nuḳre-yi mehi

¹⁶³ Göğün dokuzuncu ve en yüksek katı olduğuna ve bütün felekleri içine aldığına inanılan Atlas feleğine ve Müşteri (Jüpiter) gezegenine ihām var.

- olmaz semend-i luşfuna bir raşt-ı Hıyderi
- 16 ĥavfiyla tı felekde Esed lerzenık olur
var penęesinde şuvvet ü ferr-i ğazanferi
- 17 ‘alemde bım-i şadme-yi şemşiri var iken
baş gösterir mi aşl-ı řaķı şimdi serseri
- 18 görmüş mü řahramın¹⁶⁴ ‘acabı bir anış gibi
yektı-süvıar-ı sáĥa-yı ceng ü dil-ıveri
- 19 pür-dil eder ketıbeyi şalb-i esed gibi
heycıda cıy edinse ne dem şalb-i ‘askeri
- 20 ey dıver-i zamıne vü yı nür-ı feyz-i Hıķ
v’ey ásumın-ı ma‘deletış mihr-i ĥıveri
- 21 ser-mesned-i seĥıda seni görse şerm ile
Hıatem ederdı şayı-ı bisıt-ı keremveri
- 22 ıtfa-yı nır-ı cevr ü sitem etdiş öyle kim
luşfuş derün-ı ábda řaķlar semenderi
- 23 def‘-i gezende şadırl olan emrişi görüp
penbe derün-ı şinede ĥıř eyleler aĥkeri
- 24 şa‘f-ı seferle şalmadı táb-ı taĥammülü
ma‘zür řut bu bábda Vehbí-yi çakeri
- 25 şab‘ış mecáli yok reh-i yek-sáleden gelir
pek sürmedim anış için ol esb-i lágeri
- 26 ‘afva şarın olursa şuşürüm bu def‘a da
silk-i diğerde nazm ederim dürr ü gevheri
- 27 şadışında müstedım edip Allıh seni hemın
hem luşfuşa şarın ede bu ‘abd-i aĥķarı

[37]

DER-ZEYL İN ĶAŞİDE BERĀY-I ŦALEB-İ YEKİ EZ-MANŞIB-I
MUĶĀBELE-İ PİYĀDE VE SÜVĀRİ MA‘RŪŦ ŞUDE
[mef‘ülü / fā‘ilätü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

¹⁶⁴ Mitolojik İnan kahramanlarından Kahraman'a ihâm var.

^[37] M.IV/48, Ü.105b

- 1 ey dergeh-i 'ināyeti kehfü'l-emān olan
v'ey bāb-ı luṭfu melce'-i bī-çāregān olan
- 2 ey nūr-baḥş-ı bāşıra-yı ehl-i 'izz ü cāh
v'ey ḥāk-i pāyı sürme-yi çeşm-i cihān olan
- 3 ey himmet-i 'aliyyesi cünd-i semā gibi
gayret deminde dād-res-i bī-kesān olan
- 4 ey rüz u şeb du'ā-yı beķāsı ḥulūş ile
evķāt-ı ḥamsede baņa vird-i zebān olan
- 5 zıll-i zālīl-i re'fetiņe etdim ilticā
ey sāyesi bu bendesine sāyebān olan
- 6 'īd ertesinde rütbeli mañşib ümīd edip
hep üstüne niżām verir ḥ'ācegān olan
- 7 esb-i emel süvārı olup қоşmasın mı yā
Vehbī gibi piyāde ķalıp nā-tüvān olan

[38]

KAŞİDE BE-DĀRENDELİ MEḤMED PAŞA ŞİKĀYET BERĀY-I TEVCĪH-İ
MANŞİBEŞ MEVĶŪFĀT-RĀ BE-KİRPĀSİ NĀDĀN*

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 eyā şadr-ı güzīn-i ḥātem-ārā-yı Süleymānī
cihānda 'adl ü inşāf ile sensin Āşaf-ı şānī
- 2 gülistān-ı cihān ser-sebz ü şād-āb oldu luṭfuñla
zülāl-i şefķatiñdir āb-ı rüy-ı mülk-i 'Oşmānī
- 3 felek işrāk-ı şubḥ-ı şādıķıñ pinhān eder nā-geh
fürüĝ-efşān olunca re'yiñiñ ḥurşīd-i raḥşānı
- 4 'ināyetdir keremdir muķtezā-yı cevher-i zātıñ
efendim gibi 'ālemde bulunmaz merḥamet kānı
- 5 ķaşīde şüretinde cür'et etdim baş u taķdīme
bu güne 'arz-ı ḥāl-i nā-be-sāmān u perişānı
- 6 hilāl oldum sipihriñ gerdiş-i cevr-āzmāsından

[38] M.IV/48, Ü.106a

* Başlık: nādān: -Ü.

3 nā-geh: tā ki Ü.

- meger tekmi̇l ede ħurŝid-i iĥŝanıĭ bu noĭŝanı
- 7 dirıġā tıfl-ı ebced-ĥāna döndüm mekteb-i ġamda
tarıĭ-ı ĥācegānıĭ olalı bend-i debistānı
- 8 niyābetle kitābetle edip sedd-i ramaĭ peydā
ĥalāŝ eyler idim dest-i ŝarūretten girībānı
- 9 alırdım kısmetin ħāđı iken evvel taĥakkümle
olup ĥüccetle emvāl-i ‘ibāda vāriŝ-i ŝānı
- 10 eger ĥāĥı selāmet mācerāsından olup ġāfil
ħazā-rā ħār-mevc-i ye’se boġdum ŝakk-i ‘irfānı
- 11 miŝāl-i mürġ-i dām-üftāde baŝım uġradı derde
ħafes oldu ser-i āzādeme bār-ı Ĥorāsānı
- 12 ümıdim şimdi ĥatm-i ĥācegāna oldu vābeste
budur ħün naĭŝ-bendān¹⁶⁵-ı ġamıĭ āyın ü erkānı
- 13 ġürüh-ı ehl-i dıvāna baĭıp dıvāne-veş ben de
tedārük eyledim erkān u üst-i raĥt-ı dıvānı
- 14 libās-ı müste‘ār-āsā yine tüccāra redd etdim
ŝamān-ı naĭŝ-ı kıymetle ħekip envā‘-ı ĥürsānı
- 15 ĥuĭūĭ aŝĥābı ‘aĭd-i ülfet etdirdi keŝ-ā-keŝle
gider ħāk-i girībānım bulur her laĥza dāmānı
- 16 ne ħāre böyle oldu ĥükm ü imzā-yı ħazā derdim
eger ednā ma‘iŝetle rızānıĭ olsa imkānı
- 17 baĭıp ħurŝ-ı meh ü ħurŝide rüz u şeb teĥassürle
temāŝā eylerim bām-ı felekde şüret-i nānı
- 18 ŝarūret ol ħadardır kim ħazāya rāzıyım ŝimdi
getirmem ‘aĭl u fikre ġayret-i emŝāl ü aĭrānı
- 19 beni dil-rıŝ eden dervıŝdır devletlü sultānım
ħıĭardı üstüne ĥalĭıĭ bir iki tāze oġlanı
- 20 ħabā-yı cāhımı hem-düş-ı kirbāsiye giydirdi
hemān farĭ etmeyip kirbās ile kālā-yı ‘irfānı

7 bend-i: bende Ü.

¹⁶⁵ Nakş-bendilik tarikatına ihām var.

- 21 Horāsānī belāsıyla gidip mülk-i Horāsān'a
seyāhat eylemişken hıttā-yı İrān u Tūrān'ı
- 22 mürüvvet mi efendim mañşıbımla kām-yāb etmek
ma'ārif kadrini fehm etmeyip bir öyle nādānı
- 23 ma'ārifden murād inşā ise kāğıd kalem hāzır
eger şî'r ise işte resm ü āyīn-i sūhan-dānī
- 24 eger 'ilm ise maqşad her fūnūna intisābım var
belāğat ise ebkem eylerim nuṭṭumla Sehbān'ı
- 25 bu da'vā-yı mücerreddir denirse imtiḥānīler
olur her müdde'ānıñ mūncelī işbāt u bürhānı
- 26 'ināyet-perverā şadrā keremkārā felek-kadrā
egerçi eylediñ bu bendeye luṭf-ı firāvānı
- 27 verilse şıkk-ı evvel ihtiyārıñ şıkkı yok aşlā
muṭayyeb eylemek kābil mi şıkk-ı sālīş ü şānī
- 28 vezāret rütbesi iḥsān olunsa istemem ḥāşā
efendim nerde kaldı ihtiyār-ı mīr-i mīrānī
- 29 ṭarīķim terk edince nādım oldum denmesin ancak
*ṭi-rā kārī koned 'āķil ki bāz āred peşīmānī*¹⁶⁶
- 30 ḥelāl olsun sefāretde kalemde çekdigim zaḥmet
yine eski ṭarīķimdir baña ikrām u şādānī
- 31 Hudā şadrında dā'im eylesin iķbāl ü devletle
każāya uğradıp dilşād kıl Vehbī-yi nālānı

[39]

İN NİZ BE-VEZİR-İ MÜŞĀRUN İLEYH BER-BĀLĀ-YI 'ARZ-I ḤĀL-İ
İSTİD'Ā-YI TEBDİL-İ ṬARİĶ NÜVİŞTE BUD

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 Süleymān-ı zamān maḥzar olup feyż-i Hudā-dāde
muvaḥḥak oldu bir Āşaf gibi pür-şefkat ü dāda
- 2 şeh-i 'ālem Sikender'dir refīķi Hızır olup güyā

¹⁶⁶ Akıllı kişi niçin mücadele eder ki yine pişmanlık gelir.

[39] M.IV/50, Ü.107a, FB.27b

- delâlet eyledi âb-ı hayât-ı ‘adli irşâda
- 3 ne âşafdır ki rüşen eyledi ‘adl ile âfâkı
nümâyândır fūrûğ-ı mihr-i luţfu zîr ü bâlâda
- 4 ‘ibâdu’llâha zâtı mâye-yi emn ü emân oldu
kemâl-i re’y ü tedbîri müreccaḥ İbn-i ‘Abbâd'a
- 5 semiy-yi mefḥar-i ‘âlem vezîr-i a‘zam u efḥam
nazîrin dîde-yi âdem ‘aceb görmüş mü dünyâda
- 6 ‘adâletle edip dîn-i Muḥammed ğayretin der-pîş
nümâyân gösterir te’sîr-i esmâyi müsemmâda
- 7 göreydi cüşîş-i enhâr-ı ‘adliḡ bâğ-ı ‘âlemde
hemân cisr-i hacâletden geçerdî Köprülü-zâde
- 8 kemâl-i ‘ilm ü fazl-ı zühd ü ‘iffet cümle cem‘ olmuş
te‘âla’llâh o zât-ı bî-‘adîl ü ‘âlem-ârâda
- 9 ḡudâvendâ kemâliḡ kadr-dân-ı fazl u dânişdir
niyâz etmem zamânıḡda sipihr-i kîne-mu‘tâda
- 10 ma‘ârif kâniyim ben de bilinsin kıymetim şimdi
revâ mı gevherim kalmaḡ derûn-ı seng-i ḡârâda
- 11 efendim devlet ü iclâliḡi efzûn ede Mevlâ
nazar kıl ‘arz-ı ḡâl-i Vehbî-yi maḡzûn u nâ-şâda

[40]

DER-RESİDEN-İ EL-ḤÂC YİGEN MEḤMED PAŞA BE-ŞADÂRET-İ
‘UZMÂ DER-EŞNÂ-YI ṬARİḲ-İ KEBİR*

[mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün]

- 1 felek bir ḡüsn-i şüretle ziyâ-baḡş oldu dünyâya
ki ‘aks etdi zemîniḡ incilâsı çarḡ-ı minâya
- 2 küdüretten eşer yok rû-nümâdır şâhid-i maḡşûd
şafâlarla dönüp her sine mir’ât-ı muşaffâya
- 3 ḡuşûşâ ṭab‘-ı erbâb-ı sūḡan âyiñeden rüşen
şeker-riz-i mezâḡ-ı şevḡ olur ṭûṭı-yi ḡüyâya

[40] M.IV/51, Ü.107a, FB.28a

* Başlık: ... ṭarîḡ-i ... : ... ḡarîḡ-i ... Ü.

- 4 humār-ālūdegān-ı ğam bu demde mest ü şādīdir
ne hācet sāķī-yi hātır-güşāya nüş-ı şahbāya
- 5 ser-i mü ħalmanı dillerde āşār-ı perīşānī
meger kim uğraya bād-ı şabā zūlf-i semen-sāya
- 6 mükāfāt etdi devrān rüzedārān-ı ğam-ı dehre
zamāne döndü rüz-ı hürrem-i ‘īd-i dü-bālāya
- 7 tarāvet bulmasın mı tab‘-ı ‘ālem gül gibi şimdi
ki revnaķ verdi bārān-ı kerem bāğ-ı temennāya
- 8 niçe bī-vāyeler oldu sezā-yı ni‘met-i ihsān
cihān şükr etmesin mi bu ķadar yağmā-yı na‘māya
- 9 bi-ħamdi’llāh getirdi bir vezīr-i merħametķarı
terahħum eyleyip şāh-ı cihān ħāl-i berāyāya
- 10 ĳudūm-ı mes‘adet-melzūmu oldu māye-yi rāħat
belī muħtāc idi dūnyā bir öyle ķār-fermāya
- 11 o ħāķān-ı kerāmet-pīşe mülhemdir umūrunda
muvařfaķ olduğu bī-şübhedir te’yīd-i Mevlā'ya
- 12 Süleymān-ı zamāndır kim bulup bir āşaf¹⁶⁷-ı munşif
anı mührüyle lāyık gördü bu şadr-ı mu‘allāya
- 13 edip teslīm-i ħātem rüzğarı eyledi maħķūm
o destūr-ı ‘adālet ħūkm-i şadr-ı ‘ālem-ārāya
- 14 ne şadr-ı ma‘deletķār u müşīr-i şīr-şavlet kim
‘Alī Şīr-i Nevāyī gelse olmaz aņa hem-pāye
- 15 semiyy-i Faħr-i ‘Ālem şadr-ı ‘zam neyyir-i efħam
veķīl-i zıll-i Rabbānī ħudāvend-i Hümā-sāye
- 16 ‘imād-ı dīn¹⁶⁸ ü devlet i‘timād-ı mülk ü milletdir
mu‘ādil mi olur İbnü'l-‘amīd ol şadr-ı vālāya
- 17 o bir nūr-ı mücessem āfitāb-ı çarħ-ı ‘zamdır
ki tā evc-i felekden māh açar ihsānına aya
- 18 kemāl-i luřfu eyler lafz-ı cūd-ı Ma‘n’ı bī-ma‘nī

¹⁶⁷ Süleyman peygamberin veziri Asaf'a ihām var.

¹⁶⁸ Selçukluların Musul atabegi İmadüddin'e ihām var.

- sehâda ʃab'ı gâlibdir 'aṭâ-yı Hâtem-i Tâ'y'a
- 19 ğubâr-ı âsitânı mâye-yi kibrît-i aḥmerdir
kef-i erbâb-ı kâffa girse kâfidir o sermâye
- 20 ederler sâyesinde mâlik-i iksîre istiġnâ
olanlar cebhe-sâ ol ḥâk-i pâ-yı kimiyâ-sâye
- 21 o 'âlî-kevkebe nâzır ne necm-i pür-şerefdir kim
füruġ-ı ṭâlî'i pertev verir çeşm-i Şüreyyâ'ya
- 22 Aristo'ya eder ta'lîm-i fenn-i ḥikmet-ârâyı
şifâ¹⁶⁹-yı sînedir kânûn¹⁷⁰-ı re'yi İbn-i Sînâ'ya
- 23 umûr-ı dîn-i devletde işâbet üzredir dâ'im
ḥired meftûn u ḥayrândır o re'y-i 'âlem-ârâya
- 24 eder seyf ü kalem aḥkâmın icrâ eyleyip taḥşîş
birin tedmîr-i a'daya birin aḥbâbı ihyâya
- 25 siyâset bâġına cüy-ı revândır âb-ı şemşîri
kalem gülzâr-ı iḥsânında beñzer serv-i ra'nâya
- 26 ser-âġâz eyledikçe kilki neşre seyr edip Neşre
semâdan reşk eder ol gevher-i menşûr-ı inşâya
- 27 görünce ḥüsn-i ḥaṭṭıñ kâtib-i Bircîs olup ḥayrân
anı taḥsîn ile ta'lik eder bâzû-yı Cevzâ'ya
- 28 dil-i a'dâ olur şad-pâre fikr etdikçe şemşîrin
eger saḥtîde yek-laḥt olsa farzâ seng-i ḥârâya
- 29 degildir kehkeşân çarḥ üzre qalmış sâyesi böyle
ġazâda tîġini aşdıġda ṭâk-ı 'arş-ı a'laya
- 30 ṭayanmaz Kâhramân olsa cüyüş-ı düşmen-i maḥhûr
hücûm etdikçe Rüstemler gibi meydân-ı heycâya
- 31 ġazanferler olurlar zinde cümle bişezârında
verince ḥamle-yi şîrânesi teb-lerze a'dâya
- 32 eger tebdîl-i mâhiyyet murâd etse kılar pertâb
derûn-ı şu'leye mâhî semender ka'r-ı deryâya

¹⁶⁹ İbn-i Sina'nın Kitâbü's-Şifâ adlı eserine îhâm var.

¹⁷⁰ İbn-i Sina'nın el-Kânûn fi't-Tıb adlı eserine îhâm var.

- 33 derûn-ı penbede yâkût-veş maḥfûz olur aḥker
te‘alluḡ etse ḥükmü ülfet-i azdâd-ı eşyâya
- 34 ḥıdîvâ dâverâ şadrâ ḥudâvendâ felek-ḳadrâ
eyâ mesned-tırâz-ı Āşafî-destûr-ı Cem-pâye
- 35 cihân memnûn-ı iḥsânıḡ ḳazâ maḥkûm-ı fermânıḡ
‘ulüvv-i rûtbe vü şânıḡ bu şadra verdi pîrâye
- 36 zamânıḡda zemîn ferḥunde çeşm-i âsumân rûşen
resîde feyz-i mihr-i ‘adl ü dâdıḡ zîr ü bâlâya
- 37 ederdi zulmeti tâbende mâlik olsa İskender
dil-i rûşen-nihâdıḡ gibi mir’ât-ı mücellâya
- 38 yetişdiḡ Hızr-veş ehl-i Sitanbul el-‘aşaş derken
nişâr-ı âb-ı iḥsânıḡla tâb-ı dehri itfâya
- 39 zülâl-i luḡfuḡ itfâ etdi ammâ sûziş-i dehri
şerer-pâş oldu nâr-ı ḳahrıḡ eşrâr-ı eşirrâya
- 40 nigeḥbân-ı cihânsın sâye-yi ‘adliḡde bî-pervâ
olur âhû-yı vaḥşî şîr ile bir yerde hem-sâye
- 41 bu demde gürg-i ḥünî oldu râ’î gûsfendâna
te‘addî eylemek ḳâbil midir kimse re‘âyâya
- 42 ḳonarsa kühsâr-ı himmetiḡ dâmânına bir dem
piristû-beççe isti‘lâ eder Ḳâf üzre ^Canḳâ’ya
- 43 zamân-ı devletiḡde çarḫa istiḡnâ edip ben de
tenezzül eylemem cevri felekde baş-ı şekvâya
- 44 belî pâ-mâl-ı ḡam etdi ḳazâ cevri ü taḥakkümle
ḫariḳ-i ḥüceḡide ḳaḫ ederken rûtbe vü pâye
- 45 ḫorâsânî cihânı başıma teng eyleyip ya’nî
Ḥorâsân u ‘Irâḳ u Çîn’e dek gitdim temâşâya
- 46 anıḡ riş-i dil-i ḡam-ḫordesi mestûrdur bârî
ḳıyâs olmaz benim zaḫm-ı derûnum çâk-i ḫurmâya
- 47 bi-ḫamdi’llâh der-i iḳbâlîḡe kesb-i te‘alluḡdur

41 ḥünî: ḫavfı Ü.

- sipih-r-i dūna aṣlā irtikāb etmem müdārāya
- 48 baḡa ehl-i sūḡan reṣk eylesin Őimden geri zīrā
muvaḡḡaḡ oldum evṣāḡıḡ bu ḡüne nazm u imlāya
- 49 bilip rüçḡānını eslāfa ‘ālem feyz-i medḡıḡle
beni terciḡ eder evvel geçen Vehbī-yi dānāya
- 50 ḡüher kānı benim çoḡdan tıtarđım sīnede meknūz
niṣār-ı ḡāk-i pāyınçün niçe dürr-i girān-māye
- 51 benim ebkār-ı maẓmūn-ı dil-āvīzim ebu'l-‘azrā
ḡöreydi nazmımı baḡmazdı Vāmıḡ rüy-ı ‘Azrā'ya
- 52 taḡaddī rütbesinde lehce-yi Tāzī'de eṣ‘arım
olur i‘cāz ile ḡayret-fezā i‘rāb-ı ‘arbāya
- 53 ḡalır Seḡbān-ı Vā'il Şerm ile a'yā mine'l-Bākıl
belāḡatle ser-āḡāz eylesem ta'bīr-i ma'nāya
- 54 beyānım siḡr-ender-siḡr ü Şi'rim ‘ayn-ı ḡikmetdir
bu rütbe intisābım var fūnūn-ı Ői'r ü inṣāya
- 55 bahā olmazdı māl-i Hind ü Sind'e tuḡfe-yi Īrān
dizilse dürr-i nazmım tāc-ı Keykāvūs u Dārā'ya
- 56 iṣitmiṣ cānib-i Őīrāz'a ‘azmim Şerm edip ‘Örfī
hemān Sa'dī vü ḡāḡız ile girmiṣ zīr-i ḡabrāya
- 57 ḡörünce ḡuvvet-i ṡab'ım^C acem Őīr-i ücem Şandı
bu Őavletle ‘Alī Őīr'i ḡaçırdım baṣḡa Őaḡrāya
- 58 eder siḡr-āferīnān-ı zamānıḡ sīnesin Şad-çāk
elimde ḡāme beḡzer ejder-i çālāk-i Mūsā'ya / mū-sāya
- 59 ḡudāvendā bilirsin ma'rifet ḡadrin ḡuzūruḡda
ne ḡācet ḡod-fürūṣāne edāya ‘arz-ı kālāya
- 60 temeddüḡ etse de Őā'ir yine memdūḡa rāci'dir
ümīd-i ‘afv ile etdim cesāret böyle ıṡrāya
- 61 murādım zerre-yi nāçīz-veṣ kesb-i te'alluḡdur
fürūḡ-ı luṡḡuḡa ey āḡitāb-ı merḡamet-sāye

- 62 be-ḥakk-ı ism-i a'zam eyledim da'vâtıñı munzam
müdâvim olduğum ezkârdan esmâ'-i ḥüsnâya
- 63 cihâñı rûz u şeb tâ eyleye envâr ile memlû
felek ḥurşîd ü mâhın zeyn edip bu ṭâḳ-ı mîñâya
- 64 şadâret mesnedinde dâ'im olsun zât-ı mes'ûduñ
fürûğ-ı 'adl ü iḥsânıñ ziyâ-baḥş ola dünyâya

[41]

BAHÂRİYYE DER-SİTÂYİŞ-İ ŞADR-I MERḤŪM ḤALİL PAŞA
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 dem-i 'İsâ mıdır bād-ı bahârıñ feyz-âşârı
ki bādî oldu ihyâ etmege bir demde ezhârı
- 2 dem-â-dem müşg-büy olmaḳda çîn-i turre-yi sünbül
şabâ geşt eyleyip gelmiş meger kim Çîn ü Ferḥâr'ı
- 3 yine ürd-i behişt erdi gelip seyr eylese Rıdvan
behişt-ender-behişt olmuş şanur şaḥn-ı çemenzârı
- 4 meger âzîn-i şehr-âyîni vardır şâh-ı nevrûzuñ
ṭonatmış kâle-yi sebz ile böyle deşt ü kühsârı
- 5 hezârıñ her seḫer renc-i ḥumârın def' için böyle
ṭutar destinde şâḥ-ı gül hezârân câm-ı ser-şârı
- 6 fiğânı 'andelîbiñ girye-yi şadî imiş zîrâ
dehân-ı ḡonçeden almış peyâm-ı 'arz-ı dîdârı
- 7 ter ü tâze ḥaṭ-ı nev-ḥîz-i dilber gibi 'anber-bû
bu revnaḳla benefşe oldu reşk-i müşg-i Tâtârî
- 8 n'ola mürğ-i dil-i 'uşşâḳ uçarsa bülbülân-âsâ
temâşâ etmege her güşede bir verd-i bî-ḥârı
- 9 giderdi bîd-i mecnûn belki süy-ı kûh u hāmûna
çemen bend etmeseydi pâyına zencîr-i enhârı
- 10 güşâde oldu bu tâze ğazel gül gibi ṭab'imdan
oḳurken pey-rev-i bülbül olup güşende eş'ârı
- 11 perişân eyleme her ḥalkasında biñ giriftârı

[41] M.IV/54, Ü.109a, FB.29b

- tağıtma ey şabā ol turre-yi müşgīn-i tarrārı
- 12 degildir jāle berg-i gülde ol şūh-ı gül-endāmıñ
‘araķ-riz-i hacālet kıldı āb u reng-i ruhsārı
- 13 çemende halka-yı nazzāre bir serv-i ser-efrāzıñ
mişāl-i tavķ-ı kumrī oldu bend-i nāz u reftārı
- 14 nişān-ı buse gördüm gerdeninde rüy-ı alinde
‘aceb mi lāle-veş pür-dāğ ederssem sine-yi zārı
- 15 niçe çāk-i giribān etmeyem gördükçe hār-āsā
o şūh-ı gül-‘izārıñ dāmeninde dest-i ağıyarı
- 16 şabā olmazdı āh-ı ‘aşıķ-āsā böyle bī-ārām
eger kim olmasa bir sünbül-i zülfüñ hevādārı
- 17 hāsed ol rinde kim bir bāğa tenhāca ayak çekmiş
tutar bir elde cām-ı mül bir elde dest-i dildārı
- 18 me’āl-i nağme-yi mürğ-i bahāra eyledim diķkat
gülüstānda oķur evşāf-ı destūr-ı keremkārı
- 19 ne destūr-ı Hümā-himmet ne şadr-ı āsumān-rif‘at
ne mihr-i Müşteri-‘tal‘at ne feyz-i raķmet-i Bārī
- 20 ‘aceb Şiddiķ-siret dāver-i Fārūķ-ħaşletdir
ki oldur mazhar-ı Nüreyñ ‘ilm ü cūd-ı Kerrārī
- 21 Hālil Paşa-yı efħam şadr-ı a‘zam āşaf-ı ekrem
vekil-i muṭlaķ-ı evreng-pirā-yı cihān-dārī
- 22 ħidiv-i ma‘delet-güster ħudāvend-i himem-perver
niżām-ārā-yı kişver devlet ü dīniñ nigeħ-dārı
- 23 Aristo-yı ħikem-senc-i ħired tedbīrine ħayrāñ
olurdu İbn-i Sīnā görse ger meftūn-ı eṭvārı
- 24 işābet tābi‘-i re‘y-i cihān-ārāsıdır her dem
sühület-yāb eder bir laħzada biñ kār-ı düşvārı
- 25 girān-cāndır şabā nisbetle ol tab‘-ı sebük-rūħa
sebük-seyr aṅladım meydān-ı temkīninde kühsārı
- 26 eger ħulķ-ı ħamīdi terbiyet-baħşā-yı luṭf olsa

- eder āb-ı hayāt-ı rūḥ-perver ‘unşur-ı nārı
- 27 nemā-yı himmeti nişyān-nümā-yı ebr-i nīsāndır
sehāb-ı feyz-i Ḥaḳ'dır ‘āleme dest-i güher-bārı
- 28 degildir āb-yārī-yi kef-i iḥsānına müşkil
mübeddel eylemek yāḳūt-ı rummāniye gül-nārı
- 29 ‘aḫāsı şafḫa-yı ‘ālemde def-i ihtiyāc etdi
bu demde kimse görmez ḫarf-ı cerden ḡayrı cerrārı
- 30 eder ḫubb-i zeheble zerd-rüyān-ı ḡama tedbīr
‘aceb nabz-āşinādır dest-i cūd-ı ḫikmet-āşārı
- 31 gül-i naḫl-i siriştinden alırsa māye-yi şehdi
ola naḫliḡ lü‘āb-ı nūş-perver niş-i āzārı
- 32 zemīn-i telḫ-şüre ney-şeker naḫliyle māl-ā-māl
olaldan cüy-ı şırīn-i ‘aḫāsı ‘āleme cārī
- 33 eger telḫ olmasa şāf olsa ḫūfān etmese ḡāhī
dil-i pür-feyzine teşbīḫ ederdim baḫr-ı zehḫārı
- 34 felek-cāhā himemkārā müşīr-i Müşterī-ḫadrā
eyā bālā-nişīn-i dest-i destūrī vü dādārī
- 35 meger ḫāşiyet-i ism-i Celīl-i bī-‘adīliḡdir
cihān pür-süz iken bulmaḳ bu ḡüne reng-i gülzārı
- 36 hezāran ḫāḫır-ı vīrānı ābād eyledi luḫfuḡ
mişāl-i nāmdaşḡ himmetiḡdir Ka‘be mi‘mārı
- 37 serāy-ı ḫadriḡe her şeb sezādır pāsban olsa
ser-ā-pā cümle encümle sipihriḡ çeşm-i bīdārı
- 38 şabā gerd-i reh-i iḥsānıḡı neşr etse gülzāra
olurdu ‘ayn-ı şihḫat dīde-yi nergisde bīmārī
- 39 gülistān-ı cihānı öyle sır-āb etdi luḫfuḡ kim
o deḡli feyz-baḫş olmaz nemā-yı ebr-i āzārī
- 40 ‘ayāndır rütbe-yi rüḫān-ı ḫadriḡ İbn-i ‘Abbād'a
‘ibād-ı dergeh-i iḥsānıḡ etdiḡ cümle aḫrārı

- 41 derûn-ı seng ü âhende nihândır var ise şimdi
cihânda eylediñ iţfâ şirâr-ı nâr-ı eşrârı
- 42 ser-i mü yoğdur âşâr-ı perîşânî zâmânında
şabâ ancak tağıtılmışdır işitdim kâkül-i yârı
- 43 ihâta eylemek mümkün degil evşâfıñı hâşâ
hezârân sâl eger devr eylese endîşe pergârı
- 44 güher kıadrin bilir kân-ı hünersin nükte-perversin
ki nazmım devletiñde buldu kıadr-i dürr-i şehvârı
- 45 dükân-ı sînede gerd-i kesâd-âlûde kıalmışdı
bulunmazdı kıumâş-ı şî'r ü inşânıñ harîdârı
- 46 bi-ğamdi'llâh girân-kıadr oldu meyl ü i'tibârıñla
zamân-ı devletiñdir ol metâ'ıñ rûz-ı bâzârı
- 47 efendim ba'd-ez-îñ evşâf-ı ğayra şarf-ı zihn etmem
muğaddem gerçi itlâf eyledim çok nağd-i efkârı
- 48 mü'esses olduğıyçün nazmımıñ her beyt-i ma'mûru
felekden behrem olmuşdu mücâzât-ı Sinimmârı
- 49 belî müy-ı miyân-ı yârdan diğğatlidir fikrim
ki cây-ı pîç ü tâb-ı mü-şikâfân oldu her târı
- 50 çep-endâzî-yi zengî-tînetân-ı ma'rifet-düşmen
şikest etmiş idi âyîne-yi tab'-ı cilâ-dârı
- 51 serim olmuşdu çokdan perde-yi ye'se fûrû-bürde
çekilmiş idi zîr-i dâmene pây-ı talebkârı
- 52 reh-i ğamda hemân feryâd-res şevkiyle bîhûde
derâ-yı kârvân-âsâ ederdim nâle vü zârı
- 53 sen ey mihr-i sipihr-i kâmrânî eylediñ hem-ser
ser-i hürşîd ile bu zerre-yi nâçîz ü nâçârı
- 54 hücûm-ı ğam telef eylerdi bu nevmîd-i nâ-kâmı
telâķî etmese luţfuñ cefâ-yı çarh-ı ğaddârı
- 55 degildim hâre-veş şâyeste-yi hüsn-i nazar ammâ
niğâh-ı şefkatiñ hem-kıadr-i gevher eyler aħcârı

- 56 şikâyet eylemem şimden geri baht-ı zebûnumdan
getirmem hâtıra cevr-i sipihr-i nâ-be-hencârı
- 57 mişâl-i sebze-yi bîgâne pâ-mâl-i gam olmuşken
nemâ-yâb eylediñ bu sünbül¹⁷¹-i pejmürde-ţümârı
- 58 hezâr-ı hoş-nevâ-yı gülşen-âsâ Vehbî-yi zârıñ
du‘â-yı devletiñdir şubh u şâm evrâd u ezkârı

[42]

NAZİRE BE-NEF‘Î DER-SİTÂYİŞ-İ MERHÛM-I MÜŞÂRUN İLEYH
[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

- 1 bu neşâtiñ bilmem ey dil neş’e-yi şahbâ mıdır
yoğsa cüş-â-cüş-ı keyf-i nazm-ı şevk-efzâ mıdır
- 2 bir şafa var sende âyâ hâtıriñ âyîne-veş
cilvegâh-ı şüret-i zîbende-yi ma‘nâ mıdır
- 3 muṭrib-i fikriñ elinde def midir hurşid ü mâh
çengi-yi bezm-i hayâliñ Zühre-yi zehrâ mıdır
- 4 nazm-ı gevher-zîveriñ ‘aḳd-i Şüreyyâ mı ‘aceb
dür gibi mengüş-ı güş-ı duḳter-i Cevzâ mıdır
- 5 Neşre neşr-i dür-nişârıñdan eder kesb-i ziya
pertev-i şirîñ felekde kevkeb-i Şirâ mıdır
- 6 bîkr-i mazmûn dâmenin tutmuş Zelîhâlar gibi
tâze fikr-i dil-pesendiñ Yûsuf-ı ra‘nâ mıdır
- 7 tâzelenmiş şevk ile ṭab‘-ı kühen-sâliñ yine
başka ‘âlemdir cihân bilmem yeñi dünyâ mıdır
- 8 eyleyen bu demde nây-ı hâmeñi âteş-nevâ
sûziş-i enfâs-ı seyr-âheng-i Mevlânâ mıdır
- 9 ser-fürü etmiş saña nev-bâve-yi mazmûn verir
dest-i Firdevsi-yi ṭab‘ıñda kalem Ṭübâ mıdır
- 10 bağlayan sihr-âferinânıñ zebânın âferin
kilk-i efsûn-perveriñ mi ejder-i Mûsâ mıdır

¹⁷¹ Sünbül-zâde nisbesine îhâm var.

¹⁴² M.IV/56, Ü.111a, FB.31a, K.7b

- 11 kālīb-ı elfāza nefh-i rūh-ı ma'nā eyleyen
nuḡk-ı cān-baḡşıñ mıdır feyz-i dem-i 'İsā mıdır
- 12 pertev-endāz-ı tecellīgāh-ı nazm-ı tābdār
Enverī-yi dest-i fikriñ mi yed-i beyzā mıdır
- 13 gül gibi etmiş güşāde ḡatır-ı dem-besteñi
feyz-i enfāsıñ nesīm-i gülsitān-pīrā mıdır
- 14 'andelīb-āsā ḡamūş etmişken aḡzān-ı ḡazān
söyleden şimdi seni bir ḡonçe-yi zībā mıdır
- 15 būseler va'd eyleyüp yāriñ şeker mi çeynedi
bu ḡalāvetle dehāniñ tūḡı-yi ḡüyā mıdır
- 16 vādī-yi nā-reftede böyle tekāpūlar nedir
esb-i ḡab'ıñ pey-rev-i Nef'ī-yi bī-pervā mıdır
- 17 yoḡsa maḡşūduñ dehen-şüy-ı gül-āb-ı nazm olup
ter-zebānī-yi medīḡ-i şadr-ı bī-hemtā mıdır
- 18 hem-dem-i şāh-ı Süleymān-cāh-ı İskender-sipāh
Āşaf-ı devrān mıdır Hızr-ı himem-peymā mıdır
- 19 şadr-ı a'zam dāver-i efḡam vezīr-i muḡterem
i'timādü'd-devle-yi ḡāḡān-ı mülk-ārā mıdır
- 20 kıble-yi ḡacet ḡalīl Paşa-yı 'ālī-cāh kim
dergehi ehl-i münāya Ka'be-yi 'ulyā mıdır
- 21 ḡadrini 'arş-ı mu'allā gibi ḡaḡḡ etmiş bülend
rütbe-yi gerdün-ı dūn ol mertebe a'lā mıdır
- 22 görmedik gerçi Melikşāh'ıñ Nizāmü'lmülk'ünü
böyle āyā kim anıñ da ḡavrı müsteşnā mıdır
- 23 gördük ammā şüret-i kārın niçe tāriḡde
ḡāşe li'llāh bu ḡadar kār-āzmā dānā mıdır
- 24 'aḡl-ı Eflātūn daḡi ḡayrān-ı fehm ü dānişi
İbn-i Sīnā mı Aristō-yı ḡikem-fersā mıdır
- 25 ḡaddi yoḡ pāyānı yoḡ ḡüsn-i ḡişāl-i zātıñıñ
midḡat-i ḡulḡ-ı ḡamīdinde sözüm iḡrā mıdır

- 26 ğayreti şābit-ķademdir va‘dini incāzda
ķarķ-ı ğerdān himmetinde öyle pā-ber-cā mıdır
- 27 bezl-i cūdun aņlasa şerm eyler ebr-i dūr-nişār
dest-i ğevher-pāşı ya‘nı ma‘nı-yi pāşā mıdır
- 28 ebre teşbīh eylemem cūş-ı ‘aţāda destini
cūdu ol deryā-kefiņ bir iki ķaţre mā mıdır
- 29 nā-be-cādır zātına ta‘bır-i deryā-kef daĥı
ţab‘ı pūr-şūriş midir şafvetde baĥr-āsā mıdır
- 30 āb-ı tıĥın ĥānumān-ı dūşmene seyl-āb eder
ķaşdı ĥükmün Māverā‘ü‘n-nehr'e dek icrā mıdır
- 31 Ķahramānlar bīm-i ķahrından eder terk-i diyār
Rüstem ü İsfendiyār-ı ‘arşa-yı heycā mıdır
- 32 luţfu ref‘ etmiş ğezend-āşārını azdāddan
der tenūr iķinde māĥı meskenim deryā mıdır
- 33 evc-i ‘adlinde berāber per açıp pervāz eder
birbirinden farkı yok şāhin midir verķā mıdır
- 34 zāhid-i ĥüşk ile hem-meşreb dil-i pūr-cūş-ı rind
bir yere ğelse bilinmez seng mi mīnā mıdır
- 35 dāverā dād-āverā şadr-ı meķārim-perverā
ni‘met-i bī-imtināniņ ķābil-i aĥşā mıdır
- 36 ĥ‘ān-ı iĥsān-ı Ĥalīlu‘llāh‘ı tezkır etdiren
sofra-yı cūdunda yaĥmā olunan na‘mā mıdır
- 37 böyle pervāz-ı bülend eyler Ĥümā-yı himmetiņ
sāye-yi şehbāl-i luţfuņ melce‘-i C anķā mıdır
- 38 būy-ı ĥulķuņ eyledi ĥalkıņ muţayyeb ĥātırın
nāfe-yi müşĥ-i Ĥoten mi ‘anber-i sārā mıdır
- 39 bīm-i şemşiriņ emānın kesdi yek-ser dūşmeniņ
ĥancer-i Behrām‘ı bilmem böyle ĥün-pālā mıdır
- 40 ķarķda ķavs-i ķuzah mıdır kemāniņ ‘aksi mi
tır-i dil-dūzuņ nişānı sine-yi a‘dā mıdır

- 41 gıbta-fermā-yı Ferīdūn'dur bu ferr ü haşmetiñ
yalıñız reşk eyleyen dārātıña Dārā mıdır
- 42 nuṭk-ı rûḥ-efzā-yı luṭfuñ bendeñi yād eylemiş
niyyetiñ bu nīm-cān-ı miñneti iḥyā mıdır
- 43 yoḥsa kaşd-ı devletiñ ḥüsn-i nazār melḥūzunu
gūşe-yi ebrū-yı istifsār ile ĩmā mıdır
- 44 āh efendim derdimi söyletme etsem 'arz-ı ḥāl
korḫarım ḥışm ile dersin maḫşadıñ şekvā mıdır
- 45 başıma teng eylemişdi 'ālemi cevr-i felek
bende destārim zemīne vurduğum bī-cā mıdır
- 46 yol bulunmazdı mezāḥimden bir ednā manşıba
ya'nī tebdīl-i ṭarīḫ etdimse bī-ma'nā mıdır
- 47 kimse temyīz eylemezdi 'arz-ı kālā eylesem
ḫuṭnī-yi bed-reng-i kirpāsī midir dībā mıdır
- 48 cānımı bir nār-ı ḥilḫat ol ḫadar yaḫmışdı kim
meş'al-i Keyvān-ı menḥūs öyle āteş-zā mıdır
- 49 bulmadım zātıñ gibi ol demde bir 'ālī-himem
etdigim güstāḥlıḫ mı çarḫa istiğnā mıdır
- 50 vāşıl-ı ser-menzil-i kām etmek isterseñ beni
bu ṭarīḫimde 'ināyet emr-i nā-ber-cā mıdır
- 51 vāḫıf-ı rāz-ı niyāzımdır zamīr-i mülhemiñ
himmet-i bī-minnetiñ mevḫūf-ı istid'ā mıdır
- 52 āsumānī vü 'abā'ı 'aybımı setr eylesin
bilmesinler bendeñi ḫāḫī midir monlā mıdır
- 53 levḫ-i sīnem taḫta-yı meşḫ-i hünerdir fi'l-meşel
def'aten ser-levḫa olsam rütbe-yi vālā mıdır
- 54 var ise farzā benim de iştihārım cehl ile
sitte iḫrāz eyleyenler fāzıl u dānā mıdır
- 55 tafralansın ḫalmasın dūn-rütbede bu çākeriñ
cümleden a'lā degilse cümleden ednā mıdır

- 56 gerçi ‘aybımdır hüner noķşānım olmuşdur kemāl
tōhmet ü cürmüm de bilmem şī’r ile inşā mıdır
- 57 mā-ħaşal rüçhānım işbāt eylerim aķrānıma
baħr-ı ‘irfānem deyü lāfım ķuru da’vā mıdır
- 58 bir ğazel söyle güzel vaşfında besdir ğüft-ğü
ey dil-i bī-çāre ķaşdıñ çarħ ile ğavgā mıdır
- 59 ķaşlarıñ menşūr-ı ħüsnüñde celī tuĝrā mıdır
cebhe-yi mihr üzre ‘aks-i ğurre-yi ğarrā mıdır
- 60 ben de bilmem dāne-yi fülful müdür kāfürda
gerden-i şāfıñda yā ħod ħāl-i ‘anber-sā mıdır
- 61 rengi bir vech ile rüy-ı aliĝe beñzerse de
gül bu ğüne ‘ıtr-ı şāhīler gibi büyā mıdır
- 62 nev-hırāmım bāĝa gel ķarşıñda boy göstermesin
serv-i ra’nā ķadd-i dil-cüyuñ ķadar bālā mıdır
- 63 tıfl-ı nāzım zīver-i mehd-i feleksin rüz u şeb
mihr ü meh gird-i seriñde dāye vü lala mıdır
- 64 birĝün inşāf eyleyip incāza meyl etmez misin
hep mevā’īd-i vişāliñ va’de-yi ferdā mıdır
- 65 geldiñ āĝüş-ı ħayāle cāme-ħ’ābımda bu şeb
bilmem ey meh-rü ‘aceb rü’yā mıdır ħulyā mıdır
- 66 mihr-i ruħsarıñ ğörünce ĝayrıya etmez nigāh
‘āşık-ı rüşen-nażar hem-dīde-yi ħarbā mıdır
- 67 ħod-fürüş olma ħuzūr-ı āşafīde Vehbiyā
şadr-ı devlet cāy-ı ‘arz-ı tuħfe-yi kālā mıdır
- 68 söz tamām oldu dehān-ı lāfa vur mühr-i sükūt
kāle-yi bī-i’tibāriñ ķābil-i tamĝā mıdır
- 69 keştī-yi iķbāline bād-ı du’āyı kıl vezān
şimdi baħr-ı feyz-i Bārī’de ķabül eyyāmıdır
- 70 ĝün ‘ināyetle seni maħsūd-ı aķrān eyledi
şükr-i ni‘metle edā-yı maħmidet hengāmıdır

- 71 şābit olsun kevkeb-i cāhı melekler seyr edip
birbirine söylesin kuṭb-ı felek-pīrā mıdır
- 72 tā ebed fark etmesinler zīb-i fark-ı Ferḳadān
ṭālī'-i mes'ūdumu mihr-i ziyā-baḥşā mıdır

[43]

TAHMĪS-İ ḲAŞĪDE-İ MÜNĪF DER-ḲİMN-I SĪTĀYİŞKĀRĪ-İ MÜŞĀRUN
İLEYH

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

I

- 1 ḥaḳ bu kim sensin o mümtāz-ı enām-ı devlet
2 ki niġīniġle şeref bulmada nām-ı devlet
3 zāt-ı vālā-güheriġ faḥr-i kirām-ı devlet
4 *ey nigeḥbān-ı maḳālīd-i niḳām-ı devlet*
5 *v'ey nesāḳ-sāz-ı e'āzīm-i mehām-ı devlet*

II

- 1 re'y-i ḥikmet-eşeriġ reşk-i Felātün-ı ḥikem
2 rif'atiġ kevkebe-āmūz-ı sipihr-i a'zam
3 şābitāt-ı feleke kevkeb-i baḥtūṅ tev'em
4 *şadr-ı Pervīn-'alem ü şaf-der-i seyyāre-ḥaşem*
5 *dāver-i 'ālem Aristō-yı be-nām-ı devlet*

III

- 1 ṭālī'iġ necm-i Süreyyā-yı sa'adet-manzar
2 Ferḳadān pertev-i ḳadriġle bulur zīnet ü fer
3 sensin ol maṭla'-ı faḥr-i kerem ey nūr-ı seḥer
4 *neyyir-i şubḥ-ı zafer ġurre-yi sa'd-ı ekber*
5 *māh mihr aḥter ü ḥurşīd ġulām-ı devlet*

IV

- 1 ḥüsn-i tedbiriġ olup dārū-yı def'-i şer ü şūr
2 verdi ma'cün-ı cevāhir gibi her ḳalbe sürür
3 şadri teşriḫiṅi Ḥaḳḳ ḳıldı şifā-baḥş-ı şudūr
4 *sensin ol nabz-şinās-ı 'ilel-i ṭab'-ı umūr*
5 *dürç-i re'yīṅdedir eczā-yı kıvām-ı devlet*

V

- 1 olalı şāh-ı cihānbāna vekīl-i muṭlaḳ
2 şāhid-i salṭanatūṅ rüyuna geldi revnaḳ
3 da'vī-yi şāhsüvārī-yi himem saṅa eḥaḳ
4 *seni şāyeste görüp eyledi te'yīd ile Ḥaḳ*
5 *yed-i iḳbālīḡe teslīm-i zimām-ı devlet*

VI

- 1 niçe şehnāme vü tāriḫ-i dil-ārā gördük
2 niçe Vaşşāf gibi mu'teber-inşā gördük
3 seniṅ evşāfiṅi eslāfdan a'lā gördük

[43] M.IV/60, Ü.113b, FB.33a

4 *görmedik haḫ bu ki aḫrānıḫı ammā gördük*
5 *niçe Dārā-yı zamān u niçe Sām-ı devlet*

VII

1 *reg-i düşmen kesilip şadme-yi şemşiriḫ ile*
2 *hün-çekāndır eşer-i neşter-i tedmiriḫ ile*
3 *bu ḫakīmāne mürā'āt-ı meḫādiriḫ ile*
4 *nüş-dārū-yı şifā-ḫane-yi tedbiriḫ ile*
5 *ber-ḫaraf olmada eşḫām-ı mesām-ı devlet*

VIII

1 *ḫadriḫi öyle refī' etdi cenāb-ı Mevlā*
2 *ki sarāy-ı himemiḫ ḫaşr-ı felekden a'lā*
3 *fahḫ eder şān-ı bülendiḫ ile şadr-ı vālā*
4 *rif'at-i ḫurfe-yi iclāliḫe nisbet ḫālā*
5 *evvelīn-pāyedir a'lā-yı senām-ı devlet*

IX

1 *vefḫ-i dil-ḫ'āhiḫa tevfiḫ-i İlāhī evfaḫ*
2 *ḫıfz eder rif'atiḫi bīm-i tezelzüldeḫ ḫaḫ*
3 *i'tilā-yı rüteb-i devlete zātıḫ elyaḫ*
4 *saḫa maḫşüş bu tevfiḫ-i teraḫḫı el-ḫaḫ*
5 *līk nā-ehle ḫaḫardır leb-i bām-ı devlet*

X

1 *midḫat-i zāt-ı ḫamīdü's-şıfaḫıḫla ḫıtdı*
2 *şit-i nām-āveri-yi maḫmidetiḫle ḫıtdı*
3 *kūs-ı pür-debdebe-yi menziletiḫle ḫıtdı*
4 *şeref-i kevkebe-yi menḫabetiḫle ḫıtdı*
5 *'ālemi velvele-yi şöhret-i nām-ı devlet*

XI

1 *ol ki güftarı ile da'vī-yi i'cāz eyler*
2 *vaşfiḫa geldiḫi dem 'acziḫi ibrāz eyler*
3 *anda itnāb-ı süḫan etse de icāz eyler*
4 *midḫat-i zātıḫa bu ḫüne ser-āḫāz eyler*
5 *nükte-sencān-ı pesendīde kelām-ı devlet*

XII

1 *āşaf-ı munşif-ı Cem-mertebe reşk-i Dārā*
2 *şaf-der-i şaf-şiken ü şadr-ı 'adālet-fermā*
3 *pışvā-yı vüzerā maḫḫar-ı tevfiḫ-i ḫudā*
4 *rāyet-efrāz-ı ḫudā zehre-şikāf-ı a'dā*
5 *seyf-i meslül-i veḫā şīr-i kūnām-ı devlet*

XIII

1 *nice āşaf ki ki gelip ehl-i me'ālī şaf şaf*
2 *āsitānında ḫırdır ruḫ'a-yı emniyye be-kef*
3 *düdmān-ı himem ü ma'delete ḫayr-ı ḫalef*
4 *ḫül-i destār-ı şeref dūrre-yi pākīze-şadef*
5 *resm-pīrā-yı selef faḫr-i kirām-ı devlet*

XIV

1 eylemiş zāt-ı meḥāmid-eşerin Rabb-i Şamed
2 bā'ış-i taḫviyet-i şer'-i ḳadīm-i Aḫmed
3 tā ebed müddet-i cāhı ola peyveste-yi med
4 *kūh-ı temkīn-i ḫired kām-revā-yı sermed*
5 *serv-i zībende-ḳad-i Sidre-ḫirām-ı devlet*
XV

1 eyledi bāriḳa-yı şefḳati ḫurşīd-şıfat
2 niçe zerrātı ser-āzāde-yi ḳayd-ı külfet
3 şeb-çerāğ-ı keremi lāmi'a-pāş-ı re'fet
4 *kār-bend-i naşafet nūr-ı çerāğ-ı 'iffet*
5 *efser-i fark-ı mübāhāt-ı hümām-ı devlet*
XVI

1 teşnegān-ı emele reşḫa-yı luṭfu Zemzem
2 āsitān-ı himemi oldu meṭāf-ı 'ālem
3 feyz-i ḫulletle serā-perde-yi rāza maḫrem
4 *ya'nı hem-nām-ı esās-efgen-i miḫrāb-ı Ḫarem*
5 *k'itdi dergāhını Ḫaḳ beyt-i ḫarām-ı devlet*
XVII

1 sa'y eder Ka'be-yi luṭfunda niçe zāt-ı kirām
2 olmağa ḳābil-i taḳbīl-i kenār-ı iḫrām
3 'adli nār-ı sitem ü cevri edip berd ü selām
4 *südde-yi bārgēhi ḳible-yi iḳbāl-i enām*
5 *der-i cūd u keremi bāb-ı selām-ı devlet*
XVIII

1 'adl ü iḫsān ile ol şadr-ı sa'ādet-pīrā
2 oldu mülk ü milele feyz-res-i luṭf u 'atā
3 ḫükmünü şer' ile ḳānūn ile eyler icrā
4 *zātı sermāye-yi āsāyiş-i dīn ü dünyā*
5 *maḳdemi meymenet-efzā-yı maḳām-ı devlet*
XIX

1 rü'yet-efrāz-ı zafer rātibe-baḫşā-yı enām
2 ḫāmī-yi ḫavme-yi dīn māḫī-yi āşār-ı zālām
3 naẓar-ı ḫışmı ciğer-süz-ı 'adū-yı ḫod-gām
4 *dīde-yi luṭfu nigēhbān-ı livā-yı İslām*
5 *şadme-yi ḳahrı nigūn-sāz-ı ḫişām-ı devlet*
XX

1 fikriniḫ her eşer-i ḫayrda te'sīri olur
2 kār-ı saḫt-ı ümemiḫ māye-yi teysīri olur
3 ḫall-i eşkale sebep re'y-i cihāngīri olur
4 *ol ki ednā 'amel-i nāḫun-ı tedbīri olur*
5 *inḫilāl-āver-i ta'ḳīd-i meḫām-ı devlet*
XXI

1 pertev-i merḫameti maṭla'-ı ümmīd oldu
2 luṭfu rüşenger-i jeng-i dil-i nevmīd oldu
3 'aks-i naḳş-ı ḳademi efser-i Nāḫīd oldu

- 4 *ol ki reşk-âver-i âyîne-yi hırşîd oldu*
5 *yümn-i pâ-bûsu ile fers-i ruḥâm-ı devlet*
XXII
- 1 *ma'nî-yi muşḥaf-ı ahlâkıdır ol vech-i münîr*
2 *yoḥsa nûr âyeti¹⁷² ḥarfiyle olunmaz tefsîr*
3 *fehmi eder anı ma'ânî gören üstâd-ı ḥabîr*
4 *ebrû-yı şâhid-i bahtı niçe ma'nâyı müşîr*
5 *dîdesi 'ayn-ı 'atâ ṭurresi lâm-ı devlet*
XXIII
- 1 *devr eden elsinede maḥmidetidir cümle*
2 *ḥüsn-i nazm-ı şu'arâ menkabetidir cümle*
3 *bu meḥâmid aḡa Ḥaḡ mevhabetidir cümle*
4 *âsitân-ı kerem ü 'âṭifetidir cümle*
5 *ittikâgâh-ı esâṭîn-i 'izâm-ı devlet*
XXIV
- 1 *niçe bir dâ'ıye-yi maşraf u fikr-i îrâd*
2 *kîmyâ-yı nazarından edelim istimdâd*
3 *ma'den-i cûd u kerem etmiş anı Rabb-i 'ibâd*
4 *gerd-i râh-ı ḡademi mâye-yi iksîr-i murâd*
5 *rîze-yi seng-i deri nuḡre-yi ḡâm-ı devlet*
XXV
- 1 *reşḡa-yı luṭfu nemâ-baḡş-ı riyâz-ı âmâl*
2 *ḡonçe-yi kâm açılır şimdi ḡül-i tâze mişâl*
3 *dehri sîr-âb-ı 'atâ eyledi mânend-i zülâl*
4 *cûy-ı 'adl ü himemi âb-ı beḡâ-yı iḡbâl*
5 *bûy-ı ḡulḡ-ı ḡaseni 'ıtr-ı meşâm-ı devlet*
XXVI
- 1 *kâse-yi çarḡı pür etmekde mey-i şevḡ-i cedîd*
2 *bu şafâdan n'ola raḡş etse felekde Nâḡid*
3 *devr eder dâ'ire-veş dâ'iresinde hırşîd*
4 *oldu revnaḡ-şiken-i câm-ı şafâ-yı Cemşîd*
5 *devr-i luṭfunḡa hele gerdiş-i câm-ı devlet*
XXVII
- 1 *cümleden mertebeḡi eyledi vâlâ Mevlâ*
2 *himmetiḡ olduḡuçün ṭaḡ-ı felekden a'lâ*
3 *mültecâ-yı zu'afâ sensin efendim ḡâlâ*
4 *âşafâ dâdgerâ şadr-ı bülend-iḡbâlâ*
5 *ey melâz-ı ümem ü kehf-i enâm-ı devlet*
XXVIII
- 1 *ḡavf ile ḡâne-ḡarâb oldu 'adû-yı maḡḡûr*
2 *himmetiḡ eyleyeli ḡayret-i te'sîş-i şüḡûr*
3 *saṭḡ-ı işkeste-yi gerdünü kılarısin ma'mûr*
4 *sensin ol hendese-perdâz-ı mebânî-yi umûr*
5 *k'oldu re'yiḡ nesak-ârâ-yı kıyâm-ı devlet*

¹⁷² Kur'ân-ı Kerîm, Nûr (24)/35.

XXIX

1 düşmen-i dîni gören lerziş ile meşgalede
2 mülk-i ârâmı harâb oldu şandır zelzelede
3 bîm ü dehşetle kalır memleketi velvelede
4 *eşer-i şatvetiñ ol rütbe ki şad-merhalede*
5 *ger zühür eylese a'dâ-yı li'âm-ı devlet*
XXX

1 'azm-i rezm eyledigiñ demde dil-i haşm-ı le'im
2 nîm-đarbiñdan olur cezm-i helâk ile dü-nîm
3 edip evvelce mefâtih-i kılâ'ın tağdîm
4 *i'tizâr ile eder 'arz-ı metâ'-ı teslîm*
5 *dañi sen eylemeden şedd-i hırâm-ı devlet*
XXXI

1 fâriğü'l-bâl-i ğam-ı pençe-yi ğirâ olalı
2 şehper-i luţfuñ ile hem-ser-i cankâ olalı
3 evc-i rif'atde uçar rütbesi a'lâ olalı
4 *âşiyân-sâz-ı penâh-âver-i süknâ olalı*
5 *güşe-yi Kâf-ı celâliñde hamâm-ı devlet*
XXXII

1 sensin ol kâdr-ı bülend ile mu'allâ-meslek
2 re'fetiñ säyesi peyveste-yi semmâk ü semek
3 zîr-i şehbâl-i Hümâ-yı himemiñde bî-şek
4 *buldu rif'at o kadar kim eremez Nesr-i felek*
5 *etse pervâz ile kaçd-ı ser-i bâm-ı devlet*
XXXIII

1 pertev-i kevkeb-i dürri-yi yegâne bahtıñ
2 nür-bağşende meh-i nür-feşâna bahtıñ
3 Necm-i âsâyiş-i mes'üd-ı zamâne bahtıñ
4 *re'fetiñ h'âb-ı şafâ verdi cihâna bahtıñ*
5 *oldu bîdâr iken çeşm-i menâm-ı devlet*
XXXIV

1 feylesöfân-ı hîred ğıbtager-i etvâriñ
2 fenn-i mizân ile sencide görüp âşariñ
3 hüsni tedbiriñi vezn etmededir efkâriñ
4 *hâşılı re'y-i hikem-senc-i işâbetkâriñ*
5 *oldu her kârda ber-vefk-i merâm-ı devlet*
XXXV

1 zâtıñı feyz-i Hudâ mâye-yi ni'met kıldı
2 böyle pîrâye-yi ser-mesned-i devlet kıldı
3 dergehiñ maşsim-i erzâk-ı inâyet kıldı
4 *hâ'iz-i kadh-ı mu'allâ-yı şadâret kıldı*
5 *seni Hağ tâ dem-i taşsim-i sihâm-ı devlet*
XXXVI

1 menba'-ı 'ayn-ı 'atâ lücce-yi ihsâniñdır
2 baħr-veş cüş-ı himem lâzıme-yi şanıñdır

3 ebr-i midrâr-ı kerem dest-i dür-efşânıdır
4 cümle müstağrağ-ı ihsân-ı firāvânıdır
5 ser-te-ser şinf-ı havâş ile 'avâm-ı devlet
XXXVII

1 sürme-yi çeşmimi hâk-i kademiñden eyle
2 bu kerem-dîdeyi ednâ hademiñden eyle
3 bende-yi hâk-i serây-ı himemiñden eyle
4 h'vân-ı yağmâ-yı nevâl-i keremiñden eyle
5 beni de behrever-i ni'met-i 'âm-ı devlet
XXXVIII

1 tutdu şit-i keremiñ reh-güzer-i sâmi'amı
2 sedd edersen n'ola râh-ı digeri sâmi'amı
3 kıl hitâbıñla müşennef haber-i sâmi'amı
4 hayli demdir ki pür etmişdi der-i sâmi'amı
5 farğ-ı âvâze-yi luğfuyla peyâm-ı devlet
XXXIX

1 cezbe-yi pertev-i târ-ı nigeñiñle çekdi
2 ârzü-yi kerem-i kâmgeñiñle çekdi
3 meyl-i ruğ-südeğ-i bargeñiñle çekdi
4 kaşd-ı mâlişgeri-yi hâk-i rehiñle çekdi
5 bendeñi câzibe-yi şevk ü garâm-ı devlet
XL

1 kıldı Hâk dest-res-i bende-yi efgende seni
2 bend eder halka-be-güşanı o himmet reseni
3 şekveden mihr-i sükût ile çaparsam deheni
4 sînde dâğ-ı 'ubûdiyyetim etmez mi beni
5 müste'idd-i şeref-i nağş-ı hitâm-ı devlet
XLI

1 dâne-yi sühte-veş kaldı meded hâk-âmîz
2 teşnedir kaçre-yi ihsâna bu 'abd-i nâçîz
3 yetiş ey ebr-i güher-rîz-i tarâvet-engîz
4 eylesin sâha-yı hüşk-i emelim nâmiye-hîz
5 eşer-i terbiyet-i reşh-i gamâm-ı devlet
XLII

1 Vehbiyâ vâcibe-yi zimmetimizdir tavşîf
2 böyle incâz ile mümkün olur ammâ ta'rif
3 tengdir kâfiye şâyed bozulur hüsn-i redîf
4 etme itnâb-ı sühen şimdi bu demlerde Münîf
5 farzdır ed'îye-yi hayr-ı devâm-ı devlet
XLIII

1 eylesin bargeh-i rif'atini Rabb-i Vedûd
2 säyebân-ı felek-âsâ şeref-ârâ-yı su'üd

' xxxvii/3 hâk-i: hâş-ı Ü.

' xl/4 beni: seni M.

' xli/4 şimdi: gayrı (Dîvân-ı Münîf, s.20)

3 sâyesin her dem ede ferş-i zemîne memdûd
4 *haşre dek tâ ki ola beste-yi evtâd-ı hülûd*
5 *sâha-yı dehrde iţnâb-ı hıyâm-ı devlet*

XLIV

1 Kâdr ü 'îdiñ şerefi leyl ü nehârında ola
2 yümn-i iķbâl ise pîş ü pes-i kârında ola
3 munfaşıl olmayıp iclâli qarârında ola
4 *ittişâl üzre yemîninde yesârında ola*
5 *fetķ u retķ-i ķalem ü tîĝ-i niyâm-ı devlet*

XLV

1 pây-ı şeb-dîzi başa çarķ-ı sebük-reftâre
2 na'l-i zer-mîhine hayrân ķala her seyyâre
3 râm olup tevsen-i gerdün o himem-kirdâre
4 *zîr-rânında ola şihhat ile hemvâre*
5 *raķş-ı meh ĝurre-yi Pervîn-i senâm-ı devlet*

[44]

ķâle'n-nebiyyü şalla'llâhu 'aleyhi ve selleme bi-rivâyeti 'an Ebî Hüreyre rağiya'llâhu 'anhu *bekete's-semâvâtü's-seb'u ve men fîhinne ve men 'aleyhinne ve'l-arzûne's-seb'u ve men fîhinne ve men 'aleyhinne li-'azîzin zelle ve ĝanâ ifteķara ve 'âlimin yel'abü'c-cühhâlü bihi* şadaķa rasûlu'llâh el-melikü'l-müte'âl fî külli mâ-ķâl

DER-MAZMÛN-I İN HADİŞ-İ ŞERİF BERÂY-I MAŞLAĞATİ BE-ĖAMİD
ĖALİL PAŞA NÛVİŞTE BÛD Kİ MÛSÂ'ADE KERDEEST'

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 şanma ancaķ baķa bu dîde-yi giryân aĝlar
derdimi yazdıĝı demde ķalemim ķan aĝlar
2 tıfl-ı bî-dâye-yi dil giryesin artırmadadır
'âleme geldigine oldu peşimân aĝlar
3 bî-kesem öyle ki bu ĥâl-i ĝarîbim görse
kendi derdin unudup baķa yetimân aĝlar
4 pençe-yi ĥâr-ı sitemde görelî dâmenimi
çeşm-i şebnemle benimçün gül-i ĥandân aĝlar
5 zulmet-i râh-ı talebde bu tekâpûlar ile
teşne-leb ķaldıĝıma çeşme-yi ĥayvân aĝlar
6 kiştzâr-ı emelim şûre-zemîn olduĝuna

[44] M.IV/66, Ü.117b, FB.36a, K.7a

'Başlık: ... ki müsâ'ade kerdeest: -Ü.

- girye-yi şefkat ile ebr-i bahārān ağlar
- 7 tamlā yāqūta döner kaçre-yi hūn-ı eşki
sahtī-yi bahtıma kanlar dökerek kân ağlar
- 8 böyle ‘uryān-ten-i esbāb-ı emel kaldığıma
çağlayıp lüle-yi germābe-yi sūzān ağlar
- 9 hūşkī-yi bāğ-ı ümīd-i dil-i bī-bergim için
nāle vü zār ile dōlāb-ı gülistān ağlar
- 10 cūşış-i eşkimi seyl-āb gibi gördükçe
‘ayn-ı pür-şefkat ile cūy-ı firāvān ağlar
- 11 pür-humār olduğumu çeşm-i ḥabāb ile görüp
cür‘a-efşān olarak sāğar-ı rindān ağlar
- 12 berç-i kühsārı daḥi nāle-yi germim eridip
yüregi taşdan iken kūh-ı girān-cān ağlar
- 13 hūn-çekān olduğuna şanma sebep āteşdir
sīḥ-i ğamda dönerek ḥālīme biryān ağlar
- 14 revğanın tāb-ı güdāzişle edip eşk-i revān
sūziş-i sīnem için şem‘-i şebistān ağlar
- 15 böyle üftāde-yi gird-āb-ı melāl olduğuma
eşk-i telḥin şaçarak mevce-yi ‘ummān ağlar
- 16 ğam-ı hicrān beni hem-ḥālet-i Ya‘kūb edeli
girye vü nālişime külbe-yi aḥzān ağlar
- 17 āşafa¹⁷³ güldür o ğam-dīde-yi maḥzūnu meded
der-i luṭfuḡda gelip Vehbī-yi nālān ağlar

[45]

DER-SİTĀYİŞKĀRĪ-İ ŞEYḤŪ’L-İSLĀM ÇELEBĪ-ZĀDE ‘ĀŞİM İSMĀ’İL
EFENDİ

[mefā’īlün / mefā’īlün / mefā’īlün / mefā’īlün]

- 1 bilir taḥkīk edenler ḥikmet-i ta’līm-i esmāy
benī Ādem içinde imtiyāz-ı merd-i dānāy

¹⁷³ Süleyman peygamberin veziri Asaf’a ihām var.

^[45] M.IV/66, Ü.118a, FB.36b

- 2 eder hem nükte-yi *hel yestevî*¹⁷⁴ den fehm ü istidlâl
fezâ'il ehlihe maḥşûş olan ḳadr-i mu'allâyı
- 3 me'âl-i nûr-pâş-ı *innemâ yaḥşâ*¹⁷⁵ da rûşendir
dil-i dānâda eyler ḥaşyet-i Bārî tecellâyı
- 4 vücûd-ı vâcibi zâtında vaşf-ı 'ilm ile mevşûf
anıçün verdi Ḥaḳḳ 'ilm-i şerîfe şân-ı vâlâyı
- 5 ülü'l-emr olduğundan emr-i ma'rûfa olup me'mûr
'ulûm ehli tutar baş üzre 'örf-i şer'-i ğarrâyı
- 6 şebîh-i enbiyâdır her biri vech-i şebeh ma'lûm
ma'ânî-âşinâyî şübhe aḳlar bu mezâyâyı
- 7 verâşet kesbi ile ol ḳadar âbâ-yı 'ulvîye
bulur 'âlim olanlar devlet-i dünyâ vü 'uḳbâyı
- 8 vücûdu ehl-i dāniş maḥv eder zehr-i cehil ammâ
ne ḥâşiyet ki eyler şemmesi tasmîm a'dâyı
- 9 ğubâr-ı pây-ı 'âlim tûtiyâ-yı 'ayn-ı 'âlemdir
odur kuḫlü'l-cevâhir gibi pertev-baḫş-ı bînâyî
- 10 gelir mi şadr-ı 'ilme böyle bir fâzıl deyü çoḳdan
ederdi inşirâḫ-ı şadr ile 'âlem bu ḫulyâyı
- 11 bi-ḫamdi'llâh felek erbâb-ı isti'dâda gösterdi
bu evşâf üzre bir 'allâme-yi bî-mişl ü hemtâyı
- 12 niçe 'allâme kim maḥcûb olur Keşşâf-ı fazlından
hemân Râzî gibi tefsîr edince râz-ı ma'nâyı
- 13 ne fâzıl kim mülâzımdır derinde İbn-i Ḥâcib hem
fuḫûle mültecâ etmiş Ḥudâ ol bâb-ı 'ulyâyı
- 14 rûsûm-ı şer'î mer'î etdigiyçün eyledi teşrîf
gelip şadrü'ş-şerî'a mevķî'inde şadr-ı iftâyı
- 15 cenâb-ı 'Âşım İsmâ'îl Efendi kim ḳudûmunda
felek cedyin fedâ etdi ḳılıp 'îd-i dü-bâlâyı

¹⁷⁴ "(Bilenlerle bilmeyenler) bir olur mu?", Kur'ân-ı Kerîm, Zümer (39)/9.

¹⁷⁵ "(Kulları içinde ancak bilginler Allah'tan gereğince) korkarlar.", Kur'ân-ı Kerîm, Fâtır (35)/28.

'8 maḥv eder: fâd-zehr Ü.

- 16 odur ‘allāme-yi nihrīr odur fehhāme-yi taḥrīr
dil-i pūr-feyzi olmuş mehbit-i ilhām-ı Mevlâyī
- 17 mu‘īn-i millet-i beyzā vü Beyzāvī-yi ‘ālemdir
bu esbāb ile giymiş ḥil‘at-i zībā-yı beyzāyı
- 18 be-ḥaḫḫ-ı şüre-yi Nūn ‘iffeti Zū’nnūn'a gālibdir
odur hem-ḥāl-i Nīl-i Mısr eden deryā-yı taḫvāyı
- 19 şerefle kevkeb-i sa‘d-iḫtirāmı burc-ı rif‘atde
fūrūḡ-efşān-ı is‘ād eylemiş çeşm-i Süreyyā’yı
- 20 sipihriḡ inḥinā gösterdiği ta‘zīm ile böyle
der-i iclālīne rū-māl için eyler temennāyı
- 21 tenezzül eylemezdi mehden istirdād-ı envāra
fūrūḡ-ı ṭab‘ı tenvīr etse mihr-i ‘ālem-ārāyı
- 22 faḫaṭ gencīne-yi mevrūş-ı ‘ilmi iddiḫār etmiş
vücūh-ı birre şarf etdikde sâ’ir irş-i ābāyı
- 23 zülāl-i dānişi tā Māverā-yı Nehr’e cārīdir
Ḥudā ser-çeşme-yi fazl-ı ‘amīm etmiş o mecrāyı
- 24 Felātūn ḥum-nişīn-i şermsārı ḫaldı fazlından
getirmez meclis-i baḫşe Aristō-veş heyülāyı
- 25 muḫīṭ-i fazlınıḡ her ḫaṭresi bir baḫr-ı rā’iḫdir
‘aceb mi Dürr-i Muḫtār olsa her nuṭḫ-ı güher-zāyı
- 26 mehābetle alırsa pençe-yi baḫşe Ebū’lleys’i
Ġazālī bīm ü dehşetden bulur bir deşt-i tenhāyı
- 27 bedāhetle müselleḡ ‘ilm ü fazlı cümle ‘ālemde
netīce istemez bu müdde‘ā şuḡrā vü kübrāyı
- 28 televvün rif‘ati icāb edelden ḫükm-i iftāsı
serāser cāme-yi ehl-i mezālīm oldu fetvāyı
- 29 gürūh-ı ehl-i kāffe mā-ḫaşal iksīr-i kāfīdir
ḡubār-ı āsitān u ḫāk-pāy-ı kīmyā-sāyı
- 30 felekden kāse-līs-i ḫyān-ı luṭfu çekmeyip minnet
eder bir seng-i naḫvetle şikeste ṭāḫ-ı mīnāyı

25 güher-zāyı: güher-rāyı Ü.

- 31 'ulüvv-i Ka'be-yi zāt-ı refī'i āsumān-pāye
bu taqrīb ile olmuş āsumānī zīver-i pāyı
- 32 müsāvī olduğıyçün günbed-i ḥaḍrā-yı gerdūna
olur pūşīde-yi gerdūnesi bu gūne ḥaḍrāyī
- 33 veliyyü'n-ni'metā şadrā himemkārā felek-ḳadrā
ve yā bālā-nişīn-i mesned-i dīnī vü dünyāyī
- 34 kerāmetle mü'eyyed dest-i luḫfuḫ bir işāretle
müşārun bi'l-benān eyler hezārān bī-ser ü pāyı
- 35 'ulüvv-i himmetiḫ kūh-ı bülend-i Ḳāf ile hem-ser
felek dergāhıḫa cārüb eder şehbāl-i Cankā'yı
- 36 hemān bir ḳatresiyle ebr-i şefḳat-bār-ı elṫāfiḫ
eder 'azb ü furāta münḳalib telḫī-yi deryāyı
- 37 diliḫ āyīne-yi ilhām-ı Ḥaḳ'dır kim bu şūretle
saḫa keşf-i İlāhī mūncelī etmiş ḫafāyāyı
- 38 bu rütbe vāridāt-ı faẓl-ı nā-maḫşūrdan faẓla
ser-i ḫameḫde cem' etdiḫ fūnūn-ı şī'r ü inşāyı
- 39 ḫaṫāsın fehm edip Şā'ib olurdu ṫālib-i feyzi¹⁷⁶
göreydi bu Nizāmī ṫavriḫ üzre nazm-ı ma'nāyı
- 40 dil-i Cāmī olup leb-rīz-i şevḳ-i fikr-i rengiḫiḫ
nikāt-ı şī'riḫe zeyl eylemiş fenn-i mu'ammāyı
- 41 Zāhīr eyler belāḫat mebhāşinde senden istizḫār
nedir bu maẓhariyyet bu rūsūm-ı nūkte-pīrāyī
- 42 Ḥarīrī fers-i beyt-i 'ankebūt eylerdi kālāsın
eger bilseydi böyle nesc edersin naḫş-ı dībāyı
- 43 eyā neḳḳād-ı ilm ü ma'rifet her dem ḫuzūruḫda
eder ehl-i ma'ārif gūne gūne 'arż-ı kālāyı
- 44 'aceb mi sāḫa-yı vaşfiḫda etsem ben de pāy-endāz
ḫumāş-ı nazm-ı rengiḫim gibi dībā-yı zībāyı
- 45 benim ol şā'ir-i māhir benim ol münşī-yi sāḫir

¹⁷⁶ Farsça hamse sahibi Hintli ünlü şair Feyzî-i Hindî (ö.1004/1595)'ye îhâm var.

- ki tab‘-ı pür-füsünüm lâl ü hayrân etdi dünyâyı
- 46 benim ol hüsrev-i şevket¹⁷⁷-nümâ-yı mülk-i ma‘nâ kim
değer bir nazm-ı şeh-beytim niçe taht-ı Buḥārâ’yı
- 47 ḥayât-efzâ olur ma‘nâ-yı rûḥāniye her lafzım
Ḥudâ nuṭḡumda pinhân etmiş i‘câz-ı Mesîḥâ’yı
- 48 olurdu şerm ile fermân-ber-i ḥâḳānî¹⁷⁸-i tab‘ım
nişân-ârâyî-yi menşûr-ı nazmım görse Tuḡrâ’yı
- 49 eder biḡ Kays-ı bî-sâmânı her târında der-zencîr
ḥayâl-i mü-şikâfım vaşf ederse zülf-i Leylâ’yı
- 50 beyân-ı ‘özü ederdi ibtilâ-yı nâ-be-câsından
göreydi çeşm-i Vâmıḳ bikr-i fikrim gibi ‘Azrâ’yı
- 51 egerçi dâmen-i kûh-ı hünerde sünbülüm¹⁷⁹ ammâ
ne çâre ebr-i baht-ı tîre vermez kaṭre-yi mâyı
- 52 eşer etmez dil-i saht-ı zamâna rîziş-i eşkim
muḳaṭṭar âb-ı şûre nerm eder mi seng-i ḥârâyı
- 53 naşîbim ardına devr eylesem de âsiyâb-âsâ
dehânımda yine bir ḥabbe ḳalmaz gör temâşâyı
- 54 benim zaḥmım da bârî öyle mestûr olsa a‘dâdan
derûnunda nihândır kimse görmez çâk-i ḥurmâyı
- 55 ḥam oldu cevri-i gerdûn-ı denîden ḳâmetim ammâ
uzatmam vâdî-yi tûl-i emelde ḳadd-i şekvâyı
- 56 bi-ḥamdî’llâh penâh etdim o dergâh-ı felek-câhı
sipihr-i dûna şimden şonra etmem hiç müdârâyı
- 57 bu şevḳ ile yine Bircîs-i çarḫa bir ḡazel yazdım
‘aceb raḳşa getirdim Zühre ile şûḫ Cevzâ’yı
- 58 şalındırmaz çemende nev-ḥırâmım serv-i ra‘nâyı
görenler toḡrusu ṭurmaz mı böyle ḳadd-i bâlâyı
- 59 bu düzdîde nigeḫle ḡamzesi ol şûḫ-ı Ken‘ân’ıḡ

¹⁷⁷ Ünlü Fars şairi Şevket-i Buharî (ö.1695)’ye îhâm var.

¹⁷⁸ Bedîl diye de bilinen ünlü Fars şairi Hakanî-i Şirvanî (ö.595/1199)’ye îhâm var.

¹⁷⁹ Sünbül-zâde nisbesine îhâm var.

- çeker lemḥü'l-başarda sürme-yi çeşm-i Zelîḥâ'yı
- 60 o mest-i 'işveniḡ billür şandım gerden-i şâfın
görünce būs ederken taşra vurmuş reng-i şahbâyı
- 61 ḥayâl-i ḥâl-i 'anber-bârı dilde cāy-gîr olmuş
çıkarmaḡ ḥaylı müşkildir süveydâdan o sevdâyı
- 62 yeri düşdükçe ben bir gönçe-yi ne'sküfteyim dersin
nedir bu cāy-ı büse gül yañaḡında be hercâyı
- 63 leb-i la'liḡ dehâna almaḡa pek teşnedir 'uşşâḡ
bilir bî-çâreler ḥâşiyet-i yâḡût-ı ḥamrâyı
- 64 şekerle besledim mürḡ-i dil-i âvâremi Vehbî
ḡidâ-yı rûḡ edip fikr-i leb-i la'l-i şeker-ḥâyı
- 65 yeter lâf u güzâf-ı ḥod-pesendî vü hünermendî
yeter ḥaddiḡ degil böyle ḥod-ârâyı ü ḥod-râyı
- 66 teveccüh eyleyip dergâh-ı 'allâm-ı ḥafâyâya
du'â zeylinde tertîl et niçe evrâd-ı esmâyı
- 67 'ulümüḡ pertevi tenvîr-i ebşâr eyleye tâ kim
ede şems-i ma'ârif tâ cihâna nûr-baḡşâyı
- 68 olup zât-ı kerîmi mesned-i 'ilmiyyede maḥfûz
Ḥudâ ḥışn-ı ḥaşîñ etsin aḡa esmâ'-i ḥüsnâyı

[46]

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞKÂRÎ-İ ŞADR-I RŪM VELİ EFENDİ-ZÂDE
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 şanırdım himmet uçmuş nâmı kalmış şanki 'anḡâdır
velî bildim aḡa bir Ḳâf-ı temkîn şimdi me'vâdır
- 2 kerem Ḥâtemle ḡayy olmuş deyü me'yûs idim ammâ
meger ol Bermekî-cûd andan a'lâ pür-çatâyâdır
- 3 'inâyet menba'ında kalmamış âb-ı himem derdim
o 'ayn-ı re'fetîḡ gördüm ki cûş-ı luḡfu deryâdır
- 4 'atâ mefhûmunu keşf eyledi dest-i 'atâyâsı
cihân aḡlardı anı sâde ism-i bî-müsemmâdır

[46] Ü.120b-k

- 5 o zāt-ı kām-bahşın himmetiyle oldu nām-āver
şanırken lafz-ı ihsān hāl olunmaz bir mu^cammādır
- 6 ne zāt-ı kadr-dān neḳḳād-ı ^cirfān ḳulzüm-i ihsān
ki ^cinde ma^cārif gevheri cevherden a^clādır
- 7 meger kim Müştērī^cdir kevkeb-i mes^cūd-ı iḳbālī
anıḳün müştērī-yi nev-ḳumāş-ı şī^cr ü inşādır
- 8 alınmaz irtifā^c-ı ḳadri uşurlāba şems ile
^culūv-i şānına nisbet felek ednādan ednādır
- 9 Zūhāl olmuşdu nāzır ḫālī^c-i erbāb-ı ^cirfāna
anıḳ devrinde şimdi çeşm-ber-çeşm-i Süreyyā^cdır
- 10 bilir dānişverānıḳ ḳadrin eyler rütbesin ^cālī
keremver ehl-perver fāzıl-ı bī-mişl ü hemtādır
- 11 zihī ḫayru^l-ḫalefdır ḫānedān-ı mecd ü iclāle
kerīm ibnü^l-kerīm-i mefḫar-i nesl-i mu^callādır
- 12 Veliyyü^{dd}īn Efendi-zāde şadr-ı Rūm-ı ^cālī-şān
semiyi-yi server-i ^cālem emīn-i şer^c-i ḡarrādır
- 13 vücūd-ı cevdetiyle fahr eder şadr-ı şerī^cat kim
şeref-bahşende-yi mesned o zāt-ı cāh-pīrādır
- 14 esās-ı şer^ci ḫükm-i ^cadli ile eyledi muḫkem
bu müstaḫkem ḫükümetle şerīḫa ḡıḫta-fermādır
- 15 rūsüm-ı ^cadl ü ^ciffet zāt-ı vālāsında mader-zād
ḳadīmī ḫāne-zād-ı ḫānümānı zūhd ü taḳvādır
- 16 alır naḳd-i du^cāyī vāridātın bahş eder ḫalḳa
o dergehde hemān cārī olan bu aḫz ü i^cḫādır
- 17 şemīm-i ḫüsn-i aḫlāḳı mu^caḫḫar ḳıldı āfāḳı
anıḳ ez-cümle müştāḳı çemende verd-i ra^cnādır
- 18 eder bir nuḫḳ ile şad bende-yi efgendeyi iḫyā
dem-i cān-bahş-ı luḫfu feyz-i enfās-ı Mesīḫā^cdır
- 19 velīdir ḫānedān-ı mecdi böyle ḫāriḳ-ı ^cāde
kerāmet-güne envā^c-ı kerem anda hüveydādır

- 20 talebsiz bendegānıñ şüret-i maṭlūbu °aks eyler
dil-i pür-şafveti āyīne-yi ilhām-ı Mevlā'dır
- 21 cihānı kıldı dil-sīr-i kerem na°mā-yı iḥsānı
nevāl-i luṭf u re°fet dergehinde ḥŷān-ı yaḡmādır
- 22 ne mümkün evc-i evşāfında vermek nazmıma pertev
benim bir zerre-yi pā-māl o mihr-i °ālem-ārādır
- 23 murādım gördü kim iḥsānına şükr etmedir ancak
bu pīr-i nā-tüvāna luṭfu bī-ta°dād u iḥşadır
- 24 du°ā-yı mecd ü iclālin yetişdir °arşa ey Vehbī
sürüşān-ı İlāhī cümle āmīne müheyyādır
- 25 ebed iḳbāli rüz-efzūn ola °ömr ü sa°ādetle
hemīşe Ḥāzret-i Ḥaḳ'dan niyāzım bu temennādır

[47]

ḲIT°A EZ-ZEBĀN-I ḤĀL-İ FERZEND-İ ḤŶİŞ BERĀY-I DUḤŪL-İ ṬARĪḲ-İ
ḲAZĀ

[fe°ilātün / fe°ilātün / fe°ilātün / fe°ilün]

- 1 āh efendim pederim pīr-i kühen-sāl oldu
uḡramış böyle iken daḡdaḡa-yı evlāda
- 2 bir çürük manşıb ile kendin idāre edemez
nice baḳsın bu ḳadar dā°ire-yi nā-şāda
- 3 dest-gīr olmaz iseḡ sā°id-i şefḳatle meded
ḳalırız zillet ile şadme-yi zīr-i pāda
- 4 bir efendi çelebi etse °aceb mi kölesin
luṭf ile ḳayd-ı °alāyıḳdan edip āzāde
- 5 biliriz ḥaḳḳ-ı nemek dāderime vermiş idiḡ
ben daḡı ṭuzlanayım memlaḥa-yı bālāda
- 6 ne ḳadar ḡonçe ise bāḡ-ı necābetde yine
ḡülden a°lā görünür ḳadr ile Sünbül-zāde
- 7 himmet-i °āliyeḡi cezm ederek ben de Selīm
Ḥaḳ selāmet vere oldu kereme āmāde

[47] Ü.121a-k

KAŞİDE-Yİ ŞEMSIYYE DER-SİTÂYİŞKARĪ-Yİ ŞEYHÜ'L-İSLÂM PİRĪ-
ZÂDE SÂHĪB 'OŞMÂN EFENDĪ

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 zerre-yi nâçiz-veş pertev-gedâ-yı âfitâb
birgün olmaz mı qarîn-i incilâ-yı âfitâb
- 2 şebnem-i üftâde-veş pâ-mâl-i bâğ-ı hüsnünü
cezb eder bâlâya mihr-i dil-rübâ-yı âfitâb
- 3 zerreden şebnemden etmez nür-ı ihsânın dirîğ
olsa eflâke sezâdır i'tilâ-yı âfitâb
- 4 Zühre-veş olmaz nazâr-bâz-ı cemâl-i dîgerân
dîde-yi ħirbâ gibi çeşm-âşinâ-yı âfitâb
- 5 girye-yi ebr-i siyâhı def' eder âfâğdan
handeler etdikçe rûy-ı dil-güşâ-yı âfitâb
- 6 ben de bir mihr-i sipihr-i fażlığ oldum bendesi
kim fürûğ-ı luţfudur nür-ı liğâ-yı âfitâb
- 7 ħâzret-i hem-nâm-ı Zi'nnüreyn kim var bâbına
intisâb-ı mâhtâb u intimâ-yı âfitâb
- 8 şeyhü'l-islâm-ı felek-câh u keremver kim gelip
iğtibâs-ı nür eder andan gedâ-yı âfitâb
- 9 cebhesinde müncelî envâr-ı tevfiğ-i Hudâ
şubĥ-ı şâdıkdır ki olmuş pişvâ-yı âfitâb
- 10 kuţb-ı 'âlemdir sipihr-i a'zam-ı iclâlde
merkez-i dergâh-ı luţfu mültecâ-yı âfitâb
- 11 pertev-i zât-ı şerîfinden eder kesb-i şeref
aĥter-i mes'ûd-ı nürânî-nümâ-yı âfitâb
- 12 Nesr-i Tâ'ir evc-i iclâlinde mürğ-i ħânegî
lâne-sâz-ı tāk-ı iğbâli Hümâ-yı âfitâb
- 13 nüşâ-yı Şemsü'l-ma'ârif'dir vücûd-ı devleti

^[48] M.IV/70, Ü.120b, FB.38b

Başlık: ... ŞÂHĪB... -Ü.

- cedvel-i zerrînidir anıñ tılâ-yı âfitâb
- 14 fazl ile şemsü'l-e'imme olduğıyçün zâtınıñ
câmi'ü'l-fetvâda vaşfi muḳtedâ-yı âfitâb
- 15 görse envâr-ı kemâlin dîde-yi İbn-i Nüceym
derdi 'aşrında budur nûr-ı duḫâ-yı âfitâb
- 16 her biri nevbetle rûz u şeb gelip derbân olur
âsitâni müsteḳarr-ı mâh u cây-yı âfitâb
- 17 tâb-ı fazlından olurdu çeşm-i gerdûn ḫîrever
gerd-i râhın etmeseydi tütüyâ-yı âfitâb
- 18 çarḫ-ı mînâ ḳalb-i pür-envârınıñ mir'âtıdır
in'ikâs-ı pertevindendir cilâ-yı âfitâb
- 19 baḫr-ı elṭâfında açsın bâdbân fülk-i felek
buldu çün eyyâmın anda nâḫudâ-yı âfitâb
- 20 'ilm ile zâtı 'alemdir ḫalka-yı bâbın tıutup
şemse-yi zerrîn eder serde livâ-yı âfitâb
- 21 baḫye-dûzu olmaḳ ister sūzen-i 'İsâ ile
şevbiniñ ḫayṭu's-şu'â'-ı nâr-sâ-yı âfitâb
- 22 belki mihr-i enveri teşbîh ederdim ṭab'ına
olmasaydı 'âriyet mâha 'aṭâ-yı âfitâb
- 23 zâtını zâtü'l-burûc¹⁸⁰-ı 'âṭifet ḳılmış Ḥudâ
maşrıḳ-ı elṭâfıdır ṭal'at-güşâ-yı âfitâb
- 24 hep odur erbâb-ı ḫacâtiñ işin altun eden
şems-i ta'bîr ile ḳalmış ḳımyâ-yı âfitâb
- 25 hem-terâzû olamaz iḫsân-ı bî-pâyânına
olsa mîzân ile sencide seḫâ-yı âfitâb
- 26 ḫâveristândan gelip her gün eder vaz'-ı cebîn
âsitânından nedir bilmem recâ-yı âfitâb
- 27 kevkeb-i dürrî-yi zât-ı pâkine olmaz delîl
nüh-şadefde gevher-i 'âlem-bahâ-yı âfitâb

¹⁸⁰ "Burçlar sahibi", Kur'ân-ı Kerîm, Bürûc (85)/1.

- 28 nürdur çeşm-i şevābitde şu‘ā‘-ı şefkati
mihr-i şab‘ı şa‘şa‘a-bağş-ı verā-yı āfitāb
- 29 eyler işrinde te‘ākub birbirin seyyāreler
māh ederse devr-i dā‘im iktizā-yı āfitāb
- 30 var ise bir mişlini teftiş iündür dā‘imā
şark u ğarba verziş-i bī-intihā-yı āfitāb
- 31 tā ebed ni‘me‘l-bedel olmaz mı kalb-i enveri
farz olunsa āsumāndan intifā-yı āfitāb
- 32 himmeti iklīliniğ ser-geştesi eflākde
olsa lāyıkdır leked-küb-ı kafā-yı āfitāb
- 33 zīr-i pāyında ħazīz-i ħāk ile yeksān olur
irtifā‘-ı şānına nisbet semā-yı āfitāb
- 34 kāle-yi luşfu ser-ā-ser çarĥı isti‘āb edip
atlas-ı iřsānıdır zerrīn-ķabā-yı āfitāb
- 35 gerdiř-i gerdūn ile görmezdi taĥvīl ü zevāl
ĥāmesi çekseydi ĥatt-ı istivā-yı āfitāb
- 36 neyyir-i vech-i münīrinden ĥayā vü şermidir
gūşe-yi mağrībde vech-i iĥtifā-yı āfitāb
- 37 ĥorķarım bu şerm ile birgūn meh-i Naĥşeb gibi
çāh-ı Naĥşeb ola cāy-ı inzivā-yı āfitāb
- 38 sīr-çeşm-i ĥān-ı luşfu sofrā-yı āfākdan
olmasın bir ķurř iün germ-iřtiĥā-yı āfitāb
- 39 menba‘-ı ‘ayn-ı ‘ināyetdir ki her vaķt-i seĥer
feyz-i nūrundan olur memlū du‘ā-yı āfitāb
- 40 keĥkeşān-ı ĥırmen-i iřsānı olmaķ şevķine
gösterir zerdī-yi rūyun keĥrübā-yı āfitāb
- 41 çeşmini her zerreniğ bir mihr-i ‘ālem-tāb eder
ĥāk-i pāyı olsa kuĥl-i rūšenā-yı āfitāb
- 42 Vehbiyā birgūn seniğ de rūšen eyler çeşmiği
gāĥī burc-ı sūnbüle bařmaz mı pāy-ı āfitāb

- 43 himmetin senden dirîğ eyler mi ey bî-çâre kim
hâke düşmekle hâķır olmaz ziyâ-yı âfitâb
- 44 maṭla‘-ı fecr-i sa‘adetde fūrūğ-ı ṭālî‘i
ola mādârü’l-felek pertev-fezâ-yı âfitâb

[49]

DER-SİTÂYİŞKÂRÎ-Yİ MÜŞÂRUN İLEYH BE-TELMİHÂT-I ESÂMÎ-Yİ KÜTÜB

[mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün]

- 1 zihî ol cāmi‘ü’l-kelm-i kemālât-ı nigükārî
mişâl-i muşḥaf-ı ‘Osmân’dır zât-ı pür-envârı
- 2 mu‘allâ¹⁸¹ nüşḥa-yı kübrâ-yı dāniş kim mecâlis¹⁸²de
eder tefsîr her muḥkem ḥadîşi niçe esrârı
- 3 mübârek hil‘at-i beyzâsı zîb-i millet-i beyzâ
me‘âlim¹⁸³de n'ola sebķ etse Beyzâvî'ye âşârı
- 4 meşâbih¹⁸⁴-i hidâye¹⁸⁵ zâv‘-i mişbâh¹⁸⁶-ı teķâsıdır
ṭarîķatde eder irşâd râh-ı Hâķķ’a aḥyârı
- 5 cenâb-ı şeyḥü’l-islâm-ı me‘âlî-menķabetdir kim
muṭahhar nuḥbe¹⁸⁷-i cürşümedir zât-ı keremkârı
- 6 semiy-i cāmi‘-i Qur‘ân Pîrî-zâde-yi niḥrîr
bulunmaz faẓl ile eşbâh¹⁸⁸ı dersem şübheden ‘ârî
- 7 o rüşen-dîl ‘aceb şemsü’l-ma‘ârîf¹⁸⁹dir meṭâlî¹⁹⁰de
hemân mişķât¹⁹¹-ı nūr-âsâ eder tenvîr ebşâr¹⁹²ı

[49] M.IV/72, Ü.121b, FB.39b

¹⁸¹ Ebû Ya‘lâ Muallâ b. Mansûr er-Râzî'nin (ö.211/826) "Nevâdiru Mu'allâ" adlı eserine îhâm var.

¹⁸² Sa'lebî'nin (öl.291/904) "el-Mecâlis" adlı eserine îhâm var.

¹⁸³ Fahreddin Râzî'nin (544-606/1149-1209) aynı adlı eserine îhâm var.

¹⁸⁴ İmam Hüseyin b. Mesud Begavî'nin (ö.1126) "Mesâbihu's-Sünne" veya "Mişķât" da denen "Mişķâtü'l-Mesâbih" adlı eserine îhâm var.

¹⁸⁵ Burhaneddin el-Merginânî'nin (ö.1197) Hanefi fikhı üzerine yazdığı "Bidâyetü'l-Mübtedî" adlı eserine, yine kendi kaleme aldığı ḥaşıyeye îhâm var.

¹⁸⁶ İmam Nâsır b. Abdü's-seyyid Mutarrazî-i Harezmi'nin (ö. 610/1213) aynı adlı eserine îhâm var.

¹⁸⁷ İbn Hacer el-Askalanî'nin (ö.1447) eserine, ayrıca şairin kendi Nuḥbe'sine îhâm var.

¹⁸⁸ Suyûtî (ö.911/1505) ve İbn Nüceym el-Mısrî'nin (ö.1562) aynı adlı eserlerine îhâm var.

¹⁸⁹ Ahmed ibn Ali El-Bûnî'nin (ö.622/1225) aynı adlı eserine îhâm var.

¹⁹⁰ Kadı Siraceddin Mahmud el-Urmevî'nin (ö.1283) "Metâlî'u'l-Envâr fi'l-Mantık" adlı eserine îhâm var.

¹⁹¹ İmam Hüseyin b. Mesud Begavî'nin (ö.1126) "Mişķât" da denen "Mişķâtü'l-Mesâbih" adlı eserine îhâm var.

- 8 muşaffâ¹⁹³ meşrebidir mültekâ-yı ebhür¹⁹⁴-i efdâl gurur¹⁹⁵ den münclî şab'ı dürer¹⁹⁶ dir cümle güftârı
- 9 maķāşid¹⁹⁷ ehline ol bî-nihāye luţfu kāfîdir şifâ¹⁹⁸ dır ĥaste-yi ye'se işârât¹⁹⁹ -i 'aţākârı
- 10 mücellâ²⁰⁰ sînesi mir'ât²⁰¹ -ı taşdikât-ı dîniyye ki oldu mesned-i şadrü'ş-şerî'a²⁰² şuffe-yi dârı
- 11 fütühât²⁰³ -ı kerem miftâh²⁰⁴ -ı bâb-ı luţfuna maĥşûr olur ĥaşn-ı ĥaşîn ehl-i Minâ'ya zıll-i dîvârı
- 12 ĥayâli²⁰⁵ imtiĥân-ı ezkiyâ²⁰⁶ ya nâķid-ı ekmel²⁰⁷ nümâyândır gürûh-ı ehl-i fażlıĥ anda mi'yâr²⁰⁸ ı
- 13 erişmiş müntehâ²⁰⁹ ya ĥilye-yi tehzîb-i aĥlâķ²¹⁰ ı rûsûm-ı ĥikmetü'l-'ayn²¹¹ a muvâfıķ cümle eţvârı

¹⁹² Muhammed b. Abdullah et-Timurtaşî'nin (ö.1004/1595) "Tenvîrül'el-ebşâr" adlı eserine îhâm var.

¹⁹³ en-Nesefî'nin (ö. 710/1310) aynı adlı eserine îhâm var.

¹⁹⁴ İbrahim b. Muhammed Halebî'nin (ö.1549) "Mültekâ'l-Ebhûr" adlı eserine îhâm var.

¹⁹⁵ Molla Hüsrev'in (ö.1480) aynı adlı eserine îhâm var.

¹⁹⁶ Molla Hüsrev'in (ö.1480) Hanefi fikhına dair yazdığı "Dürerü'l-Hukkâm fî Şerhi Gureri'l-Ahkâm" adlı eseri olup kendisine ait "Gurer" adlı kitabının şerhidir.

¹⁹⁷ Sa'düddin Mesud b.Ömer et-Taftazânî'nin (ö.1390) "Makâşidu't-tâlibîn fi 'ilmi usûli'd-din" adlı eserine îhâm var.

¹⁹⁸ Kadı İyâz bin Mûsâ el-Yahsûbî'nin (ö.1150) "Kitabu's-Şifa"sına ve İbn Sina'nın (340-427/980-1037) aynı adlı eserine îhâm var.

¹⁹⁹ İbn Sina'nın (340-427/980-1037) "el-İşârât ve't-tenbîhât" adlı eserine îhâm var.

²⁰⁰ İbn Hazm'ın (ö. 456/1064) aynı adlı eserine îhâm var.

²⁰¹ Molla Hüsrev'in (öl.1480) aynı adlı eserine îhâm var.

²⁰² Burhânü'ş-şerîa Mahmud'un (ö.1274), kızının oğlu olan ikinci Sadrüşşerîa Ubeydullah için, "Hidaye" kitabının bazı önemli bölümlerini bir araya getirdiği "Vikâye" (Vikâye er-Rivâye fî Mesâilil- Hidâye) adlı eserine îhâm var.

²⁰³ Muhyiddin İbn Arabî'nin (560-638/1165-1240) Fütühât-ı Mekkiye adlı eserine îhâm var.

²⁰⁴ Siracüddin es-Sekkâkî'nin (ö.1228) Miftâhu'l-'ulûm adlı eserine îhâm var.

²⁰⁵ Şemseddin Ahmed b. Mûsâ İznikî'nin (ö.1481) "Akâid-i Nesefîye" şerhine yaptığı haşiyeye îhâm var.

²⁰⁶ Ebü'l-Ferec Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Alî b. Muhammed el-Baĥdâdî'nin (ö. 597/1201) aynı adlı eserine îhâm var.

²⁰⁷ Muhammed Ekmeleddin el-Babertî'nin (öl.1384) aynı adlı "Hidaye" şerhi olan "el-İnâye"sine îhâm var.

²⁰⁸ Ebu Hamid el-Gazali'nin (ö. 1111) "Mi'yâru'l-'ilm" adlı eserine îhâm var.

²⁰⁹ Müntehâ olarak tanınan "Kitâbü'l-Müntehâ ale'l-Fusûs" adlı esere îhâm var. Bu eser, Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin Fusûsü'l-hikem'inin Müeyyed Cendî şerhine, Yazıcıoĥlu Mehmed'in Müntehâ adıyla yine Arapça olarak yazdığı şerhin Ahmed Bican tarafından yapılan Türkçe tercümesidir.

²¹⁰ İbn Miskeveyh'in (ö. 421/1030) "Tehzîbü'l-aĥlâķ" adlı eserine îhâm var.

- 14 deķāyık kenzi²¹² ne şāyeste tuhfe²¹³ dūrre²¹⁴-yi nuṭku
ḥaķāyık genci²¹⁵ ne gevher-feşāndır baḥr-ı efkārı
- 15 keremkārā sen ol ķāmūs-ı ‘irfānsın ki nā-çespān
muḥīṭ²¹⁶ -i ṭab‘iṇa teşbīḥ etmek baḥr-ı zehḥār²¹⁷ ı
- 16 cihānda ravza-yı behcet-fezā bostān²¹⁸ -ı iķbālīṇ
ḥadāyık²¹⁹ dan anı mümtāz kılmış fażlıṇ eřmār²²⁰ ı
- 17 nuşuş-ı hall ü ‘aķdıṇdir füřüř²²¹ -ı şakk-i āsāyıř
‘uyūn²²² -ı fetķ u retķiṇ devlet ü dīniṇ nigeḥdārı
- 18 menār²²³ -ı himmetiṇ ‘ālī maķāmāt-ı taşavvurdan
kemāl-i rif‘atiṇ pes-pāye etmiş çarḥ-ı devvārı
- 19 bu ‘izz ü řān ile dībāçe-yi maķřūd²²⁴ -ı ‘ālemsin
keremle bende-yi dergāḥıṇ etdiṇ cümle aḥrārı
- 20 ne rütbe etse ta‘rifāt²²⁵ ıṇı tevzīḥ vařřāf²²⁶ ıṇı

²¹¹ Ebü'l-Hasen Necmüddīn Debīrān Alī b. Ömer b. Alī el-Kātībī'nin (ö. 675/1277) aynı adlı eserine iḥām var.

²¹² Ebü'l-Berekāt en-Nesefī'nin (ö. 710/1310) Hanefī fikhına dair "Kenzü'd-dekâik" adlı eserine iḥām var.

²¹³ Şairin Tuhfe-yi Vehbī adlı Farsça manzum sözlüğüne ve "Tuhfe" adıyla bilinen pek çok esere iḥām var.

²¹⁴ Ebu Hamid el-Gazali'nin (ö. 1111) "ed-Dürretü'l-fāhire fi keřfi ‘ulūmi'l-āhire" adlı eserine iḥām var.

²¹⁵ Ebü'l-Berekāt en-Nesefī'nin (ö. 710/1310) Hanefī fikhına dair "Kenzü'd-dekâik" adlı eserine Osman b. Ali ez-Zeylaī (ö. 743/1342) tarafından yazılan "Gencīne-yi Hakâ'ik" adlı şerhine iḥām var.

²¹⁶ Birinci mısradaki “kāmūs” lafzı ile birlikte Firuzabadī'nin (1329-1415) Kāmūsü'l-muḥīṭ adlı eserine iḥām var.

²¹⁷ Mehdī-Lidīnillāh Ahmed b. Yahyā el-Murtazā'nın (ö. 840 / 1437) Zeydī fikhına dair aynı adlı eserine iḥām var.

²¹⁸ Şeyh Sa'dī-i Şīrāzī'nin (1193-1292) aynı adlı eserine iḥām var.

²¹⁹ Tařköprizāde Ahmed Efendi'nin "eş-Şekā'iku'n-nu'māniyye" adlı Arapça biyografik eserinin Mehmed Mecdī Efendi (ö. 999/1591) tarafından genişletilerek "Hadâ'iku'l-hakâ'ik" adlı Türkçe tercümesi, aynı eserin Nev'izāde Atâi (ö. 1045/1635) tarafından yazılan "Hadâ'iku'ş-şakâ'ik" adlı Türkçe zeyli ya da yazarı belli olmayan "Behcetü'l-hadâik fi mev'izati'l-halâik" adlı XIII yüzyıl eski Anadolu Türkçesine ait bir esere iḥām var.

²²⁰ el-Mütevekkil-Alellah Yahyā b. Şemseddin'in (ö. 965/1558) "el-Esmār fi fikhī'l-e'immeti'l-athār" adlı eserine iḥām var.

²²¹ Muhyiddin İbn Arabī'nin (560-638/1165-1240) Füsûsu'l-hikem adlı eserine iḥām var

²²² İbn Kuteybe'nin (ö.276/889) "Uyūnu'l-ahbār" adlı eserine iḥām var.

²²³ Ebü'l-Berekāt en-Nesefī'nin (ö. 710/1310) fikh usulüne dair "Menāru'l-envār" adlı eserine iḥām var.

²²⁴ Eskiden medreselerde sarf ilmi ile ilgili okutulan yazarı bilinmeyen aynı adlı esere iḥām var.

²²⁵ Seyyid Şerif el-Cürcānī'nin (ö.1413) aynı adlı eserine iḥām var.

- yine evşâf²²⁷ ıñıñ ızâh olunmaz ‘öşr-i mi‘şârı
- 21 bu nazmın berg-i sebz etmiş bahāristān²²⁸-ı iclāle
gūlistān²²⁹-ı ğamıñ bir sūnbül²³⁰-i pejmürde tūmārı
- 22 muṭavvel²³¹ etme baḥşı muhtaşar²³² dır Vehbiyā maḳbūl
du‘ā-yı ḥayr ile telḥiṣ²³³ ḥoşdur ṭarz-ı eṣ‘ārı
- 23 esāmī-yi kütüb tā kim ola efvāhda cārī
viḳāye²³⁴ eylesin zāt-ı kerīmin Ḥazret-i Bārī

[50]

KAŞİDE-İ VERDİYYE DER-SİTÂYİŞKĀRĪ-İ MÜŞĀRUN İLEYH
[mef‘ülü / fā‘ilätü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

- 1 evreng-i bâġa çıġdı gelip tâc-dâr gül
şevket-nümālîk etmede şāhib-vaḳâr gül
- 2 şebnem deġil nümûde mülükāna zeyn eder
tâc-ı muraşşâ‘ üzre dūr-i şāhvâr gül
- 3 şāhāne Çâr-bâġ’a murabba‘-nişīn olup
faşl-ı rebī‘i ḥükmüne kılmış medâr gül
- 4 çarḥ-ı felekle qar ṭopunu zeyn edip çeker
Gülpāyegān'a leşker-i encüm-şümâr gül
- 5 sevġ etdi bâġa ‘asker-i nevrūzu baġteten
cünd-i şitāyı kıлмаġ için tārūmâr gül
- 6 bâġī arar zemīn-i Nişābūr u Çīn'e dek
Nevşād'dan edip sefer-i nevbahâr gül

²²⁶ Ünlü Fars edib ve tarihçi Vassâf'a (1264-1334) ihâm var.

²²⁷ Nasîrüddîn-i Tûsî'nin (ö. 672/1274) "Evsâfu'l-eşrâf" adlı eserine ihâm var.

²²⁸ Molla Abdurrahman Câmî'nin (1414-1492) aynı adlı eserine ihâm var.

²²⁹ Şeyh Sa'dî-i Şîrâzî'nin (1193-1292) aynı adlı eserine ihâm var.

²³⁰ Vehbî'nin Divanını, Sünbülîstān tesmiye etmesine ihâm var.

²³¹ Sa'düddin Mesud b.Ömer et- Taftazânî'nin (ö.1390) aynı adlı eserine ihâm var.

²³² Sa'düddin Mesud b.Ömer et- Taftazânî'nin (ö.1390) aynı adlı eserine ihâm var.

²³³ Sa'düddin Mesud b.Ömer et- Taftazânî'nin (ö.1390) aynı adlı eserine ihâm var.

²³⁴ Burhânü's-şerîa Mahmud'un (ö.1274), kızının oğlu olan ikinci Sadrüşşerîa Ubeydullah için, "Hidaye" kitabının bazı önemli bölümlerini bir araya getirdiği "Vikâye" (Vikâye er-Rivâye fî Mesâilî'l- Hidâye) adlı eserine ihâm var.

[50] M.IV/73, Ü.122b, FB.40a

6 arar: ider M.

- 7 zerrīn adeh le n ş-ı mey-i ergav n eder
N şinrev n- k met   Cem-iktid r g l
- 8 g l-g ne-yi ruhu mey-i gül-g na ‘aks edip
gösterdi Ő şede yine r y-ı nig r g l
- 9 p r- ande v  g ş de-dil   mest   sine- k
ekmiŐ piy lelerle m l-i b -hum r g l
- 10 g l-geşt-i nevbah ra ıan t zeler gibi
sebz ile g lg l  giyinir ‘iŐvek r g l
- 11 ta r k-i Şev-i bülbül eder dem-be-dem Őab 
Őehn zda uŐ l ile etse ar r g l
- 12 aldırmasaydı pek aılıp g ne naŐını
k r-ı n h ft  etmez idi  Őik r g l
- 13 t tmazdı böyle perde-bir n evc n lesin
ol b -nev ya olsa eger s zk r g l
- 14 perv nesin k l eyler ise Şem‘-i gül-feş n
b - re ‘andel bi yaar b -Őer r g l
- 15  ft de-perver olduĒun ibraz i n eder
d Őd ke Şebnemi yine z b-i ken r g l
- 16 olmuş nem -y  himmet ile t ze-r  meger
bu  b u t b ile görünür k mk r g l
- 17 feyz-i nes m-i Őefati bir bende-perveriŐ
g lz r-ı r zg rda amıŐ hez r g l
- 18 b Ē-ı kerem vel -ni‘am-ı gülbün-i himem
kim b y-ı re’fetinden olur v ye-d r g l
- 19 müfti’l-en m H zret-i ‘OŐm n Efendi kim
n rundan oldu n r gibi t b-d r g l
- 20 h l-ı ker m-i fa r-i ris letle ‘ıtrn k
buldu Őem m-i h yu ile iŐtihar g l
- 21 nu‘m n-ı Őiretinde görüp t b-ı reşk ile
m nende-yi Őa yık olur d Ē-d r g l

- 22 dergāhı gül-zemīn-i himemdir zamānede
ol bāba intisāba eder ibtidār gül
- 23 külhāna da‘vetinde düşüp zīr-i pāyına
tebcīl ile yolunda olur hāksār gül
- 24 tebşīr edince maḳdemini gülşene şabā
evrāḳın etdi zīb-i ser-i reh-güzār gül
- 25 ol hāk-pāya reşḩa-feşān-ı gül-āb olur
bī-cā degildir olduḡu şebnem-nişār gül
- 26 şevḳ-i şükūfedānı ile deste baḡlanır
bāḡından iftirāḳı edip ihtiyār gül
- 27 olsa nihāde şīşe ile pīşgāhına
mīnā-serāy-ı çarḩa eder iftiḩār gül
- 28 gül-naḩl-i himmetiḡ gibi ey ravza-yı ümīd
olmaz bu gülsitānda bir sāye-dār gül
- 29 geldikçe bāḡa şemme-yi luḩfuḡla dem-be-dem
bu nekheti şabādan alır müste‘ār gül
- 30 sīr-āb ederse ‘ālemi bārān-ı re’fetiḡ
ḩārāda gül bitip ola ḩāşāk ü ḩār gül
- 31 rif‘atle hem-ser-i gül-i ḩurşīd-i çarḩ olur
bulsā deriḡde zerre ḩadar i‘tibār gül
- 32 nīsān-ı ḩab‘ıḡ olsa çemenzāra ḩatre-pāş
eyler mişāl-i jāle dūr-i gūşvār gül
- 33 bülbül benimle neşr edeli būy-ı vaşfiḡı
oldu nişār-ı ‘ıḩr ile şöhret-şī‘ār gül
- 34 rengīnī-yi ma‘ānī-yi nazmım görüp eder
ḩüsn-i edā-yı bülbül ile i‘tizār gül
- 35 açmaz nihāl-i ḩab‘-ı sūḩan-perverim gibi
gülşende her nümūde olan şāḩsār gül
- 36 pejmürde-berg-i sūnbül²³⁵üm ammā eder yine
gül-deste-yi ḩayālīmı gördükçe ‘ār gül

²³⁵ Şairin nisbesine ihām var.

- 37 şad-mışra' ile bir gül-i şad-berg-i tazedir
ebyāt-ı nazmım ile olunsun şümār gül
- 38 tarḥ-ı sitāyişinde eyā gülşen-i himem
bu nev-zemīn ğazel ne güzel ābdār gül
- 39 beḡzer mi rŭy-ı aliḡe ey gül-'izār gül
bŭlbŭl fedā eder seni görse hezār gül
- 40 etmiş gül-āb-ı ter 'araḡ-ı rŭy-ı ḡacletın
ḡoy-kerde 'arızından olup şermsār gül
- 41 bŭ ḡāl-i 'anberīn ü ḡaḡ-ı müşğ-bŭ ile
kim gördü gül-ruḡuḡ gibi bir müşğ-bār gül
- 42 bir gül-şeker arar leb-i şīrīniḡe bedel
olmuş bu ḡüne şevḡ ile Gülgŭn-sŭvār gül
- 43 bŭs eyleriz gülüm diyerek rŭy-ı dilberi
rengīn görŭnse çeşmimize vechi var gül
- 44 bezm-i çemende oldu bu çār-ebrevān ile
ol mest-i işveninḡ ḡadeḡ-i la'li çār gül
- 45 pejmürde-ḡab' eder çemen-i ma'rifetde kim
Vehbī yetişdirirse de bu rŭzgār gül
- 46 bŭlbŭl gibi bu bende-yi bī-berg ü bī-nevā
ister bahāra ḡarşı gelip ber-güzār gül
- 47 serdī-yi mihr-cān-ı ḡam-ı rŭzgār ile
bir naḡl-i ḡüşke dönmüş o bī-berg ü bār gül
- 48 mānend-i 'andelīb o sitem-ḡvāre 'an-ḡarīb
luḡfuḡ demez mi sende gel ey dil-figār gül
- 49 da'vāt-ı ḡayrınḡ olmuş aḡa vird şubḡ u şām
evrād-ı bŭlbŭlān ise leyl ü nehār gül
- 50 her dem bahār ola çemen-i 'ömr ü devletinḡ
olduḡça zīb ü revnaḡ-ı bāḡ u bahār gül

[51]

VERDİYYE-İ DİĞER BE-ĤARF-ENDĀZİ-İ 'ÖRFİ DER-
SİTĀYİŞKĀRİ-İ ŐEYHŪ'L-İSLĀM İRĀNİ-ZĀDE MEĤEMMED ES'AD
EFENDİ

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 feyz-i nevrüz ile bulmuş reng ü büy-ı yār gül
vaĥtidir 'arz eylesin bülbüllere dīdār gül
- 2 āb u tābı ol ĩadar ser-şārdır kim 'ālemin
gösterir her gūşeden ĥār-ı ser-i dīvār gül
- 3 mevsim-i ürd-i behiştin bilse Rıdvan revnaĥın
bāĥbānlardan gelip isterdi bir miĥdār gül
- 4 dīdeler rūşen deyü bülbül nevā-sāz-ı ũarab
ĉeşmin açdıĥça görür her nergis-i bīmār gül
- 5 'ārız-ı ĥoy-kerde-yi dilber gibi pür-āb u tāb
cūşiş-i Őebnemle olmuş maĥmaĥ-ı inzār gül
- 6 bir müselleme tāzedir ĥüsn-i bahār ile ĉemen
turre sünbül ĥaĥ benefşe ĥonĉe leb ruĥsār gül
- 7 dīde nergis ten semen ĥad serv sīne yāsemen
nāle-yi 'āşık hezār u ĥande-yi dildār gül
- 8 tāzelense vechi var Şimdi Zeliĥā-yı zamān
oldu ĥüsn-i Yūsuf-āsā revnaĥ-ı bāzār gül
- 9 jālelerden gūş-ı bīkr-i ĥonĉeye mengūş için
dāne dāne intihāb eyler dūr-i Őehvār gül
- 10 lāle sūrĥ olmuş kızarmış ĥacletinden ergāvān
tāb-ı reng-i rüy-ı alin eylemiş izĥār gül
- 11 mest olup gül-bisterinde nāz ile ĥ'ābidedir
nāle-yi bülbülde olmaz Őubĥa dek bīdār gül
- 12 ĉīn-i zūlf-i dil-rübādan mı Ĥaĥā'dan mı gelir
almış enfās-ı Őabādan nāfe-yi Tātār gül
- 13 ĥaĥre ĥaĥre jāleler mi eşki bülbül mü 'aceb
maĥdem-i ĥurşide eyler dūr gibi işār gül

[51] M.IV/75, Ü.124a, FB.41a

- 14 yā gülāb-efşān mıdır hāk-i reh-i iqbāline
bir 'ināyetkāra ta'zīm eyleyip her bār gül
- 15 şeyhü'l-islām-ı felek-sāye Şüreyyā-pāye kim
bāğ-ı kadrinde gül-i hürşid bī-mikdār gül
- 16 nāmdaş-ı Fahr-i 'Ālem Es'ad-ı şāhib-kerem
ṭab'ı gülzār-ı himem hem zātıdır muhtār gül
- 17 cevher-i gül müstefīz-i şeb-çerāğ-ı luṭfudur
nūr-ı fazlından olur gencīne-yi esrār gül
- 18 bir Hümā-yı evc-i rif'atdır ki bulmaz sāyesin
olsa da dest-i şabāda Ca'fer-i Ṭayyār gül
- 19 servi pā-der-gil edip ḥayretle feyz-i ḥāmesi
reşk-i imzāsıyla eyler dāğ-ı dil izhār gül
- 20 bir gül-i hüşk olsa āğişte gül-āb-ı luṭfuna
açılır her bergi üzre şad ṭarāvetdār gül
- 21 ṭab'ı etdikçe gülistān-ı ma'anīden güzer
dest-i gül-çin-i ḥayālin būs eder şad-bār gül
- 22 Gülşenī şeyhi gibi devrinde şafvet-yāb olup
dāne-yi şebnemden etmiş sübḥa-yı ezkārlar gül
- 23 serverā hem revnağ-ı zāt-ı kerīmiñ olmasa
böyle olmazdı cihānda zīver-i destār gül
- 24 pertev-i mihr-i zamīriñ düşse gülzār üstüne
zeyn eder rüy-ı zemīne sāye-yi ezhār gül
- 25 bāğa Nīşābūr-ı hulkuñdan gelir peyk-i şabā
bu cihetden etdi kesb-i māye-yi 'Aṭṭār gül
- 26 'Aql-ı Evvel cevher-i idrākiñe şānī degil
'unşur-ı pākiñ gülistān-ı kemāle çār gül
- 27 nevbahār-ı himmetiñdir revnağ-efzā-yı cihān
ba'd-ez-īn her berg-i hüškün eylesin eşcār gül
- 28 gülşen-i eflāke eylesenḡ tebessümle nazar
'arz eder sa'd-aḡterān-ı şābit ü seyyār gül

- 29 terbiyet-baḥş olsa telṭīfiñ nihād-ı āzere
ser-fetīl-i şem‘adan eyler güşāde nār gül
- 30 nāmiye-tāb-ı ‘itābıñ görse ammā kim olur
aḥker-i ṭāḫat-güdāz-ı mürğ-i āteş-ḥ̄ār gül
- 31 gülsitān-ı ‘ālemiñ gördük hezārān güllerin
ṭīnet-i pākiñdir ancaḫ var ise bī-ḥ̄ār gül
- 32 himmetiñden feyz alırsa sāḫa-yı ṭab‘ım gibi
gūne-gūn eyler şüküfte şaḥn-ı sūnbūlzār gül
- 33 ben o Vaşşāf‘ım Bahāristān-ı evşāfiñda kim
gülşen-i zihnimde olmuş şūret-i efkār gül
- 34 bir nezāketle ḥaber aldım dehān-ı gönçeden
eylemiş rengīnī-yi güftārımı ikrār gül
- 35 buldu gül-geşt-i Muşallā’sında Şīrāz’ıñ beni
naḥl-i ṭab‘ımdan ḫopardı ‘Örfī-yi fehḥār gül
- 36 ben de telmiḥ eyledim ta‘rīz ile bu mışra‘ın
būlbūlī ez-bāğ-ı mā bi’grifte der-minḫār gül
- 37 ṭab‘-ı pūr-nīrengimiñ reng-i fūsūnun meşḫ edip
çüb-ı ḥüşḫ üzre bitirmiş ḥāme-yi seḥḥār gül
- 38 nazm-ı rengīnim yazılsa cā-be-cā evrāḫına
dest-i rağbetde olur mecmū‘a-yı eş‘ār gül
- 39 şāhid-i zībā-yı maẓmūn istesem bu bāğda
gönçelerden ‘arz eder efkārıma ebkār gül
- 40 gülsitān-ı ‘aşḫa bir rengīn ḡazel yazdım yine
‘andelīb ezberleyip güş eylesin tekrār gül
- 41 böyle āb u tāb ile la‘l-i ruḥuñ gül-nār gül
gūlbūn-i ḥüsnüñ açar sīr-āb-ı āteş-bār gül
- 42 güllü dībālar giyip geldikçe şaḥn-ı gülşene
pāyınḫa rīzān olur ey serv-i ḥoş-reftār gül
- 43 ḫalka ḫalka rüyūña pīçide gīsū-yı siyeh
bu ne gülşendir ki olmuş āşiyān-ı mār gül

41 böyle: cūş-ı Ü.

- 44 la'1-i nābiḡ 'aşkına nüş etmek için dem-be-dem
eylemiş her gönçesin bir sāğar-ı ser-şār gül
- 45 tāb-ı hacletden kızarmazdı bu gūne çehresi
nāzenīnim gül yüzünden etmeseydi 'ār gül
- 46 rüy-ı aliḡ üzre cāy-ı buse gördüm cā-be-cā
gülsitāniḡdan koparmış korḡarım aḡyār gül
- 47 nevbahār-ı kāmranīdir gelip bu bāḡdan
sen de almazsın niçün ey Vehbī-yi nāçār gül
- 48 'ārifem bir gül yeter bāḡ-ı temennādan baḡa
hem-çü gül-çinān ne-ḡāhem z'īn çemen bisyār gül
- 49 ba'd-ez-īn vird-i du'ā-yı devletiḡ ezberleyip
bülbül-i şūrīde-āsā eylemem tezkār gül
- 50 her şebi fīrüz u rūzu ola nevrüz-ı şeref
nüḡ-çimende mihr ü māḡ olduḡça pür-envār gül

[52]

İN NİZ BĀ-Ḥ'ĀHİŞKĀRĪ-İ TEBDİL-İ ṬARĪḲ-İ Ḥ'ACEGĀNĪ ŐEYḤÜ'L-
İSLĀM-I MÜŞĀRUN İLEYH MA'RŪZ-GEŐTE BŪD

[mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün]

- 1 ol kuṭb-ı pür-şeref gibi tābende aḡteri
görmüş mü nüḡ-felekde 'aceb çeşm-i Müşteri
- 2 āfāka ol sitāre-yi es'ad verir hemān
devr-i kamerde kevkebe-yi zīb ü zīveri
- 3 rüyunda āfitāb u kamer gibi müncelī
envār-ı mihr ü şefkat ü elṭāf-güsteri
- 4 teşrīf edince maḡdem-i şadr-ı meşīḡati
tebcil için sipihr edip izḡār çākeri
- 5 kendi kumāş-ı atlasını köhnedir deyü
ferş etdi zīr-i pāyına kālā-yı 'abḡari
- 6 C anḡā-yı maḡrib-i himemi zīr-i bāline
şefkatle aldı beyza-yı çarḡ-ı müdevveri

[52] M.IV/78, Ü.126a, FB.42b

- 7 'ālī-himem veliyy-i ni'am müşfik-i ümem
bālā-niṣṣin-i mesned-i iftā vü serverī
- 8 muhyī-yi dīn Ḥazret-i Es'ad Efendi kim
rūḥ-ı cihān semiyi-yi cenāb-ı Peyemberī
- 9 Beyzāvī-yi zamāne ki ol hil'at-i beyāz
bu millet-i sefīdiḡ olur revnaḡ u feri
- 10 oldur 'imād-ı dīn-i ḡaviyyü'l-esās olan
te'yīd edip mebānī-yi ṣer'-i muṡahharı
- 11 ḡāl ehli cümle māzī vü müstaḡbeli bilir
ancaḡ zamāniḡ işte budur ḡayra maṣdarı
- 12 mālīk o rütbe fazla hemān Bū Ḥānīfe'dir
fehmi ü ṣu'uru bā'ış-i taḡṣin-i Es'eri
- 13 keṣṣāf²³⁶-ı müşkilāt-ı 'ulūm u fūnūn kim
maḡcüb olurdu bezmine gelse Zemahṣeri
- 14 faḡr etse İbn-i Ḥācib'e cāy-ı 'aceb degil
ednā mülāzımān-ı pes-i perde-yi deri
- 15 olsa ṣemīm-i fażlı Ḡazālī'ye 'ıtr-sā
ṣemm eylemek ḡaṡā der idi müṣḡ-i ezferi
- 16 eyler nikāt-ı ḡikmet-i İṣrāḡi mūncelī
İṣrāḡiyāna lem'a-yı ḡalb-i mūnevveri
- 17 mevrūṣ-ı ḡānedānı imiṣ dāye-yi 'ulūm
esrār-ı fażl-ı vālidiniḡ oldu maḡharı
- 18 her nüktesinde niḡe ma'ānī beyān eder
ṡarz-ı bedī'-i nuṡḡ ile ḡüsn-i edāları
- 19 ṣāyestedir kelām-ı dūrer-bārını hemān
derc etse silk-i dūre Ṣiḡāḡ'ında Cevherī
- 20 vehc-i mūnīr ü cebhe-yi mihr iltimā'ını
ṣems ü ḡamer mebāḡiṣine yazmıṣ Aḡteri

²³⁶ Zemahṣeri'nin aynı adlı eserine telmih var.

- 21 gevher-şinās-ı çarḥ eder ikrār görmemiş
bu nüh-şadefde zātı gibi pāk-gevheri
- 22 Zü'nnūn-ı Mışrı Nıl-i 'afāfında nūn desem
kavlim be-ḥaḥḳ-ı şūre-yi Nūn şübhedden berī
- 23 fetvāyī oldu cāmesi ehl-i mezālimiñ
fetvāsı ile emr edeli nehy-i münkeri
- 24 levḥ üzre her işāretini şebt eder kalem
tedbīridir muvāfıḳ-ı ḥükm-i muḳadderī
- 25 cārüb-ı āsitānı olur şevḳ-i bāl ile
mürġ-i Hümā-yı devlet ü iḳbāl şehperi
- 26 āzāde-yi niyāz olup eflāke nāz eder
iḥsānınıñ esīri olan 'abd-i aḥḳarı
- 27 sīr-āb-ı reşḥa-yı himemi olsa Hızr eger
eylerdi bāġ-ı 'ömrünü nev-'ayş-ı aḥḳarı
- 28 bir zerd-rū faḳīre nigāh etse luṭf ile
yād eylemez vüçūh ile kibrīt-i aḥmeri
- 29 iksīr-i ḥāk-pāyını erbāb-ı kāf alıp
etmekde tevbe-yi heves-i kīmyāgerī
- 30 ey kuṭb-ı çarḥ-ı a'zam-ı faẓl ü keremverī
v'ey burc-ı luṭf u merḥametiñ mihr-i enveri
- 31 va'llāh bir nazīriñi 'ālemde görmedim
geşt ü güzār edip niçe iḳlīm-i āheri
- 32 bir sürme bulmadım yine ḥāk-i deriñ gibi
devr etdim Işfahān'daki ḥāk-i siyehleri
- 33 kim gördü senden özge bu 'ālī maḳāmda
bir ḳadr-dān-ı ma'rifet ü ehl-perveri
- 34 vaşşāf²³⁷-ı zāt-ı pākiñ olan iftiḥār eder
çün vaşfiñ oldu māye-yi faḥr-ı süḥanverī
- 35 'afva ḳarīn olursa biraz ben de faḥr edip

32 // ḥāk-i: ḥāl-i Ü.

²³⁷ Ünlü Fars edib ve tarihçi Vassāf'a (1264-1334) ihām var.

- maḥsūd-ı şâ'irân edeyim nazm-ı kemteri
- 36 ol ḥüsrev²³⁸im ki ṭab'imıñ iqlīm-i nazmda
'Örfi vü Muhteşem gibi var niçe çâkeri
- 37 tütdu serinde Şevket ü Hâkânî-yi zamân
dīvânım oldu cümlesiniñ zîb-i efseri
- 38 nezd-i ^Carab'da oldu müselleḡ ^Cacem'de hem
nehc-i belâgat-i sühanım Tâzî vü Derî
- 39 İkâd-ı şem'-i fikri murâd eylesem ne şeb
rüşen-çerâğ-ı bezmim olur rûḥ-ı Enverî
- 40 târ-ı kalem elimde 'aşâ-yı Kelîm-veş
çeşm-i ḥasûda gösterir üslûb-ı ejderi
- 41 Ḥassân-ı 'aşr u İbn-i Züheyr-i zamāneyim
taḥsîn eder kelâmımı Şehbân u Baḥterî
- 42 tekrâr okursa şî'rimi erbâb-ı zâ'ika
teşhîş eder ḥalâvet-i kıand-i mükerreri
- 43 taḥsîm olunsa ḥişşe-yi 'irfâna câh eger
düşmez mi sehmime ebedî şakḳ-ı defterî
- 44 bu cümle ile şıfr-ı yed olmaḳ revâ mıdır
etdi kazâ muḥâsibe de 'özü-i evferi
- 45 ben nâ-tüvâna kim baḳar olsam da pür-hüner
dervîş-i iltizâm ederken tüvângerî
- 46 naḳd-i hünerle kâm alınır mı 'avâmdan
şarrâf-ı ḥâşî çekmese mîzânına zeri
- 47 şâgird-i nâ-pesendim olan niçe ḥü'acegân
üstâd çıḳdı câh iledir baña mefḥari
- 48 bir sikke-şüret ile külâh etdigim baña
dervîşiñ oldum âh efendim Ḳalenderî
- 49 teng eyleyip cihânı Ḥorâsân'ı başıma
gezdim 'Irâḳ u Çîn ü Ḥorâsân'ı serserî

²³⁸ Türk asıllı ünlü Hind şairi Emir Ḥüsrev-i Dehlevî'ye (1255-1325) telmih var.

- 50 luţfuñ cilāgeri̇-yi ‘ināyet ile meded
şāf etsin āyine gibi kalb-i mükedderi
- 51 bu zerre-yi kemīneyi ref‘ eyle hākden
ey mihr-i şefkat ile ziyā-baḥş-ı hāveri̇
- 52 kılsın giyāh-ı hüşkünü bārān-ı himmetiñ
mānend-i berg-i sünbül-i ter tāze vü ṭari̇
- 53 buldum yine güher gibi bir bī-bedel ğazel
deryā-yı midḥatiñde ederken şināveri̇
- 54 dāmen-feşān-ı nāz olıcağ çengī dilberi
birden tutuşdu ‘aşık-ı zārıñ etekleri
- 55 o çifte perçem ile görünce püserleri
tağdım ^Cacem'de başıma ‘aşk ile telleri
- 56 āyīne içre ‘aksini seyr eyleyen şanır
girmiş derūn-ı şīşeye sihr ile bir peri̇
- 57 feyz-i ḥayāt u māye-yi ‘ömr-i ebed bulur
āğūşa kim çekerse o rûḥ-ı muşavveri
- 58 bint-i ‘ineble muğ-beçeyi bezme çeksem āh
ğāfil bulunsa pīr-i muğān ile māderi
- 59 taḅ‘iñda yoğ mecāl-i tekāpū bu ‘arşada
pek sürme Vehbiyā yeter ol esb-i lāgeri
- 60 besdir şikāyet-i felek ü ‘arz-ı ma‘rifet
Ḥaḳḳ’a tazarru‘ eyle ki geldi du‘ā yeri
- 61 oldukça mihr ü māh-ı sipihr üzre ber-ḳarār
şadrında dā‘im eylesin Allāh o serveri
- 62 olsun hemīşe şavn-ı İlāhīde müstedām
tevfīḳ-i Ḥaḳ refīḳi vü iḳbāl rehberi

[53]

ŞİHĖAT-NĀME BERĀY-I MÜŞĀRUN İLEYH
[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 dergeh-i Ḥaḳḳ’a olup nāşiye-fersā-yı sücūd

[53] M.IV/81, Ü.128a, FB.44a

- turmayıp şükr ü sipâsı kılalım nâ-ma'dūd
- 2 nice şükr etmeyelim kim o ħudāvend-i kerīm
ni'am-ı luḫfu ile kıldı cihāmı ħoşnūd
- 3 ħamdü li'llāh ki mizācında veliyyü'n-ni'amıḡ
i'tidāl oldu be-dīdār u taḡayyur nâ-būd
- 4 gülşen-i 'āfiyet ü şıḫḫate verdi revnaḡ
gül gibi tâb u ḫarāvetle o pākīze vücūd
- 5 niçe dil-ħaste-yi endūha olur çāre-resān
anı da ħıfz eder elḫāfi ile Ḥayy u Vedūd
- 6 mazhar-ı ħayr-dū'ā-yı zu'afādır zātı
eşer-i za'f-ı vücūd anda olur nâ-mevcūd
- 7 şıdḡ u ihlāş ile enfās-ı du'ā-yı 'ālem
şübhesiz eyledi tā dergeh-i Raḫmān'a su'ūd
- 8 naḫl-i ümmīd-i cihāndır ola ser-sebz-i devām
sāye-yi re'feti bu bāḡda olsun memdūd
- 9 evc-i iḡbāl-i sa'ādetde o necm-i es'ad
ola mānend-i Şüreyyā şeref-ārā-yı sü'ūd
- 10 devlet-i 'ömrünü müzdād ede her dem Bārī
müteżāyid ola dā'im maraḡ-ı ḡalb-i ħasūd
- 11 'abd-i dā'ī-yi nazār-kerdesi Vehbī'ye daḫi
devlet-i 'ömrü temādīsindir ancaḡ maḡşūd

[54]

NAZİRE BE-NEF'İ DER-SİTĀYİŞKĀRĪ-İ ŞEYḤŪ'L-İSLĀM ES'AD-
ZĀDE MEḤEMMED ŞERİF EFENDİ

[mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün]

- 1 felek erbāb-ı isti'dāda şimdi yār u yāverdir
ser-i ehl-i ma'ārif tāc-ı ħurşide berāberdir
- 2 begenmez ser-bürehne bir hünerdir efser-i mihri
külāh-ı iftiḫārı belki farḡ-ı 'arşa hem-serdir
- 3 meh-i nev bedr olur şimden geri bī-minnet-i ħurşid

[54] M.IV/81, Ü.128a, FB.44b

- kemāl erbābının āfāka rüçhānı bugünlerdir
- 4 hünermendān-ı ‘aşrın necm-i bahtı ol kadar rüşen
ki çeşm-i Zühre vü Pervīn o t̄ālī‘den mün-evverdir
- 5 k̄umāş-ı nazm ile yıldız kadardır müştērī şimdi
sipihriñ atlası duşunda k̄almış h̄āk-ber-serdir
- 6 sūhan buldu revācın rüz-ı bāzār-ı hünerdir bu
h̄arīdārı anıñ bir k̄adr-dān-ı nükte-perverdir
- 7 bu demde cāh ile fahr etmesin zerrīn-kabā cāhil
libās-ı ma‘rifet dūş-ı hünerverde serāserdir
- 8 şafā yok sine-yi nā-şāf u ma‘kūsunda nādānıñ
dil-i dānişverān maḥsūd-ı mir’āt-ı Sikender‘dir
- 9 murād-ı müste‘iddān üzre gerçi gerdiş-i devrān
h̄ilāf-ı ‘ādet-i dīrīne-yi çarḥ-ı sitemgerdir
- 10 peşimāndır meger evzā‘ına gerdün-ı dūn-perver
ki çeşm-i mihri böyle nāzır-ı baht-ı hünerverdir
- 11 ne kevkebdır ne zāret eyleyen bu vaqt-i mes‘ūda
şeref-vār t̄ālī‘-i ‘ālemde bir ferḥunde aḥterdir
- 12 zamān-ı mes‘adet-‘unvān-ı Es‘ad-zāde‘dir şimdi
sipihri-kāmranīde t̄ulū‘-ı sa‘d-ı ekberdir
- 13 semiyi-yi Faḥr-i ‘Ālem şeyḥū‘l-islām-ı himem-tev‘em
şerīfū‘n-nesl-i a‘lem revnaḥ-ı ‘ırḥ-ı muṭahhardır
- 14 zamānıñ Bu’s-su‘ūd‘u h̄ānumān-ārā-yı Es‘ad kim
sarāyında su‘ād-ı Zühre bir bānū-yı kemterdir
- 15 ma‘ārif h̄āne-zādı ‘ilm ise mevrūş-ı ecdādı
‘ināyet ṭavr-ı mu‘tādı kerīm-i ehl-perverdir
- 16 şemīm-i ḥüsn-i aḥlāḳı muṭayyeb kıldı āfāḳı
anıñ ez-cümle müştākı gül-āb u ‘ūd u ‘anberdir
- 17 dil ü ṭab‘ı yem ü k̄ān-ı ‘ulūm u ma‘rifet ammā
yine nezd-i şerīfnde hünēr hem-k̄adr-i cevherdir

- 18 zamîr-i pâkidir mir'ât-ı feyz-â-feyz-i vicdânı
mezâyâ-yı haķâyıķ anda her vech ile mużmerdir
- 19 fûrûğ-ı mihr-i fażlından zemîn ü âsumân rûşen
ne mihr ammâ ziyâ-baħş-ı cihân-ı şer'-i enverdir
- 20 ederdi iķtidâ şemsü'l-e'imme gelse 'aşrında
aņa rüçhânı şems-i daħve-yi kübrâdan aźherdir
- 21 müreccaħ olduğu aşıhâb-ı terciħe 'ayandır kim
fetāvâsı uşûl-i ictihâd üzre muħarrerdir
- 22 sezâdır olsa iklîl-i sipihriñ dürretü't-tâcı
bulunmaz nüh-şadefde mişli bir pâkîze gevherdir
- 23 meşâm-ı dîn ü devlet müşg-büy-ı şîme-yi pâki
sirişt-i müsteţâbı rûh-ı 'anberle muħammerdir
- 24 baħûr etmekde bezm-i kudsiyâna şemme-yi hulķun
meh ü ħurşîd-i devrân sîm ü zerden iki micmerdir
- 25 me'âl-i kuvve-yi derrâke zihninden 'ibâretdir
maķâlât-ı Aristõ'dan bu ķavlim naķl-i maşdardır
- 26 kitâb-ı İbn-i Sînâ'da o baħşe ıttılâ'im var
anıñ ķavlince 'Aķl-ı Evvel andan çok mu'aħħardır
- 27 ser-i mecrâ-yı kilki lûle-yi âb-ı ħayât ancaķ
reg-i ehl-i fesâda nevk-i niş-âlûd-ı neşterdir
- 28 ķazâ bâbında bu ħükmü celî ħatııyla yazmış kim
ħilâf-ı şer'e her kim cür'et eyleser müdemmerdir
- 29 'inâyet-perverâ şadrâ himemkârâ felek-ķadrâ
vücûd-ı devletiñ envâ'-ı feyz-i Ĥaķķ'a mazħardır
- 30 sülüküñ râh-ı taķvâ ķavl ü fi'liñ mesned-i fetvâ
saņa tevfiķ-i Mevlâ dâ'imâ hem-râh u rehberdir
- 31 ni'am dil-sîr-i eltâfiñ himem mesrûr-ı a'tâfiñ
kerem dergâh-ı inşâfiñda bir dîrîne çâkerdir
- 32 ħired meftûn-ı eţvâriñ zekâ ħayrân-ı efkâriñ
'aceb zât-ı nigûkâriñ ne 'unşurdur ne cevherdir

- 33 gülistân-ı 'inâyet tâze-rûy-ı cûy-ı ihsânın
gül-i şad-berg-i himmet bûy-ı luţfuñla mu'atţardır
- 34 degildir hayme-yi ebr-i bahârî şahn-ı gülşende
sehâb-ı şefkatın bağ-ı cihâna sâye-güsterdir
- 35 'ayândır ehl-i hâle hey'et-i mâzî vü müstaķbel
mücerred zât-ı memdûhü's-şifâtın hayra maşdardır
- 36 ne iksîr-i sa'âdet-mâyedir hâk-i der-i luţfuñ
ki her bir zerresi hem-ķadr-i şems-i ķimyâgerdir
- 37 o iksîre niçe reşk etmesin kim zerger-i hürşîd
ğubârı zerd-rüyân-ı ğama kibrit-i aķmerdir
- 38 sen ol gencîne-yi mecd ü semâhatsin ki 'indiñde
cihânın hâşılı deryâ vü kânı şey'-i aķkardır
- 39 sen ol müstağnî-yi 'âlem kerîmü't-tab'-ı ekremsin
yanıñda cevher ü zer seng ü hâk ile berâberdir
- 40 ğinâ erbâbı gezsın derbeder ebvâb-ı dîgerde
der-i 'iffet-me'âbıñda gedâlar pek muvaķķardır
- 41 bu rütbe zilletin kim gördü naķdın-i 'azîzîniñ
hîlâf-ı 'âde dergâhıñda maţrûd u muħaķķardır
- 42 faķaţ naķd-i hüner pîrâye-yi genc-i ķabûlûñdür
bu istiĝnâ-yı zâtî feyz-i Bârî-yi keremverdir
- 43 bulunmaz nazm-ı silk-i vaşfıñ şâyeste bir gevher
egerçi ķulzüm-i ma'nîde endişem şinâverdir
- 44 tetebbu' eyleyip aħkâm-ı dehri 'âķıbet buldum
kitâb-ı cifr-i 'aķlîde bu vech üzre muħarrerdır
- 45 ne zâtın gibi bir memdûh-ı bî-hemtâ gelir 'aşra
ne bendeñ gibi bir şâ'ir zuhûr etmek müyesserdir
- 46 muraşşâ' olduĝundan gevher-i medhîñle dîvânım
ser-i taħşîn-i hâķânîde iklîl-i mücevherdir
- 47 medâr-ı faħr-i Bâķî Bu'ssu'ud evşâfıdır ammâ

42 ķabûlûñdür: ķabûlûñdeM.

- benim memdūhum Es'ad-zāde faħrim andan evferdir
- 48 benim ol ŧehsūvār-ı 'arŧa-yı pehnā-yı kerrārī
ki bāzū-yı belāgatde zebānım tıĝ-i Ğayder'dir
- 49 bu meydāna ıkar bir pehlevān var ise gelsin kim
bilinsin Rüstem-i ab'ım ne zūr-āver dilāverdir
- 50 dem-ā-dem zehresin ŧad āk eder siħr-āferinānıı
Kelīm-āsā aŧā-yı hāme kim destimde ejderdir
- 51 dil-i ŧāfī-nihādım 'aynıdır ser-eŧme-yi Ğıızr'ıı
dem-i 'İsā gibi mu'ciz kelāmım rūh-perverdir
- 52 bulur ħüsn-i edā meŧŧāta-yı fikrimle zīb ü fer
ħayāl-i mū-ŧikāfım ŧāne-yi ĝisū-yı dilberdir
- 53 ŧeker-rīz-i mezāk-ı ŧevk olur geldike ĝüftāra
ser-i ħāmem meger minkār-ı tūĝı-yi sūħanverdir
- 54 dilim firdevs-i ma'ni ab'-ı ŧāfım cūybār anda
nukūŧ-ı saır-ı eŧ'ār-ı terim emvāc-ı Kevŧer'dir
- 55 ne sū-yı cūy-ı dildendir ne yenbū'-ı abī'atden
bu feyz-ā-feyz-i cārī cūŧiŧ-i deryā-yı dıĝerdir
- 56 n'ola maħsūd-ı sım-i ħām ise her puħte mazmūnum
vücūh-ı ma'rifetle rüy-ı zerdim ĝıbta-yı zerdir
- 57 ma'āza'llāh ĝinā-yı zümre-yi nādāna reŧk etmem
ma'ārif rızka maħsūm olması sehm-i muħadderdir
- 58 bi-ħamdī'llāh bu kısmetdir baıa sermāye-yi devlet
tūvānger olsa da cāhil yine zātında efkardır
- 59 kaŧıde söyledike avr-ı Nef'ī'de yazar ammā
ĝazelde ab'ımıı vādisi böyle arz-ı āħardır
- 60 dil-i 'uŧŧākı bend etmekde tār-ı zülfü enberdir
o zenciriı ĝörüp pā-bestesin ŧanma muħayyerdir
- 61 ruħuı taħsım-i naql-i buseye teŧvīk iün yāri
nev-ā-nev būselikde naĝme-yi muırib mükerrerdır

- 62 hevâ-yı vaşl ile kâğıd uçurdum kûy-ı dildâra
yine âvâre-dil hem-bâl-i pervâz-ı kebûterdir
- 63 hayâl-i ebruvânı sîne-yi mecrûh-ı 'âşıkda
çekilmiş kâğıd-ı al üstüne taşvîr-i hancerdir
- 64 o gül-ruhsârı rûz-ı Hızır'a karşı bâğa celb etsem
hatı sebz olsa da mâni' degil kim 'ays-ı ahdardır
- 65 degilse kıadd-i dilber riş-e-gîr-i hâtır-ı 'âlem
fezâ-yı sîne de diller niçün şekl-i şanevberdir
- 66 o tıfl-ı dâye-perverdiñ hayâl-i la'l-i şîrîni
mezâk-ı telh-i Vehbî'de ne a'lâ şîr ü şekkerdir
- 67 efendim hod-pesend oldum zuhûr-ı i'tibârıyla
kuşûrum olsa da mu'tâdiñ üzre 'afva mazhardır
- 68 ferâmûş eylemişdim çok zamândır şî'r ü inşâyı
sebeb tecdîd-i şevke bu nigâh-ı behcet-âverdir
- 69 tabî'at sünbül-i pejmürde-yi bâğ-ı gam olmuşken
nemâ-yı iltifâtıñ ile şimdi bir gül-i terdir
- 70 çerâğ etdiñ sitârem rûşen oldu devr-i luftuñda
fürûğ-ı tâlî'im pertev-nümâ-yı şem'-i hâverdir
- 71 senâ vü midhatıñdır zıkr ü fikrim 'ömrüm oldukça
yine haqq-ı edâ-yı şükr-i ni'met nâ-müyesserdir
- 72 du'â-yı 'ömr ü iqbâliñ be-haqq-ı süre-yi İhlâş
mişâl-i hizb-i a'zam şafha-yı sînemde ezberdir
- 73 ola *zâtü'l-burûc*²³⁹-ı câh-ı rif'at cây-ı mes'ûduñ
cihân mihr ü kamerle rûz u şeb tâ kim münevverdir
- 74 hem olsun kevkebiñ sa'dü's-su'üd u tâlî'iy es'ad
meşâbîh-i şerefle tâ felek pür-zîb ü zîverdir

[55]

NAZİRE BE-SÜNBULE-İ BAKİ DER-SİTÂYİŞ-İ MÜŞARUN İLEYH
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

²³⁹ "Burçlar sahibi", Kur'ân-ı Kerîm, Bürûc (85)/1.

^[55] M.IV/85, Ü.130b, FB.44a

- 1 dāmen-i gülde alıp destine micmer sünbül
şor şemāmeyle hem ol micmere ‘anber sünbül
- 2 eylemiş büy-ı bahārı var ise istişmām
cümleden evvel eder bāğı mu‘atţar sünbül
- 3 dem-i ‘İsā'ya bedeldir nefes-i bād-ı bahār
*keyfe yuhyi*²⁴⁰ deyü andan eşer ister sünbül
- 4 getirip toplar ile hayli çiçekli-i kebūd
pāy-ı nevrūza olur aķmişe-güster sünbül
- 5 mā’ı atlaşlı güzeller gibi hep fevc-ā-fevc
mevc mevc oldu leb-i cūda ser-ā-ser sünbül
- 6 reng ü bularla tefevvuķ ederek ezhāra
gökden inmiş gibi faħr etmede yer yer sünbül
- 7 gülşeniğ meyl edecek iki güzel tāzesi var
bir gül-i sāde-ruħ u bir de haţ-āver sünbül
- 8 nev-resān-ı çemen içinde yine hoş görünür
ne ķadar olsa da bir tāze-yi esmer sünbül
- 9 ķatre ķatre saçılır üstüne gülden şebnem
her seher perçemine gül şuyı serper sünbül
- 10 ser-be-ser gūşun edip vaķf-ı nevā-yı bülbül
geh şabā nağmesi geh sünbüle diğler sünbül
- 11 kec-külāhiyla siyeh-pūşu ile gonçelere
görünür hayli levendāne dil-āver sünbül
- 12 başına taķdı ‘amāyim nazar-ı nergisden
tıfl-ı nev-reste gibi pek hażer eyler sünbül
- 13 bağlanır zülf-i nigār üzre ķopup bāğından
dil-i sevdā-zede-yi ‘aşıķa beñzer sünbül
- 14 lāle şad gūne piyāz etse yine bir yerde
geçinir tarħ-ı tekellüfle berāber sünbül
- 15 sāk-ı sākī gibi teşmīr edeli gayret ile

²⁴⁰ "...Nasıl diriltecek?", Kur'ân-ı Kerîm, Rûm (30)/50.

14 piyāz: niyāz Ü.

- bir ayağıyla sürür bezme kadehler sünbül
- 16 şubh-dem böyle görünmezdi siyeh-mest-i harâb
çekmeseydi geceden bir iki sâgar sünbül
- 17 böyle gök kandil iken def-i humâr etmek için
lâciverdî kadehin hep tolu şaklar sünbül
- 18 cüş-i sebze ile yemyeşil oldukça çemen
görünür mevc-i siyâh-ı yem-i ahđar sünbül
- 19 karşısında dikilip turduğunu aşlı nedir
şâh-ı gülden bir iki gönçe mi ister sünbül
- 20 bir şüküfeyle bahâr olmaz efendim diyerek
tablalarla getirip dizdi çiçekler sünbül
- 21 yüz sürüp dergeh-i vâlâ-yı veliyyü'n-ni'ama
berg-i sebz-i çemenin eyledi zîver sünbül
- 22 şeyhü'l-islâm-ı felek-câh-ı refî'ü's-şân kim
sünbüle ravza-yı kadrinde bir ahđar sünbül
- 23 o şerîfü'n-nesebiñ sâha-yı iclâlinde
hâke rû-mâl ile kesb-i şeref eyler sünbül
- 24 eylese meyl-i şüküfe çemen-i gerdündan
mihir ü meh nergis ü gül ola her ahđter sünbül
- 25 alsa bir kerre tebessümle yed-i şefkâtime
gül-i hurşîd-i felekden ola berter sünbül
- 26 âsumânîsine hem-reng olalı pâyelenip
ser-fürü etmese eflâke n'ola her sünbül
- 27 iktibâs eyleyeli lâmi'a-yı luţfundan
şeb-çerâğ etdi kanâdîlini yek-ser sünbül
- 28 yalnız behrever-i luţfu degil hâk-i çemen
nefha-yı hulku ile oldu hevâlar sünbül
- 29 heft-berg-i çemen-i 'âţifetinden güyâ
âyet-i seb'-i senâbil eder ezber sünbül

- 30 nîl-gün kâse-yi gerdûna döner dâneleri
olsa yek-kaṭre-yi iḥsânına mazhar sünbül
- 31 görse rü'yâda 'ulüvv-i himem ü rif'atini
şeb-külâhın ede tâ çarḥ ile hem-ser sünbül
- 32 ey gülistân-ı kerem zîver-i bostân-ı himem
büy-ı luṭfundan olur ğâliye-perver sünbül
- 33 şöhreti sünbül-i ṭîb oldu ne ḥâşiyet bu
olalı şemme-yi ḥulkuṅla muḥammer sünbül
- 34 cümleyi berg ü nevâya keremiṅ kaṭ kaṭdır
şöyle ṭursun gül-i şad-berg ile kaṭmer sünbül
- 35 selsebîl-i keremiṅ cüşişini gördükçe
lüleler meşrebeler ḥâzır eder her sünbül
- 36 ba'd-ez-în minnet-i bîhûde-yi ebri çekmez
cüy-ı luṭfuṅ var iken ger gül-i ter ger sünbül
- 37 sâye-yi ḥâme-yi müşğîn-raḳamıṅ düşse olur
şafḥa-yı bâğda her sebze-yi kemter sünbül
- 38 olsa âğışte-yi âb-ı himemiṅ Hızır-âsâ
zinde vü tâze vü ter ola muşavver sünbül
- 39 nevbahâr-ı keremiṅ vaşfın ederken taḥrîr
çüb-ı ḥüşk-i kaṭemim üzre biter ter sünbül
- 40 revnaḳ-ı köhne-zemîndir ğazel-i nev-ṭarḥım
anı zîb-i ser edenler nedir aṅlar sünbül
- 41 diyemem ṭurre-yi şebbüyuṅa beṅzer sünbül
ne çiçekdir bilirim ey gül-i aḥmer sünbül
- 42 müşğ-i Rûmî'ye eğip başını ey kec-külehim
zülf-i ḥam-der-ḥamıṅ evşâfını söyler sünbül
- 43 kâkül ü ḥaṭṭıṅı ta'ṭîre gül-âbıṅ bedeli
olsa reyḥân u benefşeyle mu'aṭṭar sünbül
- 44 o civân perçemini güşe-yi destârından

36 ebri: birri M.

43 mu'aṭṭar: muḳaṭṭar Ü.

- gösterince taşınır başına teller sünbül
- 45 taşığıp turrelerin rağmına top feslegenin
fesi etrafına dizmiş yine dilber sünbül
- 46 göz göre nergise kapdırdı ğubār-ı pâyın
reşk edip olsa şabāya n'ola muğber sünbül
- 47 haṭ-ı sebziyle görenler o ruḥ-ı gül-günü
gül-i sürḥ üzre yetişmiş şanır aḥḍar sünbül
- 48 oldu sevdā-yı haṭ u zülf-i siyekārı ile
şeb-i fürkatde baḥa bāliş ü bister sünbül
- 49 şimdi ḥaḍrā-yı dimen zīb-i ser-i rağbetdir
kaldı Vehbī gibi pā-māl u muḥaḳḳar sünbül
- 50 gördü pejmürde-nümā bildi ki Sünbül-zāde
o siyek-baḥta hemān çıkdı birāder sünbül
- 51 dūd-ı āha boyanır böyle anıçün yanaraḳ
sīnede etmiş ocaḳ ğayreti muzmer sünbül
- 52 her seḥer jāle-feşān şanma toḳundukça nesīm
hep anıḡ ḥāl-i perişānına aḡlar sünbül
- 53 sünbülistān-ı ğamıḡ ancaḳ odur bī-bergi
gerçi bir neşv ü nemādır görünen her sünbül
- 54 ayak altında yatar sebze-yi biḡāne gibi
zīver-i ğuşe-yi destār iken ekşer sünbül
- 55 dāmen-i kūh-ı ma'ārifde bitip yetmiş iken
oldu germā-zede-yi ğam o mükedder sünbül
- 56 dūd-ı āhıyla dilin etmez idi sünbülzār
bu çemenden aḡa olsaydı müyesser sünbül
- 57 bāḡbānlar şoḡanın sökmüş o bī-çāre yine
kuruyup kalmış iken sīnede besler sünbül
- 58 taḅ'ınıḡ köhne bahārında o bāḡ-ı hünerin
bulunur böyle niçe tāze mu'aṭṭar sünbül

- 59 pep anıñ gibi perişān mı peşīmān mı ‘aceb
hārzār-ı emel-i dehre dikenler sünbül
- 60 böyle pejmürde iken reşha-yı yārān-ı himem
eyledi ol giyeh-i hüşki ne hoşter sünbül
- 61 kuvvet-i nāmiye-yi luṭf-ı veliyyü’n-ni‘amı
vaḳt-i sermāda yetişdirdi yine ter sünbül
- 62 edelim ḳāfiye-yi ḫayr-du‘āyı tekrār
yetiştir lafz-ı redīf oldu mükerrer sünbül
- 63 bāğ-ı iḳbālını şād-āb ede luṭf-ı Bārī
vere bu gülşene tā revnaḳ u zīver sünbül

[56]

NAZİRE BE-RAMAẒĀNİYYE-İ ŞĀBİT DER-SİTĀYİŞKĀRĪ-İ MÜŞĀRUN
İLEYH

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 ḫam-ı ebrū-yı nigārı gözedirken yārān
cünbişe başladı ebrū-yı hilāl-i ramāzān
- 2 dil nazar-bāz-ı hilāl oldu geçip ebrūdan
nerde bir māh-liḳā görse olurken şa‘bān
- 3 var ise cām-ı hilālīye bedeldir o hilāl
şimdi tehlīl ederek sübhā çeker bāde-keşān
- 4 ḳadeḫ-i bāde ḳanādīl-i fūrūzān olmuş
āteş-i ter yerine revḡan olur şu‘le-feşān
- 5 çüb-ı tāki n'ola misvāk edinirse zāhid
rind-i mey-ḫāreye çoḳdan bilemişdi dendān
- 6 ehl-i keyfiñ hele keyfiyyetini hīç şorma
ḫasret-i berş ile afyōn ile pek ḫāli yaman
- 7 bir şeker-ḫāba ḫalıp yatdı ki ta‘bīr edemem
açamaz çeşmini gūş etmeyicek şavt-ı ezān
- 8 kimisi Şām'a kimi Mağrib'e eylerdi sefer
bir iki ḫaṭveye olsaydı eger tāb u tüvān

[56] M.IV/88, Ü.132b, FB.47b

- 9 t b-1 germ  ile germiyet-i c  ile döner
m rg-i dil sinede m nend-i keb b-1 m rg n
- 10  ur -1  ur di felek maġribe  aqlar yoġsa
yerd   oġdan naz r-1 g rsine- e m n-1 cih n
- 11 etse bir teb-zede Şimdi feleke germ-i nig h
görünür  e me-yi  ur d a a ‘ayn-1 Sere an
- 12 za‘f-1 ten cism-i la ife m tebeddil edeli
cümleten nev‘-i melek oldu Şanırsın ins n
- 13 leyle-yi r ze görünmezdi m reccaġ r za
olmasa n r-1 siyeh perde-yi z lmetde nih n
- 14 ki ver-i Maġrib'i aldı sipeh-i encüm ile
 ah-1 Ma rık eline girdi diy r-1 S d n
- 15  ıġdı m hiyye tem  asına b m-1 feleke
gördü m hiyyetini dün gece m h-1 t b n
- 16 bizi ims k ile taz yık eder amm  r ze
bezl eder kendisi dehre ni‘am-1 b -p y n
- 17 n'ola z yende-yi ‘id olsa Sa‘id ismi ile
 ebi  bisten-i  adr olduġu gün gibi ‘ay n
- 18 s l-i t r hi de encüm gibi p r-n r-1 su‘ d
m ncel   adr ile  f ka bu m h-1 ramaz n
- 19 reh-i yek-s leyi tayy etdi hem n bir gecede
peyk-i r ze kerem-i H k 'a olup müjde-res n
- 20 geldi tebrike meger Şavm-1 veliyyü'n-ni‘amı
ferhatan pertevi rüyunda celiyy 'l-leme‘ n
- 21 o veliyyü'n-ni‘amı  m 'ide-yi Şefkatidir
eyleyen ‘ lemi dil-s r-i nev l-i i s n
- 22 Őeyh 'l-isl m-1 Őerif 'n-neseb-i v l  kim
f hr eder z t  ile Devlet-i  l-i ‘O m n
- 23 Murtaza-t net   hem-n m-1 Res l ' - a aleyn
‘ meri- a let   Őiddik-i ker met-‘unv n

- 24 Aḥmedī-ḥilḳat ü dānā-yı Muḥammed-sīret
Bu Ḥanīfe-şiyem ü mālīk-i mülk-i 'irfān
- 25 bāb-ı 'ulyāsı me'āb-ı 'ulemā-yı a'lām
İbn-i Ḥācib daḥi ṭālibdir ederse derbān
- 26 behce-yi ravza-yı taḳvā vu 'aleyhi'l-fetvā
yazılır vaşfi Şaḳāyık'da mişāl-i Nu'mān
- 27 nuḥbetü'n-nuḥbe-yi sūded o kerīm ibn kerīm
ced-be-ced eşref ü emced o nesīl-i zī-şān
- 28 seyyidü'l-ḳavm-i fūḥūl-i 'ulemādır ki anıḡ
der-i luṭfunda mülāzım fużalā-yı devrān
- 29 nisbet-i zātı ile kesb-i şerāfet edeli
reşk eder ḥāk-i Sitanbul'a diyār-ı Cürçān
- 30 dāmen-i devletidir müzdeḥim-i rüy u cibāh
sofra-yı ni'meti de cāy-ı ziḥām-ı mihmān
- 31 pertev-i mihr-i kemālinden edip şerm ü ḥicāb
māh-ı nev etse felekden n'ola 'arż-ı noḳşān
- 32 tāc-ı ḥurşīd ile ser-ḥālḳa-yı bābı hem-ser
ser-nihāde o der-i devlete māh-ı tābān
- 33 var mı bir mişli cihānda deyü böyle şeb ü rüz
mihr ü meh olmada āfāḳda püyān u devān
- 34 İbn-i Sīnā vu Felātūn bilemez ḥikmetini
re'y ü tedbīrine dem-beste 'uḳūl ü ezhān
- 35 güher-i zātına hem-ḳadr olamaz cevher-i kül
C aḳl-ı Evvel daḥi bu fehm ü zekāya ḥayrān
- 36 revḡan-ı maḡz-ı Hümā şem'-i şeb-i iḳbāli
çarḡ fānūs-ı ḥayāl olmaḡ için ser-gerdān
- 37 ṭabaḳ-ı mihre ḳoyup 'aḳd-i Şüreyyā'yı felek
dest-ḥoş eyler idi ḳılsa eger zīver-i ḥ'ān
- 38 bilir ammā ki ḳabūlundan eder isti'lā
zerre olmaz nazarında tuḥaf-ı kevn ü mekān

- 39 zāt-ı vālāsı gibi kevkeb-i es'ad mı olur
evc-i rif'atde odur kevkebe-baḥş-ı ekvān
- 40 hep ḳanādīl-i Şüreyyā vü meh ü mihrini çarḥ
ṭāḳ-ı iclāline āvīze ederse şāyān
- 41 fi'lidir nehc-i ṭāḳī ḳavl-i şerīfi fetvā
ḳavl ü fi'liyle odur māye-yi emn-i dü-cihān
- 42 münkeşif olsa beḳāda Ḥasan-ı Başrī'ye
vera' u zühdünü elbette eder istiḥsān
- 43 şer'i te'yīd-i mebānī ile te'sīs edeli
hem-ser-i 'arş-ı berīn oldu o 'ālī-bünyān
- 44 baḥr-ı zehḥār-ı dil-i pāki muḥīṭ-i 'ālem
ḳaṭredir ḳulzüm-i efdāline nisbet 'ummān
- 45 n'ola faḥr eylese 'allāme-yi Rāzī'ye daḥi
keşf-i taḥrīr-i mezāyāda o niḥrīr-i zamān
- 46 māye-yi 'ömr-i ebed ḳaṭre-yi nevk-i ḳalemi
var ise maḥberesi menba'-ı āb-ı ḥayvān
- 47 feyz-yāb olsa eger reşḥa-yı iḥsānından
gönçe-yi gülşen-i taşvīr ola verd-i ḥandān
- 48 eşer-i ḥulḳu verir ḥāke sebük-rūḥī-yi bād
āteşī terbiyet-i luṭfu eder āb-ı revān
- 49 dürr-i şehvār ola her dānesi kişt-i emeliḡ
olsa sır-āb-ı yem-i şefḳati ebr-i nīsān
- 50 bŷy-ı aḥlāḳını şemm eyleyli bezminde
'anber ü 'ūdu eder āteş-i ḡayret sŷzān
- 51 ne tecellī ne kerāmet bu ne teshīl-i Ḥudā
nuṭḳu bir ḥarf ile biḡ müşkülŷ eyleser āsān
- 52 cāmī'ü'l-kelm-i belāḡatdır olur nāṭḳası
irticāliyle zebān-bend-i Lebīd ü Saḥbān
- 53 eylese meşḳ-i sŷḥān āyine-yi ṭab'ından
ola ṭūṭīde daḥi ḥŷsn-i edā-yı Ḥassān

- 54 bulunur her sühaninde yine şad-remz-i bedî'
hâmesi etse de telhîş-i ma'ânî-yi beyân
- 55 serverâ kâdr-şināsâ vu mekârimkârâ
ey eden merhâmeti cümle kulûbu şādân
- 56 hüsni niyyetledir a'mâl-i kerâmet-eşeriñ
her umûruñda muvaffağ eder elbet Yezdân
- 57 hâk-pâyıñ gibi bir sürme Şıfâhân'da dañi
hele ben görmedim ey merdüm-i çeşm-i dü-cihân
- 58 ne zamân midhâtiñi yazsam eyâ mihr-i ümîd
ser-i hâmem meh-i nev gibi olur nûr-efşân
- 59 güher-i medhiñ imâme olalı nazmımda
buldu mânend-i le'âlî sühanım şöhret ü şân
- 60 zıkr-i evşâfiñ ile sübha-yı şad-dâne gibi
dest-i erbâb-ı kemâlâtda eyler devrân
- 61 gerçi şâyeste-yi ĩşâr degil vaşfiñda
lû'lû'-i nüh-şâdef ü gevher-i kân-ı imkân
- 62 kâle-yi şî'rim eger nesc-i harîrî²⁴¹ olsa
düş-ı evşâfiña hâşâ yine olmaz çeşpân
- 63 ğaraż-ı 'arż-ı ma'ârif degil aşl-ı maşşûd
nazm ile hayr-du'âyı ederim vird-i zebân
- 64 ğayra kâlâ-yı hüner 'arż edemem sultânım
var iken sen gibi nekkâd-ı meţâ'-ı 'irfân
- 65 luţfuñ olmazsa harîdâr-ı kumâş-ı nazmım
görünür bender-i ma'nâda benimçün hüsrân
- 66 vaşf-ı zâtıñ sebep-i fahr-i sühan-dânîdir
bu cesâretle mübâhât ederim ben de hemân
- 67 bilirim haddimi terk-i edeb etmem ammâ
'afva maqrûn olur elbette bu lâf u hezeyân
- 68 senden ey müftî-yi a'lem ederim istiftâ

²⁴¹ Şiir ve evsaf sözlerinden dolayı Makâmât yazarı ve dil âlimi Harîrî (ö.1122)'ye ihâm var.

- şer'-i insâf ile bu mes'eleyi eyle beyân
- 69 Zeyd ü 'Amr'ın sühanında bu lefâfet mi olur
yoğsa olmaz mı benim gibi sühan-dân-ı cihân
- 70 eyledim bâdiye-peymâ füşehâ-yı ^Carab'ı
'acemî oldu yanımda şu'arâ-yı İrân
- 71 fârisü'l-ğayli benim 'arşa-yı isti'dâdın
şeh-levend-i sühanım şimdi benimdir meydân
- 72 esb-i Tâzî-yi tabî'atle çıkıp merdâne
oynadım mülk-i ^Cacem'de dağî güy u çevgân
- 73 güher-i nazmımı bu silk-i belâgatde görüp
dediler dürr-i ^Caden'dir bülegâ-yı ^Cadnân
- 74 şöhretim zâtıma gâlib degil inşâf budur
fehm eder anı meşâhîr-i ma'ânî-fehmân
- 75 degilim sîne-tehî şîṭ ü şadâ-yı sâde
pâsbân ṭablî gibi gûş-zed-i 'âlemiyân
- 76 ney-şekerdir kalemim zâ'ika-yı hullâna
şaçsa zehri görünür çeşm-i ḥasûda şu'bân
- 77 sihr ü efsûsunu küttâb-ı kalem gördükde
oldular cümlesi engüşt-i taḥayyür be-dehân
- 78 hünerim şî'r ile inşâya degildir maḫşûr
da'vî-yi dânişe ancağ sühanımdır bürhân
- 79 'âr u ḥaclet çekerim Vehbî-yi şâ'ir deseler
kesb ü taḫşîl-i fûnûn etmiş iken niçe zamân
- 80 lâf-ı şâ'ir deyü taşdıke qarîn olmaz ise
işte envâ'-ı kütüb işte fûḫûl-i devrân
- 81 imtiḥân eyle ḥuzûruḡda bilinsin kâdrim
mükrem olmazsam efendim olayım bârî mehân
- 82 oldu bu ni'met-i dâniş sebab-i ḥirmânım
beni ḥazm etmedi bir dürlü gürûh-ı iḫvân
- 83 ya'nî Yûsuf gibi evzâ'-ı sipihr-i nâ-sâz

- çāh-ı ğamdan çıkarıp eyledi vaż'-ı zindān
- 84 var mıdır şer'-i mürüvvetde mesāġı bilmem
yoġsa kādī-yi kader böyle mi ħükm etdi hemān
- 85 ben çekip rūzī-yi yek-rūze için çille-yi ğam
ġayrılar kādī-yi Siroz olalar taġra-künān
- 86 ħased etmem bilirim cāh ile²⁴² rif'at gelmez
ķalb olunsa yine nādān olur ammā nādān
- 87 böyle efrūhte gördükçe çerāġ-ı cehli
ġayret eyler beni pervāne-yi şem'-i ħirmān
- 88 bu ġudāzişdir eden teşne-yi cūy-ı himemiñ
el-'ataş el-'ataş ey menba'-ı cūd u iġsān
- 89 āb-ı rüyum dökeyim nā-be-maġal yerlerde
beni eylerse yine şefķatiñ eyler reyyān
- 90 oldu burc-ı şeref-i sünbüle cāy-ı ħurşīd
şimdi bu Sünbül'e de nūr-ı 'ināyet şāyān
- 91 şekveniñ vaķdi degil faġr-i temeddūġ daġı 'ayb
olsun imsāk-i süġhan mihr-i ħamūşī-yi dehān
- 92 nuķl-i iftāra bedel bir ġazel inşād edegör
ola mānend-i şeker ķuvvet ü ķuvvet dil ü cān
- 93 şevķ ile tā be-seġer oldum o māha nigerān
geldiġi demde tūlū' eyledi mihr-i raġşān
- 94 gelmedi külbe-yi aġzānıma aġşama ķarīb
bir gece bedr-i felek gibi o māh-ı Ken'an
- 95 şāhid-i ġirra gibi zāhid-i sālūs daġı
gözlerin açmış o ebrūlara eyler im'an
- 96 eylemiş büse mevā'idini vābeste-yi 'īd
şevķ-i incāzına olsa n'ola cānım ķurbān
- 97 bozulur belki 'aķīde neredede ķaldı şıyām

²⁴² "Nādān"dan dolayı "cāhil" sözüne îhām var.

'89 dökeyim: dökemem Ü.

'93 seġer: saġūr Ü.

- gelse bezme bu şeker lebler ile ḥande-künān
- 98 sā‘atim geldi deyü nāz ile İhām etse
bir daḳıḳa edemez şabr u taḥammül yārān
- 99 Vehbiyā büse-yi ‘İd olmasa nuḳl-i ümmīd
telḥī-yi rüzeyi bir gün çekemezdi rindān
- 100 vaḳt-i iftārda ‘arż-ı hüner etmek ne demek
şimdilik mā’ide-yi ḥayr-du‘adır çesbān
- 101 ḳadr ile ‘İd-i sa‘İd ile gelip āfāḳa
neşr-i envār ede tā her sene māh-ı ramazān
- 102 mesned-i ḳadr ü sa‘adetde hezārān meh ü sāl
Ḳadr ü ‘İd eyleye her leyl ü nehārın Sübhān

[57]

TAḤMĪS-İ ḲAŞĪDE-İ NEFĪ VE ‘ARŻ-I TĀRĪḤ BERĀY-I TA‘MĪR-İ
SA‘ĀDET-ḤĀNE-İ ŞEYḤŪ’L-İSLĀM-I MÜŞĀRUN İLEYH

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

I

- 1 ḥabbezā ferḥunde devlet-ḥāne-yi çarḥ-āsītān
2 kim anı tebrīk için tā ‘arşa dek kerrübiyān
3 ‘ālem-i bālāda bu beyti eder vird-i zebān
4 *bāreka’llāh ey behişt-ābād v’ey reşk-i cinān*
5 *şāneka’llāh ey serāy-ı dil-güşā vü dil-sitān*

II

- 1 öyle ‘ulvī kim o devlet-ḥāne-yi gerdün-simāt
2 ṭāḳınıḡ zer mīḥidir evc-i felekde sābitān
3 çār erkāniyla zibende binā-yı şeş-cihāt
4 *südde-yi bābiyla pāyende esās-ı kā’ināt*
5 *ṭarḥ-ı maṭbū‘uyla nāzende zemīn ü āsumān*

III

- 1 baḳsa Cīsā-veş bir ādem revzen-i ḥurşiddin
2 olmaya meşhūdu şaḥn-ı bāḡına beḡzer çemen
3 derdi vaşfın yazsa ger Firdevsī-yi rengīn-sūḥān
4 *görmemişdir çarḥ-ı çārümle behiştı seyr eden*
5 *böyle bir rüşen maḳām u böyle bir ḥürrem mekān*

IV

- 1 rif‘at-i bānīsini te’yīd edip Rabbü’l-enām
2 bu serāyi eylemiş böyle sezā-yı ihtirām
3 sāḥası olmuş anıḡ mālīşgeh-i rüy-ı kirām

[57] M.IV/93, Ü.136a, FB.50a

IV/3 kirām: enām Ü. //4 penāhi: bināsı Ü.

4 *dergeh-i devlet-penâhı mültecâ-yı hâş u 'âm*
5 *hâk-i pâk-i âsitâni buse-cây-ı ins ü cân*

V

1 *taḅ'-ı bânîsi zihî sa'd-aḥter-i zâtü'l-burûc²⁴³*
2 *şemse-yi dergâhı mihr-i hâver-i zâtü'l-burûc²⁴⁴*
3 *ķubbesi zîbende zerrîn-efser-i zâtü'l-burûc²⁴⁵*
4 *ture-yi tāk u revâķı hem-ser-i zâtü'l-burûc²⁴⁶*
5 *sâye-yi saķf-ı bülendi h'ābgāh-ı aḥterān*

VI

1 *Ka'be-yi 'ulyā denirse kimse etmez reyb ü şek*
2 *Beyt-i Ma'mûr ile âşâr-ı şerefde müsterek*
3 *şadr-ı vâlâ-ķadriniñ mesned-ıtrâzıdır melek*
4 *pîş-i dergâhında ber-pā şaf-nişînân-ı felek*
5 *zîr-i evvânında pervâz etmede kerrübiyân*

VII

1 *ķaşr-ı bâğ-ı dil-güşâsı cennet-i a'lâ mıdır*
2 *müşg-bîd-i süy-ı havzı hem-ser-i Tübâ mıdır*
3 *vaşf-ı derd-i bülbülânıñ vird-i şubḥ u şâmıdır*
4 *resm-i gül-mîh-i deri gül-bang-i mürğ-i bāmıdır*
5 *gülşen-i dehre veren berg ü nevâ-yı cavidân*

VIII

1 *eylemiş ol hâne-yi mes'ûdu feyż-i Mevlevî*
2 *sîne-yi 'ârif gibi leb-rîz-i sırr-ı ma'nevî*
3 *mihr-veş rüşen derûnunda fezâ'il pertevi*
4 *künc-i ḥalvet-hânesinde 'ilm ü 'irfân münzevî*
5 *güşe-yi bâbında iķbâl ü sa'âdet pâsbân*

IX

1 *sînesin gerd-i ḥasedden etse şâf-âyîne çarḥ*
2 *baķsa çeşm-i mihr ile âğâz eder taḥsîne çarḥ*
3 *reşķ ile olmuş ḥamîde rif'at-i ķadrine çarḥ*
4 *râst kılsa ķaddini ermez yine ķaşrına çarḥ*
5 *ede terkîb-i 'anâşırdan meger kim nerdübân*

X

1 *müşg-sâdır gerd-i rāh-ı pâsbânı nâfeye*
2 *etme teşbîh ol ğubâr-ı âsitâni nâfeye*
3 *vermek için nekhet-i 'anber-feşâni nâfeye*
4 *müşg-i ezfer yerine ķorlardı anı nâfeye*
5 *ger şabâ hâk-i derin irgürse Çîn'e armağan*

XI

1 *resm-i maḥbû'un kılip mi'mârı böyle hoş-nümâ*
2 *aḥsen-i eşķâl-i te'sîs üzre vaż' etmiş binâ*

²⁴³ "Burçlar sahibi", Kur'an-ı Kerîm, Bürûc (85)/1.

²⁴⁴ "Burçlar sahibi", Kur'an-ı Kerîm, Bürûc (85)/1.

²⁴⁵ "Burçlar sahibi", Kur'an-ı Kerîm, Bürûc (85)/1.

²⁴⁶ "Burçlar sahibi", Kur'an-ı Kerîm, Bürûc (85)/1.

- 3 hem-ser-i 'arş-ı mu'allâ olduğuyçün ğâlibâ
4 *irtifâ'ın almağa olmuş mühendis çarh aña*
5 *mihri uşurlâb edip kılmış şu 'â'ın rîsmân*
XII
- 1 merkez-i kûṭb-ı cihândır çarh aña pergâr-ı şevk
2 devr eder eṭrâfını neşr eyleyip envâr-ı şevk
3 cebhe-yi mihrinde rûşen pertev-i âşâr-ı şevk
4 *çüb-ı zerrîn ile eyler her seher izhâr-ı şevk*
5 *olmağa derbân-ı dergâhı şeh-i hâver-sitân*
XIII
- 1 maṭla'-ı envâr-ı re'fetdir ki anıñ her seher
2 ṭal'at-ı hürşîd olur revzenlerinden cilveger
3 rûz u şeb rahşende dîvân-hânesinde nûr u fer
4 *muntazır her gece çarh-ı pür-kevâkible kamer*
5 *yağmağa sahnında bir şem'-i muraşşa' şem'dan*
XIV
- 1 âsumân hem-revnağ-ı bünyân-ı ma'mûrî degil
2 mihr-i rûşen-dil 'adil-i câm-ı billûrî degil
3 'ağd-ı Pervîn hem-ser-i kandîl-i pür-nûrî degil
4 *zîr-i tâkında fûrûzân şem'-i kâfûrî degil*
5 *oldu zer peykân ile sehm-i sa'âdet der-kemân*
XV
- 1 sa'd-i ekber kılmış ol beyt-i şerîfi müsteķar
2 burc-ı es'addır Süreyyâ ṭâkıını eyler maķar
3 fark-ı gerdün üzre vermiş Ferķadân'a zîb ü fer
4 *ķubbesinde levha-yı sîmîn ile gül-mîh-i zer*
5 *Müşterî'dir kim felekde mâh ile etmiş kırân*
XVI
- 1 ṭab'-ı Hızır-âsâ derûn-ı rûşeni pür-incilâ
2 ḥavz-ı şâfi menba'-ı âb-ı ḥayât-ı cân fezâ
3 'aks eder baķdıķça andan sîneye mevc-i şafâ
4 *her ruḥâm-ı ferşi bir âyîne-yi 'âlem-nümâ*
5 *her güzîn ferrâşı İskender gibi ğitî-sitân*
XVII
- 1 gevher-i maķşûdun anda bulduğuyçün ehl-i câh
2 âsitân-ı âsumân-bünyânını eyler penâh
3 var mıdır gerdünda bilmem böyle rûşen câygâh
4 *zerre-yi nûr-şemsesi pîrâye-yi hürşîd ü mâh*
5 *rîze-seng-i mermeri sermâye-yi deryâ vü kân*
XVIII
- 1 cennet-âsâ cây-ı dil-cûdur o nev-ṭarḥ-ı cemîl
2 sîr-çeşm olmaķ anıñ seyrinden emr-i müsteḥîl
3 çeşmeler Tesnîm ü Kevşer gibi şâf u bî-'adîl
4 *ķatre-âb-ı ḥavzı reşk-i cûybâr-ı Selsebîl*

5 *muşt-ı hâk-i reh-güzârı sürme-yi hür-ı cinân*

XIX

1 mevc urur ol havz içinde cüşiş-i rûhânî kim
2 meşrebî şâfî-yi ehl-i hâl-veş nûrânî kim
3 şafvet-i kalb ile gel seyr eyle bu devrânı kim
4 *Mevlevîdir şan o şâdirvân-ı ser-gerdânı kim*
5 *hem döner hem eşkini eyler şafâsından revân*

XX

1 dür gibi her kaçresi zîb-i kef-i gavvâşdır
2 bu leâfet reşha-yı fevvâresine hâşdır
3 sîne-yi 'âşıkda 'ayn-ı cüşiş-i ihlâşdır
4 *zer külâhıyla yahud bir dilber-i rakqâşdır*
5 *bir ayağ üzre semâ' etmekde dâmen-der-miyân*

XXI

1 kılmış ol cây-ı ferağ-fersâ-yı luğf-ı Kirdigâr
2 melce' -i erbâb-ı hâcât u melâz-ı rûzgâr
3 rûh-perverdir nesîmi çeşmesâr-ı hoş-güvâr
4 *haste-yi derd ü gama âb u hevâsı sâzkâr*
5 *mübtelâ-yı kahr-ı dehre dergehi kehfü'l-emân*

XXII

1 tütüyâdır gerd-i şahı mäh-ı enver çeşmine
2 zerresi nûr-ı başardır şem' -i hâver çeşmine
3 fer verir gerdünda her ferhunde ahter çeşmine
4 *çekmege mîl-i şihâb ile felekler çeşmine*
5 *düdu kuhl-i rûşenâdır düdgâhı sürmedân*

XXIII

1 câm-ı billûrun şanır âyîne sîm-endâmlar
2 pertevinden şerm eder eflâk-i mînâ-fâmlar
3 anda rûz-ı rûşen-âsâ pür-ziyâdır şâmlar
4 *berğ urur revzenlerinde âbgîne câmlar*
5 *gösterir dünyâda cennet olduğun günden 'ayân*

XXIV

1 tâbnâk-i şeb-çerâğ-ı feyzdir gencîne-veş
2 şuffesi şafvet-nünâ şahı dil-i bigâne-veş
3 belki bir sîmîn beden dilberde şâfî-sîne-veş
4 *bir şafâ var câm-ı billûrunda kim âyîne-veş*
5 *kim bakarsa görünür gönlündeki râz-ı nihân*

XXV

1 sünbül-i bâğı perîşân kıldı zülf-i yarı kim
2 gönçesi dem-beste etmişdir leb-i dildârı kim
3 kâmet-i Belkîs'e beşzer serv-i hoş-reftârı kim
4 *bir mülükî gülsitândır nüşha-yı gülzârı kim*
5 *câ-be-câ mühr-i Süleymân resmidir aña nişân*

XXVI

1 hürrem eyler tavf-ı dergâhı 'inâyet tãlibin

2 bulmuş aşhâb-ı seniyye cām-ı şafâ her cânibin
3 nâvdân-ı zer şanın dil-teşne kıl-k-i sâhibin
4 *Ka'be-yi İslâm'dır dersem sezâdır şâhibin*
5 *şeyhü'l-islâm eylemiş lutf-ı Hudâ-yı müste'ân*
XXVII

1 mazhar-ı sırr-ı 'avârif 'ârif-i bi'llâh kim
2 vâkıf-ı 'ilm-i ledün şâhib-dil-i âgâh kim
3 rüy-ı ehl-i dânişe dergâhı mâlişgâh kim
4 *ol hudâvend-i hudâvendân-ı fazl u câh kim*
5 *'ilm ü 'irfâniyla olmuş 'izz ü devlet tev'emân*
XXVIII

1 ya'nî Es'ad-zâde-yi mesned-tırâz-ı mes'adet
2 müncele zât-ı şerîfinde rüsüm-ı maḥmidet
3 nâmdaş-ı mefḥar-i kevneyn-i 'âlî-menḳabet
4 *'avn-i millet faḥr-i ümmet müsteşâr-ı salṭanat*
5 *'âlem-i himmet cihân-ı mekrümet cân-ı cihân*
XXIX

1 ḳulzüm-i ṭab'ı muḥîṭ²⁴⁷ ü nuṭḳu hem-ḳadr-i dürer²⁴⁸
2 dürr-i muḥtâr²⁴⁹-ı fetâvâsı güherden mu'teber
3 noḳtadır mecmû'a-yı fazlında 'unvân-ı 'iber²⁵⁰
4 *merkez-i pergâr-ı dâniş ḳuṭb-ı gerdün-ı hüner*
5 *mâlik-i mülk-i fezâ'il müftî-yi devr-i zamân*
XXX

1 ḥikmet-âmüz-ı Felâṭun İbn-i Sînâ-iştihâr
2 ḥall-i 'aḳd-i re'yine vâbeste hep tedbîrkâr
3 böyle lâzımdır umûr-ı salṭanatda müsteşâr
4 *fitne-bend-i dehr-i dūn müşkil-güşâ-yı rûzgâr*
5 *çâre-sâz-ı dîn ü devlet feylesöf-ı kâr-dân*
XXXI

1 eylemiş zât-ı felek-câhın Hudâ-yı lâ-yezâl
2 zîr ü bâlâya ziyâ-baḥş u nemâ-pâş-ı nevâl
3 mâhtâb-ı devlet andan kesb eder nûr-ı kemâl
4 *âsumân-ı mülke re'yi âfitâb-ı bî-zevâl*
5 *gülsitân-ı dehre lutfu nevbahâr-ı bî-ḥazân*
XXXII

1 mü-şikâfî-yi ḥayâli dil-pesend-i rûzgâr
2 riḳḳatin taḥşin eder meşşâṭa-yı zülf-i nigâr
3 nazm-ı rengininde ḥüsn-i bîkr-i ma'nâ âşikâr
4 *bânû-yı ḥalvet-serây-ı fikrine şeb perdedâr*
5 *nev-'arûs-ı ḥacle-yi re'yine şubḥ âyinedân*
XXXIII

²⁴⁷ Seydi Ali Reis'in Kitâbu'l-muhîṭ'ine îhâm var.

²⁴⁸ Molla Hüsrev'in Terceme-yi Durer ve Gurer'ine îhâm var.

²⁴⁹ Alaüddin-i Haskefi'nin aynı adlı eserine îhâm var.

²⁵⁰ İbn-i Haldun'un Tarih-i İbn-i Haldun adıyla da bilinen aynı adlı eserine îhâm var.

1 teşnedir feyyāze-yi ihsānına gerdün-ı dūn
2 anı da leb-rîz ederdı olmasaydı ser-nigūn
3 böyle rûz u şeb olurlar hıdmetinde rû-nümūn
4 *meh sıtabl-ı rāyîz-i cūdunda saṭl-ı nuḳre-gūn*
5 *mıhr bezm-i sākî-yi baḥtında cām-ı zer-nişān*
XXXIV

1 zātıdır revnaḳ-ṭırāz-ı mesned-i dūnyā vü dīn
2 ‘izzet ü rif’at derinde pāsban-ı kemterin
3 gūşe-yi dāmānıdır mālîşgeh-i rüy u cebin
4 *cāme-yi iḳbāline devlet ṭırāz-ı āstīn*
5 *ḥāne-yi iclāline himmet revāḳ-ı āsitān*
XXXV

1 etse ger nuṭḳ-ı revān-baḥşıyla āġāz-ı maḳāl
2 nefḥa-yı ‘İsā olur her lafzına gūyā me’āl
3 ḥaṭṭ-ı şı’rinden bulur rüy-ı sūḥan ḥüsn-i cemāl
4 *noḳṭa-yı kilki ‘izār-ı şāhid-i ma’nāya ḥāl*
5 *cevher-i rūḥ-ı kelāmı ḳālīb-ı ma’nāya cān*
XXXVI

1 emr ü nehyi bā’iş-i tanzīmıdır baḥr u beriḡ
2 āb u tāb-ı luṭfudur pīrāyesi ḥüşk ü teriḡ
3 tāb-ı ḥışmı şu’le eyler ābın ammā gevheriḡ
4 *her pulu bir dāġ-ı āteşnāk olur māhīleriḡ*
5 *ger semūm-ı ḳahrı olsa rüy-ı deryāya revān*
XXXVII

1 rüzgār etmez mefād-ı ‘afv u ḥışmından nükül
2 gülşene tāb-ı temūz-ı ḳahrı ger etse şümül
3 eyleye gerçi şerer ḥāşiyetin sīnem ḳabül
4 *her şerārı ḳaṭre-yi nīsān olup eyler nüzül*
5 *ger nesīm-i luṭfu külḥandan yaḡa olsa vezān*
XXXVIII

1 dād-ḥ’āhān-ı zamāne dergehiḡde serverā
2 kām-yāb olmaḳdadır luṭfuḡla bī-çūn u çirā
3 eyledim ben de bu gūne ‘arz-ı ḥāle ictirā
4 *dāverā dānişverā şadrā efāzıl-perverā*
5 *ey cihān-sālār-ı iḳlīm-i ma’ānı vü beyān*
XXXIX

1 nuṭḳuḡa vermiş Ḥudā tā ol ḳadar feyż-i eşer
2 her ne söylersenḡ ḳalem levḥ-i ḳabüle şebt eder
3 bir işāretle ḳıarsın biḡ faḳīri kāmver
4 *sensin ol dārende-yi yarlıġ-ı aḥkām-ı ḳader*
5 *ḥāmeḡ olmuşdur rumūz-ı āsumāna tercemān*
XL

1 himmetiḡ münḥall edelden ḥāl-i müşkil ḳalmadı
2 ‘uḳde-yi ġam sīnelerden oldu zā’il ḳalmadı
3 cüylerden mā-‘adā cüyende sā’il ḳalmadı

4 *gönçe-veş açılmadık devrinde bir dil kalmadı*
5 *nevbahār-ı devletiñ dünyâyı etdi gülsitān*

XLI

1 kim işitmiş etdigin bu demde şekvā kimseniñ
2 tığ-i cevri etmez dilin āzürde kaç'ā kimseniñ
3 havfı yok bir kimseden devrinde ašlā kimseniñ
4 *şöyle pür emn oldu devrāniñda dünyā kim seniñ*
5 *cāy-ı fitne gūşe-yi ebrū-yı dilberdir hemān*

XLII

1 şefkatiñdir bāğ-ı dehre vāye-bağış-ı hurremī
2 reşha-yı luṭfuñdür ihyā eyleyen nār-ı ğamı
3 yoḥsa bir demde şerāra döndürüp her şebnemi
4 *tāb-ı hūrşīd-i sitem sūzān ederdi 'ālemi*
5 *ger seḫāb-ı 'adl ü dādıñ olmasaydı sāyebān*

XLIII

1 sensin ol nabz-āşinā dānā-yı hikmet-ımtizāc
2 ṭab'-ı devlet etdi tedbiriñle taşhīh-i mizāc
3 ḥoḳka-yı re'yiñde bür'ü's-sā'adır her bir 'ilāc
4 *ḥalk-ı 'alem ser-te-ser bīmār-ı derd-i ihtiyāc*
5 *dehr bir dārü's-şifā luṭfuñ ṭabīb-i mihrībān*

XLIV

1 luṭf-ı Ḥaḳ'dır kim cihān sīr-āb-ı iḥsāniñ ola
2 sū-be-sū ḥavz-ı emel mīz-āb-ı cūduñdan ṭola
3 Hızr-veş olmaz müyesser bu 'ināyet her kula
4 *çeşme-yi āb-ı ḥayāt-ı feyzdir ṭab'ıñ n'ola*
5 *kilk-i ḥalkārī olursa aña zerrīn-nāvdān*

XLV

1 gerçi etmezsin 'arūz-ı māl ü cāha iltifāt
2 sende cem' olmuşdur ancak naḳd-i 'ilm-i kā'ināt
3 müstefīd-i dānişinđir sākinān-ı şeş-cihāt
4 *şāniña nisbet efāzıl müstaḥiḳḳān-ı zekāt*
5 *devlet-i fazl ile sen şāhib-nişāb-ı kāmran*

XLVI

1 künc-i ğamda bī-mecāl olmuşdu meḳş ü 'avḳ ile
2 ṭab'ı teşvīḳ eyledim semt-i şenāña sevk ile
3 'aşkın artırdı gelince cünbişe bu zevḳ ile
4 *ḥātıra ešnā-yı evşāfiñda feyz-i sevk ile*
5 *lāyiḳ oldu 'āşīkāne bir ğazel de nāgehān*

XLVII

1 zülf-i Leylā mı per-i Cānḳā mıdır bu ğisuvān
2 kim hevāsiyla uçurmuş mürĝ-i 'aḳlın 'āşīḳān
3 belki zencīrin sürür dīvānesidir kehkeşān
4 *olmasa mecnūn-ı 'aşkı ol mehiñ ger āsumān*
5 *Nesr-i Ṭā'ir eylemezdi bāşı üzre āşiyān*

XLVIII

1 gül naẓar-bāz-ı temāşā rüy-ı alıñ seyrine
2 servler şaf-beste ƙadd-i nev-nihālîñ seyrine
3 çeşm-i ‘aşıƙ sîr olur mu ھاٲ u hālîñ seyrine
4 *dîdelerdir zâhîr ü bâtın cemâliñ seyrine*
5 *dilde zaħm-ı nevk-i tîriñ tende dâğ-ı hûn-feşân*
XLIX

1 cāna kâr etdirdi tîr-i hûn-feşân-ı ğamzesin
2 halka göstermem yine zaħm-ı nihân-ı ğamzesin
3 bulmağ için raħne-yi dilde nişân-ı ğamzesin
4 *dikdi na’l-i sîneme çeşmiñ sinân-ı ğamzesin*
5 *nîzesini halkadan güyâ geçirdi Ƙahramân*
L

1 çarpılır hûsnün gören âdem taħammül eylemez
2 şayd u teşhîrin ‘aceb var mı taħayyül eylemez
3 da’vetinde gerçi bir kimse tekâsül eylemez
4 *hâne-yi ağyâr-ı ‘uşşâka tenezzül eylemez*
5 *bir Hümâ’dır ol perî ammâ Hümâ-yı lâ-mekân*
LI

1 ‘andelîb-âsâ edâsı öyle hoş-âyende kim
2 nevbahâr-ı ƙâbiliyyetde gül-i pür-ħande kim
3 kesb-i ƙudret eylemiş Vehbî gibi her fende kim
4 *tab’-ı Nefî bûlbül-i güyâdır ol gülşende kim*
5 *ğonçe-veş dem-bestedir anda dehân-ı şâ’irân*
LII

1 sâye-yi gül-nahl-i luţfunıda olurken müstaẓil
2 olmasın mı bûlbül-i tab’ım şenâya müşteğil
3 dilde mânend-i şabâ ħabs-i nefes mümkin degil
4 *tâb-ı ğamdan şu’le-yi sûzân olur ağızımda dil*
5 *olmasam medħiñle ger süsen gibi raţbü’l-lisân*
LIII

1 görmedim zâtuñ gibi ‘âlemde memdüñü’ş-şifât
2 midħatiñde dil olur ilhâm-peẓîr-i sâniħât
3 sînemi leb-rîz eder feyz-i zuhûrât-ı nikât
4 *başladıĳça vaşfiña başlar hücûma vâridât*
5 *şöyle kim tâĳat getirmez anı taĳrîre zebân*
LIV

1 fikr-i vaşfiñ ƙondu şahn-ı dil-güşâ-yı sînede
2 ƙalmadı bir menzil-i hâlî fezâ-yı sînede
3 yerleşip turduĳça şadr-ı cân-fezây-ı sînede
4 *yer bulunmaz gâh olur miħmân-serây-ı sînede*
5 *ol ƙadar uğrar ma’ânî ƙişverinden kârbân*
LV

1 zâtuña ta’bîr-i çeşpândır melek-ħaşlet demek
2 şâ’ire vaşfiñla şâyândır mübâhât eylemek
3 pür-ğanin olup şadâ-yı âferin ile felek

4 *eriřirdi gūřuma āvāz-ı tařsın-i melek*
5 *midħatiñle āsitāniñda varıp açsam dehān*
LVI

1 çıksa meydāna sinān-ı hāmesin alıp ele
2 kimde vardır zehre kim ol ħamleye karşı gele
3 fārisān-ı sāħa-yı nazma verir bir velvele
4 *‘arşa-yı pehnā-yı ma‘nāyı kılar pür-zelzele*
5 *řehsüvār-ı şab‘ım etse rahş-ı fikri zīr-rān*
LVII

1 sūr‘at ile ‘azm-i meydān etdigiyçün yarařır
2 ‘arz-ı reftār-ı küĥeylān etdigiyçün yaraşır
3 sāħa-yı ma‘nāda devrān etdigiyçün yaraşır
4 *vādī-yi medħiñde cevlan etdigiyçün yaraşır*
5 *Atlas-ı çarħ olsa rahş-ı şab‘ıma bergüstvān*
LVIII

1 şab‘iñ ol vādīde ancak kuvvet-i cevlanı yoğ
2 ĥāyetin bulmak ne müşkildir reh-i āsānı yoğ
3 biñ tekāpū etse řař‘-ı menziliñ imkānı yođ
4 *‘arşa-yı medħ ü řenāniñ ĥaddi yoğ pāyānı yoğ*
5 *peyk-i endīře ‘aceb mi olsa bī-tāb u tüvān*
LIX

1 ‘aybdır lāf u güzāf-ı nā-be-cā şimden geri
2 lāzım oldu ĥayr ile ĥatm-i řenā şimden geri
3 eyleyip bāb-ı řabūle ilticā řimden geri
4 *edelim řıdķ u niyāz ile du‘ā şimden geri*
5 *tā ki maķbūl olduĥunda řalmaya reyb ü gümān*
LX

1 tā ede ĥurřīd ü meh řāk-ı sipihri tābdār
2 rūřen olsun rüz u řeb ol ĥāne-yi rif‘at-medār
3 eylesin sa‘d u řeref her gūřesin cāy-ı řarār
4 *nitekim ola esās-ı řařr-ı gerdūn pāydār*
5 *zīver-i eyvān ola aña nücūm u keħkeřān*
LXI

1 mevķi‘-i müstes‘adin isterse řarħ-ı lāneniñ
2 bāmına şonsun Hümā ol ĥāne-yi řāħāneniñ
3 ber-řarār olduĥça bünyādı bu nūħ kāřāneniñ
4 *olsun erkānı müretteb ol sa‘adet-ħāneniñ*
5 *şopmasın bir şaşı ger şopsa yerinden Ferķadān*
LXII

1 tā ebed maĥfūz ede Feyyāz-ı Muřlak řāħibin
2 eylesin cümle umūrunda muvaffaķ řāħibin
3 ĥānumān-ı ‘ilme kılsın zīb ü revnaķ řāħibin
4 *devlet-i ‘ömrüyle berĥurdār ede Ĥak řāħibin*
5 *ĥařre dek ma‘mūr u ābādān ola ol ĥānedān*

LXIII

- 1 yaptıđı her beyt-i ma'mūr oldu Nef'ī'niñ tamām
- 2 eyledi te'sīs-i taħmīsinde Vehbī ihtimām
- 3 ol sa'ādet-ħāneniñ de buldu ta'mīri ħitām
- 4 'ağd-i cevherden aña āvīze bu tārīħ-i tām
- 5 *menzilin ābād kıldı şeyħü'l-islām-ı zamān*²⁵¹

[58]

KAŞİDE-İ TEBRİK VE 'ARZ-I TĀRĪĦ BERĀY-I İĦSĀN-I ĦĀNE EZ-
CĀNĪB-İ HÜMĀYÜN BE-ŞEYĦÜ'L-İSLĀM KĀMİL EFENDİ

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 bāreka'llāh ħāne-yi mes'ūd-ı rif'at-irtisām
meħbiṭ-i envār-ı feyz etmiş anı Rabbü'l-enām
- 2 Beyt-i Ma'mūr-ı felek mi Ka'be-yi 'ulyā mıdır
ķible-yi ins ü melâ'ik secdegāh-ı ħāş u 'ām
- 3 münzevi her gūşesinde 'izz ü iķbāl ü şeref
şuffesinde eylemiş iclāl ü devlet izdiħām
- 4 tār-ir-i rif'at ser-i bāmında mürğ-i ħāneğī
evc-i tākında Hümā-yı mes'adet ṭutmuş maķām
- 5 şemse-yi zer-kārı çeşm-i mihri etmiş ħırevert
kaşī-yi dīvārı reşk-i günbed-i firūze-fām
- 6 'aks eder zīr-i zemīninde nücüm-ı āsumān
sāħasında ma'den-i billūrdur ferş-i ruħām
- 7 şüret-i mülk-i cihān-ābādı rüşen gösterir
mihr-veş revzenlerinden berķ uran āyīne-cām
- 8 lā-mekān evcin güzār eylerdi tāk-ı rif'ati
ķubbe-yi 'arş-ı mu'allā olmasa üstünde bām
- 9 çeşm-i encümle görüp her şeb ķanādīlin felek
'ağd-i Pervīn'e o tertīb üzre versin intizām
- 10 nevbet ile pāsbān-ı āsitānı olmağa
ħāveristāndan gelir mihr ü ķamer her şubħ u şām
- 11 öyle ħoş-būdur hevā-yı sūnbülī-yi bāğı kim

²⁵¹ Ebced hesabıyla H.1186/M.1772 tarihine tekabül etmektedir.

^[58] M.IV/101, Ü.141b, FB.54b

- şemmesi eyler dimâğ-ı gönçeden def'-i zükâm
- 12 görse Rıdvan fehm edip dünyâda cennet olduğun
güllerin hür-ı cinâna eyleye 'ıtr-ı meşâm
- 13 faşl-ı gülde nağme-yi nevrüz ile eyler karar
hoş-nevâ bülbülleri etdikçe tebdîl-i mağâm
- 14 bûy-ı müşgün şemm edip şebbüyunun peyk-i şaba
sünbül-i hübân-ı Çin'e her seher versin peyâm
- 15 öyle kerrübî-nihâdın mülküdür kim ol serây
güşe-yi ihrâmını eyler melâ'ik iltişâm
- 16 nâmdaş-ı fahr-i ümmet zât-ı Şiddîkî-şifat
hâzret-i Kâmil Efendi şeyhü'l-islâm-ı be-nâm
- 17 iftihâr-ı dîn ü devlet müsteşâr-ı saltanat
re'y ü istihsânına vâbeste tedbîr-i mehâm
- 18 hânümân-zâd-ı şeref maşsûd-ı emcâd-ı selef
nesline hayrû'l-halef ol fahr-i ecdâd-ı 'izâm
- 19 görse ger şemsü'l-e'imme iktidâ eylerdi kim
enfüs ü âfâkdan 'aşrında def' oldu zalâm
- 20 İbn-i Hâcib tâlîb-i derbânî-yi dergâhıdır
etse şâyândır ^Cuşâmü'ddîn o bâba i'tişâm
- 21 tuhfe-yi cins-i kemâl etmiş işâbet sehmine
irş-i âbâ-yı kirâmın eyleyince iktisâm
- 22 nuğk-ı hikmet-remzidir mevzû'-ı bahş-i mantıķı
câmi'u'l-kelm olduğun ikrâr eder ehl-i kelâm
- 23 kavlı ü fi'l-i ictihâd-ârâsına vâ-bestedir
hall-i işkâliyle keşf-i şübhe-yi hîll ü harâm
- 24 öyle tebcîl etdi kim hem-sâye-yi 'arş eyledi
hânümân-ı rif'atın şâhenşeh-i gerdün-gulâm
- 25 ya'nî ol 'âlî serâyı zâtına temlîk ile
kâdr-i vâlâsın dü-bâlâ eyledi 'ulvî-mağâm
- 26 kâdr-dânlık cünbişinde 'özt-i leng izhâr edip

etmedi Tīmūr, Sa'de'ddīn'e böyle ihtirām

- 27 kām-baḥşā serverā bezl-i keremdir 'ādetiñ
ni'met-i bī-minnetiñle sır olur çeşm-i kirām
- 28 mihr-i luḫfundan ederse iktibās-ı nūr-ı feyż
āsumānda devr-i dā'im māh ola bedr-i tamām
- 29 cümleyi memnūn-ı iḥsān etmek ister himmetiñ
bezl-i elṫāfiñ degil vābeste-yi 'arz-ı merām
- 30 cānımı yaqmışdı gerçi ğadr edip tevcihde
eylediñ nār-ı ḥasūdu bendeñe berd ü selām
- 31 ḫaṫ-keşide manşib-ı dīgerle dilşād eyleyip
himmetiñ kıldı beni devriñde mesrūr u be-kām
- 32 ābyārī-yi keremle eylediñ bu bāğda
sünbül-i pejmürdeyi müstağnī-yi reşḫ-i ğamām
- 33 esb-i ṫab'im ḫayli meydān aldı bu reftār ile
etmek ister vādī-yi faḫriyyede 'atf-ı zimām
- 34 vāşıl-ı ser-menzil-i ilhām olur bir ḫaṫvede
ol semend-i berḫ-i raḫşa etmeden şedd-i ḫırām
- 35 maḫlaşın tebdīl ederdi Muḫteşem görseydi ger
Şevket-i ṫab'im edince böyle 'arz-ı iḫtişām
- 36 rūḫ-ı Cāmī pūr-neşāt-ı neş'e-yi ser-şār olur
Cem gibi bezm-i sūḫande destime aldıḫça cām
- 37 fikr-i Ḥayyām'ı tınāb etmem otağ-ı nazmıma
eylesem şaḫn-ı rubā'ide gehī ḫarb-ı ḫuyām
- 38 baña bildirmiş ma'ārif mülkünü iḫrār edip
dehre ḫassām-ı ḫader etdikde taḫdīr-i siḫām
- 39 ḫıṫṫa-yı ma'nā zebānım tığınıñ maḫṫū'udur
kilk-i serbestimle buldu baş ḫalem ḫaydı nizām
- 40 mālīkānemdir sūḫan mülkü aña ilḫāk ile
mültezim maẓmūn-ı ḫāşü'l-ḫāşı etdim iltizām
- 41 bir ğazel yazdım ḫaṫ-ı müşğīn-i yarı yād edip

- zeyl-i imzâ-yı hayâlim oldu miskiyyü'l-ḥitâm
- 42 var iken sende bu 'anber gibi ḥaṭṭ-ı müşg-fâm
'âşık-ı zârîḡ dimâğından çıkar mı fikr-i ḥâm
- 43 silsileḡ peyveste-yi nesl-i Benî Lâm olduḡun
gösterir ser-ḥalka-yı zülfüḡdeki imlâ-yı lâm
- 44 mest-i nâzım çeşm-i fettânîḡ niçün maḥmûrdur
sâğar-ı leb-rîz-i bezm-i 'ayş iken la'liḡ müdâm
- 45 zülf-i şebbüyuḡ hevâsıyla eden 'azm-i sefer
tâ şabâḡ-ı ḥaşre dek olsun muḡîm-i mülk-i Şâm
- 46 ḡüsñüḡüḡ yâ ḡulḡuḡuḡ elbette bir noḡşanı var
bir güzel yoḡdur saḡa şâyeste-yi teşbîḡ-i tām
- 47 âh ey vaḡşî ḡazâlim geşt-i kûh u deşt ile
ardıḡa çoḡ düştüm ammâ olmadıḡ ibrâma râm
- 48 geh temeddüḡ geh teḡazzül besdir ey Vehbî hemân
ḡıl du'â-yı ḡayr-ı memdûḡuḡda bezl-i ihtimâm
- 49 bu cihân ṡurduḡça ṡursun ḡânedân-ı devleti
ola pâ-ber-câ esâs-ı câhı tâ rûz-ı kıyâm
- 50 bâb-ı luṡfu ehl-i ḡacâta ḡüşâd olsun ebed
reşk ile baḡsın ḡapansın çeşm-i ḡussâd-ı lî'âm
- 51 ol sa'âdetḡâḡ-ı gerdün-ḡadri Feyyâz-ı ezel
eylesin vâreste-yi âşâr-ı ḡarḡ u iltiyâm
- 52 muntazâm silk-i du'âda gevher-i târîḡidir
*cây-ı mes'ûd ola her dem ḡâne-yi müftî'l-enâm*²⁵²

[59]

İDİYYE BE-MÜŞĀRUN İLEYH DER-ZİMN-I TEŞEKKÜR-İ ḤAṬṬ-I
HÜMĀYŪN BERĀY-I İḤSĀN-I MANŞIB-I ZAḒRA-İ 'ATĪK
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 cünbiş-i ebrü-yı cānān mı meh-i ḡarrā mıdır
ḡarḡdan bu şîveler āfāḡa istiḡnā mıdır

²⁵² Bu mısra, mücevher tarih hesabına göre, noktalı harflerinin ebced değerleri toplandığında H.1184/M.1770 tarihini vermektedir.

^[59] M.IV/103, Ü.143a, FB.56a

- 2 böyle bir kaşı hilâli gösterip biñ nâz ile
ğurre-yi şevvâli ehl-i rûzeye îma mıdır
- 3 yoħsa mâh-ı nev ħamîde-ğad gelip tefĥîm ile
meyli pâ-bûs-ı cenâb-ı müftî-yi dânâ mıdır
- 4 şeyĥü'l-islâm-ı felek-câh-ı Süreyyâ-rif'atıñ
îdini tebrîke gelmiş âsumân-peymâ mıdır
- 5 ħazret-i Kâmil Efendi kim 'aceb İbn-i Kemâl
fazl u dânişle mükemmel zâtına hemtâ mıdır
- 6 ceddidir ħayru'l-beşer eslâfı da anıñ gibi
ħaşlet-i Şiddîğ ü Fârûğ ile müsteşnâ mıdır
- 7 derdi Beyzâvî göreydi bûs edip dâmânını
ĥil'at-ı beyzâsı zîb-i millet-i beyzâ mıdır
- 8 zâtını pîrâye-yi dârü'l-'ulûm etmiş Ĥudâ
nüşâ-yı ekmel mi yâĥud nüşâ-yı kübrâ mıdır
- 9 her kelâm-ı dil-pesendi ğıbtâ-yı dürr ü güher
sînesi gencîne midir kân mıdır deryâ mıdır
- 10 şadr-ı 'izz ü câha teşrîfi şeref-pîrâ iken
meĥar-i zât-ı bülendi mesned-i fetvâ mıdır
- 11 rif'ati âbâ-yı 'ulvîye medâr-ı faĥr olur
irtifâ'-ı şâni ancak nisbet-i âbâ mıdır
- 12 zühdünü görseydi Bişâmî te'accüb eyleyip
şerm ile derdi benim de ħâ'atim taĥvâ mıdır
- 13 öyle müstağnî-yi 'âlem kim yanında farkı yok
sîm ü zer erzîz mi âhen mi güher ĥârâ mıdır
- 14 zîb-i ser meşğ-i ħazâyâ-yı debîrân-ı felek
zeyl-i fetvâ-yı şerîfiñ zeyn eden imzâ mıdır
- 15 gün gibi rûşen kemâlâtıñ nice inkâr eder
yoħsa görmez mi ĥasûduñ gözleri a'mâ mıdır
- 16 ĥîrelenmiş çeşm-i şümu pertev-i ĥurşîdden
bed-nazar ĥâsid 'aceb ĥuffâş-ı nâ-bînâ mıdır

- 17 kām-kārā kıble-yi hācāt kılmış Hāķ seni
hānedān-ı ‘ızz ü cāhıñ Ka‘be-yi ‘ulyā mıdır
- 18 bir iřāretle müřārun bı‘l-benān etdiñ beni
ķařdıñ āyā nev‘-i isti‘dādımı İmā mıdır
- 19 vālid-i merhūmuñ etmiřdi efendim imtiħān
dāniřim muħtāc-ı istıfsār u istıķřā mıdır
- 20 sūnbūlistān-ı ġamıñ bir sebze-yi pā-mālını
hākden ref‘ eylemek iħsān-ı nā-ber-cā mıdır
- 21 ķadrimi manşıbla terfı‘ eyleyip ġüyā dediñ
ħayf Vehbı bu hūnerle cūmleden ednā mıdır
- 22 yetmişe yetmiş bu sinn ü sāl ile bu hāl ile
üstüne etfāl çıķmaķ lāyık u aħrā mıdır
- 23 bu emekdārı řenā zeylinde řāh-ı ‘āleme
söylediñ kim devletiñ řāyeste-yi ikrāmıdır
- 24 řafħa-yı āmālime ħaṭṭ-ı hümāyūn çekdirip
destime řunduñ dediñ al pādıřāh in‘āmıdır
- 25 yalnız bendeñ mi etdim ‘ıd-ber-bālā-yı ‘ıd
bu ‘ināyet cūmle ehl-i dāniřiñ bayramıdır
- 26 tā ebed rūz u řeb-i iclālīñ olsun Ķadr u ‘ıd
kā’inātuñ bu du‘ā evrād-ı řubħ u řāmıdır

[60]

DER-ṬALEB-İ İBĶĀ-YI MANşIB-I EMĀNET-İ KĀĖID-I BİRÜN BE-
ĶĀ’İM-MAĶĀM MELEK MEĤMED PAşA ‘ARĶ KERDEEST
[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 olmasa levħ ü ķalem sırrına mażhar kāĖıd
‘ālemi ħaṭṭ ile etmezdi müsahħar kāĖıd
- 2 sāde-rūlar gibi berrāķ u sefıd idi velı
ķalmadı revnaķı kim oldu ħaṭ-āver kāĖıd
- 3 bir yüzü mūhrelenince ne çerker ‘ālemde
vechi var ķalsa eger mūhre be-řeř-der kāĖıd

[60] M.IV/105, Ü.144a, FB.56b

- 4 pür-ğubār eylemese haṭṭ-ı 'izārın rīkdān
belki olmazdı kalem ehline muğber kâğıd
- 5 görmesin münşî-yi kâmil deyü kat kat bükülüp
kâtib-i nev-hevesiñ 'aybını örter kâğıd
- 6 rû-siyâhî-yi emel ile kalır şıfru'l-yed
cümle emvâle daḥi olsa da defter kâğıd
- 7 hâtemiñ naqşın alıp 'arz-ı niyâz eyleyerek
hâlin i'lâma eder dâğını maḥzar kâğıd
- 8 şanma bîhûde şarîr-i kalem-i küttâbı
ser-nüviştin okuyup şekveler eyler kâğıd
- 9 açılırsa yine bir râz-şinâsa açılır
yoḥsa esrârını hep sînede şaklar kâğıd
- 10 gâhî baht-ı siyehinden haṭ-ı butlân çekilir
rüy-ı müsvedde-yi hâl-i dile beñzer kâğıd
- 11 rûzgâr eyleyli böyle perişân evrâk
köhne mecmû'amızıñ üstüne ditrer kâğıd
- 12 çile-keşdir deyü güyâ gözüne kesdirmiş
şimdi miqrâz-ı sitem sînede kırkar kâğıd
- 13 dil-i gam-ḥorde gibi naqş-ı emel ḥakkinden
dâğ-ber-dâğ eder cismini yer yer kâğıd
- 14 okunur şafḥa-yı rüyumda nuḳûş-ı hevesim
bî-zebân olsa da hâlin yine söyler kâğıd
- 15 serde ḥıfz eyler idim nüsha-veş ey şadr-ı güzîn
olsa bir başka rü'ûs ile muḳarrer kâğıd
- 16 dem-be-dem kâğıd-ı bîrûn için ağlar Vehbî
mevc-i eşkinden olur âb-zede her kâğıd
- 17 müjde-yi manşib ile kâğıd uçursa çarḥa
mürğ-i âvâre gibi bağlasa şehper kâğıd
- 18 ya'nî ceffe'l-kalem aşlâ geçemez zü'l-yedden
varaḳ-ı dîğeri edip istemez âḥer kâğıd

- 19 ne kadar cehl-i mürekkep ise de destinde
bulunur bir iki üç deste müzevver kâğıd

[61]

DER-ZAMÂN-I TEVĶÎ'Î ŞUDEN-İ YENİŞEHR DEFTERDÂRI 'OŞMÂN
PAŞA BERÂY-I MAŞLAĦATÎ NÜVİŞTE

[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

- 1 çok zamandır ki bilinmez idi ma'nâ-yı himem
lafz-ı bîgâneye dönmüşdü müsemma-yı himem
- 2 ħamdü li'llâh ki o nâm-âver-i iĥsân etdi
feyz-i teshîli ile ħall-i mu'ammâ-yı himem
- 3 ya'nî kim ħâmesi tevĶî'î-yi 'âlî-şânıı
çekdi menşûr-ı emel üstüne tuĝrâ-yı himem
- 4 ne tecellî-yi Ħudâ'dır kefi elĥâfına kim
görüne Tûr-ı keremde yed-i beyzâ-yı himem
- 5 zeyl-i pür-ışmet-i Yûsuf gibi muĥkem şarılır
dâmen-i ĝayretine dest-i Zelîĥâ-yı himem
- 6 niçe bî-çâreyi bir nuĥĥ ile eyler iĥyâ
nuĥĥ-ı cân-baĥşıdır enfâs-ı Mesîĥâ-yı himem
- 7 ehl-i ħacâta Mesîĥâ-yı himemdir ammâ
bü'l-'acebdır ki eder hem daĥi iĥyâ-yı himem
- 8 bilirim himmetini eylemez elbette dirîĝ
Vehbiyâ eyle meded sen de temennâ-yı himem

[62]

RAMAZÂNİYYE DER-ĦAĦĦ-I RÂ'İF İSMÂ'İL PAŞA BERÂY-I
TÂLEB-İ MANŞİB KİTÂBET-İ ŞEHİRİYÂRÎ*

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 hilâl-i rûze kim cünbiş-nümâdır tāk-ı mînâde
münevver cebhede şankim ħam-ı ebrû-yı dil-dâde
- 2 eder men'-i vişâle gâh îmâ vü işâretler

[61] M.IV/106, Ü.144b, FB.57a

[62] .IV/106, Ü.145a, FB.57b

* Başlık: ... der-ĥaĥĥ-ı: ...sitâyiş-perverî der-riyâset-i merĥûm mazlûm ... Ü.

- aniñcün olmuş ebrûlar keşîde şüret-i lâda
- 3 hilâliñ de müselleme men'î vardır rûze-dârâna
zuhûru şüret-i lâda degil illâ bu ma'nâda
- 4 hilâl-ebrû ederse gâh vuşlat vaqtin istişnâ
anıñ da remz-i istihlâli vardır zevk-i a'yâda
- 5 ehille mebhâşin nûr âyetiñ²⁵³ tefsîre gelmişdir
müşârun bi'l-benân olmuş hele keşf-i mezâyâda
- 6 rumûz-ı sûre-yi Necm ü Kâmer'den va'z eder gûyâ
mahâretle oturmuş kürsî-yi çarh-ı mu'allâda
- 7 hilâl ammâ olup câm-ı hilâlîye bedel kılmış
mübeddel na're-yi mestâneyi tehlîl ü evrâda
- 8 anı âfâka Bedre'ddîn-i Şâmî semt-i maşrıqdan
süvâr-ı ablağ-ı çarh eyleyip kılmış ferestâde
- 9 şitâb ile bu şehre ferhatânı etmege tebşîr
reh-i yek-mâheden bir günde geldi hâriğ-i 'âde
- 10 re'îs-i ehl-i 'irfânıñ resîdin eyleyip taqlîd
resîde oldu taşsîn-i sipihre evc-i a'lâda
- 11 semiy-yi necl-i İbrâhîm kim 'îd-i sa'îdinde
felek biñ cân ile ceddin fedâya olmuş âmâde
- 12 nüvâzişkârî-yi re'fetle luţfu kâam-cüyâna
mu'ayyen gösterir te'sîr-i esmâyi müsemmâda
- 13 mezâyâ-yı 'umûr-ı dîn ü devlet şab'ına rûşen
bu şafvet var mıdır seyr eyle mir'ât-ı mücellâda
- 14 olur mu irtifâ'-ı şânına hiç müstevî hürşîd
fürûğ-ı şab'ı 'ayn-ı nûr iken çeşm-i Şüreyyâ'da
- 15 ziyâsı müste'âr olmazdı böyle mâh-ı ğarrânıñ
o rütbe incilâ olsaydı mihr-i 'âlem-ârâda
- 16 bedî'-i neşrine bihûde taqlîd etmesin Neşre
ki reşk-i şî'ri dâğ olmuş derûn-ı necm-i Şî'râ'da

²⁵³ Kur'ân-ı Kerîm, Nûr (24)/35.

- 17 eder ol mertebe tezyîni ebkâr-ı ma'ânî kim
olur dür gibi nazmı gûşvâre gûş-ı Cevzâ'da
- 18 gelip Hâkânî vü 'Örfî vü Hüsrev Muhteşem Şevket
olurlar tâlîb-i feyzi nizâm-ı mülk-i ma'nâda
- 19 kelâmından 'Alî Şîr ü Zahir etmekde istizhâr
nedir bu mazhariyyet ol sühan-dân-ı tüvânâda
- 20 Kitâb-ı Cevherî'de gördüm elfâz-ı dürer-bârın
dizilmiş silk-i sahra mebhâş-i lü'lü'-i lâlâda
- 21 Harîrî şerm ederdi tarh-ı beyt-i 'ankebütundan
göreymi nesc-i zer-kârisini kâlâ-yı inşâda
- 22 mekârim-perverâ re'fet-medârâ zât-ı memdühun
muvaffak olmuş envâ'-ı füyûzât-ı Hudâ-dâde
- 23 muvâfîk olmasaydı şüret-i endîşeje hikmet
Felâhünlar Aristölar kalırlardı heyûlâda
- 24 me'âl-i cevher-i kül mâye-yi terkîb-i zâtıdır
ağa küllî vuqufım var kitâb-ı İbn-i Sînâ'da
- 25 cihânın çeşmi rüşendir fûrûğ-ı hüsn-i hulûğundan
'ayandır nûr-ı luftun gün gibi a'yân-ı eşyâda
- 26 alıp âgûşa hıfz eylerdi ahker pâreyi penbe
sirişt-i müste'tâbın hüsn-i ülfet verse azdâda
- 27 zebân-ı hâme-yi Vaşşâf olurdu lâl ü dem-beste
ser-âgâz eylese evşâfını tahrîr ü ta'dâda
- 28 ederdim ben anı İrâda şarf-ı naqd-i vaqt ammâ
ne çâre fikr-i maşraf şimdi gâlib oldu İrâda
- 29 derûnum zaħm-ber-zaħm oldu tîr-i cevr-i gerdündan
hedef etdi kazâ ben nâ-tüvânı ta'n-ı hussâda
- 30 hüner kadrin bilir kân-ı 'inâyet ehl-perversin
revâ mı cevherim kalmağ derûn-ı seng-i hârâda
- 31 mişâl-i zerre oldum dîde-düz-ı mihr-i ihsânın
fûrûğ-ı âfitâb olsa ne mâni' hâke üftâde

- 32 olursa kevkev-i dürri-yi luḫfuḫ baḫtuma nāzır
göz açdırmaz idim Behrām-ı çarḫ-ı kīne-mu'tāda
- 33 beşāsetle 'aceb mi bir neşāṭ-āver ğazel yazsam
şafā-baḫş oldu yād-ı re'fetiḫ çün ṭab'-ı nā-şāda
- 34 ne keyfiyyet ki ğamdan olmadım bir laḫza āzāde
cihānda olmayınca tā esīr-i neş'e-yi bāde
- 35 nice ḫālī ḫalır kim şafḫa-yı dil naḫş-ı sevdādan
sevād-ı ḫālī ol şūḫuḫ hüveydādır süveydāda
- 36 ne çāre ğüşe-yi ebrū ile bir iltifāt etmez
ḫamīde ḫaldı gitdi ḫāmetim böyle temennāda
- 37 nükül etmezdi ibrām-ı vişāli der-miyān etsem
o şūḫ-ı mū-miyāna pek şarılsam belki tenhāda
- 38 yine bir sāde-rū dilber edāsın gösterir Vehbī
bu vech üzre kelāmım olsa da mazmūndan sāde
- 39 ğidā-yı rūḫ-ı erbāb-ı sūḫandır nazm-ı şīrīnim
bu lezzet var mıdır ğüftār-ı ṭūtī-yi şeker-ḫāda
- 40 mezāyā-yı ḫayālim²⁵⁴ muḫtefī fehm-i fehīmādan²⁵⁵
süküt eylerdi Nefī şimdi Bākī olsa dünyāda
- 41 olurdu başka neş'e nazm-ı rengīninde Nābī'niḫ
mey-i nāb-ı mezāmīnimden olsa cāmı pür-bāde
- 42 cihānda gerçi Ḥallāḫ-ı'l-ma'ānī eylemiş sebḫat
ḫaḫīḫat üzre ancaḫ ben zūḫūr etdim o ma'nāda
- 43 ederdim ben de Ḥallāḫ-ı Ma'ānī lafzını maḫlaş
muḫālif olmasaydı nükte-yi tekvīn ü icāda
- 44 felekde mihr ü meh taḫvīl ile ser-geşte olmazdı
eger taḫvīm-i çarḫa yazsa ḫāmem tezkire-dāde
- 45 ne ḫācet ḫod-fürüşāne ğüzāfa ictisār etmek
maḫādīr-i hüner ma'lūm iken ol ṭab'-ı neḫḫāda

37 nükül: mekül M.

²⁵⁴ Divan şairi Hayalī Bey'e îhâm var.

²⁵⁵ Divan şairi Fehīm-i Kadīm'e îhâm var.

- 46 bülend eyle du‘ā āvāzesin eflāke çıksın kim
sürüşān-ı İlāhī oldular āmīne āmāde
- 47 hilāl-i rūze tā kim Kādr u ‘īd ihbārını her sāl
ham-ı ebrū ile telmīh eder bu tāk-ı ‘ulyāya
- 48 hemīşe maṭla‘u’l-fecr-i şebi hem-kādr-i Kādr olsun
ola her rūz-ı fīrūzu müreccaḥ Kādr u a‘yāda

[63]

BAHĀRĪYYE DER-SĪTĀYĪŞKĀRĪ-İ RE’ĪSÜ’L-KÜTTĀB MERḤŪM ‘ĀṬĪF-
ZĀDE ‘ÖMER VAḤĪD EFENDĪ

[mefā‘ilün / fe‘ilātün / mefā‘ilün / fe‘ilün]

- 1 dem-i Mesīḥ'e bedeldir bu demde bād-ı bahār
ḥayāt-ı gülşene bādī eşer eder izhār
- 2 şabā dem urdu meger sırr-ı *keyfe yuḥyi*²⁵⁶ den
ki oldu rāḥat-ı ervāḥ-ı gülbün ü gülzār
- 3 zebān-ı nāmiye mecrā-yı *küllī şey'in ḥayy*²⁵⁷
oḡur şu gibi anı sū-be-sū leb-i enhār
- 4 ‘aceb ifāzası var rūz-ı Hızr'a nīsānıḡ
ki ḥazravāta eder āb-ı zindeḡi īşār
- 5 bu āb u tāb u tārāvet ile şeh-i nevrūz
serāy-ı şahn-ı çemende gelip edince qarār
- 6 çiçeklilerle dōşendi hemān zemīn ü zamān
ser-ā-ser oldu şüküfte şüküfe-yi eşcār
- 7 siyāh-mest idi bülbül ḡam-ı ḥazān çekerek
piyāle-yi gül-i aḡmerden etdi def‘-i ḥumār
- 8 kitāb-ı Mantıḡ-ı Ṭayr'ı tamām edip ezber
‘aceb mi şimdi Gülistān oḡursa cümle hezār
- 9 *bi-küllī mā-sece‘ū fī-me‘āli mantıḡihim*
yüsebbihūne ‘alā-şun‘i ḥālīḡu’l-ezhār
- 10 açıldı ḡonçe-yi táb‘-ı cihān bu mevsimde

[63] M.IV/108, Ü.146b, FB.58b

²⁵⁶ "...Nasıl diriltecek?", Kur‘ān-ı Kerīm, Rūm (30)/50.

²⁵⁷ "Her canlı şeyi (sudan yarattık), Kur‘ān-ı Kerīm, Enbiyā (21)/30.

gezer çemen-be-çemen dilberân-ı gül-ruhsâr

- 11 taraf taraf çekilir gülşene sehî-kağler
dikildi kaldı bu hayretle serv-i hoş-reftâr
- 12 nezâret etmek için çeşm-i mest-i hûbâna
gözün açıp bakar etrâfa nergis-i bîmâr
- 13 çemende velvele-engîz-i şûr-ı ‘aşk oldu
figân-ı bülbül-i şeydâ enîn-i ‘âşık-ı zâr
- 14 şikeste-beste varıp semt-i gülşene birgün
tefahhuş eyler idim ben de bir gül-i bî-hâr
- 15 nevâ-yı bülbülü güş eyledikde fehm etdim
riyâz-ı ‘âtifetiñ bir gülün eder tezkâr
- 16 medîha-güyu olup ya‘nî bir himemkârıñ
bu vechile oğur evşâfıñı ‘ale’t-tekrâr
- 17 re’îs-i ehl-i mekârim ki bûs-ı pâyı ile
tefâhür etmede ser tâ be-pâ kibâr u şîgâr
- 18 semiy-i hazret-i Fârûk u Murtażâ-şiyeme
ferîd-i ‘aşr u vaḥîd-i zamâne faḥr-i kibâr
- 19 olursa nâmiye sîr-âb-ı reşḥa-yı keremi
verir şükûfe-yi bîşe nümâyiş-i cedvâr
- 20 riyâz-ı luḫfunuñ olsa cihânda şâd-âbı
nümüne-yi gül-i firdevs olur tarâvet-i ḥâr
- 21 derûnu lâle gibi dâğ dâğ-ı ḥasret olur
‘ulüvv-i himmet ü temkînin aḫlasa kühsâr
- 22 fûrûğ-ı merḥameti nûr-ı dîde-yi ümmîd
gubâr-ı dergehi kuḫlû’l-cevâhir-i ebşâr
- 23 nihâd-ı pâki muḫîṭ-i ‘avâlim-i dâniş
Sütüde-zât-ı kerîmi cihân-ı ḥilm ü vaḫâr
- 24 ‘ulüvv-i şânına nisbetle ṭâk-ı seb’-i şidâd
ḥarâbezâr-ı cihânda şikeste bir dîvâr
- 25 şafâ-yı bâl ile ‘arşa ederdî isti’lâ

- semāya sāye-yi iqbāli olsa cāy-ı qarār
- 26 verir ‘Uṭārid ü Bircīs kāğid-ı telhīş
kalemle Neşre-yi neşr-i laṭīfīñ etse nişār
- 27 resīdi oldu resīde sipihre rif‘at ile
‘aceb mi māh-ı nev etse o şūreti izhār
- 28 yazaydı hāmesi taḫvīm-i çarhıñ aḥkāmın
verirdi gerdiş-i taḫvīl-i mihre istiḫrār
- 29 idāre eylese edvār-ı re‘yi devrānı
nücümü bī-meded-i āsumān eder seyyār
- 30 kameran etmez idi ‘aks-i nūrun istirdād
felekde ṭab‘ına ḥurşid olaydı āyinedār
- 31 mişāl-i ṭāḫ-ı felek ḥarḫ u iltiyām olmaz
o dilde kim ola dest-i ‘ināyeti mi‘mār
- 32 kalarıdı Çīn‘de çıkmazdı bu diyāra ebed
şemīm-i ḥulḫunu şemm etse nāfe-yi Tātār
- 33 kabā-yı ‘iffetine baḫye-düz olunca felek
saḫīl-i süzen-i ‘İsā‘yı eylemiş der-kār
- 34 kitāb-ı ḥikmet-i İşrāka baḫdı verdi cevāb
zekā-yı ṭab‘ın Aristō‘dan etdim istifsār
- 35 eyā kerīm-i himemkār u ḫadr-dān-ı hüner
v‘eyā mekārım ü luṭfuyla mefḫar-i ebrār
- 36 sen ol şefīḫ-i şikeste-dilān-ı ‘ālemsin
ki cebr-i himmet eder zātuḡa ‘ulüvv-i tebār
- 37 der-i ‘uṭūfete bir ruḫ‘a eyleyip taḫdīm
eder ümīd-i ‘ināyet bu ‘abd-i bī-miḫdār
- 38 varıp ḫuzūruḡa ḫālim ifāde eyler idim
ne çāre ḫalmanı va‘llāhi esb ü ḫidmetkār
- 39 bu ye’s ü ḫayret ile bī-mecāl olup ḫaldım
derūn-ı ḫānede mānend-i şūret-i dīvār
- 40 şihāb-ı şābıḫı başdırdı şu‘le-yi āhım

- şerâre-pâş-ı felekdir bu âh-ı âteş-bâr
- 41 eder semenderi hâkister âteş-i sînem
lehîb-i havşala-sûz-ı ne'âmedir o şerâr
- 42 maķâm-ı râhat-ı ervâha bestedir gûyâ
benim figânıma nisbetle nâle-yi bîmâr
- 43 siyâh-baht u perişân u hâne-ber-düşum
bu rûzgârda mânend-i turre-yi dildâr
- 44 ne baht imiş meded Allâh bu baht-ı sengîn-h'âb
figân u rîziş-i eşkimle olmadı bîdâr
- 45 tefe"ül eyledim âşâr-ı nazm-ı C'örfî'den
bu kıt'a çıktı hemân hasb-i hâl-i nâ-hemvâr
- 46 *cihân bigeştem ü derdâ ki hiç şeh'r ü diyâr
nedîdeem ki fûrûşende baht der-bâzâr*
- 47 *zi-mancinîk-i felek seng-i fitne mî-bâred
men eblehâne gürîzem der-âbgîne hişâr*
- 48 dıraht-ı gülşen-i ye'sim ki berg ü bârım yok
tehî dü-dest-i ümîdim mişâl-i dest-i çinâr
- 49 'aceb mi devr-i felek derd-i ser verirse başa
kadîmi 'illetidir çarh-ı sifleniñ devvâr
- 50 elinde mihr ü mehi iki ser-nigün kâse
ne âb-ı şefkati ne kaçre-yi mürüvveti var
- 51 günâh imiş beli taḥşîl-i ma'rifet bildim
sezâ-yı 'afv olamam eylesem de istiğfâr
- 52 metâ'-ı kâsid-i 'irfâna şarf-ı 'ömr etdim
alır bulunmadı üstümde kaldı âhîr-i kâr
- 53 n'olaydı ben de cihânda mişâl-i kirpâsî
tedârük etmiş olaydım bir iki top astâr
- 54 hezâr gıbta o vaḫtiñ sühanverânına kim
Nedîm'e mâ'il olup derdi bir perî-ruḫsâr
- 55 Nedîm nâmına bir şâ'ir-i cihân var imiş

- kemend-i zülfüme düşsün İlahî ol tarrâr
- 56 ne pîr-i meykede ne tâzeler alır ğazeli
zamāneniñ hüneri şimdi dirhem ü dīnâr
- 57 ne derde uğradı mürġ-i perīde-baht-ı serim
giyip hemān kafesi oldu qālīb-ı destâr
- 58 qalensöveyle geçinsin deyip verilmedi hiç
ne manşıb u ne ze‘āmet ne bir çürük tīmâr
- 59 tedārük etdigim eski metā‘-ı sāmānım
revā mıdır ki ola şimdi zīver-i bāzâr
- 60 ricāl-i devlete lāyık mıdır ki ihvānı
ola esīr-i mezellet zebūn-ı ğayret ü ‘ār
- 61 maħall-i ğayret-i akrān degil midir ‘acebā
ki ola üst ü Ħorasānī-kisvet-i cerrār
- 62 ocaqlı zümresi yoldaş deyip çeker ğayret
olursa birisi dil-süz-ı miħnet ü ekdâr
- 63 bizim de kulluġumuz yok mu şāh-ı devrāna
tarīķimizde bulunmaz mı bir ħamiyyetkâr
- 64 ‘ināyetiñle olursa cilā-pezīr-i merām
qalır mı āyīne-yi ħatırımıda jeng-i ġubār
- 65 ‘aceb mi pertev-i şefkatle miħribān olsa
kemīne-zerre-yi nāçize miħr-i pür-envār
- 66 kemāl-i re’fet ile ‘Ātıf olmasaydı eger
cenāb-ı vālid-i mācid gibi himem-kirdār
- 67 kim i’tibār ederdı Münīf’e ‘ālemde
qalırdı ħāk-i mezelletde ben gibi nāçār
- 68 n’ola seniñ gibi ħayru’l-ħalef daħi şimdi
aşālet ile peder sırrın eylese izħār
- 69 benim gibi niçe bī-kesleri çerāġ etdiñ
nedir bũ lāmī‘a-yı şem‘-i tab‘-ı re’fetkâr

- 70 Cenāb-ı Hāḡ seni ‘ālemde bī-bedel kılmış
naẓīriḡi arayıp bulmadım diyār diyār
- 71 görünmedi göze ḡāk-i deriḡ gibi sürme
tefaḡḡuş etdi řıfāḡān'ı lemḡa-yı enẓār
- 72 miřāl-i dā'ire ḡařr-ı meḡāmidiḡde seniḡ
olur bidāyet-i āḡāz-ı intihā-yı řūmār
- 73 kemāl-i kuvvet-i ṡab' ile kān-ı imkānı
ḡazarsa sa'y-i belīḡ üzre tīře-yi efkār
- 74 bulunmaz ol güher-i tābdār-ı ma'nā kim
ola zemīn-i řenāḡa sezā-yı bezl ü niřār
- 75 ne deḡli mu'cize-perdāz isem de sultānım
hele bu bābda ben 'aczim eylerim iḡrār
- 76 o baḡr-ı ma'rifetim bā-ḡuşuş cūř etse
midād-ı ḡāmem olur āb-ı gevher-i eş'ār
- 77 füsün-ı ṡab' ile Mārūt'u ḡāha ḡabs etdim
benim o řā'ir-i māḡir o münşi-yi seḡḡār
- 78 kibār-ı devlete dāmād-ı muḡterem degilim
baḡa güzel görünür bīkr-i fikr-i řīrīnkār
- 79 benim o kuvvet-i zāhr-ı sūḡanverān ki gelip
eder Zāḡīr-i zamāne benimle istizḡār
- 80 benim lisān-ı ^Carab'da feřāḡatiyle meşel
diyār-ı Rūm u ^Cacem'de müsellemü'l-āřār
- 81 sūvār-ı Düldül-i ṡab'im baḡa kim at ḡıḡarır
benim bu 'arşa-yı ma'nāda ḡayder-i kerrār
- 82 göreydi tāb-ı mey-i nāb-ı nazmımı Nābī
olurdu cāmı füyüzāt-ı neş'eden ser-řār
- 83 sūḡanverāna řalā cāmī'-i kemālātım
o rütbelerde ki ṡab'-ı bülendim oldu menār
- 84 görüp deḡāyık-ı efkār-ı zihnimi řā'ib
ḡaḡāsın etdi řıfāḡān'da mū-be-mū iḡrār

70 diyār diyār: diyār-be-diyār M.

- 85 hiçâb edip beni Şîrâz'da görünce hemân
derûn-ı hâke nihân oldu 'Örfî-yi feḥḥâr
- 86 'adîl-i ḥamsesidir penc-beyt bir ğazelim
bu müdde'âmı Nizâmî de eylemez inkâr
- 87 ne bilsin ol ḥaṭ-ı sebziñ leṭâfetin aġyâr
ġubâr-ı nerm-i zümüröd olur mu sürme-yi mâr
- 88 şikeste ḥâme ile ser-nüvişt-i 'âşıkdır
şahîfe-yi ruḥ-ı cânânedede bu ḥaṭṭ-ı ġubâr
- 89 meger ki mâderiniñ âb u tâb-ı ġâzesidir
cemâl-i bint-i 'inebde bu reng-i rüy-ı nigâr
- 90 bulursa bâġda ger baġteten o âhüyu
raķîb-i rûbehe olmaz mı bir nühüfte şikâr
- 91 ġül-i ümîdim olur mu ġüşâde ey Vehbî
gelirse ġülşen-i dehre hezâr faşl-ı bahâr
- 92 uçurma ṭab'ı yeter bâl ü per açıp böyle
ķuş olamazsın olursañ da Ca'fer-i Ṭayyâr
- 93 mişâl-i mürġ-i seḥer ol ḥadîķa-yı himemiñ
du'â-yı ḥayrını şubḥ u mesâda ķıl tezkâr
- 94 cihâna tâ ki gelip rûz-ı ḥürrem-i nevrûz
ola ṭarâvet ile tâze-rû ġül ü ġülzâr
- 95 nihâl-i baḥtı olup zîb-i ġülşen-i iķbâl
riyâz-ı devleti olsun hemişe tâze bahâr

[64]

KAŞİDE-İ KELÂMİYYE Kİ DER-ŞADÂRET-İ ḤALİL PAŞA BERÂY-I
NUŞḤ U İSTİHZÂ-YI ŞÂ'İRÂN-I HEZÂYÂN-GÜYÂN-I 'AŞR BÂ-EMR Ü
İRÂDE İNŞÂD KERDEEST

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

- 1 süḥan oldur ki ola âyet-i kübrâ-yı süḥan
yazıla şafḥa-yı i'câzda a'lâ-yı süḥan

·92 uçurma: uçur da M.

·95 iķbâl: âmâl M.

[64] M.IV/113, Ü.149b, FB.61a, K.3b

- 2 şâ'ir oldur ki anıñ qalbine Hâssân gibi
nefha-yı Rûh-ı Emîn eyleye ilqâ-yı sühân
- 3 Hüsrev-i mülk-i sühân aña denir kim qalemi
çeke menşür-ı hayâlâtına tuğrâ-yı sühân
- 4 eyleye şa'sa'a-yı fikreti mânend-i Kelîm
ceyb-i ma'nâda nümûde yed-i beyzâ-yı sühân
- 5 dem-i 'İsâ gibi enfâs-ı hayât-efzâsı
ede bir nuṭq-ı revân-bahş ile ihyâ-yı sühân
- 6 Hızr u İskender'i sîr-âb ede cüy-ı nazmı
eylese âb-ı hayâta bedel icrâ-yı sühân
- 7 cevher-i nuṭq-ı güher-bârı ile 'âlemde
hüsni-i şüret bula efrâd-ı heyülâ-yı sühân
- 8 ṭab'ı âyîne-yi işrâk ola tâ kim andan
Manıḫu't-ṭayr okuya ṭuṭı vü bebgâ-yı sühân
- 9 nazmına silk-i cevâhir mi denir olmayanıñ
dili deryâ-yı hüner ṭab'ı güher-zây-ı sühân
- 10 pûte-yi zerge-i endîşede qâl olmayıcaq
sîm-i ma'nâ olamaz qâbil-i tamgâ-yı sühân
- 11 kimse baqmaz yüzüne tâb-ı hayâl-i rengîn
olmasa gâze-yi ruhsâr-ı dil-ârâ-yı sühân
- 12 sîne mir'ât-ı mücellâ gibi şâf olmaz ise
hüsni-i şüret mi bulur anda merâyâ-yı sühân
- 13 olmayan ḥall-i İlâhî'ye qarîn eyleyemez
dil-i pür-uḫde ile keşf-i mezâyâ-yı sühân
- 14 micmer-i dilde olursa eşer-i âteş-i 'aşq
neşr eder râyiḥasın 'anber-i sârâ-yı sühân
- 15 hum-ı endîşede şahbâ gibi şâf olmayıcaq
nazm-ı rengîn olamaz zîver-i mînâ-yı sühân
- 16 anı Câmî gibi Nâbî gibi rindân aḅlar

- başkadır neş'e-yi keyfiyyet-i şahbâ-yı sühân
- 17 ceş-i fikr ile alıp memleket-i ma'nâyı
gösterir şevket ü dârâtını Dârâ-yı sühân
- 18 rezmgâh-ı sühâna tîğ-i zebânın eyler
tîzî-yi tab' ile şemşîr-i mücellâ-yı sühân
- 19 mahrem-i bîkr-i mezâmîn olamaz nâ-ehlân
taqvîyet vermeyicek tab'a mezâyâ-yı sühân
- 20 şadef-i sîne-yi deryâ-yı ma'ârifde olur
yoğsa her dilde bulunmaz dür-i yektâ-yı sühân
- 21 şapa vâdîleri seyrân ederek çeşm-i hayâl
reh-i nâ-refteyi geşt etmelidir pây-ı sühân
- 22 yoğsa mânend-i Hevâyî bir iki güfte ile
herze-güyân olamaz nâtıka-pîrâ-yı sühân
- 23 nice şâ'ir deyü ta'bîr olunur anlara kim
şeb-i 'ömründe henüz görmeye rü'yâ-yı sühân
- 24 şâ'iriyet aña isnâd-ı mecâziye çıkar
bilmeye ol ki haķıķatle mü'eddâ-yı sühân
- 25 talib-i nazm-ı ğazel 'ilme çalışsın evvel
leyte şî'rî deyü eylerse temennâ-yı sühân
- 26 'ilm ü şî'r ikisi ma'nâda mürâdifler iken
bir midir şâ'ir-i nâdân ile dâ'nâ-yı sühân
- 27 evvelâ 'ilm-i ma'anîde mahâret lâzım
bilmege nükte-yi serbeste-yi ma'nâ-yı sühân
- 28 isti'ârât u kinâyât u haķıķatle mecâz
dâ'imâ olmadadır cârî-yi mecrâ-yı sühân
- 29 aḥsen-i şüret-i vech-i şebahi bilmeyicek
neye teşbîh olunur vech-i dil-ârâ-yı sühân
- 30 Fârisî vü ^Carabî'den iki şehbâl ister
tâ ki pervâz-ı bülend eyleye ^Canķâ-yı sühân

21 vâdîleri seyrân: vâdîlerini seyr Ü.

- 31 ede m nend-i H m  Nesr-i felekle perv z
ola cevl ngehi t  evc-i mu'all -y  s h n
- 32 Şu'ar nıŕ da bel  t li'i mes'ud olmaz
Naĥs-ı Ekber'le t l ' etdi Őureyy -y  s h n
- 33 sebep-i cevr-i felek ĥ sn-i maĥ l oldu deyü
yoĥdur ancaĥ yüzümüz etmege Őekv -y  s h n
- 34 bir de cevr etmese farz  felek inŐ f etse
var mı ikr ma sez  nükte-Őin s -y  s h n
- 35 bir alay Ő 'ir-i n -muntaazam-ı bed-maĥlaŐ
nazm-ı r sv y  ile eyledi r sv -y  s h n
- 36 vezn-i eş'arı ter z lara vaz' etmişler
t rtılır Şimdi d k nlarda muĥaff -y  s h n
- 37 iĥtif  eylediler meslek-i C aŐıĥ C mer'e
'aş u Őevĥ ile niĥe k fiye-c y -y  s h n
- 38 Gevher  g ftesine döndü bugünlerde meded
gevher-i n dire-yi l 'l '-i l l -y  s h n
- 39 ĥ ne-yi t b'-ı ĥar b  gibidir yapd ĝı beyt
yıĥdı nazmı temelinden niĥe benn -y  s h n
- 40 ekşeri ĥalt-ı kel mıŕ hezey n-ı maĥm m
'aceb  t tdu mu Ő 'irleri ĥumm -y  s h n
- 41 'illet-i ĥabz-ı 'ar z ye d ĥ r olmuŐlar
yetişip tenĥiyeler etsin eĥibb -y  s h n
- 42 her biri baĥr-ı remel baĥr-ı hezecden Őavurup
riĥ-i enf sın eder furtuna-fers -y  s h n
- 43 ĥ r-mevc-i eşer-i Şarşar-ı g ft rından
ĝarĥ olur ŐarŐılarak f lk-i feleks -y  s h n
- 44 ĥalıŐır hicve daĥi ĥarf-i hec  bilmez iken
Şanki merd ne olur d ĥil-i heyc -y  s h n
- 45 ne m secca' ne muĥaff  ne kel m-ı mevz n
ne muĥammes ne murabba' ne m Őenn -y  s h n

- 46 kimi m̄nī kimisi vādī-yi Türkmānīde
Karac'ođlan Qayabaşı'sı yelellā-yı sūhan
- 47 mey-i meyhāne ile muğ-beçeyi yād ederek
oldular Bekri gibi meykede-pīrā-yı sūhan
- 48 sūz-ı pervāne vü şem'e tolaşırlar gāhī
tutuşur ğayret ile şem'-i şeb-ārā-yı sūhan
- 49 nevbahār olsa bahāriyye-yi gül bülbül ile
'āķibet köhne bahār oldu ser-ā-pāy-ı sūhan
- 50 zülf aņılsa uzadır baħş-i cünün silsilesin
niçe dīvāne-yi ma'nī niçe şeydā-yı sūhan
- 51 mültezem menķibe-yi Qays ise bilmem ne demek
izdivāc etdi mi Mecnün ile Leylā-yı sūhan
- 52 telh olur şoħbet-i Şirīn ile Ferhād'a dağı
ba'd-ez-īn tāze vü ter olsa da ħelvā-yı sūhan
- 53 ħüsnü var mı bu kadar Yūsuf'u telmīh ederek
çāk ola perde-yi nāmūs-ı Zelīhā-yı sūhan
- 54 şarfa şarf eylemeyip medreselerde 'ömrün
geçinir ba'zı yobaz suħte de monlā-yı sūhan
- 55 kaş'a-yı şeyh-i 'imāretten içip çorbāyı
zann eder qābil-i te'vīl ola zırvā-yı sūhan
- 56 ötdürür gāhīce boru gibi çatlağ kalemin
nefesi yetse çalardı qaba surnāy-ı sūhan
- 57 tıfl-ı ebced gibi tāriħ-i rekīkin edemez
biđ ħisāb etse yine dāħil-i ma'nā-yı sūhan
- 58 uydurup kendi ħisābınca hemān ta'miyeye
zann eder yapdı o bī-çāre mu'ammā-yı sūhan
- 59 sikkeyi cehl ile mermerde qazar ol raqamığ
etseler naqşımı dāđ-ı dil-i ħārā-yı sūhan
- 60 başkadır 'ilm-i mu'ammāda mezāyā-yı nikāt
görmez ol diqqat-i nā-dīdeyi a'mā-yı sūhan

- 61 narhı altmışlığa indi hele târihlerin
pek ucuzlandı bu bāzārda kālā-yı sūhan
- 62 niçe nā-ehl gedā-ṭinet ü sâ'il-meşreb
cerri sermāye eder eylese imlā-yı sūhan
- 63 kalmadı şâ'ir ile farkı hemān cerrārın
müntic-i cerr ü sü'āl oldu kazâyā-yı sūhan
- 64 taldılar bāb-ı kibāra ğazelim var diyerek
oldu sâ'il kâpusı dergeh-i vālā-yı sūhan
- 65 kim vefāt etse kazıp seng-i mezāra târih
cönk ü ṭümārın eder maşşere mevtā-yı sūhan
- 66 hāşılı 'ālemi târih ile telviş etdi
niçe murdār u mülevveş hezeyān-lāy-ı sūhan
- 67 cāygāh oldu o kâğıdlara baṭṭāliyye
her kōnaqda bulunur bir iki ṭorbā-yı sūhan
- 68 'īd-i nev gelse hemān köhne kaside götürüp
yeñi eski bulur esbāb-ı 'aṭâyā-yı sūhan
- 69 eyleyip şî'ri varaq-pāre-yi imsākiyye
ramazānda tağıdır halka hedâyā-yı sūhan
- 70 bu tariḫ ile çöker sofrā-yı hūlviyyāta
nuql-i iftāra getirmiş gibi hūrmā-yı sūhan
- 71 şâ'iriz biz de deyü söylemege 'ār ederiz
oldu rüsvā bu kadar şüret-i zībā-yı sūhan
- 72 kudemānın bulup āşārını gencine-mişāl
etdiler cümle ḥarāmī gibi yağmā-yı sūhan
- 73 selḫ ü ilmām u tevārüd deyü soñra çalışır
'aybını setre niçe düzd-i tüvānā-yı sūhan
- 74 sirkat-i şî'r edene kaṭ'-ı zebān lāzımdır
böyledir şer'-i belāgatde fetāvā-yı sūhan
- 75 öyle ḥar der-vaḥal-i ḥayret olan bī-ser ü pā
bu revişle olamaz bādiye-peymā-yı sūhan

- 76 ağzına almaz eger şand-i mükerrer olsa
lafz-ı hāyīdeyi tūṭī-yi řeker-hā-yı sūhan
- 77 köhne maẓmūn giyip ol cāme-yi müsta‘mel ile
řivesin gösteremez řāmet-i bālā-yı sūhan
- 78 Cācem āḥundu gibi ba‘zısı da bes ki deyü
Fārisī lehcesi üzre eder inřā-yı sūhan
- 79 vaż‘-ı erkān-ı ma‘ānīde ḥaṭāsın bilmez
‘acemīler geçinir řā‘ib ü Rūknā-yı sūhan
- 80 buved ü mişeved ü bāşed ü āmed şud ile
Fārisī oldu şanır yapığı şaçmā-yı sūhan
- 81 zann eder bağladığı nazmı şikeste beste
İřfahān²⁵⁸ da ođunur beste-yi ra‘nā-yı sūhan
- 82 tūtdurup ya‘nī ‘ařırān-ı ‘acem perdelerin
kerenāy-ı řalemin eyledi řehnāy-ı sūhan
- 83 her biri fāris-i meydān-ı belāğat geçinir
leng ü lök olsa n'ola esb-i sebük-pāy-ı sūhan
- 84 řuru laf ile sözün cūy-ı ḥayāl eyleyemez
içmeyenler Cācemistān'a varıp çay-ı sūhan
- 85 görse bu herzeleri tebri‘e-yi zımmet ile
yaķasın silker idi ehl-i teberrā-yı sūhan
- 86 ne ḥacālet ki henüz bir iyi Türkī bilmez
tarz-ı Tāzī vü Derī'de ede peydā-yı sūhan
- 87 bir Cācem bōrkü giyip bāri Cācem şeklinde
şehr-i Tebrīz'de olsun Koca Mīrzā-yı sūhan
- 88 gūy u çevgān-ı sūhan başķa oyundur ne demek
Cācem alayı gibi göstere ālā-yı sūhan
- 89 başķa örnekte olur kāle-yi zer-beft-i Cācem
Rūm'da çıķmaz anıđ gibi muṭallā-yı sūhan
- 90 mā‘il-i duḥter-i maẓmūn-ı Cācem bü'l-hevesān
şimdi māder-be-ḥaṭā tođmada ebnā-yı sūhan

²⁵⁸ Aynı adlı musiki makamına ihām var.

- 91 Çağatayca iki söz bilse Nevā'ī geçinip
deşt-i Kıbçak'da şanır kendüyi kılgay sühan
- 92 şî'ri bâzîçe-yi tıflâne eden eşhâşın
kimisi söz ebesidir kimi bâbâ-yı sühan
- 93 bir zamānda yine bu tarzta zühür eyleyicek
herze-gerdān-ı ser-i kûçe vü şahrâ-yı sühan
- 94 kaldırım taşları altında birer şâ'ir var
deyü taş urmuş idi Sâbit-i dānâ-yı sühan
- 95 şimdi görseydi neler çıkdı o menfezlerden
kaldırımlarda gezer bir sürü püyâ-yı sühan
- 96 h'âceye gitsin oğunmağa bu ebced-h'ânlar
başlasın mektebe varsın da elifbâ-yı sühan
- 97 nev-sühanlar başa taqlîd ile yazsın sühanı
ki benim her sühanım nüşha-yı kübrâ-yı sühan
- 98 tab'ım âyîne-yi ilhâm-ı füyûzât-ı Hudâ
başta keşf oldu bu şüretle hafâyâ-yı sühan
- 99 dürr-i şehvâr-ı mezâmîn ile memlû sînem
dil-i pür-cüş u hurûşum ser-i deryâ-yı sühan
- 100 işidip şöhretimi mülk-i beğâda Bâkî
anlamış kalmadığın aña beğâyâ-yı sühan
- 101 belki fehm eyler idi sūd u ziyân-ı sühanı
gelse 'arz eylese Nef'î başta kâlâ-yı sühan
- 102 gitdim işbât-ı vücūd etmek için Şîrâz'a
eyledim C'örfî-yi fehhâr ile gavgâ-yı sühan
- 103 bi't-terâzî varıcağ maħkemeye olmuş idi
kuṭb-ı Şîrâzî-yi 'allāme müvellâ-yı sühan
- 104 şahid-i 'adlim olup Hâfız u Sa'dî anda
hüküm olundu başta ehliyyet-i da'vâ-yı sühan
- 105 n'ola Vehbî-yi İlâhî deyü meşhûr olsam
hibedir mevhibedir başta 'aṭâyâ-yı sühan

- 106 çāre ne böyle kafes-bend-i ğam oldum kaldım
tutalım tab'im imiş bülbül-i güyā-yı sūhan
- 107 ta'n-ı hussād ile dem-beste vü lāl oldum āh
ebkem olsun beni hāmūş eden a'dā-yı sūhan
- 108 yetişir nuşh ise de lāf ise ğavgā ise de
bu kadar ğulgule-yi hüy-ı sūhan hāy-ı sūhan
- 109 şimdi bir nazm-ı dil-ārā-yı neşāt-āver ile
'āşıkāne olalım velvele-ārā-yı sūhan
- 110 ğayrı feyşal verelim fāriĝ olup da'vādan
olsun işte bu ğazel huccet-i ibrā-yı sūhan
- 111 süzülüp nāz ile olmazsa da güyā-yı sūhan
yine ol çeşm-i sūhan-gū eder imā-yı sūhan
- 112 deheni hoşka-yı yākūt-ı leṭāfet güyā
nuṭka gelse saçılır lü'lü'-i lālā-yı sūhan
- 113 şive-yi kāmēt-i bālāsını yād etdikçe
yakışır her ne kadar eylesem ıtrā-yı sūhan
- 114 buse va'd eylemiş aĝyāra lebinden dediler
aradım aĝzını hiç etmedi ifşā-yı sūhan
- 115 söze yatsın deyü pek üstüne düşdüm bu gece
şubha dek olmadı bir dürlü pezīrā-yı sūhan
- 116 o cefā-pişe vü bābī-yi sūhan-fehm ammā
eylemez 'āşık-ı bī-çāreden işĝā-yı sūhan
- 117 Vehbiyā lāl olurum vaşf-ı leb-i la'linde
dehen-i tengi degildir bilirim cāy-ı sūhan
- 118 āşafā 'afvına maĝrūr olup etdim böyle
vādī-yi hezl-i zarīfānede imlā-yı sūhan
- 119 ruḥşatıñ olmasa cür'et mi ederdim hāşā
ṭavr-ı faḥriyye ile etmege inşā-yı sūhan
- 120 müteşā'irleri ancak ğarazım terbiyedir
aḅlasınlar ne imiş rütbe-yi vālā-yı sūhan

- 121 Karamanlı gibi elbette delîle muhtâc
Ka'be-yi nazma giden bâdiye-peymâ-yı sühân
- 122 yoḥsa bî-çârelerin yüzlerine 'aybın urup
maḳşadım etme degil maşhara sîmâ-yı sühân
- 123 nîk ü bed baḳma efendim yine in'âm eyle
mâye-yi şöhret olur bezl-i 'aṭâyâ-yı sühân
- 124 Bermekîler daḫi baḳmaz idi nîk ü bedine
gelse çölden bir alay laḳlaḳa-fersâ-yı sühân
- 125 şurresin ḳapdırıp ihyâ-yı ḳulüb etdikçe
bi-ḥayâtik der idi ma'şer-i 'urbâ-yı sühân
- 126 şadr-ı rif'atde hemân devlet ile sağ olasin
olsun erbâb-ı sühân maḫmidet-ârâ-yı sühân

[65]

DER-VAḲT-İ İNFİ'ÂL EZ-NÂ-MERDÎ-İ BA'Zİ EKÂBİR-İ 'AŞREŞ BE-
VÂDÎ-İ İSTİĠNÂ VE TA'RİZ NÜVİŞTE BÜD

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 mest-i 'aşḳız böyle bî-hüşânedir eṭvârimiz
na're-yi mestânedir gül-bang-i istiġfârimiz
- 2 bir ḳadehle yaptı sâḳî bu dil-i vîrâneyi
böyle ter-dest-i mürüvvedir bizim mi'mârimiz
- 3 öyle cüş etdirdi keyfi sāġar-ı leb-rîz kim
kâse-yi çarḫa şığışmaz neş'e-yi ser-şârimiz
- 4 bang-i nüş-â-nüş ile âheng edince cünbişe
raḳş eder zevḳ ü şafâdan şüret-i dîvârimiz
- 5 sürḫî-yi ḫaclet çeker mi rind-i istiġnâ-pesend
reng-i şahbâdır bizim gül-güne-yi ruḫsârimiz
- 6 cân verir bir bûse-yi mey-gün-ı la'l-i dilbere
çekmeyip nâz-ı Mesîḫâ'yı daḫi bîmârimiz
- 7 tevbeyi başında işkest eyleriz mînâ gibi
sâġar-ı bezmi ḳırarsa zâhid-i bed-kârimiz

[65] M.IV/119, Ü.153b, FB.64b, K.72a

- 8 inhinā-yı kıaddiği gösterme fikr-i 'özr ile
ey felek yokdur seniçün zerre deqli bārimız
- 9 sāye-yi bāl-i Hümā'ya ilticā etmek degil
nāz eder Sīmürğ-i Kāf'a Ca'fer-i Tayyār'ımız
- 10 dürc-i zībā-yı şadefde istirāhatden geçip
telhī-yi deryāyı çekmez gevher-i şehvārimız
- 11 şanma esbāb-ı mübāhātı kabā-yı cāhdır
istememez zerrīn niyāmı tığ-i cevherdārimız
- 12 kimse yanmazdı cihānda hāl-i ehl-i dānişe
her nefesde olmasaydı āh-ı āteş-bārimız
- 13 gūşe-yi çeşm-i teraḥḥumla kim ağılardı bize
dem-be-dem kıan dökmeseydi dīde-yi hūn-bārimız
- 14 gerçi Sünbül-zāde'yiz bu bāğda bī-reng ü bū
gül gibi āzürde etmez halkı ancak hārimız
- 15 gāh serde gāh destinde tutar kıadrin bilen
kūh-ı vālā-yı hūnerdir menbit-i ezhārimız
- 16 ebr-i tīre-rüy-ı gerdūnuğ degildir teşnesi
Vehbiyā şād-āb olur eşk ile sünbülzārimız

[66]

ŞEHR-ENGİZ BERĀY-I ÇEND CĪVĀNĀN-I MEŞHŪR VE MŪLAḶḶAB-I
İSTANBUL DER-DEFTERDĀRĪ-İ ḤĪLMĪ PAŞA BERĀY-I LAṬĪFE
NŪVİŞTE BŪD

[fe'īlātün / fe'īlātün / fe'īlātün / fe'īlün]

- 1 ḥabbezā şehri Sitanbul'da gürüh-ı hūbān
ḥüsn ile her birisi velvele-ārā-yı cihān
- 2 Yūsuf'a kıul olayım pādişeh-i hūbāndır
olsun Cismā'il'e de cān-ı 'azīzim kıurbān
- 3 rüyumu zerd eden ayva gülünüş ḥaşretidir
dāğ-dār etdi dili lāle-'izārim Nu'mān
- 4 yeği toğmuş aya beñzer deyü şehri receb²⁵⁹ıñ

[66] M.IV/119, Ü.154a, FB.64b, K.72a

- nereye gitse geçer ardına ‘âlem şa‘bân²⁶⁰
- 5 gerçi saçlı toru da hayli tarîfî ammâ
şimdi bu ‘arşada dīvân atınıdır meydân
- 6 işlemezse eger ol başma koyun sâ‘atiniñ
her daķıķa gerisin bindire görsün yārân
- 7 gümüş endāzeye çok ölçüne gördük ammâ
gelmedi arşuna ol kâle-yi zer-düz-ı girân
- 8 sīb-veş ğabğabın oħşatsa da ceyb alması
tāze şeftālūsunu almağa yoķdur imkân
- 9 kūrda kaptırmayalım pek küçücükdür kuzulu
koyuna girsin emîn olsun o āfetden amân
- 10 pek cefākār degil gerçi vefālî biliriz
ħarcana lîk vefâ etse nuķūd-ı yārân
- 11 şimdi ğāyetde töleklendi perî çehre Ğalîl
gerçi bildircin idi bu sene oldu şeytân
- 12 Tūr-ı ‘uşşâķ idi Mūsî Çelebi dükkânı
lîk Fir‘avn imiş ol ustası çingâne hemân
- 13 çün Beşiktaşlı henüz dāye kucağında gezer
mehd-i āğūşa belenmez çocucaķdır o civân
- 14 serv-i nāz ise Tayaķçı Efe’yi şavsı daħi
yine her gūşede tālîb bulunur calķ-zenân
- 15 buña kuyruklu çekerse yakışır defterdār
ki bütün kuyruğa dā’ir kaba saçma hezeyân

[67]

ĶİT‘A EZ-MUṬĀYEBĀTEŞ MUTAŻAMMIN-I LAṬĪFE-İ
İMĀMİYYE

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 geldi gül cāmi‘ine şūħ mü’ezzin-zāde
nāz ile serv gibi kāmete çün etdi kıyām

²⁵⁹ Şehrengize konu edilen Receb adlı bir kişiye îhâm var.

²⁶⁰ Şehrengize konu edilen Şa‘bân adlı bir kişiye îhâm var.

[67] M.IV/120, Ü.154b, FB.64b

- 2 hüs-n-i şavtın işidip anladı kim hüs-nü de var
bayılayazdı dönüp ardına bakdıķda imām
- 3 gördü kim kaşları mihrāb yüzü kıble-yi nūr
şaşırip kıblesin oldu halecān-gīr-i kıvām
- 4 belki ābdesti bozuldu der idim etmese ger
düşe kākā ne ise farz-ı şalātı itmām
- 5 iztīrābın göricek sezdi cemā‘at cümle
ki anıñ hātırına geldi bu endīşe-yi hām
- 6 kendisi ardına geçseydi tenahnuh ederek
başını secdeye kıoysaydı öñünde o ğulām
- 7 ğālibā bir hadeş etmiş ki telāş ile çıkıp
yıkılıp gitdi hemān şaĝa şola verdi selām

[68]

TERCĪ‘-İ BEND-İ HAĶĪKAT-PEYVEND Kİ DER-TERK-İ TĀRĪĶ-İ
HĀCEĜĀNĪ NŪVĪŞTE BŪD

[mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün]

I

- 1 bu sīne-yi şāf ile ‘aceb ehl-i şafāyız
āyīne-yi rüşen-güher-i ‘aşķ-ı Hudā’yız
- 2 Edhem gibi terk eylemişiz mülk-i fenāyı
şāhāne tefāhūrle deriz kim ne gedāyız
- 3 bir hırķa-yı peşmīne ile āl-i ‘abā-veş
pür-zīb ü tecemmül görünen ehl-i kıbāyız
- 4 baht-ı siyehiñ sāyesi tāk-ı serimizdir
āsūde-yi minnet-keşī-yi bāl-i Hümā’yız
- 5 hākisterimiz kül şavurur çeşm-i hasūda
rüşen-nazarān dīdesine kuhl-i cilāyız
- 6 her kıāmeti mevzūn güzele vālih ü hayrān
berceste-edā mışra‘a mā‘il şu‘arāyız
- 7 şahbā ile seyl-āba verip kıaşr-ı riyāyı

[68] M.IV/120, Ü.154b, FB.65a [Başlıkta tercī-yi bend yazılmakla beraber bu şiirin nazım şekli terkīb-i benddir.]

ķurduķ yeņiden kūy-ı ħarābāta bināyı

II

- 1 maĥv etmege ħāmī eŗerin ‘anberimizden
‘aşķ āteŗiniņ ħıķdıđı yoķ micmerimizden
 - 2 Ħızır'a Őoralım eŗme-yi cān-baĥşına āyā
bir ķatremi dūŗmūŗ dōķülen sāgarımızdan
 - 3 lāyıķ mı emel sāĥasına yūz Őuyu dōķmek
dūr eyleyemez ābımızı gevherimizden
 - 4 mūy ūzre olur tecrube-yi tīzī-yi Őemŗīr
tīĝ-i sitem-i arĥ kesilmez serimizden
 - 5 pūr-ŗerĥa iken sīne yine reh-rev-i ħāme
semt-i hūnere toĝru gider mıŗarımızdan
 - 6 āh etmeyelim yoĥsa eyā Şem‘-i Şeb-ārā
lerzende olursun eŗer-i Őarŗarımızdan
 - 7 kāŗāne-yi gerdūn yıķılır āha Őayanmaz
cānlar yaķanıĝ Şanma ki cān u dili yanmaz
- III
- 1 meyl etme dilā kūnc-i ĝinā renc ū ‘anādır
yanıĝca berāber gidecek zād-ı beķādır
 - 2 bīhūde niūn Őekve edersin ki felekden
sen gibi o ser-geŗte de maĥkūm-ı ķazādır
 - 3 Feyyāz-ı ezeldir biliriz Māni‘ ū Mu‘tī
edvār-ı felek Őōzleri ķavl-i ħūkemādır
 - 4 Ħallāķ-ı cihān ķulluĝa Őāyestedir ancaķ
kendiĝ gibi bir Őaĥŗa tebaŗbuŗ ne belādır
 - 5 ebvāb-ı esāfilde gezip derbeder olmaz
ol bende ki ruĥ-sūde-yi dergāh-ı Ħudā'dır
 - 6 ebnā-yı zamān baŗına alsın keremin kim
hep ķaĥbe-yi māder-be-ĥaŗā der-sūfehādır
 - 7 yūkletme taĥammūl edemez var ise bārıĝ
ķanbūr-ı felekdir iki ķat pūŗti kibārıĝ
- IV
- 1 aŗĥāb-ı himem ehl-i kerem ser-be-zemīndir

- pes-pāye fūrū-māye olan şadr-nişīndir
- 2 āyā bu mudur ehline teslīm-i emānet
ḥā'in deyü bildiklerimiz cümle emīndir
- 3 şādık diyecek yek dü nefes şubḥ idi ancaḳ
devr-i felek üzre o daḥi kizbe ḳarīndir
- 4 da'vā-yı riyāsetle geḳer vaḳti ricālīḳ
şanmaḳ bu ḳadar ḡulguleler da'vī-yi dīndir
- 5 sevgend-i dūrūḡ ile edip kesb-i menāfi
derler ki refāhiyyetimiz kedd-i yemīndir
- 6 erbāb-ı menāşıbdā liyāḳat mi ararlar
taḥşıl-i emel bülḡa-yı nāḳize rehīndir
- 7 Allāḥ ḳapasın oldu ḡüşāde der-i rişvet
hem rişvete hem mürteşi vü rāşıye la'net
V
- 1 bir mūra kefāf olmaz iken ḥırmen-i 'ālem
kişt-i emele dāne-feşāndır yine ādem
- 2 ser-menzil-i maḳşūda 'alāyıkla varılmaz
bir süzen olur ḥār-ı reh-i Cisi-yi Meryem
- 3 āḥir başılır rüyuna tamḡā-yı melāmet
dīnār u direm kīsesine kim ura ḥātem
- 4 Ḳārūn gibi emvāli ile yerlere geḳsin
ol kim ḳalışır cem'-i ḥazā'in deyü her dem
- 5 ey dil olagör genc-i ḳanā'atle tūvānger
dirhem emeli ḥātırıḳı etmeye derhem
- 6 bir noḳta ḳoyup mücrim ederler seni şoḡra
esrār-ı kibāra şaḳın olma hele maḥrem
- 7 hem sırrıḳı keşf eyleme ihvāna ḥazer ḳıl
'ālemde ḥaḳıḳat eşi var mı nazar ḳıl
VI
- 1 rū-māl-i tezellül ile pāy-ı süfehāya
lāyık mı talebkār olalım rütbe vü pāye

'iv/5 kedd-i: kizbe Ü.

'v/1 iken: iki M.

- 2 ol zümreden ümmîd-i 'inâyet ne demektir
kālâ-yı cihân degmez iken züll-i recâya
- 3 bî-çâre saña müftüne manşib mı verirler
şarrâf ile kavlı etmeyicek aḥz ü 'aṭâya
- 4 hep rişvet ile eylediler devleti berbâd
bağ şu 'ulemâya vükelâya vüzerâya
- 5 müstağrağ iken ni'metine şâh-ı cihânın
hırş ile şanırsın yine bî-vâye vü mâye
- 6 ḥâ'in bulur elbette bu dünyâda belâsın
etdikleri kalmaz biliriz rûz-ı cezâyâ
- 7 mümkün degil işlâḥ mefâsidleri eyvâh
ḳahr eylesin öyle süfehâ zümresin Allâh
VII
- 1 bir bîve-yi şad-şevher iken bu zen-i dünyâ
hem-ser mi olur himmet-i merdâneye ḥâşâ
- 2 çün naḳd-i ḥayât olmuş aḡa mihr-i mu'accel
kâbîn-i mü'eccel nedir ol ḳaḥbeye âyâ
- 3 aldanma ruḡ-ı aline ol pîre-zenin kim
meşşâṭası İblîs gibi mel'anet-ârâ
- 4 'aşḳ ise murâdın sevip Allâh ḥabîbin
maḥbûb-ı Ḥudâ ol yürü ey merdüm-i dâna
- 5 lâyıḳ mı güzâr etmeyesin cîsr-i mecâzı
ḥam oldu ḳadın ḳanṭara-yı pül gibi ḥayfâ
- 6 Vehbî ne ekip biçdiginî bilmediḡ ey ḥayf
bu mezra'a maḥşûlü iken vâye-yi 'uḳbâ
- 7 ḳaldı işimiz maḡfiret-i Rabb-i Celîl'e
şâyân ede 'işyânımızı 'afv-ı cemîle

[69]

TAḤMÎS-İ ĞAZEL-İ VEHBÎ-İ EVVEL Kİ BE-ṬALEB-İ ḤÜKÛMET-İ
MAĠNÎSA BE-ES'AD-ZÂDE 'ARZ KERDEEST
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

[69] M.IV/123, Ü.156b, FB.66b

I

1 meyl edip hüsni dil-ârâsına Mağnisa'nıñ
2 oldum üftâde temennâsına Mağnisa'nıñ
3 Kays olursam n'ola sahrâsına Mağnisa'nıñ
4 *dil verip bir şaçı leylâsına Mağnisa'nıñ*
5 *düşdü göñlüm yine sevdâsına Mağnisa'nıñ*

II

1 hâk-i pâkinde nihândır niçe hâşiyet-i hâş
2 meyvesi zâ'ika-yı câna verir lezzet-i hâş
3 gündüzüñ lâlesitânında görüp 'işret-i hâş
4 *bu ne ni'metdir olur her gece bir şohbet-i hâş*
5 *hiç toyulmaz hele burasına Mağnisa'nıñ*

III

1 varıp ol süy-ı dil-ârâya 'ayân et şevkim
2 akitip eşkiñi ey dîde revân et şevkim
3 sen de ey âh-ı 'alev-zâd vezân et şevkim
4 *kûh u şahrâsına ey bād beyân et şevkim*
5 *bildir a'lâsına ednâsına Mağnisa'nıñ*

IV

1 töp-ı âh ile bulup kal'a-yı maqşûda zafer
2 bend-i zindân-ı elemden ele girseydi maqar
3 kalmadı tende mecâl ü dil-i gam-dîdede fer
4 *verelim her ne ise mâ-ğaşal-ı seyr ü sefer*
5 *müjdegâni-yi temâşâsına Mağnisa'nıñ*

V

1 manşib erbâb-ı heves h'âhişidir ey Vehbî
2 ma'delet ehl-i mürüvvet işidir ey Vehbî
3 böyle derlerse efendiñ işidir ey Vehbî
4 *halkınıñ bā'ış-i âsāyişidir ey Vehbî*
5 *hâk şafâlar vere monlâsına Mağnisa'nıñ*

VI

1 ol himem-perver-i 'aşrıñ nazâr-ı 'adli ile
2 gitsem ol semte eger reh-güzer-i 'adli ile
3 diyeler hâkqıma güş-ı haber-i 'adli ile
4 *dem-i cān-bahş-ı Mesîhâ eşer-i 'adli ile*
5 *oldu el-hâk sebeb ihyâsına Mağnisa'nıñ*

VII

1 o kerimñ himemi 'âleme te'sîr etmiş
2 niçe vîrâne dili şefkati ta'mîr etmiş
3 pertev-i re'feti bu şehri de tenvîr etmiş
4 *böyle 'âlî-himemi kendiye teşhîr etmiş*
5 *âferîñ himmet-i vâlâsına Mağnisa'nıñ*

DER-ṬALEB-İ ḤUKŪMET-İ BOLU BE-MÜŞĀRUN İLEYH ‘ARZ
KERDEEST

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

hayli şapdırdı felek cādde-yi âmālimden
bu ṭariḳ ile reh-i şekveyi ṭıtsam yolu var

başıma ‘ālemi teng etdi belī zīḳ-i ma‘āş
vüs‘at-i ḥāle medār olmağa ammā Bolu var

[71]

DER-ḤUKŪMET-İ BOLU NÜVİŞTE BŪD *

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

dār-ı dünyāda olup zīḳ-i ma‘āşa rāzī
etmesin ‘aḳlı olan meyl-i temennā-yı Bolu

* vüs‘at-i ḥāl ḥayāliyle ṭara düşmüşdüm
başıma ‘ālemi teng etdi eşirrā-yı Bolu

[72]

DER-ḤUKŪMET-İ ṬOPḤĀNE NÜVİŞTE

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

feth eder ḥışn-ı ümīdi ṭöp-ı şāhī-yi himem
burc u bārūlar ṭayanmaz himmet-i merdāneye

çıḳmasın ammā şadāsı falya vermekden şaḳın
gerçi sür‘atle atıldıḡ Vehbiyā Ṭopḥāne'ye

[73]

BERĀY-I TEḲADDŪM-İ NĀ-EHLĀN NÜVİŞTE

[mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün]

etmezdi tefevvuḳ baḡa taḫtım̄da olanlar
olsaydı benim de ṭayanır püşt ü penāhım

ger piş-rev-i ehl-i ma‘ārif daḡi olsam
pesmānde eder çāre mi var baḡt-ı siyāhım

[70] M.IV/124, Ü.157a, FB.67a, K.15a

[71] FB.67b, K.15b

* Başlık: Diğ̄er kıṭ‘a nüvişte Bolu K.

* 2: ṭara: kāra K.

[72] M.IV/124, Ü.157a, FB.67a, K.15a

[73] M.IV/124, Ü.157b, FB.67a, K.15b

[74]

DER-ḤAḤḤ-I ḲUZĀT-I ZAMĀNE NÜVİŞTE
[fe‘ilātün / mefā‘ilün / fe‘ilün]

ekşeriyā ḡuzātı ‘aşrımızıñ
cāhil olmazsa da zālüm gibi

tafarāt ile rütbe ḡaṭ‘ edemez
olmayan ḡāḏī-yi Sedüm gibi

[75]

İN NİZ DER-ḤAḤḤ-I ḲUZĀT
[mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün]

ser-levḡa-yı eṣrāf daḡı çille-keṣāndır
Siroz için kırk sene şıḡlet çekilir mi

bārī çekelim minnetini tezkireciniñ
maṭlabcı-ı bed-lehçeye rişvet çekilir mi

[76]

DER-DĪVĀN-I ḲAZĪ-‘ASKERĪ NÜVİŞTE
[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

geçmedik tāze iken biz daḡı ḡalḡıñ öñüne
geride ḡaldıḡ anıḡcün şü fenā dünyāda

böyledir şīve-yi aḡkām-ı ḡazā ey Vehbī
eskilik ḡālib olur rütbe-yi isti‘dāda

[77]

TAḤMĪS-İ ĠAZEL-İ NĀBĪ MERḤŪM
[mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün]

I

- 1 ciger ḡün oldu fikr-i büse-yi fem ḡanda ben ḡanda
- 2 dilimde tāze dāḡ-ı tābe merhem ḡanda ben ḡanda
- 3 leb-i la‘liñ için eṣk-i dem-ā-dem ḡanda ben ḡanda
- 4 *ḡamıñla aḡlamaḡdan çeşm-i pür-nem ḡanda ben ḡanda*
- 5 *ḡırāş-ı sīneden ser-pençe-yi ḡam ḡanda ben ḡanda*

II

[74] M.IV/124, Ü.157b, FB.67a, K.15b

[75] M.IV/124, Ü.157b, FB.67b, K.15b

[76] M.IV/124, Ü.157b, FB.67b, K.15b

[77] M.IV/125, Ü.157b, FB.67b, K.74a

1 kebâb-ı sîne-yi hûnîni nuql-i bezmdir güyâ
2 ne kanlar nüş eder 'âşık olan mânende-yi şahbâ
3 egerçi zâhirâ yek-rengdir destimdeki mînâ
4 *anıñ câmı tolardı bâde-yi gül-gün ile ammâ*
5 *benim hûn ile pürdür sâğarım Cem kıanda ben kıanda*

III

1 çiçekli kâle uymaz atlas-ı şahbâ-yı gül-fâma
2 şarâbî reng bir hırka yeter rind-i mey-âşâma
3 televvün kisvesiyle ğayrı güne giymedim câme
4 *çemende güllere şebnem fütâde ben gül-i câma*
5 *bakılsa çeşm-i inşâf ile şebnem kıanda ben kıanda*

IV

1 o şûha mü-be-mü etdikçe diğkatle nazâr çeşmim
2 düşüp şad piç ü tâba dem-be-dem olmağda ter çeşmim
3 müselsel halka emvâciyla gird-âba döner çeşmim
4 *görüñ rüyunda zülfün reşk ile kanlar döker çeşmim*
5 *şafâ-yı turre-yi pür-piç ü pür-ğam kıanda ben kıanda*

V

1 felek mecrüh-ı şemşir-i ğam etdi cism-i bî-tâbı
2 oñulmaz derde düşdüm terk edip âsâyiş ü h'âbı
3 ağıtsam dîdeden Vehbî sezâdır böyle hûn-âbı
4 *pür olsa hoğkası eczâ ile gerdünuğ ey Nâbî*
5 *hezârân zağm-ı nâsür ile merhem kıanda ben kıanda*

[78]

MUHAMMES BE-TAZMİN-İ MIŞRA'-I MEŞHÜR-I ŞABİT Kİ EZ-
HUKÜMET-İ ORDU-YI HÜMÂYÜN DER-ṬALEB-İ İZİN-İ 'AVDET
MA'RÜZ ŞUD

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

I

1 'ahd ü peymân-ı vefâyı eyüce berkitsem
2 evliyâ-yı ni'amı Hağğ'a emânet etsem
3 rehber olsa keremiñ küy-i merâma gitsem
4 himmet olmazsa bu günlerde ne yapsam n'etsem
5 *dil-i vîrânımı yapsağ da yıkılsam gitsem*

II

1 seni ma'mür ede dâ'im umarım Bârî'den
2 beni âzâd ede luğfuğ bu giriftârîden
3 kesmem ümmîdimi ihsân-ı himemkârîden
4 kıurtarıp fikr-i mücâzât-ı Sinimmârîden
5 *dil-i vîrânımı yapsağ da yıkılsam gitsem*

III

1 olmayıp defter-i kıassâm-ı kıazâya râzı
2 ğâh bu hâl ile nâ'ib oluruz geh kıâzî

[78] M.IV/125, Ü.158a, FB.68a, K.73b

3 nef-i müstaḳbel için ‘ömrümüz oldu māzī
4 besdir ammā beni ta‘mīre kerem enḳāzī
5 *dil-i vīrānımı yapsaᅇ da yıᅇılsam gitsem*
IV

1 bendeᅇi ᅇāne-ᅇarāb eyledi mi‘mār-ı ezel
2 ᅇayrı ābād olamaz külbe-yi berbād-ı emel
3 ya‘nī te’sīs-i mebānī edemem geldi kesel
4 demesinler ᅇuluᅇa bunda bıraᅇdın mı temel
5 *dil-i vīrānımı yapsaᅇ da yıᅇılsam gitsem*
V

1 nice bir nāle-yi cāngāᅇ ile feryād etsin
2 himmetiᅇ Vehbī-yi nā-ᅇādıᅇi dilᅇād etsin
3 ‘ömrü olduᅇça du‘ā ile seni yād etsin
4 ᅇaᅇ seniᅇ ᅇāne-yi iᅇbāliᅇi ābād etsin
5 *dil-i vīrānımı yapsaᅇ da yıᅇılsam gitsem*

[79]

TAᅇMİS-İ ĞAZEL-İ NEDİM MERᅇŪM

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

I

1 ‘aᅇl u fikrim ᅇāret-i refᅇār-ı ᅇübān oldu hep
2 bir temāᅇā kim ᅇavāss-ı ᅇamse ᅇayrān oldu hep
3 sīne vü laᅇt-ı ciger sūziᅇle biryān oldu hep
4 *‘aᅇka düᅇdüm cān u dil müft-i civānān oldu hep*
5 *ᅇabr u ᅇāᅇat maᅇraf-ı ᅇāᅇ-i giriᅇbān oldu hep*

II

1 ᅇalka-yı zencīr-i zülfü eyleyip ‘arᅇ-ı cünün
2 ᅇeᅇm-i cādusu olurken ‘aᅇiᅇa ᅇayret-nümün
3 ol perī gösterdi bir āyīne-veᅇ levᅇ-i füsün
4 *aᅇmiᅇ oldu sīnesin bir kerre ārām u sükün*
5 *sīneden bilmem ne ᅇāletdir ᅇurizān oldu hep*

III

1 leᅇker-i ᅇarbī gibi fuᅇᅇat arardı her zamān
2 mülk-i cāna böyle istilā edip ᅇimdi hemān
3 her biri ᅇüyā esīr etmiᅇ ᅇezārān Müslimān
4 *ᅇāl kāfir zülf kāfir ᅇeᅇm kāfir el-amān*
5 *ser-be-ser iᅇlīm-i ᅇüsnüᅇ kāfiristān oldu hep*

IV

1 bezm-i ‘ayᅇa gelmeᅇe ol ‘iᅇveᅇer etmiᅇdi va‘d
2 nūᅇ-ı meyden ᅇoᅇra hem luᅇf-ı digeᅇ etmiᅇdi va‘d
3 leblerinden ᅇatlı ᅇatlı ᅇül-ᅇeker etmiᅇdi va‘d
4 *ᅇerdeninden sīnesinden būseler etmiᅇdi va‘d*
5 *cümlesinden neyleyim zālīm peᅇīmān oldu hep*

V

[79] M.IV/126, Ü.158b, FB.68b, K.74b

1 'ıtr-ı fitneyle edip ālūde-revġan perçemin
2 nāz ile pūskūl gibi bŭkmüş ucundan perçemin
3 ŧarkıdır ŧeklinde gŭyā tā be-gerden perçemin
4 *bir nezāketle aıp fes gŭşesinden perçemin*
5 *şöyle göstermiş ki kim gördüyse ħayrān oldu hep*

VI

1 gerçi māder-zāddır zātında bu ħŭsn-i liķā
2 cŭnbiş ũ reftārı ta'lim etdi dāyeġ ġālibā
3 ŧir-ħāre tfl iken ammā nedir bu ħoş edā
4 *şive-yi ġŭftārı hemşireġ mi öğretdi saġa*
5 *her sözüġ ŧirīn-zebānım cānıma cān oldu hep*

VII

1 dŭnki ġŭn bezmiġde ħālimden aıp baġş-i 'azīm
2 naķl edince saġa bir Vehbī gibi yār-ı ħadīm
3 hem tecāhŭl eyleyip hem nāz ile olup besīm
4 *sen demişsin kim kimiġ derdiyle giryāndır Nedīm*
5 *hep mŭrŭvetsiz seniġ derdiġle giryān oldu hep*

[80]

TAĤMĪS-İ ĠAZEL-İ SĀMĪ MERĤŪM

[fe'ilātŭn / fe'ilātŭn / fe'ilātŭn / fe'ilŭn]

I

1 ŧafvet-i sine mŭrāyāt-ı tecellādandır
2 ŧuver u 'aks-i emel naķş-ı sŭveydādandır
3 ħŭb u zişte nażar et ħikmet-i Mevlā'dandır
4 *farķ-ı māhiyyet-i dil çeşm-i temāşādandır*
5 *pertev-i nīk ũ bed āyine-yi sīmādandır*

II

1 bī-ħayālīķ hele izġār-ı 'inād etmeġdir
2 mebhāş-i 'ilmi mebādī-yi fesād etmeġdir
3 cām-ı germiyyeti efsŭrde-yi bād etmeġdir
4 *revzen-i ħāneyi sermāda ġŭşād etmeġdir*
5 *serdī-yi bezm-i edeb ħande-yi bī-cādandır*

III

1 ġŭherim saġt deyŭ olma cihānda maġrŭr
2 ħālet-i ũsrŭb ũ elmās degil mi manzŭr
3 eyle keyfiyyet-i ħātir-şikene vaķf-ı ŧu'ŭr
4 *ħāzır ol bezm-i mŭkāfāta eyā mest-i ġurŭr*
5 *raġne-yi seng-i siyeh penbe-yi mīnādandır*

IV

1 baġr-ı pŭr-māye imiş sine-yi ehl-i 'irfān
2 cevherin bezl ile gelmez aġa aşlā noķşān
3 n'ola ger kesb-i kemāl eylese andan nādān

[80] M.IV/127, Ŭ.159b, FB.69a

' III/4 mŭkāfāta eyā: mŭkāfātda ey Ŭ.

4 *şâf-dil tîre-nihādâne olur feyz-resân*
5 *güher-efşânî-yi sâhil kef-i deryādandır*
V
1 Vehbiyâ cûş u hurûş üzre iken ‘âlem-i âb
2 birgün elbette yıkar rindiñ esâsın seyl-âb
3 mâ-ğaşal ehl-i ħarâbât olur ħâne-ğarâb
4 *Sâmiyâ ħâne-ber-endâzî-yi dil hem-çü ħabâb*
5 *cûşîş-i mevce-yi seyl-âbe-yi şahbādandır*

[81]

TAHMÎS-İ ĞAZEL-İ FEHÎM

[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün]

I

1 toĥm-ı pür-şür u şererdir ser-nümüde ħırmenimden
2 iĥtirâz üzre geçer berķ-i felek pîrâmenimden
3 sũhte olur ziyâ-yı mihr girse revzenimden
4 *ey nefes bîhûde geçme cân-ı âteş-meskenimden*
5 *ra‘şe-rîz-i şu‘le-yi âh ol nesîm-i şîvenimden*

II

1 var mı bir âteşkede bu sîne-yi pür-tâba beñzer
2 nâgehân gelse semender düşse ħâkister eder per
3 sũzişimden cennet-i küyuñ şaķın ey ħür-peyker
4 *bir gedâ-yı ħâne-süzüm şu‘le pîrâhen çü aĥker*
5 *aşl-ı dũzaĥ bir şererdir şu‘le-yi pîrâhenimden*

III

1 mihrîbân olduñ görünce gerçi bu mağdüru müşfik
2 çâre ħaydıyla velîkin çekme hergiz zûru müşfik
3 baķmayıp eyle beride gel sen ol nâsûru müşfik
4 *cevşen-i elmâs-püş et merhem-i kâfûru müşfik*
5 *iĥtirâz et raĥm-ı zaĥm-ı cism-i merhem düşmenimden*

IV

1 var derünumda fetîl-i ‘aşķ pek ber-geşte-ğâlim
2 dũd-ı âh ile boyandım ħasret-i bezm-i vişâlim
3 leyle-yi târîk-i ħamda devr-i dâ’im bî-mecâlim
4 *ey çerâğ-ı çeşm-i ‘aşîķ ben ki fânûs-ı ħayâlim*
5 *câme-ğâbım rüşen eyle perde-yi pîrâmenimdem*

V

1 âsumân-ı ħüsne sensin ol meh-i ħurşîd-manzar
2 kim eder tâb-ı ‘izârîñ jâle-yi nâçizi gevher
3 şermsârâne niğâh-ı germ edip ey sa‘d-aĥter
4 *tâbiş-i mihr-i cemâliñden ‘araķ-rîzân olam ger*
5 *kevkev ü aĥter terâviş hep mesâmmât-ı tenimden*

VI

[81] M.VI/63, Ü.216a, K.72b

· V/4 ‘araķ-rîzân olam ger: ‘araķ-rîz olsam eger Ü / 5 terâviş: ter olmuş M.

- 1 dāmen-i deşt-i belāda ser-be-rīz-i hāk ü sengim
- 2 cūşış-i şevk ile baħr-ı ğamda mevc-i bī-direngim
- 3 ‘āşıkım kın ağlamağdan yoğdur aşlā şerm ü nengim
- 4 *ol kadar hecriğle dökdüm eşk-i çeşm-i lāle-rengim*
- 5 *oldu tūfān dāğ-ber-dil āstīn ü dāmenimden*

VII

- 1 levh-i ilhām olmasaydı ger bisāt-ı hatt-ı nazmım
- 2 nūr ile olmazdı böyle ihtilāt-ı hatt-ı nazmım
- 3 Vehbiyā var silk-i feyze irtibāt-ı hatt-ı nazmım
- 4 *ol Fehīm-i meh-zamīrim kim nuğāt-ı hatt-ı nazmım*
- 5 *şeb-çerāğ etdim şu ‘ā-ı mihr-i tab-ı rüşenimden*

[82]

DER-VAQT-İ RESİDEN BE-ŞAHRĀ-YI EDİRNE BĀ-MU‘ASKER-İ
SULTĀNĪ BERĀY-I LAṬİFE BE-ḤAYRĪ MERḤŪM NŪVİŞTE BŪD

[mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün]

- 1 hoş geldi bağa şehr-i dil-ārā-yı Edirne
İstanbul’u ağırdı temāşā-yı Edirne
- 2 her serv-kađıñ ‘aksi derūnunda nümāyān
āyinedir enhār-ı muşaffā-yı Edirne
- 3 dilberlerinin buse-yi şīrīn-leb-i la‘li
‘uşşāka verir lezzet-i helvā-yı Edirne
- 4 beñzer ruħ-ı hūbānına her vech ile güyā
şad reng ile bŷyā gül-i zība-yı Edirne
- 5 erzān şatar şiveyi bī-narħ u terāzū
dil-dāde-yi sūğ-ı ‘Alī Paşa-yı Edirne
- 6 Oğlanlı’da bir kız gibi dellāke süründük
çoğdur belī germābe-yi ra‘nā-yı Edirne
- 7 devr eyleyerek ‘ālemi şimdi beni Vehbī
çarħ eyledi üftāde-yi şahrā-yı Edirne

[83]

İN HEM DER-ĀN CĀ BERĀY-I DUĞTER GŪZĀRENDE’İ NĪZ BE-ḤAYRĪ
EFENDİ NŪVİŞTE BŪD

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

[82] M.IV/128, Ü.160a, FB.65a

[83] M.IV/128, Ü.158b, FB.68a

âh cânım kıza düşdü şıcağım geçdi meded
gördüm ol âfeti ‘azm-i reh-i hammâm eyler

komaz ol dest-i muhannâyı tehî pîşinde
cây-ı ma’hûdunu tezkîr için ibhâm eyler

[84]

NAZİRE BE-KAŞİDE-İ MEŞHÛRE-İ NEF‘Î Kİ BE-ÂSİTÂN-I SULTÂN
AĞMED-İ EVVEL TAĞDİM KERDEEST

[mef‘ülü / fâ‘ilâtü / mefâ‘ilü / fâ‘ilün]

- 1 ol nâzenîn ki büsesi ‘uşşâka cân verir
âb-ı hayâtdan leb-i la‘li nişân verir
- 2 bir nahlzâra sâye-figen olsa kâmeti
her şâh-ı bîde hey’et-i serv-i revân verir
- 3 gül gibi hânde-yi lebi taşvîr-i gönçeye
reng-i neşât-ı zindegî-yi câvidân verir
- 4 rahm eylemek degil dil-i sengîni ‘âşîka
şemşîr-i ebruvânına her dem fesân verir
- 5 üftâdegân-ı çâh-ı zenahdânına yine
şefkatle târ-ı zülfü ser-i rîsmân verir
- 6 Çîn’e gidip şemîmi şabâ ile nâfeye
bu nekheti o turre-yi ‘anber-feşân verir
- 7 âğüş-ı dîgerâna girip sîne-şâf olur
ammâ o bî-vefâ başa geldikde yan verir
- 8 şol köhne nahla vaşl olunan nev-fidân gibi
bu pîre tâze şevki o nev-res civân verir
- 9 ebrûsudur keşîde-yi menşûr-ı hüsnü kim
tuğrâ-yı pâdişâh-ı cihândan nişân verir
- 10 ol pâdişeh ki dergehine rûz u şeb felek
nevbetle mihr ü mâhı iki pâsbân verir
- 11 ol pâdişeh ki na‘l-i şerer-pâşı rahşının
şahrâ vü kûha zîb-i reh-i kehkeşân verir

[84] M.IV/128, Ü160.a

- 12 yektā-süvār-ı şahñ-ı celâdet ki destine
tıġ ü sinānı Rüstem ile ahramāñ verir
- 13 zıll-ı İlāh Hāzret-i Sultāñ Selīm kim
‘adli cihāna sāye-yi emn ü emāñ verir
- 14 mülke bu gūne revna-ı dād u ‘adāleti
ne Pıřdādiyāñ u ne Nūřırevāñ verir
- 15 řahrā-yı ‘adliniñ bere-yi āhuvāñına
şır istedikçe mādē-yi şır-i jiyāñ verir
- 16 tedbır-i müste‘ār-ı Melikřāh'a şa'n edip
kendi Nizām-ı Mülk'ün o řāh-ı cihāñ verir
- 17 re'y-i řavābı řūret-i ilhām ile hemāñ
mir'āt-ı şalbine naşar-ı řudsiyāñ verir
- 18 te'yıd-i dīñ ü devlet olunca murād-ı Hā
dünyāya böyle bir şeh-i řāhib-ırāñ verir
- 19 řavletle gūy-ı mihri atıp tıtma istese
gerdün o řāha māh-ı nevin řavlecāñ verir
- 20 şavs-i şuzala destine sehm-i sa‘ādeti
Zāl-i sipihri-i ham-şude tır ü kemāñ verir
- 21 hem tır-i sine-düzunu etdikçe der-kemāñ
evc-i ‘alāda çabla-yı mihrin niřāñ verir
- 22 hāyyām-ı ceyš-i mevkib-i iclālidir ki çar
ecrām-ı heft-ubbesini sāyebāñ verir
- 23 ol dem ki dest-i ahrına şemşirini alır
ervā-ı şavm-i cāna daı bım-i cāñ verir
- 24 şemşiridir o şır-i ser-efgen ki şu‘mesin
hūñ-ı reg-i perıde-yi gerden-keřāñ verir
- 25 çekse o tıġı gāhı ser-i kūha hıřm ile
nař-ı pelenge riziş-i berg-i hāzāñ verir
- 26 gül-bang-i tōp-ı velvele-engiz-i satveti
hıřñ-ı sipihre zelzele-yi nāgehāñ verir

- 27 encüm-miṣāl naḡṣ-ı süm-i raḡṣ-ı devleti
saḡḡ-ı zemīne kevkebe-yi āsumān verir
- 28 kālā-yı sāde-nesc ise de aḡlas-ı felek
baṣḡ-ı niyāz ile aḡa bergüstvān verir
- 29 ol raḡṣ-ı berḡ-raḡṣı ḡaçan zīr-rān edip
cevlānḡehinde cünbiṣ-i ‘aḡf-ı ‘inān verir
- 30 sür‘atde nūr-ı bāṣırayı sebḡat eyleyip
bir laḡza da döner ḡaber-i lā-mekān verir
- 31 temkīni sāḡasında mekīn olsa gird-bād
zerrātına mekānet-i kūh-ı girān verir
- 32 taḡrīk-i ṣehper eylese C anḡā-yı himmeti
ecrām-ı Ḳāf’a verziṣ-i bād-ı vezān verir
- 33 bir zerre-yi kemīnesini ḡāk-pāyınıḡ
iḡsīr-i āfitāba veren rāyḡān verir
- 34 nān-pāre-yi ‘ināyetidir dehri seyr eden
ṣanmaḡ ṣu ḡurṣ-ı mihr ü mehi ḡalḡa nān verir
- 35 cūṣ-ı ‘aḡāda dest-i ḡüher-pāṣı verdigin
ne ebr-i nevbahār u ne deryā ne kān verir
- 36 ‘ālī-himemdir öyle ki menn-i semā gibi
dehre nevāl-i ni‘meti bī-ımtinān verir
- 37 lemḡü’l-baṣarda bī-ser ü sāmān gedālara
yek naḡrası nümāyiṣ-i Sāmāniyān verir
- 38 bir mūr-ı lenge etse Süleymān-veṣ iltifāt
Tīmūr-ı nāmver gibi tāb u tüvān verir
- 39 zīr-i cenāḡ-ı mes‘adetinde Hümālara
ḡāḡ-ı serāy-ı rif‘atini āṣiyān verir
- 40 nūr-ı ḡerāḡı ḡaṣr-ı sipihr-irtifā‘ınıḡ
ṣeb-tāba ferr ü kevkebe-yi Ferḡadān verir
- 41 luḡf-ı nihādı olsa bevādīye feyż-baḡṣ
āb-ı revān ṣafāsını rīḡ-i revān verir

- 42 ammā olursa ahrı Őerer-pāŐ-ı rŪzgār
emvāc-ı bahra lem‘a-yı āteŐ-feŐān verir
- 43 Őāhā bilindi adri deyŪ āsitānıa
geri aŐā‘idin Şu‘arā-yı zamān verir
- 44 ammā bu ākeri gibi ey Őāh-ı nŪktedān
hi var mı bir aŐide-yi mu‘ciz-beyān verir
- 45 ben ol baiyye-yi seleftm kim zamānede
her bir sŪzŪm cihāna birer dāsitān verir
- 46 hāānıym ki muhteŐemāne edālarım
dīvān-ı Şevket-i Şeh-i devrāna Őān verir²⁶¹
- 47 her dem bahār-ı feyz-i gŪlistān²⁶²-ı ab‘ıma
Sa‘dī-yi ter-zebān gibi Şad bābān verir
- 48 killkim sevād-ı nazmı ile eŐm-i Őā‘ib'e
kuhl-i cilā-yı bī-bedel-i IŐfahān verir
- 49 ol hıāceyim ki cevher-i nazmımdaki revāc
Nef‘ī‘ni iŐtihārına kesr Ū ziyān verir
- 50 RŪm u C‘acem'de tuhfeyi kālā-yı Ői‘rimi
ehl-i sŪhan biri birine armaān verir
- 51 rŪy-ı cemīl-i Őāhid-i ma‘nāya fikrimi
rengīn edāsı gāze gibi hŪsn Ū ān verir
- 52 her Şeb civān-ı ab‘ıma bu ar-ı pīre-zen
Őad biker-i ma‘nī-yi sŪhan-ı dil-sitān verir
- 53 Firdevsī-yi hayālim o dŪŐizegāna hem
bu Őīvelerle cŪnbiŐ-i hŪr-ı cinān verir
- 54 ol bŪlbŪlŪm ki nŪh-emeni bābānları
bir nameme iŐitmege bi gŪlsitān verir
- 55 tŪtī-yi hoŐ-edā-yı Őeker-hā-yı ab‘ımı
her nuu zev-i bŪse-yi Őīrīn-lebān verir
- 56 Őīnemdir incilā ile āyīne-yi raŐad

²⁶¹ Hāānī, Muhteşem ve Şevket adlarındaki İnan Őairlerine İhām var.

²⁶² Sādī‘nin GŪlistān‘ına İhām var.

- dehre cefâ-yı hikmet-i İsrâkiyân verir
- 57 bürhân-ı süllemî olup eflâke çıkmâğa
fikrim 'uqûl-i felsefeye nerdübân verir
- 58 böyle ferîd-i 'aşr iken ammâ cefâ-yı çarh
ne râhat-ı derûn ne ârâm-ı cân verir
- 59 kıaddim ham oldu kıalmadı gerçi taħammûlüm
cevr ile bu felek yine bâr-ı girân verir
- 60 ser-nahl-i bâğ-ı ni'metine zâğ kıondurup
ancağ Hü mâ'ya gâhice bir üstülhân verir
- 61 sâkı-yi devr ider beni sır-âb-ı hûn-ı dil
nâdân-ı tîre-ıtab'a mey-i ergavân verir
- 62 şad nevbahâr gelse de bu rûzgârda
berg-i gül-i ümmîdime reng-i hazân verir
- 63 Vehbî yeter şikâyet-i bağl-i zamâne kim
iste murâdıñı o şeh-i kâmrân verir
- 64 bir nuṭku ile saña o şâh-ı civân-bağt
bu pîrlıkde kıuvvet-i bağt-ı civân verir
- 65 Siroz'u kilik-i himmeti haṭṭıyla medd edip
bu çille-yi keş-â-keş-i ğamdan amân verir
- 66 'abd-i kıadîm-i vâlid-i merhûmdur deyü
âzâd-nâmeñi yazıp elbet hemân verir
- 67 bir iş midir kıazâ ki o şeh çâkerânına
Bâğdâd u Mısr-veş niçe kışver-sitân verir
- 68 dest-i niyâzı eyle ğüşâde du'âya sen
feyz-i icâbetin kerem-i Müste'ân verir
- 69 tâ kim nizâm-ı 'âlemi te'yîd içün Hüdâ
şâhâna tâc u tağt-ı mu'allâ-mekân verir
- 70 tağtında dâ'im eylesin ol tâcdârı kim
tâc u serîr-i salṭanata 'izz ü şân verir

71 Mennān-ı Müste‘ān ede hemvāre kāmṛān
ol şāhı kim ‘aḫāsını bī-imtinān verir

İBTİDÂ'-İ TEVÂRİH

DER-ZİKR-İ BA'Zİ TEVÂRİH EZ-TÂRİHHÂ Kİ EKŞER-İ Ü BE-EMR Ü
TÂLEB BERÂY-I E'ÂZİM-I HÂZERÂT-I MÛLÛK VE SÂ'İR EFÂHİM-İ
PESENDİDE- SÛLÛK NÛVİŞTE BÛD EZ-ÂN CÛMLE TÂRİH-İ CÛLÛS-I
HÂZRET-İ SULTÂN MUŞTAFÂ HÂN-I CENNET-MEKÂN

[1]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 hâmdü li'llâh kim zühür-ı feyz-i elţâf-ı Hudâ
eyledi dünyâyı böyle hürrem ü behcet-fezâ
- 2 kâlmayıp jeng-i küdüret sîne-yi ekvânda
oldu diller cümle mir'ât-ı muşaffâ-yı şafâ
- 3 dîdeler rüşen yine bir âfitâb-ı saltanat
eyledi ref'-i zâlâm-ı zulm için neşr-i ziyâ
- 4 ya'nî sultân-ı mu'azzam Muşafâ Hân-ı kerîm
taht-ı 'âlî-baht-ı 'Oşmânî'ye kıldı i'tilâ
- 5 minber-i 'arş üzre şimdi huţbesin Cibrîl okur
ol imâmü'l-müslimîne eyleyip baş-ı şena
- 6 muhtedâ-yı 'âlemîn etdi anı Rabb-i Mu'în
emrine bâ-naşş-ı Qur'ân oldu vâcib iktidâ
- 7 zıll-i Yezdân'dır ki olmuş sâye-endâz-ı emân
'âleme şehbâl-i 'adl ü dâdı mânend-i Hümâ
- 8 'Akl-ı Evvel şânî-yi idrâk-i tab'-ı pâkidir
zihn-i derrâkinde vardır ol kadar farţ-ı zekâ
- 9 reşk-i İskender degil mi şüret-i dârâtı kim
şafvetiyle tab'ıdır âyîne-yi 'âlem-nümâ
- 10 luţf u ihsânın göreydi Hâtem-i Tâ'î eger
şerm ile eylerdi tayy-ı şöhret-i cüd u şehâ
- 11 kıldı mânend-i Süleymân 'âlemi zîr-i nigîn
pây-ı tahtıdır şehân-ı rüzgâra mültecâ

[1] M.V/2, Ü.163b, FB.70a

- 12 ol şehenşâh-ı cihānbānıñ Hudā-yı müste‘ān
eylesin eyyām-ı ‘ömr ü devletiñ bî-intihā
- 13 yazdı târiḥ-i cülusun Vehbiyā kilik-i beyān
*şâh-ı mülk-ārām-ı İslām oldu Sulṭān Muştafā*²⁶³

[2]

TĀRİḤ-İ DİĞER

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 şükr-i Yezdān kim verā-yı perde-yi taqḍirden
şāhid-i maqşūd-ı ‘ālem oldu şimdi rü-nümā
- 2 ya‘nî Sulṭān Muştafā Ḥān eyledi taḥta cülūs
dehri dilşād eyledi ol müjde-yi ‘ālem-bahā
- 3 oldu cārī cüybār-ı ‘adl ü dādı ‘āleme
gülşen-i mülke tarāvet verdi bu neşv ü nemā
- 4 şevket ü iclāl ü ‘ömrü dā’im olsun tā ebed
tursun ol şâh-ı cihān turduqça bu arz u semā
- 5 efser-i Cemşīd’e yazdım Vehbiyā târiḥini
*pādişâh-ı ‘adl-fermā oldu Sulṭān Muştafā*²⁶⁴

[3]

TĀRİḤ-İ VİLĀDET-İ HİBETU’LLĀH SULṬĀN KERĪME-İ MÜKERREME- İ ĀN ŞEHENŞĀH-İ CİHĀN

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 Muştafā Ḥān-ı cihānbān-ı mu‘allā-şān kim
qadr ü şevketle odur mefḥar-ı Āl-i ‘Oşmān
- 2 ol şehenşâh-ı felek-cāh-ı himem-fermānıñ
çāker-i dergehidir cümle selāṭin-i cihān
- 3 zātıdır mihr-i cihān-tāb-ı sipihr-i şāhī
nesl-i vālāsı daḥi nūr-ı cemāl-i ekvān
- 4 ḥamdü li’llāh o sipihr-i himem ü şevketden

²⁶³ Ebced hesabıyla H.1170/M.1756 tarihine tekabül etmektedir.

^[2] M.V/3, Ü.164a, FB.70b

²⁶⁴ Ebced hesabıyla H.1170/M.1756 tarihine tekabül etmektedir.

^[3] M.V/3, Ü.164a, FB.70b

- kıldı bir kevkeb-i dürri-yi mu'allâ leme'an
- 5 şübhesiz mevhibe-yi Hâzret-i Sübhânî'dir
Hibetu'llâh ile mevsûme olursa şâyân
- 6 müjdecidir niçe şehzâdeleriñ maqdemine
hele âfâka şafâ geldi o mihr-i rahşân
- 7 niçe evlâd-ı kirâmî-güheriyle böyle
müstedâm eylesin ol şâhı Hüdâ-yı Mennân
- 8 Vehbiyâ cevher-i târihiñi neşr et yoluna
*maqdem-i hayr ile geldi Hibetu'llâh Sulţân*²⁶⁵

[4]

TÂRİH-İ CÜLÛS-I SULŦÂN 'ABDÛ'LHAMÎD HÂN
[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 hâzret-i hâkân-ı a'zam sâye-yi Rabb-i Mecîd
pâdişâh-ı heft-kışver ya'nî Hân 'Abdü'lhamîd
- 2 taht-ı 'âlî-baht-ı 'Osmânî'ye revnağ-bağş olup
dergehinde cümle şâhân-ı cihân oldu 'abîd
- 3 zâtı memdühü's-şifâtında bedîd ü müncelî
kuvvet-i Sulţân Murâd u zühd-i Sulţân Bâyezîd
- 4 cân atar bu demde kurbân olmağa cedy-i felek
oldu hengâm-ı cülûsu 'îd-ber-bâlâ-yı 'îd
- 5 'urve-yi vüşkâ²⁶⁶-yı şer'u'llâha etmiş i'tişâm
kıldı ecsâd-ı 'ibâda şefkatiniñ habl-i verîd
- 6 katre-yi ihsânıdır İskender'e 'ayn-ı hayât
'adlidir Ye'cüc-ı zulmüñ men'ine sedd-i sedîd
- 7 müste'âr olmazdı âşâr-ı ziyâsı tâ ebed
mihr-i cüdundan hilâl-i çarh olaydı müstefîd
- 8 şî't-i kahr u şavleti a'dâ-yı dîniñ güşuna
eyledi ilkâ-yı peygâm-ı üli' be'sin sedîd²⁶⁷

²⁶⁵ Ebced hesabıyla H.1172/M.1759 tarihine tekabül etmektedir.

[4] M.V/3, Ü.164b, FB.71a

²⁶⁶ "Kopmayan sağlam bir kulp", Kur'ân-ı Kerîm, Bakara (2)/256.

²⁶⁷ "kuvvet ve şiddet şahibi", Kur'ân-ı Kerîm, İsrâ (17)/5.

- 9 ser-fürü eyler o şāhın tīg-i hūn-efşānına
çār u nāçār işte bu demlerde küffār-ı ‘anīd
- 10 dergeh-i Hāḡḡ'a teveccūh eyleyip ehl-i ḡulūb
cümle eyler bu du‘ā-yı ḡayr ile ḡuft ü şinīd
- 11 eylesin Mevlā serīr-i şevket ü iclālde
vaḡt-i mes‘ūdun medīd ü ‘ömr ü iḡbālin mezīd
- 12 Vehbiyā yazdı ser-i āfāḡa tāriḡin ḡalem
*mecd ü iclāl ile sulṡān oldu Hān ‘abdü’lḡamīd*²⁶⁸

[5]

TĀRĪḡ-İ VĪLĀDET-İ RĀBĪ‘A SULṡĀN EZ-DUḡTERĀN-I SA‘D-
AḡTERĀN-I ŞĀH-I CĪHĀNBĀN

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 Hāzret-i ‘abdü’lḡamīd Hān-ı ‘adālet-pīşe kim
pādişāhān-ı cihāndır bende-yi fermān-beri
- 2 dāver-i Dārā-ḡaşem sulṡān-ı İskender-şiyem
her umūrunda olur Hıẓr-ı hidāyet rehberi
- 3 pādişāh-ı baḡr u ber rāyet-keş-i fetḡ ü zafer
Hūsrev-i Pervīz-veş vardır hezārān çākeri
- 4 ḡāke te’sīr etse bīm-i saṡveti lertzān eder
Rüstem ü İsfendiyār u ḡahramān-ı şaf-deri
- 5 ‘adli āb u tāb-ı rūy-ı dīn ü devletdir anıḡ
neslidir revnaḡ-fezā-yı düdmān-ı dāverī
- 6 ḡamdü li’lḡāh burc-ı is‘ādından oldu müncelī
bedr-i rūşen-veş yine bir āfitāb-ı ḡāverī
- 7 dīde-yi Cevzā vü Zühre görmemiş gerdünda
kevkeb-i dürriden a‘lā öyle bir sa‘d aḡteri
- 8 ismidir vefḡ-i murabba‘ gibi fāl-i mes‘adet
çār şehzāde te‘āḡub eyler ol meh-peykeri
- 9 zāt-ı pāki revnaḡ-efzā-yı mevālīd-i şelāş

²⁶⁸ Ebced hesabıyla H.1187/M.1774 tarihine tekabül etmektedir.

^[5] M.V/4, Ü.165a, FB.71a

şeş cihāt u çār erkāna verir zīb ü ferī

- 10 kāle-yi ḥüsnüñ görünce atlas-ı gerdün gibi
nağd-i encümle felek ol māha olmuş müşteri
- 11 Vehbiyā yazdım yegāne zātı-veş tārīhini
*rub'-ı meskūn Rābi'a Sulṭān'la buldu ziveri*²⁶⁹

[6]

TĀRĪḤ-İ QAŞR-I MU'ALLĀ ḤAZRET-İ SULṬĀN SELĪM ḤĀN Kİ
MÜCEVHER-İ HER-MİŞRA'EŞ TĀRĪHEST²⁷⁰

[mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün]

- 1 mu'allā-bāb-ı luṭf u himmeti Sulṭān Selīm Ḥān'ın
melāz-ı pādişāhāndır ki şaf-der oldu derbānı
- 2 ḥoşā 'ulvī binā kıldı bu nev-ṭarḥ-ı hümāyūnu
Ḥavernağ revnağın verdi bülend-eyvān-ı bünyānı
- 3 bu qaşr-ı rif'at-ārā 'arş ile hem-pāyedir şimdi
o şāhiğ böyle a'lādır felekden rütbe vü şānı
- 4 ḵanādīl-i Şüreyyā bām-ı ḵadrinde şeref-perver
şafā-yı nūr-ı bedr olsa revā şem'-i şebistānı
- 5 gelir her dem bahār-ı bāğ-ı ḥüsnü vaşfına güyā
hezārı nağme-yi nevrüz eder vādī-yi elḥānı
- 6 ğubār-ı dergeh-i iḵbāline rū-māle ser-gerdān
dil-i yemde yer etmiş şevḵ-i būs-ı pāy u dāmānı
- 7 ḵalem ḥayretde vaşfindan binā-yı salṭanatdır bu
edeb şermende eyler belki Vaşşāf olsa Ḥāḵānı
- 8 eder āvīze Vehbī ṭāḵına tārīḥ-i pür-cevher
mübārek ola nev-qaşr-ı feraḥ-baḥşā-yı sulṭānı

[7]

DĪĞER BERĀY-I ĀN QAŞR-I MU'ALLĀ
[mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün]

²⁶⁹ Ebced hesabıyla H.1196/M.1782 tarihine tekabül etmektedir.

^[6] M.V/5, Ü.165b, FB.71b

²⁷⁰ Bu kıt'a mücevher tarih hesabına göre her mısrasındaki noktalı harflerin ebced değerleri ayrı ayrı toplandığında H.1204/M.1790 tarihini vermektedir.

^[7] M.V/5, Ü.165b, FB.72a

- 1 zihî rif'at yine ʃab'-ı selîmi şâh-ı devrânıñ
zemîninde 'aceb şeh-beyt-i ra'nâ eyledi inşâd
- 2 yed-i te'yîd ile gŷyâ o 'ulvî kıble-yi iķbâl
felekden beyt-i ma'mûru zemîne etdi istirdâd
- 3 göreydi naķş-ı elvânın ruĥâm-ı ferş-i meydânın
silerdi ĥâmesin Mânî atardı tîşesin Ferhâd
- 4 edip bâğında gŷş-ı ĝonçeyi bād-ı şabâ teşnîf
demiş bunda iķâmet eylerim ben her çi bād âbâd
- 5 temâşâyâ hezârân çeşm ile müştâķdır deryâ
'aceb mi pişgâhında ĥabâbın kılsa bî-ta'dâd
- 6 görelden sâkinân-ı 'âlem-i bâlâ bu rif'atle
dem-â-dem 'arş-ı a'lâdan gelir bâng-i mübârek bād
- 7 o ķaşr-ı cennet-âsâyâ sitâyişķâr olan şâ'ir
sezâdır etse feyz-i rŷĥ-ı Firdevsî'den istimdâd
- 8 bıraķdım ĥâmeyi elden bulup târîĥin ey Vehbî
*bu ķaşr-ı dil-nişîni eyledi Sulţân Selîm âbâd*²⁷¹

[8]

DİĞER BERĀY-I ĀN ƘAŞR-I VĀLĀ
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 şeref-baĥşây taĥt-ı dâveri Sulţân Selîm Ĥân'ıñ
serîr-i rif'ati hem-pâye-yi 'arş-ı mu'allâdır
- 2 serây-ı ķadriniñ her şeb o ĥâķân-ı felek-câhıñ
ser-i bâmında ķandîl-i fŷrŷzânı Şŷreyyâ'dır
- 3 yine bir ķaşr-ı 'âlî eyledi inşâ serâyında
'ulŷvv-i himmetin bildirdi kim a'lâdan a'lâdır
- 4 meger bu rŷtbe terfî' etmeden bünyâd-ı vâlâsın
murâdı kesr-i ķadr ü iştihâr-ı tāk-ı Kisrâ'dır
- 5 ķuşŷruñ yok deyŷ endâmını göstermege deryâ
o ķaşr-ı dil-gŷşâyâ ķarşı mir'ât-ı muşaffâdır

²⁷¹ Ebced hesabıyla H.1204/M.1790 tarihine tekabŷl etmektedir.

^[8] M.V/5, Ū.166a, FB.72a

- 6 hevāsı rūḥ-baḥş u bŷy-ı ezhārı ḥayāt-efzā
nesīm-i bāġı gŷyā feyz-i enfās-ı Mesīḥā'dır
- 7 cihān ṭurduḳça ṭursun ḥānumān-ı rif'at-ı şāhı
Ḥudā'dan dā'imā me'mŷl-i 'ālem bu temennādır
- 8 ser-engŷşt-i edeble kilik-i Vehbī gösterir tārīḥ
*bu şāḥāne binā ḳaşr-ı Selīm-ābād-ı vālādır*²⁷²

[9]

DİGER BERĀY-I ĀN ḲAŞR-I BĪ-HEMTĀ
[mŷfte'ılŷn / fā'ılŷn / mŷfte'ılŷn / fā'ılŷn]

- 1 zıll-i Ḥudā-yı kerīm Ḥazret-i Sulṭān Selīm
mazḥar-ı feyz-i 'amīm olduğudur āşikār
- 2 dŷşmeni berbād eder 'ālemi dilşād eder
mŷlkŷnŷ ābād eder ol şeh-i Cem-iḳtidār
- 3 şevket ŷ iclāl ile himmetiḥ ikmāl ile
ḳıldı bu iḳbāl ile ḳaşrını rif'at-medār
- 4 taḥt-ı felek-sā mıdır ḳaşr-ı dil-ārā mıdır
'arş-ı mu'allā mıdır çarḥa eder iftiḥār
- 5 gŷlşeni cāy-ı şafā sŷnbŷle beḥzer hevā
oldu maḳām-ı şabā anda nevā-yı hezār
- 6 ḳıldı yem-i bī-kerān cevher-i şevḳin 'ayān
āyine-veş her zamān 'aksin eder der-kenār
- 7 şāḥ-ı cihāniḥ hemīn eyleye Rabb-i Mu'īn
baḥtı esāsın metīn salṭanatın ŷstŷvār
- 8 cevher ile Vehbiyā aḥsen-i tārīḥ aḥa
*bu eşer-i nev-binā ḳaşr-ı sa 'ādet-ḳarār*²⁷³

[10]

DİGER BERĀY-I ĀN ḲAŞR-I DİL-GŷŞĀ

²⁷² Ebced hesabıyla H.1204/M.1790 tarihine tekabŷl etmektedir.

^[9] M.V/6, Ū.166a, FB.72a

²⁷³ Bu mısra mŷcevher tarih hesabına gŷre noktalı harflerin ebced deġerleri toplandıġında H.1204/M.1790 tarihini vermektedir.

^[10] M.V/6, Ū.166b, FB.72b

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ülün]

- 1 'ulüvv-i himmeti Sulţān Selīm'in
bu  aşr-ı ser-bülendi etdi inşā
- 2 zemīni dil-nişīn ü  arhı mevzūn
mülūku çıt'a bir Őeh-beyt-i ra'nā
- 3 muvāfıķ resmi de  ab'-ı Selīm'e
'aceb Őāhāne nūzhetgāh-ı vālā
- 4 Őanır taht-ı Sūleymān'dır hevāda
bu rif'atle kim eylerse temāşā
- 5 alır āgūŐa 'aks-i dil-pesendin
gūmiŐ āyinedir piŐinde deryā
- 6 vezān olduķca bāğında Őabādan
gelir būy-ı mūbārek bād gūyā
- 7 ne hoş Şaf-bestedir her cānibinde
sehī  adler gibi serv-i dil-ārā
- 8 bu tārīhi oķur kim gōrse Vehbī
Şeh-i devrāna lāyık  aşr-ı a'lā²⁷⁴

[11]

TĀRĪH-İ ŐADĀRET-İ 'İZZET MEHMED PAŞA
[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 mazhar-ı feyz-i ebed Hāzret-i Sulţān Hāmīd
ki odur  ıll-ı  alīl-i kerem ü luţf-ı Hudā
- 2 dāver-i Cem-'azamet Őāh-ı Sikender- aŐmet
gōrse dārātını Şermende olurdu Dārā
- 3 ne ŐehenŐāh-ı felek-pāye ki nūr-ı tevfiķ
cebhesinde leme'an etmededir mihr-āsā
- 4 o Sūleymān-ı cihān oldu  arīn-i ĀŐaf
eyledi mūhr-i hūmāyūnunu 'izzetle edā
- 5 mā- aŐal olmadı eslāf-ı selāţīn-i 'izām

²⁷⁴ Ebced hesabıyla H.1204/M.1790 tarihine tekabül etmektedir.

^[11] M.V/7, Ü.167a, FB.72b

- öyle bir âşaf-ı zî-şâna muvaffak aşlâ
- 6 nice âşaf kim odur hâmi-yi dîn ü devlet
ya'nî hem-nâm-ı Nebî Hâzret-i 'İzzet Pâşâ
- 7 mazhar-ı 'izz ü şeref mefhar-i emcâd-ı selef
zîver-i heft-şadef gevher-i zî-ğadr u bahâ
- 8 melce'-i cümle ümem şadr-ı güzîn-i a'zam
mâlik-i mülk-i kerem muhter-i dâd u 'atâ
- 9 cüd u ihsânı beyânında hemân tayy olunur
Ma'n u Hâtem'de olan şöhret-i ma'nî-yi sehâ
- 10 pest olur çadr-i mu'allâsına nisbet gerdün
belki derbânı eder nüh feleke istignâ
- 11 dest-i iqbâline düş olmak ümîdiyle gelip
şevk ile mirvaḥa-cünbân görünür bâl-i Hümâ
- 12 nev-be-nev olmadadır bâğ-ı 'adâlet şâd-âb
âb-ı şemşîri verir nâmiye-veş neşv ü nemâ
- 13 cem'-i azdâdı murâd eylese yâkût gibi
ahkeri faşş-i nigîn ede ḥabâb-ı deryâ
- 14 nehy-âşüb edeli fitne-yi çeşm-i hübân
güşe-yi ğamzede ḥ'âbîde-yi bâlîn-i ḥafâ
- 15 ba'd-ez-în muntazamü'l-ḥâl olur elbette cihân
oldu vâbeste-yi tedbîr-i nizâm-ı dünyâ
- 16 Vehbiyâ vaşf-ı şerîfnde kuşuruḡ zâhir
eyle ihlâş-ı derün ile hemân ḥayr-du'â
- 17 tâ kevâkible müzeyyen ola çarḡ-ı a'zam
mihr-veş kevkeb-i baḡtı vere âfâḡa zîyâ
- 18 şadri teşrîf edince dediler târiḡin
*de'b-i 'izzetle vezîr oldu Meḥemmed Pâşâ*²⁷⁵

[12]

TÂRİḤ-İ SEBİL-İ ḤALİL PÂŞÂ DER-BÂB-I ÂŞAFÎ

²⁷⁵ Ebced hesabıyla H.1189/M.1775 tarihine tekabül etmektedir.

^[12] M.V/8, Ü.167b, FB.73a

[fā'ilatün / fā'ilatün / fā'ilatün / fā'ilün]

- 1 āb-ı rüy-ı salṭanat ^Cabdü'lhamîd Hân kim anıñ
cüybâr-ı menba'-ı iḥsânıdır bî-intihâ
- 2 sāḥa-yı ḥayrâta cārî himmet-i şāhānesi
buldu devrinde riyâz-ı ma' delet neşv ü nemâ
- 3 niyyet-i iḥlâş ile şadr-ı ḥamîdü'l-ḥaşleti
ol imâmü'l-müslimîne kıldığıyçün iḳtidâ
- 4 ābyārî-yi himemle rāh-ı Ḥaḳ'da sū-be-sū
cüst-cüy-ı feyż eder bāb-ı Ḥudâ'dan dâ'imâ
- 5 kıldı ez-cümle serây-ı āşafı dergāhına
Selsebîl'îñ 'aynı bir dil-cü sebîl-i nev-binâ
- 6 eyledi bu bābda gūyâ gūmiş suyun²⁷⁶ sebîl
mâ-ḥaşal muḥtâc idi āba o bāb-ı dil-güşâ
- 7 fî-sebîlillāh bu gūne ḥayr-ı cārîsin gören
ṭâs-ı sîmînden içip ābın eder böyle du'â
- 8 sa'yini dergāh-ı elṭâfında meşkür eyleyip
âb u tâb-ı 'ömr ü iḳbâlin füzün etsin Ḥudâ
- 9 Vehbiyâ 'atşâna işrâb eyledim târiḥini
Āb-ı Zemez iç gelip bāb-ı Ḥalîl Pâşâ'da mâ²⁷⁷

[13]

TĀRĪḤ-İ ÇEŞME-İ ĀN SEBĪL-İ BĪ-'ADĪL

[fā'ilatün / fā'ilatün / fā'ilatün / fā'ilün]

- 1 feyż-i cūdundan Ḥalîl Pâşâ-yı himmet-meşrebiñ
oldu bu nev-çeşme-yi zîbende revnaḳ-baḥş-ı bāb
- 2 menba'-ı 'ayn-ı 'inâyetdir ki cüy-ı şefḳati
teşnegân-ı dergeh-i iḥsânın eyler kām-yâb
- 3 kill-i Vehbî lüle-veş târiḥini kıldı revân
verdi Bāb-ı Āşaf'a bu çeşme zîb-i āb u tâb²⁷⁸

²⁷⁶ İstanbul'daki Gümüşsuyu semtine îhâm var

²⁷⁷ Ebced hesabıyla H.1198/M.1783 tarihine tekabül etmektedir.

[13] M.V/8, Ü.167b, FB.73b

²⁷⁸ Ebced hesabıyla H.1198/M.1783 tarihine tekabül etmektedir.

[14]

DİĞER BERĀY-I ÇEŞME-İ ŞĀNĪ ĀN SEBİL-İ BĪ-MEŞİL
[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

- 1 baħr-ı iħsânına nisbetle Ĥalîl Pâşâ'nın
görünür lücce-yi deryâ kapısında çeşme
- 2 derbeder gezme gel ey teşne-yi âb-ı himmet
var iken şadr-ı mu'allâ kapısında çeşme
- 3 Vehbiyâ şu gibi târiħin okur teşne-dilân
*cereyân eyledi Pâşâkapısı'nda çeşme*²⁷⁹

[15]

ĶIṬ'A-İ TĀRĪĤ BERĀY-I ŐEYĤÜ'L-İSLĀMĪ-İ ŐERĪF EFENDĪ
[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

- 1 eyledi 'izz ü şerefle teşrif
sa'd ola mesned-i iftâ-yı şerif
- 2 dürr ü gevher gibi târiħ-i latif
*şer'ile oldu bu fetvâ-yı şerif*²⁸⁰

[16]

TĀRĪĤ-İ ŐEYĤÜ'L-İSLĀMĪ-İ ĤAZRET-İ MEKKĪ EFENDĪ DER-DEF'A-İ
ŐĀNĪYE

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 kerâmetle mü'eyyed Ĥazret-i Sulṭân Selîm Ĥân'ın
zamîr-i rüşeni âyinedir ilhâm-ı Mevlâ'ya
- 2 işâbet üzredir her hâlde re'y-i hümâyûnu
nice mülhem denilmez ol Ĥıdîv-i 'âlem-ârâya
- 3 ne te'yîd-i İlâhîdir ki teslîm-i emânetde
bulur ehlin kerâmetle o şâh-ı ma'delet-vâye
- 4 yaşıdırdı boyunca ĥil'at-i beyzâ-yı fetvâyı

[14] M.V/8, Ü.168a, FB.73b

²⁷⁹ Ebced hesabıyla H.1198/M.1783 tarihine tekabül etmektedir.

[15] M.V/9, Ü.168a, FB.73b

²⁸⁰ Bu mısra mücevher tarih hesabına göre noktalı harflerin ebced değerleri toplandığında H.1192/M.1778 tarihini vermektedir.

[16] M.V/9, Ü.168a, FB.73b

muḳaddes zāt-ı Mekki-veş mükerrem ehl-i taḳvāya

- 5 arıḳıñ ḳāfile-sālār-ı faẓl u ‘ilm ü ‘irfānı
sülükü istiḳāmet üzre rāh-ı şer‘-i ğarrāya
- 6 sezādır gūşe-yi iḫrāmı cāy-ı iltişām olsa
leb-i ta‘zīm-i züvvār-ı maḳām-ı ‘arş-ı a‘lāya
- 7 devāt-ı zer-nişānı nāvḁān-ı zer midir āyā
ki feyz-i luḳfu cārī sū-be-sū ehl-i temennāya
- 8 cihāna ḳible-yi ḫācātdır dergāh-ı iḳbāli
meḳāf-ı ḳudsiyān dersem sezā ol bāb-ı vālāya
- 9 şeref buldu ḳudūmundan yine bu mesned-i ‘ālī
beşāretle sezādır müjdeciler gitse dünyāya
- 10 şafā-baḫş olmada dil-teşnegāna Zemzem-i luḳfu
ki sa‘y eyler Minā aşhābına iḫsānın icrāya
- 11 ḫarāb etmişdi diller Ka‘be’sin ḫuccāc-ı derd ü ğam
yed-i şefḳatle āğāz eyledi ta‘mīr ü iḫyāya
- 12 Hümā-veş ‘āleme ḫıfz-ı cenāḫ-ı re’fet atmışdır
nice āsāyiş etmez sāye-yi luḳfunda hem-sāye
- 13 mişāl-i Beyt-i Ma‘mūr-ı felek ābād ola dā’im
‘ulüvv-i şān ile ol ḫānedān-ı āsumān-pāye
- 14 gül-i şād-āb-ı zātın bed-naḫardan ḫıfz ede Mevlā
ola her bir müje ḫār-ı muğaylān çeşm-i a‘dāya
- 15 beşāret birle āfāḳa dedim tāriḫi ey Vehbī
*yine Mekki-yi ‘ulvī-ka‘b geldi şadr-ı fetvāya*²⁸¹

[17]

TĀRĪḫ-İ ŞADR-İ RŪM ŞUDEN-İ İRĀNĪ-ZĀDE ES‘AD EFENDİ
[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 Ḥazret-i Es‘ad Efendi kim su‘ūd-ı baḫt ile
kevkeb-i ‘izz ü şerefdır ḫālī‘-i müstes‘adi

¹² atmışdır: itmişdir Ü.

²⁸¹ Ebced hesabıyla H.1205/M.1791 tarihine tekabül etmektedir.

[17] M.V/9, Ü.168b, FB.74a

- 2 gelse Sa‘de’ddîn olurdu dānişinden müstefîd
müntehâ-yı fażlına nisbetle Seyyid Mübtedî
- 3 İbn-i Sīnâ vü Felâṭun mekteb-i ‘irfânınıñ
ezkiyâdan iki nev-âmûz-ı ṭıfl-ı ebcedi
- 4 ḥānedân-ı devletinde ‘izz ü rif‘at ḥānegî
fi’l-aşıl mevrûşdur cāh-ı bülend ü südedi
- 5 mihr-i enver gibi şadr-ı Rûm’u teşrîf eyleyip
reşk-i çarḥ-ı çārümîn etdi o vâlâ-mesnedi
- 6 ben de Vehbî gûşvâr etdim sipihriñ gûşuna
cevher-i ferde bedel târîḥ için bu müfredi
- 7 *ola iclâli medîd ü cāh-ı vâlâsı sa‘îd*
*şadr-ı Rûm’u eyledi is‘âd zât-ı Es‘adı*²⁸²

[18]

TÂRİḤ-İ ŞADR-ı RÛM ŞUDEN-İ ḤAZRET-İ ‘ABDU’LLÂH MOLLA
EFENDİ ‘OŞMÂN EFENDİ-ZÂDE

[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

- 1 fâzil-ı nihrîr ‘Abdu’llâh Efendi kim odur
‘izz ü şân ile sezâ-yı mesned-i rif‘at-rüsüm
- 2 ḳadr-i vâlâsı şeref-baḥşende-yi iclâl olur
her ne şadra eylese iḳbâl ü devletle ḳudüm
- 3 nûr-ı zâtı iltimâ‘-ı dîğērānı maḥv eder
mihr-i rûşen var iken pertev-nümâ olmaz nücüm
- 4 mâye-yi faḥr-i Ğazālî’dır ‘ulüvv-i rütbesi
etmede her nuṭḳ-ı rûḥ-efzâsı iḥyâ-yı ‘ulüm²⁸³
- 5 ‘ilm ü fażlı şadr-ı Rûm’u eyledi taḥşîş aña
ehl-i dāniş iftiḥâr etmekde ber-vech-i ‘umüm
- 6 gülşen-i ‘ilme vezân oldu şabâ-yı i‘tibâr
şimdi şahrâ-yı cehâletde eser bād-ı semüm

²⁸² Bu beyit mücevher tarih hesabına göre noktalı harflerin ebced değerleri toplandığında H.1186/M.1772 tarihine tekabül etmektedir.

^[18] M.V/10, Ü.169a, FB.74a

²⁸³ İmam-ı Gazalî’nin İhyâ-yı Ulûmu’ddîn adlı eserine îhâm var.

- 7 seyf-i şer‘u’llāha ḥaḳḳ-ı ‘adl ile verdi cilā
meclisinde ḳaṭ‘-ı peyvend-i nizā‘ eyler ḥuṣūm
- 8 bīm-i ḥükmüyle şerīḥ-āsā ‘ādāletkār olur
var ise ehl-i sitem mānend-i ḳādī-yi Sedūm
- 9 silk-i fikre Vehbiyā tāriḥdir dürr-i nazīm
oldu ‘Abdu’llāh Efendi şadr-ı revnaḳ-baḥş-ı Rūm²⁸⁴

[19]

TĀRĪḤ-İ VİLĀDET-İ MAḤDŪM-I ĀN ‘ĀLĪ-CĀH DER-ŞADĀRET-İ
ANAṬOLU

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 ḥāzret-i şadr-ı Anaṭoli-i ‘ālī-şāniḡ
zātıdır maṭla‘-ı iclālde mihr-i raḥşān
- 2 pertev-i rif‘at ile ḥāver-i iḳbālinden
oldu bir kevkeb-i dürrī-yi cihān-tāb ‘ayān
- 3 ṭālī‘i sa‘d olur elbette o vālā-güheriḡ
mihr ü māh etmiş idi burc-ı sa‘ādetde ḳırān
- 4 ede Ḥaḳ cümlesini burc-ı şerefde şābit
Meh ü Ḥurşid ü Şüreyyā ola tā nūr-efşān
- 5 Vehbiyā şa‘şa‘a-pāş et feleke tāriḥin
ḥamdü li’llāh ṭulū‘ eyledi nūr-ı Cōşmān²⁸⁵

[20]

TĀRĪḤ-İ ḲĀDĪ-İ ĠALAṬA ŞUDEN-İ MAḤDŪM-I ES‘AD-ZĀDE KĪ
MŪCEVHER-İ HER-MİŞRA‘EŞ TĀRĪḤEST²⁸⁶

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 ḥabbezā mihr-i himem-perver-i rif‘at-pāye
evc-i iclālde himmetle şerāfet-māye
- 2 faḥr-i cürşūme-yi emcād-ı girāmī-eṭvār
mecd-i ecdād ile meşhūr u fezā’il-vāye

²⁸⁴ Ebced hesabıyla H.1204/M.1789 tarihine tekabül etmektedir.

[19] M.V/10, Ü.169a, FB.74b

²⁸⁵ Ebced hesabıyla H.1204/M.1789 tarihine tekabül etmektedir.

[20] M.V/11, Ü.169b, FB.74b

²⁸⁶ Bu kıt'a mücevher tarih hesabına göre her mısrasındaki noktalı harflerin ebced değerleri toplandığında ayrı ayrı H.1196/M.1782 tarihini vermektedir.

- 3 zātıdır bir şadef-i pür-güher-i ‘ilm ü edeb
yem-i tab‘ında ma‘ānı bulunur bî-ğāye
- 4 mazhar-ı sırr-ı peder fā’iḳ-i erbāb-ı ‘uḳül
bā’iş-i faḫr olur ol pāk-güher ābāya
- 5 zāt-ı pür-luḫf u himem zāde-yi Es‘ad-zāde
ḫalef-i mācid ü ced-ḳadr u sa‘ādet-sāye
- 6 manşıba pāye-yi a‘ṭāf ile revnaḳ-baḫşā
cāh-ı evfaḳ Ğalaṭa mecd-i ‘aṭā monlāya
- 7 zāt-ı pākizesidir mesned-i ‘ilme zıver
ḳıldı bu mesned-i merḡūbu mekārım-vāye
- 8 aḡa cāh-ı Ğalaṭa luḫf-ı celī-yi Ḥaḳ’dır
belī şāyeste bu gūne rüteb-i a‘lāya
- 9 mecd ü iclāl ile teşrīf-i şeref-vāyesidir
dem-be-dem manşıb-ı zı-şāna veren pırāye
- 10 şeref-i maḳdem-i maḫdūmdan i‘zāz olunup
buldu ḫālā Ğalaṭa manşıbı ḳudsī pāye
- 11 kevkeb-i baḫtını Ḥaḳḳ eyleye böyle es‘ad
şöhret-ārā-yı te‘azzüz ola bu dünyāya
- 12 mecd-i ecdād-ı ‘izāmına muvaffaḳ olsun
şān u şöhret ile ḳadr ile bulup pırāye
- 13 ḳadr-i tāriḫiñi Vehbī bilir aşḫāb-ı hüner
cevher-i faḫr ile ḫacet ḳomadıñ ıtrāya

[21]

TĀRĪḲ-İ RİYĀSET-İ MERḤŪM RĀ’İF İSMA’İL PĀŞĀ
[mefā’ilün / fe’ilātün / mefā’ilün / fe’ilün]

- 1 cenāb-ı nuḫbe-yi cürşūme-yi sūtūde-neseb
semiyy-i cedd-i Nebī mır Rā’if-i dānā
- 2 kerīm-i pāk-şiyem mültecā-yı ehl-i himem
ele alınca ḳalem ḫarf-i luḫf eder imlā

[21] M.V/11, Ü.170a, FB.75a

- 3 re'îsi oldu ser-â-pâ kirâm-ı küttâbıñ
aşâlet ile odur ser-firâz u müsteşnâ
- 4 'ulüvv-i mertebe-yi kıadr ü şanı zâtıdır
eder anıñla teşerrüf o manşıb-ı vâlâ
- 5 verir ^Cuṭârid ü Bircîs kâğıd-ı telhîş
debîr-i pîr-i felek vaşfın eylese inşâ
- 6 ṭabaḳçe-yi zer-i ḥurşîd olur ḳalemdâñı
resîdine niçe reşk etmesin meh-i ğarrâ
- 7 devâtı eyledi icrâ-yı resm-i âb-ı ḥayât
ki reşḥa-yı ḳalemi 'âlemi eder ihyâ
- 8 Ḥudâ muvâfiḳ ede her umûrda anı
bize farîza-yı zîmmet aña du'â vü şenâ
- 9 beşâret ile dedim dehre Vehbiyâ târiḥ
*re'îs-i ehl-i kemâl oldu server-i rü'esâ*²⁸⁷

[22]

TÂRİḤ-İ ḤÂNE-İ 'OŞMÂN PÂŞÂ DER-VAḲT-İ DEFTERDÂRİ
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 zihî devlet-serây-ı bî-'adîl-i bâhirü'l-is'âd
ki elbette görenler bâreka'llâh lafzın eyler yâd
- 2 esâsın vaz' eden fikr-i mühendis ḥüsn-i şüretle
anı eşkâl-i te'sîs üzre etmiş pek güzel bünyâd
- 3 temâşâ kılsa heft-evreng naḳş-ı fart-ı ḥayretten
ḳalırdı şüret-i dîvâr-veş Mânî ile Bihzâd
- 4 ḳuşûr-ı bî-ḳuşûru ğurfe-yi ḥuld-i berîn-âsâ
meger kim intiḥâb etmiş İrem'den resmini üstâd
- 5 mu'allâ ṭâḳı güyâ lâne-yi Sîmürĝ-ı devletdir
Hümâ ol âşiyân-ı mes'adetden eyler istis'âd
- 6 degil ḳavs-i ḳuzah ṭaḥsîn ile çarḥ etmiş âvîze
ser-i bâmında bir kâlâ-yı reng-âmîz-i nev-îcâd

²⁸⁷ Ebced hesabıyla H.1183/M.1769 tarihine tekabül etmektedir.

^[22] M.V/12, Ü.170a, FB.75a

- 7 nesīm-i cān-fezāyı cezb için şan‘atle mi‘mārı
bu gūne dil-güşā revzenlerin kılmış mehebb-i bād
- 8 şarīr-i bāb-ı iqbāli lisān-ı hāl ile söyler
açıldıķça der ü revzen kapansın dīde-yi hussād
- 9 şeref kesb eyleyip her lahza temkīn-i mekīninden
o devlet-hāneniñ āşār-ı eşrāfı olur müzdād
- 10 cenāb-ı defteri-yi kāmkāra mesken olmuş kim
odur ‘izz ü şerefle hānumān-ārā-yı istibdād
- 11 nesīl-i Murtażāyī-nisbet ü hem-nām-ı Zi’n-nüreyn
celīdir haşlet-i Şiddīķ ü Fārūķ anda māder-zād
- 12 ‘ulüvv-i himmeti tāk-ı bülend-i ‘arş ile hem-ser
‘aceb mi olsa devlet-hānesi böyle felek-bünyād
- 13 eder re’fetle halkıñ hātır-ı vīrānını ta‘mīr
Hudā etsin hemīşe hānedān-ı ‘izzetin ābād
- 14 iki mışra‘la yazdım Vehbiyā tārīh-i tebrīkin
ki ben de bir müselleme beyt-i ma‘mūr eyledim inşād
- 15 *esās-ı rif‘at ü iqbālını Mevlā ede ābād
bu zībā bī-bedel devlet-serā sa‘d ü mübārek-bād*²⁸⁸

[23]

TĀRĪH-İ DĪGER BERĀY-I ĀN HĀNE-İ VĀLĀ

[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

- 1 ne hoş resm eylemiş üstādı bu tarh-ı mu‘allāyı
ki hūsn-i şūreti hayrān eder çeşm-i temāşāyı
- 2 ‘aceb tarz-ı dil-ārā kim cihānda görmüş ādem yok
bu vaż‘-ı dil-nişīn üzre serāy-ı cennet-āsāyı
- 3 kemāl-i hūsnüne telmīh için zer-hall ile böyle
yazar ehl-i kalem bālāsına esmā’-i hūsnāyı
- 4 o rütbe mürtefi‘dir kim görenler tāk-ı çarh üzre
ser-i bāmında bir kandīl zann eyler Şüreyyā’yı

⁹ eşrāfı: İşrākī Ü.

²⁸⁸ Ebced hesabıyla H.1177/M.1763 tarihine tekabül etmektedir.

^[23] M.V/12, Ü,70b, FB.75b

- 5 ne müstaḥsen sa‘adet-ḥānedir kim eylemiş mesken
mekārim-pīşe bir ‘ālī-himem ol cāy-ı vālāyı
- 6 semiy-i kātib-i furḳān defterdār-ı ‘ālī-şān
ki Bircis-i sipihre kilki ta‘līm eyler inşāyı
- 7 kemāl-i fiṭnatı ḥayret-fezā-yı ‘Aḳl-ı Evveldir
zekā vü dānişi dem-beste eyler İbn-i Sīnā’yı
- 8 mu‘allā-āsītān-ı rif‘ati gerdūndan a‘lādır
‘ulūvv-i şānına hiç nisbet etmem ṭāḳ-ı mīnāyı
- 9 esās-ı ‘izzet ü iḳbālını te’yīd edip yā Rab
aḡa yümn ile mes‘ūd eyle bu me‘vā-yı ‘ulyāyı
- 10 du‘ā zımnında bir tārīḫ için i‘māl-i fikr etdim
temāşā eyledikde ol serāy-ı behcet-efzāyı
- 11 hemān bu mışra‘-ı berceste mülhem oldu ey Vehbī
mübārek eyleye Mevlā bu zībā beyt-i ra‘nāyī²⁸⁹

[24]

TĀRĪḤ-İ ḤĀNE-İ MUḤAŞŞIL-I AYDIN CĪHĀN-ZĀDE DER-
GÜZELḤİŞĀR

[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

- 1 zihī ma‘mūre-yi vālā ki maḡhar ḥüsn-i İcāda
ḥoşā eyvān-ı müsteşnā bulunmaz mişli dünyāda
- 2 ḳumāş-ı çarḫ-ı aṭlas eylese āvīze şāyāndır
edip tebrīk o bālā-ḥāne-yi gerdūn-bünyāda
- 3 muşanna‘ şad mücessemle nuḳūş-ı zīnet-efzāsın
göreydi mücib-i ḥayret olurdu çeşm-i Bihzād'a
- 4 sezādır naḡme-perdāz olsa eyvānında bülbüller
muşavver gönçeler beḡzer gül-i sīr-āb-ı nev-şāda
- 5 Cihān-zāde Ḥasan Beg'dir bināsın eyleyen te’sīs
nice taḡsīn olunmaz ol serāy-ı behcet-ābāda
- 6 zihī ‘ālī-nesebdir kim aşālet zātına maḡşuş

²⁸⁹ Ebced hesabıyla H.1177/M.1763 tarihine tekabül etmektedir.

^[24] M.V/13, Ü.171a, FB.76a

bilir vâkıf olanlar nisbet-i âbâ vü ecdâda

- 7 gözü aydın cihânıñ rüşenî-yi mihr-i ahlâfı
zalâm-ı zulmü tebdîl etdi nûr-ı şefkat ü dâda
- 8 muhaşşılığda maḥşülü rızâ taḥşîlidir ancak
degil emvâle mâ'il rağbet etmez cem'-i îrâda
- 9 hemîşe ḥânedân-ı rif'atin ma'mûr edip Mevlâ
sa'âdet-ḥânesin kılsın muḳârin yümn ü is'âda
- 10 açıldıķça der ü revzen güşâd olsun dil-i aḥbâb
çekilsin perdeler çeşm-i bed-endîşân u ḥussâda
- 11 olup mihmân o devlet-ḥâneye Vehbî dedim târiḥ
*cihân-âbâd kıldı ḥânesin el-ḥaḳ Cihân-zâde*²⁹⁰

[25]

TÂRİḤ-İ DİĞER

[mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]

- 1 semiyy-i sıbt-ı faḥrû'l-enbiyâ kılmış anı bünyâd
bu devlet-ḥâne ol mîr-i himemkâra mübârek-bâd
- 2 dedim târiḥ-i bâlâsın o vâlâ nüzhet-âbâdıñ
*Cihân-zâde mu'allâ ḥânesin kıldı cihân-âbâd*²⁹¹

[26]

TÂRİḤ-İ VİLÂDET-İ DUĞTER-İ DÂMÂD-I ŞEYḤÜ'L-İSLÂM KÂMİL EFENDİ

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 ḥabbezâ maḥdûm-ı vâlâ-şân ki Ḥaḳḳ etmiş sezâ
iḳtirân-ı kevkeb-i müftî-yi 'âlî-himmete
- 2 ya'nî dâmâd-ı cenâb-ı şeyḥü'l-islâm-ı güzîn
dâniş ü 'irfân ile şâyân kemâl-i 'izzete
- 3 mâye-yi 'izz ü şeref zât-ı refî'ü'l-ḳadridir
neslidir revnaḳ-fezâ hem ḥânedân-ı devlete

⁷ zalâm: zalûm M.

²⁹⁰ Ebced hesabıyla H.1202/M.1787 tarihine tekabül etmektedir.

[25] M.V/14, Ü.171b, FB.76a

²⁹¹ Ebced hesabıyla H.1202/M.1787 tarihine tekabül etmektedir.

[26] M.V/14, Ü.171b, FB.76a

- 4 oldu çarha rû-nümâ bir duhter-i sa'd-ahteri
kim sezâdır dâye olsa Zühre ol meh-çal'ata
- 5 nüh-şadef güyâ ki bir mehd-i şadefkârîsidir
kevkeb-i dürrî desem lâyıq o gevher-kıymete
- 6 Vehbiyâ olsun o mihr-i meh-liqâ her rûz u şeb
lem'a-pâş-ı mes'adet zâtü'l-burûc-ı 'işmete
- 7 şubha dek encüm şümâr oldum bu şeb târihi için
*nâh-ı nev oldu Hadîce âsumân-ı rif'ate*²⁹²

[27]

TÂRİH-İ VİLÂDET-İ DUHTER-İ SER-BEVVÂBİN-İ DERGÂH-İ CÂLİ
AĞMED AĞA*

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 mefhar-i ehl-i me'âlî AĞmed AĞa kim odur
pertev-i iqbâl ile Ėurşîd-i burc-ı 'izz ü şân
- 2 ol Şüreyyâ-rif'atîj Ėadr-i mu'allâsı bülend
müncelîdir zât-ı mes'ûdunda feyz-i müste'ân
- 3 kevkeb-i dürrî gibi bir duhter-i sa'd-ahteri
oldu envâr-ı şerefle 'âleme pertev-feşân
- 4 Ėayr-evlâd olduğundan eyleyip evvel şitâb
müjde-yi ta'Ėîb-i mağdümân ile geldi hemân
- 5 Ėırz-ı ta'vîzât-ı Rabbânî nigeğbânlığ edip
zât-ı vâlâ-Ėadrine olsun melâ'ik ruğye-Ė'ân
- 6 tâ ebed Ėılsın sa'âdetle anı Rabb-i Kerîm
vâlideyni ile ma'mûr u mu'ammer kâmrân
- 7 Vehbiyâ târihi ol mihr-i münîr-i 'işmetîj
*nûrdur oldu Ruğiyye nesl-i AĞmed'den 'ayân*²⁹³

[28]

²⁹² Ebced hesabıyla H.1203/M.1788 tarihine tekabül etmektedir.

[27] M.V/14, Ü.171b, FB.76b

* Başlık: ... dergâh-ı 'âlî... -M.

²⁹³ Ebced hesabıyla H.1204/M.1789 tarihine tekabül etmektedir.

[28] M.V/14, Ü.172a, FB.76b

TĀRĪḤ-İ REFTEN-İ ZÜLĀLĪ EZ-ÜSTĀDĀN-I ŞU‘ARĀ-YI EZĀBĪKE BE-
CENĀB-I BUḤĀRĀ

[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

- 1 Zülālī-yi süḥan-perver Sitanbul'dan Buḥārā'ya
vaṭan şevkiyle seyl-āsā aqıp gözden nihān oldu
- 2 dedim Baḥr-ı Siyeh'den ‘azm edince Vehbiyā tārīḥ
*Zülālī Māverā’ü’nnehr’e deryādan revān oldu*²⁹⁴

[29]

TĀRĪḤ-İ TA‘MİR-İ CĀMĪ‘-İ EL-ḤĀC ‘ALĪ AĠA YENİŞEHR-İ AYDIN

[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

- 1 bi-ḥamdi’llāh ki mi‘mār-ı mürüvvet eyledi ābād
dil-i ‘āşık gibi vīrān iken bu cāmi‘-i pūr-nūr
- 2 anı ma‘mūr edenler nā’il olmaz mı meşübāta
ki ta‘mīr-i mesācid ecri Ḳur’ān'da ola mezkūr
- 3 sa‘ādetlerle Sa‘du’llāh Efendi ḥākim-i belde
edip a’yān u eşrāf ile birgün himmet-i mevfūr
- 4 yeñiden etdiler eski ‘ibādetgāhı ābādān
Yeñişehr ehliniñ bu sa’y-i bī-hemtāsıdır meşkūr
- 5 cihānda gerçi dilşād oldu cümle mü’minīn ammā
olur ‘uḳbāda rūḥ-ı bānī-yi evvel daḥi mesrūr
- 6 ‘ibādet oluna mādām bu cāmi‘de Allāh'a
ola iḥyāsına sa’y eyleyenler ḥayr ile me‘cūr
- 7 cemā‘at cem‘ olup Vehbī oḳur cevher gibi tārīḥ
*ḳıldı Cāmi‘-i Ḥācī ‘Alī AĠa yeñi ma‘mūr*²⁹⁵

[30]

TĀRĪḤ-İ VEFĀT-I LALA MAḤMŪD BEG KETHŪDĀ-YI ḤĀZRET-İ
VĀLĪDE-İ SULTĀN SELĪM ḤĀN

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 maġfīret-vāye-yi Ḥayy-ı ebedī Maḥmūd Beg

²⁹⁴ Ebced hesabıyla H.1195/M.1781 tarihine tekabül etmektedir.

[²⁹] M.V/15, Ü.172a

²⁹⁵ Ebced hesabıyla H.1206/M.1791 tarihine tekabül etmektedir.

[³⁰] M.V/15, Ü.172b, FB.76b

- ki anıñ haşlet-i maḥmūdesidir nā-ma‘dūd
- 2 ḥidmet-i pādişehān ile bulup ‘izz ü şeref
rütbe-yi sāmīye-yi rif‘ate etmişdi şu‘ūd
- 3 öyle bir gevher-i tābendeye lala idi kim
kevkeb-i dürrī-yi gerdün gibi mişli nā-būd
- 4 ḥazret-i vālide-yi pādişeh-i devrāna
kethudālık şerefi bahtına vermişdi su‘ūd
- 5 sīr olup ḥ‘ān-ı firāvān-ı fenādan āḥir
kıldı meyl-i ni‘am-ı bāḳīye-yi dār-ı ḥulūd
- 6 *irci*²⁹⁶ emrine *lebbeyk*²⁹⁷ deyip oldu hemān
vāşıl-ı mā‘ide-yi raḥmet-i Rabb-i ma‘būd
- 7 gül-i tāriḥin eder ḳatre-yi eşkim sīr-āb
*sāḥa-yı bāḡ-ı cinān ola maḳām-ı Maḥmūd*²⁹⁸

[31]

TĀRĪḤ-İ VEFĀT-I ḤANĪFE ḤĀNİM HEM-SER-İ ḤEKĪMBAŞI-ZĀDE ‘ALĪ PĀŞĀ

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 şadr-ı ‘ālī-şān ‘Alī Pāşā-yı cennet-meskeniñ
eyledi bānū-serāy-ı ‘işmeti ‘adni mekān
- 2 lāne-yi ‘adne şafā-yı bāl ile pervāz eder
naḥl-i Ṭübā üzre tıtdı mürḡ-i rūḥu āşiyān
- 3 bīve-yi dünyā-yı dūndan geldi nuşret rūḥuna
şoḥbet-i düşizegān-ı ḥūr-ı ‘īne atdı cān
- 4 māliki²⁹⁹ gösterme yā Rab dīn-i Aḥmed ‘aşḳına
rüz-ı maḥşer Bū Ḥanīfe³⁰⁰ şāfi‘i³⁰¹ ola hemān

²⁹⁶ "Dön!", Kur‘ân-ı Kerîm, Fecr (89)/27.

²⁹⁷ "(Allah'ım emret) emrine hazırım." Haccın sıhhatinin şartlarından olan bu söze telbiye denir. Daha geniş bilgi için bk. M. Yılmaz, a.g.e., s.107-108.

²⁹⁸ Bu mısra, mücevher tarih hesabına göre noktalı harflerin ebced değerleri toplamı H.1205/M.1790 tarihine tekabül etmektedir.

^[31] M.V/15, Ü.172b, FB.77a

²⁹⁹ İmam Mâlik bin Enes'in mezhebine îhâm var.

³⁰⁰ Doğumuna bu kıt'a ile tarih düşürülen Hanîfe Hanım'a îhâm var.

³⁰¹ İmam-ı Şâfi‘î'nin mezhebine îhâm var.

5 bāb-ı firdevsi açıp Rıdvan dedi tārīhini
cāy-ı a'lāsı Hanīfe Hanım'ın oldu cinān³⁰²

[32]

DİĞER

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

rūh-ı Firdevsī demiş ihlāş ile tārīhini
cāy-ı 'ulyāsı Hanīfe Hanım'ın ola cinān³⁰³

[33]

TĀRĪH-İ VEFĀT-I ZEVCE-İ H'İŞ

[mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün]

1 o merhūme belī dārü's-sürūra eyledi rihlet
ne çäre beyt-i hüzn oldu mekāmı kalb-i mağmūmuş

2 kalemde kaçre-yi hūn ağı yazdıkdā bu tārīhi
mağāmın eyle yā Rab cennet-i firdevs Gülsūm'ın³⁰⁴

[34]

TĀRĪH-İ ŞADR-I RŪM ŞUDEN-İ VELİYYÜ'DDİN EFENDİ-ZĀDE
MEHMED EMİN EFENDİ DER-DEF^CA-İ ŞĀNİYE

[mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün]

1 mu'ayyen şer'-i garrā Hān Selīm-i ma'delet-fermā
cihānı eyledi dilşād 'adl ü dād-ı şadr-ı Rūm

2 Veliyyü'ddīn Efendi-zāde'yi ya'nī kerāmetle
bilir kim müsteħakk-ı hüküm-i istibdād-ı şadr-ı Rūm

3 yine ol āfitāb-ı burc-ı iqbālın sa'adetle
mağāmın eyledi kaçr-ı felek-bünyād-ı şadr-ı Rūm

4 tekerrürle 'aceb nūrun 'alā nūr³⁰⁵ oldu āfāka
mişāl-i sa'd-ı ekber kevkeb-i is'ād-ı şadr-ı Rūm

5 liyākatle emīn-i şer'-i hem-nāmı Muhammed'dir
odur faẓl u neseble mefhar-i emcād-ı şadr-ı Rūm

³⁰² Ebced hesabıyla H.1205/M.1790 tarihine tekabül etmektedir.

[32] M.V/16, Ü.173a, FB.77a

³⁰³ Ebced hesabıyla H.1205/M.1790 tarihine tekabül etmektedir.

[33] M.V/16, Ü.173a, FB.77a

³⁰⁴ Ebced hesabıyla H.1205/M.1790 tarihine tekabül etmektedir.

[34] Ü.173a

³⁰⁵ "Nur üstüne nur", Kur'an-ı Kerim, Nūr (24)/35.

- 6 'ulüvv-i kadr ile şadrü'ş-şerî'a denmege şâyân
şeref-bahşâ-yı mesned zât-ı bî-endâd şadr-ı Rûm
- 7 huķûķ erbâbı dergâhında bâ-hükm-i şerîhâne
rüsüm-ı haķķ-ı 'adl üzre olur dilşâd-ı şadr-ı Rûm
- 8 tenezzül eylemez şab'-ı bülendi celb-i emvâle
ezelden zâd-ı taķvâ oldu ĥayru'z-zâd-ı şadr-ı Rûm
- 9 bu demde kim ederse leşker-i bî-dâddan feryâd
aņa cünd-i şerî'atle eder imdâd şadr-ı Rûm
- 10 eder ġisû-nüvâzî-yi yetîmân luş u şefķatle
yed-i şaĥib-eyâdî-yi kerem-mu'tâd-ı şadr-ı Rûm
- 11 degildir 'arz-ı kâlâ-yı hüner kaşdıı du'âdır kim
bilir ķadr-i kemâli meşreb-i neķķâd-ı şadr-ı Rûm
- 12 mişâl-i Beyt-i Ma'mûr ola yâ Rab kıble-yi ĥacât
o 'ulvî ĥânedân-ı mes'adet-âbâd-ı şadr-ı Rûm
- 13 ġüşâd olsun der-i iclâli dâ'im 'ömr ü devletle
ķapansın [bâb-ı devlet-ĥâne-yi] ĥüssâd-ı şadr-ı Rûm
- 14 iki târiĥ ile bir beyt-i ra'nâda eder Vehbî
edâ-yı resm-i ta'zîm-i mübârek-bâd-ı şadr-ı Rûm
- 15 *emîn³⁰⁶ dir şer'-i 'âlîde yine iclâl ile oldu*
Veliyyü'ddîn Efendi-zâde revnaķ-zâd-ı şadr-ı Rûm³⁰⁷

[35]

TÂRİĤ-İ ÇEŞME-Yİ KETHUDÂ-YI ĤAZİNE DER-TOĤĤÂNE
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 'inâyet menba'ı Sultân Selîm'in ġüş-ı iĥsânı
'ibâd-ı dergehin cümle rızâ-cü-yı Ĥudâ ķıldı
- 2 ĥuşûşâ kim Ĥalîl Paşa-yı zî-şân-ı Bilâl Aġa
umûrunda imâm-ı müslimîne iķtidâ ķıldı
- 3 vekîl-i mes'adetmend-i ĥazîne ol himem-perver

³⁰⁶ Veliyyüddîn Efendizâde Mehmed Emîn Efendiye ihâm var.

³⁰⁷ Ebced hesabıyla her iki mısra' ayrı ayrı H.1181/M.1767 tarihine tekabül etmektedir.

[35] Ü.164a-k

- nuḳūd-ı genc-i luḫfun ſu gibi ſarf-ı rızā kıldı
- 4 revāne eyleyip Hendekbaſı'ndan āb-ı dil-cūyu
bu ra'nā çeſmeyi Topḫāne suyunda binā kıldı
- 5 aḳıp zer-nāvdān-ı Ka'be-āsā āb-ı dil-cūsu
gümüſ ſuyun³⁰⁸ bu vādilerde bī-ḳadr ü behā kıldı
- 6 oḳu bang-i ezān ile güher-veſ Vehbiyā tāriḫ
*Bilāl Aḡa gel i Zemez deyip nāsa ſalā kıldı*³⁰⁹

[36]

TĀRĪḤ-İ ÇEŒME DER-ḲURB-I BALIḲBĀZĀRI

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 Vālide Sulṫān-ı 'ālī-ſān ki baḫr-ı himmeti
sāha-yi ḫayrāta dā'im olmada gevher-feſān
- 2 bend-i vālā-yı cedīdi feyzidir bu çeſmede
cūy-ı luḫfu sū-be-sū sīr-āb-sāz-ı teſnegān
- 3 çāſnigīr-i pādiſāhī Zeyneb Usta rūḫuna
böyle bir mā'-i lezīzi kıldı cān-baḫſ-ı cihān
- 4 ben de Vehbī bu iki tāriḫ ile pūr-cūſ olup
eyledim āb-ı ḫayātın 'aynını yerden 'ayān
- 5 *rūḫ-ı Zeyneb Usta ſād oldu bu dil-cū āb ile
menba'-ı elṫāfın etdi Vālide Sulṫān revān*³¹⁰

[37]

TĀRĪḤ-İ ŒEYḤÜ'LİSLĀM CĀŒİR EFENDİ

[mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün]

- 1 ſeh-i ſāḫib-kerāmet Ḥāzret-i Sulṫān Selīm Ḥānın
degildir cümle ḫālī ſüret-i ilḫāmdan ḫālī
- 2 nice mülhem denilmez kim o sulṫān-ı cihānbāna
bulur ehlin ſerefmend etmege her cāh-ı iclālī

³⁰⁸ İstanbul'daki Gümüſsuyu semtine îhâm var.

³⁰⁹ Mücevher tarih hesabıyla H.1201/M.1786 tarihine tekabül etmektedir.

[36] Ü.164a-k

³¹⁰ Ebced hesabıyla her bir mısra H.1211/M.1796 tarihine tekabül etmektedir.

[37] Ü.164b-k

- 3 huşuşa Muştafâ Cāşir Efendi gibi dānāya
sezā gördü meşīhat-veş mu‘allā-şadr-ı efđāli
- 4 haķīkat mesned-i iftāya her vech ile lāyık kim
muvāfiķdır kitāb ü sūnnete aķvāl ü ef‘āli
- 5 nigāh-ı iltifātı bir işāretle eder ihyā
der-i iclālīne rū-māl eden aşhāb-ı āmālī
- 6 selefde yokdur eşbāh u neẓā’ir derdim ol zāta
eger İbn-i Kemāl ü Bu’ssu‘ūd olmasa emşālī
- 7 mu‘allā müsteşār-ı salţanat kim re’yine merbūt
cihāniñ vech-i müstaşsen ile tanzīm-i aĥvālī
- 8 şeref versin ebed zāt-ı şerīfi şadr-ı iftāya
hemīşe ber-devām olsun İlāhī ‘ömr ü iķbālī
- 9 güher-bār eyledim tārīĥ-i ‘izz ü şanın ey Vehbī
ķılar Cāşir Efendi cāh-ı fetvā ķadrini ‘ālī³¹¹

[38]

TĀRĪĥ-İ MAĥDŪM-I ŞĀLĪĥ-ZĀDE

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 bāreka’llāh zihī cāh-ı sa‘ādet-pīrā
ki sezā ĥazret-i maĥdŪm-ı himem-mu‘tāda
- 2 öyle maĥdŪm-ı mŪkerrem ki şalāĥiyyet ile
feyz-i teşrīfi şeref mertebe-yi is‘āda
- 3 Ĥaķķ eben ‘an-ced anı mecd ile tekrīm etmiş
tev‘em olmuş ezeli rif‘at-i māder-zāda
- 4 ĥıbta-fermā meh ü ĥurşīde ‘ulŪvv-i şanı
kevkeb-i es‘adı ol mertebedir a‘lāda
- 5 zāt-ı mes‘ūd-ı ma‘ārif-eşeri reşk-āver
her meĥādīm-i hünermend-i pŪr-isti‘dāda
- 6 ĥŪkm-i muĥkem ile taşĥīĥ eder eslāfiñ da
ġalaťa düşdŪġü aĥķāmı bulup da‘vāda

³¹¹ Mücevher tarih hesabıyla H.1173/M.1759 tarihine tekabül etmektedir.

[38] Ü.164b-k

- 7 vâlid-i mâcidine göstere anı Allâh
‘ömr ü devletle nice mertebe-yi ‘ulyâda
- 8 ‘anberîn hâl ile ârâstedir ey Vehbî
‘arîz-ı şâhid-i târihimi şanma sâde
- 9 *Ğalağa manşıbı bu Şâlih Efendi'ye revâ
mağz-ı sa‘d ü şerefi ‘izz ile Şâlih-zâde*³¹²

[39]

TÂRİH-İ ÇEŞME BERÂY-I ŞADR-I RÛM-I SÂBIK ŞAMÂNÎ-ZÂDE
CÖMER HULUŞİ EFENDİ

[mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün]

- 1 semiy-i Hazret-i Fârûk-ı a‘zam fâzıl-ı efham
ki oldur şadr-ı Rûm-ı sâbık-ı reşk-âver-i eslâf
- 2 yine bu çeşmeniñ buldurdu şuyun hâlişen li’llâh
Hulûşî sırrın icrâ eyleyip ol menba‘-ı eltâf
- 3 kılıp vaqf-ı maħalle mâ‘-i yek-mâşüreniñ nişfin
be-vech-i mülk nişfin etdi dârü'l-‘izzete is‘âf
- 4 edip hem mağzen-i âb-ı lezîzin mülke istibdâl
tamâm icrâ olundu şart-ı mülk ü şihhat-i evkâf
- 5 şalâdır teşnegâna şu gibi târihi ey Vehbî
*zihî bu ‘ayn-ı ihsân-ı Hulûşide iç âb-ı şâf*³¹³

[40]

TÂRİH FETH-İ HIŞN-I KÖRFA

[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

- 1 bâreka’llâh bu ne ‘avn u nuşret-i Rabb-i Kerîm
şâdumânî-bağş-ı ‘âlem-vâye-yi feyz-i ‘amîm
- 2 süre-yi *innâ fetahna*³¹⁴ sırrı oldu âşikâr
geldi böyle dil-güşâ nev-müjde-yi feth-i cesîm

³¹² Her iki mısra mücevher tarih hesabına göre ayrı ayrı H.1194/M.1780 tarihine tekabül etmektedir.

³¹³ Ü.165a-k

³¹⁴ Ebced hesabıyla H.1213/M.1798 tarihine tekabül etmektedir.

³¹⁴ Ü.165a-k

³¹⁴ Kur’ân-ı Kerîm, Fetih Sûresi (48)/1.

- 3 ehl-i İmān etdi gerçi ‘İd-ber-bālā-yı ‘İd
yas ile mātem-zede yek-pāre küffār-ı le’im
- 4 ‘İd-i adḥādan muḳaddem hem olur bā-‘avn-i Ḥaḳ
düşmen-i dīn ser-be-ser ḳurbān-ı tıḡ-i Şeh Selīm
- 5 Ḳāhire mülkündeki a‘dāsını Fir‘avn-veş
mevc-i ḳahru’llāh eder ḡarḳ-ı yem-i aḡz-i elīm
- 6 ol şehensāh-ı zafer-yāver ki ḍarb-ı ḥaṅçeri
sīne-yi Behrām-ı çarḫı istese eyler dü-nīm
- 7 şavlet-i şīrānesi dehşet-res-i bebr-i felek
zehre-yi rübeh-siriştān-ı ‘adū şad-çāk-i bīm
- 8 etdigi dem ḥāke tarz-ı ḥışm ile naşb-ı sinān
ḥavfdan fevvāre-yi ḥūn ola her ‘azm-i remīm
- 9 Ḳorfa ḥışnında şihāb-ı gülle-yi tōpī ile
yandı cān-ı düşmenān mānend-i Şeytān-ı racīm
- 10 duzaḫī bī-dīnler *eyne’l-meferr*³¹⁵-güyān olup
etdiler āḫir firār-ı güşe-yi dār-ı caḫīm
- 11 öyle bir ḥışn-ı ḥaşīni eyledi teşḫīr kim
bulmamışdı fethine imkān selāṭin-i ḳadīm
- 12 ‘ālem-i bālāda taḥsīn ile tebrīk etmede
bu ḡazāsın sākinān-ı ḳulle-yi ‘arş-ı ‘zīm
- 13 rāz-ı pinhān-ı ‘asā en-tekrehū³¹⁶ zāhir olup
ḥikmetin ḳıldı ‘ayān ḥükm-i Ḥudāvend-i Ḥakīm
- 14 şad fütühāta beşāretdir zihī fetḫ-i mübīn
muşḫaf-ı ilhāmdan çıḳdı bu fāl-i müstaḳīm
- 15 ol ḥudāvend-i cihānı eylesin ḥıfz-ı İlāh
‘ömr ü iḳbāl-i ebedle taḫt-ı şevketde muḳīm
- 16 mülküne ḳılsın zamīme niçe iḳlīmi Ḥudā
böyledir hep ehl-i İmānıḡ du‘āsı ‘an-şamīm
- 17 müjdedir āfāḳa bu tāriḫ-i mülhem Vehbiyā

³¹⁵ "Kaçacak yer nereye!", Kur'ân-ı Kerīm, Kıyâmet (75)/10.

³¹⁶ "... olabilir ki siz hoşlanmazsınız ..." Kur'ân-ı Kerīm, Bakara (2)/216.

*aldı Hâk 'avniyle Kırfa hışnını Sultân Selîm*³¹⁷

[41]

TÂRİH FETH-İ HİŞN-I MIŞR

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

- 1 hâmdü li'llâh ki zihî lutf-ı Hudâvend-i Kerîm
peyk-i 'îd oldu bu dem müjde-res-i feth-i 'azîm
- 2 dil-güşâlıkla zuhûr etdi bu 'îd-i ekber
ne fütûhât-ı mu'azzam ne füyûzât-ı cesîm
- 3 hâzret-i şâh-ı cihânbân-ı selîmü'l-ķalbi³¹⁸
ķıldı nuşretle Hudâ mazhar-ı ihsân-ı 'amîm
- 4 Mısr'a hırsız gibi girmişdi Fransız nâ-gâh
mekr-i düzdîde ile etmek için kâr-ı vaķîm
- 5 kuvvet-i ķâhire-yi şevket ile Kâhire'yi
yine feth etdi mücedded o şeh-i heft-ıķlîm
- 6 gonçe-yi hâtır-ı dem-beste-yi dehr oldu güşâd
bûy-ı nuşretle esip cānib-i İslâm'a nesîm
- 7 fâtiķ-i evveli Sultân Selîm-i mağfûr
oldu bu müjde ile gül gibi cennetde besîm
- 8 ķarķa âteş saķıcaķ şu'le-yi tōp-ı şâhî
uğradı recm-i şihâba o şeyâtîn-i racîm
- 9 yürüyüp rîg-i beyāndan efzûn efzûn 'asker
oyladı ķumla o rüsvā-yı cihān ķavm-i zemîm
- 10 ceşş-i pür-cüş ile ıtrâ-yı cihād için o şâh
aķıdıp şu yerine naķd-i revān-ı zer ü sîm
- 11 etdi ol suya aķan seyl-i 'arim-veş ceşşi
oldu ğarķ-ı yem-i hûn leşker-i a'dâ-yı le'îm
- 12 şîr-i merdān-ı ğazâ-pîşeye ābisten iken
ümm-i dünyâyı o evlād-ı zinâ şandı 'aķîm

³¹⁷ Ebced hesabıyla H.1213/M.1798 tarihine tekabül etmektedir.

^[41] Ü.165b-k

³¹⁸ Sultan III. Selîm'e îhâm var.

- 13 şeker-i Mısr'ı tezehhür idi taşmimleri
zehr-i kıahr ile Hudā etdi helāk ü tesmim
- 14 tākılıçlar talıcağ şu'le-feşān-ı şemşir
oldu āteş-zede küffāra maķar nār-ı caķim
- 15 na's-ı nā-pākleri tu'me-yi timsāh oldu
nehr-i Nīl'e dökülüp tiğ-i guzāt ile dü-nim
- 16 şadr-ı Yūsuf-şiyem-i şāh-ı Sikender-himemi
naşr ile Mısr'da Hāķķ etdi 'aziz ü tekrim
- 17 o semiyi-yi meh-i Ken'an-ı ğazā-yı Bedr'i
'askere tiğ-i ziyā-pāş ile kıldı ta'lim
- 18 kıılıcı 'arşā C'ariş'de aşip ol şadr-ı güzın
eyledi çarħa bu a'lā-yı cihādı tefhim
- 19 Hāķ muzaffer ede her dem o şeh-i devrānı
kılıp a'dāsını ber-hem-zede-yi aħz-i elim
- 20 nev-be-nev böyle fütühātını tebrik etsin
niçe tārīh ile bu 'abd-i kühen-sāl-i ķadim
- 21 Vehbiyā 'āleme bu müjde-yi nevdır tārīh
aldı Mısr'ı yeñiden himmet-i Sulṫān Selim³¹⁹

[42]

TĀRĪH-İ DİGER BERĀY-I FETH-İ MİŞR

[mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün]

- 1 cenāb-ı Şeh Selim'e mülk-i mevrüş eylemiş Bārī
niçe iķlīm ile ecdād-ı ħayr-āşārdan Mısr'ı
- 2 degil Ehrām taş dikdi o şāhensāh-ı kışver-ğır
mücevher tiğ ile fetħ eyleyip tekrārdan Mısr'ı
- 3 Selim-i evvel almışdı egerçi anı Ğavrī'den
Selim-i şāliş aldı kāfir-i bed-kārdan Mısr'ı
- 4 rehā-yāb etdi bir de fātih-i şānī olup böyle
Fransız nāmına a'dā-yı nā-hemvārdan Mısr'ı

³¹⁹ Ebced hesabıyla H.1214/M.1799 tarihine tekabül etmektedir.

^[42] Ü.166a-k

- 5 mişāl-i bâğbāndır gülsitān-ı mülküne hıfzı
kökün kesdi ‘adūnuñ aldı dest-i hārdan Mısr’ı
- 6 Ġazā-yı Bedr’i gösterdi ziyā-yı cevher-i tıġı
pür etdi māh-ı Ken‘ān-veş yine envārdan Mısr’ı
- 7 aķıtdı baħr u berden sū-be-sū deryā gibi ‘asker
söyündürdü şerār-ı zümre-yi eşrārdan Mısr’ı
- 8 revān olduġda cūş-ı hışmı ile āb-ı şemşiri
muṭahhar kıldı levş-i kāfir-i murdārdan Mısr’ı
- 9 meger ol kavm-i rüsvā ġarc-ı Mısr imiş fezāhatle
geçirmişler anıñçün ġalka-yı efkārdan Mısr’ı
- 10 bilirken ġahramān-ı Ķāhire olduġunu ‘ālem
alır şanmışlar ol şāhenseh-i ġahhārdan Mısr’ı
- 11 ġapışmak şevķi ile pārelenmişdi o müflisler
müreccaħ yanlarında dirhem ü dīnārdan Mısr’ı
- 12 Ĥudā deryā-yı ġūna ġarķ edip birden ġalāş etdi
o Fir‘an-ı nihādān-ı fesād-etvārdan Mısr’ı
- 13 mişāl-i ejder-i Mūsā ġuzātıñ nīze-yi ġahrı
ķırıp ķurtardı siħr-āşüb-ı mūr u mārđan Mısr’ı
- 14 ketānī-pīrehen-veş giymege şoyundular ammā
mu‘arrā kıldı Ĥaķķ ol zümre-yi bī-‘ārdan Mısr’ı
- 15 ġızāb-ı mevt-i aħmer ile ġinnālandılar yek-ser
görünce pür-televvün ‘asker-i ġün-ġārdan Mısr’ı
- 16 girip şüc‘ān-ı māder-zād-ı şāhī ümm-i dünyāya
boşatdı ġayd-ı evlād-ı zen-i mekkārdan Mısr’ı
- 17 ‘adū Nīl-i belāya ġavṭa-ġār oldu hezīmetle
pür etdikde neheng-i leşker-i cerrārdan Mısr’ı
- 18 firār etdi şihābından o şeytānlıķ eden mel‘ün
ṭutuşdurduġda tāb-ı ṭöp-ı āteş-bārdan Mısr’ı
- 19 mezāķ-ı ‘ālem oldu pür-şeker şükr ile aldıġda
cüyüş-ı zehr-nüş-ı telġī-yi edbārdan Mısr’ı

20 iki târiḥ-i cevherdâr yazdım Vehbiyâ ben de
alınca tiġ-i ḥün-âşâmı ol füccârdan Mışr'ı

21 *Selîm-i şâlişij evvelden efzûn 'asker ü zûru
zaferle aldı hep birden kef-i küffârdan Mışr'ı*³²⁰

[43]

DİGER

[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

1 fâtiḥ-i Mışr iki şâhenşeh-i hem-nâm oldu
iki mışra'da dü târiḥ ile etdim tefhîm

2 *evvel ü şâliş edip ceng ü cihâd-ı vehbi*³²¹
*ḳahr ile Ḳâhire'yi aldı iki Şâh Selîm*³²²

[44]

TÂRİḤ-İ CÂMÎ^C-İ ḤÂZRET-İ EYYÛB RADİYA'LLÂHU ^CANHU

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 te'âla'llâh ne şâh-ı câmi'ü'l-ḥayrât-ı şâhib-dâd
imâmü'l-müslimîn Sultân Selîm-i mefḥarü'l-ecdâd

2 ḥilâfet taḥtgâhında odur zıll-i İlahî kim
diyânet ehline vâcibdir olmaḳ emrine münḳâd

3 ġazâ baḥşinde ecnâda celî bürhân-ı ḳâḥ'dır
ederler ḍarb-ı tiġin âyet-i seyf³²³ ile istişhâd

4 mu'allâ âsitânı kıble-yi ḥâcât-ı 'âlemdir
mülûke muḳtedâ etmiş anı Feyyâz-ı bî-endâd

5 oḳur ser-minber-i 'arş üzre ḥuḫbe nâmına Cibrîl
edip kerrübiyâna vaşf-ı ḥüsn-i sîretin İrâd

6 şalâ bir mişli gelmiş mi deyü şâhân-ı devrândan
çıkıp kürsiye şeyḥâne ḳılır ezḳârını evrâd

7 degil mi medḥe şâyân kim vücûh-ı birre şarf eyler

³²⁰ Mücevher tarih hesabıyla her mısra ayrı ayrı H.1214/M.1799 tarihine tekabül etmektedir.

[43] Ü.166b-k

³²¹ Şairin Vehbî mahlasına îhâm var.

³²² Ebced hesabıyla her mısra ayrı ayrı H.1214/M.1799 tarihine tekabül etmektedir.

[44] Ü.167a-k

³²³ Kur'ân-ı Kerîm, Tevbe (9)/5, 36.

- o ūāh-ı baħr u ber gencīne-yi bī-ħadd ü bī-ta‘dād
- 8 ħuūūūā keūf edince Akūemse‘ddīn kerāmetle
ķılınmıūdı bu ma‘bed tūrbe-yi pūr-nūr ile inūād
- 9 zamān ile biraz vehn olduėiyĳün cā-be-cā tārı
irāde eyleyip tecdīdin ol ūāh-ı kerem-mu‘tād
- 10 himemle etdi ta‘mīr-i mesācid āyetin³²⁴ icrā
behiūt-ender-behiūt oldu zihī ūslūb-ı nev-īcād
- 11 felekde Beyt-i Ma‘mūr'a eriūdi tāk-ı vālāsı
meleklerden gelir āzāna gūl-bang-i mūbārek bād
- 12 cenāb-ı Hālid-i ħuld-āūiyān u cedd-i maėfūrun
mūcedded eyledi taħt-ı İrem'de ħurrem ü dilūād
- 13 muķaddem mehd-i ‘ulyā-yı felek-ķadri ‘imāretle
bu dergeħde ‘ibādıı eylemiūdi ni‘metin mūzdād
- 14 cihāna mehbiť-ı nūrun ‘alā-nūr³²⁵ olduėu rūūen
ziyā-pāū-ı ūerefdir bu maķām-ı bāhirū‘l-is‘ād
- 15 Ebū Eyyūb-ı Enūārī maķāmıdır ki ol zātıı
olunmaz mı fütūħ-ı rūħ-ı mebrūrundan istimdād
- 16 menārından ūabāħu‘l-ħayr vird-i eū-ūalāt elbet
olur peyk-i mekle ravzaya vārid ‘ale‘l-iūhād
- 17 ricāl-i ġayb ūaf ūaf piū-i miħrābında ħāzırdır
gelirler Ĥızr'a pey-rev fevc fevc ebdāl ile evtād
- 18 ser-ā-pā sūbħa-gird-i zıkr-i Sūbhānī olup her dem
eder maħfillerinde devr-ħı‘ānlık zūmre-yi zūhhād
- 19 olur pertev-firūz-ı ħarħ-ı feyż-ā-feyż-i envārı
ki her ūeb ķudsiyān eyler ķanādīlin gelip īķād
- 20 ķıbāb-ı mūsteťābı gūnbed-i Keyvān ile hem-ser
Sinimmār mı anı a‘lādan a‘lā eylemiū i‘dād
- 21 ġoreydi bōyle ūafvetle ruħām-ı ferū-i meydānın
ne ūīrīn³²⁶-kār imiū ūstādı derdi reūk ile Ferhād

³²⁴ Kur‘ān-ı Kerīm, Tevbe (9)/18.

³²⁵ “Nur ūstüne nur”, Kur‘ān-ı Kerim, Nūr (24)/35.

- 22 namāz-ı penç-gāha tā cemā'at cem' ola anda
devām-ı 'ömr-i şāhīniñ du'āsın eylesinler yād
- 23 o şāhenşāh-ı manşūru'l-livāniñ her ğazāsında
'alemdār-ı Resūl'üñ rūhu olsun kā'idü'l-ecnād
- 24 mü'eyyed hānedān-ı şevketi her vaqt olup ma'mūr
ede kahr-ı Hudā mülk-i harāb-ı düşmenin berbād
- 25 iki tāriḥ ile bir beyt-i ra'nā eyledi te'sīs
mühendis-kāri-yi fikr ile Vehbī hāme-yi üstād
- 26 *muḳaddes cāy-yı huldi eyledi Sulṭān Selīm ābād
kıldı cāmī'-i Hālid zihī maṭbū'-ı nev-bünyād*³²⁷

[45]

TĀRİḤ DER-FETH-İ MİŞR-I KĀHİRE MUSAMMAṬ BE-SİTĀYİŞ-İ
SULṬĀN SELĪM ḤĀN NÜVİŞTE BÜD*

[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

- 1 şāhenşeh-i Ḥayder-şiyem İskender-i Dārā-ḥaşem
bālā-nişin-i taht-ı Cem 'ālī-himem Sulṭān Selīm
- 2 ilhām-ı Ḥaḳḳ'ıñ mazharı şāhān-ı dehrin serveri
zāt-ı 'adālet-perveri feyz-āver-i luṭf-ı 'amīm
- 3 hem pādişāh-ı kāmkar hem Ḳahramān-ı rüzgār
'adl ü keremle nāmdār ṭab'-ı selīmi müstakīm
- 4 eṭvār-ı müsteşnāsına tedbīr-i bī-hemtāsına
re'y-i cihān-ārāsına ḥayrān olur 'aql-ı Ḥakīm
- 5 oldur imām-ı müslimīn zıll-i Hudāvend-i Mu'īn
pīrāye-yi dünyā vü dīn ğayret-keş-i şer'-i ḳadīm
- 6 şad şükr kim kıldı Hudā ol şāhı manşūru'l-livā
ğayretle etdikde ğazā feth etdi iḳlīm-i 'azīm
- 7 ğāzī oḳutdu nāmını şevketle aldı kāmını

³²⁶ Ferhād'ın sevgilisi Şîrîn'e ihâm var.

³²⁷ Ebced hesabıyla her mısra ayrı ayrı H.1215/M.1800 tarihine tekabül etmektedir.

[45] FB.80a, K.10a

* Başlık: Tārīḥ-i feth-i Mısr ve İskenderiyye K.

· 7: ḥün-āşāmını: ḥün-efşāmını FB.

- şemşîr-i hûn-âşâmını çekdi ‘adüya ‘an-şamîm
- 8 rûh-ı Resûlu’llâhı şâd etdi bu a’lâ-yı cihâd
tebşîr ile kıldıqda yâd ol ravzadan peyk-i nesîm
- 9 olduqda tîgi müncelî nûr-ı zafer oldu celî
kıldı Selîm-i evveli gülzâr-ı cennetde besîm
- 10 maḥfî hıyânetle hemân naḳz eyleyip ‘ahd ü emân
iḳlîm-i Mıṣr’a nâgehân girmiṣdi küffâr-ı le’îm
- 11 Ḥaḳ luṭf-ı mevfûr eyledi İslâmı maṣṣûr eyledi
küffârı maḳhûr eyledi cumhûrunu kıldı ‘adîm
- 12* te’şîr-i ism-i Qâhire ḥükmün çıkardı zâhire
mümkün mi ḳalmaḳ kâfire böyle bir iḳlim-i cesîm
- 13 ol şehriyâr-ı dâdger çün dîn içün etdi sefer
buldu o küffâra zafer te’yîd edip Rabb-i Kerîm
- 14 emr-i cihâda ğayreti âfâḳa verdi şöhreti
oldu cihâna şavleti dehşef-fezâ-yı ḥavf u bîm
- 15 tevfiḳ-i Bârî yâveri Hızr-ı hidâyet rehberi
kıldı dil-âver ‘askeri tedmîr-i a’dâ-yı zemîm
- 16* geçdi ḳılıcdan ser-te-ser ḳalmadı düşmenden eṣer
bulmadılar ğayrı mefer *bi’se’l-maṣîr*³²⁸ oldu caḥîm
- 17* ber-vefḳ-i dil-ḥvâh-ı merâm olundu aḥz-i intiḳâm
a’dâ-yı dîni bi’t-tamâm seyf-i ğuzât etdi dü-nîm
- 18 şâh-ı cihândır ced-be-ced ḳılsın anı Rabb-i Şamed
bâ-‘ömr ü iḳbâl-i ebed taḥt-ı sa’âdetde muḳîm
- 19 ol ḥüsrev-i ğitî-sitân olsun hemîşe kâmrân
ṭurduḳça bu mülk-i cihân iclâl ü şevket müstedîm
- 20 târiḥ-i fetḥi Vehbiyâ kıldım dü-mıṣra‘la edâ
‘afv-ı ḳuşûr eyler recâ bu ‘abd-i dâ‘î-yi ḳadîm

* 12: böyle bir: bir öyle K.

* 16: mefer: maḳar FB.

³²⁸ "Ne kötü bir yer.", Kur’ân-ı Kerîm, Bakara (2)/126.

* 17: olundu aḥz-i intiḳâm: alındı aḥz ü intiḳâm FB.

21* *İskender-āsā Mışr hem evvelce ahr ile alıp
İskenderiyye al'asın aldı bu demde Şeh Selīm³²⁹*

[46]

TĀRĪĦ-İ DĪĞER DER-FETH-İ MİşR BE-SĪTĀYİŝ-İ SULTĀN SELĪM HĀN*
[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 fütühâtıyla 'âlem ŝādumân şevketlü hünkârim
güşâde-ab' olup halk-ı cihân şevketlü hünkârim
- 2 yeğiden feth edip Mışr'ı ğazâ etdiğ mübârek bād
mu'îniğ oldu Rabb-i müste'ân şevketlü hünkârim
- 3 yine İskenderiyye al'asın aldığ desin 'âlem
sağa İskender-i devr-i zamân şevketlü hünkârim
- 4 Ğazâ-yı Bedr'i yād etdirdi tâb-ı ber-i ŝemŝiriğ
olup 'ayyūa dek pertev-feŝân ŝevketlü hünkârim
- 5 yazılsın sūre-yi *innā fetahna*³³⁰ tıĝiğe ŝimdi
ki 'avn-i Ha bu nuşretle 'ayân şevketlü hünkârim
- 6* muaddes hıttayı tahİR kıldığ çirk-i müşrikden
pesend etdi felekde udsiyân şevketlü hünkârim
- 7 selīmü'l-alb sultân-ı cihânsın Ha seni ılmış
müsellem server-i ŝâhenŝehân şevketlü hünkârim
- 8 ğazâ tebrİK eder ecdâdıa firdevs-i a'lâda
gürūhuyla varıp kerrūbiyân ŝevketlü hünkârim
- 9* Selīm-i evveli ŝād eylediğ nev-feth-i Mışr ile
aa tebŝİR edip hūr-ı cinân ŝevketlü hünkârim
- 10 hem etdi rū-ı pāk-i Muŝtafâ Hân'a daı müjde
o demde zümre-yi rūāniyân ŝevketlü hünkârim
- 11 Hūdâ hayru'l-alef ılmış seni ābâ vü ecdâda

* 21: -FB.

³²⁹ Ebced hesabıyla H.1215/M.1800 tarihine tekabül etmektedir.

[46] FB.80b, K.10b

* Başlık: aŝıde-yi Fethiyye-yi Vehbī-yi İllāhī Der-Menabet-i Ğazâ-yı Ekber Hazret-i Zıllu'llāhī
K.

³³⁰ "Biz (sana) fetih verdik.", Kur'ân-ı Kerīm, Fetih (48)/1.

* 6: müşrikden: a'dâdan FB.

* 9: -FB.

- seniñle fahr eder bu hânedân şevketlü hünkârim
- 12 yine iklîm-i Afrîkâ'yı aldıñ oldu 'unvânıñ
haķîkatde şeh-i gîti-sitân şevketlü hünkârim
- 13 muqaddem kurma hısnıñ hem alıp kal'a güşâd etdiñ
bu nâm u şâna reşk eyler şehân şevketlü hünkârim
- 14 kılıcıñ 'arşa aşdıñ sâyesi tāk-ı sipihr üzre
nümâyândır mişâl-i kehkeşân şevketlü hünkârim
- 15 cihâda cehdiñ emr-i cāhidū³³¹ya imtişâl üzre
rızâ'u'llâh içündür bî-gümân şevketlü hünkârim
- 16 hücüm etmişdi küffâr-ı Firencih nâgehân Mışr'a
hıyânetle mişâl-i reh-zenân şevketlü hünkârim
- 17 çekip şemşîriñi kırdıñ geçirdiñ cümlesin anıñ
ki sensin hüsrev-i şâhib-ķırân şevketlü hünkârim
- 18 nişân-ârâyî-yi menşûr-ı iclâliñle maħv etdiñ
'adûda kalmadı nâm u nişân şevketlü hünkârim
- 19 maķâm-ı mâh-ı Ken'an'ı bu nuşret etdi nûrânî
ki zulmet küfrünü kıldıñ nihân şevketlü hünkârim
- 20 çıkardıñ râh-ı hacdan hâr u hâşâk-i muğaylânı
o mülkü eylediñ nev-gülsitân şevketlü hünkârim
- 21* cüyüş-ı yem-hurüşu baħr u berden sū-be-sū birden
mişâl-i Nîl edip Mışr'a revân şevketlü hünkârim
- 22 'adūyu eylediñ Fir'avn-veş ğark-ı yem-i hün-âb
ne kanlar saçdı tîĝ-i ğâziyân şevketlü hünkârim
- 23 şadâ-yı ra'd-ı tōpuñ tutdu âfâķı mehâbetde
olup lertzân zemîn ü âsumân şevketlü hünkârim
- 24 mişâl-i şâ'ika gökden inip her kelleye gülle
başın kurtarmadı ol serkeşân şevketlü hünkârim
- 25 uçurduñ sūy-ı deryâdan açıp Cankâ gibi şehbâl
sefâ'inler güşâde-bâdbân şevketlü hünkârim

³³¹ "Çalışımız.", Kur'ân-ı Kerîm, Hac (22)/78.

* 21: yem-hurüşu: nev-hurüşu FB.

- 26 mühimmât ile her kıalyon kıanatlı kıal'adır güyâ
guzât-ı şâhbâza âşiyân şevketlü hünkârım
- 27 hezârân cünd-i mümtâz eylediñ her orıadan me'mür
dil-âver tığ-i ğayret der-miyân şevketlü hünkârım
- 28 neheng-i Mısr-veş bir bir hücüm etdi 'adü üzre
o ğayret-pişe-yi zür-âverân şevketlü hünkârım
- 29 şeyâtın-i 'adü ka'r-ı zemîne girdi havfından
olup cünd-i melek nuşret-resân şevketlü hünkârım
- 30 edip te'sîr ism-i Kâhire küffâr-ı maķhûra
kırıldı kaķr ile ol câniyân şevketlü hünkârım
- 31 beķâyâ-yı süyûf-ı ğâziyân *eyne'l-mefer*³³² güyâ
reh-i nîrâna gitdi nîm-cân şevketlü hünkârım
- 32 degil ehrâm taş dikdi mücevher tığ-i hün-pâşın
ķazâ-yı Mısr-ı himmetle hemân şevketlü hünkârım
- 33 bi-ķamdi'llâh 'adûdan intiķâm aldıñ meserretle
pür oldu sâķa-yı kevn ü meķân şevketlü hünkârım
- 34 ne semte 'azm ederse mevkib-i iķbâl ü iclâliñ
rikâbiñda zaferdir hem-'inân şevketlü hünkârım
- 35 mişâl-i genc-i bād-âver getirdi şurıa-yı tevfiķ
yine erzâķ-ı Mısr'ı râyġân şevketlü hünkârım
- 36 bulunsa zinde Tâtârân gibi bu fetķ-i tebşîre
olurdu müjde-ber Cengîz Hân şevketlü hünkârım
- 37 bu dehşet ķâr u ķâsar'ı düķâr-ı havf edip nâķâr
Alâmân düşmeni der el-amân şevketlü hünkârım
- 38 gidip İrân'a Tûrân'a daķi bu şît-i hevl-engîz
eder Eġġaniyân belki fiġân şevketlü hünkârım
- 39 eger re'y almasa havf ile Rây-ı Hind nîm-ceyşin
olur râyet-keş-i Hindûsitân şevketlü hünkârım
- 40 sen ol Rüstem-şecâ'at Cem-ķaşem Şaf-der-şiyemsin kim

³³² "Kaçacak yer nereye!", Kur'ân-ı Kerîm, Kıyâmet (75)/10.

- çayanmaz çahriña şad Çahramân şevketlü hünkârım
- 41* eder biryân erip gâv-ı zemîne nevk-i pür-tâbiğ
dikersen çışm ile hâke sinân şevketlü hünkârım
- 42 hedef eyler müzerkeş-çabla‘-i çurşîdi fî-gerdün
alırsın çabzaya tîr ü kemân şevketlü hünkârım
- 43 geçirdiğ çatveden nûr-ı başa-veş ablaç-ı çarhı
edince berç-ı raçşın çîr-rân şevketlü hünkârım
- 44 görürse çamle-yi şîrâneçi naçşın peleng elbet
döker mânende-yi berg-i çazân şevketlü hünkârım
- 45 vücudun saıye-yi Haç’dır ki feyz-i çill-i ‘adliçe
cihânda emn ü râhat müstebân şevketlü hünkârım
- 46 nevâl-i h’ân-ı cüdundan çama‘ hem sîr-çeşm oldu
nedir bu ni‘met-i bî-imtinân şevketlü hünkârım
- 47 degil yek rûze şarf-ı dest-i gevhær-pâşına kâfî
firâvân mâye-yi deryâ vü kân şevketlü hünkârım
- 48 cihâna yağdırınca ebr-i nîsân gibi gevhærler
şadefler hem çüşâd eyler dehân şevketlü hünkârım
- 49 hezârân şâ‘îr-i üstâd tertîb etse şad dîvân
olunmaz biçde bir vaşın çeyân şevketlü hünkârım
- 50 şeker-hâlık edip Vehbî çuluğ ammâ çamüş olmaz
odur bir çutî-yi şîrîn-zebân şevketlü hünkârım
- 51 çubâr-ı âsitânından ne çâre dür düşdüm çayf
degil ‘aynımda kuçl-i İsfahân şevketlü hünkârım
- 52 çarûret mess edip nâçâr çurbet içtiyâr etdi
bu pîr-i bî-mecâl ü nâ-tüvân şevketlü hünkârım
- 53 erer bu zerreye her çanda olsa medd-i içsânın
olursa maçhar-ı luçfuğ her ân şevketlü hünkârım
- 54 cenâb-ı şeyhü’l-islâmın çimemle çılmasa şefçat
olurdu çâl-i çarım pek yaman şevketlü hünkârım

* 41: -FB.

- 55 devām-ı ‘ömr ü iqbālîñ içün celb-i du‘â eyler
hulûş ile o ‘iffet-râstân şevketlü hünkârım
- 56 zamānıñ Bu’ssu‘ūd’u olduğı ‘indiñde zâhirdir
ki sensin pâdişâh-ı kâdr-dân şevketlü hünkârım
- 57* du‘â-yı devletiñ hengâmıdır ki oldu âmâde
melâ’ik ‘arşda âmîn-künân şevketlü hünkârım
- 58* devām üzre serîr-i salţanatda Hâkķ ede ihsân
ebed iqbâl ü ‘ömr-i câvidân şevketlü hünkârım
- 59 mü’ebbed zâtıñı te’yîd Bârî eylesin her dem
nice feth ü zaferle kâmrân şevketlü hünkârım
- 60 Hüdâ ‘îd-i meserret eyleyip her rûz-ı fîrûzuñ
ķuluñ ķurbânıñ olsun düşmenân şevketlü hünkârım
- [fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]
- 61* müstecâb olsun İlâhî bu du‘âlar âmîn
ķıl o hâkân-ı cihânbanı haţâlardan emîn
- [47]
- [fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]
- o müşîr-i müşteri-tedbîr-i hürşîd-i felek
sen bir ahķar zerre-yi nâçîzsın ey hâksâr
- Vehbiyâ haddiñ degildir pey-revî-yi âşafî
rûy-mâl et sâha-yı ‘afva be-vech-i i‘tizâr

* 57: oldu âmâde: el-amân oldu FB.

* 58: -FB.

* 61: Kasidenin dua makamında farklı vezin ve kafiye bu beyit var.

[47] FB.81b, K.75b

İBTİDÂ'-İ ĞAZELİYYÂT

(bi'smi'llâhî'rrahmâni'rrahîm)
[fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün]

yâ İlâhî ne söylerim bilmem
etdim enfâs-ı 'ömrü cümle tebâh

eyle âhîr nefesde luţfuñla
ķavlimi *lâ ilâhe illa'llâh*³³³

HARFÜ'L-ELİF [1]

[mef'ülü / fâ'ilätü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

- 1 ol şâh-ı hüsne bu dil-i dîvâne ibtidâ
çıkdı tazallüm etmege dîvâna ibtidâ
- 2 gülden varaķ varaķ sabaķ aldı hezârımız
etdi edeble ders-i Gülistâna ibtidâ
- 3 dem-sâzî-yi nevâ-yı cihân-süz-ı 'aşķ ile
nây-ı ķalem de eyledi efgâna ibtidâ
- 4 evvel edâ-yı şükrü görülsün bu ni'metiñ
etmek revâ mı besmelesiz h'âna ibtidâ
- 5 Vehbî bu 'arşanıñ niçe çâpük-süvârı var
çıkma semend-ı tab' ile meydâna ibtidâ

[2]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 *ķad enâru'l-ħubbi fi'ekbâdinâ cemrû'l-ğazâ*
var mıdır yanmaķdan özge çâre bâ-ħüsni rızâ
- 2 *fâte 'ömrî bi'n-nevâ yâ lehfe min-farṭi'l-hevâ*
yoķ mu âyâ müddet-i eyyâm-ı hicre inķizâ

· M.VI/2, Ü.174b, FB.82b, K.18b

³³³ "Allah'tan başka ilah yoktur." anlamında kelime-yi tevhîd.

[1] M.VI/2, Ü.174b, FB.82b, K.18b

[2] M.VI/2, Ü.174b, FB.82b, K.18b

3 *lā telümnî bi's-şabā yā men li-'azlî kad nevā*
çünkü tā rüz-ı ezelden böyledir hük-m-i kazā

4 *men etā havle'l-ḥimā min nehci şıdķın mā-ğavā*
gerçi kim rāh-ı talebde ḥayli vāsi'dir kazā

5 *fe'skübî yā 'ayne ḥattā tenṭafî nāre'l-cevā*
Vehbiyā sūz-ı maḥabbet böyle etmiş iktizā

[3]

[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

1 *ḥāl-i ruḥa cāy-ı nişest olmuş süveydā cā-be-cā*
in ḥabbetü's-sevdā besest der-kiştzār-ı dil me-rā

2 *bîhüde çekdik çün ta'ab bir reh-nümā yok mu 'aceb*
māndim der-rāh-ı taleb ser-menzil-i cānān kücā

3 *ey Yūsuf-ı gül-pīrehen olsun meded zülfüñ resen*
üftāde der-çāh-ı zeķan dil-teşneem bî-dest ü pā

4 *luṭf et çıkar pīrāheni göster o gül gibi teni*
cān-ı menî cān-ı menî ḥ'āhem şevem yek-ten tu-rā

5 *Vehbî ne buldum hem-nefes ne kimse oldu dād-res*
der-rāh-ı ğam hem-çün ceres kerdem besî feryādhā

[4]

[mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün]

1 *vişāliñ 'idiniñ cān ile ķan ḥayrānıyız cānā*
bıçaķdan geçme ol ḥürrem-demiñ ķurbānıyız cānā

2 *lebiñ ol kıṭ'a-yı yāķütdur kim seyr edip ḥaṭṭın*
debīr-i meşķ-i ta'līm-i ḥaṭ-ı reyḥānıyız cānā

3 *bu tuğrā gibi ķaşlar var iken menşür-ı ḥüsnüñde*
şeh-i nāz u 'itābiñ bende-yi fermānıyız cānā

4 *ağırlarsañ bizi seng-i melāmetle ağırlarsın*
serāy-ı ḥüsnüñüñ pek ṭafralı mihmānıyız cānā

[3] M.VI/3, Ü.175a, FB.82b, K.19a

2 çün: çoķ Ü.

[4] M.VI/3, Ü.175a, FB.83a

5 meded hıfz eyle zîr-i dâmeniñde şarşar-ı ğamdan
cihâniñ nûr-ı şem'-i meclis-i 'irfâniyız cânâ

6 anıñçün çâr-mevc-i iztırâba düşmüşüz böyle
güher var sînemizde ma'rifet 'ummâniyız cânâ

7 ğalırsa adımız bâķī ğalır Vehbī deyü yoħsa
fenâ dünyâda Bâķī gibi biz de fâniyiz cânâ

[5]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 nefes-i Āl-i 'Abâ aldı meger bād-ı şabâ
ki nihâlânı eder sebz-ser ü sebz-ķabâ

2 Hüdhd-i şevķ ile dildâra uçurdum kâğıd
bilmem âyâ getirir mi nebe'-i mülk-i Sabâ

3 cezbe-yi 'aşķ u hevâ 'âşķa çok reng eyler
vechi var zerd ü nizâr olsa eger kâhrübâ

4 o şehiñ cümle yemîninde yesârında yürür
bir alây 'âşķ-ı âvâre mişâl-i ğurebâ

5 Vehbiyâ mevhibe etmezse cenâb-ı Vehhâb
ola hep naķş-ı mesâ'î-yi emel maħv u hebâ

[6]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 muraşşâ'-tâc-ı Cemşîd'e berâberdir ser-i mînâ
mey-i la'lîn ile memlû ķadeħdir efser-i mînâ

2 şeb-i târ-ı ğamiñ mehtâb u şem'-i meclis-efrûzu
ziyâsı sîne-yi sâķī fûrûğ-ı aħter-i mînâ

3 Cem'iñ âyînini icrâya etmiş 'ahd ü peymânı
eder ğükmün revân peymânelerle dâver-i mînâ

4 ğapar çeşmin ğörünce zâhid-i ef'î-nigeh ğüyâ
zümürüd ma'denindedir meger kim cevher-i mînâ

[5] M.VI/3, Ü.175b, FB.83a

[6] M.VI/3, Ü.175b, FB.83a

4 ğörünce: ğörürse Ü. / ğüyâ: tâ kim Ü.

- 5 yürütmez zevrak-ı şahbâyı cüş-i 'âlem-i âba
sebük-destî ile rıtl-ı girân-ı lenger-i mînâ
- 6 eder tâbende şubh-âsâ şeb-i deycür-ı endühu
beyâz-ı gerdeniñ gösterse şem'-i hâver-i mînâ
- 7 mişâl-i gerden-i dilber ki hûn-ı 'âşık içmişdir
açar reng-i şarâbı perde-yi nâzükter-i mînâ
- 8 niçe hemşire-yi hem-zâd olurdu duhter-i rezle
hum-ı âbisten-i mey olmasaydı mâder-i mînâ
- 9 tehî kıalmaz dil-i rüşen-şafâ-yı 'aşkıdan Vehbî
bunu işrâb eder olduqça bâde-zîver-i mînâ

[7]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

- 1 her seher rüşen eder çeşm-i dil-i zârı şabâ
getirip bād-ı hevâ hâk-i reh-i yârı şabâ
- 2 büy-ı gülden kafes-i bülbülü koymaz hâlî
künc-i hasretde unutmaz o giriftarı şabâ
- 3 henüz açılmadı bir kimseye ol gönçe-lebim
dañi şemm eylemedi bu gül-i ruhsarı şabâ
- 4 bulsa Çîn'e götürür şemme-yi zülf-i siyehin
terbiyet etmek için nâfe-yi Tâtâr'ı şabâ
- 5 turre siünbülede beste-yi zencîr ister
Vehbiyâ kıлма nevâ-senci-yi eş'arı şabâ

[8]

[mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün]

- 1 o mâh olursa süvâr-ı semend-i istiğnâ
ğazâl-i mihri eder der-kemend-i istiğnâ
- 2 hırâm-ı nâz ile kütâh ede kad-i servi
gelirse bâğa o nahl-i bülend-i istiğnâ
- 3 haç-âver olsa da ğunc u delâl ile eyler

[7] M.VI/4, Ü.176a, FB.83b

[8] M.VI/4, Ü.176a, FB.83b

hezār sāde-ruḥu riş-ḥand-i istiġnā

- 4 kemer gibi şarılırdım dirîġ olmasa ger
miyāna tîġ-i sitem bend bend-i istiġnā
- 5 gürūh-ı ‘işvegerāndan o nāzenīni hemān
begendi Vehbī-yi müşkil-pesend-i istiġnā

[9]

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

- 1 ol ‘işvekārıñ etdiği hep nāzıdır baña
zātında cevri çoġ ise de azdır baña
- 2 çeşm-āşınālık eylemiş aġyāra ġamzesi
īmā eden de şonra o ġammāzıdır baña
- 3 müşkil degil mi şaydı raġībā o āfetiñ
kebg-i derī ise saña şebbāzıdır baña
- 4 pür-nāle eyleyen dilimi zaḥm-ı sinedir
bu naġmelerde ney daḥi dem-sāzıdır baña
- 5 feryād edince ḥār-ı cefā-yı zamāneden
bī-çāre ‘andelīb hem-āvāzıdır baña
- 6 ben ol Hümā-yı himmetim evc-i felekde kim
bāl-i şikeste şehper-i pervāzıdır baña
- 7 bezm-i sūḥande meşreb-i Hāfız’la Vehbiyā
bu neş’eyi veren mey-i Şīrāz’dır baña

[10]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 mest-i nāzım şıķlet-i būs u kenār etmem saña
bezm-i ‘ayşı māye-yi renc-i ḥumār etmem saña
- 2 seng-i āzārıñla mīnā-yı dilim etdiñ şikest
bilmiş ol ancaġ a zālīm inkisār etmem saña
- 3 teşne-leb kıalsam da bu ġülşende ey ebrū-siyeh
lāle-veş ‘arż-ı derün-ı dāġ-dār etmem saña

[9] M.VI/4, Ü.176a, FB.83b, K.19a

[10] M.VI/5, Ü.176b, FB.84a, K.19a

4 ey felek bîhûde gösterme hamîde kıddiñi
minnetim yok kıl kıdar teklîf-i bâr etmem saña

5 feyz-i Hâk gibi degildir hâside dersem n'ola
Vehbî'yim Vehbî nice ben iftihâr etmem saña

[11]

[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

1 pek egri bağıdı âh o kıaşı kemân baña
tîr-i nigâhı vermedi hergiz emân baña

2 kıldı raķîbi maķsim-i hûsnünde hişşemend
sehm-i cefâ mıdır düşen ancak hemân baña

3 şimdi niçün mu'âmele bîgâne tarzdır
çok âşinâlık eyler idiñ bir zamân baña

4 üftâdeyim belî kıad-i mevzün-ı dilbere
şâ'ir isem de bunda düşer mi yalan baña

5 Vehbî 'aceb mi eyler isem tâze ihtiyâr
pîr oldum işte şimdi gerekdir civân baña

[12]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 nice ben olmayayım saña yana yana fedâ
kendisin eyler iken şem'aya pervâne fedâ

2 her ser-i müyuña ey şüh-ı perişân-kâkül
dil-i şad-çâk-veş olsun niçe biñ şâne fedâ

3 cânı teslîm ederim gelse hayâliñ dilime
hânedân etse n'ola varını mihmâna fedâ

4 ol fedâyî-yi reh-i 'aşķ benim kim etdim
'ömrümüñ mâ-ħaşalın bir şeh-i hûbâna fedâ

5 seng-i âzârına ol tıfl-ı cefâ-âmuzuñ
sırrını eylemesin mi dil-i divâne fedâ

[11] M.VI/5, Ü.176b, FB.84a

[12] M.VI/5, Ü.176b, FB.84a

- 6 āsiyāb-ı felekiñ gerdişi ‘aynımda degil
eyledim kendimi bir āfet-i devrāna fedā
- 7 işte çoç başıña qurbān quzucağım diyerek
dem-i ‘īd eyleyeyim cānımı cānāna fedā
- 8 zāhidiñ verdiği peymāne şikest-āver olup
sākiyā eyle bize bir iki peymāne fedā
- 9 nüh-şadefde bu güher-pāre-yi nazma Vehbī
ola şad-kevkeb-i dürri gibi dūr-dāne fedā

[13]

[mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün]

- 1 hüsñ ile felekde benim ol mihr-i dil-ārā
kim benden eder kesb-i ziyā gurre-yi garrā
- 2 ben ol gül-i nev-reste-yi gülzār-ı cemālim
şevkimle hezār olmadadır şad-gül-i ra‘nā
- 3 bu cism-i laṭīf ile benim rūḥ-ı muşavver
kim şüretimi görmemiş āyīne-yi dünyā
- 4 maḥfūz-ı nihān-ḥāne-yi gencīne-yi hüsñüm
ol cevher-i ferdim ki bulunmaz baña hemtā
- 5 güyā dehenim menba‘ıdır āb-ı ḥayātıñ
‘uşşākımyı yek-büse-yi la‘lim eder iḥyā
- 6 bir nazra ile gamze-yi Tātār-ı nigāhım
isterse eder mülk-i dil-i ‘ālemi yağmā
- 7 Vehbī bu gāzel olsun o şūḥuñ deheninden
‘uşşāka hediye yine bir gonçe-gül-āsā

[14]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 şanma zevk-i vuşlatıñ cānā temennādır baña
zümre-yi ‘uşşāqda olmağ tesellādır baña
- 2 gāvta-ḥār-ı lücce-yi gam olsa da ‘aşkıñla dil

[13] M.VI/6, Ü.177a, FB.84b

[14] FB.82a, K.75a

- fikr-i dendānıñ şafā-yı dürr-i yektādır baña
- 3 ben humār-ālūde-yi ‘aşkıñ ne keyfiyyet ki bu
dürdi-yi derd ü maħabbet keyf-i şahbādır baña
- 4 sāye-yi serve seni tenhā çekip ‘ayş eylemek
nev-nihālīm bāğda zevk-i dü-bālādır baña
- 5 kim dimāğ eyler gülün rengini-yi ruhsārına
rüy-ı alıñ verd-i aħmerden de büyādır baña
- 6 dem-be-dem bir lu‘b ile hātır-şikestiye sebep
şışe-bāzi-yi cefā-yı çarh-ı mīnādır baña
- 7* dīde rüşen Vehbiyā kim hāk-i pāy-ı āşafī
ħamdü li‘llāh ‘ayn-ı kuħl-i rüşenābādır baña
- 8 mürğ-i tab‘ı evcgāh-ı nazm-perver etdiren
iltifāt-ı Ĥazret-i Tayyār Pāşā’dır baña
- 9 ol Hümā-himmet vezir-i Kāf-temkiniñ bu dem
zill-i luţfu sāye-yi şehbāl-i ^Canķā’dır baña

HARFÜ’L-BĀ’

[15]

[mefā‘ilün / fe‘ilātün / mefā‘ilün / fe‘ilün]

- 1 mey iç lebiñde görünsün şarāb içinde şarāb
bu sūz-ı sine ile dil kebāb içinde kebāb
- 2 fūnūn-ı şivede nev-nüşha-yı leţāfetsin
ħatıñla muşhaf-ı rüyün kitāb içinde kitāb
- 3 edince girye gül-i rüy-ı hūn-feşānıñ için
göründü çeşm-i terimde gül-āb içinde gül-āb
- 4 hevā-yı zülfün ile āhım ebre peyveste
semāda oldu hüveydā şehāb içinde şehāb
- 5 bizi firāķa yakıp olma ğayra germ-ülfet
revā mı düzahiyān-veş ‘azāb içinde ‘azāb
- 6 şafā-yı ‘ālem-i ābı çıkar temāşāya

* 7: K.'da 9.

[15] M.VI/6, Ü.177b, FB.84b, K.19b

derün-ı sâgar-ı meyden habâb içinde habâb

- 7 kadeh o dest-i muhannâda başka renge girip
bu güne oldu dü-bâlâ hizâb içinde hizâb
- 8 sü'âl-i zâhid-i har-ıfnet-i 'alef-hâra
verilse kâh revâdır cevâb içinde cevâb
- 9 nazîre söyle deyü ehl-i nazma ey Vehbî
kalemle eyle bu faşl-ı hitâb içinde hitâb

[16]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 gehî ebrü-yı yârı geh ruhun taşvîr eder mehtâb
hilâlî şekl edip resmin döner tedvîr eder mehtâb
- 2 o tıfl-ı nâzı sūd limân deyü zevrağ-süvâr etsem
yem-i pür-şûru ol şeb reşk-i cüy-ı şîr eder mehtâb
- 3 ziyâ kesb eyleyip mihr-i ruḡ-ı dildârdan her dem
bu mâhiyyetle çeşm-i encümü tenvîr eder mehtâb
- 4 o meh-rüyüḡ görüp dīvānegân-ı zülf-i şeb-günun
felekde hâlesin ser-ḡalka-yı zencîr eder mehtâb
- 5 şeb-i vaşlında yârıḡ germî-yi mey derd-i ser vermez
tabâşîr ile dürd-i bâdeyi taḡmîr eder mehtâb
- 6 naḡîşa verdigin ehl-i kemâle devr-i gerdünüḡ
dirâyetle dehân-ı ḡurreden taḡrîr eder mehtâb
- 7 dil-i Vehbî olur fersüde görse sîne-yi yârı
ketân-ı nâ-tüvâna dürdan te'şîr eder mehtâb

[17]

[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

- 1 sevdîrir kendiyi 'uşşâka o tıfl-ı mekteb
gâh *ihlâş*³³⁴ okuyup gâhice emr-i *fe'rgâb*³³⁵

[16] M.VI/7, Ü.177b, FB.85a

6 dirâyetle: rivâyetle Ü.

[17] M.VI/7, Ü.178a, FB.85a, K.19b

³³⁴ Ku'ân-ı Kerîm'in 112. sûresidir.

³³⁵ "(Ancak Rabbine) yönel.", Kur'ân-ı Kerîm, İnşirah (94)/8.

- 2 cism-i vāhid olalım dermiş o cān-pāresine
korkarım şeyhi dađı oldu hūlūlī-mezheb
- 3 görse bir kām̄eti mevzūn güzeli serv gibi
begenir tođrusu ūftāde-yi şā‘ir-meşreb
- 4 yeter ey kanı içine akacak pīr-i muğan
görelim biz de henüz bākire mi bint-i ‘ineb
- 5 merd iseñ bīkr-i mezāmīne çalış ey Vehbī
şīve-yi bīveye meyl etme mişāl-i Zeyneb

[18]

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

- 1 hūn-rīz-i çeşm-i yāra getirdi şarāb hū‘āb
tıđ-i nigāhına mey ile verdi āb hū‘āb
- 2 düzdīde ğamzesi gibi hū‘ābīde fitneyi
rū‘yāda görmemiş olalı belki hū‘āb hū‘āb
- 3 ğall eyledim me‘āl-i şeker-hū‘ābı kim bu şeb
geldi dehende iken o la‘l-i müzāb hū‘āb
- 4 encüm-şümār-ı ğasret-i rüy-ı münīriñiñ
āyā girer mi çeşmine ey māhtāb hū‘āb
- 5 emn ü ğuzūr ümīdini etmem felekde kim
bī-bāk olur mu zīr-i şikeste-kıbāb hū‘āb
- 6 olsa ‘aceb mi ğaflet-i nev-devletān füzūn
sengīn olur dimāđda vađt-i şebāb hū‘āb
- 7 Vehbī mu‘ābıķ olmadı ta‘bīri vāķı‘a
çok kerre etdi gerçi bizi kām-yāb hū‘āb

[19]

[mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün]

- 1 yüz sürdüğümü görmedi ol pāya münāsib
ūftāde-dile olmadı bu pāye münāsib

[18] M.VI/7, Ü.178a, FB.85a

[19] M.VI/8, Ü.178a, FB.85b

- 2 kim biçdi ise bu çemenî sebz-ķabāyı
boyuncadır ol ķāmet-i bālāya münāsib
- 3 gördükde dedim perçemini ĩarf-ı ruķunda
semmūr-ı siyeh-kākülü dībāya münāsib
- 4 alsın dil-i şad-çāki gehī destine cānān
bir řānedir ol zūlf-i semen-sāya münāsib
- 5 ‘uřřāk zihāmından o şeh seyre çıkınca
bir yer bulamam ben de temāřāya münāsib
- 6 vaş etmege bir mışra‘-ı berceste bulunmaz
ol ķāmet-i mevzūn-ı dil-ārāya münāsib
- 7 rā ķaşları medħinde olan nazmımı Vehbī
gördü ķalemim yazmaĝa buraya münāsib
- [20]
[mefā‘ilün / fe‘ilātün / mefā‘ilün / fe‘ilün]
- 1 cenāb-ı řeyħ daħi nūř ederse köhne řarāb
řebābı ‘avdet edip tāzeyi öper şab şab
- 2 o şerm-perver-i nāza ziyādedir ĝāze
olur ‘izārına gül-güne nāb-reng-i ģicāb
- 3 ģať-āver olsa da ebrūsudur perestiřĝāħ
yıkılsa cāmī‘-i ģüsnü yerindedir miħrāb
- 4 bir iki būsesin alsam řayar ne çok diyerek
şayılmaz iken olunsa cefā vü cevri ģisāb
- 5 kim içdi bezm-i cihānda řarāb-ı iķbāli
tenūr-ı ĝamda dil-i zārı olmadıķça kebāb
- 6 başıret üzredir işte bu baħr-ı miħnetde
ķapar ĝözün iyice açmadan henüz ģabāb
- 7 ‘inān-ĝır-i emel olmadan hemān Vehbī
eder ‘adem seferin āħ ‘ömr pā-be-rikāb

[20] M.VI/8, Ü.178b, FB.85b

· 2 nāb-: tāb Ü.

· 6 açmadan: içmeden Ü.

[21]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 şarāb-ı dil-güşādan gördüğüm zevk ü şafādır hep
fem-i muṭribde güş etdiklerim ḥüsn-i edādır hep
- 2 sevip bir şūḥ-ı bālā-ḳad belāsın buldu dil ammā
kimi gördümse bir öyle belāya mübtelādır hep
- 3 ḥaṭ u gīsūya denmek 'anber-i sārā vü müşg-i ÇİN
kelām-ı ḥām u ta'bīr-i ḥaṭā-ender-ḥaṭādır hep
- 4 inanma sevdiğim 'arż-ı maḥabbet etse de farzā
güzeller gibi aḥbāb-ı zamāne bī-vefādır hep
- 5 ten-i ḥākī ṭayanmaz rüzgāra gird-bād-āsā
cihānıñ Vehbiyā āsāyişi maḥv u hebādır hep

ḤARFÜ'T-TĀ'

[22]

[mef'ülü / mefā'īlü / mefā'īlü / fe'ülün]

- 1 ol şūḥ mü'ezzinde nedir bu ḳad ü ḳāmet
gül cāmī'idir semti yürü eyle iḳāmet
- 2 ḥaṭtı ne güzel noḳṭa-yı ḥāl ise yerinde
yoḳdur ser-i mū nüşḥa-yı ḥüsnünde seḳāmet
- 3 aḡyārı ser-i cennet-i kūyunda görünce
'āşıḳlarının başına ḳopmaz mı ḳıyāmet
- 4 açmazdı keremkārı dest-i ümīdi
şeyḥ olsa eger mālīk-i iksīr-i kerāmet
- 5 peygüle-yi 'uzletdir eger var ise Vehbī
bu dehr-i pür-āşūbda bir cāy-ı selāmet

[23]

[mef'ülü / fā'ilätü / mefā'īlü / fā'ilün]

- 1 sākī gelince meclise sāḡar-be-dest mest

[21] M.VI/8, Ü.178b, FB.85b, K.20a

[22] M.VI/9, Ü.179a, FB.86a

4 mālīk-i: sālīk-i M

[23] M.VI/9, Ü.179a, FB.86a

sürdüm ayağına yüzümü ben de mest mest

2 bālā-niṣīn-i mesned-i Cem olmak istemez
meyhāne gūşesinde yatan rind-i pest mest

3 cūş u hurūş ile küpe binmez mi bulmasa
pāy-ı hum-ı şarābda cāy-ı nişest mest

4 āzürde olma tevbe-şiken olsa zāhidā
keyf ile belki sāğarı eyler şikest mest

5 bezm-i ezelde Vehbī-yi mestāne-meşrebi
etmiş bu gūne neş'e-yi cām-ı elest mest

[24]

[mef'ülü / mefā'ülü / mefā'ülü / fe'ülün]

1 dil olmasa perverde-yi Bihzād-ı maḥabbet
olmazdı bu şüret ile üstād-ı maḥabbet

2 bülbül seheri jāleyi tesbīḥ edip elde
teshīr-i gül için çeker evrād-ı maḥabbet

3 ey şūḥ ğam-ı kaddiñ ile şerḥa-yı sīnem
bir bir çemen-i 'aşqda şimşād-ı maḥabbet

4 seyl-āb-ı sirişk eylemese sūziş-i itfā
dünyāyı yaqar āh-ı 'alev-zād-ı maḥabbet

5 bir āfet-i şīrīn³³⁶-dehening şevkine Vehbī
oldum yine küh-ı ğama Ferhād-ı maḥabbet

[25]

[mef'ülü / mefā'ülü / mefā'ülü / fe'ülün]

1 var dāmen-i Yūsuf gibi bir pāk etek tut
ammā ki şaḥın çıkmasın elden anı pek tut

2 ben bu gece niyyetliyim ol ḥvān-ı vişāle
zāhid yürü sen şübhe ile rüze-yi şek tut

[24] M.VI/9, Ü.179a, FB.86a

ğam-ı: ḥam-ı Ü.

³³⁶ Ferhād'ın sevgilisi Şīrīn'e ihām var.

[25] M.VI/9, Ü.179b, FB.86b, K.20a

3 tuzlu oturur sonra şağın kıyma kebāba
ey rind-i mey-āşām biraz haqq-ı nemek tut

4 tutkun gibi bir lu'b ile ağıyāra tutulma
bu pendimi ey şūh gerek tutma gerek tut

5 dizgin gelecek yok sağa bu 'arşada Vehbī
esb-i kalemiñ sen de 'inānın çekerek tut

[26]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

1 bahār eyyāmıdır ey dil fiğān-ı 'aşkı müzdād et
mişāl-i 'andelīb ol gül-ruhuñ bağında feryād et

2 Furāt u Dicle-āsā cüşiş-i eşk-i revānıñla
o şūhuñ cennet-i kūyun behişt-ābād-ı Bağdād et

3 yeter yıkdıñ dil-i vīrānımı şimden geri yap yap
gel ey genc-i ümīdim gel meded luftuñla ābād et

4 ne hācet pādişāhım 'aşıka tığ-i sitem çekmek
niçün zahmet verirsin kendiñe ağıyārı cellād et

5 hücüm etdi derūnum hısnına ceş-i gam-ı devrān
mey-i pūr-zūr ile sākī pey-ā-pey turma imdād et

6 amān ey şūh-ı tersā kayd-ı zülfüñde giriftārim
esir oldumsa da kāfir mürüvvet yok mu āzād et

7 unutma gūşe-yi hicrānda bu Vehbī-yi mañzūnu
peyām-ı vuşlatıñla gāhice yād eyleyip şād et

[27]

DER-DEFTERDĀRĪ-İ HĪLMĪ PAŞA EZ-BEHR-İ QOYUN SĀ'ATĪ EMĪN
NĀM BE-PERESTĀREŞ BERĀY-I LAṬĪFE NÜVİŞTE BŪD

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

1 girerse bir daķıka koynuma ol sīm-ber sā'at
şafāsından döner dil şevk ile rakķāşa her sā'at

[26] M.VI/10, Ü.179b, FB.86b, K.20a

3 yıkdıñ: yaķdıñ Ü.

4 çekmek: çelmek M.

[27] M.VI/10, Ü.180a, FB.86b

- 2 görüp mār-ı münakkaş gibi zencir olmuş ağıyarı
emîn olmaz göñül koynumda ‘aķreb oldu zer sâ‘at
- 3 gerisi ‘ayb olur mu başmadır altundan işlenmiş
hemân kaldıkça diş diş bindirir üstâdı der sâ‘at
- 4 yapılmış mı ‘aceb kum sâ‘atinden ğayrı devrânda
bu gûne devr-i dâ‘imle döner zîr ü zeber sâ‘at
- 5 gelip aħşama karşı sâ‘atim geldi demiş birgün
ğurûbîdir meger ol aylı günlü mu‘teber sâ‘at
- 6 anı bir eski sâ‘atciye gösterdim bozup düzdü
dedi sildir efendi köhnelenmiş bu güher sâ‘at
- 7 şadâsı çıkmadı çokdan ‘aceb yanlış mı kurlmuşlar
bozuldu korkarım öyle muşanna‘ bir çalar sâ‘at

HARFÜ’Ş-ŞÂ

[28]

[mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün]

- 1 ne kahr-ı dehr ü ne çarh-ı sitem-kirdârdır bâ‘iş
bu ye’s ü hayrete hep baht-ı nâ-hemvârdır bâ‘iş
- 2 belî müy-ı miyâna rişte-bend-i şevk idim ammâ
ümîdim kesmege ol hancer-i hûn-ğârdır bâ‘iş
- 3 bu cüş-â-cüş-ı bî-hüşî vü nüş-â-nüş-ı câm-ı mey
şafâmızdan degildir cüşiş-i ekdârdır bâ‘iş
- 4 kilîsâdan yapılma mescid-âsâ hâne-yi dilden
teşâvîr-i günâhı maħva istiğfârdır bâ‘iş
- 5 kafes-bendî-yi ğamla ‘ayşımız telğ olmağa Vehbî
hemân tûṭî gibi şîrîni-yi ğüftârdır bâ‘iş

[29]

[mef‘ülü / fâ‘ilâtü / mefâ‘îlü / fâ‘ilün]

- 1 hûn-âbe-yi sirişkle eyler şarâb baħş
süz-ı dilimle eylemesin mi kebâb baħş

[28] M.VI/10, Ü.180a, FB.87a, K.20b

[29] M.VI/11, Ü.180b, FB.87a

- 2 āġāz edip nevāya pes-i perdeden meger
‘uṣṣāk nālesiyle edermiş rebāb baḥř
- 3 bezminde ok döküldü şaçıldı o gül-ruḥuḡ
ḡoy-kerde ‘arıziyla edince gül-āb baḥř
- 4 sengin-nihād iken ruḡu ḡacl ile sürḡ olur
la‘l-i lebile etdiġiün la‘l-i nāb baḥř
- 5* mümkin midir ki raḡne-yi dilden rehā bula
dür dişleriyle eyledi dürr-i ḡoř-āb baḥř
- 6 ḡatṡın görünce muġ-bee-yi āteřin-ruḡuḡ
řandım Mecūs ile eder Ehl-i Kitāb baḥř
- 7 besdir bediḡe-güluġu ilzāma der-‘aab
etse kimiḡle Vehbi-yi ḡāzır-cevāb baḥř

[30]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 derdini söyler o řuḡa dil-i bi-āre ‘abeş
yoġ iken merhem ümiği açılır yare ‘abeş
- 2 nev-nihālim bilirim üstüne şoş şonduramaz
başına dönmede mürġ-i dil-i āvāre ‘abeş
- 3 müncelī āyine-yi ḡüsnü nazardan řaķınır
perde-yi şurresini ekmez o ruḡsāra ‘abeş
- 4 var mıdır fā’ide cellāda amān dersēḡ de
iltiyām etme dilā ġamze-yi ḡün-ḡāra ‘abeş
- 5 baḡtımızdır bizi ser-geşte eden ey Vehbi
serzeniş etmeyelim arḡ-ı sitemkāra ‘abeş

HARFÜ’L-CİM

[31]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 ‘ālem-i ābı edince cūs-ı řahbā mevc mevc

* 5: -M.

[30] M.VI/11, Ü.180b, FB.87a, K.20b

[31] M.VI/11, Ü.181a, FB.87b

- neş'e-yi rindân olur mânend-i deryâ mevc mevc
- 2 olmasın mı fülk-i dil baħr-ı siyâh-ı ħüzne ğarķ
cüş-ı ħaṭṭ ħoy-kerde rüyunda hüveydâ mevc mevc
- 3 âhım olmuş bâdi-yi ħĩn-i cebĩn-i dil-rübâ
nür deryâsı şabâdan oldu güyâ mevc mevc
- 4 'aks-i rüy-ı âteşiniĝ hem eritdi cevherin
etdi hem âyĩnede sĩm-âbı cãnâ mevc mevc
- 5 ħalka-yı zülfüĝ ĝamıyla cüş edip baħr-ı sirişk
oldu her bir ķaṭreden gird-âb peydâ mevc mevc
- 6 teşnegân-ı cãha şahrâ-yı talebde şevķ ile
görünür 'ayn-ı serâb iķbâl-i dünyâ mevc mevc
- 7 ħãme-yi müy etdi Vehbĩ bülbülüĝ müjĝânını
oldu gül-naķş-efgenĩ dĩbâ-yı mâ'nâ mevc mevc

[32]

[mef'ülü / mefâ'ılı / mefâ'ılı / fe'ülün]

- 1 maħmürĩ-yi ĝam etdi bizi sãgara muħtãc
olduķ yine sãķĩ-yi neşãt-ãvere muħtãc
- 2 vaşf-ı ber-i sĩmĩni içün yazdıĝım ebyãt
tã öyle şafã vermede kim ezbere muħtãc
- 3 dil-ħasteyim ol rütbe ki müjĝânı ĝamından
olmuş reg-i cãnım göresin neştere muħtãc
- 4 jeng-i heves ile şaķınıp bozma şafãĝı
mir'ãt-ı diliĝ olmaya rüşengere muħtãc
- 5 vã'iz şadaķãt ile şatar ķaşr-ı cinãnı
fehm eyle ki cennet daĝı sĩm ü zere muħtãc
- 6 bu lüccede keşti-yi girãn-mãye-yi cãhıĝ
ãsãyişı temkĩn gibi bir lengere muħtãc
- 7 Vehbĩ çalışıp müntesib ol bãb-ı Ĥudã'ya
olma ķapısız gibi der-i dĩĝere muħtãc

3 bâdi-yi: bãde-yi M.

[32] M.VI/12, Ü.181a, FB.87b, K.21a

[33]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 'araḳ-çīnende olmuş turre-yi dildār pīç-ā-pīç
yatar elbet derün-ı lānesinde mār pīç-ā-pīç
- 2 miyānı ḥaddeden geçmiş deyü ser-rişte vermekden
o şūḥ-ı şīm-keş destinde oldu tār pīç-ā-pīç
- 3 düşer ejder gibi gūyā ki genc-i şāygān üzre
tılısm-ı muḥkem olmuş 'uḳde-yi şalvār pīç-ā-pīç
- 4 ne mümkin toḡru çıḳmak zirve-yi cāh-ı mu'allāya
ṭarıḳıñ resmi mānend-i reh-i kühsār pīç-ā-pīç
- 5 ricāliñ başı baḡlı olduğundan emr-i şāhiye
Ḥorāsānide olmuş hey'et-i destār pīç-ā-pīç
- 6 menār-āsā egerçi istikāmet gösterir zāhid
derünün yoḳladım ammā o nā-hemvār pīç-ā-pīç
- 7 bu cism-i nā-tüvānım nār-ı hicr-i yār ile Vehbī
mişāl-i müy-ı āteş-didedir her bār pīç-ā-pīç

[34]

[mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ülü / fā'ilün]

- 1 gördüm o mest-i 'işveyi ṭarf-ı nigāh kec
sīne güşāde zülf perişān külāh kec
- 2 ḳaddin elif hilāl ḳaşın rā ḥayā edip
geh rāstdır mütāla'amız ya'nī gāh kec
- 3 taḳlīd etmese ḥam-ı ebrū-yı yārı meh
göstermez idi ḡurresini böyle māh kec
- 4 şeh-rāh-ı istikāmete var sālīk ol yürü
güçdür vuşul menzile olduğda rāh kec
- 5 Vehbī nişāne-yi emele toḡru gitmedi
çıḳdı meger şu çekdiğimiz tır-i āh kec

[33] M.VI/12, Ü.181a, FB.87b, K.21a

[34] M.VI/12, Ü.181b, FB.88a

[35]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 nāvek-i ğamzesine sīnemi etdim āmāc
çeşm-i Tātār'ı yine şabrımı eyler tārāc
- 2 müşteri çıksam aña şimdi bahā yetmez der
kāle-yi hūsnüne ben vermiş iken böyle revāc
- 3 ey gözüm nūru meded gel görelim inşāf et
çeşm-i bīmāriñ için haste-dilim yok mu ‘ilāc
- 4 çāre-sāz olma degil derdine dermān arayor
yoqlayıp nabzını etdimse kimi istimzāc
- 5 Vehbiyā buse ümīd eyleme ol muğ-beçeden
kāfiriñ verdigi yoğdur şeh-i İslām'a harāc

ḤARFÜ'L-ḤĀ'

[36]

[mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün]

- 1 keyfimce yapılmış hele meyḥāne müferriḥ
şahbāsı neşāṭ-āver ü peymāne müferriḥ
- 2 sākī yıqılıp cām u sebū oldu şikeste
geldi baña bu lağziş-i mestāne müferriḥ
- 3 ‘anberdir eden kırmızı ma‘cūnu feraḥ-zā
ḥatṭıyla degil mi leb-i cānāne müferriḥ
- 4 ğam-ḥānemi teşrīf-i şafā-baḥşına dā'ir
bir nev-ḥaber aldım yine ammā ne müferriḥ
- 5 Vehbī sūḥanıñda ne bu ḥāşiyet-i te'sīr
ḥussāda mükedder olur ihvāna müferriḥ

[37]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 rüz-ı ‘ayş için felekde mihr-i rahşāndır kadeḥ
bezm-i şebde devr-i dā'im mäh-ı tībāndır kadeḥ

[35] M.VI/13, Ü.181b, FB.88a, K.21a

[36] M.VI/13, Ü.182a, FB.88a, K.21b

[37] M.VI/13, Ü.182a, FB.88b, K.21b

- 2 cā'iz-i kadḥ-ı mu'allā-yı neşāṭ olmuş yine
encümende bir ayağıyla şitābandır kadeḥ
- 3 şanma kim bīhūdedir cūş-ı ḥabāb-ı bādeyi
'ārız-ı sākīye şad-çeşm ile ḥayrāndır kadeḥ
- 4 pür-mey-i gül-gün görüp şandım dehān-ı yārda
ḥoḳka-yı yāḳūtda la'l-i Bedaḥşān'dır kadeḥ
- 5 Vehbiyā elden bırakmazsa n'ola rindān kim
dest-ḥoş-ı Hüsrev ü Cemşid-i devrāndır kadeḥ

[38]

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 bir ramaḳ ḳaldı ḥayātımdan amān 'ömrüm Nūḥ
yetiş ey cān-ı 'azizim yerine gelsin rūḥ
- 2 der-i meyḥāne ḳapanmış düşelim tekyelere
'acabā bir ḳapı açmaz mı bize ehl-i fütūḥ
- 3 nuşḥ eder zāhid-i bed-lehce 'abeş rindāna
bilse bu zevḳi bozar tevbeyi 'uḳbāda naşūḥ
- 4 mey-i düşine bizi etdi ḥumār-ālūde
sākīyā tāzelesin keyfimizi cām-ı şabūḥ
- 5 nice būs etmeyelim ağzını Nūḥ'uḥ Vehbī
eyledi nuḥḳu ile bu ğazel-i tāze sünūḥ

HARFÜ'L-ḤĀ'

[39]

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 burc-ı 'aḳrebde güneş gibi 'ayāndır zülf ü ruḥ
zehrñāk ammā yine pertev-feşāndır zülf ü ruḥ
- 2 'ālem-i āḥardadır 'uşşāḳ bilmez rüz u şeb
zulmet ü nūr-ı cihān-ı ḥüsn ü āndır zülf ü ruḥ
- 3 sīne vü gerden semenzār-ı bahār-ı ḥüsn ise
sünbül ü gülden 'ibāret gülsitāndır zülf ü ruḥ

[38] M.VI/13, Ü.182a, FB.88b

[39] M.VI/14, Ü.182b, FB.88b, K.22a

4 āteş üzre bir şemāme ‘anber-i sārā gibi
nekhet-ārā-yı meşām-ı ‘āşıkāndır zülf ü ruḥ

5 Vehbiyā ṭāḳ-ı dilimde şüreti āvīḥtedir
bir siyeh pūşīdeli āyīnedāndır zülf ü ruḥ

[40]

[mefā‘ilün / fe‘ilātün / mefā‘ilün / fe‘ilün]

1 mürīd-i tāzesi eyler edā-yı ḥidmet-i şeyḥ
şurūtu üzre şaḥīḥa degil mi ḥalvet-i şeyḥ

2 henüz tevbe ḳapısı ḳapanmadı ammā
ḳapatdı dergeh-i meyhāneyi naşīḥat-i şeyḥ

3 nedir o bār-ı ‘amāme o şekl-i sālūsī
amān amān çekilir mi efendi şıḳlet-i şeyḥ

4 bu köhne ḥırḳa mıdır yoḥsa ḥārīḳ-ı ‘āde
görülmedi yeñiden başḳa bir kerāmet-i şeyḥ

5 ridāsını çıkarıp raḳş ederdi dā‘irede
o çengi şūḥi olaydı eger hem-ülfet-i şeyḥ

6 sirişk-i tevbe-yi ‘āşī ile söner düzah
sebil-i Kevşer ise cūşış-i ‘ibādet-i şeyḥ

7 o nev-nihāli severse ‘aceb mi Vehbī-yi pīr
‘aşā degil mi soḳunda medār-ı ḳuvvet-i şeyḥ

[41]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

1 būs ederken la‘lini gelmez baḳa düşnām telḥ
lezzet-i nuḳl ile olmaz bāde-yi gül-fām telḥ

2 çāşnī-yi manşiba söz var mı elbet ṭatlıdır
zehr-i ‘azl ile soḳunda olmasaydı kām telḥ

3 bed-siriştān olduḡun gördüḡ mü lezzet-yāb-ı ‘ayş
dürdur zevḳ-i şekerden olicaḳ bādām telḥ

[40] M.VI/14, Ü.182b, FB.89a, K.22a

[41] M.VI/14, Ü.183a, FB.89a

- 4 cān verirken ol leb-i şīrīne zāhid pend eder
‘āşıkā gelmez mi bu āheng-i bī-hengām telḥ
- 5 Vehbiyā her gördüğüm erbāb-ı devlet telḥ-kām
anladım nūş etmeden kim şerbet-i eyyām telḥ

[42]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 dūd-ı ‘anber nār-ı sūzāndır o zülf ü ḥāl ü ruḥ
gül-feşān şem‘-i şebistāndır o zülf ü ḥāl ü ruḥ
- 2 burc-ı ‘akrebde kırān etmiş Benātü’n-na‘ş ile
āfitāb-ı pertev-efşāndır o zülf ü ḥāl ü ruḥ
- 3 lāle vü şebbū içinde ḥabbetü’s-sevdā gibi
zīb-i bāğ-ı ḥüsn-i cānāndır o zülf ü ḥāl ü ruḥ
- 4 māhtāb-ı Zühre-veş zīr-i seḥāb-ı nīrede
nūr iken zūlmetde pinhāndır o zülf ü ḥāl ü ruḥ
- 5 dil perīşān sīne pür-dāğ u derūndur sūznāk
tā bu vech üzre fūrūzāndır o zülf ü ḥāl ü ruḥ
- 6 kāğıd-ı ale yazılmış noḡtalanmış müşg ile
ḥüsn ḥaṭ dīvān-ı Ḥassān'dır o zülf ü ḥāl ü ruḥ
- 7 yüzlenip gülgün benekli atlasa semmūr-veş
Vehbiyā cānāne çeşbāndır o zülf ü ḥāl ü ruḥ

ḤARFÜ’D-DĀL

[43]

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

- 1 ebrü-yı yāra beṅzediginden hilāl-i ‘īd
āfākı rūşen eyledi nūr-ı cemāl-i ‘īd
- 2 zāhid yesin nevāle-yi ḥelvāyı ‘āşıkā
bir büsedir şeker gibi ancak nevāl-i ‘īd
- 3 kim şabr ederdı rüze-yi hecr ile külfete
encāmı olmasaydı ümīd-i vişāl-i ‘īd

[42] Ü.182b-k

[43] M.VI/15, Ü.183a, FB.89a

4 güller gibi açılmış o nev-gonçe-yi cemāl
giymiş amān amān göresin al ü şāl-i 'īd

5 'arz etmege elin öpüp ol şūḥa Vehbiyā
bu nazmı eyle naqş-ı ser-i dest-māl-i 'īd

[44]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

1 o ḥāb-ālūde çeşmān-ı sitem-mu'tāddan feryād
ki bīdār olmadı şad nāle vü feryāddan feryād

2 niçün bīzār olursun āhımızdan şāh-ı ḥübānım
ne mānī' zīr-destān eylese bī-dāddan feryād

3 derā-yı kārīvān-ı sürmede şīt ü şadā olmaz
siyeh-baht ise de çıkmaz dil-i nā-şāddan feryād

4 ne sengīn dil deyü Şīrīn'e ta'ne etmese kühsār
hemān etmezdi belki tişe-yi Ferhād'dan feryād

5 şarīr-i ḥāme bīhūde degildir aḡladım Vehbī
benim gibi edermiş kesb-i isti'dāddan feryād

[45]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

1 ümīdim zevraḡın çekdim kenāra her çi bād ābād
temelluḡ eylemem şu rüzgāra her çi bād ābād

2 hebā etdim ten-i ḥākī-nihādı gird-bād-āsā
hevā-yı 'aşḡ ile döndüm ḡubāra her çi bād ābād

3 yine ümmīd-i ābādī ile düşdüm ḡarābāta
eger berbād olursam da ne çāre her çi bād ābād

4 mişāl-i genc-i bād-āver getirsin müjde-yi vaşlı
neşīm-i āhı gönder kūy-ı yāra her çi bād ābād

5 ḡumār-ālūde-yi ye's olduḡun bir ḡoşça işrāb et
mübārek-bāda geldikçe kibāra her çi bād ābād

6 bize ey bād bādī-yi perīşānī olursaḡ da

[44] M.VI/15, Ü.183a, FB.89a, K.22b

[45] M.VI/15, Ü.183b, FB.89b, K.22b

toğun gāhī o zülf-i tārūmāra her çi bād ābād

7 seniñdir şimdi meydān bād-pāy-ı hāmeñi Vehbī
çıkar merdāne şāhn-ı iftiḥāra her çi bād ābād

[46]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

1 kāle-yi ḥüsnünü gösterdi Burūsa'da meded
nağd-i ārām-ı dili aldı bu rü-sāde meded

2 tıfl-ı nāzım Bebek'e seyre gidince tenhā
merdüm-i dīde qalır eşk ile deryāda meded

3 ceşş-i ğam Dicle gibi etdi aqın ḥışn-ı dile
geldi cüşişle Hülāgū yine Bağdād'a meded

4 dād-res qalmadı mı rüy-ı zemīnde ‘acabā
yetiştir yoq bu qadar nāle vü feryāda meded

5 yolumuz aldı gürūh ile şu kāfir aġyār
yetiş ey şāh-ı cihānım meded imdāda meded

6 va‘de-yi vuşlat istesem deheniñden bārī
gıtmeden ḥasret ile tā ‘adem-ābāda meded

7 qayd-ı zülfüñde esīr olsun ebed Vehbī-yi zār
o giriftārı şaqın eyleme āzāde meded

HARFÜ’Z-ZĀL

[47]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

1 buse-yi la‘li gelir meclis-i ‘işretde lezīz
nuql olur neş’e-yi şahbā ile ġāyetde lezīz

2 lüknet-āmīz edāsında olan ḥāletler
nuḡk-ı tūḡı-yi şeker-gū gibi şöḡbetde lezīz

3 vuşlatından dehen-i dilde ḥalāvet qalmış
baña ol zevq gelir gūşe-yi ḥasretde lezīz

[46] M.VI/15, Ü.183b, FB.89b, K.22b

7 zülfüñde: zülfünden M. / ebed: edip M.

[47] M.VI/16, Ü.184a, FB.90a, K.23a

4 hoş-güvār etmededir cām-ı ğam-ı ‘azlini kim
nüş eden zehri şanır şevk ile şerbetde lezîz

5 Vehbiyâ zâ’iķa-yı hāsidi telh etdi yine
meyve-yi nazmıñ iken böyle haķıķatde lezîz

[48]

[mefā’ılün / mefā’ılün / mefā’ılün / mefā’ılün]

1 çıķarsa āh ile dilden olur elbet du‘ā nāfiz
eder zūr-ı kemān tīri nişāna dā’imā nāfiz

2 yine ser-cīve-yi rişvetdedir te’sīr elbette
dil-i saht-ı kibāra cā-be-cā olsa recā nāfiz

3 sühande rāstī bādī-yi tīzī-yi eşerdir kim
sühületle olur mu nevk-i mīh-i kec-nümā nāfiz

4 kużātıñ za‘f-ı dīni māni‘-i tenfīzdir yoħsa
ķavidir şer‘-i Haķķ elbet olur hūkm-i ķazā nāfiz

5 şalābet olsa da hārā gibi bir saht mażmūnda
olur bu nīze-yi ser-tīz-i hāmem Vehbiyā nāfiz

ḤARFÜ’R-RĀ’

[49]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

1 kilk-i ķudret haķ-ı reyhānıñı nā-gāh yazar
şafha-yi sīneme medd-i elif-i āh yazar

2 vaşf-ı rüyuñda ğazeller yazan ehl-i sühanıñ
maţla‘ında kimi hūrşīd kimi māh yazar

3 görse bu şüret ile münşī-yi Şehnāme seni
mülket-i ‘işvede hūbāna şeheşāh yazar

4 ikisin etse de bir yerde muşavvir taħrīr
serv-i bālāyı ķadıñden yine kūtāh yazar

5 levh-i mihr ü ķamere İbn-i Nuceym-i gerdün
ķalem-i ğirre ile rüyuña Eşbāh yazar

[48] M.VI/16, Ü.184a, FB.90a, K.23a

[49] M.VI/16, Ü.184b, FB.90a, K.23b

6 hem-ser-i şîr yazıp ‘aşkı Hayâtü’l-ḥayvân
‘aql-ı pür-ḥıleyi dūnbāle-yi rūbāh yazar

7 oḡudum metn-i uşul-i kütüb-i devletde
ḡayd-ı ḡayşiyet-i cehli sebep-i cāh yazar

8 sînedir kâğıd-ı tesvîdi debîr-i çarḡıḡ
anda naḡş-ı emeli gāh bozar gāh yazar

9 kâtib-i maḡkeme-yi ḡükm-i ḡazā ey Vehbî
ḡismetim sehmini *er-rızku ‘ala’llāh*³³⁷ yazar

[50]

[mefā’îlün / mefā’îlün / mefā’îlün / mefā’îün]

1 egerçi ḡülşen-i ḡüsnü bahār-ı nev-civānîdir
yine ol verd-i ra’nā mā’il-i reng-i ḡazānîdir

2 yazılmaz şüreti diḡḡat olunsa ḡıl ḡalemlerle
o şūḡuḡ mû-miyānı belki ḡayret-baḡş-ı Mānî’dir

3 meh-i Ken’an ise şeh-beyt-i ḡüsne mışra’-ı evvel
o maḡla’da bu mevzūn-ḡāmetim mışrā’-ı şānîdir

4 olur her bûsesi senbûse-yi ḡ’ān-ı neşāḡ ammā
leb-i cān-baḡş-ı sākî mey-keşe nuḡl-i revānîdir

5 melek vaşf etse Mālik'den açar ol dūzaḡî baḡşı
şanırsın hem-zebānı zāhidiḡ ḡüyā zebānîdir

6 sūḡan-sencān-ı deḡriḡ tāze āşarı ḡālır bākî
bu çarḡ-ı köhne-sāliḡ gerçi her eḡvārı fānîdir

7 ‘aceb mi ḡālīb olsam ḡaşma bu ḡuvvetle ey Vehbî
müzerkeş cild-i dīvānım direfş-i ḡāvyānîdir

[51]

[mef’ülü / fā’ilātü / mefā’îlü / fā’ilün]

1 tīb-ı firāḡ u germî-yi hicrān gelir geçer

³³⁷ "Rızık vermek Allah'a aittir." anlamında bir dua.

[50] M.VI/17, Ü.184b, FB.90b

5 melek: felek Ü.

[51] M.VI/17, Ü.185a, FB.90b

1 teb-lerze-dih-i: teb-lerzelerde M.

- teb-lerze-dih-i nevbet-i hicrân gelir geçer
- 2 mânend-i kârvân-ı müselsel-kaţâr-ı Çîn
dilden hayâl-i kâkül-i cânân gelir geçer
- 3 peykânı ber-güzâr kalır zaĥm-ı sîne
her laĥza tîr-i ġamze-yi fettân gelir geçer
- 4 gördükde seyre geldigin âhû-nigehlerin
şandım ki fevc fevc ġazâlân gelir geçer
- 5 cüş u ĥurüş-ı furşata olma rübûde kim
seyl-i bahâr gibi şitâbân gelir geçer
- 6 düşme hevâ-yı rif'ate bu rûzgârda
etmez karar taĥt-ı Süleymân gelir geçer
- 7 Vehbî gibi edâsı hoş-âyende görmedik
gerçi hezâr rind-i süĥan-dân gelir geçer

[52]

[mef'ülü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ülün]

- 1 bu sîne belâ-ĥâne-yi bî-revzenimizdir
ĥurşîd-i ziyâ-baĥşî dil-i rüşenimizdir
- 2 çâh-ı zeĥan üftâdesi dil-beste-yi zülfüz
Zincirlikuyu anıĥ için meskenimizdir
- 3 ĥâliĥle kanâ'at ederiz mûr-nihâdız
bir dânesi de girse ele ĥırmenimizdir
- 4 ĥâkisterimizde gül açar şevĥ-i 'izârıĥ
külĥan daĥi ey ġonçe-yi ter gülşenimizdir
- 5 rûy-ı ĥasedi perde-yi ihlâş ile mestûr
hep dost yüzünden görünen düşmenimizdir
- 6 tâ'at yoluna gitmege 'azm eyledik ammâ
şeytân-ı la'în gizli gezer reh-zenimizdir
- 7 Vehbî giremez leşker-i âşüb-ı zamâne

4 geldigin: gitdigin Ü.

[52] M.VI/18, Ü.185a, FB.90b, K.23b

1 -baĥşî dil-i: -baĥşî-yi dil- Ü.

peygüle-yi 'uzlet ki bizim me'menimizdir

[53]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

- 1 kâl ile hâl ile etdikçe niyâz ikide bir
geh 'itâb etdi o meh-rû gehi nâz ikide bir
- 2 her kadeh başına olmazsa da ol mest-i gurûr
lebin öpdürmege verseydi cevâz ikide bir
- 3 rûz u şeb mihr ü mehin reşk-i 'izâr ile felek
etmede sînesine dâğ-güdâz ikide bir
- 4 kad-i dilber var iken Sidre vü Tübâ diyerek
etme vâ'iz yetişir bahşi dirâz ikide bir
- 5 Vehbiyâ bûs u kenâr olmuş iken dil-h'âhıñ
eyleme lâf-ı haqîkî vü mecâz ikide bir

[54]

[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

- 1 benlerle gerçi kâle-yi rûyu beneklidir
hatt-ı benefşe-nescile bir top çiçeklidir
- 2 gözcüsüdür hayâli hişâr-ı derûnda kim
merdüm-nişîn-i çeşm-i ümîdim Bebeklidir
- 3 târ-ı harîr gibi göricek müy-ı perçemin
bildim o nerm-hüyî civânı ipeklidir
- 4 bir derde düşme yoḥsa müdâvât-ı rûzgâr
tırâk-i ekber olsa daḥi engereklidir
- 5 pâ-mâl-i esb-i işve eden Vehbiyâ beni
dilberleriñ hırâm-ı levendâne şeklidir

[55]

[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

- 1 üftâdelerle gerçi o meh senli benlidir

[53] M.VI/18, Ü.185b, FB.91a, K.24a

[54] M.VI/18, Ü.185b, FB.91a

[55] M.VI/18, Ü.185b, FB.91a, K.24a

benlik ederse de yakışır çifte benlidir

- 2 berrâk sînesin görelî yâsemen gibi
bâğın gül-i sefidine bakmam dikenlidir
- 3 vermez şafâ-yı la'l-i lebin hâtem olsa da
aşl-ı 'aķıķı hoş biliriz kim Yemenlidir
- 4 hür-ı cinân hayâli ile alma iki zen
vâ'iz bilir misin zen-i dünyâ düzenlidir
- 5 Vehbî yakışmış ol leb-i cân-bahşâ hatt-ı sebz
güyâ kenârı çeşme-yi Hızr'ın çemenlidir

[56]

[mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün]

- 1 seferber-i reh-i 'aşkın niçe diyâra gider
güzel adın işidip tâ Güzelhîşâr'a gider
- 2 gubâr-ı pâyın için İsfahân'dadır nazarı
ümîd-i kand-i lebin ile Kândeher'a gider
- 3 niçe fütâdeyi fitrâk-i nâza bend etmiş
niçün o şah-süvârım yine şikâra gider
- 4 çıkarsa hasret ile cânı 'âşık-ı zârın
harîm-i cennet-i me'vâ-yı küy-ı yâra gider
- 5 der-i cahîmi güşâd etdi 'unf ile vâ'iz
bu âteş ile o da korğarım ki nâra gider
- 6 müsâ'id olsa da keşti-yi bahtına eyyâm
bu rûzgârı şaķın şanma bir qarâra gider
- 7 menâzil-i kamerîden mi hâne-yi Vehbî
gehî gelirse de tûrmaz o mâh-pâre gider

[57]

[mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]

- 1 ne tîr-i gamzeden ne dîde-yi cādularındandır
benim çekdiklerim ancak kemân ebrularındandır

[56] M.VI/19, Ü.186a, FB.91b, K.24b

[57] M.VI/19, Ü.186a, FB.91b, K.24b

- 2 Şifāhān'da görüp bir çār-ebrūyu ḥaṭın şordum
dedi bu Çār-bāġ'ıñ sūnbül ü şebbūlarındandır
- 3 ġam-ı müy-ı miyānı nāl eder ammā dil-i zārı
bu rütbe pıç ü tābım ḥalkā-yı ġisūlarındandır
- 4 ġürizāndır ġazāl-i müşġ-veş vaḥşetle 'aşıkdan
ḥaṭ-āverler ki şahrā-yı Ḥaṭā āhūlarındandır
- 5 kafes-bend-i ġam-ı eyyāmdır ḥayretle lāl olmuş
bu bāġıñ gerçi Vehbī bülbül-i ḥoş-ġūlarındandır

[58]

[mefā'ilün / fe'ilātün / mefā'ilün / fe'ilün]

- 1 gel ey şabā yine ol ġül-'izārdan ne ḥaber
ḥazān-dīde hezāra bahārdan ne ḥaber
- 2 gör ey sirişk-i revān kimleriñ kenārında
o serv-i tāze-res-i 'işvekārdan ne ḥaber
- 3 nesīm geldi ayaġı tozuyla ey dīde
'aceb ġubār-ı ser-i rāh-ı yārdan ne ḥaber
- 4 diyār-ı ḥüsnüne gitmiş ḥayāl cāsusu
yine o ḥüsrev-i mülk-i vaġārdan ne ḥaber
- 5 berīd-i āh gidip gelmek üzre ey Vehbī
peyām-ı vuşlata dā'ir nigārdan ne ḥaber

[59]

[mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün]

- 1 la'liñ ḥayāli dilde şafā-yı müdāmdır
bezm-i cihānda mey baġa sensiz ḥarāmdır
- 2 taġlīd ederse sā'idine sīm külçesi
ġorlar derün-ı pūteye bilsin ki ḥāmdır
- 3 on dördüne girince gör ol tıfl-ı nev-resi
mihir-i 'izārı şimdi meh-i nā-tamāmdır

[58] M.VI/19, Ü.186a, FB.91b, K.24b

1 hezāra: hezār-ı M.

[59] M.VI/20, Ü.186b, FB.92a

- 4 hākister ola düşse semender bu âteşe
tâb-ı dilim ki havşala-süz-ı ni'âmdır
- 5 naķş-ı hayâl-i hâtem-i la'l-i haţ-âverin
Vehbî derûn-ı sînepe pek şaķla nâmdır

[60]

[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

- 1 söz yok dehân-ı yâra ne dersin sözün nedir
ol dür-i dür-nişâra ne dersin sözün nedir
- 2 güyâlığın işâret ile etmede 'ayân
baķ çeşm-i sürmedâra ne dersin sözün nedir
- 3 'uşşâķı lâl-i hayret eder nâz u şivesi
böyle güzîde yâra ne dersin sözün nedir
- 4 ol gönçe-leb bize açılır mı sen ey şabâ
bir kerre ağızın ara ne dersin sözün nedir
- 5 i'câza vâşıl oldu demezsen de Vehbiyâ
bu nazm-ı nâmdâra ne dersin sözün nedir

[61]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

- 1 nâz u fitne çeşm-i şühunda nühüfte hüftedir
ğamze-yi fettânı bir aşübger aşüftedir
- 2 vaşf-ı la'linde dü-yek ebyât-ı şîrinim yine
büselikte beste bağlanmış ne rengin güftedir
- 3 gül gibi ağuşun açmaķ isteyen vardır hezâr
gerçi kim ol gönçe-yi zibâ henüz ne'şküftedir
- 4 bü'l-'acebdir şimdi ebnâ-yı zamânın cünbişi
hep zer ü ziverle mânend-i zenân âlüftedir
- 5 geçmemiş bir şâ'irin silki hayâlinden henüz
Vehbiyâ bu gevher-i nazmım dür-i nâ-süftedir

[60] M.VI/20, Ü.186b, FB.92a, K.25a

3 ile 4.beyit Ü.de yer değıştirmiş.

[61] M.VI/20, Ü.186b, FB.92a, K.25a

[62]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 yār hem-bezm olup aġyār ile peymāne çeker
‘aşıġ-ı zār ‘abeş na‘ra-yı mestāne çeker
- 2 dāmenin dest-i temennāya düşürmez yoġsa
çāk eder her birisi şevġ ile bir yana çeker
- 3 ‘aks-i serv-i ġadını görmek için cūlarda
ceġbe-yi şevġ beni sū-yı ġülistāna çeker
- 4 perde-yi şermi yaġar şu‘le-yi ‘aşıġ-ı serkeş
şem‘i meclisde hemān sīneye pervāne çeker
- 5 sen hemān ġadriġi sencīde-yi raġbet edegör
Yūsuf olsaġ da zamāne seni mīzāna çeker
- 6 şayd-ı mürġ-i emele ġalka-yı dām etmişler
zāhirā ehl-i riyā sūbġa-yı şad-dāne çeker
- 7 ġad-i ġam-geşte ile hāle gibi Vehbī-yi pīr
her şeb ol māh-ruġu sīne-yi ‘uryāna çeker

[63]

[müstef‘ilün / müstef‘ilün / müstef‘ilün / müstef‘ilün]

- 1 beni pā-māl-i esb-i nāz eden ol şeh-levendimdir
görüp üftādesin der kim ne düşkün derdendimdir
- 2 dil-i müşkil-pesendim degme bir maġbūba meyl etmez
müsellem nāzenīnim sevdiğim ancak efendimdir
- 3 o meh-rū ġalka-yı zer-tār-ı zülfün gösterip dermiş
felekde Yūsuf-ı zerrīn-resen de der-kemendimdir
- 4 ‘ulüvv-i himmet istiġnā eder ‘arż-ı temelluġdan
sipihr-i sūfleye nāz etdiren ġab‘-ı bülendimdir
- 5 bu vādīde geçerci esb-i ġab‘ım gerçi yārānı
ne çāre Vehbiyā ġayd-ı ‘alāyık pāy-bendimdir

[62] M.VI/20, Ü.187a, FB.92a, K.25a

[63] M.VI/21, Ü.187a, FB.92b, K.26a

[64]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 kaşr-ı kāmı ne vezīr ü ne şehensāh yapar
anı muhkemce yaparsa yine Allāh yapar
- 2 gösterir resm-i binā şanki felek mi‘mārı
dil-i vīrānemizi gāh yıkar gāh yapar
- 3 ser-i kāra geleniñ ‘aybı meremmet olunup
kesr ü noqşānlarını debdebe-yi cāh yapar
- 4 cüşiş-i eşk-i firāvānımı bī-cā şanma
kūy-ı yāra giderek seyl gibi rāh yapar
- 5 Vehbiyā hāne-hārāb-i sitem olduñsa ne ğam
kimseniñ yapmadığı işleri bir āh yapar

[65]

[mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün]

- 1 mürġ-i dili şayd etmede şehbāz-ı cerīdir
reftāra gelince yine bir kebg-i derīdir
- 2 mümkün mi o gül-pīreheni sīneye çekmek
bu hātıralardan ber-i sīmīni berīdir
- 3 bedr oldu meh-i rüyu hilāl ise de ebrü
on dördüne girmiş ki hisāb-ı kamerīdir
- 4 çeşminde bedīhī görünür ‘ayn-ı le‘āfet
ammā yine mazmūn-ı nigāhı nazarīdir
- 5 germābede bu cism-i la‘īf ile görünce
ādem bayılır üstüne güyā ki perīdir
- 6 hāl-i ruhu zīr-i ser-i ğīsūda nümüde
encām-ı şeb-i tārda necm-i şehirīdir
- 7 eyyām-ı şiyām olsa da aḡşama bakar mı
nuql-i leb-i dilberdeki ‘āşık seferīdir

[64] M.VI/21, Ü.187b, FB.93a, K.26a

3 meremmet: merāmet M.

[65] M.VI/21, Ü.187b, FB.93a, K.26a

- 8 gayretle eritdi bu gece şem‘-i ‘arūsu
pervāne ile kim ʔutuşur ‘aşk eridir
- 9 bu tāze zemīni begenip nükte-şināsān
inşād-ı nazīre edelim derse yeridir
- 10 Vehbī gül-i ter gibi ğazel söylemesin mi
hoy-kerde ruḥuḡ vaşfına kim verd-i ʔarīdir

[66]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 çeşm-i merdüm-küşüne her müje bir tır verir
‘aşık öldürmege ebrūları şemşīr verir
- 2 zülfü āşüftesin eylerse de dīvāne-yi ‘aşk
yine yābāna bırakmaz ser-i zencīr verir
- 3 henüz ol ʔıfl-ı cefā-perver ü şīrīn-dehemiḡ
lezzet-i büsesi zevk-i şeker ü şīr verir
- 4 cezb eden dā‘ire-yi vuşlata zerdır yarı
ḡāce bīhūde bize nüşā-yı teşhīr verir
- 5 cem‘-i dīvāne n'ola küşiş ederse Vehbī
o şeh-i ḡüsne yazar ḡālını taḡrīr verir

[67]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 çeşm-i bīmārı süzölmüş ‘acabā ḡaste midir
yoḡsa şāḡīn gibi şayd almaḡ için beste midir
- 2 alma der istesem ol naḡl-i vefā şeftālū
meyve-yi ḡüsününü bilmem daḡi nā-reste midir
- 3 kimi gördümse felekde bulunur bir derdi
nabz-ı Cīsā ‘acabā şīḡḡate peyveste midir
- 4 görmedik devrini çokdan hele ber-vefk-i merām
şimdi āyā ḡarekāt-ı felek āheste midir

9 ile 10. beyit Ü.de yer deġiştirmiş.

[66] M.VI/22, Ü.188a, FB.93b, K.26b

[67] M.VI/22, Ü.188a, FB.93b, K.27a

5 tūṭī-yi ṭab‘ı ŧeker-rīz-i maḳāl etmezsın
Vehbiyā āyine-yi ḥāṭırıñ işkeste midir

[68]

[mef‘ülü / fā‘ilätü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

1 kālā-yı vaşl-ı bī-bedeli naḳd-i cān deger
ḳıymetli buse-yi leb-i yāḳūtu ḳan deger

2 baḳdım alır göz ile o Yūsuf-melāḥate
iḳlīm-i Mısr-veş niçe ḳışversitān deger

3 mīl-i şu‘ā‘ ile gözüne çeksın āfitāb
bir sürmedir ki ḥāk-i rehi İşfahān deger

4 bu ḥüsn-i bī-bahāne-yi ‘ālem-bahā ile
gördüm ki yüz görümlüğü yüz biñ cihān deger

5 degmez eli cevābını taḥrīre nāzdan
ol şūḥa gerçi nāme-yi ḥasret-keşān deger

6 ‘uşşāḳ içinde bendesini pek nişānlamış
tīr-i nigāhı cāna gelir her zamān deger

7 Vehbī cemāl-i zāde-yi ra‘nā-yı ṭab‘ıma
ḳorḳum budur ki bed-nazar-ı ḥāsīdān deger

[69]

[fā‘ilätün / fā‘ilätün / fā‘ilätün / fā‘ilün]

1 sīb-ḡabḡab tāze kim nev-bāve-yi almalıdır
diş kirāsı istemez seftālusun almalıdır

2 ortaya düşdüm deyü gāhī miyānın ḳollayıp
ol ḳul oḡlunuñ gehi boynuna ḳol şalmalıdır

3 külbe-yi tārikimizde şem‘a ḥācet ḳalmasın
bizde aḥşamlarsañ ey meh şubḥa dek ḳalmalıdır

4 saz çalarken meclise gelmiş dikilmiş men‘ içün
şeyḥ efendiniñ ‘aşāsın başına çalmalıdır

5 böyle gevherler çıkarmaḳ isteyen nazm-āşinā

[68] M.VI/22, Ü.188a, FB.93b

[69] M.VI/22, Ü.188b, FB.94a, K.27a

Vehbiyâ baħr-ı hayâliñ ka'rına talmalıdır

[70]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

- 1 gerçi zâhid tolu peymâneyi gördükçe döker
kendisi boş mu tırur gizli sebûlarla döker
- 2 nâka tesbîh çeker halka-yı zıkr olsa velî
şeyh efendi yine ser-maħfil-i hûbâna çöker
- 3 göz diker reşk ile zânûya çekersem yâri
görür ağıyar ki esbâb-ı şafâ dizde söker
- 4 çekemez erdigini rif'ate ehl-i hüneriñ
koca kanbûr-ı sipihriñ belin işte bu bûker
- 5 şâh sevenler gibi başına dönüp bir püseriñ
olmuş İrân'da Vehbî o şeh-i hüsne nöker

[71]

[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

- 1 ol turre kim serinde sa'âdet nişânıdır
mürğ-i Hümâ-yı hüsne behâ aşiyânıdır
- 2 geçmem güzeste dir deyü hañt-âver olsa da
şimdi niyâz-ı vaşlı geçirmek zamânıdır
- 3 leb-rîzdir neşâ ile kim hâk-i Cem henüz
meyhâne güşesinde hum-ı hüsrevânıdır
- 4 ol âfet-i Fireng-zebândan degilse de
kâfir nigâhı hâl-i diliñ tercemânıdır
- 5 Vehbî şarılmağ olmadı mümkün kemer gibi
böyle bûken belimi belî mü-miyânıdır

[72]

DER-ORDU-YI HÜMÂYÜN NÜVİŞTE BÜD

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

[70] M.VI/23, Ü.188b, FB.94a, K.27a

3 diker: deger M.

[71] M.VI/23, Ü.189a, FB.94a

[72] M.VI/23, Ü.189a, FB.94b

- 1 zülfün āşüftesine gerçi perişān derler
ḥaṭṭına meyl edene ḥaylī sevād-ḥān derler
- 2 nev-nihālim bilirim servi şalındırmazsın
niçün āyā ḳadiḡe serv-i ḥırāmān derler
- 3 yoġıken zerre ḳadar vech-i şebēh ehl-i nazār
ne sebebden ruḡuḡa mihr-i dırāḡşān derler
- 4 buse va'd etmiş idiḡ bir iki peymāne çekip
seni ey şūḡ o peymāna peşīmān derler
- 5 niçe yıl geçmeli bir mūy-ı miyān şarmaġ için
bilmeyenler reh-i 'aşḳı belī āsān derler
- 6 biz hemān meş'ale-yi āhı şeb-efrūz ederiz
yine bu encümene bezm-i Çerāġān derler
- 7 işte biz şāh-süvārān-ı fezā-yı 'aşḳız
merd olan var ise gelsin buḡa meydān derler
- 8 ḥāzret-i Ḥayrī-yi dānā-yı sūḡan-pīrāya
şu'arā zümresi taḡsīn ile Ḥassān derler
- 9 şimdi menşūr-ı belāġatle odur Ḥāḳānī
zāt-ı vālāsına Ṭuġrāyī-yi zī-şān derler
- 10 bilirim ḥaddimi pey-rev olamam ey Vehbī
iftirā ile baḡa gerçi sūḡan-dān derler

[73]

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 dil-i sevdā-zede ġīsū-yı siyāhında mıdır
göremem yoḡsa o da zīr-i külāhında mıdır
- 2 eşer-i siḡr ü füsün-sāzī-yi teşḡir-i nazār
çeşmgāhında mı seḡḡār nigāhında mıdır
- 3 ḡāl-i Hindūya mı ġīsūya mı ḳaşd-ı 'azmiḡ
seferiḡ Çin'e mi ey bād-ı şabā Hind'e midir
- 4 çok zamāndır gideli gelmedi bilmem dil-i zār

[73] M.VI/24, Ü.189b, FB.94b, K.27b

kūy-ı dilberde mi aldı ser-i rāhında mıdır

5 cezbe ‘āşıkda mıdır şīve-yi ma‘şūkda mı
kehrübāsında mı bu cāzibe kāhında mıdır

6 biri menkūb-ı zevāl ü birisi nāl ü hilāl
felekiñ revnaı mihrinde mi māhında mıdır

7 adr-dān-ı hūner elbette bilir ey Vehbī
cāhiliñ rif‘ati zātında mı cāhında mıdır

[74]

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

1 gül-nār-ı la‘li cennet-i hūsnüñ kirāsıdır
cānın verirse ‘āşık aa diş kirāsıdır

2 telh-ābe-yi sirişk ile āh-ı ‘alev-feşān
‘uşşā şehriñiñ güzel āb u hevāsıdır

3 çeşm-āşinā-yı peyk-i nesīm-i maabbetiñ
Kūyuñ gubārı bād-ı hevā tūtiyāsıdır

4 mīnāda cilve gösterişi duter-i reziñ
şıra serāy iindeki ızlar edāsıdır

5 biğāne arzdır bize nāz u mu‘āmele
bilmem o şūh şimdi kimiñ āşināsıdır

6 zātında itiyācı yok eşvāb-ı zīnete
esbāb-ı nāz u şīve boyunca libāsıdır

7 mukem ‘imādı nal-i berūmend-i devletiñ
ehl-i niyāz sād-i dest-i du‘āsıdır

8 biz istinād eylemişiz istiāmete
şeyhiñ beli ayandığı çüb-ı ‘aşāsıdır

9 Vehbī sebep fütādegī-yi pūte-yi gāma
kesb etdigim fūnūn-ı hūner kīmyāsıdır

[75]

[mef‘ülü / mefā‘ilün / mef‘ülü / mefā‘ilün]

[74] M.VI/24, Ü.189b, FB.95a, K.27b

[75] M.VI/25, Ü.190a, FB.95a, K.28a

- 1 ‘aşkıñla hevālandım bī-lāneligim gel gör
yanmağda firākıñla pervāneligim gel gör
- 2 ben böyle tek ü tenhā sen ğayr ile ülfetde
‘aql u dil ü cānımla bīġāneligim gel gör
- 3 yıkdıñsa da cevriñle ma‘mūr edegör yap yap
ey künc-i diliñ genci vīrāneligim gel gör
- 4 peymāne-be-kef sāķī bu bezme ayağıñ baş
cām-ı mey-i ‘aşkıñla mestāneligim gel gör
- 5 ben Vehbī-yi pā-mālim ħayret-zede vü lālim
bāzīçe-yi eṭfālim dīvāneligim gel gör

[76]

[mef‘ülü / mefā‘īlü / mefā‘īlü / fe‘ülün]

- 1 yek-nīme-yi la‘liñ gül ü yek-nīme şekerdir
güyā deheniñ ħokķası pür gül-be-şekerdir
- 2 giryān olarak ħasret-i la‘liñle revā mı
ĥāke dökeyim eşkimi kim āb-ı güherdir
- 3 ĥall eyler idi müşkilimi belki miyāniñ
ammā arada ‘uğde olan bend-i kemerdir
- 4 eşkim de gül-i rüyuña ħayrān u temāşā
şebnem gibi her kaçresi bir çeşm-i diğerdur
- 5 dil mürġü şitābān geliyor nāme mi vermiş
bilmem o perī-rüy-ı Sabā'dan ne ĥaberdur
- 6 vaşf-ı ruĥ-ı ĥoy-kerde-yi dilberle muṭarrā
Vehbī yine bu tāze ġazel bir gül-i terdir
- 7 pey-rev ola Ĥāmid daĥi bu zāde-yi ṭab‘a
yārān diye kim nev-eşer-i pür u pederdir

[77]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

[76] M.VI/25, Ü.190a, FB.95a

[77] M.VI/25, Ü.190a, FB.95b, K.28a

- 1 kākülünj dīvānesin zabṭ eylemez zencīrler
kaşların maqtülüne ḥācet degil şemşīrler
- 2 münkesirdir ḥātır-ı ‘āşık nūvāzişden ne sūd
şīşe-yi işkesteye bīhūdedir ta‘mīrler
- 3 gördü dil rü’yāda çeşmiñden nigāh-ı iltifāt
ḥayr ola hep ‘aynını telmīḥ eder ta‘bīrler
- 4 şeyḥ efendi mā’il olmazdı o tıfl-ı nev-rese
ḥasret-i zevk-i civānī olmasaydı pīrler
- 5 Vehbīyā mir’āt-ı re’yiñ olsa da şafvet-nümā
şūret-i taḫdīrde ḥayrāndır tedbīrler

[78]

[mefā’īlün / mefā’īlün / mefā’īlün / mefā’īlün]

- 1 o şūḥa ‘āşık-ı bī-çāre derd ü miḥnetin söyler
duçar olsa ṭabībe ḥaste elbet ‘illetin söyler
- 2 göñül yağmāsını ĩmā edermiş güşe-yi çeşmi
Bucaḫ Tātārıdır remz ile güyā ğāretin söyler
- 3 ḥaṭ-āverler güzeşte ḥüsn ü ānın yād eder gāhī
mişāl-i merdüm-i müflis zamān-ı devletin söyler
- 4 amān meclisde ol şūḥ-ı cefā-āyīni söyletme
sitemkārāne vādīlerle eski ‘ādetin söyler
- 5 nefes almış meger bir vāḫıf-ı sırr-ı ḥaḫīḫatden
ki ney erbāb-ı ḥāliñ ḳāle gelmez niyyetin söyler
- 6 zebānīler zebānından mı gūş etmiş ‘aceb vā’iz
ki her gün meclisinde nār-ı dūzaḫ şiddetin söyler
- 7 eger vāḫi‘ ise devrānda Vehbī kāmın almışdır
mey ü maḥbūba dā’ir ḫalk çok keyfiyyetin söyler

[79]

[mef’ülü / fā’ilātü / mefā’īlü / fā’ilün]

- 1 la‘l-i lebiñ ki cūş-ı şafā çeşmesārıdır

[78] M.VI/25, Ü.190b, FB.95b, K.28b

[79] M.VI/26, Ü.190b, FB.95b, K.28b

neşv ü nemâsı bâğ-ı dil-i zâra sârîdir

- 2 fitrâk-i nâza bağla dil-i pür-şikestemi
çün şâhbâz-ı dîde-yi şûhuñ şikârıdır
- 3 cân gibi şakla sînede dâğ-ı maḥabbeti
ey dil bilir misin o kimiñ yâdigârıdır
- 4 rindânıñ olsa tâc-ı seri n'ola sâkiyâ
sâğar ki bezm-i 'işrete Cem ber-güzârıdır
- 5 Vehbî o noḡta üstüne pergârdır göñül
ḡâl-i siyeh ki merkez-i ḡüsnüñ medârıdır

[80]

[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

- 1 bir gece yâri çekip encümen-i câma düşür
câme-ḡ'âba gelicek bister-i ibrâma düşür
- 2 ḡ'âb-ı ḡargüşuna aldanma o ḡavşân-beçeniñ
ḡaş yatardan gelip ulaşıdırarak dâma düşür
- 3 o perîye saña pek geçdi sıcağım diyerek
ne yaparsañ yapagör ḡalvet-i ḡammâma düşür
- 4 olsun olsun diyerek bûs-ı lebiñ meyvesiçün
nev-nihâlim beni bârî ḡama'-ı ḡâma düşür
- 5 ḡırmen-i ḡüsnüñü üftâdelere bezl edicek
dâne-yi ḡâliñi mürğ-i dil-i nâ-kâma düşür
- 6 düşme başdan ḡara deryâ-yı heveskârîye
seyr-i fülk-i emeli bir güzel eyyâma düşür
- 7 vaşl içün üstüne düşmek ise ḡaşdıñ Vehbî
gündüz olmaz o mehiñ fırsatın aḡşâma düşür

[81]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 ḡabeş iḡlîminiñ ḡâl-i siyâhiñ pâdişâhıdır
mu'anber kâkülüñ Fas mülketinde tûğ-ı şâhîdir

[80] M.VI/26, Ü.191a, FB.96a, K.28b

[81] M.VI/26, Ü.191a, FB.96a, K.29a

- 2 'izārın şafhasında cā-be-cā erķām-ı resm-i haṭ
meger 'āşıkların müsvedde-yi baḥt-ı siyāhıdır
- 3 keşide kaşların iki kılıç tımārıdır gūyā
o ḥūnī gözlerin zālīm ne merdüm-küş sipāhıdır
- 4 ḥurūş-ı mevc-i ḥüsnün burc-ı Hüt'u eylemiş ğarķ-āb
ki māh ol baḥr-ı nāz u şivede bir fūls-i māhıdır
- 5 bi-ḥamdi'llāh ki feyz-i ma'rifetle ziver-i 'irfān
degildir 'āriyet ṭab'ımda Vehbī-yi İlāhıdır

[82]

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 ol ki hoy-kerde ruḥuñ vaşfını taḥrīr ister
şu'lede mevc-i gül-āb-ı teri taşvīr ister
- 2 dest-i fikrinde resen-bāz-ı ḥayāl-i zülfün
ol dü-ebrü-yı keşide gibi şemşir ister
- 3 leb ü pistāncelerin emmek için girye edip
ṭıfl-ı bī-dāye-yi ṭab'ım şeker ü şir ister
- 4 künc-i dil genc-i ḥayāliñle olur ābādān
şanma vīrānemizi külfet-i ta'mir ister
- 5 nazm-ı vaşf-ı dehenin teng-i zeminden ğayrı
cevher-i lafzı daḥi şığa-yı taşğir ister
- 6 çenber-i zülfüne üftāde olan 'uşşāķın
nağme-yi muṭribi de beste-yi zencir ister
- 7 sīneye dāğ-ı maḥabbetle verir sūz u güdāz
ney gibi nālede ol kim dem-i te'sir ister
- 8 Vehbiyā pek ṭolaşır şāne gibi çāk olarak
dil-i sevdā-zede bir zülf-i girih-gir ister

[83]

[mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün]

[82] M.VI/27, Ü.191a, FB.96a, K.29a

[83] M.VI/27, Ü.191b, FB.96b, K.29b

- 1 mücerred şüret-i zâhirde bir köhne kabamız var
bizim bu çarh-ı aţlasdan ne bîm ü ne recamız var
- 2 cefâ-yı yârdan cevr-i felekden ağlarız her dem
dü-çeşm-i hûn-feşân ile dükenmez mâceramız var
- 3 göñül meczûbdur dildâra ammâ cezb için anı
bizim de ‘aşk derler bir kavî âhen-rübamız var
- 4 Haţâyî müşge teşbîh eyledik evvel haţ-ı yâri
gidince revnağ-ı ruhsârı fehm etdik haţamız var
- 5 bu kilk-i pür-füsündür Vehbiyâ haşmı eden ilzâm
hemân ibtâl-i sihre âbnüsî bir ‘aşamız var

[84]

[fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün]

- 1 tekye-yi ‘aşkda devr eyle Hüdâ'ya dâ'ir
dönme rakķaş-şifat semt-i hevâya dâ'ir
- 2 âsiyâ gibi olur müddeharı ğayre naşîb
harekâtı olanıñ cem‘-i ğidâya dâ'ir
- 3 istikâmetde ‘aşaya tayanırdı zâhid
olmasa gerdiş-i tesbîhi riyâya dâ'ir
- 4 gösterir naķş u zevâl-i meh ü hırşîd-i felek
olduğun cünbiş ü edvârı cefâya dâ'ir
- 5 görmedik bezmgehi-i dehre gelelden Vehbî
sâğar u dâ'ireden ğayrı şafâya dâ'ir

[85]

[mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün]

- 1 nuķûş-ı haţ u hâlin remz ile meknün yazmışlar
kalem kaşıyla çeşmin ‘aynı ile nün yazmışlar
- 2 edince şâh-ı ‘aşka şüret-i hâl-i dilim i‘lâm
o şûhu baña birkaç büseye medyün yazmışlar
- 3 yazanlar şüret-i Leylâ'yı eyvân-ı maħabbetde

[84] M.VI/27, Ü.191b, FB.96b, K.29b

[85] M.VI/28, Ü.192a, FB.96b, K.29b

beni bir şüret-i dīvārda Mecnūn yazmışlar

- 4 haṭ-ı cāmı şanırdım naḫş-ı reng-āmīz bīhūde
perī-veşler meger ol şīşeye efsūn yazmışlar
- 5 nuḫūş-ı hāme-yi ḳudret bozulmaz serden ey Vehbī
‘adūlar gerçi kim haḫḫımda gūn-ā-gūn yazmışlar

[86]

[fe‘ilātūn / fe‘ilātūn / fe‘ilātūn / fe‘ilūn]

- 1 nev-hırāmım şalınıp seyr-i çemenden mi gelir
şerm-baḫşī-yi gül ü serv ü semenden mi gelir
- 2 çīn-i zūlfünde bulunmaz mı bu āhū nigeḫiḡ
nāfe-yi müşg hemān Çīn ü Ḥoten'den mi gelir
- 3 gösterip Ḥızır'a desem ğabġab-ı hūn-efşānın
āb-ı ḫayvān daḫi bu çāh-ı zeḫandan mı gelir
- 4 nedir ol reng-i ‘aḫīḫi bu Süheylī ḳadeḫiḡ
sākiyā cevher-i mey yoḫsa Yemen'den mi gelir
- 5 lāle-yi ḫasret açar gülşen-i ḫātırda ‘aceb
Vehbiyā peyk-i şabā semt-i vaṭandan mı gelir

[87]

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘ilü / fā‘ilūn]

- 1 ‘uşşāḳa gerçi yüz çevirir şimdi nāz eder
ammā haṭ-āver olsa döner de niyāz eder
- 2 kaçmazdı gerçi leblerin öpdürmeden o şūḫ
dillenmesin deyü şaḫınır iḫtirāz eder
- 3 būy-ı ‘abīr-i sūnbülün eylerse de dirīġ
taṭyīb için fütādelere çok piyāz eder
- 4 hem-düş-ı ḳadd-i yār olamaz serv-i ḫoş-hırām
bīhūde böyle ḳāmeti ṭul u dırāz eder
- 5 burc-ı ruḫunda nīm-ḳamer şekli gösterip
ol meh niḳāb-ı ṭurresini nīm-bāz eder

[86] M.VI/28, Ü.192a, FB.97a, K.30a

[87] M.VI/28, Ü.192a, FB.97a, K.30a

6 tenhâ açılsa bir gece gül-gönçe bülbüle
vaqt-i seherde nâlesi ifşâ-yı râz eder

7 yektâ-süvâr-ı ‘arşa-yı nazmım ki Vehbiyâ
yoğdur semend-i ‘tab‘ım ile türk-tâz eder

[88]

[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

1 ol ki derd-i hicr ile hem-hâlet-i Ya‘kûb olur
şabr ile tenhâ-nişîn-i külbe-yi Eyyüb olur

2 gösterir şem‘-i ‘asel envâr-ı ğayret neydigin
her gece rûşen-çerâğ-ı türbe-yi ya‘süb olur

3 nerde bir dânâ görürsem rütbe-yi ednâdadır
tavr-ı ma‘kûs-ı zamâne ğâlibâ maqlüb olur

4 bî-kesâna ehl-i câh âzâr eder nekbet deyü
lîk bilmez ‘azl olunca kendi de menküb olur

5 rû-siyâh-ı cürm isem de işte bu rîş-i seffîd
sâha-yı ‘afv-ı Hudâ‘da Vehbiyâ cârüb olur

[89]

[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

1 kâmet-i mevzûnu kim bir mışra‘-ı bercestedir
evc yâ şehnâz uşûlünde miyân-ı bestedir

2 biz hemân olmayacak endîşe-yi hâm eyleriz
meyve-yi nârenc-i pistâni henüz nâ-restedir

3 baş başa vermiş de güyâ hûn-feşânlık söyleşir
tîğ-i ebrûsu aniçün ser-behem peyvestedir

4 katre-yi ihsânı nâ-ber-câ dökülmüş sū-be-sū
kâse-yi vārūn-ı gerdūn var ise işkestedir

5 bāğ-ı ‘tab‘ımdan bu rengin nazmım ey Vehbî yine
tâze çopmuş nev-şüküfte dil-güşâ gül-destedir

[88] M.VI/28, Ü.192b, FB.97a

4 kendi de: kendisi M.

[89] M.VI/29, Ü.192b, FB.97b, K.30b

[90]

[mefā'ilün / fe'ilātün / mefā'ilün / fe'ilün]

- 1 göñül hengām-ı pīrīde yine tāze civān ister
tayanmağ arzusuyla 'aşalık bir fidān ister
- 2 hamīde-kāmet olmuşken zihī şevk-i heveskārī
yine bir tīr-i müjgānlı güzel kaşı kemān ister
- 3 benim bir kılca cānım kaldı ol tıfl-ı cefā-perver
vişālin haṭṭ-ı ta'līk eyleyip der kim zamān ister
- 4 mezākım telḥ olup çeşmimde yokdur şevk u zevk ammā
leb-i şīrīn-i cānānı yine gördükçe cān ister
- 5 dil-i müşkil-pesinde 'arz-ı hūbān eylerim her ān
kapılmaz şüret-i hūsn-i cemāle anda ān ister
- 6 konar mı her hevāyī bī-ser ü sāmāna mürğ-i 'aşk
ser-i jülīde-müy-ı Kays'a beñzer āşiyān ister
- 7 belī cevr-i felek бүkdü belin ammā yine Vehbī
kemer-veş gāhice kol şarmağa bir mū-miyān ister

[91]

[mef'ülü / mefā'īlü / mefā'īlü / fe'ülün]

- 1 hem sākī vü hem muṭrib-i rengīn neğamım var
maḥbüb ile mey içmeden özge ne ğamım var
- 2 dünyāyı şafā ile temāşā ederim kim
mir'āt-ı Sikender gibi bir cām-ı Cem'im var
- 3 şebnem gibi bir kaṭre-yi üftādeyim ammā
hūrşīde te'alluqla 'ulüvv-i himemim var
- 4 sākī ayağın tevbe-şikenlikde başarsa
va'llāhi denilmez ki şebāt-ı kademim var
- 5 tuğrā-keş-i menşür-ı emel olmadım ammā
rā kaşlarını çekmege yāriñ kalemim var

[90] Ü.193a

[91] M.VI/29, Ü.193a, FB.97b, K.30b

- 6 m nende-yi ney s ne-yi p r-zahm ile böyle
ŧ hib- nefesiŧ feyzi ile baŧka demim var
- 7 m t etdi g r h-ı ŧu‘ar yı deyü Vehb 
destimde benim ŧ h-ı ^Cacem'den raqamım var

[92]

[mef‘ l  / f ‘il t  / mef ‘il  / f ‘ilün]

- 1 sen ŧ h-ı mülk-i ‘iŧvesin ey n mver püser
olsun nöker  alem-rev-i h sn nde her püser
- 2 gördükde raqŧıŧı yüreğim oynadı meded
bu c nbiŧ   reviŧ nedir ey ‘iŧveger püser
- 3 böyle beŧer beŧer toĝuraydı melek gibi
mehd-i zam na m der-i gerd n beŧer püser
- 4 ferzend-i dil-pesendsin ey tıfl-ı n zen n
yoqdur ^Cacem'de hiq saŧa beŧzer diĝer püser
- 5 b b -y  ‘ lemim bilirim  adriŧi seniŧ
meyl eylemem olursa cih n ser-be-ser püser
- 6 y b na atma seng-i fel han gibi am n
baŧına döndü kim ŧeh-i ferhunde-ser püser
- 7 teller taqındı baŧına Vehb  görüp seni
bu  ifte perqem ile ey  fet naz r püser

[93]

[fe‘il t n / fe‘il t n / fe‘il t n / fe‘ilün]

- 1  h bir muĝ-beqe g retger-i s m nımdır
qem-i k fir-nigehe d ŧmen-i  m nımdır
- 2  yet-i h sn oqunur resm-i haq u h linden
tarz-ı  ncil ise de ma‘n -yi Qur‘ n’ımdır
- 3 qem-i b marı gamıyla olalı dil-haste
tab‘-ı ‘Isı dahi hayret-keŧ-i derm nımdır
- 4 semt-i deyrinde d ĝ p s nemi n k s gibi

[92] M.VI/29,  .193b, FB.97b

[93] M.VI/30,  .193b, FB.98a, K.30b

erganun nağmeleri nâle vü efgânımdır

- 5 tār-ı zünnār ise de bā'ış-i cem'iyet olup
rişte-yi perçemi şîrāze-yi dīvānımdır
- 6 var mı ol āfet-i Rūm'uy 'acabā mişli deyü
Rūmeli pā-zede-yi mevkib-i seyrānımdır
- 7 görüp ol māhı fetīl aldı Fener'de Vehbī
mūm olan yanmağa şem'-i dil-i sūzānımdır

[^{94]}

[mefā'ilün / fe'ilātün / mefā'ilün / fe'ilün]

- 1 cebīni şubḥ-ı merām-ı nigāhım olmuşdur
şikenc-i turreşi şām-ı nigāhım olmuşdur
- 2 hilāl-veş görünür kaşı yārimin ammā
'izārı bedr-i tamām-ı nigāhım olmuşdur
- 3 hırām-ı kebg-i derī cünbişin gözüm tutdu
giriift-i ḥalkā-yı dām-ı nigāhım olmuşdur
- 4 gāzāl-i vahşī iken Qays-veş görünce beni
қаzā-yı 'işvede rām-ı nigāhım olmuşdur
- 5 görünmez oldu meh-i rūyu bu siyeh-baḥta
niḳāb-ı zülfi gāmām-ı nigāhım olmuşdur
- 6 nümāyiş-i leb-i mey-gūnu ol siyeh-mestiñ
şarāb-ı la'lī-yi cām-ı nigāhım olmuşdur
- 7* ḥayāl-i ḳaddi leb-i cūybār-ı eşkimde
nihāl-i serv-i hırām-ı nigāhım olmuşdur
- 8 nühüfte seyr ederiz künc-i gāmzesin gāhī
o gūşe gizli maḳām-ı nigāhım olmuşdur
- 9 ne şeb-çerāğ imiş ol nūr-ı didemiñ rūḥu kim
fürüg-baḥş-ı zālām-ı nigāhım olmuşdur
- 10 görünmedi baña iḳbāl ile zen-i dünyā
cemāli şanki ḥarām-ı nigāhım olmuşdur

[^{94]} FB.92b, K.25b

* 7: ḳaddi leb-i: ḳand-i lebi K.

- 11 süvār-ı hāme-yi kuḥlū`l-cevāhir-i sākī
cilā-yı `aşk u ğarām-ı nigāhım olmuşdur
- 12 sevād-ı nazmı ise kuḥl-i rüşenā Vehbī
o da bu demde be-kām-ı nigāhım olmuşdur
- [95]
[fā`ilātün / fā`ilātün / fā`ilātün / fā`ilün]
- 1 ğam yemez ol kim mey-i cān-baḥşı bī-pervā içer
`ömrü artar dem-be-dem āb-ı ḥayāt-efzā içer
- 2* bir içim şudur deyü ol mest-i nāzıḡ teşnesi
cüş edince bezm-i meyde `aşkına deryā içer
- 3 `āfiyet olsun o güne ak şakallı rinde kim
sākī-yi gül-ruḥ elinden bāde-yi ḥamrā içer
- 4 şeyḥ efendi kimseye fāş eylemez keyfiyyetin
dilberi maḥfī sever hem bādeyi tenhā içer
- 5 ben mi İcād eyledim āyīn-i nüş-ā-nüşda
Vehbiyā derlerse ḥaḳkımda eger şahbā içer
- [96]
[mef`ülü / fā`ilātü / mefā`ilü / fā`ilün]
- 1 şerm-i ruḥuḡla çehre-yi gül pür-gül-āb olur
şevḳ-i lebiḡle la`l-i Bedaḥşān müzāb olur
- 2 yek noḳtadır şaḥīfe-yi rüyūḡda gerçi ḥāl
ḥatḡ yazarsa ḥāşiyesin bir kitāb olur
- 3 fehm eyledim görünce hilāl ebruvānını
ol tıfl-ı meh-likā giderek māh-tāb olur
- 4 gerden-firāz-ı nāz olarak `āḳıbet o şūḥ
iklīm-i ḥüsne bir şeh-i mālīk-riḳāb olur
- 5 bād etse zülf-i ḥam-ber-ḥamın gāhī tār-mār
`uşşāḳ-ı zāra bādī-yi şad-piç ü tāb olur

[95] FB.93b, K.26b

* 2: teşnesi: `işvesi FB.

[96] Ü.184b-k

6 ser-germ-i bāde olsa girip zevrağa o māh
tāb-ı ruḥuyla māhī-yi deryā kebāb olur

7 Sulṭān Selīm sağ ola şevketle Vehbiyā
ihlāş ile olunca du‘ā müstecāb olur

HARFÜ’Z-ZĀ’

[97]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

1 ḥāl ü ḥaṭṭında niçe ḥüsn-i ‘ibārāt oğuruz
ebrevānıñla nigāhından işārāt oğuruz

2 görmedik sīne-yi şāfıñ gibi bir nüşha-yı pāk
dā’imā şüret-i diğğat ile mir’āt oğuruz

3 sāz-ı dehrıñ biliriz perde-birün olduğunu
muṭribā bizde uşul ile mağāmāt oğuruz

4 müncelī olmadı gitdi şeb-i tārīk-i emel
bunca gündür ki Meşābīḥ ile Mişkāt oğuruz

5 devr-i ebvāb iledir şimdi güşād-ı āmāl
biz hemān derbeder olmuş da fütūḥāt oğuruz

6 bilmedik ‘illetini zillet-i ehl-i hünerıñ
gerçi kânün ile esbāb-ı ‘alāmāt oğuruz

7 ḳalmadı ğayrı tekāpūya mecāl ey Vehbī
oturup gūşe-yi ‘uzletde taḥıyyāt oğuruz

[98]

[mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün]

1 beni gülşende açmaz seyr-i verd ü yāsemen sensiz
dikendir her şüküfe çeşmime ey gül-beden sensiz

2 gel ey rūḥ-ı revānım cismime gelsin yine cānım
ten-i bī-cāna döndüm bister-i ḥasretde ben sensiz

3 şeker gibi lebiñden tatlı tatlı buse şevkiyle
mezāğ-ı arzū telḥ oldu ey şīrīn-dehen sensiz

[97] M.VI/30, Ü.194a, FB.98a, K.31a

[98] M.VI/30, Ü.194a, FB.98a

4 nice ārām eder tenhā-niṣ̄n-i külbe-yi aḥzān
sen inṣāf eyle gel ey Yūsuf-ı gül-pîrehen sensiz

5 baķıp serve ḥayāl-i ḳāmetiñle eglenir Vehbî
ederse nev-ḥırāmım gāhice seyr-i çemen sensiz

[99]

[mef'ülü / fā'ilätü / mefā'îlü / fā'ilün]

1 olmuşdu çeşm-i şūḥuna diller daḥîl-i nāz
cellād ğamzesi yine etdi ḳatîl-i nāz

2 seyr et nezāketin bir içim şu degil midir
her ḥaṭvede güzergehin eyler sebîl-i nāz

3 ol Yūsuf-ı melāḥat ederse şināveri
başdan aşar leṭāfet-i emvāc-ı Nîl-i nāz

4 ebr-i siyāh-ı zülfü niḳāb olmasa eger
ḥurşîd-i rüyu dîdeyi eyler kelîl-i nāz

5 ṭāḳat-güdāzım oldu bir ednā girişmesi
çoḳdur bu nā-tüvāna meger kim ḳalîl-i nāz

6 vaşlın niyāz edince ta'allül edip o şūḥ
bîmār-ı çeşmi gibi görünmüş 'alîl-i nāz

7 da'vā-yı nā-be-cāy-ı ḥırāmı uzatmasın
ḳaddiñ mi dikdi servi çemende vekîl-i nāz

8 gördüm raḳîbi yāra açar zaḥm-ı sînesin
pek işlemiş derün-ı ḥabîşe fetîl-i nāz

9 ğunc u delāl-i ṭab'-ı Celālîye Vehbiyā
taḳlîd-i şîve etdi bu naẓm-ı celîl-i nāz

[100]

[mef'ülü / mefā'îlü / mefā'îlü / fe'ülün]

1 būs-ı leb-i yār olmasa peymāne çekilmez
bî-muṭrib ü ney na'ra-yı mestāne çekilmez

[99] M.VI/31, Ü.194a, FB.98b

5 ṭāḳat-güdāz: ṭāḳat-güzār M.

[100] M.VI/31, Ü.194b, FB.98b, K.31a

- 2 biryāna bakıp bāde-keşān sofralarında
zāhid çekerek sübhāyı bir yana çekilmez
- 3 menşūr-ı mülük üstüne tuğrā-yı keşīde
ebrū-yı dil-ārā gibi şāhāne çekilmez
- 4 ham etmiş iken hāle gibi kıddimi cevri
ol māh yine sīne-yi ‘uryāna çekilmez
- 5 tā olmayıcağ dest-res-i dāmen-i cānān
pāy-ı talebim gūşe-yi dāmāna çekilmez
- 6 sencīde-güher eyleyegör kıadriñi yoħsa
herkes meh-i Ken‘ān gibi mīzāna çekilmez
- 7 ebnā-yı zamān pūştüne bār olma hāzer kııl
kām almağ için şīve-yi hīzāne çekilmez
- 8 Vehbī niçe çeksin seni erbāb-ı süħan kim
bu vādī-yi nev-ıtarz-ı levendāne çekilmez

[101]

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

- 1 ol gül-‘izāra etmez eşer āh u zārımız
çekmekde hār-ı cevri ü cefāsın hezārımız
- 2 cūy-ı derūna ‘aksi düşüp serv-kādleriñ
bir naħlzār-ı tāzeye döndü kenārımız
- 3 saħtī-yi dehri baħt-ı siyeh çekdirirse de
kuħl-i cilā-yı ehl-i nazardır gubārımız
- 4 mañşīb medār-ı rif‘at ise cāhile bizim
ma‘zül iken de ‘ilm iledir iftiħārımız
- 5 naħl-i ümidimiz gül-i ra‘nā açar hemān
yek-rengdir hāzān ile Vehbī bahārımız

[102]

[mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün]

[101] M.VI/32, Ü.194b, FB.98b

[102] M.VI/32, Ü.195a, FB.99a, K.31b

- 1 niçün üftâdegâna sehm-i luţfuñ câ-be-câ düşmez
düşün ey kaşı ya bir kez saña böyle cefâ düşmez
- 2 hayâl-i kâkülün ğadriñ ne bilsin zâhid-i bî-mağz
ser-i bî-devletâna sâye-yi bâl-i Hümâ düşmez
- 3 yıkılmış zür-ı meyden ben de düşdüm üstüne yâriñ
bu fırsat bir düşüşdür yoħsa böyle dâ'imâ düşmez
- 4 düşerdim pâyına celb etmege kâşâneye ammâ
bizim semte ne çâre gâh râh-ı dil-rübâ düşmez
- 5 ayaklandırmağa himmet eder düşdükçe sâķiler
o rindiñ kim elinden câm-ı leb-rîz-i şafâ düşmez
- 6 girer mi 'aşķ-ı rüşen sîne-yi târik-ţab'âna
ki her bir çâh-ı tenge Yûsuf-âsâ meh-liķâ düşmez
- 7 çekilmiş 'ankebût-âsâ egerçi güşeye şüfi
velîkin dâmına mûr u megesden mâ-'adâ düşmez
- 8 gürüh-ı ehl-i manşib vâyedâr-ı tafradır yoħsa
tarîķin beklemekle nevbet-i ahz ü 'atâ düşmez
- 9 bilirken şive-yi ebnâ-yı şehri bive-yi dehri
Uşanmaz bü'l-heveslikden niçün Vehbî babâ düşmez

[103]

[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

- 1 cânâ ümîd-i vaşl idi cürm-i 'azîmimiz
nâr-ı firâķıñ oldu 'azâb-ı elîmimiz
- 2 ğaddi bülend ü ğüsnü müselleme güzel arar
meyl eylemez esâfile ţab'-ı selîmimiz
- 3 ol çeşm-i şühdan nigeħ-i şefķat isteriz
bîmârdan devâ taleb eyler seķîmimiz
- 4 dürr-i hoş-âb-ı ğulzüm-i telħ-i ķanâ'atiz
sîr-âb-ı şîr-i ebr-i hünerdir yetîmimiz
- 5 pejmürde oldu âh ile gül-ğonçe-yi ümîd

[103] M.VI/32, Ü.1195a, FB.99a

2 ğaddi: ğadri Ü.

bād-ı semūma döndü ne çāre nesīmimiz

6 sūzişdeyiz yine ğam-ı âteş-nişār ile
‘anber gibi cihānı tutarken şemīmimiz

7 Vehbī sürūr gelse de hercāyīdir gider
tursun göñülde ğam gibi yār-ı qadīmimiz

[104]

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

1 muṭrib egerçi pīş-revinde pes istemez
ammā ne çāre meclis-i vuşlat ses istemez

2 sākīde serkeşān-ı açıkbaş edāsı var
ol ṭabla perçem üstüne kāfir fes istemez

3 āzürdeyim ḥaṭ-ı leb-i gül-gün-ı yārdan
bülbül ḥarīm-i gönçede ḥār u ḥas istemez

4 çöz tüğmeñi görünsün ilik gibi gerdeniñ
cānā bu bend-i nā-be-maḥal üzkes istemez

5 Vehbī gibi felekde tecemmül be-düş olan
köhne qabāya qā’il olur aṭlas istemez

[105]

[mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün]

1 kemān-ı ebruvānı çillesin her pehlevān çekmez
ki tūr-i ğamzesin dilden o şūḥ-ı bī-amān çekmez

2 siyeh-mest-i şarāb-ı nāzdır ol dīde-yi mey-gün
ğubār-ı minnet-i kuḥl-i sevād-ı İşfahān çekmez

3 miyānın sīneye cānım deyü çekmekdedir külfet
belī ‘aşıq olanlar ḥancerinden bīm-i cān çekmez

4 nişān-ı ebruvānının ol şehiñ menşūr-ı ḥüsnünde
çekerse ḥāme-yi kudret çeker tuğrā-keşān çekmez

5 gülistān-ı bahār-ı ‘ömrünü bī-āb u reng eyler
o kim bir gül-‘izār ile şarāb-ı ergavān çekmez

[104] M.VI/33, Ü.195b, FB.99b, K.31b

[105] M.VI/33, Ü.195b, FB.99b, K.32a

- 6 sebük-rûh-ı neşâet etmekdedir rıtl-ı girân yoḥsa
ḥumâr-âlûdegâniḡ sıḳletın pîr-i muḡân çekmez
- 7 meger erbâb-ı rif'at cümle hem-düş-ı felekdir kim
bahâne eyleyip ḳadd-i ḥamın bâr-ı girân çekmez
- 8 eden her kârını mîzân-ı inşâf ile sencide
bu bâzâr-ı belâda sûd görmezse ziyân çekmez
- 9 mişâl-i serv bâr-âver degilsem de bu gülşende
nihâlim bârî bîm-i dest-bürd-i bâḡbân çekmez
- 10 olur mu nâ'il-i zevḳ-i civânî vaḳt-i pîride
o kim Vehbî gibi âḡuşuna bir nev-civân çekmez
- 11 ne mümkün pey-rev olmaḳ şehsüvâr-ı ṭab'-ı Ḥayrî'ye
o bir çâpük-rev-i meydân-ı ma'nâdır 'inân çekmez

[106]

[mef'ülü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ülün]

- 1 âyine-şifat şafvet ile sâde-zamîriz
her şürete ḳâbil güher-i naḳş-pezîriz
- 2 engüş-t-i işâretle hilâl olmadayız âh
her şehirde gerçi meh-i nev gibi şehiriz
- 3 bir muḡ-beçeniḡ perçeminiḡ ḳaydına düşdük
zencîr-be-gerden yed-i kâfırde esîriz
- 4 aḡyâr ile mey içdigin etmezse de izhâr
keyfiyyeti ra'nâ biliriz rind-i ḥabîriz
- 5 çoḳdan ayāḡıḡ altına şevḳ ile döşendik
sâḳî der-i meyḥânedede bir eski ḥaşîriz
- 6 sen duḡter-i rez zevḳi ile tâzelenirsen
ey pîr-i muḡân biz de civân sevmede pîriz
- 7 eş'ârimıza râḡib olursa n'ola yârân
Vehbî gibi râḡbet ile mergüb-ı vezîriz

[107]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 dehânın ħarf-i va'd-i vuşlata âhımla yâr açmaz
benim gül-gönçe-yi ümmîdimi bu rûzgâr açmaz
- 2 şarâb-ı dil-güşâdan bezm-i meyde ol gül-endâma
güşâyiş gelmedikçe râzını 'uşşâk-ı zâr açmaz
- 3 niçe na'f-ı emelde mât-ı ħayret olmasın 'âşık
ruĥundan perde-yi zülfün o şâh-ı 'işvekâr açmaz
- 4 gül-i ra'nâ-yı 'ayşın nevbahârından ħazân görmez
o kim nergis gibi bu bâğa çeşm-i i'tibâr açmaz
- 5 güşâd olmaz dilim seyr-i çemenden lâle vü gülden
beni gül gibi dilberler açar yoĥsa bahâr açmaz
- 6 tutar râz-ı derûnun gönçe-veş ehl-i edeb mestûr
mişâl-i lâle sûz-ı sînesin her dâğ-dâr açmaz
- 7 kilîd-i dest-i kudret fetĥ-i bâb-ı ma'lab etmezse
ümîdim kuflünü miftâĥ-ı iĥsân-ı kibâr açmaz
- 8 olur ancak güşâde Vehbiyâ gül-naĥl-i ta'b'ımdan
bu güne tâze tâze gülleri her şâhsâr açmaz

[108]

[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

- 1 leb-rîzdir şarâb-ı ħamıĥla piyâlemiz
pür-ĥûn biter fezâ-yı mahabbetde lâlemiz
- 2 meczûb-ı mihr-i 'âlem-i bâlâ-yı 'aşkıdır
gül bisterinde eylemez ârâm jâlemiz
- 3 çıkdı 'adem taşavvuruna şoĥ neticesi
baĥş-i dehânın idi me'âl-i maĥâlemiz
- 4 çarĥın hezâr pîçiş ile geçdi çenberin
bir mâhtâbı sîneye alınca hâlemiz
- 5 Vehbî hemân sâdece başma ħalıp degil
tamġalıdır ĥitâm-ı ħabûl ile kâlemiz

[107] M.VI/34, Ü.196a, FB.100a, K.32b

[108] M.VI/34, Ü.196b, FB.100a

[109]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 kemāl erbābı kesr-i qadr ile bī-i'tibār olmaz
zer-i hūlīş şikeste olsa da nāķış-'ayār olmaz
- 2 olur āfāķa rūşen 'ayb-ı merd-i kāmīl elbette
ki māh-ı nā-tamām üzre kelef pek āşikār olmaz
- 3 ne mümkin zīb-i çeşm-i rağbet olmaķ kuħl-i nūr-āsā
siyeh-baħtān kim saħtī-yi gerdūndan ğubār olmaz
- 4 baķıp naķş-ı nigīne şöyle fehmi etdim ki 'ālemde
derūnun şerħa şerħa etmeyenler nāmdār olmaz
- 5 felek qaddin ħamīde gösterir Vehbī'ye bilmez kim
o rind-i bī-tekellūf kimseniğ düşunda bār olmaz

[110]

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 her zamān bedriğ niçün noķşānın itmām istemez
ğālibā ehl-i kemāli çarħ-ı ħod-gām istemez
- 2 sende bu püskürme benler turreler mevcūd iken
şayd-ı mürğ-i cāna ğayrı dāne vü dām istemez
- 3 ħatt-ı kāfir-kīşī ħüsnüñ ħıttasından kıl tırāş
mülketinde ceşş-i küfrü şāh-ı İslām istemez
- 4 taħ'-ı 'ālemde teķāzā-yı fesād ol rütbe kim
meclisinde muşliħ-i da'vāyı ħükkām istemez
- 5 bezme çek ol mest-i nāzı keyfe başdır Vehbiyā
bister-i vuşlatda şonra çoķluk ibrām istemez

[111]

[mef'ülü / mefā'īlü / mefā'īlü / fe'ülün]

- 1 şīrīn-sūħan-ı la'l-i şeker-bāra söz olmaz
tūṭī gibi bu lezzet-i ğüftāra söz olmaz

[109] M.VI/34, Ü.196b, FB.100b, K.32b

[110] M.VI/35, Ü.197a, FB.100b, K.33a

[111] M.VI/35, Ü.197a, FB.100b, K.33a

- 2 İmā ile söyler ne zamān sürme çekerse
ol çeşm-i sühan-gū-yı siyekāra söz olmaz
- 3 gül-gonçe-yi gülzār-ı ‘adem kâle gelir mi
ra‘nā biliriz kim dehen-i yāra söz olmaz
- 4 ağzın kapayıp mühr-i sükūt ile ‘adūnuş
bu vech ile mebhūti-yi eşrāra söz olmaz
- 5 lāl eyledi hayret ile erbāb-ı beyānı
Vehbī diyecek var mı bu eş‘āra söz olmaz

[112]

[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

- 1 tehi-destāna sāki dāmen-i rıtl-ı girān vermez
ağırlık almadıkça duhterin pīr-i muğān vermez
- 2 eder yek-naẓrada tıg-i nigāhı sīnemi mecrūh
baña ol gözleri hūnī amān vermez zamān vermez
- 3 kemān āgūşuna tīr-i sehī-ķaddi çekip der kim
felek bel bükmedikçe ādeme bir nev-civān vermez
- 4 sipihr-i sifle-perver dil-nüvāz-ı seg-nihādandır
Hümā'ya āşiyān vermek değil bir üstüñ‘ān vermez
- 5 görüp kuruş-ı meh ü hürşīdini fehm eyledim gerdün
zevāl ü naķşı haẓm etdirmedikçe halka nān vermez
- 6 meṭālib men‘i tā ol rütbedir kim bülbül-i zāra
gül inşāf etse kendin verse farzā bāgbān vermez
- 7 zülāl-i nazmı işrāb eyledim Hızr'a dedi Vehbī
bizim ser-çeşmemiz böyle hayāt-ı cāvidān vermez

[113]

[mef‘ülü / mefā‘īlü / mefā‘īlü / fe‘ülün]

- 1 ķand-i leb ü nūş-ı dehenin ṭatmağa gelmez

[112] M.VI/35, Ü.197a, FB.100b, K.33b

6 men‘i tā: manşıbı M.

[113] M.VI/25, Ü.197b, FB.101a, K.33b

1 leb ü: leb-i M.

şîr ü şekeri birbirine katmağa gelmez

- 2 aḥşamlamaz ol bedr-i felek bir gece bizde
mehtâb gibi gelse daḥi yatmağa gelmez
- 3 başdan aşır emvâc-ı cefâ fūrḳate düşdük
zevraḳçe-yi vaşlı yanaşır çatmağa gelmez
- 4 dil mürḡi kebüter gibi dönmekdedir ammâ
ol tıfl-ı cefâ-perverim aldatmağa gelmez
- 5 kâlâ-yı vişâli çıkarıp gizli mezâda
ey şūḥ-ı sitem-pişe bizi şatmağa gelmez
- 6 dil seng-i felâḥan gibi başında dönerken
feryâdına raḥm eylemeyip atmağa gelmez
- 7 dâmânına yüz sürmek imiş ḥâhiş-i Vehbî
ey ḥâr-ı müjem sen de şaḳın batmağa gelmez

[114]

[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

- 1 çekmiş piyâlelerle pey-â-pey şarâb-ı nâz
çeşm-i siyâh-mestini süzdürdü ḥâb-ı nâz
- 2 ders-i niyâz oḳursa n'ola ṭâlib-i vişâl
ḥâl ü ḥatıyla şafḥa-yı rüyu kitâb-ı nâz
- 3 maḥcûbdur açılmamış ol nâzenîn henüz
ḳılsa 'aceb mi rüyuna zülfün niḳâb-ı nâz
- 4 va'd-i vişâli dîde-yi bîmârı remz edip
dil-ḥastegâna vermede şâfî cevâb-ı nâz
- 5 Vehbî'ye merḥabâ mı der ol şūḥ-ı 'işvekâr
düşnâm iken fütâdeye ancaḳ ḥiṭâb-ı nâz

[115]

[mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]

- 1 firîb-i çeşm-i şūḥun ḡamze-yi 'ayyâr göstermez
cihanda göz göre efsununu seḥḥâr göstermez

[114] M.VI/36, Ü.197b, FB.101a, K.33b

[115] Ü.194a-k

- 2 süzüp biñ nâz ile ʃarf-ı nigâhın gösterir maḥmûr
siyeh mest olsa da ʃeşmin yine bîmâr göstermez
- 3 ḥayâli girse de rü'yâda ger âyîne-yi câna
perî-âsâ yine bir vech ile dîdâr göstermez
- 4 ğidâ-yı mûr oldu dâne-yi ümmîdimiz ḥayfâ
o müşğîn ḥâl-i rüyun ḥaṭṭ-ı ʃanber-bâr göstermez
- 5 olur mu zulmet-i şeb perde-dâr-ı âteş-i süzân
ruhun şanma niķâb-ı ʃurre-yi ʃarrâr göstermez
- 6 iki peymânesi var ser-nigûn ḥurşîd ile mehden
felek bu yeryüzünde bir sâġar-ı ser-şâr göstermez
- 7 dür-i şehvâr-ı nazmın ķadr-dâna gösterir Vehbî
maķâdir nâ-şinâsa gevher-i eşʃâr göstermez

ḤARFÜ'S-SÎN

[116]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 ʃulüvv-i câh ile pâkîze-sîret olamaz herkes
bülend eylerse de pervâzı pâ-der-lâşedir kerkes
- 2 süzüp ʃeşm-i kebûd-ı fitne-engîz ü siyeh-mestin
aķın şaldı diyâr-ı şabrîma bir âfet-i ʃerkes
- 3 o serv-i serkeşim dâmen-feşân-ı nâz olup gezsın
ķabâ-yı sebzın ey ḥayyâṭ boyunca berâber kes
- 4 nigâh-ı ḥişmnâkiñ tîr-i dil-düz ile ey ḥunî
açıp bir zaḥm-ı tâze sine-yi aġyâra işler kes
- 5 ķumâş-ı vaşlıma kıymet yetişmez der açılmazsın
o kâlâ-yı girân-ķadriñ bahâsın bârî göster kes
- 6 ber-i sîmîniñi düzdîde bir ḥoş oḥşayım derken
elim ķoynunḡa ṭutduñ ister âzâd eyle ister kes
- 7 ʃekip tiġ-i zebânıñ Vehbiyâ bürhân-ı ķaṭı'la³³⁸

[116] M.VI/36, Ü.198a, FB.101a, K.34a

2 -engîz ü: -engîz-i M.

amān verme lisān-ı zümre-yi ḥussādı yek-ser kes

[117]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 gözün açmış yine gülzārda şehlā nergis
eder ol dīde-yi maḥmūru temāşā nergis
- 2 göz göre bāğda aḡyār ile mey içdigiḡi
gūşe-yi çeşmi ile eyledi İmā nergis
- 3 bülbüle gāhice tenhā açılırdı ḡonçe
gözedir gizlice bir gūşeden ammā nergis
- 4 eyleyip kāse-yi deryūze o zerrīn ḡadeḡin
sāḡar-ı gülden umar cūr‘a-yı şahbā nergis
- 5 nazarımda yine ol çeşmi siyeh-mestimdir
Vehbiyā bāḡ-ı cihān olsa ser-ā-pā nergis

[118]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 eremez menzile her bādiye-peymā-yı heves
gāhice ḡār-ı muḡaylāna başar pāy-ı heves
- 2 cā-be-cā olsa da leb-rīz-i mey-i şevḡ ü neşāt
ekşerī zūr-şikendir hele mīnā-yı heves
- 3 her zamān keştī-yi ümmīd hevāsın bulmaz
gāh mevc-āver olur varḡa-yı deryā-yı heves
- 4 gerçi pervāz-ı bülend etmege bāl açmış idi
lāne-gīr oldu varıp Ḳāf‘da Cankā-yı heves
- 5 çekerim şimdi ḡumār-ı ḡam-ı ye’s ey Vehbī
beni mest etmiş idi neş’e-yi şahbā-yı heves

[119]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

³³⁸ Mütercim Âsım’ın aynı adlı eserine ihâm var.

[117] M.VI/36, Ü.198a, FB.101b, K.34a

[118] M.VI/37, Ü.198b, FB.101b, K.34b

[119] M.VI/37, Ü.198b, FB.101b, K.34b

- 1 cādde-yi ‘aşkda olsam n'ola şeb-gird-i heves
rāh-ı ḥābīdedir anda ne gezer bīm-i ‘ases
- 2 nāle etmek ne revā baht-ı siyehden ‘āşık
yoğiken kâfile-yi sürmede feryād-ı ceres
- 3 niçe dem ḥāneḳah-ı dehrde çeşm ü gūşuz
görmedik ney gibi te’şīrlı bir ehl-i nefes
- 4 her ne ḥāl ise kemer-bendiñi çözmek mümkün
edemem ‘uḳde-yi şalvāra taḥammül özkes
- 5 Vehbiyā şimdi bu destār-ı muḳarnes ne belā
mürğ-i āzāde iken oldu serim ḥabs-i ḳafes

ḤARFÜ’Ş-ŞĪN

[120]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün]

- 1 şanma la‘li nāb-ı meyden cā-be-cā tebhālelenmiş
gönçe-yi terdir ṫarāvet-yāb olmuş jālelenmiş
- 2 sīneye nev dāğlar açdım ğam-ı rüyuyla yer yer
sāḥa-yı ‘aşk u maḥabbet tāze tāze lālelenmiş
- 3 ruḫları pūskürme benlerle benekli kāle-yi nev
bender-i ḫüsnü bu şüretle hemān Bengālelenmiş
- 4 ḫırmen-i şabrım lehīb-i hecriñ olmuş süznāki
şu‘le-yi āḫım felekde berḳ-veş cevvalēlenmiş
- 5 rind ile maḥrem görünmüş her cihetden duḫter-i rez
gāḥ hemşīre çıkarmış kendisin geh ḫālelenmiş
- 6 köhne naḫl-āsā yetiştirilmiş fidānı şanki Vehbī
bir civān-ı tāze sevmiş pīr iken nev-sālelenmiş
- 7 şāh-rāh-ı bender-i ma‘nāyı açmış mülhim-i ğayb
sūḳ-ı ‘irfān zīb ü zīverle ser-ā-ser kālelenmiş

[121]

[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

· 5 ḳafes: nefes Ü.

[120] M.VI/37, Ü.198b, FB.102a

[121] M.VI/38, Ü.199a, FB.102a, K.34b

- 1 hayāl-i rüy-ı pür-tābıñ dil-i ğam-ı̇āreden geçmiş
ne ħurşīd ol ki böyle burc-ı teng ü tārđan geçmiş
- 2 hemān müy-ı miyānıñ sīmden bir tāra beñzer kim
hezārān diĳkat ile ħadde-yi efkārđan geçmiş
- 3 ĳabā-yı sūzenī-yi kāma olmaz baħye-düz ancak
emel ser-riştesi gerçi niçe sūfārđan geçmiş
- 4 şırāt-ı müstaĳımi toĳrusu dünyāda bulmuşdur
o kim cüy-ı kenārı cıs-r-i istiĳfārđan geçmiş
- 5 degildir iħtiyārı tāze sevmek i‘timād etmem
eger derlerse Vehbī pīr olup dildārđan geçmiş

[122]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 sākıyā bezme şafā sāĳar-ı Cem'den gelmiş
ĳam gidip sīneye bu şevĳ naĳamđan gelmiş
- 2 bilmem ol kātib-ı nev-ħattıma kim ĳarf atmış
ĳın-i ebrū ile bī-vaĳt ĳalemden gelmiş
- 3 görmedik öyle melek-şüreti bu dünyāda
belki Rıdvan ĳaçırıp küy-ı İrem'den gelmiş
- 4 dehen-i tengine ol ĳonçe-lebiñ söz şıĳmaz
var ise ĳülşen-i mevhum-ı ‘ademden gelmiş
- 5 nazm-ı Vehbī'ye cihān olsa ĳarīdār n'ola
tuħfe-yi nādiredir şimdi ^Cacem'den gelmiş

[123]

[mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün]

- 1 ĳönül zülf-i siyehle ĳāl-i ‘anber-bāra baĳlanmış
mu‘aĳĳad tālī‘im bu necm-i ĳisūdāra baĳlanmış
- 2 dil-i fersūde-yi ‘uşşāĳa bir dül-bend-i al olmuş
o serbest āfetıñ başındaki destāra baĳlanmış

[122] M.VI/38, Ü.199a, FB.102a, K.35a

[123] M.VI/38, Ü.199a, FB.102b, K.35a

- 3 kesilmez silk-i peyvend-i ‘alāka tîğ ü hancerle
niṭāḳ-ı arzū muḥkem miyān-ı yāra bağlanmış
- 4 güşāde ṭab‘ olup ‘āşık şeb-i vuşlatda söz etmiş
görünce bend-i şalvārı yine bî-çāre bağlanmış
- 5 o tersā şūḥunuḡ hep zülfüne dil-besteyiz Vehbî
ne ḥikmetdir cihān bir rişte-yi zünnāra bağlanmış

[124]

[mef‘ülü / mefā‘îlü / mefā‘îlü / fe‘ülün]

- 1 ebrūsuna vesme ruḥuna gāze mi çekmiş
çeşm-i siyehin sürmeleyip tāze mi çekmiş
- 2 nev-ḥaṭ görünür şafḥa-yı ruḥsāresi ammā
mecmū‘a-yı ḥüsne yeṅi şîrāze mi çekmiş
- 3 aḡyāra niyām eylemiş ammā ten-i sîmîn
tîğ-i sitemin ‘āşık-ı ser-bāze mi çekmiş
- 4 maḥffice temāşāya gelip bāde-keşānı
zāhid gece bir güşede ḥamyāze mi çekmiş
- 5 Vehbî yine pîrāne edip ḳaddini hāle
āḡuşuna bir māh-liḳā tāze mi çekmiş

[125]

[mefā‘îlün / mefā‘îlün / mefā‘îlün / mefā‘îlün]

- 1 mey içmiş ‘arîz-ı ḥoy-kerdesin pür-tāb göstermiş
ne siḥr etmiş yine āteş içinde āb göstermiş
- 2 leṭāfet mevc urup deryā-yı ḥüsnü başdan aşmışdır
ki her bir ḥalkā-yı zülfünde biḡ gird-āb göstermiş
- 3 nigāh-ı şūḥunuḡ mażmūnunu teshîl için güyā
siyeh müjgānları zîr ü zeber i‘rāb göstermiş
- 4 fūrūğ-ı ‘arîzı ‘aks eyleyip çāh-ı zenaḥdāna
derūn-ı çāh-ı Naḥşeb'de ne ḥoş mehtāb göstermiş
- 5 hezārān fitne-yi bîdār var ṭarf-ı nigāhında

[124] M.VI/38, Ü.199b, FB.102b, K.35b

[125] M.VI/39, Ü.199b, FB.102b, K.35b

- o mest-i 'işve gerçi çeşmini der-ḥ'āb göstermiş
- 6 resīde oldu şebnem dīde-yi pūr-nemle ḥurşīde
anıñçün yāre 'āşık çeşm-i pūr-ḥūn-āb göstermiş
- 7 giyip sāde-dilāna karşı köhne ḥırkalar şūfī
kerāmet şūretinde nev-be-nev esbāb göstermiş
- 8 bürehne cāme-yi 'irfāndan ba'zı ḥod-ārāyān
tüyün düzmüş de ferv-i kākum u sincāb göstermiş
- 9 yine ğavvāş-ı ṭab'ım baḥr-ı ma'nādan çıkıp Vehbī
sūḥan silkinde nazmın gevher-i nā-yāb göstermiş

[126]

[mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün]

- 1 ğam var göñülde elde şarāb olmuş olmamış
biryān oldu sīne kebāb olmuş olmamış
- 2 ḥāl ü ḥaṭıñ 'ibāret-i ma'nā-yı ḥüsn imiş
ders aldı dil yanında kitāb olmuş olmamış
- 3 rengīn eder o dest-i nigārını cām-ı mey
ālūdeğī-yi reng-i ḥizāb olmuş olmamış
- 4 meyl-i 'imāret eylemez ol şāh-ı pūr-sitem
mülk-i dilim ḥarāb u yebāb olmuş olmamış
- 5 Vehbī hemīşe tāze-nümādır veter gibi
ḥoy-kerde rüy-ı yāre gül-āb olmuş olmamış

[127]

[mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün / mefā'ilün]

- 1 tağıtmış müy-ı zülfün rüy-ı zībāya yağışdırmış
siyeh semmürünü gül-penbe dībāya yağışdırmış
- 2 nezāketle çıkarmış sırma telli perçemin ol şūḥ
ucun bükmüş de destār-ı muṭallāya yağışdırmış
- 3 o serv-endāmım uydurmuş boyunca ḥil'at-i nāzı
ḳabā-yı sebz-fāmın ḳadd-i bālāya yağışdırmış

[126] M.VI/39, Ü.200a, FB.103a, K.35b

[127] M.VI/39, Ü.200a, FB.103a, K.36a

- 4 hitām-ı hüsne haṭṭ imzā-yı hüccetdir bilir ammā
ne çāre hātem-i la'lin o imzāya yaqışdırmış
- 5 siyeh destār şarmış aq 'abā giymiş yine zāhid
bu esbāb-ı riyāyī şekl-i taqvāya yaqışdırmış
- 6* zemīne şıgmayıp kizb-i münecim çıkmış āfāka
dürüg-ı bī-fürügu tā Şüreyyā'ya yaqışdırmış
- 7 tenāsüb şan'atıyla hāmesin der-dest edip Vehbī
yine ma'nāyī lafza lafzı ma'nāya yaqışdırmış

[128]

[mef'ülü / mefā'ülü / mefā'ülü / fe'ülün]

- 1 āşüfte dilim 'arız-ı cānāna açılmış
şol gül gibi kim bülbül-i nālāna açılmış
- 2 maḥcüb eder ammā o büt-i perde-nişinim
nüş eyleyicek bir iki peymāne açılmış
- 3 ağızın kapamış pīr-i muğān var ise şeyhiñ
kim mescidi yanındaki meyḥāne açılmış
- 4 bu ḥāneḫah-ı dehr degil cāy-ı iḫāmet
bir tekyedir ol zümre-yi mihmāna açılmış
- 5 düzd-i nigehe girdi meger külbe-yi cāna
Vehbī yine bu semtde bir ḥāne açılmış

[129]

[mefā'ülün / mefā'ülün / mefā'ülün / mefā'ülün]

- 1 bu yār-zādem şarāb-ı la'line bilmem ne reng etmiş
cenāb-ı şeyhi de al ile hem-reng-i Fireng etmiş
- 2 hedef-veş sīnemi açsam 'aceb mi pişgāhında
kemān ebrūsuna müjgān-ı ser-tizīn ḥadeng etmiş
- 3 şanırsın çarḥ-ı atlas kelle-püş-ı 'āşıkāndır kim

* 6: -K.

[128] M.VI/40, Ü.200b, FB.103a, K.36a

1 dilim: dile Ü.

[129] M.VI/40, Ü.200b, FB.103b, K.36b

sitemle ol bürehne-serlere eflâki teng etmiş

- 4 hücûm etmek dilermiş kârvân-ı şabr u sāmâna
yine düzd-i nigâh-ı şûhunu şeng ü meşeng etmiş
- 5 o tîğ-i ğamzeyi kim görse serden geçdi ammâ kim
hayâl-i turre-yi zer-târını Vehbî çeleng etmiş

[130]

[fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün]

- 1 berber-i şûhu haṭ-âver göricek urdum baş
vaḳtidir vuşlatınıñ etdim uşul ile tırâş
- 2 çeşm-i âhû-nigehiñ ‘aynını taşvîr edemez
ser-i müjgân-ı ğazâl olsa da kilik-i naḳḳâş
- 3 çekmeyip minnet-i gerdünü ‘abâ-püş olduk
kâle-yi atlas-ı çarhı biliriz kim ne ḳumâş
- 4 tırmayıp ta‘n ile mînāmıza taş atmaḳda
zâhid-i dil-şiken-i seng-diliñ başına taş
- 5 ‘ayş u nüş eyleyegör bezm-i cihânda Vehbî
çekme ğam ehl-i riyâ derse ne mâni‘ ‘ayyâş

[131]

[mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün]

- 1 göñül şevḳiñ yine bir naḥl-i istiğnâya ḳondurmuş
anı bülbül gibi şâh-ı gül-i ra‘nâya ḳondurmuş
- 2 ser-i serve çıkarmış bâğbân ḳumrîleri güyâ
nihâl-i ḳadd-i yârı vaşf için bâlâya ḳondurmuş
- 3 hevâ-yı Leylî ile ser-bürehne Ḳays-ı sevdâyî
maḥabbet mürğünü ol lâne-yi vâlâya ḳondurmuş
- 4 hayâl-i yâre zeyn etmiş serây-ı sînesin ‘âşîḳ
o nüzhetġaha bir şâh-ı mu‘allâ-pâye ḳondurmuş
- 5 leb-i şîrîni etrâfında mür-ı haṭ degil ol şûh
megeslerdir ki yer yer sükkerî ḥalvâya ḳondurmuş

[130] M.VI/40, Ü.200b, FB.103b, K.36b

[131] FB.82a (Bu nüshada redif "ḳonmuşdur" şeklindedir.), K.75b

- 6 gezerken ser-bürehne ḥasret-i Leylî ile Mecnûn
hevâ mürğânını ol lâne-yi vâlâya kondurmuş
- 7* uçurmuş âşiyân-ı hûşdan şehbâz-ı ârâmı
ser-i âmâle ol kim mürğ-i devlet-sâye kondurmuş
- 8 müsâfirdir cihân ḥalkı ne semte ‘azm eder bilmem
felek bu kârbânı bir ‘aceb şahrâya kondurmuş
- 9 şikeste-bâl ile nezdinde dil ol Kâf-ı temkîne
piristü-yi ḥayâliḡ lâne-yi Cankâya kondurmuş
- 10* olup şehper-güşâ Tayyâr Paşa evcine Vehbî
Hümâ-yi ḥüsn-i ta‘bîri ser-i ma‘nâya kondurmuş

HARFÜ’Ş-ŞÂD

[132]

[mef‘ülü / mefâ‘ilü / mefâ‘ilü / fe‘ülün]

- 1 sâkî yetişip meclis-i rindâna kadem baş
cüş-ı mey-i pür-zürüḡ ile leşker-i ğam baş
- 2 dilden mi çıkar nakş-ı ğam-ı ḥâtem-i la‘liḡ
sen ister iseḡ sîneme biḡ dâġ-ı sitem baş
- 3 çekmiş yine âġuşa o sîmîn teni aġyâr
bî-çâre göḡül baġrıḡa var seng-i elem baş
- 4 şayd eyle o tavşân-beceyi taş yatur ile
var gizli yataġında bir âhû-yı ḥarem baş
- 5 Cîsâ gibi tecrîd ile ol rif‘ate nâ’il
Vehbî ser-i eflâke yürü pây-ı himem baş

[133]

[fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün]

- 1 zer-i ḥâlîşdir aḡa vâsiḡa-yı ḥalvet-i ḥâş
oḡuma ya‘nî o sîmîn teni teşḡire ḥavâş

* 7: -FB.

* 10: K.'da 5.

[132] M.VI/41, Ü.201a, FB.103b, K.36b

ç 4 eyle : olmaz M. / ile: eyle M.

[133] M.VI/41, Ü.201a, FB.104a, K.37a

- 2 çille-yi cevri çekilmez o kemân-ebrûnuñ
vere Allâh meger kuvvet-i Sa‘d-i Vaḳḳâş
- 3 zâhidâ nâf u miyânında olan cünbiş ile
oynadır belki seni görseñ o şûḥ-ı raḳḳâş
- 4 pençe-yi ḥârı görüp dâmen-i gülde fehm et
nîş-i ğamdan dil-i pâkîzeye mümkün mi ḥalâş
- 5 isti‘âze edegör şeytanat u şerrinden
düşmen-i köhne eger etse de arz-ı ihlâş
- 6 terbiyet bütesi bed-ḫîneti ḳâl eyleyemez
sîm-i ḥâlîş mi olur girse de iksîre raşâş
- 7 ṭab‘-ı Vehbî çıkarır böyle pesendîde güher
ġavṭâ etdikçe yem-i fikre mişâl-i ġavvâş

[134]

[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

- 1 kes raḳîb-i kâfiri çengâle ur meydâna aş
tîġiñi şâh-ı cihânım ‘arş-ı istiḫsâna aş
- 2* şehsüvârım şayd-ı şâhîn-i nigâhıñdır göñül
lâyıḳ-ı fitrâk görmezseñ daḫî bir yana aş
- 3 etmeyip aġyâr ile ḳaṭ‘-ı nizâ‘-ı ‘aşḳ-ı yâr
sen yine ey dil bu da‘vâyı der-i cânâna aş
- 4 ġayret-i mürġ-i şeb-âvîze baḳıp da kendiñi
ḳâmet-i dilber gibi bir naḫl-i ‘âlî-şâna aş
- 5 boynuma olsun vebâli târ-ı zülfe bend edip
bu dil-i âvâreyi var gerden-i ḥübâna aş
- 6 naḳd-i ‘aḳlım aldın evvel al metâ‘-ı şabrı da
ey büt-i kâlâ-fürüşum ġuşe-yi dükkâna aş
- 7 Vehbiyâ sen de bu nazm-ı heft-beyt-i dil-keşi
iftihâr ile cidâr-ı Ka‘be-yi ‘irfâna aş

3 nâf u: nâf-ı M.

[134] M.VI/41, Ü.201a, FB.104a, K.37a

* 2: -K.

[135]

[mef'ülü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ülün]

- 1 bu nâz u revîş kâmet-i bālāsına maḥşûş
her cünbişi reftâr-ı dil-ârāsına maḥşûş
- 2 'uşşâk işidip 'azmini seyrâna 'umûmâ
çıkdı o şehin râh-ı temâşāsına maḥşûş
- 3 taḥşîş edip aġyâra vefâ resmini ol şüh
kılmış sitemin 'âşık-ı şeydāsına maḥşûş
- 4 yok farkı bahîl ile o ehl-i keremiñ kim
in'âmı ola kavm ü eḥibbāsına maḥşûş
- 5 Vehbî bileyim dersen eger bende-yi ḥâşşı
oldur ki niyâzın ede mevlāsına maḥşûş

HARFÜ'D-DÂD

[136]

[fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün]

- 1 ḥilḳat-i insândan taḥşîl-i 'irfândır ġaraż
şanma ekl ü şurb ile terfîh-i ḥayvândır ġaraż
- 2 ḥâne-yi târîk resminde yapılmış sîne kim
anda îḳâd-ı çerâġ-ı nür-ı îmândır ġaraż
- 3 her varaġdan âyet-i tevḥîd oġur ehl-i nazâr
çeşm-i kûteh-bîn şanır seyr-i gülistândır ġaraż
- 4 şark u ġarba verziş-i ḥurşîdi bu devrânda
kimse bilmez gerçi gün gibi nümâyândır ġaraż
- 5 Vehbiyâ 'arz-ı hünermendî degildir maḳşadım
bu süḥandan keşf-i remz-i nazm-ı Ḳur'ân'dır ġaraż

[137]

[fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün]

- 1 dîde-yi pür-ḥünü kıll ol çeşmesâr-ı câna 'arz

[135] M.VI/42, Ü.201b, FB.104a, K.37b

[136] M.VI/42, Ü.201b, FB.104b, K.37b

[137] M.VI/42, Ü.202a, FB.104b, K.37b

- ‘aym ile mācerā-yı ‘aşkı et cānāna ‘arz
- 2 ‘arza girmiş derler ol şāh-ı cihānımla raķīb
ķorķarım esrār-ı hūsnūğ eylemiş nādāna ‘arz
- 3 jāle şanma tāb-ı hacı ile ‘araķ-rīz olmada
‘arız-ı hoy-kerdesin ķılmıř gūl-i handāna ‘arz
- 4 maħzar-ı memhūr-veř hāl-i dilim i‘lām iķūn
sīne-yi pūr-dāğı etdim ol şeh-i hūbāna ‘arz
- 5 sūziřim bir řem‘-i bezm-ārā-yı hūsne bu gece
eyledim pervāne-āsā ben de yana yana ‘arz
- 6 ruħlarında gösterip zūlfūn o kāfir muğ-beķe
riřte-yi zūnnār eder dil-beste-yi ĩmāna ‘arz
- 7 Vehbiyā terfī‘-i ķadr u řāniņa rāğıb olur
eyle bu nazm-ı bülendi şadr-ı ‘ālī-řāna ‘arz

HARFÜ’T-ṬĀ’

[138]

[fe‘ilātūn / fe‘ilātūn / fe‘ilātūn / fe‘ilūn]

- 1 şanki taķrīz yazar nüşha-yı ruħsārına haķ
hāllerle ķalem ebrūsu eder vaż‘-ı nuķaķ
- 2 řarılırsam n'ola ol mūy-ı miyāna muħkem
bellidir hayr-ı umūr olduđu ķūnkim evsaķ
- 3 feleke der mi gūlūğ cūy-ı siriřki var iken
götürür ‘ařıķı Bağdād-ı viřāle ol řaķ
- 4 menzil-i kāma gidenler geķeyor pişimize
ermedi kūy-ı murāda dil-i āvāre faķaķ
- 5 pek ķamurdur bilirim Ķumķapı meyhāneleri
Vehbiyā gel Ğalaķa semtine ğit etme ğalaķ

[139]

[fe‘ilātūn / fe‘ilātūn / fe‘ilātūn / fe‘ilūn]

- 1 sākıyā cūř-ı řarāb olsun o rütbe ifrāt

[138] M.VI/42, Ü.202a, FB.104b, K.38a

[139] M.VI/43, Ü.202b, FB.105a, K.38a

- ki esās-ı gamı seyl-āba vere mevc-i neşāt
- 2 bir dikiş kaldı meded çıkmağa cānım tenden
şaplasın sūzen-i müjgānın o şūh-ı hayyāt
- 3 hūsn-i haṭṭ ile yazılmazdı o şāha nāme
bilse ma'nāsın eger yazdığı lafzıñ haṭṭāt
- 4 naẓar-ı yārdan aġyārı düşürdüm zāhid
merd olursa yine senden yañadır bu iskāt
- 5 zīb ü zīverle midir pāk-nijādıñ faḥri
bārdır esb-i küḥeylāna göre raḥt u bisāt
- 6 kıl yürü diġkat ile bār-ı günāhı taḥfif
kıldan ince bilesin kim geçecek cisr-i Şırāt
- 7 dār-ı dünyāda müsāfir gibi ṭur ey Vehbī
şanma kim cāy-ı iḳāmet ola bu köhne ribāt

[140]

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 bāġ-ı hūsnünde ne şebbūy u ne reyḥāndır ḥaṭ
ḥaṭ-ı reyḥānī ile şerḥ-i Gülistān'dır ḥaṭ
- 2 şafḥa-yı 'arız-ı dildārda tesvīd olunur
ser-nüvişt-i siyeh-i 'āşık-ı nālāndır ḥaṭ
- 3 dil-i dīvāne o sevdā ile şeb-gird olmuş
kūy-ı cānānede kim şām-ı ġarībāndır ḥaṭ
- 4 ṭālī'-i hūsnünü bir fāl-güşādan şordum
bakıp ol rūy-ı münīre dedi liḥyāndır ḥaṭ
- 5 oḳu kim derdiñe dermān ola ḥāşiyet ile
Vehbiyā besmele-yi sūre-yi Loḳmān'dır ḥaṭ

[141]

[mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün]

- 1 mir'āt-ı dilde ḳor mu keder sāġar-ı neşāt

[140] M.VI/43, Ü.202b, FB.105a, K.38b

· 5 oḳu kim: oḳudum Ü.

[141] M.VI/43, Ü.202b, FB.105a, K.38b

- şafvet verir derûna o rüşenger-i neşât
- 2 ğam geldi başdı bozdu tağıtdı şafâmızı
kâfir elinde kaldı meded kişver-i neşât
- 3 meydân-ı ‘ayşa muṭrib ü dilberle ṭurmayıp
sâķī ayak ayak yürüsün leşker-i neşât
- 4 fark-ı çerâġa gâz musallaṭ degil midir
bī-bâk kimse giymedi tâc-ı zer-i neşât
- 5 keyfiñ mi var yine nedir ey Vehbī-yi ḥazîn
pür neş’e nazmıñ olmada şevķ-âver-i neşât

HARFÜ’Z-ZĀ’

[142]

[mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün]

- 1 ne mümkin keştī-yi iķbâle olmaķ nâḥudâ ḥâfız
re’îs olsañ da bu yemde olur ancaķ Ḥudâ ḥâfız
- 2 o ṭıfl-ı mektebim diñletdi ḥıfzın ḥoş edâlarla
anı sū’-i nazardan eyle sen maḥfûz yâ Ḥâfız
- 3 kitâbiñ râz-ı mektûmundan olmaz maḥfaẓa âġâh
yine iḥlâşı bilmez olsa da ehl-i riyâ ḥâfız
- 4 kelâm-ı Ḥaķķ’ı her kimden işitseñ istimâ’ et kim
bozulmaz ma’nî-yi Ḳur’ân olursa bed-şadâ ḥâfız
- 5 nedir bu neş’e-yi nazm-ı ^Cacem cām-ı ḥayâliñde
mey-i Şîrâz içirmiş var ise Vehbī saña Ḥâfız

[143]

[mef‘ülü / mefâ‘îlü / mefâ‘îlü / fe‘ülün]

- 1 esrâr-ı ġam-ı la‘l-i lebiñ sînede maḥfûz
mânend-i güher kim ola gencînede maḥfûz
- 2 ey şâh-ı sitem-pîşe berât-ı ġam-ı ‘aşkıñ
şandûķ-ı dil-i bende-yi dîrînede maḥfûz
- 3 dilden çıkamaz şüret-i zîbâ-yı ḥayâliñ

[142] M.VI/44, Ü.203a, FB.105a, K.38b

[143] M.VI/44, Ü.203a, FB.105b, K.39a

‘aks olmaz iken hāne-yi āyīnede maḥfūz

4 düşmenden emīn olma kim ol zehr-i ‘adāvet
elbette ṭurur sīne-yi pūr-kīnede maḥfūz

5 esbāb-ı tecemmül hedef-i tīr-i nazardır
Vehbī olagör hırқа-yi peşmīnede maḥfūz

[144]

[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

1 dil-i āşüftemiz eyler ḥaṭ-āver tāzelerden ḥaz
olunmaz mı benefşeẓār içinde verd-i terden ḥaz

2 iĉer ḥūn-i dil-i ‘uşşāķı her dem eyleyip giryān
meger ol tıfl-ı bed-ḥū eylemez şīr ü şekerden ḥaz

3 olup bint-i ‘ineble muğ-beçeyle zevķe müstağrak
eder ālūde-meşreb rind duḥterden pūserden ḥaz

4 hemān tenhāda ķor bulduķça zāhid ķoynuna yoḥsa
elinde ṭutmağa meclisde etmez sīm ü zerden ḥaz

5 ne ḥikmet Vehbiyā maḥzūz iken hem-cinsden herkes
niĉün ehl-i ma‘ārif eylemez şāḥib-hūnerden ḥaz

HARFÜ’L-‘AYN

[145]

[mef‘ülü / mefā‘īlü / mefā‘īlü / fe‘ülün]

1 ebrūları şeh-beyt-i cemāle iki mışra‘
ol maṭla‘ı tazmīn ile ḥaṭ kıldı murabba‘

2 derd üstüne zevķ ile müselleş çekip ey dil
sāķī ile muṭribile müşennā ola mecma‘

3 ol gönçe-leb içdikde çemende mey-i gül-gün
la‘li ile zerrīn-ķadeḥ olmaz mı muraşşa‘

4 ebr-i siyehi perde çeker çeşmine ḥurşīd
zūlfün gehī ķaldırsa o ruḥsār-ı müşa‘şa‘

5 mi‘mārī-yi endīşe ile Vehbī-yi üstād

[144] M.VI/44, Ü.203b, FB.105b, K.39a

[145] M.VI/44, Ü.203b, FB.105b, K.39a

yapmağda nev-icād niçe beyt-i muşanna‘

[146]

[mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün]

- 1 ‘uşşāğ gelip kūyuna zār olsa ne māni‘
pīrāmen-i gülşende hezār olsa ne māni‘
- 2 şahbā içelim şubha dek ey mäh seniñle
gündüz biraz āşār-ı humār olsa ne māni‘
- 3 bu hüsn ü leţāfetle görürken seni cānā
dilde heves-i būs u kenār olsa ne māni‘
- 4 semtiñ buluruz meş‘ale-yi āh ile elbet
dildāra giderken şeb-i tār olsa ne māni‘
- 5 ey çarh-ı kühen-sāl bükülmüş belin işte
Vehbī de gelip üstüñe bār olsa ne māni‘

[147]

[mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün]

- 1 gehī derbāni men‘ eyler gehī ağıyār olur māni‘
bize bu bābda elbette bir bed-kār olur māni‘
- 2 muğaylān tāze güldür reh-neverd-i Ka‘be-yi ‘aşka
bürehne-pālara şanma bu yolda hār olur māni‘
- 3 kemer-bendin çözüp çeksem o şūhu bister-i vaşla
yine hāl-i merāma ‘uğde-yi şalvār olur māni‘
- 4 belāya uğradım zāhid gelip bu semte yerleşdi
‘aşasıyla çıkıp da zevkime her bār olur māni‘
- 5 kaçāyā-yı emel müntic degildir bildim ey Vehbī
taşavvur eylesem tertibini der-kār olur māni‘

HARFÜ’L-ĠAYN

[148]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

[146] M.VI/45, Ü.203b, FB.106a, K.39b

[147] M.VI/45, Ü.204a, FB.106a, K.39b

[148] M.VI/45, Ü.204a, FB.106a, K.39b

- 1 edeli t̄ab-ı ruḥ-ı aliḡi z̄ib-efgen-i b̄aḡ
ḡülſeniḡ ſinesine l̄ale v̄ü gül olmuſ d̄aḡ
- 2 ‘anber-i z̄ülf ü ḡaḡıḡla olan āl̄ude meſām
çemeniḡ sünbül ü ſebbūsuna eyler mi dimāḡ
- 3 beni t̄iḡ-i sitemiḡ etdi helāk ammā kim
olsun ey rūḡ-ı revānım o güzel baſıḡ ſaḡ
- 4 n̄üş-ı ſahbāda cevāzı kim arar ey zāhid
rind-i mey-keſ bulamaz l̄ik yasaḡ ile mesāḡ
- 5 ser ü sāmānı olup ehl-i r̄üsümüḡ destār
her biri baſını bir ḡālība etmiſ ifrāḡ
- 6 var mıdır ḡāz-ı belādan baſını ḡurtarmıſ
bu ſebistānda kim yaḡdı ser-āzāde çerāḡ
- 7 k̄üh-ı temk̄in olayım derseḡ eger ey Vehb̄i
edegör p̄ayıḡı p̄üſide-yi dāmān-ı ferāḡ

[149]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 kendisinden eylemez dil-ḡaste ‘āſıḡ cān dir̄iḡ
etmesin dārū-yı būs-ı la‘lini cānān dir̄iḡ
- 2 sen de luḡf et ſāh-ı ḡübānım meded ‘āſıḡlara
pādiſehler bendesinden eylemez iḡſān dir̄iḡ
- 3 bilmeyip böyle siyeh-kāse ziyāfet olduḡun
m̄izbān-ı çarḡ-ı d̄üna olmuſuz mihmān dir̄iḡ
- 4 Yūsuf-āsā ḡāh çāh-ı ḡamda geh zindāndayım
bilmedi ſarḡ-ı uḡuvvet neydigin iḡvān dir̄iḡ
- 5 geçdi bezm-i Bayḡara Cām̄i içip ſahbāsını
Vehbiyā boş ḡaldı cām-ı meclis-i ‘irfān dir̄iḡ

ḤARFÜ’L-FĀ’

[150]

[mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün]

[149] M.VI/46, Ü.204b, FB.106b, K.40a

[150] M.VI/46, Ü.204b, FB.106b, K.40a

- 1 serîr-i Mısr-ı istîgnâda bir sulţândır Yūsuf
bu hūsn ü bu melâhatle şeh-i hūbândır Yūsuf
- 2 terâzû-yı nazarla eyledim sencîde-yi tahmîn
alınsa naqd-i cân ile yine erzândır Yūsuf
- 3 hayâlin gūşe-yi dilden çıkarmağ hayli müşkildir
derûn-ı sînede gūyâ ki der-zindândır Yūsuf
- 4 ümîd-i şâhid-i vaşlı kıomaz hasret-keş-i tenhâ
bu şüretle enîs-i külbe-yi ağızândır Yūsuf
- 5 ederdi cebhe-sâlık pîşgâhında meh ü hurşîd
bu şeb rü'yâda gördüm öyle 'âlî-şândır Yūsuf
- 6 raķîbi gürg-i hūn-h'âr olsa da şayd edemez anı
ğazâl-ı vahşî-yi şahrâ-yı hūsn ü ândır Yūsuf
- 7 şabâ büy-ı dil-âvîzin getirdi dîdeler rüşen
bu gül-pîrâhen ile nūr-ı çeşm-i cândır Yūsuf
- 8 emânet eyledim Allâh'a hıfz etsin haţâlardan
benim pek sevdiğim çün ğıbta-yı ihvândır Yūsuf
- 9 bu kerrübî şıfatlarla haķıķatde melek ammâ
baķılsa zâhirâ hem-şüret-i insândır Yūsuf
- 10 keser dest-i ümîd-i mübtelâsın hancer-i cevri
tutup dâmânını çâk etmege şâyândır Yūsuf
- 11 'azîz-i Mısr'a cüş-ı Nîl'dir çün mâye-yi behcet
hurüş-ı cüy-ı eşk-i 'âşıkın cüyândır Yūsuf
- 12 görüp çâh-ı zenaĥdânıñ nice üftâde olmaz dil
meh-i Nahşeb degil Vehbî meh-i Ken'an'dır Yūsuf

[151]

[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

- 1 'âşıkıñ âyine-âsâ olıcağ sînesi şâf
baķıp elbette perî-çehreler eyler inşâf
- 2 nürdur ser-be-ser ol mihr-i sipihr-i hūbî
mihr-veş tal'atı müstağnî-yi baş-ı evşâf

[151] M.VI/47, Ü.205a, FB.106b, K.40b

3 nīze vü tīr ile müjgānlarıdır şaf-beste
çeşm-i hūn-hūārı eder hısm ile tertīb-i meşāf

4 leb-i cūda derilir başına ol serv-kađın
ser-fürü kerde civānān gibi şaf şaf şafşāf

5 Vehbiyā ğıbtā ederdim eşer-i Vaşşāf'a
ben de oldum hele Sulţān Selīm'e vaşşāf

[152]

[mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün]

1 gezdikçe 'ıdgāhda hūbān taraf taraf
'āşıkklar oldu seyrine kırbān taraf taraf

2 ey dil o şāh-ı 'işvegerin mülk-i hūsnüne
cāsūs-ı fikri ile şitābān taraf taraf

3 'aqlım tağıldı gördüm o müşgīn turreler
olmuş 'izārı üzre perişān taraf taraf

4 hayretle bāğda dikilip kaldı 'āşıkān
çün serv-kağler oldu hıramān taraf taraf

5 nev-tuħfe-veş bu güne pesendide güfteler
Vehbī hediye gitmege şāyān taraf taraf

[153]

[mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün]

1 keşti-yi kāma dūr göründü kenār hayf
tundan tuna atar beni bu rüzgār hayf

2 bir iki kaçre jāleye dil-teşne-yi ümīd
kaldım mişāl-i lāle hemān dağ-dār hayf

3 gül-çīn-i bī-amān kıparıp gitdi gülleri
şad nāle etdi bülbül-i şeydā hezār hayf

4 deşt-i talebde ardına düşmüşdü 'āşıkān
bir seg-nihāda olmuş o āhū şikār hayf

4 derilir: dizilir Ü.

[152] M.VI/47, Ü.205a, FB.107a, K.40b

[153] M.VI/47, Ü.205a, FB.107a

5 kân-ı ma'ârif olsa da Vehbî güher gibi
kaldı derûn-ı sengde bî-i'tibâr hayf

[154]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 bir taraf serv-i çemen ol kadd-i bâlâ bir taraf
bir taraf gül yâsemen ol rüy-ı zîbâ bir taraf

2 tâze tâze bâğ-ı hüsnünde leţâfet gösterir
hatt-ı şebbü bir taraf zülf-i semen-sâ bir taraf

3 nev-hırâmânı uzakdan seyr eder üftâdeler
turmuş a'lâ bir taraf gülşende ednâ bir taraf

4 ber-taraf olsun ki zâhid bezmimizde yok yeri
bir taraf rindân dizilmiş câm-ı mînâ bir taraf

5 Vehbiyâ her nazrası dünyâ vü mâ-fihâ deger
geçmem ol şüh-ı cihândan olsa dünyâ bir taraf

[155]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 cismi-veş şivesin etmiş o perî-çehre laţif
âdemiñ 'aqlın alıp hem yine eyler talîf

2 tıfl-ı nâzım yürü git mektebe tenhâ yoldan
harf atar belki saña bir iki bed-lehce harîf

3 revnağ-ı hüsnünü ol muğ-beçeniñ bozmuş hat
şanasın nüşha-yi İncil olunmuş taḥrîf

4 oğumuşdur iyice ma'nî-yi te'vîlâtı
rişveti kapdı hedâyâ diyerek şeyḥ-i 'afîf

5 şıklet-i nazmı çekilmez hezeyân-güyların
Vehbiyâ etmese taḥfîf biraz vezn-i ḥafîf

ḤARFÜ'L-ḲÂF

[156]

[154] M.VI/47, Ü.250b, FB.107a, K.41a

[155] M.VI/48, Ü.205b, FB.107b, K.41a

1 şivesin: şinesin M. // 'aqlın alıp hem: 'aqlını alıp M.

[mef'ülü / fâ'ilätü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

- 1 nev-**h**a^hlar**ı**n **h**ay**â**lin edip fa^hl-ı b**â**b-ı 'a^hş**ı**k
k**ı**ld**ı**m **ş**a^hh**ı**fe-yi dil-i z**â**r**ı** kit**â**b-ı 'a^hş**ı**k
- 2 bir bir s**ü**'**â**l olunsa cev**â**b**ı**n nedir **ş**eh**â**
etdikler**ı**n sitemlere r**ü**z-ı **h**is**â**b-ı 'a^hş**ı**k
- 3 olsa res**ı**de belki o **â**y**ı**ne s**ı**neye
s**ı**m-**â**b-ı dilde k**â**lmaya **ç**ok ız**t**ur**â**b-ı 'a^hş**ı**k
- 4 her k**ü**nc**ü**ne eder ni**ç**e genc**ı**neler nih**â**n
ol kim ser**â**y-ı s**ı**nesin eyler **h**ar**â**b-ı 'a^hş**ı**k
- 5 mihr-i sip**ı**hri zerre-yi n**â**ç**ı**z-ve^h gör**ü**r
bir **ç**e^hmi r**ü**şen eyleyicek **â**fit**â**b-ı 'a^hş**ı**k
- 6 her b**ı**-dim**â**ğ**ı** s**ü**zişine etmez **â**şin**â**
ç**ı**k**m**az der**ü**n-ı dildeki b**ü**y-ı keb**â**b-ı 'a^hş**ı**k
- 7 **ş**â**h**-ı neb**â**t**ı**n**ı**n ayağ**ı** altına yatar
Vehb**ı** miş**â**l-i **h**âf**ı**z içenler **ş**ar**â**b-ı 'a^hş**ı**k

[157]

[mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]

- 1 siyeh per**ç**emli bir ma**h**b**ü**b-ı müsteşn**â** bulur 'âş**ı**k
arar elbette bir ser-rişte-yi sevd**â** bulur 'âş**ı**k
- 2 dir**ı**ğ etme hem**â**n sen nu**ğ**l-i b**ü**s-ı la'l-i gül-f**â**m**ı**n
yasağ-ı p**â**diş**â**h olsa yine **ş**ahb**â** bulur 'âş**ı**k
- 3 **h**ay**â**l-i 'ar**ı**z**ı**nla **h**'**â**bdan açsa göz**ü**n n**â**-geh
ser-i b**â**l**ı**ni **ü**zre bir gül-i z**ı**b**â** bulur 'âş**ı**k
- 4 ne **ç**äre kendisin bulmaz o demde far**t**-ı **h**ayret**ı**den
eger**ç**i g**â**hice ol **â**feti ten**â** bulur 'âş**ı**k
- 5 sen ey Vehb**ı** cih**â**nda öyle bir ma'ş**ü**k bulmazs**ı**n
ne dem isterse yan**ı**nda o b**ı**-perv**â** bulur 'âş**ı**k

[156] M.VI/48, Ü.206a, FB.107b

· 5 bir: bu M.

[157] M.VI/48, Ü.206a, FB.107b, K.41a

· 3 n**â**-geh: t**â** ki Ü.

[158]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 kâle-yi vuşlatı biz gizlice aldık şatdık
bu bazarlıkda raķībā seni pek aldatdık
- 2 çömlegi sürmüş idik âteşe da‘vet edicek
o perī tuymadı ardında ne iş kaynatdık
- 3 kapudān-zāde yem-i fürķate boğmuşdu bizi
zevraķ-ı vuşlata bir hamlede kıçdan çatdık
- 4 bister-i vuşlata yatmam deyü eylerdi ‘inād
bu gece yār ile çok ‘arbede etdik yatdık
- 5 fikr edip süzen-i elmās gibi müjgānın
şubha dek h‘ābgeh-i ğamda hużūra batdık
- 6 dedi bir yıldızı yüksek güzele düşkündür
tālī‘-i ‘aşkı müneccimbaşuya yoķlatdık
- 7 şuyu pek sert idi evvel o turunc pistānıñ
hele şuyunca varıp oħşayarak yumşatdık
- 8 zīr-i nāfında olan gizli şikāfıñ zevķin
açmadık kimseye ancak kalemeye çatlatdık
- 9 kellemiz kızdı kedū-yı meyi etdikde şikest
zāhidiñ biz daħi başında kabaķ patlatdık
- 10 der-i meyhāneyi şahne kapamak ister imiş
ayağı deng alarak gizli kapağı atdık
- 11 derdi şahbā çıkarıp pīr-i muġān çāšnī helāl
boş bulunduk inanıp kāfire vardık tatdık
- 12 şarp iken vādī-yi Şābit bir iyi dizgin edip
Vehbiyā anda daħi atımızı oynatdık

[159]

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

- 1 nuķl olsa bezm-i meyde leb-ā-leb tabaķ tabaķ

[158] M.VI/48, Ü.206a, FB.108a, K.41b

[159] M.VI/49, Ü.206b, FB.108a, K.41b

būs etmege arar yine cānım tudağ tudağ

2 hōy-kerde oldu bāde-yi terden o mest-i nāz
sākī meded yetişdiregörsün ‘arağ ‘arağ

3 çeřm-i siyāh-kāsesi hūn-ı dili hemān
mihmān ıanı gibi iğermiş ıanağ ıanağ

4 pāy-ı řebāt-ı tevbemi lağzide eyledi
sākī-yi mest bezme gelince ayağ ayağ

5 Vehbī bu dürr-i nazmımı mengūř etmege
bağr-ı ^Caden olursa ‘aceb mi ıulağ ıulağ

[160]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

1 şayda gitdi yanına kelb raķībi tağarağ
ğaldı üftādeler ardınca uzağdan bağarağ

2 geçdi pür-āteř ile berğ gibi yanımdan
ğırmen-i şabr u řarār-ı dil-i zārı yağarağ

3 belki ol serv-i hırāmānı görür gülşende
pāyına gönderelim cūy-ı siriřki ağarağ

4 girmesin meclis-i rindāna tağağ baş sākī
ğapıya şeyğ diğeldikçe ‘ařāsın ıağarağ

5 Vehbiyā bezme çek ol mest-i řarāb-ı nāzı
geçirsin sözüğü bir iki sāğar ıağarağ

[161]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

1 ne temāřā-yı gül ü ne çemen ister ‘aşık
şinede bir meh-i gül-pirehen ister ‘aşık

2 var dimāğında řemīm-i hağ-ı ‘anber-büyüğ
şanma kim nāfe-yi müşg-i Ğoten ister ‘aşık

3 olmuş üftāde-yi çāh-ı zekānığ bī-çāre
uzadıp zülfüğe destin resen ister ‘aşık

[160] M.VI/49, Ü.206b, FB.108a, K.42a

[161] M.VI/50, Ü.207a, FB.108b, K.42a

4 zerd olup gitmededir çehresi altun gibi
nağd-i cān vermege bir sīm-ten ister ‘āşık

5 şîr-i Vehbî diyerek saña ğazel ‘arz etmiş
o nezâketle lebiñden sühan ister ‘āşık

[162]

[mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün]

1 ol sīne gibi görmedim āyīne-yi berrāk
Mir’at ile gerçi okudum hikmet-i İşrāk

2 emvāc-ı yem-i luṭf-ı Hudā vaşfa gelir mi
bir kaçre degildir ne kadar eylesem iğrāk

3 ezrak gözünü gizli dikip şahn-ı çemende
ol nergis-i maḥmūra bakar zāhid-i zerrāk

4 erbāb-ı şikem sofrā başında söze bakmaz
zevk ile okursañ daḥi şad güfte-yi İshāk

5 yandım ğam-ı hecriñle yetiş ey şeh-i hūbān
hünkār gelir olsa füzūn tābiş-i iḥrāk

6 ıslāḥ olacak ḥāli yok āşüfte-dilānıñ
kaçd-ı ser-i zülfünñden ebed eyleme ıtlāk

7 mektüb u selāmıñla olur mu mütesellī
dīdārıña ḥasret-keş iken Vehbî-yi müştāk

[163]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

1 ser-nigündür kāse-yi gerdün içinde bāde yok
neş’e-yi ser-şār anıçün meclis-i dünyāda yok

2 silsile kaçdıyla dem-beste müderrisler daḥi
ya’nī dānişmendlerde bir dil-i āzāde yok

3 öyle bir ^Canḳā-yı Ḳāf-ı ‘uzlete taḥsīn kim
lafzı var dünyāda ammā kendisi ma’nāda yok

[162] M.VI/50, Ü.207a, FB.108b, K.42b

[163] M.VI/50, Ü.207b, FB.108b, K.42b

4 var ise pîr-i muğâna rehn-i şahbâ eylemiş
zâhidi gördüm yanında sübhâ vü seccâde yok

5 Vehbiyâ tertîb-i zâda baq reh-i 'uqbâ için
anda îrâd-ı tarîk ü i'tibâr-ı zâde yok

[164]

[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

1 rüyuy gibi gül-i çemeniñ âb u tâbı yok
turmaz yine saña açılır kim hicâbı yok

2 fehmi eylemez deqâyıq-ı ma'nâ-yı hatıñı
ol sâde-dil ki hâşiyelenmiş kitâbı yok

3 naql eylemiş o şüh Kuruçeşme şuyuna
cüy-ı şafâmızıñ hele evvelki âbı yok

4 muhtâc-ı terbiyet velî çoğdur zamânede
her hânede ne çâre bir iki kilâbı yok

5 Vehbî rikâbına düşecek şehsüvâr arar
her bir dü-esbe himmetine irtikâbı yok

ḤARFÜ'L-KÂF

[165]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 kendiñi ey dil varıp meyhânede bir yana çek
sâkı-yi mestiñ elin tüt sofrâ-yı biryâna çek

2 teşne-leb kaldıñ ciger-hün eyledi hasret seni
bâde-yi la'lin bulursañ bârî kana kana çek

3 hâle-âsâ kaddiñi ham etse de cevr-i felek
her gece bir mâh-rüyu sine-yi 'uryâna çek

4 âh ey zâlim miyânıñ sineye çeksem de ben
hancer-i hün-rizi isterseñ o demde câna çek

5 dest-i gâmdan bu keş-â-keşler nedir şahbâ içip
çekme âh ey rind-i mey-keş na're-yi mestâne çek

[164] M.VI/50, Ü.207b, FB.109a, K.42b

[165] M.VI/51, Ü.207b, FB.109a, K.43a

- 6 bār-ı destār-ı girān ile çekilmez şıķletin
sen de inşāf eyle zāhid kendiņi mizāna çek
- 7 baħş ederse cāh-ı tevķī^ce ķalem-keş Vehbiyā
ebruṽān-ı yār-veş tuğrāları şāhāne çek
- [166]
[mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün]
- 1 alırdım intiķāmın çāk-çākī-yi girībānıñ
gireydi āh zālīm destime bir kerre dāmānıñ
- 2 lebiñ dünyāyı teshīr eylemişdir ey perī bilmem
ħaṭ-ı la'liñ midir naķşı 'aceb mühr-i Süleymān'ıñ
- 3 tağıtdı rūzgār evrāķını mecmū'a-yı şevķiñ
meded şīrāze-bend olsun ser-i zülfi-perişānıñ
- 4 bu düzdīde nigeħle ğamzeler ey āhū-yı vaħşī
çeker lemħū'l-başarda sürmesin çeşm-i ğazālānıñ
- 5 Kızılma'yı tutdu nāmı sīb-i ğabğabıñ kāfir
yetişdi portaķala şöhret-i nārenc-i pistānıñ
- 6 elin öpdürse sāķī bezm-i meyde nuķle ħācet yok
nedir 'unnābdan farķı o engüşt-i muħannānıñ
- 7 binā-yı 'ālem-i āb olduğundan tevbe-yi şahbā
olur peymāne seyl-ābı esās-ı 'ahd ü peymānıñ
- 8 bir iki tāze Sa'dī'niñ Gülistān'ın oķur gördüm
çıkardım ma'nī-yi zevķin bugün seyr-i gülistānıñ
- 9 ne dersin Vehbiyā sen cümlesin görmüş geçirmişsin
mey ü maħbūbdan ğayrı şafāsı var mı dünyānıñ
- [167]
[mefā'ılün / fe'ilātün / mefā'ılün / fe'ilün]
- 1 düşünce çāh-ı ümīde zeķan zeķan diyerek
kemend-i zülfe şarıldım resen resen diyerek

· 7 tevķī^ce: tevfiķe M.

[166] M.VI/51, Ü.208a, FB.109a, K.43a

· 5 nārenc: tāriħ M.

[167] M.VI/52, Ü.208a, FB.109b, K.43b

- 2 o nāzenīn kuzucaḡ tıfl-ı şīr-ḥāre iken
lebin emerdim a yavrum leben leben diyerek
- 3 mişāl-i sāye düşüp pāyına o serv-ḡadiḡ
kenāra çek yürü ey dil çemen çemen diyerek
- 4 o şūḡa cān u dili başḡa başḡa ‘arz etdim
efendim istediḡiḡ al begen begen diyerek
- 5 derūn-ı bāḡda geh sīne gāh gerdenini
açıp uşūl ile öpsem semen semen diyerek
- 6 raḡībe olmadı nūş-ı zülāl-i la‘li naşīb
egerçi ḡurudu aḡzı dehen dehen diyerek
- 7 ne yaptı ise hele yaptı zāhidi Vehbī
çıkardı bezm-i şafādan ya sen ya ben diyerek

[168]

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

- 1 olmuş gönül fütādesi bir tıfl-ı mektebiḡ
ma‘nāsını sabaḡ edeyor emr-i *fe’rgab*³³⁹ıḡ
- 2 zāhid bilir mi ḡadrini zūlf-i siyāhınıḡ
yoḡdur sivāda ‘ilmi o cehl-i mürekkebiḡ
- 3 ol şāh-ı ḡüsne vuşlat içün etdim ‘arz-ı ḡāl
ta‘līḡ olundu ḡaḡḡ-ı ḡuşūlü bu maḡlabıḡ
- 4 almalı gāh el şunup ol naḡl-i ‘işveye
şeftālusun nezāket ile sīb-ḡabḡabıḡ
- 5 dilber sevip şarāb içip cünbiş etmede
yoḡdur riyāsı Vehbī-yi ālūde-meşrebiḡ

[169]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 verd-i ter şermende-yi reng-i ‘izāriḡdır seniḡ

3 pāyına: yanına Ü.

[168] M.VI/52, Ü.208b, FB.109b, K.43b

³³⁹“(Ancak Rabbine) yönel.”, Kur‘ān-ı Kerīm, İnşirah (94)/8.

[169] M.VI/52, Ü.208b, FB.110a, K.44a

- lâleler şaḥn-ı çemende dâğ-dârıñdır seniñ
- 2 mest-i nâzım mihr ü meh iki kadeḥdir bezmiñe
nüḥ felek ser-geşte-yi renc-i ḥumârıñdır seniñ
- 3 mü-be-mü âbisten-i âşüb olan gīsü-yı şeb
sâye-yi zülf-i siyâh-ı müşg-bârıñdır seniñ
- 4 zulmet-i ḥaṭṭ-ı siyeh kılmış iḥâta sū-be-sū
âb-ı ḥayvân işte la‘l-i ḥoş-güvârıñdır seniñ
- 5 ‘aks-i rüyuñ düşmesin mir’âta bilmez kâdriñi
dīde-yi ḥayrâniyân âyinedârıñdır seniñ
- 6 her şeb ey ḥurşīd-ṭal‘at dīde-yi ḥasret-keşân
şubḥa dek encüm-şümâr-ı intizârıñdır seniñ
- 7 kankı bülbüldür demişsin böyle feryâd eyleyen
gül-‘izârım Vehbī-yi nâlân u zârıñdır seniñ

[170]

[fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

- 1 her sözünde olsa biñ dürlü yalanı şâ‘iriñ
setr eder ‘aybın yine ḥüsn-i beyânı şâ‘iriñ
- 2 bārī üstünde sipāhīlik bulunmazsa daḥi
bir kılıç tīmârdır tūğ-i zebânı şâ‘iriñ
- 3 bü‘l-‘acebdir kim olurken ekşeri maḥbûb-dost
bikr-i maẓmûnu sever ṭab‘-ı civânı şâ‘iriñ
- 4 ṭa‘n ederler bâde vü maḥbûba meyl ü şevkine
ḥalk inşâf eylemez mi yok mu cânı şâ‘iriñ
- 5 ḥānumân-ı ‘ırz u nāmûsu yaḥar bir hicv ile
el-ḥazer şiddetli âteşdir lisânı şâ‘iriñ
- 6 cevher olsa sâde vezn ile çekilmez ṭoğrusu
nazm-ı nâ-sencīde-yi ṭab‘-ı girânı şâ‘iriñ
- 7 Vehbī-yi zârıñ efendim ğayrı dest-âvīzi yok
yâ ğazeldir yâ kâşīde armağanı şâ‘iriñ

[170] M.VI/52, Ü.209a, FB.110a, K.44a

[171]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 gelmez iki yaqası bir yere ehl-i raqamıñ
sebeb-i çāk-i girībānı bu olmuş qalemiñ
- 2 māsivā naqşını maħv eyleyegör hātırdan
olmasın Ka‘be-yi dil şüreti beytü’s-şanemiñ
- 3 cengde pīş-rev-i fevc-i gūzāt olduğudur
ser-firāz olması ‘ālemde hemīşe ‘alemiñ
- 4 ükel-i cenneti vaşf etmededir kim vā‘iz
lezzeti e‘imedir meclis-i ehl-i şikemiñ
- 5 dil-i erbāb-ı himem şīşe gibi nāzıkdir
minnet-i sahtı şikeste eder ehl-i keremiñ
- 6 haşmet-i manşıb ile gūlgulede erbābı
halk eder zevk-i temāşasını hāy u haşemiñ
- 7 eliñ öpdürmek için bezmimize başma ayak
laħde girsın yürü zāhid o mübārek qademiñ
- 8 kerem erbābına vermezdi ‘aṭāya nevbet
zevqini bilse baḥlān daḥi bezl-i diremiñ
- 9 C^carab u Rūm'da üstād-ı sūḥandır Vehbī
‘acemī oldu yanında şu‘arāsı C^cacem'iñ

[172]

[mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün]

- 1 dest-i sitemiñ etdi girībānımı şad-çāk
reşk etse n'ola hırqamıza aṭlas-ı eflāk
- 2 tā kim edesin la‘liñi sen böyle mey-ālūd
zūhhād daḥi rişe-yi tāki ede misvāk
- 3 sevdā-zede dil zūlfüñ ile buldu tesellī
mār-ı siyeh olsa ne ‘aceb māye-yi tiryāk
- 4 sır olmadı gül-büse-yi senbüse-yi vaşla

[171] M.VI/53, Ü.209a, FB.110a, K.44b

[172] M.VI/53, Ü.209b, FB.110b

dil rûze-yi hecridinde nice eylesin imsâk

- 5 kâşâne-yi hûş olmadı Vehbî hele rûşen
tâ mağz-ı cünûn olmayıcağ revğan-ı idrâk

HARFÜ'L-LÂM

[173]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 hayâl-i zülf ü rüyun gülşen-i sînemde sünbül gül
serimde tâze zağm-ı seng-i âzârın çaranfûl gül
- 2 temâşâ-yı çemen hengâmıdır ey mest-i nâzım gel
seni güller gibi açsın nevâ-yı bülbül ü mül gül
- 3 şabâ gülşende olmuş hânde-yi gül-gonçeye bâdî
nesîm-i nâle vü âhımla bârî sen de ey gül gül
- 4 alır gül-büseler rû'yâda rûy-ı âteşîniñden
uyurken 'âşıkın eyleser külhanda taḥayyül gül
- 5 saña ey âfet-i gül-gün-ķabâ hem-reng-i cins olmaz
giyinse gülgülî gösterse esbâb-ı tecemmül gül
- 6 riyâz-ı midḥatinde Ḥazret-i Sulṭân Selîm Ḥân'ın
şanır her nazm-ı rengînim temâşâ etse bülbül gül
- 7 tarâvet-baḥş-ı 'âlemdir nemâ-yı luṭfu ey Vehbî
bu mevsimde açar ṭab'ım gibi pejmürde sünbül gül

[174]

[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

- 1 etdi ma'nâ-yı gülistân³⁴⁰ı te'emmül bülbül
manṭıķu't-ṭayr³⁴¹a eder şimdi tevağğul bülbül
- 2 bâğbân minnetine miḥnet-i hâra ṭayanır
edemez ġâret-i gül-çîne taḥammül bülbül
- 3 câm-ı gül-fâm-ı ḥaķîķatden eder kesb-i neşâṭ

[173] M.VI/54, Ü.209b, FB.110b, K.44b

5 cins: ḥüsn Ü.

[174] M.VI/54, Ü.210a, FB.110b, K.45a

³⁴⁰ Şeyh Sa'dî-i Şîrâzî'nin (1193-1292) aynı adlı eserine îhâm var.

³⁴¹ Feridüddin Attâr'ın aynı adlı eserine îhâm var.

görünürse ne kadar mest-i gül ü mül bülbül

- 4 yār ile da‘vī-yi ḥüsn eyler imiş şāhid-i gül
renge uğrar eger eylerse tekeffül bülbül
- 5 kızarır ḥaclet ile çehre-yi gül ey Vehbī
etse taqlīd-i maḳālīmle teḡazzül bülbül
- 6 edeli ṭab‘ımı şād-āb-ı kerem şāh-ı cihān
nazm-ı rengīnime dil-dāde olur gül bülbül
- 7 gül gibi buldu güşāyiş dil-i Sünbül-zāde
olsa bu demde sezā mā’il-i sünbül bülbül

[175]

[mef‘ülü / fā’ilātü / mefā’ilü / fā’ilün]

- 1 leb-rīz içirmeseydi pey-ā-pey piyāle gül
mest eyleyip hezārı ḳomazdı bu ḥāle gül
- 2 bī-iḥtiyār eder yine feryādı ‘andelīb
güş eylemez egerçi bilir āh u nāle gül
- 3 sūz u güdāzdan şaḳınır bāl-i bülbülü
girmez mişāl-i şem‘-i şeb-ārā vebāle gül
- 4 çeşm-i terim ḥayāl-i ruḥ-ı yāra cilvegāh
āḡiştendir o şışede āb-ı zülāle gül
- 5 her demde tāb-ı ‘arīz-ı dilberle tāzedir
dāḡ-ı derūn-ı ‘aşıḳa beñzer mi lāle gül
- 6 bāḡ-ı şenā-yı ḥāzret-i şāh-ı cihāndan
Vehbī pür eyledim yine bir dest-māle gül
- 7 feyz-i nemā-yı vaşfı ile buldu āb u tāb
olsun bu nev-ḡazel ser-i ehl-i kemāle gül

[176]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 āh oldum yine bir ḳaşı kemāna mā’il

5 teḡazzül: tenezzül M.

[175] M.VI/54, Ü.210a, FB.111a, K.45a

[176] M.VI/55, Ü.210b, FB.111a, K.45b

tîr-i müjgâni nişân-ı dil ü câna mâ'il

2 dem-be-dem ğamze-yi cellâdına ruhsat mı verir
çeşm-i hûnî-nigehi olmasa kıana mâ'il

3 mâ'ili câme ile seyr edeli olmuştur
çarh-ı atlas dağı ol şüh-ı cihâna mâ'il

4 şağın ol serve tokundurma nesîm-i âhı
tâzedir olmaya semt-i digerâna mâ'il

5 saña Mecnûn demesinler 'uqalâ-yı devrân
olma Leylî ise de hûsn-i zamâna mâ'il

6 ham olur kâmeti erkân-ı kibârîñ ekşer
olarak bâr çekip şöhret ü şâna mâ'il

7 kalmadı gerçi kuvâ-yı bedenim ey Vehbî
hırş-ı pîrîdir eden tab'ı civâna mâ'il

[177]

[mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]

1 var ey zülf-i siyeh hâne-be-düş u nâ-be-sâmân ol
perîşân eylediñ zâlim beni sen de perîşân ol

2 geçersen ey hayâl-i yâr şeh-râh-ı maḥabbetden
göñül derler bizim bir tekyemiz var anda mihmân ol

3 ser-i bâlînine bir kerre gel bu haste-yi hecriñ
bakıp ey bî-vefâ etdikleriñ cevre peşimân ol

4 uşandık ağlamış çehreyle ol vech-i 'abûsuñdan
be hey şüfî nedir bu bed-edâ bir gün de handân ol

5 niçün ey muğ-beçe kâşâne-yi Vehbî'ye gelmezsin
a kâfir gel bu şeb bârî hem-âğüş-ı müselmân ol

[178]

[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

1 bî-çâre göñlümü saña verdimse cânım al

5 zamâna: zenâna M.

[177] M.VI/55, Ü.210b, FB.111b, K.45b

[178] M.VI/55, Ü.210b, FB.111b, K.45b

- redd etmeyip meded anı ey bî-amânım al
- 2 bārî selāmım almaz iseñ gördüğün zamân
bir nazra ile hâtırım ey dil-sitânım al
- 3 kâlâ-yı rûy-ı aliñe dil çıkdı müşteri
reng etme anı ver baña nağd-i revânım al
- 4 tîr-i cefâya sine-yi ağıyarı kıl hedef
‘uşşâkıñ intikâmını kaşı kemânım al
- 5 luţf eyleyip de Vehbî-yi pîriñ du‘asını
ey pîr olası tâze-resîde civânım al

[179]

[fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün]

- 1 girmedi kîsemize gerçi nuğûd-ı âmâl
mâlihulyâdır eden ceybimizi mâl-â-mâl
- 2 teşne-yi bâdiye-yi hasret-i dîdâra ‘aceb
var mıdır cûy-ı leb-i yâr gibi âb-ı zülâl
- 3 kûh-ı sîmîni çeker bir kıl ile gûyâ kim
gösterir müy-ı miyân şan‘at-ı cerr-i işkâl
- 4 h‘âb-ı ârâmı harâm etmededir dîdemize
çeşm-i cādû-nigehi ‘aynı ile sihr-i helâl
- 5 dil-i dîvânemi eglendiremem bir yerde
kara sevdâlara uğratdı hayâl-i haţ u hâl
- 6 şordum aḥvâlini bî-çâre meger aḥvel imiş
gördüğün söyledi bir kec-nazar ol mâha mişâl
- 7 Vehbiyâ vaşf ederek müy-ı miyân-ı yâri
eyledim rişte-yi endişemi diğkatle hayâl

MÜSTEZÂD-I SÜDÂSİYYE

[180]

[mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / mefâ‘ilün
mefâ‘ilün / mefâ‘ilün]

[179] M.VI/55, Ü.211a, FB.111b, K.46a

[180] M.VI/56, Ü.211a, K.76a

- 1 hırāmān ol çemenlerde gel ey serv-i revānım gel
nedir bu nāz u istiğnā
gözüm yollarda kaldı gel açıl gönçe-dehānım gel
gören şansın gül-i zībā
- 2 helāk-i hasret-i dīdārın oldum künc-i fūrkatde
mürüvvet yoğ mudur zālīm
hayāt-ı tāze ver bu haste-yi hicrāna cānım gel
edip vaşlığ ile ihyā
- 3 yeter şemşīr-i ebrūyu uzađdan gösterip geçmek
benim ey çeşmi cellādım
derūnum çāk çāk oldu amān kesdiđ amānım gel
şarıl merhem gibi cānā
- 4 yıkıldı gitdi cümle dünki gün gördükleriğ ađyār
yılan gibi şoğulmuşken
bu şeb vīrānemiz tenhādır ey genc-i nihānım gel
şafālar eyle bī-pervā
- 5 ne taşlar dikdi ğamzeğ sine-yi ‘uşşāka ağlarsın
ne değli çille çekmişler
temāşā eyle Ođ Meydānı'nı kaşı kemānım gel
hedefdir tiriğe dünyā
- 6 Beşiktaş semtidir kāşānemizde rāhat eylersin
berāber şarılıp yatsağ
benim ey dāye-perver tıfl-ı nāz-ı dil-sitānım gel
kuluğ olsun sağa lala
- 7 ruğuğ mir'ātına Vehbī bağıp bir nev ğazel yazmış
efendim pek güzel yazmış
şeker gibi ođu ey tūđi-yi şīrīn-zebānım gel
lebiđ būs eylerim ammā

HARFÜ'L-MĪM

[181]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 gül-i bāđ-ı edebdir yāra ta'rīz-i vişāl etmem
'izārın reng-i şerm-i buse ile al al etmem
- 2 eder ađyāra düzdīde nıgehler meclis-i meyde
harāmī gözlerinden gördüğüm cevri helāl etmem

[181] M.VI/57, Ü.211b, FB.112a, K.46a

- 3 tağıtмам çin-i gīsusun şabā-veş āh-ı serdimle
nizām-ı mülk-i hüsñüñ fitne-ñız-i ihtilāl etmem
- 4 ben ol Leylī-nigehten dūr olup şahrāya düşsem de
dil-i aşüfsemi ālüfte-yi çeşm-i ğazāl etmem
- 5 nazargāhım o mähıñ güşe-yi ebrūsudur ancak
felekde ğurre-yi ‘īd olsa da seyr-i hilāl etmem
- 6 gözüm açdım ğubār-ı āsitānıñ tütüyā gördüm
odur çeşm-āşınā kuñlü’l-cevāhir iktiñāl etmem
- 7 bilirler şā‘iriñ bir mışra‘-ı bercestden ğadriñ
anıñçün ol ğad-i mevzūndan ğayrı ğayāl etmem
- 8 derūn-ı dilde tursun çünki yoğdur ğıymetiñ anlar
sebebsiz gevherim taşā urup ğussādı lāl etmem
- 9 nañıza-bağşı-yi gerdūn-ı dūn der-piş iken Vehbī
felek hem-ğadr-i bedr eylesse de ‘arż-ı kemāl etmem

[182]

[mefā‘ilün / fe‘ilātün / mefā‘ilün / fe‘ilün]

- 1 uzatma meclis-i tefsīr-i pendı sulţānım
ğadış-i ‘aşğ açalım şeyğ efendi sulţānım
- 2 ğağ-āver olmuş iken hiç düşer mi eyleyesin
yine fütādelere riş-ğandı sulţānım
- 3 eder nümūde ruğıñ dāne dāne ğālī ile
derūn-ı nārda meğş-i sipendi sulţānım
- 4 görünce gerdene peyveste turreñi ‘aşık
eliyle boynuna taşmış kemendi sulţānım
- 5 mişāl-i sāye yanından gider mi Vehbī-yi zār
begenmiş āh o ğadd-i bülendi sulţānım

[183]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

[182] M.VI/57, Ü.212a, FB.112a, K.46b

[183] M.VI/57, Ü.212a, FB.112a, K.46b

- 1 gāh va'd u geh niyāz u gāh ibrām eyledim
neyledimse eyledim yāri hele rām eyledim
- 2 geh 'izārın fikr edip geh zülfünü yād eyleyip
her ne hāl ise yine bugün de aḥşam eyledim
- 3 ol hilāl-ebrūyu bedr olduḡda çekdim sīneye
bu felekden gördüğüm noḡşānı itmām eyledim
- 4 ta'n-ı hāsitle derūn-ı sīnemi hātem gibi
çāk çāk etdimse de 'ālemde bir nām eyledim
- 5 aḡa düşmüşken o vaḡşī āfet ey Vehbī hemān
şayd içün riş-i sefidı bir 'aceb dām eyledim

[184]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 bulup bir şırma saçlı cān-bahā şūḡ-ı Fireng aldım
yolunda gerçi serden geçdim ammā kim çeleng aldım
- 2 ḡayāl-i la'li ile cām-ı çeşmim eyledim pür-hūn
mey-i gül-gūndan bir şīşe-bāzī ile reng aldım
- 3 ḡudūm-ı muḡtesibden bir ayaklı eyledi āḡāh
tez elden bādeyi tenhā çekip ayaḡı deng aldım
- 4 raḡīb-i seg-nihādı yād edince meclis-i meyde
edip mīnā-şikenlik destime bir iki seng aldım
- 5 bu demlerde 'abeşdir nīze-bāzī-yi kalem Vehbī
bıraḡdım cōng-i eş'arı ele tūmār-ı ceng aldım

[185]

[fe'īlātün / fe'īlātün / fe'īlātün / fe'īlün]

- 1 naḡd-i ḡamdan dil-i bī-çāreyi derhem bilirim
yoḡsa 'ālemde ne dīnār u ne dirhem bilirim
- 2 feslegen perçemi dilden süpürür ḡam yoḡsa
ne çiçekdir bu gülistānda süpürḡam bilirim

[184] M.VI/57, Ü.212b, FB.112b, K.47a

· 2 bir: bu Ü.

[185] M.VI/58, Ü.212b, FB.112b, K.47a

- 3 seherî berg-i gül üzre dökülen şebnem-veş
gam-ı rüyuyla gözüm saçdı bu şeb nem bilirim
- 4 kondurup ehl-i hased gizlice bir noktayı kim
oldu hem-şüret-i mücrim nice maḥrem bilirim
- 5 veremezseḡ bu nezâket ile Vehbî'ye cevâb
ey Ḥayâlî-yi mufahḡam seni mufḡam bilirim

[186]

[fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlâtün / fe'îlün]

- 1 ârzü-yı dehen-i yâr ile ma'düm oldum
cevher-i ferd gibi ma'nî-yi mevhüm oldum
- 2 şâygân genc-i vişâliḡ ederek ḡulyâsın
künc-i vîrâne-yi ḡasretde varıp büm oldum
- 3 telḡ-kâm eyledi düşünâm-ı leb-i şîrîni
içmeden âh o şeker şerbeti mesmüm oldum
- 4 dil fetîl aldı Fener'de o meh-i Rüm'u görüp
yanmaḡa şaḡn-ı kilîsâda daḡi müm oldum
- 5 yine derd-i dilimi ben bilirim ey Vehbî
var mıdır fâ'ide kim 'âleme ma'lüm oldum

[187]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 yanıḡdan def'-i aḡyâr-ı bed-endîşi ehem şandım
şanırsın kim yine ey bî-vefâ ben saḡa kem şandım
- 2 leb-i peymâneyi gördükde la'l-i yâra peyveste
iki mestâne dilber birbiriyle fem-be-fem şandım
- 3 ḡaḡ-âver bir mürekkeḡ saḡlı kâtib-zâde-yi şūḡuḡ
tenin âbâdî kâḡıd ḡann edip ḡaşın ḡalem şandım
- 4* büt-i Ferḡâr'a beḡzer bir püser gördüm Şîfâḡân'da
ruḡun Şehnâme-yi ḡüsn üzre taşvîr-i C acem şandım

4 noktayı kim: nokḡa-yı kem Ü.

[186] M.VI/58, Ü.212b, FB.112b, K.47a

[187] M.VI/58, Ü.213a, FB.112b, K.47b

* 4: -K.

- 5 sipihr-i süfle-perver hayli bālāter görünmüşdü
meger alçaq imiş evvel bakıp ‘ālī-himem şandım
- 6 k̄urutdu kiştzār-ı ārzūyī minnet-i h̄üşkū
sehāb-ı tīre-rūyu şāhib-i zeyl-i kerem şandım
- 7 ederdī ṭab‘-ı pūr-zūruḡ Cālī Şīr üstüne ḡamle
seni Vehbī Cācem'de ben görüp şīr-i ücem şandım

[188]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 nice bir ḡāhiş-i āmāl ile mecbūl olalım
terk-i maṭlab edelim nā’il-i me’mūl olalım
- 2 men ü mā dā’iesin naḡş-ı zāmīr eylemeyip
şila-yı ‘āṭifet-i devlete mevşūl olalım
- 3 vāşıl-ı bezm-i kibār olmağ için ḡāricden
girerek her ḡapıya dāḡil ü medḡūl olalım
- 4 ḡābiliyyet eşerin maḡv edelim ḡābil ise
biz daḡi cāhil-i muḡbil gibi maḡbūl olalım
- 5 gerçi müşkil görünür vaż‘-ı çep-endāz-ı felek
yine dünyāda hemān şağ olalım şol olalım
- 6 faşl-ı vaşl u cihet-i cāmī‘a baḡşin açaraq
biz o mevzū‘a bu taḡrīb ile maḡmūl olalım
- 7 çekmeyip bezm-i ḡamıḡ renc-i ḡumārın Vehbī
bāde vü dilber ile cünbişe meşḡūl olalım

[189]

[mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün]

- 1 belin ḡoçmaḡ için bir āfet-i ḡaddāra çarpıldım
gehī şemşirine geh ḡancer-i ḡūn-ḡāra çarpıldım
- 2 raḡīb-i dīv cin tutmuş gibi pūr-izṭırāb olmuş
işitmiş kim ben ol şūḡ-ı perī-ruḡsāra çarpıldım

[188] M.VI/59, Ü.213a, FB.113a, K.48a

[189] M.VI/59, Ü.213b, FB.113a, K.48a

3 ne efsün etdi bilmem bir bağışla çeşm-i cādūsu
gidip ‘aqlım başımdan ğamze-yi seḥḥāra çarpıldım

4 metā‘-ı vaşlı verdi ğayra naqd-i ‘aqlım almışken
ziyāna uğradım bir şāhid-i bāzāra çarpıldım

5 gelirken ḥāneme yāri çevirmiş Vehbiyā aġyār
işitdikde telāşımdan der ü dīvāra çarpıldım

[190]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

1 şanma kim velvele-yi sāzıña meftün oldum
muṭribā vādī-yi şehnāzıña meftün oldum

2 gūşe-yi çeşm ile bir nīm-nigāh etdiñ kim
fitne-yi ğamze-yi ğammāzıña meftün oldum

3 nev-ḥırāmım şalınırdıñ bağa kaldım ḥayrān
şīve-yi kāmēt-i mümtāzıña meftün oldum

4 saña ey āfet-i fettān ederim ‘arz-ı niyāz
ki baña nāz edesin nāzıña meftün oldum

5 ney gibi ḥüb nevālar edicek ey Vehbī
naġme-yi kilik-i ḥoş-āvāzıña meftün oldum

[191]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

1 mihr-i ruḥsārını vaşf etmege maṭla‘ bulamam
kād-i mevzūnuna bir şīveli mışra‘ bulamam

2 ḥaṭ-ı nev-ḥızini telmīḥe o çār-ebrūnuñ
ḥüsn-i ta‘bīr ile bir naẓm-ı murabba‘ bulamam

3 sūdmend olmadı çok şerbetin içdim dehrıñ
yine derd-i dilime bādeden enfa‘ bulamam

4 ḥıfz-ı ‘ırz etmek için perde-yi nāmūs gibi
nev-‘arūs-ı edebe bir iyi burқа‘ bulamam

[190] M.VI/59, Ü.213b, FB.113b, K.48b

5 naġme-yi: baġteten Ü. / -āvāzıña: -āvīziñe Ü.

[191] M.VI/59, Ü.213b, FB.113b, K.48b

5 meclis-i 'âlemi bir bir arasam ey Vehbî
hele cem'iyet-i hâtır gibi mecma' bulamam

[192]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 neş'e-bağş-ı dil o la'l-i mey-güsârımdır benim
yoğsa nüş-â-nüş-ı mey cüş-ı humârımdır benim

2 lâle-veş sâgar-be-kef geldim bu bezme sâkiyâ
câm-ı gül-günüm derün-ı dâğ-dârımdır benim

3 bir gül-i şad-berg-i hüsne 'âşıkım kim bülbülân
şermsâr-ı şavt-ı rengin-i hezârımdır benim

4 bu gece mâhiyyet-i resm-i hilâli açladım
çarhda taşvîr-i nîm-ebrü-yı yârımdır benim

5 buseden çâh-ı zenahtânın pür etmek tâ be-leb
h'âhiş-i hüşk-i dil-i ümmîdvârımdır benim

6 nâvek-i müjgânın urduçça nişân-ı sîneye
ol kemân-ebrü deseydi ber-güzârımdır benim

7 elde kalır mı sen inşâf et 'inân-ı ihtiyâr
yekke-tâz-ı nâz o tıfl-ı ney-süvârımdır benim

8 tâze mazmûn kopdu nağl-i hâmeden güller gibi
Vehbiyâ sermâ daği cüş-ı bahârımdır benim

9 fâkihe gerçi şitâda nâr imiş aḥbâb için
meyve-yi ter de bu nazm-ı âbdârımdır benim

[193]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün]

1 fikr-i çeşmiñ halka-yı pây-ı kararımdır benim
her kademde yoğsa şad âhû şikârımdır benim

2 şubḥa dek ey meh bu şeb teşrîfiñ etdim ârzü
dîde-yi encüm şuhûd-ı intizârımdır benim

3 teşne-yi âb-ı hayât olmaz şehîd-i zaḥm-ı 'aşk

[192] M.VI/60, Ü.214a, FB.113b, K.48b

[193] M.VI/60, Ü.214a, FB.114a, K.49a

- āb-ı tîğ-i hūn-feşānıñ cūybārımdır benim
- 4 gird-bād-āsā geçerken çeşmiñi yād eyledim
kuhl-i Isfāhān o pesmānde gubārımdır benim
- 5 hūne-ber-düş olduğum zūlf-i siyāhıñ gibi āh
şīve-yi baht-ı perişān rūzgārımdır benim
- 6 āteşin ruhsārıñ üzre ‘anber-i hūliñ seniñ
māye-yi sūz-ı derūn-ı dāğ-dārımdır benim
- 7 köhne-ibrīk-i vuzū-yı zāhid olsaydı şikest
derdim ey mīnā-şiken bu inkisārımdır benim
- 8 nev-ğazeller ‘arz edip ehl-i şu‘ūra Vehbiyā
nev-be-nev eş‘ār-ı fahr etmek şī‘arımdır benim
- 9 naḥl-i gül kim ser-fürū eyler bañā Tūbā gibi
çār mevsimde nihāl-ı meyvedārımdır benim
- [194]
[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]
- 1 mışra‘-ı berceste serv-i naḥl-zārımdır benim
bu çemende ṭab‘-ı mevzūn berg ü bārımdır benim
- 2 nām-ı C anḳā gūşe-gīr-i Ḳāf iken pervāz eder
āşiyān-ı ‘uzlet-i evc iştihārımdır benim
- 3 mevc-i ‘irfāndır şadef-āsā beni berbād eden
seyl-i ḥāmēm āb-ı dürr-i şāh-vārımdır benim
- 4 saḥtī-yi devrān ile kāmīl-‘ayār olmaz zelīl
baht-ı sengīnim meḥekk-i i‘tibārımdır benim
- 5 gūsfend-i lāğere kaşşāb olurdu der-ḳafā
ḥışn-ı emn ü rāḥatım cism-i nizārımdır benim
- 6 zulmet-i şebde günāhım zıkr edip giryān olur
çeşme-yi Hızr işte çeşm-i eşk-bārımdır benim
- 7 meclis-i ‘irfānda yād etsinler ey Vehbī hemān
bu ğazel erbāb-ı ṭab‘a yādigārımdır benim

[194] M.VI/61, Ü.214b, FB.114a, K.49b

3 şadef-āsā beni: şadef esbābını M. // ḥāmēm: ḥānem Ü.

[195]

[mef'ülü / mefā'īlü / mefā'īlü / fe'ülün]

- 1 dīvāne dili zülf-i semen-sāya düşürdüm
şehbāl-i Hümā'dan serime sāye düşürdüm
- 2 la'1-i lebi şevkiyle huruş eyledi eşkim
ol gevher-i zī-kıymeti deryāya düşürdüm
- 3 bu ince miyān ile görelden o kul oğlun
bende kul olup başımı ortaya düşürdüm
- 4 bir muğ-beçe evrāk-ı dili kıldı perīşān
ol muşhafi hayfā kef-i tersāya düşürdüm
- 5 verdim yine bir seng-dile gönlümü Vehbī
bilmezlik ile şīşemi hārāya düşürdüm

[196]

[fe'ilātün / mefā'ilün / fe'ilün]

- 1 bir meh-i bī-vefādır eglencem
yād ile āşinādır eglencem
- 2 gāhice bŷy-ı zŷlfünü getirir
bu sebebden şabādır eglencem
- 3 ol kaşı ya ğamından oldum pīr
zih gibi bir 'aşādır eglencem
- 4 haste-yi derd ü miḡnet-i dehrim
ārzŷ-yı devādır eglencem
- 5 yoḡdur āsāyişim zŷgŷrtlŷkden
şan'at-ı kīmyādır eglencem
- 6 ḡalmanı şimdi sākī vŷ ney ŷ mey
zāhid-i bed-liḡādır eglencem
- 7 Vehbiyā nān u ni'metin yiyerek
pādişāha du'adır eglencem

[195] M.VI/61, Ū.214b, FB.114a, K.49b

[196] M.VI/61, Ū.215a

[197]

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 gūşe-yi meyḥānede gerçi esīr-i bādeyim
zāhidā ancak ğam-ı eyyāmdan āzādeyim
- 2 mū-miyān-ı mūmyā-yı vaşla muḥtācım meded
bir şikeste-beste böyle derdmend üftādeyim
- 3 ḥasret-i miḥrāb-ı ebrūḡ ile oldum pāy-māl
maḥfil-i 'aşka döşenmiş köhne bir seccādeyim
- 4 bārī bir kerre şarılmaḡ mümkün olmaz mı 'aceb
böyle başdan şavma kim destārīḡa dil-dādeyim
- 5 gül gibi rengīn degilsem de ne mānī' Vehbiyā
ḥārdan pākīze dāmānım ki Sünbül-zāde'yim

[198]

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 zevḡ-būs-ı la'liḡi dūr olmayınca bilmedim
neş'e-yi şahbāyı maḥmūr olmayınca bilmedim
- 2 şarılırken yāra bilmezdim şafā-yı sīnesin
merhem-i kāfūru nāsūr olmayınca bilmedim
- 3 ḡaşr-ı vālā-tāḡ-ı rif'at bī-esās olduḡunu
geh ḡarāb u ḡāh ma'mūr olmayınca bilmedim
- 4 zaḡm-ı engüşt-i işāret ādemi nāl etdiğin
ḡurre-veş āfāḡa meşhūr olmayınca bilmedim
- 5 Vehbiyā encām-ı cāhıḡ ye's ü ḡirmān olduḡun
şadme-yi 'azl ile maḡhūr olmayınca bilmedim

[199]

[mef'ülü / mefā'īlü / mefā'īlü / fe'ülün]

- 1 āşüfte vü ser-dāde-yi pīḡ ü ḡam olaydım
tek cebhe-yi yāre dökülen perçem olaydım

[197] M.VI/62, Ü.215a, FB.114b, K.47b

[198] M.VI/62, Ü.215a, FB.114b, K.49a

[199] M.VI/62, Ü.215b, FB.114b, K.47b

- 2 işkeste olursam da düşüp seng-i cefāya
sāgar gibi sāķī ile fem-der-fem olaydım
- 3 ancaķ olup üftāde gül-i ‘arız-ı yāra
sā’ir yere düşmezdim eger şebnem olaydım
- 4 tır-i nigehiñ urdu dile bārī deseydi
birgün şarılıp yarasına merhem olaydım
- 5 terk etmez idim cennet-i İstanbul'u Vehbī
bir kendim / gendüm idāre edecek ādem / Ādem olaydım

ḤARFÜ’N-NŪN

[200]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 müste‘idd-i nazar ol çeşm-i sitem-zādından
Ḥikmetü’l-‘ayn okuyup ğamze-yi üstādından
- 2 bīm-i hūn-pāşī-yi ser-ḥancer-i fülādından
ķan aķar zaḥm-ı dil-i ‘āşık-ı nā-şādından
- 3 fitne-yi ḥatt-ı leb-i sāķī-yi sāgar-be-kefi
görse añlardı Hülāgū ḥat-ı Baġdād’ından
- 4 dilber āhū-yı ḥarem olsa da bir dāma düşer
‘ālemin ķurtulamaz pençe-yi şayyādından
- 5 şāhib-i himmet-i merdāneye zen-dostların
ḥişşe yok kışşa-yı Mecnūn ile Ferhād’ından
- 6 köhne-dāġ-ı dilimiz tāzelenir lāle-şıfat
nevbahāriñ gül-i nev-ḥande-yi nev-şādından
- 7 ṭab‘ı mevzūn olanıñ meyvesidir ‘uķde-yi dil
bāġda fehm edegör mışra‘-ı şimşādından
- 8 dil-i erbāb-ı himem gül gibi pejmürdelenir
şüret-i bülbülün endişe-yi feryādından
- 9 dāne-yi ḥırmen-i ‘ömr olmadadır maḥv u hebā
āsiyā-yı felekiñ gerdiş-i berbādından
- 10 ḥalkı giryān ederek sa’y-i ‘imāretde olan

[200] M.VI/62, Ü.215b, FB.115a, K.50a

bî-ḥaberdir reh-i seyl-âbda bünyâdından

11 tavḳ-ı ḳumrîye baḳıp ḥalka-be-güş olduḡunu
aḡladım bu çemeniḡ serv-i ser-âzâdından

12 ḥavz-ı şad-raḡne-yi maşraf pür olur mu Vehbî
kesb-i destiḡ iki fevvâre-yi îrâdından

[201]

[mef'ülü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ülün]

1 çeşminde uyur fitne ile nâza ne dersin
ṭurmaz uyarır ġamze-yi ġammâza ne dersin

2 ṭarf-ı nigeḡi mürġ-i dili eyledi naḥcîr
çeng-i müje-yi dîde-yi şebâza ne dersin

3 çekmişdi baḡa ġamze oḡun atdı raḳîbe
ol râst-keş ü ol ġalaṭ-endâza ne dersin

4 'uşşâḳâ ḳarâr etmiş iken döndü maḳâmı
evc eyleyerek başladı şehnâza ne dersin

5 görmüş mü 'aceb peyk-i şabâ ol gül-i rûyu
vermez mi bize bir ḥaber-i tâze ne dersin

6 ḥarf atdı yine muṭribe hem sâza ṭoḡundu
ol zâhid-i bî-perde-yi nâ-sâza ne dersin

7 Vehbî ile kim söyleşir ey ḥâsid-i bed-gû
böyle sūḡan-i mu'cize-perdâza ne dersin

[202]

[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

1 vermedi bûse kirâs-ı leb-i mey-nüşundan
zevḳ-yâb etmedi ol meyve-yi mayḥōşundan

2 güpegündüz görünen necm-i şeb-âhenge mişâl
rûyuna şu'le düşer cevher-i mengüşundan

3 dökülüp ṭurreleri gül yüzünü göstermez

[201] M.VI/63, Ü.216a, FB.115a, K.50a

[202] M.VI/64, Ü.217a, FB.115b, K.50b

1 kirâs-ı: kirâsın M.

pîç ü tâb üzreyim ol sünbül-i gül-püşundan

- 4 kucağımdan kim alır âh o tıfl-ı nâzı
çıkırsa bir kerre hele dâyenin ağuşundan
- 5 nefes-i hüşkû ile va‘de-yi kemmün-ı kibâr
halkı sır-âb-ı ümîd etmededir güşundan
- 6 zîver-i zât gerek yoğsa kalır ‘uryân-ten
câhiliñ çıkırsa o zerrîn-ķabâ düşundan
- 7 mevc-hîz olsa ne dem lücce-yi şab‘-ı Vehbî
böyle gevher çıkarır sîne-yi pür-cüşundan

[203]

[fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün]

- 1 o mehin şa‘şa‘a-yı sîne-yi berrâkından
ķamaşır dîde-yi hürşîd-i felek şâkından
- 2 mest iken belki ayağın alırsız meşrebçe
sâķî-yi işve-nümâyı tütalım sâķından
- 3 ef‘î-yi kâkül-i ham-der-ķam u pîç-â-pîçin
nice fark eyleyelim zehrini tiryâķinden
- 4 vuşlatın ķâr-ı nühüft olmasına vâbeste
mutribin perdeye şaķlandığı ‘uşşâķından
- 5 şûret-i rüy-ı dil-ârâsı çıkar mı Vehbî
‘âşıkın âyine-yi sîne-yi müştâķından

[204]

[mef‘ülü / fâ‘ilâtü / mefâ‘ilü / fâ‘ilün]

- 1 çekmiş mey-i maķabbeti la‘li şarâb iken
‘uşşâķı cām-ı ‘aşķı ile neş‘e-yâb iken
- 2 düşmüş şikenc-i zülfüne bir sîm-gerdenin
olmuş esîr-i ğam şeh-i mâlik-riķâb iken
- 3 bir gül-ruķuñ hayâli ile eşķ-i ter doker
ķoy-ķerde rüyü ğıbta-yı verd ü gül-âb iken

[203] M.VI/65, Ü.217a, FB.115b, K.50b

[204] M.VI/65, Ü.217b, FB.115b, K.51a

- 4 maḥmūrī-yi nigāhına ḥayrān bir āfetiñ
çeşmi şarāb-ı nāz ile mest ü ḥarāb iken
- 5 olmuş nesīm-i ‘aşk ile hem-seyr-i gird-bād
ḥüsn-i girān-ḳadr ile sengin rikāb iken
- 6 bir tıfl-ı ebcediñ sabaḳ-ı ‘aşkıñı okur
ma‘nā-yı ḥaṭṭ u ḥālī müselleḡ kitāb iken
- 7 olmuş ḥalīde sīḥ-i ciger-düz-ı ‘aşka ḥayf
tāb-ı ruḥuyla sīne-yi ‘ālem kebāb iken
- 8 bir lāle-rū hevāsı ile āh-ı germ edip
şolmuş ‘izārı gül gibi pür-āb u tāb iken
- 9 olmaḳda cüş-ı ‘aşk ile dür-dāne-pāş-ı eşk
bu nüh-şadef-i yem talebinde ḥabāb iken
- 10 bir ḥaṭṭ-ı ‘anberin için olmaḳda süznāk
sevdā-yı ḥālī dāḡ-ı dil-i müşg-nāb iken
- 11 mümkün mi nazm-ı Rāşid’i tanzīr Vehbīyā
baḥş-i süḥande her sözü faşlü’l-ḥiṭāb iken

[205]

[mefā‘ılün / mefā‘ılün / mefā‘ılün / mefā‘ılün]

- 1 dil-i üftādegāniñ zerrece fehm eyle ḥālinden
şakın bu āfitāb-ı ḥüsnüñ ey meh-rū zevālinden
- 2 gelip geçdikçe ḥasret-ḥānesin bir kerre teşrīfiñ
geçer bu ārzümendiñ güzergāh-ı ḥayālinden
- 3 nedir bu ḥüsn-i şüret kilik-i ḳudret var ise yāriñ
çıkarmış naḳşını bir ‘ālem-i āḥer mişālinden
- 4 müşelleş ḳaynadıp bint-i ‘inebden zāhid-i sālūs
şelāşe ‘aḳdi ile pek şafālanmış ḥelālinden
- 5 açılıñ güft-güy-ı kākül ü müy-ı miyān baḥşı
uşandıḳ derse diḳḳatle me’āl-i ḳıl ü ḳālinden
- 6 mey-i gül-gün içermiş bir siyeh perçemli dilberle

[205] M.VI/65, Ü.217b, FB.116a, K.51a

ne dersin şeyh efendiye utanmaz ak şağalından

- 7 başa dūşizegān-ı Saķız'ıñ ğabğabla pistānı
daħi hoş geldi ey Vehbī turunc u portağalından

[206]

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 bezmi ey sākī yine pür-țumțuraķ etmez misin
iř ayağā dūřdū sen teřmīr-i sāk etmez misin
- 2 řevķ-i ruřsāriyla ol meh-pāreniñ ey dil bu şeb
nūr-ı çeřmiñ řem'-i bezm-i iřtiyāk etmez misin
- 3 yārdan aġyāri def'e řūret-i haķdan gelip
zāhidā nuř olmaķ ūzre bir nifāk etmez misin
- 4 leyle-yi vuşlatda dilberle yatarken ey göñŭl
řubħa dek endişe-yi rŭz-ı firāk etmez misin
- 5 mŭmkin olsa mey iķŭp la'l-i nigāri bŭs edip
Vehbiyā meşrebce icrā-yı mezāk etmez misin

[207]

[mef'ŭlŭ / fā'ilātŭ / mefā'ilŭ / fā'ilŭn]

- 1 geçdim ūmid-i bŭs-ı leb-i la'l-i yārdan
etsem 'aceb mi tevbe mey-i hoş-gŭvārdan
- 2 ħatt-ı ğubāri gerçi leb-i yāri ħaplamıř
pür-neş'eyim henŭz ben o keyf-i ğubārdan
- 3 gelmez bu sŭya āh o ser-çeřme-yi ūmid
bīhŭde āteře yanarız intizārdan
- 4 zŭlf-i siyāhın oĥřayaraķ bŭse-ħ'āh olup
ūmmīd-i pād-zehr ederim řanki mārđan
- 5 ħaldım miřāl-i ğonçe-yi tařvīr beste-leb
yoķ ħ'āhiřim açılmağā bād-ı bahārdan
- 6 baħr-ı řalebde varța-yı gird-āba dūřmeden
fŭlk-i ūmīdi ħurtarağŭr bir kenārdan

[206] M.VI/66, Ū.218a, FB.116a, K.51b

[207] M.VI/66, Ū.218a, FB.116a, K.51b

7 meftûh iken hemîşe der-i luṭf-ı Kibriyâ
Vehbî güşâyiş isteme bâb-ı kibârdan

[208]

[mef'ülü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ülün]

1 bulmaz yine seyr-i ruḥ-ı pür-tâb şafâsın
güşende edenler gül-i sîr-âb şafâsın

2 rü'yâda edip ol leb-i şîrîni temâşâ
çeşmim bu gece gördü şeker-ḥ'âb şafâsın

3 ol gerden-i billûrda ḥûn-ı dil-i 'âşık
gösterdi şurâhîde mey-i nâb şafâsın

4 biz zevkimiz icrâ ederiz âteş-i terden
berf ile eder zâhid-i ḥüşk âb şafâsın

5 bir şüh-ı haṭ-âverle edip meşḳ-i maḥabbet
sevdâ-zede dil eyledi küttâb şafâsın

6 besdir bize ṭâḳ-ı ḥam-ı ebrûya perestiş
baḥş eyleyelim zâhide miḥrâb şafâsın

7 peymâne-be-kef âyine-yi sîne-güşâda
sâḳî edelim bir gece mehtâb şafâsın

8 ḥelvâda bulur zâ'ikası lezzet-i 'aysı
şûfî ne bilir şöḥbet-i aḥbâb şafâsın

9 vermez mi dür-i nazm-ı şafâ-perver-i Vehbî
erbâb-ı dile gevher-i nâ-yâb şafâsın

[209]

[fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'îlâtün / fâ'ilün]

1 fark olunmaz rüyu benlerle benekli kâleden
nev-ḳumâş-ı ḥüsnü gelmiş şanasın Bengâle'den

2 sîneye meh-pâre çekmek resminiñ tâ şubḥa dek
dün gece bîdâr olup taḳlîdin aldım hâleden

[208] M.VI/66, Ü.218b, FB.116b, K.52a

4 berf ile: bir ḥîle M.

[209] M.VI/67, Ü.218b, FB.116b, K.52a

3 cevher-i meyden mi gelmişdir bu keyfiyyet ‘aceb
farķı yokdur la‘liniñ yâkûte-yi seyyâleden

4 tâ şabâh-ı haşre dek bîdâr olur çeşm-i ümîd
baht-ı hûb-âlûd uyanmazsa bu âh u nâleden

5 reşha-yı eşkim nemâ vermez emel gülzârına
Vehbiyâ gelmez tarâvet berg-i hüşke jâleden

[210]

[fâ‘ilâtün / fâ‘iâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün]

1 mest iken ol muğ-beçe açdıķda gördük sînesin
görmemişdik öyle bir şâfî Fireng âyînesin

2 dâne dâne hâl-i ruhsârıñ ğıdâ-yı rûh iken
çîn-i zülfünde nihân etme o mürğüñ çînesin

3 şîşe çekdirmiş işitdim zâhid-i mînâ-şiken
ķanını içmiş de almış âbgîne kînesin

4 ‘âķile lâyıķ mı ferdâyı ferâmüş eylemek
fıkr-i şenbih tıflıñ eylerken tebâh âzînesin

5 Vehbiyâ rif‘at bulanlar zîver-i ‘irfân ile
aķlas-ı çarķa deĝişmez hırķa-yı peşmînesin

[211]

[fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün]

1 bûsesin aldım o nev-resteniñ ibrâm ile ben
meyve-yi vaşla yetişdim tama‘-ı hâm ile ben

2 ser-i engüşti-i muħannâsını maħfıce şıķıp
yâre ihâm-ı merâm eyledim ibhâm ile ben

3 âh etdikçe dimâĝ-ı dili tatyîb ederim
‘anber ü müşĝ-i haķ u hâl-i siyeh-fâm ile ben

4 fıkr-i çeşm ü leb-i şîrinin edip câna ğıdâ
besledim mürĝ-i dili şekker ü bādâm ile ben

[210] M.VI/67, Ü.218b, FB.117a, K.52b

[211] M.VI/68, Ü.219a, FB.117a, K.53a

- 5 içirip şerbetini meclisi telh eylemeden
şıklet-i zāhidi def eyledim ikrām ile ben
- 6 redd-i şavt eyledigin gūş edeli kühsārın
söylemem rüy-ı cemāda daḥi düşnām ile ben
- 7 eyledim sīnemi mānend-i nigīn dāğ-be-dil
Vehbiyā naqş-ı nigūn-ı taleb-i nām ile ben

[212]

[fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlātün / fā'īlün]

- 1 rüşen oldu çeşmime bu sīne-yi billürdan
kim vücūd-ı nāzenīniñ ḥalk olunmuş nürdan
- 2 muṭribā bir nağme-yi ser-şār ister kim göñül
tā leb-i ḥavza dökülse kāse-yi ṭanbürdan
- 3 pür-neşāṭ olmaz dimāğ-ı şevk-i maḥmūr-ı gamıñ
kāse-yi mey olsa da ḥāk-i ser-i fağfürdan
- 4 gitdi ol demler ki ḥırmen ḥūşe-çīne vaqf idi
dāneyi herkes qapar şimdi dehān-ı mürdan
- 5 vaşf-ı zülfün yazmaq ey Vehbī ne mümkin ol mehiñ
mıstarım olmazsa tār-ı gīsuvān-ı ḥürdan

[213]

[mef'ülü / fā'īlātü / mefā'īlü / fā'īlün]

- 1 'uşşākı 'īd-i vaşlıña qurbān alır mısın
cānā bu demde buse verip cān alır mısın
- 2 ber-düş edip o pāy-ı muḥannāyı gizlice
zāhid bu gūne boynuña sen qan alır mısın
- 3 aldım ḥaber bahāsını kim naqd-i cān imiş
kālā-yı vaşl-ı dilberi erzān alır mısın
- 4 ehl-i hūnerle dād u sited etme ey felek
bir pūla verse cevher-i 'irfān alır mısın
- 5 Vehbī ḡarīb düşdü ser-i kūyuña yine

[212] M.VI/68, Ü.219a, FB.117a, K.53a

[213] M.VI/68, Ü.219b, FB.117b, K.53a

ḥalvet-serāy-ı vuşlata mihmān alır mısın

[214]

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 ey göñül ḥaṭṭ-ı ruḥun gördükçe āh etmez misin
mihri pinhān-kerde-yi ebr-i siyāh etmez misin
- 2 buse taḫsīm etse ol meh-rū dü-yek 'uşşāķına
muṭribā sen evc-i āğāz-ı dü-gāh etmez misin
- 3 bunca demdir şormadıñ ḥāl-i dil-i bīmārımı
güşe-yi çeşm ile bārī bir nigāh etmez misin
- 4 dāmen-i gülde şüküfte tāze sünbüller gibi
kākülün peyveste-yi ṭarf-ı külāh etmez misin
- 5 Vehbiyā yüz sürmege ḥāk-i İmām-ı A'zam'a
Şaṭ gibi Bağdād'a toğru 'azm-i rāh etmez misin

[215]

HAZRET-İ SER-KAHVE-Yİ CİHÂN-DÂRİYE YAZILMIŞDIR

[mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ülü / fā'ilün]

- 1 ey maḥż-ı himmeti ḳulunu kām-yāb eden
v'ey ḥaḳķıma 'ināyetini bī-ḥisāb eden
- 2 v'ey mūr-ı pür-şikeste-yi pā-māl-i miḥneti
bād-āver-i ḥıdīv-i Süleymān-cenāb eden
- 3 bir zerre-yi fütāde-yi ḥāk-i mezelleti
rif'at-ḳarīn-i şa'ş'a-yi āfitāb eden
- 4 feyż-i sehāb-ı luṭfu bu pejmürde sünbülü
bāğ-ı emelde gül gibi pür-āb ü tāb eden
- 5 der-beste-yi güşāyiş-i neyl-i ümīd iken
ḳufl-i himemle bendesine feth-i bāb eden
- 6 ḥāşā efendim olmaya devriñde derbeder
Vehbī ḳuluñ gibi ḳapıña intisāb eden
- 7 ḥıfz eylesin vücūd-ı güher-ḳadriñi ebed

[214] M.VI/68, Ü.219b, FB.117b, K.53a

[215] Ü.215b-k

bu nüh şadefde kaçreleri dürr-i tâb eden

HARFÜ'L-VÂV

[²¹⁶]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 severseñ Yûsuf-âsâ bir meh-i pâkîze-dâmân sev
'azîz-ı Mısr-ı istiğnâ müselleme şâh-ı hûbân sev
- 2 nazar-bâz-ı ruḥ-ı pür-tâb-ı yâr ol çeşm-i şebnem-ves
felekde olsa da himmetle bir mihr-i dirâşşân sev
- 3 rûsûm-ı sûziş-i 'aşkı bakıp pervâneneden öğren
yanarsañ da ne mâni' bârî bir şem'-i şebistân sev
- 4 'aķîde almağa gitdikçe lalası bulup fırsat
şeker gibi leb-i la'lin öpüp ol tıflı pinhân sev
- 5 şeb-i vuşlatda turma şubḥa dek ol mâhı öp oḥşa
gehî ruḥ gâh gerden gâh sine gâh pistân sev
- 6 olup bir pâk şoy dilberle germ-ülfet dem-â-dem şoy
ten-i sîmînini ḥalvetgeh-i ḥammâmda 'uryân sev
- 7 ḥaķîķî 'aşık ol Vehbî geçip cisr-i mecâzîden
uyup nefis ile şeytâna ne 'avrat sev ne oğlan sev

[²¹⁷]

[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

- 1 yüz sürmege ayağıña ey serv-i 'işve-cû
gülzâr-ı küyuḡu tolaşır cûy sū-be-sū
- 2 rindânı patladan bu degil mi kabaķlanıp
sâķî dizinden inmedi ol kec-edâ kedü
- 3 terk-i edeble bir ḥadeş etmiş meger yine
gördüm cenâb-ı zâhidi tecdîd eder vuzü
- 4 âyîne nakşın almağa tâlib her âyine
bilmem ne yüz ile olur ol mâha rû-be-rû
- 5 bir dil tolaşmasın deyü şad pîç ü tâb ile

^[216] M.VI/68, Ü.219b, FB.117b, K.53b

^[217] M.VI/69, Ü.220a, FB.117b, K.53b

şâne urur ıarar o ser-i zülfü mü-be-mü

6 sîr olmadıkça tâ be-gülü h'ân-ı vuşlata
seyr-i cemâl ile edemem def'-i ârzü

7 Vehbî nihâl-i kîlk-i ser-efrâzımı görüp
Tübâ 'aceb mi haclet ile etse ser-fürü

[218]

[mef'ülü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ülün]

1 haıı-ı siyehiı mi ser-i gîsü mu nedir bu
bir bâğda sünbül ile şebbü mu nedir bu

2 tâkat mi gelir âh meded kesdi emânım
şemşîr midir hancer-i ebrü mu nedir bu

3 dil-dâyeyim ol hânde-yi dendân-nümâya
ey gönçe-dehen hoşka-yı lü'lü mu nedir bu

4 çok düşmüş idim ardına şayd olmadı gitdi
vahşetle kaçır beççe-yi âhü mu nedir bu

5 Vehbî kalemiı menba'ı mı âb-ı hayâtıı
cüy-ı sühanıı mı bir içim şu mu nedir bu

[219]

[müfte'ilün / mefâ'ilün / müfte'ilün / mefâ'ilün]

1 köhne şarâb ver başa tâze-be-tâze nev-be-nev
tâzele keyfi şâkiyâ tâze-be-tâze nev-be-nev

2 tıfl ise de o işvekâr yokdur elimde ihtiyâr
pîre civân imiş sezâ tâze-be-tâze nev-be-nev

3 gönçe-mişâl tâzeler sînede dâğı tâzeler
şahñ-ı çemende rü-nümâ tâze-be-tâze nev-be-nev

4 ney'ler edip nağmeleri aıdıra eski demleri
eyle nevâyı muıribâ tâze-be-tâze nev-be-nev

5 vâdî-yi köhne mübtezel gül gibi olmalı ğazel
tâze zemînde Vehbiyâ tâze-be-tâze nev-be-nev

[218] M.VI/69, Ü.220a, FB.118a, K.53b

[219] M.VI/69, Ü.220b, FB.118a, K.54a

[220]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 demişdim bŷy-ı haṭṭıñ şemm edip müşg-i Ḥaṭā'dır bu
meger 'anber imiş bildim ki ta'bir-i ḥaṭādır bu
- 2 raḳīb-i bed-liḳāya yer verirsin kendi yanında
ne hercāyisin inşāf et ne ṭavr-ı nā-be-cādır bu
- 3 görüp çin-i cebīnin zāhidiñ naḳş-ı ḥaşır-āsā
dedim şıḳlet zemīninde döşenmiş bŷriyādır bu
- 4 gehī eşk-i revān geh bād-ı āh ile döner gerdŷn
hebā-yı dāne-yi 'ömr etmege bir āsiyādır bu
- 5 niçün bīhŷde ḥāsīd reşk eder güftār-ı Vehbī'ye
'aceb bilmez mi kim kesbī degil dād-ı Ḥudā'dır bu

HARFÜ'L-HĀ'

[221]

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

- 1 ayak baş sāḳiyā bezme amān el arḳası yerde
ḳadeḥ der-dest u dāmen der-miyān el arḳası yerde
- 2 ayaklandır ḳapında bir ṭolu desti ile ṭurma
meded pek düşdüm ey pīr-i muḡān el arḳası yerde
- 3 yıkılsın arḳası gelsin zemīne Zāl-i gerdŷnuñ
yeter bu tekyede etdi cihān el arḳası yerde
- 4 güleşmek gelmez elden Rŷstem-i pŷr-zŷr-ı 'aşḳıñla
demekdir çāresi ey pehlevān el arḳası yerde
- 5 temennā-yı temāşā ile bir bir reh-gŷzārında
ṭurur bī-dest ü pā ŷftādegān el arḳası yerde
- 6 neler çekdim eliñden tīr-i ḡamzeñ cāna kār etdi
yeter zaḥm urma ey ḳaşı kemān el arḳası yerde
- 7 eliñ koy gögsŷne bārī uzaḳdan merḥabālarla

[220] M.VI/70, Ü.220b, FB.118a, K.54a

[221] M.VI/70, Ü.220b, FB.118b, K.54a

' 5 bir bir: yer yer Ü.

- selâma muntazır bu nâ-tüvân el arķası yerde
- 8 görüp ħancer-be-kef bildim elinden ķurtuluş yokdur
o mestiņ pâyına düşdüm hemân el arķası yerde
- 9 belî her bir hünerde dest-ber-bâlâ-yı dest ammâ
eder Vehbî'ye yârân her zamân el arķası yerde
- 10 zâhîr ü dest-gîrim Ĥazret-i Sultân Selîm Ĥân'dır
gelip benden el alsın şâ'irân el arķası yerde
- 11 zemîn-i luţfuna ferş eyle tâb-ı pençe-yi mihrin
döner gird-i serinde âsumân el arķası yerde
- 12* görüp bezl-i 'aţâsın zîr-destân-ı berâyâya
yed-i 'ulyâsına eyler şehân el arķası yerde
- 13 zeber-destî-yi ķahrından 'adem mülkünde ķalmışdır
zemîn-büs-ı te'eddüb Ķahramân el arķası yerde

[222]

[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

- 1 baķdım nihâl-ı ķâmet-i dil-cüyuna yine
aķdım mişâl-i cüy çemen süyuna yine
- 2 gülden hezâr mertebe rengîn-nümâ iken
gül-güne ile reng verir rüyuna yine
- 3 bir şehsüvâr-ı 'işveniņ oldum rübüdesi
çevgân-ı zülfü çekdi beni küyuna yine
- 4 cādū-yı çeşmi şad-dil-i şeydâyı baēladı
gîsüsunuņ füsün ile her müyuna yine
- 5 şebbū mudur nedir bu deyü çok taķıldılar
sünbül benefşe zülf-i semen-büyuna yine
- 6 ħoy-kerde oldu şerm ile aldıkça büsesin
meyl etmeseydi eski cefâ-ĥüyuna yine
- 7 Vehbî cihânı ĥayret ile ebkem etmege
ruĥşat mı verdi taḅ'-ı süĥan-güyuna yine

* 12: -K.

[222] M.VI/71, Ü.221a, FB.118b, K.54b

[223]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 meşreb-i rinde göre buse dü yekdir bade
muṭribā işte bu taḫsīmde tekdir bade
- 2 meclise ṭuzlu oturdursa kebābı ne ‘aceb
münkir-i ḫaḫḫ-ı mürā‘āt-ı nemekdir bade
- 3 ḫikmet-i bāliḡadandır der imiş pīr-i muḡān
āb iken teşne-leb-i ḫūn-ı semekdir bade
- 4 āḫir-i kār düşüp keş-me-keş-i inbīke
bize çekdirdiḡi derdi çekecekdir bade
- 5 anlanır meclis-i ‘işretde ‘ayār-ı aḫbāb
Vehbiyā tecrībe-yi ḳalbe meḫekdir bade

[224]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 destini çekdi rızā vermedi ammā buse
o şehiḡ ruḫṣatı var mı ‘acebā pā-buse
- 2 öpdüm üç kerre iki buse niyāz etmiş iken
dedi nāz ile gülüp ol gül-i zībā bu se
- 3 muṭribā büselik et naḡmeyi kim dilberden
ede ‘uşşāḳ uşūl ile temennā buse
- 4 ṭāḳ-ı ebrūsunuḡ üstünden o bālā-ḳaddim
hele üftāde-dile verdi bir a‘lā buse
- 5 Vehbiyā yār ile der-ḫ‘āb olıcaḳ geldi raḳīb
yine ḫayfā ki başıldıḳ bu gece kābuse

[225]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 öyle bir şa‘şa‘a var kim ruḫ-ı tābānında
zerredir mihr-i cihān-tāb-ı felek yanında

[223] M.VI/71, Ü.221b, FB.119a, K.55a

[224] M.VI/71, Ü.221b, FB.119a, K.55a

[225] M.VI/71, Ü.221b, FB.119a, K.55a

2 la'l-i gül-fāmına ḥasret-keş olan 'uṣṣāķıñ
gönçe-yi tāze biter çāk-i girībānında

3* sevdevīdir dil-i āşüfte tolaşsin gezsın
gāh ḥaṭṭıñda gehī zülf-i perīşānında

4 gitdim ol Yūsuf-ı gül-pīrehene ḥasret ile
rüz-ı maḥşer göreler destimi dāmānında

5 şarılıp muğ-beçeye şevķ ile ĩmānım der
hele mestānelerıñ şübhe var ĩmānında

6 bāb-ı meftūḥ-ı kerem şanma kibārıñ kapısın
nedir ol çūba nazar kıllı kef-i derbānında

7 şekve-āmīz ğazellerle n'ola Vehbī-yi zār
ḥālın ol şāha beyān eylese dīvānında

[226]

[mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün]

1 niçün maḥrem edersin mü-be-mü zülf-i perīşāne
verir bīġāneye ser-rişte şāyed ey perī şāne

2 fūrüg-ı 'ārızıñ 'arz eyle tāb-āver degilsem de
yanarsa şem'-i sūzāna per-i pervāne pervā ne

3 nice şaḥrā-neverd-i vaḥşet olmaz Kays-ı bī-ārām
ki ḥāk-i rāh-ı Leylī sürmedir çeşm-i ğazālāne

4 sipihr üzre degil ğurre hemān nāl oldu reşkinden
hilāl ebrūların gösterdi birgün māh-ı tābāne

5 şikest etmiş bahār olduķda cām-ı 'ahd ü peymānı
getir ey sākī-yi gül-ruḥ yine Vehbī'ye peymāne

[227]

[fā'ılātün / fā'ılātün / fā'ılātün / fā'ılün]

1 mā'ilim bir nev-nihālīñ tāze şeftālūsuna
bāġ-ı dehrıñ baķmazam ālūsuna bālūsuna

* 3: -M

[226] M.VI/72, Ü.222a, FB.119b, K.55b

[227] M.VI/72, Ü.222a, FB.119b, K.55b

- 2 İřfahān'da çār-ebrū bir pūser seyr eyledim
ħaṭṭı beñzer Çār-bāğ'ıñ sūnbūl ü ŧebbūsuna
- 3 bir yataħda başdı yār ile beni bu ŧeb raķīb
kāfirıñ ŧāķat gelir mi ŧıķlet-i kābūsuna
- 4 dūrr-i dendānın ğören ol ŧıfl-ı lālā-perveriñ
eylemez çarħıñ nazār lālāsına lū'lūsuna
- 5 vechi var ğīsū-yı kāfir-kıřine olsa esīr
dil Firengistān'da baķdıķça bütāniñ rūsuna
- 6 el-ħased ol rinde kim pāy-ı ħum-ı meyhānede
bāde-der-kef mest olup yārın çeker zānūsuna
- 7 çāresi yāre ŧarıлмаķdır lebiñ emsem deyū
çūnki ey Vehbī urulduñ ħancer-i ebrūsuna

[228]

[mef'ülü / mefā'īlü / mefā'īlü / fe'ülün]

- 1 feryād ederiz zūlf-i siyekārı ğörünce
elbette ķopar ğulğuleler māri ğörünce
- 2 pūr āteř olur lüle nezāketle imāme
būs eyler iken la'l-i leb-i yāri ğörünce
- 3 dād u sited-i ħūsn ü behā bey'-i vefādır
meyl eyleme her řāhid-i bāzārı ğörünce
- 4 belki o miyāni çekerim sīneye derdim
kesdim emelim ħancer-i ħūn-ħārı ğörünce
- 5 Mārūt gibi çāha girer řerm ile yārān
Vehbī'de olan ħāme-yi seħħārı ğörünce

[229]

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 ğeldi nāz eyleyerek bezme ser-ā-pā řīve
çeşm-i mestinde edāsında hüveydā řīve

[228] M.VI/72, Ü.222b, FB.119b, K.56a

1 elbette ķopar: elbet ķoparır M.

[229] M.VI/73, Ü.222b, FB.120a, K.56a

- 2 ḥaddini ḳaddini bildirdi yine ŧimŧāda
gösterip bāḡda ol ḳāmet-i bālā ŧīve
- 3 bu ḳadar cünbiŧ ü nāza nice ṫāḳat gelsin
ben helāk oldum a zālīm ne bu ḥālā ŧīve
- 4 merd odur kim aḡa ḡālib ede istiḡnāsın
gösterirse ne ḳadar bīve-yi dūnyā ŧīve
- 5 kilk-i Vehbī yine bir ‘iŧvegeriḡ ŧevḳi ile
bir ḡazel yazdı ki her lafzına ma‘nā ŧīve

[230]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 āh o ŧūḥ-ı muḡ-beḧe gitdikḧe pür-kīn olmada
kāfirinḡ her naḡrası ḡāretger-i dīn olmada
- 2 ‘aks-i ruḧŧār-ı dil-ārāsın görüp āyīnede
bir raḳībim daḡi kendi oldu ḥod-bīn olmada
- 3 pīḧ ü tāb-ı ‘aŧḳdan āzāde-ser olmaz göḡül
ṫurresi mādām böyle ḧin-ber-ḧin olmada
- 4 necm-i baḡtım cem‘ ü tefrīḧ üzredir gerdūnda kim
geh Benātü’n-na‘ŧ’a beḡzer ḡāḡ Pervin olmada
- 5 cām-ı Cem nūŧ eyle ḡitsin sīneden gerd-i keder
bezm-i ‘ālemde ŧafā yok böyle ḡamḡin olmada
- 6 ḳaŧḧ edip ŧūfī ŧarābı cāma uydurmuş meger
rind ile gitdikḧe hem-reng ü hem-āyīn olmada
- 7 tāb-ı meyden ‘ārız-ı sākī-yi kāfir mācerā
ḧehre-yi īmān-ı Vehbī gibi rengin olmada

[231]

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

- 1 dil pek uruldu āh o ḳāŧı kemāne āh
ṫir-i nigāḡ-ı ṫizine oldum niŧāne āh

[230] M.VI/73, Ü.222b, FB.120a, K.56a

[231] M.VI/73, Ü.223a, FB.120a, K.56b

- 2 bir şem‘-i hüsnuñ üstüne pervâne-veş dönüp
hâkister oldu gitdi gönül yane yane âh
- 3 iki kadeh şarâb ile hünî nigâh olup
çeşm-i siyâh-mesti yine girdi kane âh
- 4 şanma şihâb-ı Şâkıb olur çarha lem‘a-pâş
çıkmağda âhım âteşi ta âsumâne âh
- 5 gezdirdi hâne hâne beni bî-çarâr edip
şatranc âleti gibi lu‘b-ı zamâne âh
- 6 yokdur taħammülüm yetişir ğayrı ey felek
bâr-ı belâ mı çekmege geldim cihâne âh
- 7 Vehbî belim büküldü ğam-ı iştîyâk ile
şarılmadım kemer gibi ol mû-miyâne âh

[232]

[mef‘ülü / fâ‘ilâtü / mefâ‘îlü / fâ‘ilün]

- 1 mâh eylemezdi mihr-i ruhuñla muķâbele
ol şekl-i hûba etmese kaçd-ı müşâkele
- 2 zencîr-beste eyledi ‘uşşâkı kâkülüñ
dîvâneler ederler o çenberde velvele
- 3 nûr-ı cebîni üzre keşîde kalem kaçın
şandım görünce sûre-yi Yûsuf‘da besmele
- 4 bâlâ-nişîn-i şadr olıcağ pest-fiṭratân
halka yukarıdan aşığıdır mu‘âmele
- 5 düş olduñ âh ra‘şe-yi pîriye Vehbiyâ
bünyân-ı ‘ömrü yıķmağ içündür bu zelzele

[233]

ĠAZEL-İ BÎ-NOĞTA

[mef‘ülü / mefâ‘îlü / mefâ‘îlü / fe‘ülün]

- 1 âĝâh olagör devrde aḥvâl-i hilâle
‘âlemde dilâ olma heveskâr kemâle

[232] M.VI/74, Ü.223a, FB.120b, K.56b

[233] M.VI/75, Ü.223b, FB.120b, K.57a

- 2 āvāre-yi ālāmdır āsūde degildir
 ehl-i dil olur mā-ḥaṣal ālūde kelāle
- 3 ma'kūs-ı elemdir emel-i dehr ser-ā-ser
 olma heves-i māl ile ālūde melāle
- 4 mesrūr olamam āh dilimde kederim var
 dildār müsā'id olur ammā ki viṣāle
- 5 lāl olmadır eslem hele her ḥālde Vehbī
 olduṅsa eger muṭṭalī' idrāk-i me'āle

[234]

MUSAMMAṬ Kİ DER-ŞĪRĀZ NÜVİŞTE BE-HENGĀM-I SEFĀRET
[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

- 1 baḥş eyledim Īrān'ı ben ḥāl-i ruḥ-ı cānāneye
 Şīrāz u Keşmīr ü Ḥoten olsun fedā bir dāneye
- 2 taşvīr-i ḥübān-ı ^Cacem revnaḳ-dih-i dārū'ş-şanem
 şāyeste teşbīh eylesem her şehri bir bütḥāneye
- 3 bāzīgerān-ı Kābil'i cādū-veşān-ı Bābil'i
 bī-hūş eder cān u dili efsūn oḳur peymāneye
- 4 her çifte perçemli püser bir şāl-i sürḥ etmiş be-ser
 sevdāsı etmez mi eşer seyr eyleyen dīvāneye
- 5 gerçi ^Cırāḳ u İşfahān olmuş maḳām-ı 'āşīḳān
 ḥübān-ı Āzerbāycān pek āşinā bīḡāneye
- 6 seyr etdim İşfahān'ını çok sürmeli ḥübānını
 şad āfet-i Kāşān'ını celb eyledim kāşāneye
- 7 devr eylemekde cām-ı Cem bu keyf ile ḡamdan ne ḡam
 raḳş-ı civānān-ı ^Cacem cünbiş verir mestāneye
- 8 ḡīsūları sūnbül gibi ruḥlar açılmış gül gibi
 'āşīḳları bülbul gibi āteş biraḳsın lāneye
- 9 ey şāh-ı iḳlīm-i cemāl çün elçiye yoḳdur zevāl
 Vehbī eder fikr-i viṣāl emriḡ ne ol ferzāneye

[235]

[234] M.VI/74, Ü.223b, FB.120b, K.57a

DER-ḤÜKÜMET-İ RODOS NÜVİŞTE
[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 nice zevk olmaya bu şehir-i behişt-āsāda
arasa mişlini ādem bulamaz dünyāda
- 2 bāğ-ı dād eylemiş ol hayr-ı ribātı Mevlā
bu güzel beldeyi terciḥ ederim Bağdād'a
- 3 bir taraf zühd ü riyā kaydı be-ķavl-i Ḥāfız
bunda rengīn olunur bāde ile seccāde
- 4 duḥter-i rez mi diler muğ-beçe mi ister dil
cümle esbāb-ı şafā māde vü ner āmāde
- 5 ķoca destī ile bāde getirir dest-āvīz
ne zamān pīr-i muğān gelse *mübārek-bāde*
- 6 var iken ğabğab ü pistānçe-yi ḥübān elde
kim baķar tāze turunca görünen kebbāde
- 7 öpdü ḥoy-kerde ruḥ üstünde ter olmuş zülfün
buldu sünbüllü şuyu³⁴²n Vehbī-yi Sünbül-zāde

[236]

[mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün]

- 1 nedir bu zülf-i ‘anber-bū o şūḥuḡ gül yanağında
gül ü sünbül meger bir yerde bitmiş ḥüsnü bāğında
- 2 o müşğīn zülfü ķoķlatma kırılısın burnu aġyārıḡ
fesād olduġunu bilmez misin cānā dimāğında
- 3 girer mi ṭaylesān ile der-i meyḥāneden zühhād
nice ķuyruk şalar rübāhlar arslān yatağında
- 4 ḥased ol rinde kim tenhā çekilmiş ġüşe-yi bāġa
sebū zānūda destinde ķadeḥ dilber ķucağında
- 5 ne ‘aķla uyduḡ öyle bir deliķanlı civān sevdiḡ
henüz ķan ṭamlar ey Vehbī o ḥünīniḡ bu çağında / buçağında

[235] M.VI/75, Ü.224a, FB.121a, K.57b

[342] Sünbüllü Şuyu'na ihām var.

[236] M.VI/75, Ü.224a, FB.121a, K.57b

[237]

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 olmadım germābede yek-ten o cism-i pāk ile
bārī hem-ḥalvet olaydım bir güzel dellāk ile
- 2 şāneyi gördükde düşdüm ben de bu sevdalara
zülfüne oldum fütāde sīne-yi şad-çāk ile
- 3 rüy-ı pür-tābıñ görünce giryeler etsem n'ola
erdi şebnem āfitāba dīde-yi nemnāk ile
- 4 cezbe-yi ḥurşīd-i rif'atden olur mu behrever
zerre-veş evvelce yeksān olmayanlar ḥāk ile
- 5 süznāk olmağda mağz-ı üstüḥānım Vehbiya
şem'-veş aldım fetīli şu'le-yi idrāk ile

[238]

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 şaqlama mihr-i ruḥuñ zülf-i siyāh altında
ḳalmasın ḥüsn-i 'amel ebr-i günāh altında
- 2 çıkmasın mār-ı siyeh gibi bināgüşuñdan
perçemiñ ḥursun amān böyle külāh altında
- 3 āb u tāb-ı ruḥuñu sebze-yi ḥaḫ ḳıldı tebāh
gül-i şād-āb-ı çemen ḳaldı giyāh altında
- 4 ḳadri pest olmasa gerdūnda kerem-cüyānıñ
āfitābıñ daḫi ḳalmaz idi māh altında
- 5 nāgehān ḳa'r-ı zemīne düşer ehl-i rif'at
çāh-ı miḥnet ḳazılır rütbe vü cāh altında
- 6 ḥūşe-çīn-i emeli seyle verir gāh felek
āb-ı ḥud'a yürüdüp gizlice kāh altında
- 7 faḫr eder şevket-i ḫab'ımla semend-i ma'nā
Vehbiyā esbiñ olur rif'ati şāh altında

[239]

[237] M.VI/75, Ü.224b, K.58a

[238] M.VI/76, Ü.224b, K.58a

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 nigeḥ tâb-âver olmaz nazra-yi rûy-ı dil-ârâya
şu'â'ından bağılmaz âfitâb-ı 'âlem-ârâya
- 2 bahâ-yı ḥüsn-i dilber şevḳ-i 'âşıḳdan olur ma'lûm
alır gözle bağanlar Yûsuf'a baḳsın Zeliḥâ'ya
- 3 mücevher ḥanceriyle mû-miyânın sîneye çeksem
müsellem taş dikedim ben de meydân-ı temennâya
- 4 taḥammül güçdür ammâ ṭavr-ı nâ-ber-câsına ḥalḳıñ
medâr-ı râḫat-ı 'âlem rehîn olmuş müdârâya
- 5 açılmaz bâġ-ı vuşlatda bize ol ġonçe-yi zîbâ
hem-âvâz olalım Vehbî hezâr-ı nâ-şekîbâya

[240]

[mef'ülü / fâ'ilâtü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

- 1 nûr âyeti³⁴³ dedim ruḫuna iḳtibâs ile
şems ü ḳamer desem de olurdu cinâs ile
- 2 seyr et netice rişte-yi ṭül-i emel daḫi
kûteh degil mi ol ser-i zülfe ḳıyâs ile
- 3 baḳdıḳça âfitâb-ı 'izâr-ı münîrine
âyîne-yi derûna girer in'ikâs ile
- 4 feryâd o ṭarf-ı dîde-yi ḥünî-nigâhdan
içmekde böyle ḳanımızı iki ṭâs ile
- 5 'âlemde merd odur ki zer ü zîver istemez
birdir yanında atlas-ı gerdün palâs ile
- 6 çarḫıñ elinde ġurre degil biçmege gelir
her mâḫ ḳışt-i 'ömr-i berâyâyı dâs ile
- 7 elbet nümûde zâhir ü bâḫında bergdir
Vehbî ne derde uğramışız bu ḫavâs ile

[239] M.VI/76, Ü.225a, K.58a

[240] M.VI/76, Ü.225a, K.58b

³⁴³ Kur'ân-ı Kerîm, Nûr (24)/35.

'6 ġurre: ġamze M.

[241]

[mef'ülü / fâ'ilätü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

- 1 hâlî degildi dil heves eylerdi hâline
miskîn uğramış kara sevdâ hayâline
- 2 gül-nâr-ı būs-ı la'lini vermezse de daği
tâze nihâldir hele pek binme daline
- 3 yâre tırâş etme demiş hıtt-ı rüyuğu
şeyhiñ efendi gülmeyelim mi şakaline
- 4 peymâne-yi meye konulan âb-ı şâf-veş
mahlût'dur harâmı bu 'aşrıñ helâline
- 5 Vehbî o âfete ne yaparsañ yapıp hemân
râm et merâm-ı vaşla koma kendi hâline

[242]

[mef'ülü / fâ'ilätü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

- 1 vermezdi būs-ı la'l-i lebiñ sāğar olmasa
nuçle vesîle nüş-ı mey-i aḡmer olmasa
- 2 kâr eylemezdi zaḡmı reğ-i câna dem-be-dem
hün-riz çeşminiñ müjesi neşter olmasa
- 3 etmezdi çäk pîrezeni zîr-i nâfa dek
elbette çäk çäk olacağ bir yer olmasa
- 4 çoçmağ olurdu belki belin ol sitemgeriñ
böyle miyânede ḡaḡar-ı ḡancer olmasa
- 5 gelmezdi keyfimiz hele bir dürlü Vehbiyâ
bezm-i cihânda bâde ile dilber olmasa

[243]

[mef'ülü / fâ'ilätü / mefâ'îlü / fâ'ilün]

- 1 cünd-i nücümü kıldı felekde sipâh mâh
içlîm-i Şâm'a oldu mehâbetle şâh mah

[241] M.VI/77, Ü.225a, K.58b

[242] M.VI/77, Ü.225b, K.59a

[243] Ü.221a-k

- 2 olmaz yine h̄alāş şebīh̄ūn-ı şub̄hdan
gerçi h̄iṣār-ı h̄āleyi eyle penāh māh
- 3 jeng-i kelef degildir açar mihre ayasın
cerrārılıqdan olmadadır rû-siyāh māh
- 4 nev-naqş-ı sūzenī-yi cihānı çıkarmağa
olmuş Benāt-ı Na‘ş’a ‘aceb kārgāh māh
- 5 gūyā muḳallid oldu şeb āheng-i Zühre'ye
farq-ı sipihilde giyininip şeb-külāh māh
- 6 tā şub̄h olunca pey-rev olur kehkeşāna kim
kūy-ı vişāl-i mihre arar şāh-rāh māh
- 7 ebrū vü rüy-ı yārime taqlīd eder meger
geh bedr olur hilāle döner gāh gāh māh
- 8 ḳalmış görünce bedr-i ruḥun çāh-ı ğabğabın
Naḥşeb zemīnde mütevārī-yi çāh māh
- 9 vech-i münīre turre-yi şeb-reng olup niḳāb
zīr-i seḥāb-ı tīrede pinhāndır āh māh
- 10 hem-ser göründü rüyuna kim ğurre-yi cebīn
geh burc-ı ‘aḳrebi edinir cāygāh māh
- 11 şeb-tā-seḥer o māh-ruḥu yād edip yine
Vehbī redīf-i nazmı daḥı ḳıldı māh māh

[244]

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

- 1 ey māh-rū bu cünbiş olur mu hilālde
ebrūlarıñdadır nazarım bu h̄ilālde
- 2 pistānçeler turunc u zeḳan sīb ü leb kirās
kim gördü böyle mevyeleri bir nihālde
- 3 cīm-i cemāle noḳta-yı h̄ālī degil hemān
çoḳ nükte buldu ehl-i ma‘ānī o h̄ālde
- 4 geh müşge gāhi ‘anber-i sārāya beñzedip
baḥş-i dırāz-ı zülfü henüz ḳıl ü ḳālde

5 Vehbî nedir bu şafvet-i cüy-ı tabî'atıñ
böyle şafâ görölmedi âb-ı zülâlde

[245]

NAZİRE BE-ĞAZEL-İ HAZRET-İ RÂŞİD EFENDİ
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 cebîniñ hısm ile peyveste-yi çin-i °itâb etme
o tığ-i ebruvânı cevher-âlûd-ı °ikâb etme
- 2 şarâb-ı la°liñi nüş etmege yok ruḥṣatıñ bārī
beni ey mest-i nâzım nâr-ı cevriñle kebâb etme
- 3 dönerken °aks-i meyde dâne-yi °unnâba ey sâķī
ser-engüştüñ ḳadeḥ devrinde pür-reng-i ḥizâb etme
- 4 ruḥuñdan büseye ruḥṣat verince yüz bulur °âşık
hemân sen yüzde bir şay cümlesin bir bir ḥisâb etme
- 5 niḳâb-ı târ-ı gîsü olmasın gül-püş-ı ruḥsârıñ
açıl ey nâzenînim vaḳt-i vuşlatda ḥicâb etme
- 6 eder çeşm-i cihân-bîn-i sipihri ḥîre-ver şâyed
°izâr-ı tâbnâkiñ rû-be-rüy-ı âfitâb etme
- 7 bu vâdîde olur pesmânde esb-i ḫab°ıñ ey Vehbî
ḫayâl-i pey-revî-yi Râşid-i °âlî-cenâb etme

HARFÜ'L-YÂ'

[246]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

- 1 muşaffâ-gerden-i billür-ı yâre ḳare ben düşdü
o kâfûr üzre fülfüller gibi yek-pâre ben düşdü
- 2 ḳalem ḳaşın çekerken dest-i ḳudret nevk-i kilkinden
mürekkep şıçrayıp pişânî-yi dildâre ben düşdü
- 3 benekli kâle bendergâh-ı ḥüsne başka örnekdir
bu vech ile ḳumâş-ı rüy-ı al-i yâre ben düşdü
- 4 o naḫl-i °işveniñ ḫâlin görenler gird-i la°linde

[245] Ü.222a-k

[246] M.VI/77, Ü.225b, FB.121a, K.59a

şanır kim cā-be-cā nev-bāve-yi gül-nāre ben düşdü

- 5 kitāb-ı hüsünün ma'naları cāy-ı nazardır kim
mişāl-i noқта-yı şek şafha-yı ruhsāre ben düşdü
- 6 dil-i üftāde micmer-veş n'ola pür-süz-ı şevk olsa
ki 'anberler gibi ol rüy-ı āteş-bāre ben düşdü
- 7 o şūhuñ hırmen-i hüsünde Vehbī dāne-çin olduk
zemīn-i kısmet-i mürğ-i dil-i ğam-h'āre ben düşdü

[247]

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

- 1 fitneniñ h'ābgehi ğuşe-yi çeşm-i nāzı
mūķiz-i fitnedir ammā nigeñ-i ğammāzı
- 2 kıddine derdi elif zülfüne lām u feme mīm
muşhaf-ı hüsünün esrārını bilse Rāzī
- 3 diş biler çoğdan o nuql-i lebe misvāk-be-dest
hırş-ı piri ile şeyh açdı dehān-ı āzı
- 4 sīm-bāzū ile raķş etmede yektādır o māh
olamaz Zühre-yi bāziger-i çarh enbāzı
- 5 başa çekmişken atar ğamze oğun ağıyāra
nigeñ-i rāst-keş-i çeşm-i ğalağ-endāzı
- 6 o gül-endām ile nüş-ı meye āğāz etsem
būlbüle ğālib olur ğulğuleniñ āvāzı
- 7 reh-ğüzārında o şāhiñ görünen berf degil
aķşu dībāsını çarh eyledi pāy-endāzı
- 8 muṭribā bezme şakīl oldu kudūmu şeyhiñ
gel uşul ile çıkar perdeden ol nā-sāzı
- 9 cem'-i dīvān-ı neşāt-āver edince Vehbī
etdi şīrāze reg-i mevc-i mey-i Şīrāzı

[248]

[247] M.VI/77, Ü.226a, FB.121b, K.59b

6 ğulğuleniñ: būlbüleniñ Ü.

[248] M.VI/78, Ü.226a, FB.121b, K.59b

[mef'ülü / fâ'ilätü / mefâ'ilü / fâ'ilün]

- 1 hâliñ ğamıyla eyleyli bengî sen beni
geldim o hâle kim bilemem şimdi ben beni
- 2 nâz u teĝâfülüñ nedir ey zülfü sünbülüm
sensin bu bâĝ-ı ğamda perişân eden beni
- 3 hayfâ kemend-i kâkülüñe ermedi elim
üftâde etdi âh o çâh-ı zeķan beni
- 4 şanmış müsaħħar oldu benî âdeme perî
cism-i laţif-i yâr ile yek-ten gören beni
- 5 öpdükde gül yüzün pederine bakıp dedi
bûlbûl bilir şafâmı ne bilsin diken beni
- 6 etdi lisân-ı halkda bir parmaķ engübîn
bir bûse vermek ile o şîrîn-dehen beni
- 7 Vehbî sözüm zülâl gibi hoş-ĝüvâr iken
hażm eylemez niçün yine ehl-i sühen beni

[249]

[mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün]

- 1 seni kim çekdi âyâ hâlvete hammâmdan ğayrı
kim aldı sîneye âyîne-yi endâmdan ğayrı
- 2 dehâniñ var mı öpmüş söyle ey şîrîn-zebân söyle
nezâketle leb-i câm-ı mey-i gül-fâmdan ğayrı
- 3 ne gördüm nev-nihâlim meyve-yi bâĝ-ı vişâliñden
turunc-ı ğabĝabıñ şevķiyle fikr-i hâmdam ğayrı
- 4 leb-i şîrîn ü çeşmiñ 'aşķına nüş eylesem bâde
getirmem bezmime nuķl-i şeker-bâdâmdan ğayrı
- 5 şeker-ħand-i lebiñ aĝyârı şîrîn-kâm eder ammâ
benimçün behre yoķdur telhî-yi düşünâmdan ğayrı
- 6 olursa âb-ı Hızr'ıñ 'aynı bakmam çeşm-i raĝbetle
uşandım minnet-i hüşk-i zülâl-i kâmdan ğayrı

[249] M.VI/78, Ü.226b, FB.121b, K.59b

- 7 'aķıķ-āsā dil-i pür-hūnu etdim Őerhadār ammā
ne ıķdı zeyl-i imzā-yı Őalebde nāmdan ğayrı
- 8 hücūm-ı Őā'ir-i iķbālden nev-ķaŐr-ı devletde
ne yapsın būm bulmaz lāne kūnc-i bāmdan ğayrı
- 9 gelir yoķ hāŐır-ı vırānı ābād etmege Vehbī
pey-ā-pey cūŐ eden seyl-i ğam-ı eyyāmdan ğayrı

[250]

[fe'ılātūn / fe'ılātūn / fe'ılātūn / fe'ilūn]

- 1 görelı hāŐ-ı siyehle o ruĥ-ı yāsemeni
mātem-i ĥūsn ile dūŐ eyledi ğam yase meni
- 2 ıķmaz ol sūd kuzusu geri koyundan ammā
istemez Őır ü Şeker gibi lebinden emeni
- 3 Őevķ-i dendānı ile giryeler etdim ĥayfā
Őīm-i eşk olmadı ol dürr-i Őemīniĥ Őemeni
- 4 hātem-i la'l-i hāŐ-āverdesin eyler taķlīd
n'ola nām-āver-i dehr olsa 'aķıķ-i Yemenī
- 5* görüp ol serv-i ĥırāmānı kenār-ı cūda
buldu seyl-āb-ı siriŐkim daĥi sūy-ı emeni
- 6 fūlk-i iķbāle re'īs etse de rağbetle felek
Őudadır yelkeni her kim ŐaŐırırŐa dümeni
- 7 gül-i nesrīn gibidir gerdeni ammā Vehbī
ķomadı būse meni āh o ĥoŐ-bū semeni

[251]

[mef'ūlü / mefā'īlü / mefā'īlü / fe'ulūn]

- 1 gel bezme helāk eylemeden ğam bizi ey mey
Őāķī yine cān tāzelesin al ele mey mey
- 2 her mevsime bir tāb u Őarāvet eder izhār
gül-ĝone-yi nevrüz u erāĝ-ı Şeb-i dey mey

[250] M.VI/78, Ü.226b, FB.121b, K.59b

* 5: -K.

[251] M.VI/79, Ü.227a, FB.122b, K.63b

- 3 feyz aldı meger Hızr u Mesîhâ himeminden
kim pîri civân etmededir mürdeyi hay mey
- 4 zâhid daği tenhâca şafâsın çıkarırdı
keyfiyyetini bilse nedir zevki ne şey mey
- 5 bir câm-ı leb-â-leble niçe rind-i gedâyı
şâh etmededir ‘aşra mişâl-i Cem ü Key mey
- 6 raqş-âver eder şeyhi daği bezm-i tarabda
şevk ile yelellâ yeleli vâ heye hey mey
- 7 söyletdi bu mestâne-edâ nazm-ı şafâyı
Vehbî'ye yine kulkul-i minâ ile ney mey

[252]

[mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün]

- 1 yine va‘d-i vişâl etdiñ dehâniñ öpsem olmaz mı
geh emsem geh leb-i şîrîn-beyâniñ öpsem olmaz mı
- 2 siyeh kemhâ ile püşîdelenmiş Ka‘be'dir güyâ
ruhuñda turre-yi ‘anber-feşâniñ öpsem olmaz mı
- 3 nedir ey mihr-çal‘at bu şabâhü’l-hayr-ı pîşânî
münevver-cebhe-yi behcet-nişâniñ öpsem olmaz mı
- 4 perî-rüyum işitsem girdiñiñ hammâma ‘uryân-ten
bulup halvetde her ‘uzv-ı nihâniñ öpsem olmaz mı
- 5 nigâh-ı iltifât etdiñ yine Vehbî-yi nâ-kâma
teşekkür-güne çeşm-i dil-sitâniñ öpsem olmaz mı

[253]

[fe‘îlâtün / fe‘îlâtün / fe‘îlâtün / fe‘îlün]

- 1 âh-ı ‘aşık toqunursa ne zarar bād gibi
sen şalın tâze fidânım yürü şimşâd gibi
- 2 çarpılır ‘aksiñi ayînede görse âdem
şüretâ şişe derûnunda perî-zâd gibi
- 3 tîğ-i ebrûsunu çekmiş yine hûnî çeşmiñ

[252] M.VI/79, Ü.227a, FB.122b, K.63b

[253] M.VI/80, Ü.227b, FB.122b, K.60a

kaşdı var kanımızı dökmege cellād gibi

4 zene mā'il olanı ıaşa tutarmış rindān
Bī-sütūn'da görülen řuret-i Ferhād gibi

5 dedi rindān-ı ^Cacem bes ki ne gelmiş ne gelir
Rūm'dan bu ıarafa Vehbī-yi ūstād gibi

[254]

[mefā'ilūn / mefā'ilūn / mefā'ilūn / mefā'ilūn]

1 ğazāl-i 'iřve-sencim dām ederse ğin-i ebrūyu
niĝāh-ı řūhu řayd eyler niĝe rim-kerde āhūyu

2 mü'ezzin-zāde *ķād-ķāmet* getirse cāmī'-i ħusne
imām *Allāhū ekber* der görüp mihrāb-ı ebrūyu

3 leb-i cūda olur engüřt-i ħayret serv-i bālāsı
ııırām-ı nāzı gösterse ğemende ķadd-i dil-cūyu

4 yine şemşir vermiş dest-i zengī-yi siyeh-meste
edip peyveste-yi ebrū mükeĝĝal ğeřm-i cādūyu

5 hezārān kārவān-ı Ğin ile müşg-i Ħoten gelse
dimāĝımdan ğıķarmam ben o zūlf-i 'anberin būyu

6 ħumārın neş'eden evvel ğekersin cām-ı řahbānıı
dilā bezm-i řafāda hem-dem etme rind-i bed-ıūyu

7 ħamūř eyler cihānı naĝmesin gūř etdirip böyle
nevā-sāz eylese Vehbī ney-i kilik-i sūĝan-gūyu

[255]

[fe'ilātūn / fe'ilātūn / fe'ilātūn / fe'ilūn]

1 yine ħāk-i reh-i cānānı řabādan ķapdı
sürmesin dīde-yi ter bād-ı hevādan ķapdı

2 ğekip aldı elimizden meded ol řūhu raķīb
ni'meti kelb gibi dest-i gedādan ķapdı

3 ğehresin zerd-nümā etse n'ola 'āřık-ı zār
ğezbe-yi 'āřkı yaķıp kāhrübādan ķapdı

[254] M.VI/80, Ü.227b, FB.122b, K.60a

[255] M.VI/80, Ü.227b, FB.123a, K.60a

- 4 zahm-ı dil böyle hevālandı nem-i ye's meger
hüşkî-yi ebr-i siyeh-rüy-ı semādan apdı
- 5 Őu'arā böyle rübūde olacak nüktelemi
sūhan-ı Vehbî-yi pākîze-edādan apdı
- [256]
[mefā'îlün / mefā'îlün / mefā'îlün / mefā'îlün]
- 1 elim ermez güle pā-der-kef-i hār olduğum aldı
bu gülşende hemān bülbül gibi zār olduğum aldı
- 2 kemāle ermeden bedr-i ümîdim buldu noşānı
hilāl-i minnet-i arı-ı sitemkār olduğum aldı
- 3 alem-veş olmadım āzāde-ser baht-ı siyāhımdan
girîbān-āk-i minet dîde hūn-bār olduđum aldı
- 4 güŐāyîŐ bulmadı gencîne-yi kāmım 'azîmetle
tılısmın mukem etdim zahmî-yi mār olduğum aldı
- 5 nigāh-ı lufuna bir kerre mahar olmadım Vehbî
o Őūhu asret-i eŐmiyle bîmār olduđum aldı
- [257]
[mef'ülü / fā'îlātü / mefā'îlü / fā'ilün]
- 1 reng-i Őarāb ile ruhu olduğda gülgülî
açdı abāb-ı kāle-yi mey eŐm-i bülbülü
- 2 ey ցonçe-leb bu bāđda sen gül açıl hemān
dāđ-ı derūn-ı 'aŐıı olsun aranfülü
- 3 olmuş nesîm-i āhımız ol serv-āmeti
semt-i raîbe bādî-yi 'arz-ı temāyülü
- 4 odan olurdu deŐt-i cünūna adem-nihād
pā-beste ılmasa dili zencîr-i kākülü
- 5 Vehbî anā'at eylemese bir piyāz ile

4 semādan: Hümā'dan Ü.

[256] M.VI/80, Ü.228a, FB.123a, K.60b

3 olmadım āzāde-ser: oldum āzāde ser-i Ü.

[257] M.VI/81, Ü.228a, FB.123a, K.60b

dāmān-ı küh-ı rağbetiñ olmazdı sünbüli

[258]

[mefā'ilün / fe'ilātün / mefā'ilün / fe'ilün]

- 1 ğam-ı lebiñle sirişkim aķar şarāb gibi
derūnu āteş-i hecriñ yaķar kebāb gibi
- 2 ħayāl-i la'l-i lebiñ künc-i sīnede meknūz
derūn-ı kānda maħfūz la'l-i nāb gibi
- 3 nevā-yı nālesin ol bī-vefāya diñledemez
o dil ki derd ile zār olmaya rebāb gibi
- 4* zülāl-i deşneçe bir rütbe teşnedir ki göñül
o süya aķmadadır cūy-ı 'aķlı āb gibi
- 5 rehīn-i maħfaza-yı i'tibār olur her dem
dilinde rāzını ketm eyleyen kitāb gibi
- 6 dehāna gelse daħi dīgerāna kısmet olur
naşīb ardına döndükçe āsiyāb gibi
- 7 seħāb-ı minnete olmam dehen-güşā Vehbī
olursa kaķtre-yi luţfu dūr-i hoş-āb gibi

[259]

[mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün]

- 1 tıflıñ egerçi hoş görünür dil-rübālıĝı
'aķil olan sever yine ħübān-ı bālıĝı
- 2 zerdī-yi çeħre gāh eder cezb-i merħamet
'aşıklarıñ bu vech iledir kehrübālıĝı
- 3 ancak kerāmet ehl-i 'abāda olur demiş
şimdi bilindi ħırķalı şeyhiñ ħabalıĝı
- 4 hemşiresi çıkar mı idi duĥt-ı rez daħi
pīr-i muĝān olmasa rindiñ babalıĝı

[258] M.VI/81, Ü.228a, FB.123b, K.60b

: 3 nevā-yı: nevāl-i Ü.

* 4: -K.

[259] M.VI/81, Ü.228b, FB.123b, K.61a

- 5 ol mähı şaşına düşürdü dil-i za'îf
bir çäre eyleseydi saķankür balığı
- 6 Vehbî-yi pîr turmuş oturmuş güzel sever
tıflıñ egerçi hoş görünür dil-rübâlığı
- [260]
[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]
- 1 küriyy resmindedir tarh-ı zemîn ü âsumân egri
bu takrîb ile ekşer tab'-ı ebnâ-yı zamân egri
- 2 mümâşil olduğuyçün tîrler müjgân-ı hûn-rîze
muķavves kaşına taķlıd ile olmuş kemân egri
- 3 hırâmân olsa gülşende eger şüh-ı sehî-ķaddim
hacâletde eĝip başın ķalır serv-i revân egri
- 4 rüsüm-ı kec-nihâdîdir sezâ merdân-ı ĝaddâra
anıñçün vaz' olunmuş resm-i tîĝ-i hûn-feşân egri
- 5 efendim toĝrusu bu rütbede bir himmet olmazsa
ham eyler ķâmetin Vehbî-yi zârıñ el-amân Egri
- [261]
[fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün]
- 1 cām-ı la'lıñ şevķine mestâne etdiñ sen beni
kâse-lîs-i sofra-yı meyhâne etdiñ sen beni
- 2 boynuña olsun vebâli kâkülüñ zencîrini
gerdeniñde gösterip divâne etdiñ sen beni
- 3 pîrlikde hâtırım yıkdıñ ne yaptım ben saña
'âķıbet gencim deyü vîrâne etdiñ sen beni
- 4 zülfüñe ķondurmayıp mürĝ-i dil-i âvâreyi
böyle mânend-i Hümâ bî-lâne etdiñ sen beni
- 5 maħrem oldu ĝayriler şimdi harîm-i vaşlıña
âşinâ iken niçün bigâne etdiñ sen beni
- 6 yanmadan yaķılmadan pervâ ne şimden soñra kim

[260] M.VI/82, Ü.228b, FB.124a, K.61b

[261] M.VI/82, Ü.229a, FB.124a, K.61b

şem‘-i rüyuñ gösterip pervâne etdiñ sen beni

7 hüsñünün mecnūnu etmişken yine Vehbī'ye der
‘āleme Leylī gibi efsāne etdiñ sen beni

[262]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

1 muṭribā olsun miyān-ı beste yelli yelleli
nāz ile raqş eylesin bir ince belli yelleli

2 dāma düş etmiş yine mürğ-i dil-i āvāreyi
zūlfüne bend eyleyip bir tırna telli yelleli

3 gerçi dāmen-keşlik eylerdi o Yūsuf-ṭal‘atim
şad niyāz ile yapışdım iki elli yelleli

4 eyleyip bünyān-ı derd ü miñnete vaż‘-ı esās
hānumān-ı ‘aşkda oldum temelli yelleli

5 gerçi müştāk olduğun şaklardı Vehbī sīnede
açılınca bezm-i meyde oldu belli yelleli

[263]

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

1 zaḥmnāk etdi derūnum dīde-yi hūn-hūāresi
var ise yāre şarılmağdır bulunsa çāresi

2 eyledim sencīde-yi mīzān-ı çeşm-i i‘tibār
bir ağır başlı güzel ammā alınmış çaresi

3 kōnmağa bir naḥl-i istiğnā arar kim ‘āşıkıñ
pek hevālanmış yine mürğ-i dil-i āvāresi

4 cām-ı leb-rīz istemez şahbā-keşān-ı derd-i ‘aşk
sākī-yi bezmiñ lebinden mest olur mey-hūāresi

5 eylemez çünkim şikāf-ı leb kabūl-i iltiyām
ğālibā tīğ-i zebāniñ da oñulmaz yaresi

6 yād eder va‘zında hūrī kızların pek şevk ile
şeyhi zen-dost eylemiş İstanbul'uñ mekkāresi

[262] M.VI/82, Ü.229a, FB.124a, K.61b

[263] M.VI/83, Ü.229a, FB.124a, K.61b

7 t̄ab-ı ‘aşk ile ğazel mi söylemiş Vehbī yine
nazma sūziş verdi böyle ṭab‘-ı āteş-pāresi

[264]

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘īlü / fā‘ilün]

1 vermiş Hudā sülāle-yi pāşāya begligi
bīhūde ṭaḫmamışlar o mollāya begligi

2 ol şehsüvār-ı esb-i melāḫat ḫul oğlunun
düşmek piyādece yanına yaya begligi

3 fahr ile der-miyān ederek ferş-i ḫānesin
ol ḫod-nümā begim atar ortaya begligi

4 altun adın kızıl bakır eyler bulursa ger
Şaribegoğlu gibi fūrū-māye begligi

5 verdim bu şeb ḫalem-rev-i ḫulyāyı zabt için
zīr-i lihāfda dil-i şeydāya begligi

6 Rabbü’l-felaḫ memālik-i Eflāk’da daḫi
etmiş ḫılāde gerden-i tersāya begligi

7 beglikçi etseler de vekāletle Vehbiyā
mīrisiz istemem o ḫuru pāye begligi

[265]

[mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün / mefā‘īlün]

1 çeker mi minnet-i telḫ-i raḫīḫi buse müştāḫı
mümessek ḫaṭṭıla şīrīn lebi ma‘cūn-ı ‘uşşāḫī

2 be-ḫavl-i rind-i dūrd-āşām ṭurma bezm-i şahbāda
*edir ke’sā ve nāvilhā elā yā eyyühe’s-sāḫī*³⁴⁴

3 olurken pertevinden perde-yi şebde nihān her gün
ruḫuḫ ḫurşīde teşbīh etmedir ta‘bīr-i āfāḫī

4 mezāḫ-ı cānı telḫ-i zehr-i hecr etdiḫse de zālīm

[264] M.VI/83, Ü.229b, FB.124b, K.62a

[265] M.VI/83, Ü.228b, FB.124b, K.62a

³⁴⁴ "Ey saki, dikkatli ol! Kadehi döndür yani meclistikilere birer birer sun, sonra da bana sun."

Divan-ı Hafız-ı Şirazi'nin 1. gazelinin ilk mısrası vezin gereği takdim tehir edilmiş.

şafâ-yı lezzet-i vaşlıñ dehânımda henüz bâkî

5 şürâhî gibi verdi neş'e-yi ser-şâr ey Vehbî
baña bezm-i şafâda gerden-i billûr-ı berrâkı

[266]

[mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün / mefâ'îlün]

1 sezâdır dem-be-dem kıan ağlasañ ey dîde-yi bâkî
niçün sevdiñ görünce öyle bir hûn-rîz-i bî-bâki

2 o şûhuñ faşl-ı vaşlında olan zevk ü mezâyâyı
cihât-ı câmi'a bahşinde İmâ etdi Sekkâkî

3 mücerred pāk-şoy bir tıfl ederse pîr-i pāk etsin
şakın şoydurmadan postuñ sevip bir köhne nâ-pâki

4 görünce çözme şalvârın boşandı zâhidiñ bendi
boyandı döndü süd mâ'îye ol çaқşur-ı leylâkî

5 'araқ nüş et şarâb iç toğrusu ben bildiğim Vehbî
yiyip afyon u berşi olma bir kıanbür tiryâkî

[267]

[fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlâtün / fâ'îlün]

1 hûsn ile kimdir müsellemler şâh-ı hûbânım gibi
devr-i Yûsuf'dan beri kim geldi sultânım gibi

2 şevk-i la'liñ sînede hıfz eyledim cânım gibi
rüyüñ ellerden şakındım nûr-ı İmânım gibi

3 fırsat el verse bırakmazdım o şûh-ı serkeşi
dâmeniñ çâk etmeyince tâ girîbânım gibi

4 kıahbe-zenlikdir yakışmaz merd-i vâlâ-himmete
zîb ü zîverle müzahref şîveli hânım gibi

5 târumâr etdi göñül mecmû'asın bu rûzgâr
Vehbiyâ evrâқ-ı âşâr-ı perîşânım gibi

[268]

[266] M. VI/83, Ü.230a, FB.124b, K.62b

[267] M. VI/84, Ü.230a, FB.125a, K.62b

[268] M. VI/84, Ü.230a, FB.125a, K.63a

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 āh kim ağızım şulandı seyr ederken Saķız'ı
buse va'diyle şeker çiynerdi bir tersā kıızı
- 2 reng-i şahbā ile olmuş gül yanaķlar al al
beyza-yı sürh idi hem kāfir giyinmiş kırmızı
- 3 kākül-i zer-tāra bir cevher-sitāre bend edip
şanki indirmiş kemend ile felekden yıldızı
- 4 ķorķarım girmez ele tā Portuķal'a gönderir
ķasret-i nārenc-i pistāni bu şevķ ile bizi
- 5 müslimāna pek yakındır cünbişinden aņladım
Vehbiyā nuş etmeseydi āh o ruhbān dīnsizi

[269]

BERĀY-I BEG-ZĀDE'İ NÜVİŞTE BŪD
[mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün]

- 1 temāşā etse ol rūh-ı muşavver şūh-ı tersāyı
atar āġūşdan Meryem Ana taşvīr-i 'İsā'yı
- 2 çelīpā-veş ġüşāde-sīne-yi sīmīne şarkıtmuş
mişāl-i rişte-yi zūnnār ġīsū-yı semen-sāyı
- 3 baņa ol māh-ı Rūmī başķa taķvīm eyleyip izhār
düşürdü sāl-i ħalf-i va'de-yi vaşla kebīsayı
- 4 tıyurdum rāz-ı 'aşķı sīnemi döġmekle dünyāya
edip nāķūs-veş ġül-bang ile feryād-fersāyı
- 5 şulu Manastır'ı seyl-āba verdi çeşm-i giryānım
pür etdim eşk-i ħūnīnim ile Ķanlı Kilīsā'yı
- 6 baġūr-ı Meryem'i başdırdı dūd-ı nāle vü āhım
ġorelden āteşīn-rüyunda ħāl-i 'anber-āsāyı
- 7 inanmaz āh o kāfir mācerā ihlāşıma Vehbī
yemīn etsem öpüp İncīl ile Teverāt-ı Mūsā'yı

[270]

[269] M.VI/84, Ü.230b, FB.125a

[270] M.VI/85, Ü.230b, FB.125b, K.71b

BĀ-İBRĀM-I BA'ZĪ RĪCĀL-İ DEVLET DER-ŞAHRĀ-YI NĪŞ BERĀY-I
SĀRE NĀM MAĤBŪBE NŪVĪŞTE ŞUD KĪ EZ-BEHR-İ MURĀFA'A BE-
DĪVĀN-I ĀŞAFĪ ĀMEDE BŪD MEBNĪ BE-LAṬĪFE İST

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

- 1 şarılı nev-cāmesiyle şarabilsem Sāre'yi
gülgül olsa buseden öpsem o gül-ruḥsāreyi
- 2 Sāre ammā sā'ire olmaz kıyās ol meh-liḳā
nūr-ı ḥüsnü rüşen etmiş seb'a-yı seyyāreyi
- 3 āh kim şarmaz mısın Sāre'm deyü ihām ile
ben de gösterdim aḡa sīnemde ḳanlı yareyi
- 4 ḥūn-ı 'āşık mı ḥinā mıdır elinde el-amān
cāna ḳaşd eylerdi gördüm ol büt-i ḥūn-ḥāreyi
- 5 cāy-ı bülbül naḥl-i gül serv üzre ḳumrī lāne-sāz
ben o naḥl-i nāza ḳondurdum dil-i āvāreyi
- 6 şāhid-i nāzendedir kim ḥüsnünü işbāt için
zālīm öldürmüş yemīn ile niçe zen-pāreyi
- 7 'ıtr-ı şāhīler sürüp zülf-i siyāhın gösterir
sürmek ister sāde-dil 'uşşāḳa yağlı ḳareyi
- 8 naḳd-i cān ister ḳumāş-ı ḥüsnüne etmez ḳabūl
pāre pāre eyleyip verdim dil-i şad-pāreyi
- 9 ḳalbi seng-i ḥāreden saḡt olduḡun ĩmā için
ḡāh olur ḥūnī giyer sebz üstüne al ḥāreyi
- 10 'āşıkā miḡnet ḳılıcı olduḡun ḳat' eyledim
ben yataḡan zann ederdim gerçi ol ḡaddāreyi
- 11 'ālemi lemḡū'l-başarda ḥüsnüne teşḡīr eder
ḳıldı cādūlar pesend ol ḡamze-yi seḡḡāreyi
- 12 dīde-yi Leylā-nigeḡhle turre-yi zencīr ile
eylemiş mecnūn hezārān 'āşık-ı bī-ḳāreyi
- 13 kām alınmaz Vehbiyā ol duḡter-i nev-sāleden
etmeyince vāsīṡa bir pīre-zen meḳkāreyi

[271]

TĀRĪḤ-İ ḤĀTĪME BE-ZĪMN-I ḤĪTĀM-I ĠAZELĪYYĀT

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 ḥamdü li‘llāh ki Cenāb-ı Mennān
kıldı bu bendeye luṭf u iḥsān
- 2 kalmadı ya‘nī perişān-evrāk
böyle āşār-ı leṭāfet-‘unvān
- 3 devr-i mes‘ūd-ı Selīm Ḥānīde
oldu şāhāne müretteb dīvān
- 4 luṭfu ol ḥüsrev-i ‘ālī-himemiñ
vaḳt-i pīrīde beni kıldı civān
- 5 eyledim kendi elimle tertīb
bī-kem ü kāst u kuşūr u noḳşān
- 6 ‘afv edip cürmümü ol Rabb-i Ġafūr
eyleye maḥv-ı ḥaṭā vü hezeyān
- 7 mülhim-i ğayb dedi tāriḥin
*buldu Vehbī ğazeliñ de pāyān*³⁴⁵

[271] M.VI/85, Ü.231a, FB.125b, K.64a

6 edip: ede Ü.

³⁴⁵ Ebced hesabıyla H.1207/M.1792 tarihine tekabül etmektedir.

DER-İRĀD-I BA'ZĪ RUBĀ'İYYĀT-I MÜFERRĪĤA³⁴⁶

[1]

[mef'ülü / mefā'îlü / mefā'îlü / fe'ülün]

şāyed ki 'ināyetli efendim ola rāğıb
eş'arımı 'arz eyleyeyim yevm-i Regā'ib
toğdu günüm ol rüy-ı pür-envārı görünce
baht-ı siyehim oldu güşāde ne ġarā'ib

[2]

DĪGER

[mefā'îlün / mefā'îlün / mefā'îlün / mefā'îlün]

kitāb-ı hüsñüne hāl ü haṭı fihrist-i mücmeldir
havāşī ṭurresi ol metn için şerḥ-i mufaşşaldır
netice müdde'ā-yı hüsñü şartınca müdelleldir
kıyās et kākülün şuġrā ve kübrā şekl-i evveldir

[3]

BERĀY-I NUŞRET-İ İSLĀM BE-ḲAL'A-İ YERGÖKÜ

[mef'ülü / fā'îlātü / mefā'îlü / fā'îlün]

yer yer hücüm ile alırım şandı Yergökü
kāfir bozuldu farḡ edemez oldu yer gökü
teng oldu kara başına çarḥ-ı kebūd-reng
deşt-i belāda hergele-veş şimdi yer kökü

[4]

DĪGER

[mef'ülü / mefā'îlü / mefā'îlü / fe'ülün]

ey kân-ı kerem luṭf u mürüvvet ne zamandır
bī-çāreleriḡ hālīne şefḡat ne zamandır
gelmez mi 'aceb hātıra devletli efendim
Vehbī'ye mevā'id-i 'ināyet ne zamandır

[5]

³⁴⁶ Başlıkta rubā'î olduğu ifade edilen bu şiirlerin hiçbirisi rubai vezinleriyle yazılmamıştır.

[1] M.VI/86, Ü.231b, FB.126a, K.64a

[2] M.VI/86, Ü.231b, FB.126a, K.64a

[3] M.VI/86, Ü.231b, FB.126a, K.64b

[4] M.VI/86, Ü.231b, FB.126a, K.64b

[5] M.VI/86, Ü.232a, FB.126a, K.64b

DİGER

[mefā'ılün / fe'ilātün / mefā'ılün / fe'ilün]

zamāne halkı mecāzī temelluḡ eyleyerek
baķılsa ŧūret-i zāhirde cümle muhliŧdir
haķıķat üzredir ancaḡ hulūs-ı Vehbī-yi zār
be-haķķ-ı Süre-yi İhlāŧ 'abd-i hāliŧdir

[6]

DİGER

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

gūŧe-yi maḡkeme-yi 'adle geçip ey ḡāzī
ķismetinde olagör hükm-i ḡazāya rāzī
her ne hāl ise hele çekme ḡam-ı tevķiti
nef'-i müstaḡbel için olmaya 'ömrüḡ māzī

[7]

DİGER

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

'İd-i uđḡıyyede seyr etdim o hūn-efŧānı
nīm-bismil niçe cān olmuş idi ḡurbānı
āh kim aḡmer-i ḡaniden edip cāmesini
tıḡ-i hūn-riz-i niḡāhı ile ŧaçmış ḡanı

[8]

DİGER

[mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün]

güzelsin bī-bedelsin iŧvekār u nāz-perversin
ne çāre nāzeninim pek cefākār u sitemgersin
seni gördüm ḡayāt-ı tāze geldi cismime gūyā
benim cān-ı 'azizim var ise rüh-ı muŧavversin

[9]

DİGER

[mef'ülü / mefā'ılı / mefā'ılı / fe'ülün]

ŧeydāter edip silmedi çeŧmimdeki yaŧı

[6] M.VI/86, Ü.232a, FB.126a, K.64b

[7] M.VI/87, Ü.232a, FB.126b, K.65a

[8] M.VI/87, Ü.232a, FB.126b, K.65a

·8/3 cismime: çeŧmime Ü.

[9] M.VI/87, Ü.232a, FB.126b, K.65a

bilmem neme m 'ildir o ter-d men-i Y 'i
bedr-i feleke n z eder ol  aşı hil lim
girmiş be- is b-ı  amer on dördüne yaşı

[10]

D GER

[f 'il t n / f 'il t n / f 'il t n / f 'ilün]

 h o k fir duŐteri pek Őıkdırır fist nını
n z eder 'uŐŐ ka açmaz g l gibi pist nını
Çeşm-i mesti bir nig h-ı Ő h ile eyler  ar b
bu cih niŐ mülket-i R m u Firengist nını

[11]

D GER

[mef' l  / mef 'il  / mef 'il  / fe' l n]

var ise Őaf  g Őe-yi mey nede  aldı
fer unde Őad  na're-yi mest nede  aldı
tarf-ı nigehiŐ seyr edeli  ayrıya b kmam
s k  gözüm ol d de-yi mest nede  aldı

[12]

D GER

[mef' l  / mef 'il  / mef 'il  / fe' l n]

mecm 'a-yi   tirda kit ba  at u  ali
na  aŐ-ı ezel  oymadı ol Őaf ayı  ali
bir kerre t tup p yını ber-d Ő edebilsem
ser t  be- adem boynuma olsaydı veb li

[13]

D GER

[mef' l  / mef 'il  / mef 'il  / fe' l n]

ma d m-ı mükerrem gibi dil-d de bulunmaz
dilber bulunur gerçi kişi-z de bulunmaz
taşra g zelinde arama n z u le afet
 ub n-ı Sit nbul gibi d ny da bulunmaz

[14]

[10] M.VI/87,  .232a, FB.126b, K.65a

[11] M.VI/87,  .232b, FB.126b, K.65a

[12] M.VI/87,  .232b, FB.126b, K.65a

[13] M.VI/87,  .232b, FB.126b, K.65b

DİGER

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

bizim âsâyişimiz zülf ü ruḥ-ı yâr iledir
çün Rufâ‘î işimiz nâr iledir mâr iledir
ol kadar ṭālî‘-i vārün ile yoḡ ğavġâmız
hep keş-â-keşlerimiz çarḥ-ı sitemkâr iledir

[15]

DİGER

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

gerden-i dilbere taḳlîd ederek kelle şikest
şatıyor râḥat-ı ḥulḳüm deyü nâm şeker
tatlı tatlı süzülüp çoḡ ezilir bezminde
büse-yi la‘line eyler ṭama‘-ı ḥâm şeker

[16]

DİGER

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

süḥan-i ğayr ile ma‘nâya tevessül mü olur
zâġ taḳlîd-i naġam etse de bülbül mü olur
Vehbiyâ nazmına derc etme ḥayâl-i digeri
‘âriyet câme ile ‘arz-ı tecemmül mü olur

[17]

DİGER

[mef‘ülü / fâ‘ilätü / mefâ‘ilü / fâ‘ilün]

bâb-ı ‘inâyetiḡ ki cihâna ğüşâdedir
yüz sürdü şad niyâz ile geldi bu derbeder
miftâḥ-ı dest-i himmetiḡ eylerse fetḥ-i bâb
ṭurmaz derün-ı ḥâne-yi dilden keder gider

[18]

CEVÂB-I DA‘VET-İ İFTÂRİYYE

[fâ‘ilātün / fâ‘ilātün / fâ‘ilātün / fâ‘ilün]

rüzedâr-ı büseyim ancak ḳanâ‘at eylerim

[14] M.VI/87, Ü.232b, FB.127a, K.65b

[15] M.VI/88, Ü.232b, FB.127a, K.65b

[16] M.VI/88, Ü.233a, FB.127a, K.65b

[17] M.VI/88, Ü.233a, FB.127a, K.65b

[18] M.VI/88, Ü.233a, FB.127a, K.65b

şubḥdan aḥşama dek nazẓāre-yi dīdār ile
da‘vet-i aḥbāba kim eyler icābet Vehbiyā
ḥāzır iftāriyye var nuḳl-i leb-i dildār ile

DER-İRĀD-I BA‘ZĪ MÜFREDĀT-I NEŞĪTA
[1]

[müfte‘ilün / fā‘ilün / müfte‘ilün / fā‘ilün]

ey gül-i ra‘nā şaḳın olma hezār-āşinā
eyleme dāmānıḡı pençe-yi ḥār-āşinā

[2]

DĪGER

[mef‘ülü / fā‘ilätü / mefā‘ülü / fā‘ilün]

gerçi kerem maḳālını çoḳdan işitmişiz
ammā o lafz-ı mübheme ma‘nā verilmemiş

[3]

BE-VĀLĪ-İ BAĠDĀD ‘ÖMER PAŞA NÜVİŞTE
[fe‘ilätün / fe‘ilätün / fe‘ilätün / fe‘ilün]

belki ma‘mūr eder vālī-yi Baġdād bizi
dest-i iḥsānı ile ba‘de ḥarābü’l-Başra

[4]

[mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün]

felek güyā kelekdir pīş-i çeşm-i giryenākimde
mişāl-i Şaḡ aḳıp ‘aşḳıyla gitdim süy-ı Baġdād'a

[5]

DĪGER

[fā‘ilätün / fā‘ilätün / fā‘ilätün / fā‘ilün]

ey hilāl-ebrü görüp ruḥsārıḡa taḳlīdini
rüy-ı ḥurşīde felekde mäh-ı nev ḥancer çeker

[6]

[1] M.VI/88, Ü.233a, FB.127a, K.66a

[2] M.VI/88, Ü.233a, FB.127a, K.66a

[3] M.VI/88, Ü.233a, FB.127b, K.66a

[4] M.VI/88, Ü.233a, FB.127b, K.66a

[5] M.VI/88, Ü.233b, FB.127b, K.66a

[6] M.VI/89, Ü.233b, FB.127b, K.66a

DĪGER

[mef'ülü / mefā'īlü / mefā'īlü / fe'ülün]

kesdiñ elimiz bend-i miyānından o şūhuñ
ey hancer-i hūn-h'ār yine cāna toñunduñ

[7]

DĪGER

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

aradıqça dil-i pür-cüşda ma'nā bulunur
қа'ı-ı deryāda niçe gevher-i yektā bulunur

[8]

DER-DĪVĀN-I QĀDĪ-'ASKERĪ GÜFTE

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

böyledir şive-yi aḥkām-ı qazā ey Vehbī
eskilik ġālib olur rütbe-yi isti'dāda

[9]

DĪGER DER-QALEM-İ MEKTÜBĪ NÜVİŞTE

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

eski sermāyeden aṣlā zararıñ yoq Vehbī
köhne kālā-yı hüner bunda serāser sürülür

[10]

DĪGER

[mef'ülü / mefā'īlü / mefā'īlü / fe'ülün]

ağyār kemendim der imiş turre-yi yāre
qurtulmaya Allāh vere boynu resenden

[11]

DĪGER

[mef'ülü / fā'ilātü / mefā'īlü / fā'ilün]

zahm-ı cefāası cānına kār etdi 'āşıkıñ
tāqat gelir mi ol şeh-i ḥüsnüñ bu çağına / buçağına

[7] M.VI/89, Ü.233b, FB.127b, K.66a

[8] M.VI/89, Ü.233b, FB.128b, K.66a

[9] M.VI/89, Ü.233b, FB.127b, K.66b

[10] M.VI/89, Ü.233b, FB.127b, K.66b

[11] M.VI/89, Ü.233b, FB.127b, K.66b

[12]

DĪGER

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

lebi şevki ile rü’yâda daḥi ‘uşşāka
la‘l ü yāḳūt görünmezse de mercân görünür

[13]

DĪGER

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

bāde vü dilber şafāsın var mıdır inkār eden
zāhidiñ bīhūdedir da‘vā-yı nehy-i münkeri

[14]

DĪGER

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

devr-i gerdün yine mehtābımızı etdi hilāl
gerçi vehbī idi biz eylemedik kesb-i kemāl

[15]

DĪGER

[mef‘ülü / mefā‘ilü / mefā‘ilü / fe‘ülün]

bir tıfl-ı sitemkār ile dil buldu belāsın
böyle ḳoca lala gibi çekmekde cefāsın

[16]

DĪGER

[mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün]

‘aceb mi sâ‘id-i sīmīnine na‘l açsa kim ol şūḥ
gezer mi dest-i rağbetde gümüş gelmezse tamğāya

[17]

DĪGER

[mef‘ülü / fā‘ilātü / mefā‘ilü / fā‘ilün]

[12] M.VI/89, Ü.233b, FB.127b, K.66b

[13] M.VI/89, Ü.233b, FB.127b, K.66b

[14] M.VI/89, Ü.234a, FB.127b, K.66b

[15] M.VI/89, Ü.234a, FB.128a, K.66b

[16] M.VI/89, Ü.234a, FB.128a, K.66b

[17] M.VI/90, Ü.234a, FB.128a, K.67a

cevriñ ham etdi qaddimi gerçi kemān gibi
zālim nişāne olma şağın tır-i āhıma

[18]

DĪGER

[mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün]

vardır o şūha 'aşık-ı zāriñ 'alāqası
ağyār-ı kāfiriñ nedir ammā 'alāqası

[19]

DĪGER

[mef'ülü / fā'ilätü / mefā'ilü / fā'ilün]

zāhid hayāl-ı bāṭıl ile sübḥa-gird olur
her fikri tarz-ı devr ü teselsül degil midir

[20]

DĪGER

[mef'ülü / mefā'ilü / mefā'ilü / fe'ülün]

telḥ ise de düšnām-ı lebiñ mültemisimdir
ol zehr benim cāy-ı qarār-ı megesimdir

[21]

DĪGER

[fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilün]

Vehbiyā āyine-yi dilde şafā mümkün mi
'aks-i ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı dilberle kederlenmişdir

[22]

DĪGER

[fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilätün / fe'ilün]

kuş dili söyleyerek böyle kafeslerde şağır
kim dedi bülbüle bu bāğda olsun şağrāk

[23]

[18] M.VI/90, Ü.234a, FB.128a, K.67a

[19] M.VI/90, Ü.234a, FB.128a, K.67a

[20] M.VI/90, Ü.234a, FB.128a, K.67a

[21] M.VI/90, Ü.234a, FB.128a, K.67a

[22] M.VI/90, Ü.235a, FB.128a, K.67a

BE-MA'NĪ-YĪ BEYT-İ VAŞŞĀF

[müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün / müstef'ilün]

renc-i humāra der misin bilmem ki ehlen merḥabā
sāgar-be-kef sāḳīlere derdiñ ki sehlen merḥabā

[24]

DĪGER

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

nefsiñi körlemege bir yetişir alma dü zen
açmasıñlar gözünü şonra bulup başka düzen

[25]

DĪGER

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

teşnesin şuya getirse yine şusuz götürür
acı muşlukda Ƙuruçeşmeli Saḳḳā-zāde

[26]

DĪGER

[mefā'ilün / fe'ilātün / mefā'ilün / fe'ilün]

şu teng-nāy-ı cihān içre Ḥalvetī Mūsā
ḳamīşa girmege rāzī Ḥaḳam-zāde ile

[27]

DĪGER

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

Leh kesimli görüp öpdüm anı ikrāmen leh
geçdi biñ nāz ile bir muğ-beçe beçli meçli

[28]

DĪGER

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

istedim baş urmağa bir duḫter-i nāzendeye

[23] M.VI/90, Ü.235a, FB.128a, K.67a

[24] M.VI/90, Ü.235a, FB.128a, K.67a

[25] M.VI/90, Ü.235a, FB.128b, K.67b

[26] M.VI/90, Ü.235a, FB.128b, K.67b

[27] M.VI/90, Ü.235a, FB.128b, K.67b

[28] M.VI/90, Ü.235a, FB.128b, K.67b

dedi başın derde uğrar semtimiz Kıztaşı'dır

[29]

DİĞER

[fe'ılātün / fe'ılātün / fe'ılātün / fe'ilün]

ağladım gül memesinden daği düşize imiş
dedi ā bu ne demek çek elij istersen küs

[30]

BE-PİŞGĀH-I İSTANKÖY DER-ĞIZLĪMANI NÜVİŞTE

[fā'ılātün / fā'ılātün / fā'ılātün / fā'ilün]

sū-be-sū Baħr-ı Sefīd'i geřt ederdik bir zamān
zevrağ-ı āmāli şoğduğ şimdi Ğızlımanı'na

[31]

ĀN-CĀ DER-LĪMAN-I ĞATALLAR NÜVİŞTE

[fe'ılātün / fe'ılātün / fe'ılātün / fe'ilün]

bir zamān Ağdeñiz'e yelken ederdin ammā
ğapanıp keşti-yi dil şimdi Ğatallar'da yatar

[32]

DER-‘AZLEŞ EZ-ĖÜKÜMET-İ ŦOPĖĀNE NÜVİŞTE

[fā'ılātün / fā'ılātün / fā'ılātün / fā'ilün]

patlamış ‘azl etdirince Vehbī-yi dānā dili
ğürledi ŦopĖāne Meydānı'nda dāliñ dingili

[29] M.VI/91, Ü.235a, FB.128b, K.67b

[30] M.VI/91, Ü.235a, FB.128b, K.67b

[30] şoğduğ: şoğdu Ü.

[31] M.VI/91, Ü.235a, FB.128b

[32] M.VI/91, Ü.235a, FB.128b, K.67b

DER-ZİKR-İ BA'Zİ MU'AMMEYÂT-I MUŞANNA'AEŞ Kİ BERÂY-I
TEŞHİZ-İ EZHÂN-I SÜHANVERÂN ÂVERDEEST

[1]

BE-NÂM-I MUHAMMED VE AĤMED
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

şafha-yı 'aşka yazar kilkim iki ism-i münîr
evvel-i zuhrüfü tekrâr edip âlûde-midâd

[2]

BE-NÂM-I AĤMED MEBNÎ BE-ĤÂ'IDE-Yİ FENN-İ CİFR
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

ger su'âl eyler iseñ nâm u nişân-ı yâri
'ilm-i cifr üzre işârâtımı fehm et bâri
evvel iklîmde var bul sekizinci şehri
yeri kırkıncı maħalle ara dâr-ı çâri

[3]

BE-NÂM-I MAĤMÛD
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

resm-i la'l-i lebi hûbâna degil mi maħsûd
şekl-i dendân yerine nağş-ı dehendir meşhûd

[4]

BE-NÂM-I YÛSUF
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

rûz-ı hecr ü sefer-i 'aşkıma yoğdur pâyân
âh kim derdime cânâ yine bulmam dermân

[5]

DİĞER BE-NÂM-I YÛSUF
[fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün]

oldum âzâde-ser-i kayd-ı heves derken âh

[1] M.VI/91, Ü.235a, FB.129a, K.68a

[2] M.VI/91, Ü.235a, FB.128b, K.68a

[3] M.VI/91, Ü.235a, FB.129a, K.68a

[4] M.VI/91, Ü.235a, FB.129a, K.68a

[5] M.VI/91, Ü.235a, FB.129a, K.68a

heves-i ‘aşk der-i dilde bedīdār oldu

[6]

BE-NĀM-I YA‘KŪB

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

rŭy-ı yār etse dil-i zārımı evvel şādān
şoḡra isterse ‘uḡūbet ede hem bī-pāyān

[7]

BE-NĀM-I ‘OŞMĀN

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

nāmını bildim o āfet-nigehiḡ ey Vehbī
nāz ile dīde vü ebrŭsu edince ĩmā

[8]

DĪGER BE-NĀM-I ‘OŞMĀN

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

mihre ḡarf-i hāyı zamm etdim tamām
bir meh-i şāḡib-ḡayāya ḡıḡdı nām

[9]

BE-NĀM-I ‘ALĪ

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

bī-ser ü pādır felek ḡŭyā arar ol dilberi
bir ḡarafdan Āfitāb u bir ḡarafdan Müşteri

[10]

DĪGER BE-NĀM-I ‘ALĪ

[mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün]

‘aḡıḡ olmak ne mŭmkindir leb-i la‘liḡ ile yeksān
verirse Ḳāf’dan Ḳāf’a o cevherdir yine erzān

[11]

DĪGER BE-NĀM-I ‘ALĪ

[6] M.VI/91, Ü.235b, FB.129a, K.68a

[7] M.VI/92, Ü.235b, FB.129a, K.68a

[8] M.VI/92, Ü.235b, FB.129a, K.68a

[9] M.VI/92, Ü.235b, FB.129a, K.68b

[10] M.VI/92, Ü.235b, FB.129a, K.68b

[11] M.VI/92, Ü.235b, FB.129a, K.68b

[fe‘ilātün / mefā‘ilün / fe‘ilün]

nām-ı vālāsını şorunca aña
çeşmi ile işâret etdi baña

[12]

BE-NĀM-I ḤASAN

[mefā‘ilün / fe‘ilātün / mefā‘ilün / fe‘ilün]

‘araḡ-feşân görünürse ser-i ḡam-i kākül
olur fütāde-yi pāyı dü-nīm olup sünbül

[13]

BE-NĀM-I ḤÜSEYN

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

etdi lü‘lü’ deyü üftāde yem-i ḡulyāya
ser-i ḡayret-zedemi āh o resm-i dendān

[14]

DĪGER BE-NĀM-I ḤÜSEYN

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

bezm-i meyde ol ḡadar pür-tāb olur kim ruḡları
bī-ḡod eyler ḡüsn-i bī-pāyānı mihr-i enveri

[15]

BE-NĀM-I ḲĀSIM

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

ḡoş yaraşmışdı ḡabā ol sīm-endāma velī
ḡalmadı dillerde ḡāḡat seyr edip reftārın āh

[16]

DĪGER BE-NĀM-I ḲĀSIM

[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

fā’-i ḡāf u ‘ayn-ı lām u lām-ı mīm
‘ayn u lāmıḡ ortasında fā’-i sīm

[12] M.VI/92, Ü.235b, FB.129b, K.68b

[13] M.VI/92, Ü.235b, FB.129b, K.68b

[14] M.VI/92, Ü.235b, FB.129b, K.68b

[15] M.VI/92, Ü.236a, FB.129b

[16] M.VI/92, Ü.236a, FB.129b, K.68b

[17]

BE-NĀM-I ṬĀHİR

[fā'ilatün / fā'ilatün / fā'ilatün / fā'ilün]

şāḥ-ı Ṭübā serv-ḳaddiñle gelirse bir yere
her gören cānā olur elbet ṭarafdāriñ seniñ

[18]

BE-NĀM-I EMİN

[mefā'ilün / mefā'ilün / fe'ülün]

miyān-ı nev-nihālān-ı çemenden
o bālā-ḳaddi çekseydim kenāra

[19]

BE-NĀM-I ḤÜSĀM

[mefā'ilün / fe'ilatün / mefā'ilün / fe'ilün]

ḥarīm-i çeşmime gelse ḥayāl-i serv-ḳadiñ
güher-feşānlıñ eder çeşm-i ter şafāsından

[20]

BE-NĀM-I SA'İD

[fe'ilatün / fe'ilatün / fe'ilatün / fe'iün]

ğāyet-i mihr ile ol işvegeriñ 'ahdinde
şevḳ-i dil oldu dü-bālā ne maḥabbetdir bu

[21]

BE-NĀM-I İSMĀ'İL

[fā'ilatün / fā'ilatün / fā'ilatün / fā'ilün]

nām-ı vālāsın ḥayāl etdikçe cūş-ı şevḳ ile
pāy-ı eşḳ olmaḳda bīrūn gūşesinden dīdeniñ

[22]

BE-NĀM-I FAḤRE'DDİN

[fe'ilatün / fe'ilatün / fe'ilatün / fe'ilün]

[17] M.VI/92, Ü.236a, FB.129b, K.68b

[18] M.VI/92, Ü.236a, FB.129b, K.68b

[19] M.VI/93, Ü.236a, FB.129b, K.69a

[20] M.VI/93, Ü.236a, FB.129b, K.69a

[21] M.VI/93, Ü.236a, FB.129b, K.69a

[22] M.VI/93, Ü.236a, FB.130a, K.69a

zîr-i zülfünde görüp 'aks-i ruḥ-ı cānānı
dil şikest oldu emel hıfz-ı Hudā'da ola dîn

[23]

BE-NĀM-I ES'AD

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

şanma kim rām olmaya ol serv-ḳad sîmîn-beri
fetḥ eder altün sedd-i muḥkem-i İskender'i

[24]

BE-NĀM-I ŞĀDIḲ

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

nezd-i cānāna maḥabbetle yaḳîn oldukça
pây-ı ihlâşı yürü baş ser-i ḳâf-ı ḳurba

[25]

BE-NĀM-I VEHBÎ

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

güşe-yi ebrusun ol meh bir taraftan gösterip
hem yine ĩmā edermiş lâ deyü ebruları

[26]

BE-NĀM-I İŞMET

[fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün]

rüyunu 'arz eyleyip çeşm ü dehāniḡ gösterir
tā varıp dāmānına rû-māl ede üftādesi

[27]

BE-NĀM-I MEḤMED İZZET

[mefā'îlün / mefā'îlün / mefā'îlün / mefā'îlün]

zalām-ı 'ālemi maḥv etdi bî-ḫad medd-i iḥsānı
hemān ḫurşiddir seyyāre içre rüy-ı tābānı

[28]

[23] M.VI/93, Ü.236b, FB.130a, K.69a

[24] M.VI/93, Ü.236b, FB.130a, K.69a

[25] M.VI/93, Ü.236b, FB.130a, K.69a

[26] M.VI/93, Ü.236b, FB.130a, K.69a

[27] M.VI/93, Ü.236b, FB.130a, K.69a

[28] M.VI/93, Ü.236b, FB.130a, K.69b

BE-NĀM-I RAMAŽĀN

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

o mähıñ 'arızında seyr edince zülf-i şeb-günun
dedim bir mehdır ol kim bir şebi biñ māha rāciħdir

[29]

BE-NĀM-I ŞA'BĀN

[fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilātün / fe'ilün]

kāğid-ı zer gibi gördükde o zerrīn kemeri
bildim ol mähı ki var bend-i miyānında berāt

[30]

BE-NĀM-I NŪRĪ

[fe'ilātün / mefā'īlün / fe'ilün]

sünbül-i zülfü eyledi işmām
o gülüñ ismi bir şüküfe imiş

[31]

BE-NĀM-I ZEYNEB

[fe'ilātün / mefā'īlün / fe'ilün]

şüreti zīnet-i cihān ammā
şüret-i zīneti nişānıdır

[32]

BE-NĀM-I 'İVAŽ

[mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün]

düşerse cür'a-yı cām-ı leb-i cān-baħşı ol şuħuñ
kenār-ı havż olur ser-çeşme-yi āb-ı ħayāt-efzā

[29] M.VI/93, Ü.236b, FB.130a, K.69b

[30] M.VI/94, Ü.236b, FB.130a, K.69b

[31] M.VI/94, Ü.236b, FB.130a, K.69b

[32] M.VI/94, Ü.237a, FB.130a, K.69b

DER-ZİKR-İ BA‘Zİ ELĠĠAZ-I LAŦİFE Kİ BERĀY-I TEZYİN-İ
ĤĀTİME ĀVERDEEST

[1]

[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 kimdir ol ŧūfī-yi ŧā'im ḳā'im
gece gündüz döner olmaz nā'im
- 2 devr uŧülünde ‘aceb māhirdir
Mevlevī olduĝu pek zāhirdir
- 3 oḳuyup virdini etmekde semā‘
zıkrini gizlice eyler ismā‘
- 4 keŧf eder ‘āleme rāz-ı ĝaybı
ya‘ni bir vaḳte bırakmaz raybı
- 5 hem çalar hem çağırır hem raḳḳāŧ
sım-tenlerle eder ḥalvet-i ḥāŧ
- 6 ādeme ĝāh olur çehre-nümā
ŧiŧe ardında perīdir ĝüyā
- 7 ĝāh olur kim iki ḳat cāme giyer
ĝāh ‘uryān gezer ol sımın-ber
- 8 oldu dīvāneliĝi ŧöhret-ĝır
pāyını eylediler der-zencır
- 9 olsa zencirden āzāde velī
ŧar‘a uğrar hele bir özge deli
- 10 böyle bir velvele āfetdir ol
belki ma‘nāda ḳıyāmetdir ol

[2]

LÜĠAZ-İ DİĠER

[mefā‘ilün / mefā‘ilün / fe‘ülün]

- 1 nedir ol ḳad-ḥamīde pır-i ŧırrır
cihānı eylemiş ḳahıryla dil-ĝır

[1] M.VI/94, Ü.237a, FB.130b, K.69b

[2] M.VI/94, Ü.237a, FB.130b, K.70a

- 2 gehî bir şîr-i merdüm-ḥ̄v̄āra beñzer
 gehî bir dilber-i ğaddāra beñzer
- 3 ser-i ebrūsunu pür vesme eyler
 dem-ā-dem cünbişin bir resme eyler
- 4 gehî bel bekçisidir ol dilāver
 gehî kaṭ‘-ı tarîḫ ehline yāver
- 5 künāmında yatar mānend-i ejder
 eder gencînesinde ḥıfz-ı cevher
- 6 velîkin teng ü tîre ḥ̄v̄ābgāhı
 girer ḥabse ki pek çoğdur günāhı
- 7 sitemdir çün aña āyîñ ü ‘ādet
 aşarlar etse de merdāne ḥidmet
- 8 bilinmez kandedir ašlā maḳāmı
 ya Hindîdir ya Mısrîdir ya Şāmî
- 9 Kızılbaş olduĝu ĝāyetde rüşen
 Ḥorāsān mülkünü etmişdi mesken
- 10 celādet sāyesin her semte şalmış
 cihānı kabza-yı teşḥîre almış
- 11 egerçi şu‘lesi düzah-ñişāndır
 velîkin gölgesi zıll-i cināndır

[3]

LÜĞAZ-İ DİĞER
[fe‘ilātün / fe‘ilātün / fe‘ilün]

- 1 nedir ol sāḥir-i u‘cūbe-nümā
 eder eşkāl-i ĝarîbe peydā
- 2 ya‘ni her şürete kābil görünür
 bir perî çehre-yi ḥoş-dil görünür
- 3 gerçi bir ‘āşık-ı rüşen-dildir

4 yāver: perver Ü.

8 ašlā: ašl-ı Ü.

[3] M.VI/95, Ü.237b, FB.131a, K.70b

- tab‘ı ammā zene pek mā’ildir
- 4 hūb u zıŝti aramaz pāk-nazar
kimi bulsa alıp āġūŝa eker
- 5 yine ŝūfī gibidir ŝāf-derūn
bir nefes hālin eder dīger-gūn
- 6 bir Fireng oġlanıdır nāzūkter
ehre-perdāz-ı dūkān-ı berber
- 7 ber-i sīmīn ü celī-manzarı var
sīnesinde gōrūnūr cevheri var
- 8 eylese māha eger ‘arz-ı cemāl
iki ũ pāre olur şekl-i hilāl
- 9 rūz-ı rūŝende olur hūsnū ‘ayān
ŝeb-i tārīkde mestūr u nihān
- 10 ebkem ammā nedir ol sırr-ı ‘azīm
gāhice kuş dili eyler ta‘līm
- 11 eyleyen fenn-i uŝūlū taŝŝıl
o kitāb ile edermiş tekmiāl

[4]

LÜĞAZ-İ DİGER

[mefā‘īlūn / mefā‘īlūn / fe‘ūlūn]

- 1 nedir kim ol iki yūzlū mūnāfīk
nūmāyān ehresinde levn-i ‘āŝīk
- 2 gezer dūnyāyı hem bī-dest ü pādır
muķīm-i hāne-yi ehl-i ġinādır
- 3 te‘āla’llāh nedir anda bu kudret
yemez imez verir dūnyāya ni‘met
- 4 gehī mūslim kıyāfetle bedīdār
gehī ŝekl-i Firengīde nūmūdār
- 5 giyer her ŝūrete etmez teġāŝī
hemān başından eksik etme taŝı

[4] M.VI/95, ũ.238a, FB.131a, K.70b

- 6 semender-veş girip hem nāra yanmaz
teni nāzūk velī cevre çayanmaz
- 7 kırılrsa pāre pāre olsa ammā
zarar gelmez aña bir dürlü kaçā
- 8 ‘aceb maḥbūbdur pākīze-meşreb
velī zen-dostdur ālūde-mezheb
- 9 yatar zīr-i zemīnde ḥāke yeksān
semāda adıdır mihr-i dıraḥşān
- 10 eger kim olmasaydı ḳalbi fāsīd
cihānda olmaz idi ḳadri kāsīd
- 11 yeter vaşf eylediñ ol bī-vefāy
yanıñdan gitmese vermez şafāy

[5]

LÜĠAZ-İ DİĠER

[fe‘ilātün / mefā‘ilün / fe‘ilün]

- 1 nedir ol ḫās-bāz-ı germ-nihād
āb-ı rü dökmeği edip mu‘tād
- 2 tepesinde olur nümūde gözü
mermer-i saḫt sanki ḳara yüzü
- 3 Ḥalvetī ḫān eder gören anı
istememez līk ḫırḳa-pūşānı
- 4 hem mücerred ile eder ülfet
hem alır kendisi niçe ‘avret
- 5 gündüz insān ile olup maḥrem
gece dīv ü perī ile hem-dem
- 6 dā’imā mācerāsı bī-pāyān
dilberi sīneye çeker ‘uryān
- 7 ‘aşḳ ile āb-ı çeşmi cūş eyler
dökerek eşk-i ter ḫurūş eyler

[5] M.VI/96, Ü.238b, FB.131b, K.71a

- 8 nār-ı hecr ile sīnesi sūzān
dūd-ı āh ile pūr olur ekvān
- 9 sūznāk olsa da şafāda mūdām
şuyunu bulmada be-vefķ-i merām
- 10 güç degil der-‘aķab eder idrāk
bunu her şāhib-i ṭabī‘at-i pāk

TĀRĪḤ-İ İTMĀM-I DĪVĀN-
[fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilātün / fā‘ilün]

- 1 ḥamd ü şükr-i bī-nihāye Ḥazret-i Allāh'a kim
verdi bu ‘abd-i za‘īfe kuvvet-i nazm-ı kelām
- 2 Vehbiyā etdikde itmāmın müyesser ‘avn-i Ḥaķ
yazdı bu tārīḥi ḥāmem *buldu dīvānım ḥitām*³⁴⁷

· M.VI/97, Ü.238b, FB.133a, K.16a

³⁴⁷ Divanın tamamlanışı, koyu ve italik dizilen ibarenin ebced hesabıyla neticesi olan H.1204/M.1790 yılına tekabül etmektedir.